

زاهـد

پښتو ـ پښتو سـيند

اوله برخه

د افغانستان د علومو اکاډیمي
د پښتو څېړنو نړیوال مرکز

عبدالقيوم زاهد مشواني

څېړندوی دانش خپرندویه ټولنه

hedayatdarulelme.com،دارالکتب الإسلامية

زاهد

پښتو ـ پښتو سیند

عبدالقیوم زاهد مشوانی

بسم الله الرحمن الرحیم

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم :: زاهد پښتو_ پښتو سیند

عبدالقیوم زاهد مشوانی

خپرندوی :: دانش خپرندویه ټولنه

چاپ شمیر :: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ نېټه :: ۱۳۸۵ ل/ ۲۰۰۶ ز

کمپوزګر :: مجیب الله مطیع

د پښتۍ ډیزاین :: حاجي محمد عمرخېل

چاپ او کمپیوټر ځای

د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه_ پېښور

E-mail: danish2k2000@yahoo.com Tel/ Fax: 2564513

د خپرندويې ټولنې يادښت

د پښتـو ژبـې، ادب او فـرهنګ مينـه وال زمـوږ لـه دې هـيلې او ارمانـه ښـه خبـر دي، چـې د دانش خپرنځي لامبوځن د خـدمت پر سيند د ورګډېدو لـه همغـې لومړۍ شيبې پـه دې تکـل کـې دي، چـې د نړيـوالې سـيالۍ وچـې او سـاحل تـه د ګـرانې پښتـو علمـي او کولتـوري بېـړۍ پوربباسـي. پـاک رب د زړونـو مالـک دی. زمـوږ د ارمـان او لـه ارمـان سـره زمـوږ د مينـې او نيـت سپېڅلتيا ورته د ورغوي غوندې ښکاره ده.

مـوږ چـې پـه دې لـړ کـې تـر دې شـېبې څـه کـړي، پـر هغـې خـو همـدا تاسـې ښـاغلي مـينـه وال ګواهـان ښـه ياست. د دانـش خپرنځـي د ملـي کولتـوري ارمـانونو پـه لـړ کـې يـو سـتر ارمـان هـم د خپلـو خوانـو پښتنـو فرهنګيـاليو د علمـي تنـدې د خړوبولـو لپـاره د يـوه نسبتاً بشـپړ او پـر ننـنيـو نړيوالـو علمـي آرونـو يـو ولاړ يـاروان "سـيند" (قـاموس) ورانـدې کـول وو. مـوږ لـه تېـرو څـو کلـو راهيسـې د خـپلې دې ورکـې پـه لټـون پسـې د خپلـو را پـر لاس وزلـو (وسـيلو) او امکانـاتو اوسـپنيزې څپلـۍ پـر پښـو کـړې. يـو څـه مـزل مـو لانـه و کـړی، چـې د پښتـو يـو **"روڼانـدي خواخـوږي"**(!) مـو د زړه وسـت (متـاع) او هميانـۍ وترورلـه او هغـه د زړه پـه مينـه او وينـه پيـل کـړی مـزل يـې پـه نيمـه لار کـې راڅخـه پـاتې کـړ؛ خـو بيـا مـو هـم هـوډ ونـه بايلـه، د زغـم وسـله مـو ونـه غورځولـه، سـترګې مـو ومښلې، غځـوني مـو وکـړه او هغـه راڅخـه پـاتې پلونـه مـو پـه دې داډ او هوډ پسې واخيستل:

چې غوټۍ پسې وهې په لاس به در شي

لله الحمـد! دادی د هغـې سپېڅلې هـيلې نيـالګی مـو بېـرور او مثمـر شـو. د پښتـو سـپندونو د بهير دا مرسـتيال سـيند مـو لـه خپـل څـومره ييـز او څرنګيـز (کمـي او کيفـي) انځـور سـره ستاسـې درنـو پښتوپـالو او پوهنپـالو مخـې تـه پـه مينـه کېښـود، دا اوس پـر تاسـې چـې زمـوږ دا مينـه وړې ډالۍ په کوم کاڼي تلې:

پـه پـای کـې د خپـل کولتـوري يـون د ناسـتومان ملګـري خـوان او هڅانـد څېړونکي عبـدالقيوم زاهد مشواني د بې کچه او پرله پسې هڅو او زيار يو جهان مننه، چې د خوشال بابا خبره:

بدرګه که محبت راســــــره نه وای
يك تنها به په خونخوارو لارو تلل څوك

همدا راز کـه مـو د ګران استاد محمد آصف صميم همېشنۍ لارښوونې او پېرزويني ملـې نـه وای، بيا به مو هم مزل تکنی او نکوښی وای، د منې او خوښنې لپاره يې لاسونه لپه کوو.

په مينه

یادداشت رئیس اکادمی علوم افغانستان
بمناسبت نشر "زاهد پښتو ـ پښتو قاموس"

فرهنگ ها موثر ترین وسایل رهنمائی و همکاری به خود آموزان و پویندگان عرصهٔ ادب و زبان بشمار میآیند.

چه فرهنگ ها راه آموزش مستقل واژه ها و زبانهای مختلف را بسهولت برای ترجمان ها، نو آموزان، آموزگاران و پژوهشگران هموار مینمایند.

در جهان سوم که اکثراً از کاروان تمدن معاصر عقب نگه داشته شده اند، نگارش قاموس ها برای دستری بزبان ها و علوم از اهم ضرورت های اولیهٔ فرهنگی پنداشته میشود.

بر این بنا، از آنروز که اکادمی علوم افغانستان منحیث یگانه نهاد علمی تحقیقی با اعتبار در کشور فرهنگ نگاری و دایرة المعارف نویسی را آغاز نموده، زاهد پښتو ـ پښتو قاموس، شانزدهمین فرهنگی است که از طرف این نهاد علمی تحقیقی (اما) به کمک مالی "دانش خپرندویه ټولنه" بچاپ میرسد.

نشر، زاهد پښتو ـ پښتو قاموس، گام ارزشمندیست برای بالندگی بیشتر زبان و ادبیات پښتو که بهمکاری علمی دانشمند مبتکر اکادمی علوم افغانستان عبدالقیوم مشوانی و حمایت مالی "دانش خپرندویه ټولنه" به شمار آثار ادبي فرهنگی ما میافزاید.

از نکات قابل عطف در تدوین پښتو ـ پښتو قاموس مطالب زیرین میتوان بر شمرد:

الف ـ نوشتن قاموس با رسم الخط معیاری زبان پښتو.

ب ـ کار برد الفبای فونیمیک بمنظور تلفظ بهتر لغات در مقابل واژه ها.

ج ـ جلوگیری از بزرگی حجم قاموس با اکتفا به چند معنی اهم هر واژه.

اکادمی علوم افغانستان، ضمن عرض تهنیت با تقدیم این اثر سودمند به پیشگاه علاقمندان و نیازمندان زبان بزرگ ملی (پښتو) استفاده از این قاموس را بهمگان مخصوصاً به ترجمان ها، محصلان، استادان و پژوهشگران زبان و ادبیات پښتو در داخل و خارج کشور سفارش مینماید.

با اظهار سپاس و تقدیر از دانشمند عزیز عبدالقیوم مشوانی و انجمن محترم "دانش خپرندویه ټولنه"

با تمنیات عالی به گسترش فرهنگ و دانش.

معاون سر محقق عبدالباری "راشد"

رئیس اکادمی علوم افغانستان.

پر پښتو سيندونو د يوه بل مرستيال ورگډېدل -

د ويار او خوښۍ ځاى دى، چې د پښتو ژبې د ويړې ببديا د خروبولو په موخه د بهاندو سيندونو (قاموسونو) په مرستيالانو کې "زاهد پښتو- پښتو سيند" هم ورگډ شو.

پښتو سيندونه چې اوس يې ورتيا (ظرفيت) د اباسين له مورگو يوه سمندر ته رسېدونکې ښکاري، که څه هم زموږ د فرهنگياليو تنده غره يو څه ماتولاى شي؛ خو نړيوال پرمختيايي علمي بهير ته په پام سره ددغسې سيندونو د لاروڼتيا او خوړلنۍ لپاره د منځپانگې ځانگيزونې (مسلکيتوب) ته ارتيا تر پخوا زياته انگېرل کېږي، "زاهد پښتو پښتو سيند" د پښتنې کولتوري ټولنې د هيلو د لړۍ هغه کړۍ ده، چې د پښتو سيندونو په بهير کې يې لار ځارل کېده.

د ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني بهولى سيند پر ځانگيز (ادبي او کولتوري) ارزښت سربېره د پښتنو فرهنگياليو لپاره له دې نېك ښوگڼ سره هم رامنځته کېږي، چې سږ کال (په عيسوي شمېر) ددې سيند په بهېدو يا بهاندېدو.د پښتو سيندونو عمر دوو سليو يا پېړيو ته ورسېد. پوره دوه سلۍ وړاندې د هند د روهيله پښتنې کورنۍ د بړيځ قوم د حافظ رحمت خان زوى، د شاه عالم خان لمسي او د محمود خان کړوسي نواب محبت خان (۱۱۶۴_۱۲۲۳ق) د رياض المحبت په نامه يو فرهنگ پر (۱۲۲۱ق/۱۸۰۶ع) تاليف کړ، چې وييونه او کليمات پکې يواځې مانا شوي نه دي؛ بلکې د هر ويي او لغت گرامري ارزښتونه يا ځانگړنې يې هم ښوولې دي.

تر دې بنستي قاموس يا سيند دوه کاله وروسته د دويم سيند د روانولو ويار هم د همدې کورنۍ بل عالم او فاضل غړي نواب حافظ رحمت خان (۱۱۲۰_۱۱۸۸ق) د عجايب اللغات په تاليف سره تر لاسه کړ او دا بهير دادى د څه کم شپېتو سيندونو تر بهېدو وروسته د ځوان ځېرونکي ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني دا لوى سيند د تېر بهير د يوه غځوونکي او يوه نېك ښوگڼ په توگه د ستاينې او ارزښت وړ گام دى.

زه د هېواد او افغاني ټولنې د ملي او کولتوري بهير حساستيا ته په پام ددغه لوى سيند خپراوى د ټولو پښتنو فرهنگپالو او فرهنگيالو لپاره بختور گڼم او له علمي نړۍ سره د پښتنو د سيالۍ په هيله يې ښاغلي ليکوال او گران خپرندوى ته مبارکي وايم.

محمد آصف صميم
۲۲/۲/۱۳۸۵

سریزه

د پښتو قاموس لیکنې د هڅو بهیر نژدې دوه پېړۍ ترشا پرېښې دي او د څه له پاسه یوې نیمې پېړۍ را په دېخوا په سیستماتیک او اکاډمیک ډول په بېلابېلو هېوادونو کې د بېلابېلو کسانو له خوا پښتو قاموسونه لیکل او چاپ شوي دي، چې څینې یې دادي:

د ډورن پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۴۷م) پیټر زبورګ، د هـ. راورټي پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۰م) لندن، د هـ. بیلیو پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۷م) لندن، د میرزا سید محمد پښتو- انګلیسي قاموس (۱۹۷۰م) راولپنډۍ، د مارګنستیرن اتمالوژیکي قاموس (۱۹۲۷م)، پښتو- اردو او اردو- پښتو قاموسونه (۱۹۳۱م) هند، د پښتو اصطلاحاتو قاموس (۱۹۳۲م) لندن، د وزیر محمد ګل خان مومند پښتو سیند (پښتو- دري) قاموس (۱۹۳۸م) دا د پښتو ژبې لومړنی قاموس دی، چې په هېواد کې دننه چاپ شوی، د لعل محمد او پوهاند حبیبي سپېڅلې پښتو (پښتو- دري) قاموس (۱۹۴۰م) کندهار، پښتو قاموس (پښتو- دري) د پښتو ټولنې له خوا په دوو ټوکو کې (۱۹۵۲_۱۹۵۵م) چاپ شوی، ظفر اللغات د بهادر شاه ظفر کاکاخېل، پښتو ژبه (پښتو- پښتو) دا قاموس په (۱۹۷۰م) کې پیل شوی، بشپړ شوی؛ خو تر دې مهاله یې (۱۲) ټوکه خپاره شوي او بشپړ خپور شوی نه دی. لس زره پښتو لغتونه (۱۹۴۱م) کابل، لغات افغاني پېښور، د پ. زودین پښتو- روسي قاموس (۱۹۵۰م) روسیه. د پ. زودین روسي- پښتو قاموس (۲۱) زره لغتونه (۱۹۵۵م) روسیه، د لېبېدیف پښتو- روسي او روسي- پښتو جیبي قاموسونه (۱۹۶۱_۱۹۶۲م) روسیه، د استرلوف پښتو- روسي قاموس ۵۰ زره لغته (۱۹۶۶م) مسکو. د لېبېدیف، یاځبوېچ او کلینینه پښتو- روسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشرېحي قاموس، د قلندر مومند دریاب (پښتو- پښتو)، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو قاموس. د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- انګلیسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو تلفظ والا قاموس محمد هاشم رحیمي ۱۳۸۴ او...

د پښتو- پښتو قاموس لیکنې په بهیر کې لومړنی مشرح او نسبتاً بشپړ قاموس هماغه د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشرېحي قاموس و،

لـه بـده مرغـه چـې تـر بشـپړتابه وروستـه یـې نـوی چـاپ او نـاخپره برخـه (ګ- ی) د اسلامي انقلاب تر بریالیتابه وروسته د خپل منځو جګړو د اور خوراك شوه.

لـه نېکـه مرغـه پـه دې وروسـتيو کـې د افغانسـتـان د علومـو اکاډمـی هماغـه لـه منځـه تللـې برخـه (ګ- ی) بیـا بشـپړه او د میډیوټیـك پـه مـالي لګښـت چـاپ شـوه؛ خو دا بشپړونه له پخوانیو څلورو ټوکونو سره خورا زیات توپیر لري:

پـه دې نـوې بشـره شـوې برخـه کـې د لغتونـو شـمېر د تـورو د شـمېر پـه پـام کـې نیولـو سـره کـم دی، ډېـر شـمېر لغتونـه پـاتې دي. یـوازې د هـر لغـت پـه څـو مهمـو مانـاوو بسـنه شـوې ده د پخوانیـو چـاپ ټوکونـو پـه څېـر د لغـت بېلګـه د پښتـو د کلاسیك مـتن د یـوه بیـت یـا نثـري ټـوټې پـه تـرڅ کـې نـه ده راوړل شـوې، د لغـت هـر اړخیـزه او پراخـه تشـرېح نـه ده شـوې؛ خکـه خـو نـوې بشـپړه شـوې برخـه پـه پخـواني سـبك د بشـپړولو غوښتنـه کـوي، چـې پـه دې ډول افغـاني فـرهنګ د یـوه ښـه او مشرح پښتو- پښتو قاموس څښتن شي.

پـه حقیقـت کـې د پښتـو قـاموس لیکنـې بهیـر د نـړۍ د نـورو ژبـو پـه پرتلـه خـورا زیـات ټکنـی او د یـوه نسبي بشـپړتابه پـړاو تـه یـې زیـات واټـن پـاتې دی. د بېلګـې پـه توګـه تـر اوسـه پـه پښتـو ژبـه کـې د مسـلك پـر بنسـټ قـاموس لیکنـه نـه ده دود شـوې؛ د کـرنې، څـاروي روزنـې، رنځپـوهنې، مهندسـی، چاپېریـال پېژنـدنې، اروایـوهنې، فلسـفې، ټولنپېژنـدنې او... پـه برخـه کـې د ځـانګړو قاموسـونو نشـتوالی محسـوس دی.

پـه همـدې ډول د ژبنـي وېـش او تخصـص پـر بنسـټ قـاموس لیکنـه نـه ده پیـل شـوې: نـو څرګنـده ده، چـې د ایتمولـوژۍ لـه مخـې لاتـر اوسـه پـه پښتـو کـې د کارېدونکیو لغتونو وېشنه او پېژندنه خورا ستونزمنه ده.

د یـادولو وړ ده، چـې د قـاموس لیکنـې پـه دې بهیـر کـې پخوانـی پښتـو ټـولنې یـا اوسـنی د افغانسـتـان د علومـو اکاډمـی د خپـل تاسیس لـه مهالـه تـر دې مهالـه د همـدې قـاموس پـه ګـډون (۱۶) عنوانـه قاموسـونه افغـاني ټـولنې تـه د ګټـې اخیسـتنې لپـاره وړانـدې کـړي دي؛ خکـه خـو دا ویـاړ یـوازې د افغانسـتـان د علومـو اکاډمی په برخه دی.

پـه دې قـاموس لیکنـه کـې د کـار د بنسـټ پـه توګـه لـه هماغـه پښتـو- پښتـو تشـرېحي قـاموس څخـه ګټـه اخیسـتل شـوې ده؛ خـو لـه نـورو بېلابېلـو قاموسـونو څخه هم ګټه اخیستل شوې ده، چې په اخځلیکونو کې یې یادونه شوې ده.

زاهد پښتو- پښتو قاموس په حقیقت کې په پښتو ژبه کې د یوه لنډ: خو جامع لغوي قاموس کښنې پر لور یوه هڅه ده، چې یوازې د لغت د بېلابېلو ماناوو د راوړلو په بسنه د قاموس د پنډوالي مخنیوی شوی دی. له یوې خوا څرنګه چې دا قاموس د لنډ او جامع قاموس د کښنې لومړنی هڅه ده او له بلې خوا له روږد سره سم د دانش خپرندویې ټولنې بیړې د زیاتې څېړنې او پرلپسې کتنې وخت رانه کړ؛ نو کېدای شي، چې زیاتې نیمګړتیاوې ولري. موږ مخکې له مخکې د خپل کار پر نیمګړتیاوو او پخپلې علمي کمزورۍ هم اقرار کوو. دې ته به سترګې پر لاره یاستو، چې علمي صلاحیت لرونکي فرهنګپال افغانان به د همدې لړۍ د بشپړتابه لپاره متې راونغاړي او په دې اړه به زموږ خوب و خیال ته د رښتینتابه جامه وروا‌غوندي.

د افغانستان د علومو اکاډمۍ له رئیس مرستیال سر څېړونکي ښاغلي عبدالباري "راشد" او د افغانستان د علومو اکاډمۍ له علمي منشي مرستیال سر څېړونکي نصر الله "ناصر" څخه زښته زیاته مننه کوم، چې ددې قاموس د نسبي بشپړتابه لاره یې راته اواره کړه.

د خپل درانه استاد (چې د ژوندانه‌تر پای به یې په شاګردۍ ویاړم) محمدآصف صمیم صاحب د علمي مرستې او لارښوونې منندوی یم. د قاموس د چاپ لګښت ته په اوږې ورکولو د دانش خپرندویې ټولنې له مشر ښاغلي اسد الله دانش څخه هم یوه نړۍ مننه کوم.

په پای کې د پښتو څېړنو د نړیوال مرکز له غړي مرستیال څېړونکي عبدالظاهر شکېب او د ژبو او ادبیاتو د مرکز له غړي مرستیال سر څېړونکي مسئاپر ریس خپل څخه هم د زړه له تله مننه کوم، چې پر پروف لوستنې سربېره یې د ګرامري حالتونو، خج او د فونیمیک تلفظ د سمونې په برخه کې راسره زښت زیات زیار وګاله.

ټول دې روغ او خوښ اوسي، بریاوې یې په برخه
د اصیل افغاني فرهنګ د غوړېدا او ځلېدا په هیله

زاهد مشوانی
د کب ۱۲مه جلال آباد، مجبور آباد.

اخځونه

۱_ افغان قاموس (دري_ پښتو)، پښتو ټولنه_ ۱۳۳۶ل_ دولتي مطبعه.

۲_ المنجد، گلبر خان (مولوي) (عربي_ پښتو)، تاج کتبخانه_ پېښور_ ۱۴۲۲ق.

۳_ پښتو_ پښتو تشریحي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډیمۍ څپاره کړي څلور واره ټوکه، (۱۳۵۸_۱۳۶۵ل)، د لوړو او مسلکي زده کړو مطبعه، دولتي مطبعه.

۴_ پښتو_ پښتو تشریحي قاموس، بشپړ څلور ټوکیز (میدیوټیک)، ۱۳۸۳ل.

۵_ پښتو سیند_ مومند محمد گل_ د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز_ دویم چاپ، ۱۳۸۲ل.

۶_ پښتو سیندگی (نوېزونه) _ زیار مجاور احمد (پوهاند)، د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۷۸ل.

۷_ پښتو سیندگی_ زیار مجاور احمد (پوهاند)، د پښتو پانګې ملګري، ۱۳۷۳ل.

۸_ پښتو قاموس، (پښتو_ دري)، (دواړه ټوکه) پښتو ټولنه، ۱۳۳۰_ ۱۳۳۳، د کابل عمومي مطبعه.

۹_ د برو او لرو پښتنو د ژبنیو اندولونو قاموس، صوفي جمعه خان، دانش خپرنځی، ۱۳۷۸ل.

۱۰_ د پښتو ژبې لیاره، مومند محمد گل، بلخ، د رښتیا شرکت، ۱۳۱۷ل، لاهور.

۱۱_ د عبدالحمید مومند فرهنګ، صمیم محمد آصف، احسان خپرندویه ټولنه، ۱۳۸۱ل.

۱۲_د لرغونې شاعرۍ کړنې، صمیم محمد آصف، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه، جرمني، ۱۳۷۸ل.

۱۳_ زړه پانګه، دوست دوست محمد شینواری، سر څېړونکی د افغانستان د علومو اکاډیمي، ۱۳۶۳ل، دولتي مطبعه.

۱۴_ ژبپانګه، دوست دوست محمد شینواری، دانش خپرنځی، ۱۳۷۷ل.

۱۵_ ظفر اللغات، ظفر بهادر شاه کاکاخېل، یونیورسټي بك ایجنسي.

۱۶_ غیاث اللغات و منتخب اللغات، غیاث محمد غیاث الدین، مکتبة الحبیبیة، ارګ بازار، کندهار.

۱۷_ فرهنګ عمید، عمید حسن، موسسه انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۱ل.

۱۸_ فرهنګ فارسي، محمد عبداللطیف ډاکټر، کتابستان پبلیشنګ کمپني، اردو بازار، لاهور.

۱۹_ فرهنګ فارسي معین، معین محمد معین (ډاکټر)، ارمان نو، ۱۳۸۱ل، تهران.

۲۰_ کوچیانی پانګه، کوچی خان خادم، دانش خپرنځی، ۱۳۷۹ل.

د تلفظ لارښود

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ا	a	سر، اتل	sar, atal
		شپه	špa
		آس، وياړ	ās,wyāṛ
آ	ā	سبا	sabā́
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	paṣ̌tó
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ث	s	ثابت	sābít
ج	j	جوړ	joṛ
چ	č	چاکو	čākū́
ځ	ǰ	ځای	ǰāy
څ	c	څوک	cok
ح	h	حاصل	hāsíl
خ	x	خور	xor
د	ḍ	دود	dod
ډ	d	ډېر	ḍer
ذ	z	ذکي	zakí
ر	r	رپ	rap

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ړ	r	ړوند	ṛūnd
ز	z	زوړ	zoṛ
ژ	z	ژوند	žwand
ږ	z	ږغ	ẓag
س	s	سم	sam
ش	s	شلومبې	şlūmbé
ښ	s	ښاغلی	ṣāğəlay
ص	s	صادق	sādíq
ض	z	ضرر	zarár
ط	t	طاقت	tāqát
ظ	z	ظالم	zālím
ع	ʕ	عادت، وعده موضوع	ʕādát,waʕdá mawzóʕ
غ	g	غمی	ğamáy
ف	f	فاصله	fāsılá
ق	q	قانون	qānū́n
ک	k	کار	kā́r
ګ	g	ګډ	gad

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ل	l	لاس	lās
م	m	موړ	moṛ
ن	n	نن	nən
ڼ	n	منه	maṇá
و	w	واده ژړول	wādá žəṛawə́l
هـ	h	هر سهار	har sahā́r
ي	y	یور مېلمستیا ویاړ	yor melmastyā́ wyā́ṛ
و	o	کور، اوبه	kor,obə́
و	u	سور	sūr
پېښ	u	سُر (په موسیقي کې)	sur
زېر	i	ابره امضا ویر	ibrá imzā́ wir
ي	i	تېر	ter
ې	e	مستې سړي	masté saṛáy
ی	ay	هلی	helə́y
ۍ	ay	نیکه	nikə́
زورکی	a	زره	zrə́

لنډون

اول- طبيعت، اجتماعي او بشري علوم او فنون:

اد.	ادبي اصطلاح	تي.	تياتر	سي.	سياست	ل.	لنډۍ
اق.	اقتصاد	جر.	جراحي	ط.	طباعت	ل.م.	لغوي مفهوم
ال.	الهيات (مذهب)	جغ.	جغرافيه	ط.ب.	طبيعي علوم	ل. ي.	لرغوني يونان
ان.	اناتومي	جم.	جمناستيک	طب.	طب	مث.	مثلثات
انج.	انجنيري	جيا.	جيالوجي	عر.	عروض	من.	منطق
با.	باکتېريالوجي	حق.	حقوق	عس.	عسکري	منر.	منرالوجي
بد.	بديع	خ.	خطاطي	عک.	عکاسي	مو.	موسيقي
بر.	برېښنا (برق)	ډيپ.	ډيپلوماسي	فز.	فزيکس	مي.	ميکانيک
ب. ش.	بيوشيمي	رو.	روحيات (سايکالوجي)	فزيو.	فزيولوجي	ميت.	ميتودولوجي
بيا.	بيالوجي	ري.	رياضيات	فل.	فلسفه	نج.	نجوم
پ. ک.	پښتني کلتور	زو.	زولوجي	فق.	فقه	نق.	نقاشي
تا.	تاريخ	ژ.	ژورناليزم	ک.	کېميا	هـ.	هندسه
تص.	تصوف	سپ.	سپورټ	گ.	گياه پېژندنه	هن.	هنر
تع.	تعريف	سو.	سوسيالوجي	گر.	گرامر	هو.	هوا پېژندنه

دوهم-ژبني او گرامري مخففات:

اد.	ادات	را.	راتلونکی زمان	فا.	فاعل	محا.	محاوروي
اص.	اصطلاح	ربط.	ربط	فاع.	فاعلي حالت	مخ.	مختاړی
اصلج.	اصلي جز	ژ.ب.	د ژبپوهنې اصطلاح	ق.	قيد	مص.	مصدر
او.	اوسنی زمانه	س.	سفکس	گر.	گرامر	مف.	مفعولي حالت
پ.	پخوانۍ کليمه	ښځ.	ښځينه نوم	ل.	لازمي	ن.	نوې کليمه
پر.	پريدلوگ	ص.	صفت	لهج.	لهجوي	نب.	نه بدلېدونکی
تېر.	تېره زمانه	ض.	ضمير	م.	مفرد	ند.	ندائيه
ج.	جمع	عد.	عدد	ما.	ماضي	نر.	نارينه نوم
جن.	د جنس نوم	ف.	فعل	مت.	متعدي	ور.	، روستاړی
				مج.	مجازي	و.ګ.	وګورئ

لیک نښې

(۳) عدد په دوو لیندکیو (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز) کې:

الف- د هغو دوو یا څو لغاتو د پاسه لیدل کېږي چې په شکل یا تلفظ کې سره یو او ماناګانې یې سره بېلې وي- د دغه راز لغاتو او اصطلاحاتو د بېلولو لپاره (۱)،(۲)،... عددونه کارشوي دي؛ لکه: کوز (۱) (koz) ص. نر.م. ناسمه، غیرمستقیم.

کوز (۲) (koz) نر.م. کفتار، یو حیوان دی.

ب- د موسیقۍ پر سُرو پورته یا کښته که دغسې عددونه لیدل کېږي، هغه د سپتک (اوکټاو) ګڼه ښکاره کوي.

سا (۱) ری (۱) ګا (۱) ... لومړی سپتک

سا (۲) ری (۲) ګا (۲) ... دوهم سپتک

سا (۳) ری (۳) ګا (۳) ... لومړی سپتک

پ- کله کله د لومړنیو تقسیماتو د ښودلو لپاره؛ نور تقسیمات یې داسې وي: ۱) ۱ - اول... الف-

۳- عدد او بېلنۍ: الف- د دوهم وېش د ښودلو لپاره: ۱ - ۲ - ۳ - ٤ - ...

ب- د یوه لغت یا اصطلاح د ماناګانو یا تعریفو د تعدد د ښوونې لپاره.

۳) عدد او کینه لیندکۍ: الف- د لومړني وېش د ښوولو لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

د ورپسې وېشو ترتیب یې داسې دی: ۱ - اول- الف- ،

ب- د مترادفاتو د هرې دلې او همدارنګه د څو تعریفو د ګڼنې لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

، ترونی (کامه، چپه پېښ): الف- د مترادفو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ب- د هغو توکو د بېلولو ترمنځ چې مخکې یې څنډکی (سیمي کولن) راغلی وي.

پ- د نومو... ترمنځ.

؛ څنډکی (سیمي کولن): الف- د یوه لغت یا اصطلاح د مترادفو ماناګانو او شرحې ترمنځ.

ب- د یوه لغت د دوو یا څو شرحو د بېلولو لپاره.

پ- د مرکبو او همدارنګه مختلطو جملو په منځ کې.

ت- د لېست دوله جملو یا شرحو ترمنځ.

ټ- د دوو یا څو تعریفو ترمنځ چې په (۱)، (۲) ... یا ۱)، ۲) ... یا ۱ - ، ۲ - ... یا اول- ، دوهم- ... یا الف- ، ب- ... سره بېل شوي وي.

ث- د ماناګانو او ارتباطي اصطلاح (عنوان) ترمنځ.
ج- د دوو مثالو ترمنځ.
چ- د علمي یا هنري تعریف څخه د عامو یا متداولو ماناګانو د بېلولو لپاره.
ځ- د عدد او د هغه له تلفظ څخه وروسته چې شرحه یې پیل کېږي.

( ) دوې لیندکی (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز):

الف- د (یوه) لغت د (یوه) فونیمیک تلفظ لپاره؛ لکه: هېواد (hewád).
ب- د یوه نوم د جمع د ښوولو لپاره؛ لکه: خپلواکي (ج. خپلواکۍ).
پ- دالتباس د مخنیوي په غرض د یوې مانا دفونیمیکي تلفظ لپاره؛ لکه: کوټه (kwáta).
ت- د مخففو لپاره؛ لکه: (پ. ک.)، (ا.س.)، (فل. من.)...
ټ- د ځینو نومو او عددو لپاره.
ث- په لهجوي توپیر کې د اختیاري واول، کانسونېنټ او مرکب مصوت د ښوولو لپاره؛ لکه [p(a) rāx] [u(m) mát]
ج- خالي لیندکی، د هغو لغاتو په مقابل کې لیدلی کېږي چې تلفظ یې لاس ته نه وي راغلی.

[ ] براکیټونه: د تلفظي تعدد او لهجوي توپیر ښودلو لپاره: [ar(é,yá)ǰ], [p(o,ū)ṣtál], [x(w,wa)la), [x(á,ū)ls]

ّخج (سټرېس، اېکسېنټ): د هغه واول یا دیفتانګ پرلومړي توک باندې دغه نښه لیدله کېږي چې د اواز نسبتاً زیات فشارلري، لکه توره (túra). که دغه فشار د لهجوي توپیر له امله یا په یوه ټاکلي لهجه کې پر دوو واولو باندې وي، او یا د تاکید او مقصود په اساس یوه کلیمه څو خجه لري، نو دوه درې ځایه خج ورکړ د شوی دی. په ځینو کلیمو کې د اصلي او فرعي یا پرایمري او سېکنډري خج مراعات هم شوی دی؛ لکه: albáta. په متن کې ځینې کلیمې هم خج لري؛ داسې: توره، کوټه، نارې او نور.

ببلنی (ډېش، کش):

الف- د ماناګانو او شرحو په پای کې چې مربوط لغت یا اصطلاح د کوم بیت، متل، ګردان، مثال یا فولکلوري موضوع... په ترڅ کې راځي.
ب- د یوه لغت یا یوې علمي یا هنري اصطلاح د ماناګانو په پای کې ددغې اصطلاح څخه مشتق شوي نور نومونه، اصطلاحات، وېشنې او ډولونه؛ لکه: سرمایه...- ثابته سرمایه، خصوصي سرمایه، شخصي سرمایه. یا: حد...- تام حد، کامل حد، ګډ حد، ناقص حد.
پ- د معترضې جملې په سر او پای کې.
ت- د اضافي شرحې او یادونې په سر کې.
ټ- د (// یا ایضاً) پر ځای؛ لکه: قیمت- عادي قیمت، فرضي-، حسابي-، حمایتي- او نور.
ث- په موسیقي کې د ماترې یا د تال د ځنډ لپاره- هر څونه ډېشونه چې لیدل کېږي، هغونه ځنډ ښیي.
ج- په موسیقي کې د ارمزنیې (باجه) د تورو پردو د ښودلو لپاره؛ لکه: رې، ګا، ما، دا نې، دغه مطلب کله کله د ځینو راګو د تیور د سُرو په پېژندګلوی کې په اورده ی (رې، ګې، مې) او د کوما سرونه په الف

(را، گا، ما، دا) باندې افاده شوي دي. ، همدارنګه تر عدد لاندې د ښش سپتک (اوکتاو) ښيي.

چ- د (≈ یا ایضاً) پرځای.

/ وېرګول (بار):

الف- د یوې کلیمې د دوو ګرامري حالتو یا دوو او درېو لهجوي توپیرو ترمنځ؛ لکه: چای... نر.م. /جن.

یا ریاسي... ص.نب. / بر.م.

ب- د (کامه[۱۲]) د کلیمې د شرحې پای وګورئ.

- منښلوونکی (هایفن):

الف- د یوې کرښې په پای کې چې فونیمیک تلفظ نه سره ځایېږي او دوې برخې کېږي، نو د لومړۍ برخې په پای کې هایفن کار شوی دی.

ب- د مرکبې کلیمې د ټوکو ترمنځ.

نورې نخښې:

په موسیقي کې (○) د خالي نخښه، (ه) د سم نخښه او (ه) د تالي نخښه ده، همدارنګه د لګه، ګـر، پلت، دړت، برام، لګه‌برام او له‌برام، درت‌برام او اندرت نخښې دا دي: ا ء ه أ آ ۂ ہ .

۷ یا ۷ د ساکن توري نخښه.

ـَ زورکی

∽ د (≈ یعنې ایضاً) پرځای.

ٶ د ستونیز تمبدنګ (glottal stop) نخښه؛ لکه په qur, án کې.

« » په قاموس کې (کوټېشن) د (ح) ماده وګورئ.

° درجه

دقیقه

ثانیه

ʔ د شک نخښه

* د شرحې په پای کې ټیلیک وګورئ.

... او داسې نور، دوام لري، صرف نظر.

دیِز

b بیمول

II بکار، ناتوریل

***

*

آ

آ (ā́) نر.م. ١) د عربي او پښتو ژبو د الفبې لومړنی توری؛ ٢) د ندا توری دی چې د مخاطب اسم په سر کې راځي لکه: آ محموده! آسپیه!

آب (āb) نر.م. ١) پت، حیا، عـزت، ابـرو.

آبا (ābā́) وګ. ابا.

آباد (ābā́d) ص. نـر.م. ١) ودان؛ ٢) کـرل شوی، سمسور.

آبادي (ābādī́) ښځ.م. وداني، سمسورتیا.

آباديدل (ābādedə́l) مص.ل. ١) ودانیـدل؛ ٢) سمسوریدل.

آبدار (ābdā́r) ص.نر.م. مخور، ښاغلی، پتیالی، محترم، د عزت خاوند، ابداره.

آبداروُل (ābdārawə́l) مص.مت. ځلول، جـوهـر ورکول، اوبه ورکول.

آبداري (ābdārī́) ښځ.م. ١) مخور توب؛ ٢) جوهر لرنه؛ ٣) اوبه لګول.

ابداريدل (ābdāredə́l) مص.ل. ځلېدل، جوهـر پیدا کول.

آبدان (ābdā́n) نر.م. اودان، د اوبو د ساتلو لپاره یو ډول فلزي لوښی.

آبدست (ābdást) وګ. اودس.

آبرو (ābrṓ) ښځ.م. ١) پت، حیا، عزت؛ ٢) شـرم؛ ٣) شهرت، نوم، نامداري.

آبرو (ābráw) نـر.م. دهنه، ورخ، نغـول، د اوبو د تېریدلو موری، چورن.

آبي (ābí) ص.نـب. ١) آسـمـاني (رنـګ)؛ ٢) اوبې ځمکه، د للمي ضد.

آبېڅې (ābecé) الفبې، الف بې تې، الفباء.

آپت (āpát) نـر.م. (ج. آپتـونه) ١) تندر، تکه، آسماني بلا.

آتشک (ātišák) نر.م. اوربلک، د نباتاتو یو ډول ناروغي ده.

آثار (āsā́r) نر. م. ج. د اثر جمع.
آخر (āxír) ص. نب. ۱) وروستی، ترڅنګ، تر شا؛ ۲) پای، بنځ.
آخرت (āxerát) نر. م. هغه دنیا، عقبا، ابدي دنیا.
آخري (āxirī́) ص. نب. وروستی، ترڅنګ، تر شا.
آخون (āxún) نر. م. آخوند، ملا، استاذ..
آداب (ādā́b) نر. ج. و گ. ادب[1].
آدینه (ādiná) ښځ. م. جمعه، د اوونی اوومه ورځ.
آړ (āṛ) آره، ربښتینی، معیار، اصل، قاعده، بنیاد.
آراء (ārā́) ښځ. ج. رایې، ووټونه، د رای جمع.
آرامتیا (ārāmtyā́) ښځ. م. و گ. آرامي.
آرامځای (ārāmǰā́y) نر. م. مړیستون، آرامگاه.
آرام سئ (ārāmsə́y) د یوځي تولګي د آرام بولی، استراحت.
آرام چوکی (ārāmčawkáy) ښځ. م. څنګېزه چوکی، کوچ، بازو واله یا لېچیزه چوکی.
آرامول (ārāmawə́l) مص. مت. ۱) دمه ورکول، هوسا کول؛ ۲) کرارول، چوپول، غلی کول.
آرامي (ārāmí) ښځ. م. هوسایي، کراري، بېغمي.
آرامېدل (ārāmedə́l) مص. ل. ۱) هوسا کېدل، دمه کېدل؛ ۲) بېغمه کېدل، کرارېدل.
آرپورویی (ārpōrwayáy) په آره بڼه، دخیل ویی (لغت)، واژه دخیل.
آرپوهه (ārpōhá) د ویپونو د ریښې راپېژندنې علم، د اشتقاق علم.
آرپوهیز (ārpōhíz) د آر پوهې اړوند، اتمالوجیکل.
آرپېر (ārpér) اصلي حالت (گرامر).
آرشمېر (āršmer) اصلي شمېر، اصلي عدد.
آرکړ (ārkáṛ) اصلي فعل، فعل اصلي.
آرلیک (ārlík) اصلي لیکنه، لاسکښنه، مسوده.
آرمل (ārmə́l) اصلي ملګری، سهي دوست.

آرو اصل (āru asə́l) اروا صیل، اور ربښتیني، اصل و پرنسیپ.
آروپاگروهی (ārupāgrohə́y) نر. م. اروپا پال، اروپایي مشرب.
آرو ربښتیني ژبني توکونه (āroreṣtini žabaní tōkuná) د ژبې اصلي توکي.
آره (ára) ښځ. م. آر، اصل، بنسټ، اساس، تاداو.
آره غونډله (āraǧondlá) اصلي جمله، اصلي ساده جمله.
آړ (āṛ) نر. م. بندېز، خنډ، سد، مانع، شرط.
آړوتی (āṛwátay) مشروط، له قید و شرط سره.
آړوتی اړخ (āṛwátayāṛx) نر. م. شرطي اړخ، شرطي وجه، شرطي فعل.
آړوتی خج (āṛwátay xáj) مشروط فشار، چې له گاونډیتوبه منځته راځي.
آړوتې غونډله (āṛwáteǧondlá) شرطي جمله، شرطیه جمله.
آړوتی کړ (āṛwátaykáṛ) شرطیه فعل، فعل شرطي یا شرطیه.
آړه (áṛa) ښځ. م. ۱) بې لارې، له دین څخه گرځېدل؛ ۲) کیل، کیله، دارېي، کراک، د ییوې کیل.
آزاد (āzā́d) ص. نر. م. ج. ۱) خپلواک، بې قیده، ساهو، ساوو، خپلسری، د بندي ضد.
آزادانه (āzādāná) ق. په خلاص مټ، په ارت زړه، په خپلواک ډول، په آزاده توګه.
آزادول (āzādawə́l) مص. مت ۱) خپلواکي ورکول، خوشې کول، پرېښودل؛ ۲) رخصتول.
آزادي (āzādí) ښځ. م. خپلواکي، خلاصی، د قید ضد، له بند یا محدودیت او مریتوب نه وتنه.
آزادېدل (āzādedə́l) مص. ل. ۱) خپلواک کېدل، خلاصېدل، خوشې کېدل، ابله کېدل.

آزار (āzā́r) نر. م. ۱) ربړ، کړاو، ځور؛ ۲) ښېرا.

آزارګنلی (āzārgaṇə́lay) فا. نر. م. ۱) ځوروونکی، ربړوونکی، زیان‌رسوونکی؛ ۲) مـف. نـر. م. هغه‌ځوک چې ښېراوې ورته شوې وي.

آزاردبه (āzārdabá) ښځ. م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده.

آزوت (āzū́t) نـر. م. نایتروجن، د یوه بې‌رنګه او بې‌بویه غاز نوم.

آژانس (āžā́ns) نر. م. نماینده‌ګي، دخبر اخیستلو او رسولو ځانګه.

آس (ā́s) نرم. م. (ج. آسونه)، یو ښکلی ځاروی دی چې د سپرلۍ لپاره روزل کېږي.

آستازلیک (āstā́zlik) کفالتلیک، وکالتلیک، کفالتنامه، وکالتنامه.

آستانه (āstāná) ښځ. م. درشل، بارګاه، دزګاه.

آسپه (āspá) ښځ. م. د آس مؤنث.

آسسپور (āsspōr) آسسوار، سـوارکار.

آسمنډه (āsmanḍá) آسځغل، د آس د یوه ځغل هومره واټن.

آش (ā́š) نر. م. ۱) یوډول خواړه دي؛ ۲) خور ورکول، اوم پوستکی په مالګې، رنګ او... سره پخول.

آغاز (āġā́z) نر. م. پیل، شروع، لاس پورې کول.

آغل (āġə́l) مف. نر. م. ۱) اغېل شوی، اغال شوی، ګڼ کړی شوی، اخښل شوی؛ ۲) نـر. م. آغل، پنډ غالی، جار، ګاړه؛ ۲) شپول، ګومبته.

آغلی (āġə́lay) ص. نر. م. (ج. آغلي) ۱) ښکلی، ښایسته، ګلالی، ډولي؛ ۲) ښاغلی، منلی.

آغي (āġé) ښځ. م. ۱) رڼا، روښنایي، ۲) خوښي.

آغېل (āġél) نر. م. و ګ. آغل ۲).

آفاقي (āfā́qī) ص. نب. ۱) نړیوال، عیني، حقیقي؛ ۲) اضافي معلومات، زیاته پوهه.

آفت (āfát) نر. م. ۱) ټکه، تندر؛ ۲) کړاو، زحمت، تکلیف، مصیبت، رنځ.

آفرین (āfarín) نر. م. شاباس، شاباسی، هڅوونکی ویی دی.

آفسېټ (āfsét) نـر. م. د چاپ او طباعت یو ډول ماشین دی.

آل (ā́l) نـر. م. ۱) سوربخن، سور؛ ۲) په پښتو کې د اولاد له کلیمې سـره یو ځـای په ترکیبي ډول استعمالېږي: آل اولاد.

آلات (ālā́t) نر. ج. د کار توکي، دکار افزار، سامان آلات.

آلایش (ālā́yiš) ص. نر. م. ۱) ککړتیا، ناولتیا، چټلي؛ ۲) عیب، ضرر، نقص، زیان.

آله (ālá) ښځ. م. وسیله، کالی، رچ، اوړه، د کاریګر د کار اوزار.

آماده (āmādá) ښځ. م. و ګ. تیار.

آماده ګي (āmādagí) ښځ. م. و ګ. تیاری.

آمر (āmír) نـر. م. مشر، امـر کـوونکی، فـرمان ورکوونکی، د یوې اداري مشر.

آمرنې (āmr ə́ne) نر. م. ټاکنې، انتخابات.

آمریت (āmiriyat) نـر. م. ۱) واک، حاکمیت، تسلط؛ ۲) سیادت، مشرتوب.

آمودود (āmūdū́d) نر. م. چوپتیا، کراري، آرامي.

آن (ā́n) نـر. م. ۱) شیبه، لږ وخت، لحظه؛ ۲) وخت؛ ۳) سیک، ځواک، متره، توان.

آوېجه (āwéjá) ښځ. م. ۱) ځمکه، ملک، ولکه؛ ۲) خاوره، نړۍ، دنیا.

آیت (āyát) نر. م. (ج. آیتونه) ۱) نښه، علامه، نښکه؛ ۲) الهي کلام.

آیه (āyá) ښځ. م. (ج. آیې) ۱) وییه، هګۍ، هویه، اویه؛ ۲) و ګ: آیت.

ا

ا (alā́p, alíf) نر. م. ۱) د پښتو الفبې دويم توری، چې ابجدي ارزښت يې (۱) دی؛ ۲) د ځينو ساکښو او غير ساکښو نومونو په پای کې د مفرد مؤنث نښه ده لکه: خندا، ژړا، وينا.

ابا (abā́) ۱) پلار؛ ۲) نيکه، د پلار پلار؛ ۳) لوی، مشر.

ابات (abā́t) ص. نر. م. ج. وګ. آباد.

اباتوالی (abātwā́lay) نر. م. ۱) ودانې؛ ۲) بډايي؛ ښېرازي.

اباتوب (abātób) نر. م. پلارتوب، پلاروالی.

اباتول (abātawə́l) مص. مت. ودانول، ابادول، جوړول، ښېرازول.

اباتي (abātí) ښځ. م. (ج. اباتی) ۱) ودانې، آبادي ۲) سمونه، سېدونه.

آباتېدل (abātedə́l) مص. ل. ۱) ودانېدل، آبادېدل، جوړېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

اباته اباتي (abā́ta-abātí) ښځ. م. ۱) موړوالی؛ ۲) د اوسېدونکيو ډېروالی.

اباخېل (abāxél) نر. م. ج. ۱) پلرني خپلوان؛ ۲) د پښتنو د يو: خېل نوم دی.

اباګنی (abāganə́y) ښځ. م. پلارګنی، د پلار د لوري خپلوان.

ابتدا (ıbudā́) ښځ. م. بريد، شروع، د کار پيل، سرغه، له ابتدا نه، په ابتدا کې.

ابتدايي (ıbudā́yí) ص. نب. لومړني، مقدماتي.

ابتکار (ıbtıkā́r) نر. م. نوښت، نوي ايستنه، ابداع.

ابته (abatá) ص. نب. بته، خوار.

ابتهاج (ıbtehā́j) نر. م. خوشالي، خوښي.

ابجد (abjád) نر. م. د عربي الفبې د تورو پخوانی ترتيب چې دا دي: اب ج د هو ز ح ط ی ک ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ. له دغو

حرفونو نه یې اته جوړې شوې کلیمې رامنځ ته کړې دي: ابجد، هوز، حطي، کلمن، سعفص، قرشت، ثخذ، ضظغ. ددغو تورو هر یوه ته یو عدد ټاکل شوی چې د ابجد یا جمل حساب یې بولي: الف یو، ب ۲، ج ۳، د ٤، هـ ۵، و ٦، ز ۷، ح ۸، ط ۹، ی ۱۰، ک ۲۰، ل ۳۰ م ٤۰، ن ۵۰، س ٦۰، ع ۷۰، ف ۸۰، ص ۹۰، ق ۱۰۰، ر ۲۰۰، ش ۳۰۰، ت ٤۰۰، ث ۵۰۰، خ ٦۰۰، ز ۷۰۰، ض ۸۰۰، ظ ۹۰۰، غ ۱۰۰۰

ابد (abád) ق. تل، مدام، همېش، تل تر تله، تر ابده.

ابداع (ıbdā́ʔ) ښځ. م. نوي ایستنه، نوښت، نوچار، ابتکار.

ابدال[1] (abdā́l) ۱) د بدل جمع، ښه او شریف خلک؛ ۲) ولي، بزرګ، خلیفه، اودال.

ابدال[2] (ıbdā́l) نر. ج. بدلول، الېشول، عوضول.

ابدي (abadí) ص. نب. د تل لپاره، همېشنی، چې پای نه لري، تلپاتې، ابدي ژوند.

ابرا (ıbrā́) ښځ. م ۱) تېرېدنه، پرېښوونه؛ ۲) بښنه، بخښنه، عفوه.

ابرک (abrák) نر. م. شګې ګل، سپلګه، رنوکی، رنکی، شګوګل، سپینه پوړیزه تیږه.

ابرومن (abromán) ص. نر. م. عزتمن، مخور، پتیالی، سپېڅلی.

ابره[1] (ıbrá) ښځ. م. ۱) د غمکې حاصل، د پټې فصل او غله؛ ۲) ګټه، سود، فایده.

ابره[2] (abrá) ښځ. م. ۱) د کالیو نوم؛ ۲) د جامې مخ؛ ۳) یو ډول رنګه کاغذ.

ابک (abák) نر. م. د ابا د کلیمې تصغیري شکل دی، چې کوچنیان یې د ګرانښت او درنښت له مخې و پلار یا پل مشر ته وایي.

ابل[1] (abál) نر. م. د (هغه بل) لنډ شکل دی.

ابل[2] (ıbál) ص. نر. م. ۱) لـوڅ، بربنډ- د پښې له کلیمې سره ډېر کارېږي؛ ۲) بې وسه، خوار.

ابلاغ (ıblā́ğ) نر. م. رساوی، رسول، خبرول- د پیغام او یا لیک رسول.

ابلاغیه (ıblāğyá) ښځ. م. رسونه، خبرونه، څرګندونه، رسمي خبرونه.

ابلق (abláq) ص. نر. م. و ګ. : ابلک.

ابلک (ablák) ص. نر. م. (ابلق) ۱) برګ، کمر، دوه رنګه شی؛ ۲) دوه مخی، ښوی، منافق.

ابلوڅ (ablóc) ص. نر. م. زلموټی، ژنکی، پوړ، ځوانکی، مېراني او ژېټوب ته نېږدې.

ابلون (ablón) نر. م. اوبلن.

ابله (ablá) ص. نب. بېړا، ناپوه، بوله، ناپوهه.

ابلیس (ıblís) نر. م ۱) شیطان؛ ۲) چوغل، چوغلګر وران کاری.

ابوټلی (aboṭólay) ص. نر. م. ټول، پوره، بشپړ. (دا کلیمه د خوراکي شیانو لپاره راځي).

ابوس (abū́s) نر. م. د توپچي قراوو یو ډول درنه وسله ده، اوبوس توپ.

ابهام (ıbhā́m) نر. م. پټوالی، ناڅرګند تیا، پټ ساتل.

ابۍ (abə́y) ښځ. م (ج. ابۍ ګانې) د ابا مؤنث شکل، د مور لپاره دخطاب کلیمه.

اپرا[1] (aprā́) نر. م. ۱) دېب، دېو، یو خیالي او افسانوي موجود؛ ۲) ص. نب. غټ، مضبوط.

اپرا[2] (oparā́) نر. م. هغه ننداره ده چې له ساز او آواز سره وي، هغه تیاتر چې په هغه کې هنرمندان شعر او سندره وایي.

اپس ډنډۍ (apasḍanḍə́y) ښځ. م. د هلکانو او وړوکو لوبه.

اپل (apál) نر. م. و ګ. ابل.

اپلت (aplát) نر. م. ۱) هغه سړی، چې خوشې او چټي خبرې کوي؛ ۲) پرتې ويونکی.

اپلتې (apláte) ښځ. ج. ۱) اپلاتې، پرتې؛ ۲) چټي او خوشې خبرې، سپکې خبرې.

اپوته (apūtá) ص. نب. اړولی، پړمخ، پړسل مخ اړولی، نسکور، چپه.

اپه (apá) ښځ. م. هڅه، لټون، ډونډ، تلاش.

اپه لټه (apaláṭa) ښځ. م. هاندو هڅه، هلې ځلې، منډې ترړې.

اپي (apí) نر. م. ۱) ښامار، لوی مار، سترمنګور، ۲) تورمار، افعي.

اپېلل (apeláll) مص. مت. تېرول، نغړل، نغرل.

اپين (apín) نر. م. اپيم، تارياک، افيم.

اتام (atā́m) نر. م. ۱) خواږه، غذا، ډوډۍ، مړی؛ ۲) اوره، دوره.

اتخنډ (atačánḍ) ص. نر. م. اته ګوتيز، اته کونجی، اته څنډی، مثمن.

اتحاد (itihā́d) نر. م. اتفاق، يووالی، وحدت، وروروالي.

اتحاديه (ittihādyá) ښځ. م. (ج. اتحادیې) ټولنه، ډله، ټولی.

اتر (atár) نر. م. دا کليمه د خبر بيا ځلي (تکراري) تاکيدي ترکيب جوړوي لکه خبراتر.

اترک بترک (atrák batrák) ص. نر. م. خوار، بېوزلی، بې وسه، لغړ، څنډلی او غريب.

اترنګ (atráng) نر. م دنکريزو ګل.

اترول (atarawə́l) مص. مت. ۱) خبرول، خبر ورکول؛ ۲) څرګندول، جوتول.

اتره (atará) ښځ. م. ۱) کړی، يو ډول پلن لوښی چې د ګوړې چکی پکې جوړوي؛ ۲) تره، پوستکی، د بدن باندې برخه.

اترېدل (ataredə́l) مص. ل. خبرېدل، څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل.

اتصال (ittsā́l) نر. م. يوځای کېدل، وصلېدل، جوختېدل، سره نښتل.

اتفاق (ittifā́q) نر. م. يووالي، اتحاد، د نفاق ضد.

اتفاقي (ittifā́qi) ق. ناڅاپه، نابېره.

اتکاء (ittikā́) ښځ. م. ۱) تکيه کول، ډډه لګول؛ ۲) ډاډ، ويسا؛ ۳) باور، هيله، اميد، اسره.

اتکړی (atkaṛáy) ښځ. م. ولچک، د لاس زولنې.

اتکو (atkó، atākó) ښځ. م. و ګ. ادکو.

اتکی (atkáy، atakáy) ښځ. م. و ګ. ادکو.

اتګونی (atgū́nay) ص. نر. م. هغه شی، چې اته اړخه يا څنګونه ولري.

اتل (atə́l) ص. نر. م. (ج. اتلان) ۱) زړور، تکړه، غيرتمن، رټ؛ ۲) پهلوان، قهرمان.

اتلس (atlás) نر. م. ۱) يو ډول ښوی او بريښند توکر دی؛ ۲) اطلس، نقشه – د نړۍ د هېوادونو طبيعي يا سياسي اتلس.

اتل لېږد (atə́llezd) نر. م. د جګړې پر وخت له يوه ځايه بل ځای ته عسکري ډلې لېږدول.

اتلوال (atalwā́l) نر. م. د جنګي عملياتو د يوه ډګر مشر او قوماندان.

اتلواله (atalwā́la) ښځ. م. اتلولي، قهرماني، بهادري، زړورتيا، مېړانه، اتلولي.

اتلولي (atalwáli) اتلواله، اتلتوب، قهرماني.

اتمبار (atambā́r) نر. م. ټېل ماټېل، ګڼه ګونه.

اتڼ (atáṇ) نر. م. (ج. اتڼونه)، د پښتنو ډله ييزه ولسي نڅا، د پښتنو ډله ييزې ښتې، خوشالۍ او نمانځنې.

اتڼه (atáṇa) ښځ. م. (ج. اتڼې) پيلنه، د پيل مؤنث، دهاتي ښځمنه، هتنه.

اتوار (itwā́r) نر. م. د یکشنبې ورځ.

اتوب (atób) نر. م. لېټی، اړوب، ړور، مرېوړی.

اتوڼی (atū́ṇay) نر. م. وروستی سړی، وروسته پاتې شوی سړی، تر ټولو شاته سړی.

اته (atá) ښځ. م. ۱) انداز، کچ، میچ؛ ۲) کولاچ، کولاغ، وازه- د دواړو خپرو لاسونو هومره اندازه؛ ۳) احاطه، غولی، انګړ، تالار.

اته انیز (atáaniz) نر. م. نیمه هندي یا پاکستانی کلداره، نیمه روپۍ.

اته ور (atawár) ص. نر. م. ج. خرانګور، هڅور، اڅهور، هغه سړی چې لاسونه یې اوږده وي.

اته ییزه (atayíza) اته بیتیز (شعر) مثمن.

اتي (atí) نر. م. (ج. اتیان) فیل، پیل، هاتي.

اټ (aṭ) نر. م. هټ، هټۍ، دوکان، اټۍ.

اټاری (aṭārə́y) ښځ. م. برغ، برج، ټوری، ټاپو؛ ۲) لوړ ځای، اوچت ځای، مانۍ.

اټال (aṭā́l) ق. ټال، ځنډ، تم، ایسار.

اټالول (aṭā́lawəl) مص. مت. ۱) ټالول، ځنډول، تمول، ایسارول؛ ۲) پریشانول، سرګردانول.

اټاله (aṭā́la) ښځ. م ۱) د بېکاره شیانو دلۍ؛ ۲) کور لوټي؛ ۳) یرغل؛ ٤) پریشاني؛ ٥) پر یو ځای د مال خرڅونه.

اټالېدل (aṭāledə́l) مص. ل ۱) ټالېدل، ځنډېدل، ایسارېدل؛ ۲) ځورېدل، پریشانېدل.

اټسکی (aṭáskay) نر. م. ترنجی، نړی، پرنجی.

اټکل (aṭkál) نر. م. ۱) تخمین، ګومان، جاج، قیاس؛ ۲) اندازه، په فکر.

اټکلبڼه (aṭkə́lbaṇa) ښځ. م. اټکلي (ژبنی) شکل، صورت، احتمالي.

اټکلشمېر (aṭkə́lšmer) نر. م. اټکلي شمېر، د اندازې شمېر، تخمیني عدد.

اټکلول (aṭkalawə́l) مص. مت. ۱) تخمینول، ګومان کول، قیاسول؛ ۲) اندازه کول، معلومول ۳) مجازاً فکر کول، ګڼل.

اټکلي (aṭkalí) ص. نب. ۱) تخمیني، ګوماني، تصوري؛ ۲) توکلي.

اټکلېدل (aṭkaledə́l) مص. ل. تخمینېدل، قیاسېدل، اندازه لګېدل، ګڼل کېدل.

اټکی (aṭkáy) نر. م. ۱) موری، درځه، کولک، بخوری، کولک؛ ۲) ښځ. م. سلګی، رینګه.

اټوڅی (aṭū́ǰay) نر. م. بازار، د دوکانونو ځای.

اټوری (aṭūráy) ښځ. م. پټی، پټه، پلستر، هغه پټۍ چې پر وتلي یا بریښېدلي هډوکي باندې تړل کېږي.

اټه (áṭa) ښځ. م. ۱) اټۍ، د تارونو مشوره، د تارونو ګونجي؛ ۲) بوالهوسي؛ ۳) یو ډول جواري چې په سپینتو او هډوکو کېږي؛ ٤) نر. ج. مبده، دا کلیمه د اوړو له کلیمې سره یو ځای راځي.

اټۍ (aṭə́y) ښځ. م. دوکان، هټۍ.

اټۍ اټۍ (aṭáy-aṭáy) ص. نب. لېځی لېځی، ګونځې، تاو تاو، پیچ پیچ (تارونه).

اټېران (aṭerā́n) نر. م. ګوټک، څوبنه، هغه څرخې چې تارونه ورباندې مرغلین او غښتل کېږي.

اټېرانول (aṭerānawə́l) مص. مت. په ګوټک او څرخې باندې تارونه یا لېځی غښتل او تاوول.

اټېرن (aṭerán) ص. نر. م. ج. اغېږه، بدهضم، هغه څوک چې د ډېر خوراک له امله ګرځون کوي.

اټېرل (aṭerə́l) مص. مت. بدهضمول، اغېرل، اړدی خوساکول، اغېرول.

اټۍ وال (aṭáywā́l) نر. م. دوکاندار، د اټۍ خاوند.

اثبات (isbā́t) نر. م. سپیناوی، ثابتونه، سرته رسونه، څه شی په ځا منل، دلیل راوړنه.

اثباتول (ɪsbātawə́l) مص. مت. سپينول، ثابتول، يوه خبره په دليل برابرول.

اثباتېدل (ɪsbātedə́l) مص. ل. ثابتېدل، سپينېدل.

اثر (asə́r) نر. م. اغېز، تأثير.

اثنا (asnā́) ښځ. م. ۱) ترځ، ترخ، وخت؛ ۲) وقفه، سباله، دمه، منځ.

اجابت (ɪjābát) ښځ. م. قبلېدل، منل، ځواب ورکول، منظورول.

اجاره (ɪjārá) ښځ. م. (ج. اجارې). ټېکه، باره، ځمکه، دوکان، باغ چې چا ته د يوه ټاکلي وخت لپاره د معيينو پيسو، گټې يا حاصل په مقابل کې ورکول کېږي.

اجاره وال (ɪjārawā́l) نر. م. باره وال، ټېکه وال.

اجازه (ɪjāzá) ښځ. م. ۱) رخصت، له چا ځخه اجازه اخيستل؛ ۲) خوښه، رضا.

اجانۍ (ajāṇə́y) ښځ. م. ج. اجې، اجنه، هغه ښځه چې حج يې کړی وي.

اجايي (ajāyí) ښځ. م. ج. مېره زامنه. اميدوار، په رښتيا کې تروو ځېزونو ته لېوالتيا.

اجباري (ɪjbārí) ص. نب. په زور، دزور، بې خوښې، په وچ زور، په جبر، جبري، تحميلي.

اجتماع (ɪjtɪmā́) ښځ. م. ۱) ټولنه، غونډه؛ ۲) جرگه، مرکه؛ ۳) ډله، ترنډه؛ ٤) ناسته، ناستې، ټولېدنه.

اجتماعي (ɪjtɪmāí) ص. نب. ۱) ولسي، ټولنيز، د ټولنې؛ ۲) ډله، ډله ييز، د ټولو.

اجتماعيات (ɪjtɪmāiyā́t) نر. م. ج. ټولنپوهنه، ټولنپېژندنه، اجتماعي علوم.

اجتناب (ɪjtɪnā́b) نر. م. پرهېز، پرېز، ډډه، ځان ژغورنه.

اجتهاد (ɪjtɪhā́d) نر. م. ۱) هڅه، کوښښ، زيار؛ ۲) جديت، ېيره؛ ۳) نوی والی، نوې کونه.

اجداد (ajdā́d) نر. ج. ۱) د جد جمع، نيکه گان؛ ۲) ورنيکه گان، غور نيکونه، نيکه او تر نيکه پورته لړی.

اجر (ajár) نر. م. (ج. اجرونه) ۱) بدل، عوض، باره؛ ۲) ثواب.

اجرا (ɪjrā́) ښځ. م. ۱) تمامول، سرته رسول، پای ته رسول، چلونه، پرځای کونه.

اجرام (ajrā́m) نر. ج. و گ. جرم.

اجرائيه (ɪjrāíya) ص. ښځ. م. چلوونکې، اجرا کوونکې، په کار اچوونکې - قوه، کمېټه.

اجری (ajráy) ښځ. م. لړی، کولمې، لړماښ، لړمون او کولمې.

اجړ (ajáṛ) نر. م. بېزووان، بېزووالا، بېزو گډوونکی، بېزو ساتی، شادي وان.

اجړا (ɪjṛā́) نر. م. نرښځې، ايجړا، هيجړا، ايزک.

اجړه (ɪjṛá) ص. نب. ۱) کچه، کنجوت، بې مخه، بې ځته، خوشې، چتې؛ ۲) بوری، بورا.

اجل (ajál) نر. م. ۱) ازل، اځل، نېټه، وخت، مرگ، قضا، موده؛ ۲) دژوند پای، د مرگ وخت.

اجلاپ (ajlā́p) ص. نر. م. پاک، ستره، سپېځلی.

اجلځی (ajalʒáy) نر. م. غوږېچنه، ځېن غوږی، ځېن غوږی، د غوږ د پوځکي شاته ځای.

اجماع (ɪjmā́) ښځ. م. ۱) د اسلامي ټولنې د پوهانو او عالمانو ډله ييزې فيصلې؛ ۲) پېجو، ۳) ټولنه، غونډه.

اجمال (ɪjmā́l) نر. م. لنډيز، خلاصه، اختصار.

اجمالي (ɪjmālí) ص. نب. لنډ، مختصر.

اجناس (ajnā́s) نر. ج. و گ. جنس.

اجنبي (ajnabí) ص. نب. پردی، بېديانی، بېگانه، اوپره، د بل ځای او بل وطن سړی.

اجنه (njóŋa) ر گ. اجانی.

اجوت (ajwát) ص. نر. م. ج. جوخت، یو بل سره نیږدې، یو ځای، یو له بل سره نښتی.

اجوتول (ajwatawə́l) مص. مت. جوختول، یو بل سره نیږدې کول، وصلول.

اجوره (ujúra) ښځ. م. اجرت، مزد، مزدوري، باړه، د کار په مقابل کې مزد اخیستل.

اجیر (ajír) نر. م. باړي، باړه چي، مزدور؛ موقتي مأمور، موقتي کارکوونکی.

اچرلی (ačárlay) نر. م. ر گ. تندی.

اچرنګه (ačránga) ښځ. م. کورکورۍ، فاخته.

اچموچ (ačmúč) نر. م. یو ډول لوبه ده، اپس ډنډه، ګلی ډنډه، اوږ جاوږ، اډې اډې ګاکیج.

اچول (ačawə́l) مص. مت. ګرځول، استفراق.

اچونه (ačawə́na) ښځ. م. ۱) غورځونه؛ ۲) غورځونه.

اچه (áča) ښځ. م. ۱) انګېنوم دی د وزې د شپږلسو یا راړولو آواز؛ ۲) دوه ښاخې لرګي، سکر.

اچه کول (ačakawə́l) مص. مت. پاکول، ستره کول، له غلې ځغه کاڼي شګې او بوټي بېلول.

اچی (ačáy) نر. م. د غواوو غوایو یو راز نسل دی.

اچیش (ačíš) نر. م. داسې کلیمه ده چې د غوایو د اریو چنېلو په وخت کې استعمالېږي.

اڅکیزه (ackíza) ښځ. م. اچه، کمچه، دیر ک، هغه لرګی چې خیمه یا کېږدۍ وربانډې درېږي.

اڅنل (acnə́l) مص. مت. ۱) اوارول، برابرول، اوډل، ترتیبول، سمول؛ ۲) اوډل، بونل.

اڅه (acá) ښځ. م. دورانه هډوکی.

اځی (aʒáy) ښځ. م ۱) توکر، کپړه، ټکه؛ ۲) چچه، اځی، جالکی، ہانډه.

احاطه (ihātá) ښځ. م. غولی، انګړ، په ځلورو دېوالونو کې نیول شوی ځای.

احتجاج (ihtijā́j) نر. م. ۱) ګواښ، پروتېست؛ ۲) اعتراض، غبرګون.

احتجاجلیک (ihtijājlík) نر. م. احتجاجنامه، احتجاجخط، اعتراضلیک.

احترار (ihtirā́z) نر. م. ۱) ډډه کول، ځان ژغورل، پرهېز کول، ۲) پام کول، احتیاط کول.

احترام (ihtirā́m) نر. م. لمانځنه، درناوی، قدر.

احتکار (ihtikā́r) نر. م. اناتی، د ګرانی لپاره د شیانو ساتل بیا په جګه بیه خرڅول.

احتلام (ihtilā́m) نر. م. شیطان غولول، شیطان خطا ایستل، اودس اوښتل.

احتمال (ihtimā́l) نر. م. ۱) ګومان، امکان، ښایي؛ ۲) قیاس؛ ۳) تصادف، ناڅاپه.

احتیاج (ihtiyā́j) نر. م. اړتیا، اړه، ضرورت.

احتیاط (ihtiyā́t) نر. م. پام، اتیاټ.

احتیاطي (ihtiyātí) ص. نب. ۱) پام کوونکی، محافظه کاره، ځان ژغوری؛ ۲) زېرمه بېز؛ ۳) ښځ. م. ذخیره، سپمونه، پالتو.

احساس (ihsā́s) نر. م. ۱) پوهېدل، حسول، احساسول؛ ۲) څه خبره زړه ته پرېوتل.

احساساتي (ihsāsātí) ص. نب. د احساساتو لرونکی، ویښ، بیدار.

احساسول (ihsāsawə́l) مص. مت. ۱) احسول، د حواسو په ذریعه له کوم شي نه د لومړني انعکاس اخیستل؛ ۲) پوهېدل، محسوسول.

احسان (ihsā́n) نر. م. ۱) ښېګڼه، ښېګړه، نېکي، ښه چلند، ښه سلوک؛ ۲) منت، بار.

احصائیه (ihsāyá) ښځ. م. شمېرنه، ګڼنه، حسابونه، سرشمېرنه.

احضار (ihzā́r) نر. م. ۱) رابلنه، حاضرونه؛ ۲) راوستنه، راغوښتنه.

احکام (ahkā́m) نر. ج. و گ. حکم.

احمق (ahmáq) ص. نر. م. ناپوه، جاهل.

احوال (ahwā́l) نر. ج. و گ. حال.

اخ (áx) انګینوم. واخ، ویش، آه. د خوښۍ یا خپګان او ځینو عاطفي حالاتو په وخت آواز.

اخاړ (axā́ṛ) نر. م. و گ. اخېړ.

اخاړه (axāṛá) ښځ. م. و گ. اخېړ.

اخاڼل (axāṇál) مص. مت. نیول، وړل.

اخبار (axbā́r) نر. ج ۱) خبرونه؛ ۲) نر. م. ورځپاڼه، جریده، خپرونه.

اختر (axtár) نر. م. ۱) خوشالي، خوښي، جشن؛ ۲) عید.

اختراع (ıxtırā́ʔ) ښځ. م. نوی ایستنه، کشفونه، مبېرنه.

اختری (axtaráy) نر. م. ۱) د لوی اختر د قربانۍ مال؛ ۲) هغه خواره چې د زوم له کوره د نجلۍ کورته لېږل کېږي.

اختصار (ıxtisā́r) نر. م. لنډیز، لنډون، خلاصه، (د خبرو، مضمون او یا لیکنو لپاره راځي).

اختصاص (ıxtısā́s) نر. م ۱) اړه، ربط، وقف؛ ۲) لاس لرل، بلدتیا، خاص کېدل؛ ۳) صفت، خصوصیت، مشخصات.

اختلاط (ıxtilā́t) نر. م. ۱) ګډونه، ګډېدنه، یو ځای کونه؛ ۲) خبرې اترې، ګپ شپ.

اختلاف (ıxtilā́f) نر. م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) خړنج، سرنه سره خوړل، بې اتفاقي.

اختلال (ıxtilā́l) نر. م. ګډوډي، بې نظمي، خرابوالی، خلل پیدا کېدل.

اختناق (ıxtinā́q) نر. م. تریټول، خپه کول.

اخته (axtá) ص. نب. ۱) بوخت، لګیا، مشغول؛ ۲) خصيّ؛ ۳) په خامه غوښه باندې مالګه، مرچ او اوړه اچول او د څه وخت لپاره پرېښوول.

اخته کول (axtákawál) مص. مت. ۱) بوختول، مصروفول؛ ۲) خصي کول؛ ۳) په خامه غوښه مساله اچول او د هغې پستول.

اخته کېدل (axtakedál) مص. ل. ۱) بوختېدل، مصروفېدل؛ ۲) خصي کېدل؛ ۳) د مسالې په اچولو سره د غوښې پستېدل.

اخته والی (axtawā́lāy) نر. م. و گ. اخته.

اختیار (ıxtiyar) نر. م. ۱) واک، قدرت، ورل، طاقت؛ ۲) خوښه، رضا، په خپل زړه.

اختیارول (ıxtiyārawál) مص. مت. ۱) انتخابول، ټاکل، غوره کول؛ ۲) بڼه نیول، د کوم شي په رنګ کېدل.

اخ ټوخ (axṭū́x) نر. م. ۱) ټوخل، غاړه تازه کول، ۲) توان، وس؛ ۳) مجازاً خبر ورکول.

اخدای (axdā́y) نر. م. مانو، کشتیوان، ملاح.

اخراج (ıxrā́j) نر. م. ایستل، شړل، لېرې کول.

اخځ (áxaǰ) نر. م. مأخذ، منبع، ریفرنس.

اخځلیک (áxǰlík) نر. م. د مأخذونو لړ، د مأخذونو فهرست، ببلیوګرافي.

اخښت (axáṣt) نر. م. اخېړ، لېو، اوخښتنه، سیم ګل، کاګل.

اخښل (axṣál) مص. مت. ۱) اوړه کارول، اوړه لندول، اوړه اغږل، یا غوړل؛ ۲) ختې پخول.

اخښنه (axṣána) ښځ. م. ۱) اغږنه، اوړه لمدونه؛ ۲) ختې پخونه.

اخښی (axṣáy) نر. م. د ماینې ورور، د خور مېړه، اوښی، د ښځې ورور او د خور مېړه دواړو ته راځي.

اخطار (axṭā́r) نر. م. ۱) ډارول، بېرول، وریادول؛ ۲) ګواښ، خبر، تهدیدي خبرتیا.

اخلاص (ixlā́s) نر. م. ۱) د زړه له کومې، له زړه نه، ښه نیت، صداقت؛ ۲) مینه، محبت.

اخلاصمن (ixlāsmán) فا. نر. م. صادق، پاک زړی، د پاک زړه خاوند، مخلص.

اخلاق (axlā́q) نر. ج. خوی، عادت، مثبت سلوک، ښه کردار، کړه وړه، چلند، گوزاره رو.

اخلاقي (axlāqí) ص. نب. د ښه خوی او عادت خاوند، د ښو کړو وړو لرونکی.

اخلال (ixlā́l) نر. م ۱) خرنج اچول، بندښت راوړل، ټکه اچول؛ ۲) گډوډي، بې نظمي؛ ۳) تېری.

اخ وډب (áxaḍáb) نر. م. جنگ جگړه، وهل ټکول.

اخه (axá) ښځ. م. تاخچه، وړوکی تاق، په دېوال کې تاخچه چې ډیوه، شمه، په کې ایښودل کېږي.

اخېړ (āxéṛ) نر. م. ۱) اخاړه، لېو، کاگل، سیم گل، پلاستر؛ ۲) شپېتول، خړول.

اخېړگر (āxeṛgár) فا. نر. م. لېوونکی، ختګر، اخېړونکی، گلکار.

اخېړل (axeṛál) مص. مت. لېوول، خړول، پلاسترول، سیمگلول، کاگلول.

اخیستل (axistál) مص. مت. ۱) پورته کول، رانیول، حاصلول؛ ۲) لرې کول، څغلول.

اخیستونځی (axistūnǰáy) وگ. اخغ.

اخیسته (axistá) ۱) اخیستنه، اقتباس، تعقیب؛ ۲) له لو څخه وروسته د شولو او غنمو د فصل راټولول.

ادا (adā́) ښځ. م. ۱) پرځای کونه، ورکړه، خلاصونه، رسونه، پرېکونه- پور ادا کول.

اداره (idārá) ښځ. م. ۱) ځانگه، دفتر، چلونځی؛ ۲) چلونه، سمبالونه، کنټرولونه، لارښوونه.

اداره چي (idāračí) نر. م. چلوونکی، لارښوونکی، سمبالوونکی، کنټرولوونکی.

اداره کول (idārakawál) مص. مت. چلول، سمبالول، لارښوول، کنټرولول، څارل.

اداري (idārí) ص. نب. د اداري، دچلونې، د څارنې، د لارښوونې، اداري هیئت.

اداړه (adāṛá) ښځ. م. (ج. اداړې) ۱) د کارېز د کوہي ارتوالی؛ ۲) داړه.

ادب (ādáb) نر. م. ۱) عزت، خاطر؛ ۲) تمیز، تهذیب؛ ۳) علم، پوهه، زده کړه؛ ٤) حیا، پرده؛ ٥) تربیت، پالنه.

ادبپوه (ādabpóh) نر. م. د ادبپوهنې عالم.

ادبپوهنه (ādabpohána) ښځ. م. د ادب علم، د ادبیاتو پوهنه، علم الادب.

ادبي (ādabí) ص. نب. د ادب، د ادب په تول پوره، په ادب پورې مربوط، ادبي انجمن.

ادبیات (ādabyā́t) نر. ج. ۱) لیکلي آثار، لیکنی، آثار، د لیکل شوو او چاپ شوو آثارو مجموعه؛ ۲) د بشر فکري او هنري خلاقیت.

ادبي بهیر (ādabibáhír) ص. نب. ادبي جریان، ادبي چپه.

ادبي پېر (ādabipér) ادبي دوره.

ادبي ژبه (ādabížabá) ادبژبه، لیکژبه، معیاري ژبه، چلندژبه.

ادبي ښوونځی (ādabíṣowánǰay) ادبي مکتب، مېتود، مکتب ادبي.

ادبي لېله (ādabílelá) ادبي لیار، ادبي سبک.

ادخال (idxā́l) نر. م. ۱) ننه ایستنه، ننه ایستل، داخلول؛ ۲) شاملونه، نیونه، ثبتونه.

ادر (hadár, ádar) نر. م. ۱) له یو شي څخه پرهېز کول، له یو شي نه ځان ساتنه؛ ۲) کرکه، نفرت.

ادرکول (ádarkawál) مص. مت. ۱) له یوه شي پرهېز کول؛ ۲) کرکه کول.

ادرار (ʕdrā́r) نر. ج. میلمبازي، بولې، میچیازي.

ادراک (ʕdrā́k) نـر. م. فهم، پوهه، درک کول، پوهېدنه، حسونه.

ادرم (adrā́m) نر. م. ۱) اغېـز، اثر، تأثیر؛ ۲) ځل، کته، پالانه، د آس د زین لمڅی، ترغل، توغم؛ ۳) مست آس، اړي مار آس، کج آس.

ادعا (ʕdʕā́) ښځ. م. ۱) غوښتنه؛ ۲) شکایت.

ادغام (ʕdǧā́m) نـر. م. ج. ۱) یـو شـه پـه بل کې ننه ایستل، یوکېدل؛ ۲) ژب. د تورو یوځای کېدنه.

ادک (adák) نـر. م. لپانکي، لشپاکي، کـردي، شاګردي، موځي، د کوچنیانو د لوبې شی.

ادکو (adakó) ښځ. م. و ګ. ادکه.

ادکه (adáka) ښځ. م. ادکو، ادکي، اتکړه، ادکړه، مور او یا مشرې ښځې ته د مینې خطاب.

ادل بدل (adálbadál) ص. نـر. م. ۱) ګـډوډ، بې ترتیبه، بې نظمه؛ ۲) نر. م. بدلونه، الښونه، ورکړه راکړه.

ادمېرال (admerā́l) نر. م. د بحري قواوو قوماندان، سپند مشر، لوی بحري منصبوال.

ادنا (adnā́) ص. نب. ۱) پایه، ټيټ، سپک؛ ۲) لږ، جزیي، کم، بې ارزښته.

ادوبدو (adūbadū́) ص. نب. تند، پرسـېدلی، ډډ، بوګه، د وهلـو او یا زهـرجنو ژویـو د چیچلـو له امله پاړسوب.

ادوړی (adūṛáy) نـر. م. پخـه شـرمن، غواینه او مېښینه پخه شرمن.

ادوزي (adozí) نر. ج. د پښتنو یو خېل دی.

ادوم (adū́m) نر. م. ورون، پتون، د پښې هغه برخه چې د زنګون او کوناټي تر منځ پرته ده.

ادوی (adwáy) ص. نـر. م. بېل، ګـوښی، جـلا، بوستوی، ځان ته.

ادې (adé) ښځ. م. مور، ادکه، اتکړه، ادکړه، مور او مشرې ښځې ته دخطاب کلیمه.

ادیب (adī́b) نر. م. د ادبیاتو عالم، ښه لیکونکی، له ادبي علومو سره بلد لیکوال، ادبپوه.

ادیتوریم (adītoryā́m) نر. م. تیاتر، د کنفرانس خونه، د ننداره کوونکو ناستخونه.

ادیره (adīrá) ښځ. م. د مړو د ښخولو ځای، هدیره، مړېستون.

اډله (adelá) ښځ. م. نیمه پیسه.

اډ (aḍ) نر. م. ۱) هډ، هډوکی، غټ اډوکی، غټ هډ، ۲) ذات، خټه، نسب، اصل، نسل، پښه.

اډاله (aḍālá) ښځ. م. د کارېز هغه کـوهي چې خوله یې ارته او ویجاړه شوې وي.

اډانه (aḍānā́) ښځ. م. ۱) د کتاب پـوښ یا رڅـاپه، چوکاټ؛ ۲) اندام، قواره، د انسان باډي.

اډانه (aḍāṇá) ښـځ. م. ګـودرې، وسـې، اړکـې، برړونه، وېشي، متې چې کوټه پرې پټېږي.

اډانیز (aḍāṇíz) نر. م. جوړښتې، چوکاټي، طرحې، تشکیلاتي.

اډاونه (aḍāwáṇa) ښځ. م. د ودانۍ رغاونه، چوکاټ، قالب.

اډر (aḍár) نـر. م. فرمایش، غوښتنه، سپارښتنه، آرډر، منښه (پرې)، قبلونه (پرې)، حکم.

اډک (aḍák) نر. م. ۱) چیترو، تینډی، کـونډی، چینډری، لپانکه؛ ۲) تینډی تینډی، لپانکي، کونډی کونډی (لوبه).

اډل (aḍál) نـر. م. په غوریو د ختو پخول، په غوریو ختې اخښل.

اډمار (aḍmā́r) ص. نـر. م. کبرجـن، مغرور، ځان خوښوونکی، په غروره کې.

اډنی (aḍanáy) نر. م. و ګ. اوډنی.

اډو (adó) ق. و گ: هډو.

اډوری (adoráy) ص. نر. م. مندری، په ونه ټيټ، ټيټکی، لوېشتنک، لوېشتکی، غوندری.

اډوری (adoráy) نر. م. و گ. ادوری.

اډه (adá) ښځ. م. ۱) د موټرو، اورګادو او... تمځای؛ ۲) نظامي او هوايي مرکزونه او ځايونه.

اډی (adáy) نر. م. ۱) د مېچنې او ژرندې تیرک؛ ۲) کلا، کوټ چې د ښار د ساتنې لپاره جوړېږي.

اډي (adí) نر. ج. بغوتي، هغه مرغرې چې د ونه په ستوني کې را پيدا کېږي.

اډۍ (adáy) ښځ. م. ۱) يوه غرنۍ ونه چې پښه خاني ته ورته شکل لري؛ ۲) د باغچې د گلانو وړې کیارې، نرۍ پولې؛ ۳) جوس، د کلي په خوا کې څه آباده جريب هومره بې پولو هواره ځمکه.

اډېرلي (adérle) ښځ. م. هغه اميدواره ښځه، چې اولاد يې په نس کې تر ټاکلې مودې زيات پاتې شي.

اډیکی (adikáy) نر. م. یو ډول ونه ده چې سپین خوږبويه گل لري.

اډیگر (adigár) نر. م. د دوو مخالفو او یا زورورو کسانو ترمنځ دروغي لپاره ناست منځگړی چې يوې خواته هم سپينه خبره نه شي کولای او دواړو ته «ته ښه وايې او ته هم ښه وايې» وايي.

اډېل (adél) نر. م. ۱) بت، د کاريز يا ډنډ په دېوال کې لگېدلي کاني؛ ۲) د نېړدو له امله د ځا ارته خوله.

اذان (azā́n) نر. م. ۱) خبرونه، د لمونځ کوونکو د رابللو لپاره بانگ؛ ۲) د چرگ بږغ.

اذن (ízn) نر. م. اجازه، خوښه، رضا.

اذوقه (āzūqá) ښځ. م. توښه، خواړه.

اذيت (azyā́t) نر. م. ځور، کړاو، ربړ، تکليف.

اذيتول (azyatawə́l) مص. مت. ربړول، ځورول، کړول، تکليفول.

ار (ár) اد. ۱) د تعجب بږغ؛ ۲) د خره د جنگولو لپاره د تحريض کليمه.

ارابه (arābá) ښځ. م. ۱) د توپکو يو ځايي بار ډډه، ډيډې؛ ۲) درکې، پايه، موځی، تیر.

اراخ (arā́x) نر. م. ۱) واله، د اوبو لښتی، نهر؛ ۲) لگېده، ندي، شپله.

اراده (irādá) ښځ. م. ۱) تکل، نيت، ويلاړ، عزم؛ ۲) نيت، مرضي؛ ۳) لوړه، هنډه، تصميم.

ارادي (irādí) ص. نب. په کسته، شعوري، په کستمنه توگه، قصدي.

اراک (arā́k) ص. نر. م. ۱) پوه، هوښيار، ځيرک؛ ۲) سيانه، چالاک؛ ۳) نر. م. پېلونه، بايکړ، د مسواک ونه.

ارامي (arāmí) ص. نر. م. او و گ. ارموني، بې کړاري.

ارباب (arbā́b) نر. ج. ۱) و گ. رب؛ ۲) نر. م. خان، نواب؛ ۳) د پښتنو په ځينو سيمو کې خان او سردار ته ارباب وايي، د لمانځنې، درنښت او معتبرۍ خطاب دی.

اربکی (arbakáy) نر. م. قومي پوليس، ولسي عسکر، هغه ولسي وسله وال کسان چې د قومي غونډو د تنظيم او سمون لپاره د قومونو د نفوسو له مخې ټاکل کېږي.

اربوده (arbóda) ص. نب. موږ، د وږي ضد.

اربه (urbá) ښځ. م. پله (pla).

اربه (arabá) ښځ. م. و گ: ارابه.

اربېگ (arbég) ق. نيږدې، خواته، ترڅنگه، اړخ ته، جوخت ته، څنگ ته.

ارپکی (arpakáy) نر. م. بام، د کوټې سر، د چت پاسنۍ برخه.

ارپګی (arpagúy) ښځ. م. د پېروني ، تېکري اوتغر پر څنډو کېږي وړې، انځور شوې ګنډنې.

ارت (árt) ص. نر. م. ج. پراخ، لوی.

ارتاو (artáw) نر. م. اړتاو ،ګوزار ،غوزځونه، ترینه.

ارتاوول (artāwawə́l) مص. مت. تریل، غورځول، اړتاوول، ګوزارول، ویشتل.

ارتاوی (artāwə́y) ښځ. م. سره ممیز (کشمش) .

ارتاوېدل (artāwedə́l) مص. ل. غورځېدل، لوېدل، اړتاوول.

ارتاویز (artāwíz) ص. نر. م. ج. اپلتي، پرتي.

ارتاویزه (artāwíza) ښځ. م. بې هدفه، چتي، پرتې، اپلتې ګډې وډې خبرې .

ارتباط (ırtibā́t) نر. م. اړیکه، تړاو، رابطه.

ارتجاع (ırtijā́ʕ) ښځ. م ۱)راګرځېدل، راستنېدل رجعت؛ ۲)هغه سیاست چې د استثمارونکې طبقې په ګټه د ټولنې له پرمختګ سره مخالفت کوي او د مترقي نهضتونو شنډول غواړي.

ارتجاعي (ırtijāʕí) ص. نب. وګ.: ارتجاع، دوه مخی، ښوی، منافق، ښویکی.

ارتزاقي (ırtizāqí) ص. نب. خوراکتوکي، خوراکي (مواد) ، خوراکي شیان.

ارتفاع (ırtifā́ʕ) ښځ. م. لوړوالی، هسکوالی، جګوالی.

ارتقا (ırtiqā́) ښځ. م. ۱) وده، لوړتیا، تکامل، ترقي؛ ۲) لوړوالی، جګوالی.

ارتل (artə́l) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتوالی (aratwā́lay) نر. م. پراخوالی، لویوالی.

ارتول(۱) (aratawə́l) مص. مت. پراخول، لویول، سترول.

ارتول(۲) (artawə́l) مص. مت. غورځول، ګوزارول، تربېل، خط[illegible] الغچول.

ارتون (artū́n) نر. م. ارتوالی، پراخي، لویوالی.

ارتېدل (aratedə́l) ښځ. م. پراخېدل، لویېدل.

ارتیاکه (artyā́ka) ص. ښځ. م. کاواکه، ناشولته، ناغړنده، بېځایه خبره.

ارټېیل (artéyə́l) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارټېیلځی (arteyaljáy) خځلځی، ډېران، کوړا.

ارټي (arṭí) ص. نر. م. ۱) په یوه خبر ولاړ، سرتمبه، سرزوری ؛ ۲) مفعول، بګی.

ارټیسټ (arṭíst) ص. نر. م. هنرمند، لوبغاړی، تمثیل کوونکی.

اِرث (írs) نر. م. وریښون، پاته مړی، میراث، هغه شتمني چې له مړي پاتې کېږي.

ارثي (ırsí) ص. نب. نسبي، نسلي، جنیتیکي- ارثي خواص، ارثي علایم.

ارجاع (ırjā́ʕ) ښځ. م. ۱) راړونه، راګرځونه، راګرځېدنه؛ ۲) رجوع، ورتلنه.

ارجل (arjál) ص. نر. م. ۱) اروړه ،ارګجه ،مخلوط، ګډ (نسب) ؛ ۲) بې نسبه، بې قومه.

ارجلی (arjaláy) ښځ. م. یو ډول سپین بخنه څېړی ده.

ارچه (arčá) ښځ. م. د لمنځې ونه.

ارخالک (arxālák) نر. م. ۱) مالوچ لرونکی یا بې مالوچو یو ډول پنډ کمیس؛ ۲) اندرکه، سدری، واسکټ.

ارخشی (arxašáy) نر. م. خراشکی، خروشکی، ګروړبی، اخرشی، د سینې یا د خولې بلغم.

ارخښ (arxáṣ) نر. م. په ژړا کې غربو سیول؛ ۱)هغه آواز چې د ژړا پر وخت په مری کې بند شي؛ ۲)سالندی، سابندی، ښبتی او نیولی آواز.

ارداوه (ardāwá) ښځ. م. اړداوه ،دل شوې غله چې له اوبو سره ګډه شي ، د څارویو خوراک.

اردلی (ardálay) نر. م. نفرخدمت، د شتمن سړي تمخې ته ولاړ هغه سپايي يا ملازم چې د تګ په وخت کې تړې مخکې مخکې يا څنګ ته ځي.

اُردو (urdú) نر. م. ۱) لښکر، پوځ، پلټن، د ځو قول اردو مجموعه؛ ۲) ښځ. م. د پاکستان رسمي ژبه ده، چې په هند کې هم ډېر ويونکي لري.

اُردو بازار (urdūbāzā́r) نر. م. هغه بازار، چې د عسکرو د اړتياوو دلرې کولو لپاره د چونيو په شا وخواوو کې جوړيږي. په لاهور کې يو مشهور بازار دی.

اړراو (arṛā́w) نر. م. للو کېدل، د کوچنيانو په ژبه خوب ته وايي.

اړره (ıṛṛá) ق. په ډله، په ګډه، غونډ، ټول، په ايړ، په جمع، ويره- مونږ وريسې په اړره ولاړو.

اړری (arṛáy) نر. م. ۱) الکيور مېږ، اريي، ابړی؛ ۲) جنګي ګډ يا ګډی؛ ۲) وګ. اړراو.

ارز (arz) نر. م. ۱) درناوی، احترام، دروندوالی، درنښت؛ ۲) ارزښت، بها، ارزه، قيمت.

ارزاق (arzā́q) نر. ج. غذايي مواد، زړی.

ارزان (arzā́n) ص. نر. م. ۱) کم قيمته، لږ بيه؛ ۲) په اسانه لاس ته راتلونکی شی.

ارزانبيه (arzā́nbayá) ارزان قيمته، کم بيه.

ارزښت (arzáṣt) نر. م. ۱) بيه، قيمت، ارزش، بها؛ ۲) قدر، عزت، اهميت.

ارزښتمن (arzaṣtmán) نر. م. ارزښتناک، غوره.

ارزول (arzawā́l) نر. م. ارز موندل، څيرل، کوکول.

ارزېدل (arzedál) مص. ل. برابرېدل، د څه جوګه کېدل، وړ کېدل، د يو شي مستحق ګڼل کېدل.

اړزل (arẓál) مص. ل. ټيغونه ايستل، د بدهضمی له امله خوسا ټيغونه ايستل.

ارستوکرات (arastokrā́t) ص. نر. م. ساوو، نجيب، اشرافي کورنی، په يوه طبقاتي ټولنه کې لوړه او حاکمه طبقه.

ارسی (arsáy) ښځ. م. ۱) هغه غمي لرونکې ګوته چې د ابهام په ګوته کې وي؛ ۲) هنداره، اينه.

ارسين (arsín) نر. م. يو ډول ژېړ ګلی پسرلني بوټی.

ارسينيک (arsénik) نر. ج. ارتال، زرنيخ.

ارشاد (ıršā́d) نر. م. لارښوونه، نغوته، هدايت.

ارشيف (aršíf) نر. م. پانوځی (د دفتر په مانا)، اوراق، وګ. اوراق.

ارغاړی (arğā́ṛay) نر. م. څوړ، څوړی، مخ په کښته.

ارغاړيز (arğā́ṛiz) ص. نر. م. ۱) تګ، درغل، دروهونکی؛ ۲) دوه مخی، دوه ژبی.

ارغجه (arğája) ص. نب. وګ. ارګجه.

ارغچله (arğačə́la) ښځ. م. ډېر تاو کړی شوی پړی، پر غړلی پړی، کليچ پړی، پرغبړلی پړی.

ارغځنی (arğacanáy) نر. م. د غرڅه د پښې سپښته.

ارغڅه (arğáca) ښځ. م. ارغشه، توره وزه.

ارغستلي (arğastále) ص. ښځ. ج. بې ډبه، چټي، اپلتې، نامناسبې خبرې.

ارغواني (arğawā́ní) ص. نب. دارغوان، د ګچلين په څېر سور رنګ، دارغوان ګل په څېر رنګ.

ارغوچکه (arğūčáka) ښځ. م. توپ وهنه، توپ، دانګل.

ارغوچېدل (arğūčedə́l) مص. ل. له ويالې نه دانګل يا په توپ باندې پورې وتل.

ارغوش (arğóš) ص. نز. م. غنم رنګی، الغوش.

ارغوشتکه (arğoštáka) ښځ. م. وګ. ارغوچکه.

ارغولي (arğolí) ښځ. ج. ارکوړي، امينکو، هلکان راغونډېږي دباران دورېدو لپاره په کلي،کور په کور ګرځي او خيرات ټولوي.

ارغونچکي (arğōnčákí) نر. ج. يوه مشهوره لوبه ده، چلم چټړی هم ورته وايي.

ارغونچی (arğónčay) ص. نر.م. درې لړيز پړی، درې تاريز تار، درې څواوې کندی.

ارغوند (arğwánd) نر. م. د بېهيو په لوبه کې هغې غټې سپېنټې چې تورې برې ويشتل کېږي.

ارغونکی (arğūnakáy) نر.م. غرنيز پياز، پيازکی

ارغه (arğá) ښځ. م. ۱) د کورنيو کوترو يو ډول؛ ۲) مردکه، مردکی؛ ۳) سپينټه.

ارقام (arqā́m) نر.ج. و گ. رقم.

ارکاره (arkārá) ښځ.م. ۱) د هلکانو يوه لوبه ده؛ ۲) کېږنځی، کړسو، کتېري، يو ډول د اوسپنې څوکه ور او اوږد لاستی لرونی، چې هگی او ځينې نور شيان په کې پخوي.

ارکان (arkā́n) نر. ج. و گ. رکن.

ارکان حرب (arkānîhárb) نر.م. هغه عسکري منصبدار، چې په حربي اداره او تشکيلاتو کې يې تخصص اخيستی وي.

ارکانی (ark[illegible]) نر.م. يو ډول ختکی دی چې پند[illegible]ی لري.

ارکتيک (arktík) نر.م. د ځمکې د شمالي قطب شا وخوا وچه برخه.

ارکسترا (arkestrā́) ښځ. م. ډله ييزه موسيقي، يوه ډله سازنده گان چې په گډه يو هنري اثر د موسيقۍ په څېر کې تمثيلوي.

ارگ (arg) نر.م. ۱) کوټ، کلا، هغه وړوکې مانۍ چې دلويې کلا په منځ کې جوړه شوې وي او پاچا په کې اوسېږي؛ ۲) پاچاهي استوگنځی.

ارگان (orgā́n) نر. مۀ موسيقۍ يوه آله ده.

ارگانه (argānā́) ښځ. م. شومه، خوراک، نفقه.

ارگجه (argajá) ص.نب. ۱) گډ، مخلوط، ارغجه، گډوله؛ ۲) ځورند؛ ۳) يو ډول عطر دی چې له چندنو، گلابو، کافورو او... څخه جوړېږي.

ارگجی (argajáy) ص. نر.م. ارجل، اروړه، بې شجرې سړی.

ارگوډی (argoḍáy) نر.م. د خوسي لوبه.

ارگوړي (argoṛí) ښځ. م. و گ. ارغولی.

ارگړه (argaṛá) ښځ. م. د آس ځغلولو ميدان.

ارگنه (argána) ښځ. م. پنجره يې ور.

ارلجه (arlajá) ص. ښځ. م. ناشولته خبره، اپلتې، بې فايدې او نامعقوله خبره، اوتې بوتې.

ارلی (arláy) ښځ. م. لاربندی، خربندی، د لارې د بندولو اوږد لرگی، اړېکی.

ارم (arám) نر.م. ۱) ديوه ښکلي افسانوي باغ نوم چې وايي شداد جوړ کړی و؛ ۲) مجازاً جنت.

ارمان (armā́n) نر.م. ۱) هيله، غوښتنه، تلوسه؛ ۲) پښېماني، افسوس.

ارمانجن (armānján) ص. نر. م. ۱) ارماني، هيله من، غوښتونکی؛ ۲) پښېمانېدونکی، افسوس کوونکی.

ارمانژلی (armānzaláy) و گ. ارمانجن.

ارماني (armā́ni) تمنايي، هيله من، آرزومند.

ارمتی (armatáy) ص.نر.م. چابک، چټک، متی.

ارمټه (armaṭá) ښځ. م. کونډه، غريبه کونډه.

ارمچک (araməčák) ص. نر.م. ۱) ارموني، حرامزاده؛ ۲) مج. شوخ، شيطان، بدسترگی.

ارمغان (armağā́n) نر.م. سوغات، ډالی، خونی.

ارمگی (aramgáy) نر.م. لوړ، تنډی، کونټی، ډانگ، د شپانه کوتک.

ارمن (armán) نر.م. امبور.

ارموسته (armósta) ښځ.م. کنډاتی، وروړه، کنډه، د تندی لنگې لومړنی شيدې. و گ. اوروړه.

ارمونی (aramū́nay) ص.نر.م. ۱) ارامي، حرام زاده، متيېنگی؛ ۲) نر.م. ډبلی، هغه هگی دوله

لرگی چې د ژرندې د پله د ښويولو او اړولو لپاره پکارېږي.

ارمونيه (armūnyá) ښځ. م ۱) باجه، د موسيقي يوه پرده لرونکې آله ده؛ ۲) ديوه سپک فلز نوم، المونيم.

ارن (arán) نر.م. ارڼ، د موټر هغه آله چې د خلکو د خبرولو لپاره وهل کېږي.

ارڼۍ (araṇáy) ښځ. م. گبنۍ، هرنۍ، لښوالتوب، لولپه توب، يو شي ته لښواله کېدل.

اروا (arwā́) ښځ. م. روح، سا، سايه، سيلوې.

اروا پوهنه (arwāpōhána) ښځ. م. ساپوهنه، علم الروح، سايکالوجي.

ارواڅک (arwāčák) ص. نر.م. و گ. اروا وږی.

ارواح (arwā́h) نر.ج. و گ. روح.

ارواړی (arwāṛáy) نر.م. يو ډول بوټی دی چې په غنمو کې کېږي او توري توري دانې نيسي.

ارواښاد (arwaṣā́d) نر.م. مړ، مرحوم.

اروالېږد (arwā́lezd) ص. نر.م. د روح انتقال، فقيد، د روح حلول.

ارواوږی (arwāwaẓáy) ص. نر.م. حريص، وږسترگی، سترووږی، ارواڅک، سپی خويه.

اروړ (aróṛ) نر.م. ۱) رخه، کينه، بغض، دښمني؛ ۲) ص. نر.م. ترتړی، نيم ژبی؛ ۳) زيان.

اروړه (aroṛá) ص. نب. گډوله، ارگجه، گډ، گډلی، گډوډ، په يو بل کې گډ.

اروسي (arōsí) ښځ. م. وراسي، هغه ډوډۍ چې د مړي کوروالو ته دخپلوانو له خوا تر دريمې شپې پورې ورل کېږي؛ ترخه يا د غم ډوډۍ.

ارول (arawál) مص. مت. بايلل، بای کول، هرل.

اروه (arwá) ښځ.م. وينا، خطاب، بيانيه.

اره (ará) ښځ. م. څېرې، څره، د ترکاڼۍ يوه آله ده.

ارهټ (arháṭ) ارهټ، ارټ، راټ.

ارهر (arhár) نر.م. عرعر، هرهر، يو ډول بوټی دی.

اره کښ (arakáṣ) نر.م. څيرندوی، څيرندگر، اره کوونکی، اره گر، اره کش.

اره گولی (aragwaláy) نر.م. يو راز قره قلي پوستکی دی.

اري (arí) نر.م. ج. هغه اوښ چې دوه بوکان لري.

اری (aráy) نر.م. لکيور پسه.

ارۍ (aráy) ښځ. م. غاښور لور، اره لور.

ارياش (aryā́š) نر.م. پېروی، راش.

اريان (aryā́n) ص. نر.م. ج. ۱) بې وسه، بېوزله، خوار، محتاج؛ ۲) حيران، هک پک.

ارياندريان (aryāndaryā́n) نر.م. اريان.

اريانتيا (aryāntyā́) ښځ. م. اريانې، اريانتوب، خواري، غريبي، حيراني، تعجب.

اريانوونکی (aryānawū́nkay) فا. نر.م. ۱) هک پک کوونکی، حيرانوونکی، ۲) خوارونکی.

اريړ (aríṛ) نر.م. ۱) يو ډول خواږه خواږه، چې له نشايستې څخه جوړيږي؛ ۲) هغه لرگی، چې د ارهټ د کوبې د دوو پړو په منځ کې ورکول کېږي.

اړ (aṛ) ص. نر.م. ج. ۱) کرياب، محتاج؛ ۲) ځنډ، ايسار، تال؛ ۳) بند، پرواگير؛ ٤) بوخت، اخته ٥) اغېړ، بند؛ ٦) نر.م. د اهاړ مياشت.

اړا (ıṛā́) ص. نر.م. ۱) لياړجن، لياړن؛ ۲) سپين سترگی، بې حيا، بې شرمه، بې ادبه.

اړام (aṛā́m) ص. نر.م. ۱) شوخ سترگی، بې باکه، سپين سترگی؛ ۲) مجازاً شيطان.

اړامنه (aṛāmná) ښځ. م. بې شرمي، بې حيايي، سپين سترگتوب، بې ادبي، سپين سترگي.

اړاند (aṛā́nd) ص. نر.م. اخته، بوخت، لگيا.

اړاو (aṛā́w) نر.م. وګ. ایراب.

اړایي (aṛā́yi) ښځ. م. وګ. اړه.

اړایستل (aṛistə́l) مص. مت. ۱) مجبورول، اړکول؛ ۲) بندول، راګېرول، ایسارول.

اړپېچ (aṛpeč) نر.م. اړوپېچ، لانجه، شخړه.

اړپېچن (aṛpečə́n) نر.م. لانجمن، مخالفت.

اړت (aṛát) نر.م. خنډ، اخلال، ټکه، خرنجه.

اړت (aṛát) نر.م. ډله ییز تجارت، ګډ تجارت.

اړتوب (aṛtób) نر.م. وګ. اړتیا.

اړتوګی (aṛtogáy) ص. نرم. وګ. اړام.

اړتون (aṛtū́n) نر.م. محبس، بندیخانه، زندان.

اړتیا (aṛtyā́) ښځ. م. کړیابي، محتاجي، احتیاج.

اړتیاوړ (aṛtyāwáṛ) د ضرورت وړ، مایحتاج.

اړخ (aṛx) نر.م. ۱) لوری، خوا، پلو، څنګ، ډډه؛ ۲) څنډه، غاړه.

اړخن (aṛxə́n) ص. نر.م. وګ. اړخیز.

اړخی (aṛxáy) نر.م. ۱) د غره لمن، څوړی، آریزه، څوړه څمکه، لولانه؛ ۲) پورتنۍ پوښتۍ.

اړخیز (aṛxíz) ص. نر.م. ۱) اړخ لرونکی، اړخن؛ ۲) له یوې خوا - اړخیزه حمله.

اړخیزاواز (aṛxizawā́z) ص. نر.م. د ژبې په اړخ ادا کېدونکی اواز لکه «ل».

اړخیزه (aṛxizá) ص. ښځ. م. ۱) اړخ لرونکې، اړخنه؛ ۲) له یوې خوا؛ ۳) طرفجنه خبره.

اړداوه (aṛdā́wa) ښځ. م. وګ. ارداوه.

اړکی (aṛakáy) ښځ. م. ۱) لتو، هغه تلک چې له ښکر څخه جوړېږي؛ ۲) لینګته اچول، بندش اچول.

اړکول (aṛkawə́l) مص. مت ۱) کړیابول، محتاجول؛ ۲) څنډول، ایسارول؛ ۳) بندول، اړ ایستل؛ ٤) لګیا کول؛ ٥) قبضول، اغېړول.

اړکی[۱] (aṛkáy) نر.م. اړیکی، پاټکی، پټه، د زینې د پټیو لرګی یا لته.

اړکی[۲] (aṛakáy) نر.م. (ج. اړکي) ۱) د جولاګانو د تانستې هغه لرګی چې د تار د تېرولو په وخت کې کښته پورته کېږي؛ ۲) د ماتو هډوکو د تړلو تخته؛ ۳) کښی، هغه لرګي چې په غبرګه رسی کې د لرګیو د بار د تړلو لپاره اچول کېږي.

اړکېدل (aṛkedə́l) مص. ل. وګ. اړول.

اړلیک (aṛlík) د لاسکښلې نقل، رونویسي.

اړم (aṛám) نر.م. ۱) بوخت، لګیا؛ ۲) د دروازې د بندولو لرګي؛ ۳) د یوه درانه شي د پورته کولو یا رغړولو لپاره لرګي؛ ٤) سرزوري، سرکښي؛ ٥) نښتي، انډول؛ ٦) پېچ، درد.

اړمرستیالکړ (aṛmrastyālkáṛ) ګر. مقید یا انشاییه کومکي فعل.

اړمکی[۱] (aṛamkáy) نر.م. ۱) د لرګي اړم، چې د ژرندې د پاسني پل د پورته کولو لپاره په کارېږي ۲) د شپنو کوټک.

اړمکی[۲] (aṛamakáy) نرم. د مستۍ په وخت کې د ینده پسه آواز.

اړناوی (aṛnāwáy) نر.م. دولت، شتمني، ثروت.

اړنګ (aṛáng) نر.م. وسواس، شک، تردد، ګومان.

اړنګ بړنګ (aṛangbaṛáng) ص. نر.م. ۱) متردد وسواسي، سودایي؛ ۲) خر، خینګ؛ ۳) بې وسه

اړنګمن (aṛangmán) ص. نر.م. شکمن، شکي.

اړنګو بړنګو (aṛangū-baṛangū́) ص. نب. کوږوږ، شالي والي، شاړي واړي.

اړنګی (aṛangáy) ښځ. م. لینګته، پښه اچول، لنګتی، د چا د غورځولو لپاره پښه ورته اړمول.

اړوالی (aṛwā́lay) نر.م. وګ. اړتیا.

اړوب (aṛób) نر. م. ۱) نري شوې اوړه، اتوب؛ ۲) اړداوه، ارداوه؛ ۳) نرۍ خته، اخېړ، خړوب؛ ۴) بېخونده کشغ، بېخونده خواړه.

اړوپړ (aṛupáṛ) ص. نب. ۱) نښتی، یو په بل کې نښتی، تاوراتاو؛ ۲) پړ مخې، اپوټه.

اړوټ (aṛūṭ) ص. نر. م. بدخویه، تریوتندی سړی.

اړوتړ (aṛutáṛ) نر. م. تړون، ژمنه، لوز، اوی، عهد.

اړوټ غړوټ (aṛūṭ-gaṛūṭ) نر. م. ج. چل، پلمه آنې بانې، درواغ، دروه، تګې برګې.

اړوتل (aṛwatál) مص. ل. ۱) اړکېدل، بې وسه کېدل، بندېدل؛ ۲) مجبورېدل.

اړوتلی (aṛwataláy) فا. نر. م. وګ. اړ.

اړودوړ (aṛūdūṛ) نر. م. ج. بلوا، شخړه، اله ګوله، اخ و ډب، ګډوډي، شخه شولانګه.

اړوښتی (aṛoṣtáy) نر. م. زېرمه، پاسره؛ پانګه.

اړوک (aṛók) نر. م. هېرڅې، اروړ، کسات، کینه، بغض، غچ.

اړول (aṛowál) مص. مت. ۱) پړ مخې کول؛ ۲) کړیابول؛ ۳) عقیده ورېدلول، منصرفول؛ ۴) د کتاب پاڼې له یوه مخه پر بل مخ کول؛ ۵) پټی اړول، یېوې کول؛ ٦) استوګنه غوره کول؛ ۷) یوه خبره په چا ورتپل؛ ۸) بنډول.

اړونج (aṛwánj) نر. م ۱) متېه، ډاګه، ستنه، پښې، پایه؛ ۲) بنسټ، اساس.

اړوند (aṛwánd) نر. م. مربوط، مرتبط، تړلی، متعلق، تابع، سره تړلی.

اړوندي پوړ (aṛwandipóṛ) نر. م. د خپلوۍ پوړ، د خپلوۍ درجه.

اړوونکی (aṛawū́nkáy) نر. م. ۱) اړوونی، د بېړیو یو ډول لوبه ده؛ ۲) ختکی، کتار؛ ۳) ړنده خره، خره بلوله، ړانده خره. باداسکی.

اړه (aṛá) ښځ. م. ۱) احتیاج؛ ۲) اړیکې، تړاو؛ ۳) بندېز؛ ٤) تنې، د غلې د پیمانې کولو لوښی؛ ۵) ماووت، هغه اندازه غله چې د کلي کسبګرو ته د فصل اخیستلو پر وخت د کار په مقابل کې ورکوله کېږي. ٦) اړه، وګ. آړه.

اړه تړه (aṛá-taṛá) ښځ. م. سمبالونه، بندوبست، سمونه، تیاری.

اړه لرل (aṛalarál) مص. ل. احتیاج لرل، ارتباط لرل.

اړي (aṛí) ښځ. م. ۱) د هلکانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) حاجت، اړتیا؛ ۲) خنډ، بندېز؛ ۳) تعلق؛ ٤) ضد، ډېسه، ږېسه.

اړی(۱) (aṛáy) نر. م. ۱) لکیور پسه؛ ۲) جنګي ګډ.

اړی(۲۲) (aṛáy) جنجال، لانجه.

اړۍ (aṛáy) ښځ. م. ۱) پچاړی، پیاړمه، ډوبک؛ ۲) د پټیو پوله؛ ۳) د سپارې موټی.

اړېدل (aṛedál) مص. ل. ۱) کړیابېدل، اړکېدل؛ ۲) مجبورېدل؛ ۳) ځنډېدل، بندېدل.

اړیړی (aṛeṛáy) نر. م. وګ. اریړی.

اړیکپېر (aṛikpér) نر. م. ارتباطي حالت، د ربط حالت.

اړیکتړونونه (aṛiktaṛūnūná) اړوند ارتباطي تړونونه (ژبپوهنه).

اړیک خپلواک (aṛikxpalwā́k) ارتباطي واول، دوه ژبني توکه دیوې اړتیا لپاره سره نښلوي.

اړیکغونډله (aṛikğwánḍla) اړونده جمله.

اړیکلار (aṛiklā́r) مواصلاتي لاره.

اړیکن (aṛikán) اړوند (غږپوهنه) مربوط.

اړیکنومځری (aṛiknūmzáry) ارتباطي ضمیر.

اړیکوییکی (aṛikwayikáy) د ربط ادات، د ربط کلیمه، د ربط حرف، صله.

اړیکه (aŗiká) ارتباط، نښتون، پیوستون، پیوند، تعلق، مناسبت.
اړیکې (aŗikáy) نر.م. ۱) رابطه، اړه، تعلق، علاقه ۲) بندېز؛ ۳) اړم، تمبه.
اړین (aŗín) اړتیا وړ، ضروري، حتمي.
اړیه (aŗyá) ښځ.م. ادې، لیکې، د دوو پولو په منځ کې اوږده ځمکه.
ازاد اندی (azādandáy) آزادخیاله، ازاد فکري.
ازادګر (azādgáŗ) خپلواکګر، مستقل مورفیم.
ازاد یپال (azādipā́l) ازادي غوښتونکی غورځنګ.
ازادیپالنه (azādipālána) ازادي غوښتنه.
ازارول (azārawál) مص.مت ۱) ربړول، ځورول، ضرر رسول؛ ۲) ښېرا کول، عاقول، ښهلی.
ازاري (azā́ri) فا. نر.م. ۱) ځوروونکی، زیان رسوونکی؛ ۲) مف. عاق شوی.
ازارېدل (azāredál) مص. ل. ۱) ځورېدل، ربړېدل؛ ۲) عاق کېدل، ښېرا ورته کېدل.
ازانګه (azā́nga) ښځ.م. (ج. ازانګې) انګازه، پژواک، د ږغ انعکاس، انګې.
ازخوړی (azxóŗay) نر.م. ۱) یو ډول اغزی؛ ۲) ص. نر.م. مجازاً ازازګنلی، ازاري.
ازدحام (ızdihā́m) نر.م. اتمبار، ګڼه ګونه، سراوړه د خلکو بېروبار.
ازدواج (ızdiwā́j) نر.م. ښځه کول، واده کول.
ازغکی (azgakáy) نر.م. و.ګ. اغزکی.
ازګی (ızgí) ښځ.م. ایجګي، په حرکاتو د کلیمو او تورو لوستل.
ازل (azál) نر.م. ۱) ف. بې مبدأ هستي، هغه زمان، چې پېل یې نه دی معلوم؛ ۲) الومړی ورځ.
ازل لیک (azállik) نر.م. برخلیک، سرنوشت، تقدیر، قسمت، نصیب.

ازلي (azalí) ص.نب ۱) بې مبدا هستی ته منسوب ۲) له ازله، له پیله، قدیمي.
ازمار (azmā́r) ص. نر.م. درغل، ټګ، مکار.
ازمارتوب (azmārtób) نر.م. ټګي، درغلتوب.
ازمایښت (azmāyá̦st) نر.م. ۱) ازموینه، امتحان، معلومونه؛ ۲) تجربه.
ازمایل (azmāyál) مص. مت. ۱) ازمایښت کول، معلومول؛ ۲) تجربه کول.
ازمایلی (azmā́yálay) مف.نر.م. ۱) ازمېیل شوی، امتحان شوی؛ ۲) مجرب.
ازماینه (azmāyaná) ښځ.م. ۱) ازمایښت کونه، معلومونه؛ ۲) تجربه کونه.
ازموینځی (azmoyáṅǰay) نر.م. لابراتوار، د ازموینې ځای.
ازمون (azmū́n) نر.م. پوهنتوني کانکور، د پوهنتون د داخلې ازموینه.
ازموینه (azmōyaná) ښځ.م. و.ګ. ازماینه.
ازمېښتځی (azmeṣtǰáy) نر.م. د ازمېښت ځای یا خونه، لابراتوار.
ازمېښتکار (azmeṣtkā́r) تجربه کار.
ازمېښتون (azmeṣtū́n) تجربه ګاه، لابراتوار.
ازمېښتي غږ پوهنه (azmeṣtiğazpōhána) لابراتواري غږ پوهنه، غږ پوهنه.
ازېیل (azeyál) مص. مت. و.ګ. اړېیل.
ازېیلی (azeyaláy) مف. نر.م. ۱) غول شوی؛ ۲) پارول شوی.
اژدر (aždár) نر.م. ښامار، لوی مار، اژدها.
اژدها (aždahā́) نر.م. ښامار، اژدر، لوی مار.
اړبکه (aẓbaká) ښځ.م. یوه تور وزري مرغۍ ده چې کب خورکه هم ورته وایي.
اړول (aẓúl) ص. نر.م. لېوال، حیله من، په تلوسه.

اږېيل (azeyál) مص. مت. ۱) پېږی تاوول، پېږی غبڅل؛ ۲) پارول، گومارل، هڅول.

اسارت (asárat) نر.م. ۱) بند، بندیتوب، حبس؛ ۲) مرییتوب، غلامي، اگروالی.

اساس (asás) نر.م. بنسټ، آره، ستنه، رده.

اساسنامه (asāsnáma) ښځ. م. ۱) کړنلاره، نګلاره؛ ۲) هغه متن دی چې د یوګوند مقررات او موازین تعیینوي.

اساسي (asási) ص. نسب. ۱) بنیادي، بنسټي، مونډیز؛ ۲) اصلي، اصولي، سم، مقدماتي.

اساطير (asátir) نر.ج. کیسې، حکایتونه.

اسامبله (asāmblá) ښځ.م ۱) جرګه، ۲) غونډه، ټولنه؛ ۳) شورا.

اسامي (asámi) نر.م. هغه سړی، چې د مالیې او مال و مواشي له پلوه په کوم ملک او خان پورې تړلی وي.

اسان (asán) ص. نر. م. ج. د گران، او سخت ضد.

اسانتیا (asāntyā́) ښځ. م. اساني، اسانتوب، اسانوالی، سهولت.

اسانسور (asānsór) نر.م. لیفټ، هغه برقي وسیله چې دپورته او ښکته کېدو لپاره کارځني اخلي.

اسانول (asānawál) مص. مت. اسانتیا راوستل، ستونزې لیرې کول، اساني راوستل.

اسانونه (asānawána) ښځ. م. اسانتیا راوستنه، د ستونزو لیرې کونه، اساني راوستنه.

اسباب (asbáb) نر.ج. ۱) علتونه، سببونه؛ ۲) وسیله، چاره؛ ۳) کالي، سامان او لوښي.

اسبون (asbún) نر.م. د اسانو څروونکی، د اسانو پېیوونکی، د اسانو پوونده، اسبه.

اسپیرانت (aspiránt) نر.م. هغه څوک چې تر ماسترۍ وروسته د ډکتورا د اخیستلو لپاره علمي کار کوي.

اسپل (aspál) مص. مت. راغونډول، زېرمول، ټولول، جمع کول.

اسپلاغ (aspālağ) نر.م. پالک، د پالکو سابه، د پالکو ساګ.

اس پنډوس (aspandós) نر.م. یو ډول لوبه ده، اسډنډه، کړسانګه.

اسپنډوکی (aspandūkáy) نر.م. د آس کنجوغه.

اسپوږلی (aspoeálay) ص. نر. م. دروند سړی، خوږ سړی، سپین رویی.

اسپه (aspá) ښځ. م. (ج. اسپې) ۱) د آس ښځینه شکل؛ ۲) لمبه، یو ډول جلدي ناروغي ده، یو ډل دانه ده؛ ۳) محرقه، وچکې، زوروره.

اسپېيل (aspeyál) مص. مت. و ګ. اسپل.

استاد (ostád) نر.م. و ګ. استاذ.

استاذ (ostáz) نر. م. ۱) ښوونکی، معلم؛ ۲) هغه څوک، چې نورو ته لاربښوونه کولای شي.

استاذي (ostázi) ښځ. م. مهارت، لاس لرنه.

استازډله (astāzdalá) ښځ. م. پلاوی، جرګه.

استازګرانه (astāzgarána) رسالتمندانه، متعهدانه

استازلیک (astázlik) وکالت خط، کفالت خط، کفالتنامه.

استازی (astázay) نر.م. ربار، څری، بکاری، قاصد، خبر وړونکی.

استازي (astāzi) نر.م. نماینده ګي.

استحکام (istihkā́m) نر.م. ټینګوالی، کلکوالی، پوخوالی، محکموالی.

استخبارات (istixbārát) نر.ج ۱) پلټنه، لټونه، کشف؛ ۲) جاسوسي، مخبري.

استخدام (istixdā́m) نر.م. د کار لپاره منل، کارکوونکي پیدا کول، په کار اچول.

استخراج (ʔstɪxrā́j) نر.م. ایستنه، خارجونه، ښکاره کونه، باسنه.
استدراک (ʔstɪdrā́k) نر.م. پوهېدنه، درک کونه، مېندنه، د پوهېدنې په طلب کې.
استدعا (ʔstɪdʕā́) ښځ.م. هیله، غوښتنه، تمه، امید، سوال.
استدلال (ʔstɪdlā́l) نر.م. دلیل راوړل، د یوې موضوع د اثبات لپاره د دلایلو، اسنادو او شواهدو راوړل.
استر (astár) نر.م. ۱) هغه ټوکر، چې ترجامې لاندې ګنډل شوی وي؛ ۲) څرمن، خوړ.
استراحت (ʔstɪrāhát) نر.م. ۱) هوساینه، سوده، دمه کونه، ۲) خوب، بیدېدنه.
استبداد (ʔstɪbdā́d) نر.م. ۱) خپل سري، خپل مخي؛ ۲) تېری، ظلم، ناروا، سختي.
استثمار (ʔstɪsmā́r) نر.م. د ټیټې طبقې له کار او زیار څخه د لوړې طبقې ګټه اخیستل.
استثنا (ʔstɪsnā́) ښځ.م. پرته، پرته والی، له نورو نه بېلول، خاص، بېل.
استثنایي (ʔstɪsnāyí) ص. نب. ۱) پرته؛ ۲) ځینې، خاص.
استحصال (ʔstɪhsā́l) نر.م. لاس ته راوړل، اخیستل، حاصلول، لاس ته راوستل.
استحصالول (ʔstɪhsālawə́l) مص. مت. لاس ته راوړل، اخیستل، تولیدول.
استحضار (ʔstɪhzā́r) نر.م. احضار، حاضرونه، بلنه، غوښتنه.
استحقاق (ʔstɪhqā́q) نر.م. ۱) برخه، ونډه؛ ۲) حق؛ ۳) ورتیا، وړتوب.
استرداد (ʔstɪrdā́d) نر.م. بېرته اخیستل.
استري (ʔstrí) ښځ.م. و ګ. اوتو.
اسسپور (asspór) اسپ سوار، سوارکار.
استسقا (ʔstɪsqā́) ښځ.م. ۱) توسخوري، باران غوښتل؛ ۲) د باران وربدو لپاره د خلکو لمونځ؛ ۳) استسقا یو ډول ناروغي ده.
استعاره (ʔstɪʕārá) ښځ.م. ۱) سوالي، په پورني توګه اخیستل؛ ۲) یوه کلیمه د اصلي ماناوو پرځای د نورو ماناوو (کنایه او مجاز) باندې استعمالول.
استعانت (ʔstɪʕānát) نر.م. مرسته غوښتل، معاونت غوښتل، کومک غوښتل.
استعجاب (ʔstɪʕjā́b) نر.م. اریانېدنه، تعجب کونه، حیرانتوب.
استعداد (ʔstɪʕdā́d) نر.م. ۱) وړتوب، لیاقت، قابلیت؛ ۲) وس، مالي قدرت، مالي توان.
استعفا (ʔstɪʕfā́) د یو رسمي او دولتي کار پرېښودل له رسمي کار نه د غوښتنلیک په وسیله لاس اخیستل.
استعلام (ʔstɪʕlā́m) نر.م. پوښتنلیک، پوښتنه کونه.
استعمار (ʔstɪʕmā́r) نر.م. د یوه قوي هېواد سیاسي، نظامي او اقتصادي برلاسی پر یوه ضعیف ملت یا قوم یا ځمکه باندې، ښکېلاک.
استعمال (ʔstɪʕmā́l) نر.م. کارول، په کارونه، د یو شي څخه کار اخیستنه.
استغاثه (ʔstɪğāsá) ښځ.م. ۱) غاړ، شکایت؛ ۲) سیله.
استغفار (ʔstɪğfā́r) نر.م. ۱) بخښنه غوښتل، د ګناهونو معافي غوښتل؛ ۲) د توبې دعا.
استغنا (ʔstɪğnā́) ښځ.م. ۱) غرور، کبر، بې پروایي ۲) بې نیازي، نا اړتیا.
استفاده (ʔstɪfādá) ښځ.م. ګټه اخیستل.

استفسار (istifsár) نر.م. ۱) ځرګندونه غوښتنه، توضیح غوښتنه؛ ۲) پوښتنه، سوال.
استفهام (istifhấm) نر.م ۱) دځان د پوهولو هڅه ۲) پوښتنې، د سوالیې نښه.
استقامت (istiqāmát) نر.م. ټینګار، دربدنه.
استقبال (istiqbál) نر.م. ۱) هرکلی، مخې ته وتل؛ ۲) ګانده، راتلونکې زمانه.
استقرا (istiqrấ) ښځ. ۱) څېړنه، لټون، تلاش؛ ۲) نتیجه، نتیجه اخیستل.
استقرار (istiqrấr) نر.م. ټیکاو، دربدنه، ثبات.
استقلال (istiqlấl) نر.م. خپلواکي، آزادي.
استماع (istimā́ʕ) نر.م. اورېدنه، غوږنیونه.
استمبول (istamból) نر.م. دستمبول، پرېنو، پیستمبول.
استمداد (istimdấd) نر.م. مرسته غوښتنه، کومک غوښتنه، مدد غوښتنه.
استمرار (istimrár) نر.م. تلوالی، همېشه توب.
استناد (istinấd) نر.م. سندګرځول، سند او دلیل راوړل، دچا پر نظریې باندې اتکا کول.
استنباط (istinbấṭ) نر.م. راایستنه، راوباسنه، کومې نتیجې ته رسېدنه، درک کونه.
استنتاج (istintấj) نر.م. نتیجه اخیستل، منطقي نتیجه اخیستل.
استنجا (istinjấ) ښځ. م. د اوداسه په وخت کې د بدن د شرمځایونو مینځل.
استنشاق (istinšấq) نر.م. پوزې ته اوبه اچول، د اوداسه په وخت کې پوزه مینځل.
استنطاق (istintấq) نر.م. پوښتل، پوښتنه، خبرې څنې غوښتل، له چا څخه تحقیق کول.
استوا (istiwā́) ښځ. م ۱) هغه فرضي کرښه ده چې د ځمکې کره پر دوو – شمالي او جنوبي برخو وېشي؛ ۲) سموالی، برابروالی.
استوانه (ostūwā́na) ښځ. م. هغه جسم چې دواړه سرونه او ددې سرونو په امتداد پاتې برخې دایروي شکل ولري.
استوغان (astūğấn) نر.م ۱) توان، صبر، طاقت؛ ۲) ستونی، مری، حلق.
استوګن (astogān) نر.م. ج. ص. اوسېدونکی، مېشته کېدونکی، مقیم.
استوګنځی (astogánʒay) نر.م. ۱) داوسېدو ځای؛ ۲) کور، کلی، وطن.
استوګ (astóg) قراري، آرامي، استوګنه.
استوګنه (astogána) ښځ. م. اوسېدنه، مېشتېدنه.
استوګنیز (astogánaiz) نر.م. د استوګنې اړوند، اسکاني، رهایشي.
استوګه (astogá) ښځ. م. و ګ. استوګنه.
استول (astawál) مص. مت. لېږل.
استونه (astawána) حمص. لېږنه.
استوونکی (astawū́nkay) فا. نر.م. لېږونکی.
استېدل (astedúl) مص. ل. اوسېدل، استوګنه اختیارول، ځای نیول، مېشتېدل.
استهلاک (istihlák) نر. م. ۱) لګښت، خرڅ، له منځه وړل؛ ۲) کارول.
استیتیک (istitík) نر. م. ښکلا پېژندنه.
استیلا (istilấ) ښځ. م. نیول، تر خپل اغېز لاندې راوستل، تر نفوذ لاندې راوړل، نیول.
استیناف (istinấf) نر. م. د تېر حکم د نفې کولو غوښتنه، مرافعه غوښتنه.
اسرار (asrấr) نر. ج. (د سر جمع) خواله، سرونه، رازونه.
اسراف (isrấf) نر. م. بد خرڅي، عبث خرڅ، بې ځایه څرڅ، نوستل.

اسره (asrá) ښځ. م. ۱) هیله، آرزو، امید، تمه؛ ۲) صرفه؛ دریغ، ایله.

اسره من (asramán) نر. م. هیله لرونکی، امید لرونکی، ارزومن.

اسعار (assár) نر. ج. پیسې، روپۍ، بهرنۍ پیسې چې پېرودل او پلورل کېږي.

اسفالټ (ispáļt) نر. م. تارکول، د سړکونو پخونه، د سړکونو قیرول، ډامبر کول.

اسقاط (isqā́t) نر. م. هغه پیسې چې د مړي د وارثانو له خوا په مړي پسې وېشل کېږي.

اسقف (usquf) نر. م. د عیسویانو ملا، د عیسوي دین روحاني شخصیت.

اسک (ask) نر. م. خسنی، پچه سره نیول، پچه سره اچول، قرعه کشي.

اسکېړل (askerál) مص. مت. خوارول، کمزوري کول، ځپل.

اسکېلوی (askelwáy) نر. م. ۱) زګېروی، وررو فریاد، زوېرګی.

اسل (asl) نر. م. ج. برابر، سم.

اسلاف (aslā́f) نر. ج. و ګ. سلف.

اسلام (islā́m) نر. م. ۱) تسلیمېدل، منقاد کېدل، سوله کول؛ ۲) د مسلمانانو دین.

اسلحه (asliha) ښځ. م. وسله، درسته، د جګړې سامان.

اسلوب (uslū́b) نر. م. مېتود، طریقه، لاره، طرز.

اسلول (aslawə́l) مص. مت. برابرول، سمول، جزا ورکول، اصطلاحاً کوښې پر پښو ور اسلول.

اسلېدل (asledə́l) مص. ل. برابرېدل، سمېدل.

اسم (ism) نر. م. نوم، د شخص یا شي نوم.

اسمان (asmā́n) نر. م. ۱) هسک، هغه اتموسفیر چې ځمکه یې احاطه کړې ده؛ ۲) مجازاً زمانه.

اسمان چوک (asmānčók) نر. م. نېغ، لک، عمودا، ولاړ، شخ.

اسمان څاڅکی (asmāncāckáy) نر. م. اسمان ګړینګن، یو دول چینجی دی.

اسمان څک (asmāncák) ص. نر. م. جګ، لوړ.

اسمان څکالی (asmāncakā́lay) نر. م. اسمان څکالکی، ماښام څکالکی، اسمان څلکی.

اسمان کټ (asmānkáṭ) نر. م. د بوډۍ کټ، په اسمان کې اووه ستوري دي، چې د بوډۍ کټ ورته وایي، د زړې کټ.

اسمان ګړینګن (asmāngringán) نر. م. و ګ. اسمان څاڅکی.

اسمان لاره (asmānlā́ra) ښځ. م. اسمان لار، کهکشان، په اسمان کې د ملیونونو ستورو سپینه لاره، ترپ.

اسمنډه (asmánḍa) د اس د څغل هومره واټن.

اسنا (asnā́) ښځ. م. ښېګڼه، فایده، نفع.

اسناد (asnā́d) نر. ج. و ګ. سند.

اسناد (asnā́d) نر. م. سند راوړل، استناد کول، د چا پر نظریې، وینا یا لیکنه باندې تکیه کول.

اسو (asū́) نر. م. د هندي کال شپږمه میاشت.

اس والا (aswālā́) نر. م. پر آس سپور سړی، هغه سړی، چې آس ورسره وي، د اس خاوند.

اسوده (asūdá) ص. نب. هوسا، آرام، بې غمه.

اسونی (asūnáy) نر. م. داوسپنې څتک، د اوسپنې څتی، سوتک.

اسوېلاند (aswelánd) ص. نر. م. اروا وړی، وږ سترګی، سوګړ، سوګت، حریص، سیلان.

اسوېلل (aswelál) مص. مت. اسویلی کول، سوړ اسویلی کښل.

اسوېلی (asweláy) نر. م. سړه سا، سړه سیلوې.

اسهال (ishāl) نـر. م. نس ناسته، نسه کېدل، کندوه، له نسه بهېدل، نس خوږی، بسیرن.

اسهام (ashām) نر. ج. و ګ. سهم.

اسی (asáy) نر. م. یخه‌شوې پرخه.

اسي (así) ص. نب. ۱) وږ سترګی، جلوس، چروس؛ ۲) بخیل.

اسپ (aséb) نر. م. هغه کولمه ده، چې له سرې، ینې اووازګي څخه یې د کوي او کبابوي یې.

اسید (asíd) نر. م. ۱) اسید؛ ۲) زونځه، تېزاب یو کېمیاوي مرکب محلول دی چې شین تورنسل یا لتمس ته قرمزي رنګ ورکوي.

اسیر (asír) نر. م. بندي، نیولی، محبوس، قیدي.

اسیمه (aséma) ښـځ. م. اسپیمه، اوسیمه، هغه اسپه، چې اس غواړي.

اش (aš) نر. م. ۱) تعجب کلیمه؛ ۲) امید، هیله، طمع؛ ۳) ګومان، خیال.

اشا (ašá) ص. ښځ. م. ۱) بلا، بلو، ډاروونکی شی، لویه‌بلا؛ ۲) غټ، بګ، جسیم.

اشاره (Išará) ښځ. م. د سر، سترګو او لاسونو په ښوررلو سره څوک کومې شي ته متوجه کول.

اشاړي (ašā́ṛi) نر. ج. ۱) غرنی منډتې؛ ۲) دمندتو ښکته، وچ زردالو؛ ۳) تریخ غرنی بادام.

اشپز (ašpáz) نـر. م. پخوونکی، اشپز، هغه سړی چې خواړه پخوي.

اشپیر (ašpír) نر. م ۱) څوړ، شور؛ ۲) بې باکه ډله.

اشتباه (ištibā́h) ښځ. م. ۱) تېروتنه، ګومـان، شک؛ ۲) سهوه، غلطي.

اشتر (aštár) نرم. م. تانګ، تونګ، ګېډه، ګېډبند، د آس د تانګ تسمه.

اشتراک (ištirā́k) نر. م. ګډون، برخـه اخیستل، شریکېدل.

اشتغ (aštáǧ) نر. م. وچه خورماني، وچ زردالـو، شلیکی، تایفي، اشتق.

اشتغال (ištiǧā́l) نـر. م. بوختېدنه، لګیا کېدنه، مشغولتیا، اموخته کېدنه.

اشتقاق (ištiqā́q) نـر. م. د یوې ژبې له ګـرامري قوانینو سره سم، له یوې ریښې څخه د جـوړو شویو کلیمو څرګندونه، جوړونه او رااېستنه.

اشتوکه (aštóka) ښځ. م. روغه، جوړه، پخلاینه.

اشتها (ištihá) ښځ. م. خوا، خورمنځ، لوهه، ډوډۍ ته زړه کېدل، خوړو ته زړه کېدل.

اشتهار (ištihā́r) نـر. م. ډنډوره، خپرونه، شهرت ورکونه، څرګندونه، اوڅارونه، مشهورونه.

اشتیاق (ištiyā́q) نر. م ۱) لېوالتیا، شوق، آرزو، زړه غوښتنه؛ ۲) اشتها.

اشخار (ašxā́r) نر. م. ج. شخار، توکاړ چې له زمې نومې بوټي څخـه لاس ته راځي او د کالیـو په مینځلو کې کار ځنې اخیستل کېږي، شتی.

اشخورکه (ašxoráka) ښځ. م. د کـوچنیانو یـو ډول واسکټ.

اشر (ašár) نر. م. پګړه، ډله ییز وړیا کار.

اشرار (ašrā́r) ص. نر. ج. و ګ. شریر.

اشراف (ašrā́f) نر. ج. ۱) اریستوکراتان، د ټولنې استثمارګرې طبقې ته منسوب خلک؛ ۲) و ګ. شریف.

اشربانی (ašarbāṇáy) نـر. م. هغه څـوک، چې په اشرکې ګډون کوي، اشرګرندی، اشرګړی.

اشرپی (ašrapáy) ښځ. م. ج. سکه، اشرفی، د سرو زرو روپۍ (سکه)، یوه پخوانی سکه ده.

اشري (ašari) ص. نب. سرزوری، مست او شهوتي کورنی څاروی؛ ۲) بلندره ګړی، اشرګړی.

اشعار (ašʿā́r) نر. ج. شعرونه، و ګ. شعر.

اشغال (išgā́l) نر. م. ۱) شغل، چارې، کارونه؛ ۲) نیونه، لاندې کونه.

اشغالول (išgālawə́l) مص. مت. نیول، لاندې کول، تصرف کول.

اشکال(۱) (iškā́l) نر. م. خنډ، اړیکې، خرنج، مانع، مشکل، سختي.

اشکال(۲) (aškā́l) نر. ج. و گ. شکل.

اشکونی (aškūṇáy) نر. م. ۱) سرشکونه، سرشوکارې؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.

اشکي (áški) اد. د تحسین کلیمه، شاباس، آفرین.

اشلوک (ašlū́k) نر. م. (ج. اشلوکونه) شعر، منظوم کلام.

اشنا (ašnā́) نر. م. ملگری، اندیوال، دوست.

اشنایي (ašnāyí) ښځ. م. ملگرتیا، دوستي، پېژندگلوي.

اشو (ašū́) نر. م. ۱) په توکر د کور، خونې یا انگړ پاکول؛ ۲) د کتاب حاشیې؛ ۳) ص. نر. م. سپېڅلی، مقدس، پاک.

اشوا (ašūwā́) ص. نب. رسوا، بدنام، افشا.

اشواکول (ašwakāwə́l) مص. مت. رسواینه، بدنامول، شرمول، افشا کول، بې پردې کول.

اشواگر (ašwāgár) افشاگر، رسواکوونکی.

اشواره (ašwārá) ښځ. م. لچره، کنجره، بې حیا او بې شرمه ښځه.

اشوب (ašób) نر. م. ۱) شور، ځوږ، الهگوله؛ ۲) افت، بدبختي؛ ۳) د سترگو خوږ (لیچ).

اشورگ (ašorág) نر. م. ۱) غټ رگ؛ ۲) حرکت، خوځېدل؛ ۳) د غاښونو او ستوني یو ډول دوا ده.

اشول (ašól) نر. م. شور، غوغا، ژړا او فریاد.

اشه (ašá) اد. ایشه، اوشه، ییخ، خره به د شرلو پر وخت ویل کېږي.

اشیا (ašyā́) نر. ج. و گ. شی.

اښ (aṣ) نر. م. سوچ، فکر، سد، تأمل.

اښوه (aṣwá) ښځ. م. تلوسه، ښېره، خوا، اشتها، د زړه غوښتنه، گبنی، ارنی، تپاک.

اښوېران (aṣwerā́n) نر. م. وینا، خبرې اترې.

اښی (aṣáy) نر. م ۱) دمه، سیاله، آرام، ډډه لگول، ساسمول؛ ۲) وقفه.

اصابت (isābát) نر. م. لگېدنه، پر نښه لگېدل.

اصالت (asālát) نر. م. اصلیتوب، هډواله، شرافت، ساهوتوب، نجابت.

اصحاب (ashā́b) نر. ج. ۱) ملگري، مله، یاران؛ ۲) د حضرت محمد (ص) یاران او ملگري.

اصرار (isrā́r) نر. م. ټینگار، تاکید.

اصراف (isrā́f) نر. م. لگښت، مصرفول، مخارج.

اصطکاک (istikā́k) نر. م. سولول، مښل.

اصطلاح (istilā́h) ښځ. م. ۱) داسې ژبنی ترکیب چې تړلې کلیمې په خپلو اصلي ماناوو نه استعمالېږي؛ ۲) ایډیم، ترم؛ ۳) محاوره.

اصغري (asgarí) ص. نب. ډېر لږ، لږ تر لږه، تر لږ و لږ، د لږوالي کښتنۍ درجه.

اصل (asə́l) نر. م ۱) آره، بنسټ، بېخ، بنیاد، مونډ، جرړه؛ ۲) اصلیت، حقیقت؛ ۳) نسب، ذات؛ ٤) سوچه، نگه؛ ٥) اصیل، د ښې کورنۍ.

اصلاح (islā́h) ښځ. م ۱) سمون، ښه کول، سمول، منظمول؛ ۲) جوړه، روغه، سوله.

اصلاحي (islāhí) ص. نب. ۱) د سمون، د سمښت؛ ۲) د جوړې، درغاونې، د روغې.

اصلیت (asliyát) نر. م. ماهیت، طبیعت، شته والی، خاصیت.

اصول (osū́l) نر. ج. لاره، اساسات، میتود، قاعده، اصلونه.

اصولنامه (osūlnāmá) ښځ. م. ۱) آرلیک، اساسنامه، لایحه، منشور؛ ۲) د یوه دولتي تشکیل اړوند مقررات.

اصولي (osūlí) ص. نب. بنیادي، بنسټیز، اساسي، قانوني، له لارې سره سم، له قانونه سره سم.

اصیل (asíl) ص. نر. م. ۱) سوچه، ښه، نېره، خالص؛ ۲) د ښې کورنۍ؛ ۳) درونه، شریف.

اصیلتوب (asiltób) نر. م. درونه والی، ښه سړیتوب، سوچه والی، اصیل والی.

اضافت (ızāfát) نر. م. په ګرامر کې د دوونو مونو ترمنځ رابطه؛ «د احمد کتاب». (د) د اضافت توری دی.

اضافه (ızāfá) ص. نب. ۱) زیات؛ ۲) ښځ. م. زیاتونه، زیاتېدنه، ډېرونه، زیات والی.

اضافي (ızāfí) ص. نب. زیات، ډېر.

اضطراب (ıztırā́b) نر. م. تشویش، ناکراري.

اضطراري (ıztırā́ri) ص. نب. ۱) فوري، فوق العاده؛ ۲) ناکراري، ډار، خطر.

اطاعت (ıtāʕát) نر. م. منل، غاړه ایښودل.

اطراف (atrā́f) نر. م. ۱) خواوې، څرمې، غاړې، اړخونه؛ ۲) شا وخوا، ۳) په باره کې؛ ٤) د ښار نه د باندې سیمې.

اطرافي (atrāfí) ص. نب. کلیوال، له ښاره بهر اوسېدونکی، اطراف ته منسوب.

اطفا (ıtfā́) ښځ. م. ۱) اور وژل، اور مړ کول؛ ۲) چوپول، خاموشول، ارضا کول.

اطفائیه (ıtfāıyá) ص. ښځ. م. اور وژونکې.

اطلاع (ıtlā́ʕ) ښځ. م. خبر، خبرتیا، خبرونه.

اطلاعیه (ıtlāʕıyá) ښځ. م. خبرتیا، خبرداری.

اطلاق (ıtlā́q) نر. م. منسوبونه، محسوسول، دلالت.

اطمینان (ıtminā́n) نر. م. ډاډ، ډاډګیرنه، ډاډینه، پروا ینه، تسلي، د زړه دمه.

اظهار (ızhā́r) نر. م. ۱) څرګندونه، ښکاره کونه، جوړتونه؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانول.

اظهارېدل (ızhāredál) مص. ل. ۱) څرګندېدل، ښکاره کېدل؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانېدل.

اعاده (ıʕādá) ښځ. م. ۱) راستنول، بېرته ورکول؛ ۲) بیا جوړېدل؛ ۳) بیا قایمول؛ ٤) د پورپرېکړه

اعاشه (ıʕāšá) ښځ. م. ۱) خوراکي مواد، ارتزاقي مواد؛ ۲) غذا، خواړه، خوراک.

اعانه (ıʕāná) ښځ. م. مرسته، بسپنه، چنده.

اعتبار (ıʕtıbā́r) نر. م. ۱) ویسا، باور، اعتماد؛ ۲) کرېډټ.

اعتبارلیک (ıʕtıbārlík) نر. م. باورلیک، اعتبارنامه، تصدیق نامه.

اعتباري (ıʕtıbā́ri) ص. نب. معتمد، باوري، د ویسا او ډاډ وړ.

اعتدال (ıʕtıdā́l) نر. م. پوبرابر، مېنځومانه، مېنځکوره، نه کم نه زیات، میانه حاله.

اعتذار (ıʕtızā́r) نر. م. عذر غوښتنه، بخښنه غوښتنه.

اعتراض (ıʕtırā́z) نر. م. ګوته نیول، تنقید، نوغی نیول، نه منل، مخالفت کول، اړنګ نیول.

اعتراف (ıʕtırā́f) نر. م. منل، اقرار، پر خپله ګناه او یا کړو باندې اقرار کول.

اعتصاب (ıʕtısā́b) نر. م. پارېدنه، دله ییزه او منظمه پارېدنه، چې کارګران یې د خپلو حقوقو د غوښتلو لپاره د پانګوالو په مقابل کې کوي.

اعتقاد (ıʕtıqā́d) نر. م. ګروهه، عقیده، یقین.

اعتکاف (ı(ʕ)tıkā́f) نر. م. انزوا، په یوه ګوټ کې له خلکو نه ګوښه کښېناستل.

اعتلا (ʔstılā́) ښځ. م. ۱) لوړېدنه، جګوالی؛ ۲) لوړېدل، جګېدل، هسکېدل.

اعتماد (ʔstimā́d) نر. م. ډاډ، باور، اطمینان.

اعتماد نامه (ʔstimādnāmá) ښځ. م. باورلیک.

اعتنا (ʔstinā́) ښځ. م. پام، پاملرنه، پام کول.

اعتیاد (ʔstiyā́d) نر. م. عمل ګرځېدل، روږدېدنه، خوی ګرځېدل، په نشه یي شیانو اموخته کېدل.

اعجاز (ʔsjā́z) نر. م. کوم فوق العاده کار کول، معجزه ښودل.

اعدام (ʔsdā́m) نر. م. ۱) وژل، مړ کول، له منځه وړل، ۲) وژل کېدل، له منځه تلل.

اعراب (ʔsrā́b) نر. م. د یوې کلیمې د سمو لوستلو لپاره د توري پرسر او یا لاندې حرکتونه ورکول؛ لکه: زور، زېر، پېښ، غروندی.

اعراف (ʔsrā́f) نر. م. ۱) د جنت او دوزخ تر منځ یو مقام؛ ۲) اوچت ځای، د چرګ تاج.

اعصاب (assā́b) نر. ج. (د عصب جمع) هغه نري تارونه چې د بدن حس او حرکت دهغوی په وسیله ترسره کېږي او هم د ټول بدن چارې کنټرولوي؛ ۲) هغه تارونه، چې غړي او هډوکي سره تړي.

اعطا (ʔstā́) ښځ. م. بخښنه، سوغات، تحفه، ښانده، په وړیا توګه چاته یو شي ورکول.

اعظم (aszám) ص. نر. م. ۱) ډېر لوی، ډېر ستر؛ ۲) ډېر لوړ.

اعظمي (aszamí) ص. نب. ۱) خورا زیات، زښت ډېر، حد اکثر؛ ۲) پورتنی څوکه، آخرنی اندازه.

اعلام (ʔslā́m) نر. م. څرګندونه، خبر، خپرونه، نشرول، مشهورول.

اعلامول (ʔslāmawә́l) مص. مت. ۱) څرګندول، خبرول؛ ۲) خپرول، مشهورول، معلومول.

اعلامیه (ʔslāmyá) ښځ. م. ۱) څرګندونه، خبرونه؛ ۲) هغه پرېکړه، چې دوو ډلو یا دوو حکومتونو د ګډ نظر په پای کې خپرېږي؛ ۳) د کوم دولت یا حزب له خوا د عامه خبرتیا لپاره د متن خپرېدنه.

اعلان (ʔslā́n) نر. م. څرګندونه، ښکاره کونه، په ډاګه وینه، سپینه وینا، خبرونه، خبرتیا.

اعلانول (ʔslānawә́l) مص. مت. خبرول، څرګندول، ښکاره کول، په ډاګه کول.

اعلی (aslā́) ص. نب. ډېر لوړ، ډېر ښه.

اعمار (ʔsmā́r) نر. م. ودانول، ابادول، جوړول.

اعمال (asmā́l) نر. ج. چارې، کارونه، عملونه.

اعیان (asyā́n) نر. ج. ۱) مخور، مشران، سپین ږیري؛ ۲) په پارلمان کې د مشرانو جرګې غړي.

اغتشاش (ıǧtışā́ş) نر. م. ګډوډي، شورش، د حکومت په ضد وسله وال پاڅون.

اغدوغ (aǧdóǧ) نر. م. تګي، هغه دغه، اړوت غروت، اګرمګر، چلوټي.

اغذیه (aǧzıyá) ښځ. ج. د غذا جمعه، خواړه.

اغر (aǧár) نر. م. غشی په لیندۍ ځای پرځایول.

اغراض (aǧrā́z) نر. ج. د غرض جمع، موخې، مقصدونه، مطلبونه، نیتونه، ارادې.

اغراق (ıǧrā́q) نر. م. ۱) غرقول؛ ۲) زیاته مبالغه؛ د بدیع په اصطلاح هغه صنعت دی چې د یو شي ښه والی او بدوالی یا د هغه تصدیق او تکذیب ته تر حد زیات قوت ورکوي.

اغروغ (aǧróǧ) و ګ. اغدوغ.

اغزن (aǧzә́n) ص. نر. م. ج. اغزي لرونکی، له اغزو څخه ډک، اغزن بوټي، اغزنه لاره.

اغزی (aǧzáy) نر. م. ازغی، ځوز، دځینو بوټو او ځینو ونو ستني غوندې تېره ډکې.

اغزیانه (ağzyānā́) بنځ. م. هغه ځای چې اغزي ولري - اغزنه ځمکه.

اغږ (ağẓ) نر. م. هغه بنسټ دی، چې د وروستاړو په زیاتولو سره د اغږل د حال زماني ګرامري شکلونه ترې جوړیږي.

اغږل (ağẓál) مص. مت. اخښل، اښکل، سره ګنډول، اوږه لندول او خیشتول.

اغږنه (ağẓána) بنځ. م. و ګ. اغږل.

اغږونکی (ağẓūnkáy) فا. نر. م. اخښونکی، اښکونکی، سره ګنډونکی، اوږه لندوونکی او خیشتوونکی.

اغښل (ağṣál) مص. مت. و ګ. اغږل.

اغفال (iğfā́l) نر. م. غولونه، تېر ایستنه، غافلونه، دوکه کونه.

اغفالول (iğfālawál) مص. مت. غولول، تېر ایستل، تیر باسل، دوکه کول.

اغلب (ağláb) ص. نر. م. ج. ډېر زیات، زیاتره، اکثراً.

اغل (ağál) نر. م. و ګ. آغل.

اغلل (ağlál) ل. ۱) ښکلي کېدل، ښایسته کېدل؛ ۲) ایسېدل، ښکاره کېدل.

اغماز (iğmā́z) نر. م. غمازي کونه، غندنه، ویارنه.

اغماض (iğmā́z) نر. م. سترګې پټول، ځان ناګاره اچول، غږنده تېرېدل.

اغوا (iğwā́) بنځ. م. غولونه، تېر ایستنه، له لارې ایستل، بښویول، دوکه کول، ختا ایستل.

اغوت (ağwát) نر. م. زړه غله، نمجن غنم، دوبجن غنم، دوپچنه غله، دوپچن غنم، چړېسن.

اغور (ağór) نر. م ۱) د لرګي لنګری، د لرګي اونګ یا بغری؛ ۲) لرګین چوکی چې د پخلي په ځای کې کار ترې اخلي؛ ۳) تنی، لرګینه کاسه.

اغوړ (ağóṛ) نر. م. غچ، وار، بدله، بدل، انتقام.

اغوړل (ağoṛál) مص. مت. غوړل، غښتل، تاوول (د مزي، تار، پړي او داسې نورو).

اغوز (ağū́z) نر. م. متهک، غوز، اکې، غز.

اغوستل (ağūstál) مص. مت. تن پټول، جامې اغوستل، کالي او جامې په تن کول.

اغوند (ağū́nd) نر. م. هغه بنسټ دی چې دوروستاړو په زیاتولو سره د اغوستل د حال زماني ګرامري شکلونه جوړوي.

اغیار (ağyā́r) نر. م. ج. ۱) پردي، بېګانه، ناخواله ۲) رقیب، مخالف، دښمن-

اغېز (ağéz) بنځ. م. (ج. اغیزونه)، اثر، تأثیر.

اغېزمن (ağezmán) نر. م. متأثر.

اغېزناک (ağeznā́k) نر. م. اغېزلرونکی، مؤثر، اثرلرونکی.

اغېړ (ağéṛ) نر. م. ۱) بدهضمي، د خېټې خرابي؛ ۲) خنډ، ضد.

اغېړل (ağeṛál) مص. ل. ۱) بدهضمه کېدل، خېټه خرابېدل؛ ۲) خواتوری کېدل.

اف (u, ūf) اد. هغه توری دی چې د حسرت په وخت کې ویل کېږي.

افاده (ifādá) بنځ. م. فایده رسونه، ادا کونه، ښکاره کونه، څرګندونه، بیانونه.

افتتاح (iftitā́h) بنځ. م. پرانیستنه، پیل، شروع.

افتخار (iftixā́r) نر. م. ویاړ، فخر، نازېدل.

افتخاري (ifixārī́) ص. نب. ۱) ویاړنی، بې بېې، بې بدلې؛ ۲) نا رسمي (غړیتوب).

افترا (iftirā́) بنځ. م. تور، تهمت، درواغ.

افراد (afrā́d) ج. نر. و ګ. فرد.

افراط (ifrā́t) نر. م. تر حد تېر، له اندازې زیات، زیاتی، ډېروالی، د اعتدال تر بریده پورته.

افراطي (ifrā́ti) ص. نب. زياتي كوونكى، له اعتدال نه وتونكى.

افزار (afzā́r) نر.م. آلات، اسباب، اوزار.

افسار (afsā́r) و گ. ملونه، ترسپرى، اوسار، تهبرى.

افسانوى (afsānawī́) ص. نب. خيالي، تصوري، غير واقعي.

افسانه (afsāná) ښځ. م. خيالي كيسه، نكل، داستان، حكايت.

افسر (afsár) نر.م. ۱) خول، تاج، كركره، توپل؛ ۲) منصبوال (بريدمن، تورن...)

افسوز (afsóz) نر.م. د تأسف كليمه، افسوس، ارمان، تاپ، كاشكې.

افسوس (afsós) نر.م. و گ. افسوز.

افسون (afsū́n) نر.م. كوډې، سحر، جادو.

افشاء (ifšā́) ښځ. م. ۱) رسوا؛ ۲) څرگندونه، لوڅونه، بربنډونه، لغړونه.

افضل (afzál) ص. نر. م. ډېر ښه، غوره، منلى، اعلى، ډېر لوړ، په پوهنې يا حسب كې لوړ.

افطار (iftā́r) نر.م. روژه مات، روژه ماتى.

افغانى (afğānáy) ښځ. م. د افغانستان د پيسو واحد.

افق (afúq) نر.م. د آسمان لمن، د آسمان څنډه.

افقي (ufūqí) ص. نب. هغه كرښه، چې د ځمكې له سطحې سره برابره پرته وي.

افواه (afwā́) ښځ. م. آوازه، انگازه، شايعه.

اقارب (aqārib) نر. ښځ. ج. اقرب (خپل) جمع، خپلوان، خېښان، دوستان، نږدې خپلوان.

اقامت (iqāmát) نر.م. اوسېدنه، استوگنه.

اقبال (iqbā́l) نر.م ۱) بخت، سخ، طالع؛ ۲) برخه، قسمت، نصيب.

اقتباس (iqtibā́s) نر.م. ۱) روښنايي اخيستنه، گټه اخيستنه؛ ۲) د بديع په اصطلاح د قرآن عبارت يا د حديثونو راوړل، په نثر يا نظم كې؛ ۳) له كتاب يا ورځپاڼې نه د كوم عبارت نقلونه.

اقتدا (iqtidā́) ښځ. م. ۱) د چا پيروي كول، په چا پسې درېدنه (لكه په لمونځ كې).

اقتدار (iqtidā́r) نر.م. ۱) واك، اختيار، وس، زور، قدرت؛ ۲) لاس، غلبه.

اقتصاد (iqtisā́d) نر.م. ۱) ميانه روي؛ ۲) شته؛ ۳) سپما، وته؛ ٤) د يوې ټولنې د توليدي روابطو او توليدي قواوو مجموعه.

اقتصادي (iqtisādí) ص. نب. ۱) مالي، مادي؛ ۲) د سپما، دوتې، وته ييز.

اقتصاديات (iqtisādyā́t) نر. ج. شتمنى.

اقتضا (iqtizā́) ښځ. م. غوښتنه، تقاضا.

اقتفا (iqtifā́) ښځ. م. پيروي، په چا پسې تگ، تقليد، د چا پر پله تلل.

اقدام (aqdā́m) نر. ج. و گ. قدم.

اقدام (iqdā́m) نر.م. ۱) پيل، شروع؛ ۲) په كوم كار لاس پورې كول؛ ۳) تدبير، اجراآت.

اقدس (aqdás) ص. نر. ج. ډېر سپېڅلى، ډېر پاك، سپين، سپېڅلى.

اقرار (iqrā́r) نر.م. ۱) ويل، غاړه ايښوول، منل، اعتراف؛ ۲) تاييدونه.

اقرارول (iqrārawál) مص. مت. ۱) قايلول، اعتراف پرې كول؛ ۲) تاييدول.

اقربا (aqrabā́) نر. ج. (د قريب جمع) خپلوان، خېښان، نسكبران، د وينې خپلوان.

اقلاً (aqalán) ق. لږ تر لږه، كم تر كمه، څه ناڅه.

اقليت (aqalyát) نر.م. لږوالى، لږتوب، لږتيا، كمى، كمتيا، كمښت، كموالى.

اقليم (aqlím) نر. م. ۱) آب و هوا، دجوي حادثاتو منځنی حد؛ ۲) لمبوالتيا.
اقناع (ıqnā́) ښځ. م. قانع کول، خوشالول، راضي کول.
اکا (akā́) نر. م. تره، کاکا، د پلار ورور.
اکابر (akā́bır) نر. ج. مشران، لويان، غټان، پاخه خلک، سپين ږيري، د سرخلک.
اکاډيمي (akā́ḍemi) په آتن کې د يوه باغ نوم و چې اپلاتون به په کې تدريس کاوه، اوس د علومو او فنونو لوی مرکز ته اکاډيمي وايي.
اکاډيمسن (akā́ḍemicín) د علومو اکاډمي تر ټولو لوړه رتبه.
اکاړ (akā́ṛ) ص. نر. م. ۱) بې رحمه، ظالم، دښمن؛ ۲) بروس، وچ، خوشکتی.
اکاړي (akā́ṛi) ښځ. م. ۱) بې رحمي، دښمني، ظلم؛ ۲) تريخوالی، وچ توب.
اکبر (akbár) ص. نر. م. ډېر لوی، ډېر ستر.
اکبری (akbaráy) ښځ. م. ج. يو ډول خوړه ده.
اکبري (akbarí) ص. نر. م. لوی، زيات، ډېر ستر.
اکتساب (ıktısā́b) نر. م. ۱) کسبونه، لاس ته راوړنه، ګټنه، حاصلونه؛ ۲) ګټه، حصول.
اکتسابي (ıktısābí) ص. نب. ۱) په کسبي توګه لاس ته راوړ شوی؛ ۲) ګټل شوی.
اکتشاف (ıktıšā́f) نر. م. پيدا کول، څرک ايستنه، کشفونه.
اکتشافي (ıktıšāfí) ص. نب. د پلټنې، د څرک ايستنې، د کشفولو د راز موندلو.
اکتفا (ıktıfā́) ښځ. م ۱) بسنه، پوره والی، قناعت؛ ۲) خوښي، رضايت.
اکتفا کول (ıktıfākawál) مص. ل. ۱) بسېدل، کفايت کول؛ ۲) قناعت کول، قانع کېدل.

اکټ (ákṭ) نر. م. ۱) کار، عمل، رفتار، په صحنه او تياتر کې دلوبغاړي عمل؛ د نمايش پرده.
اکټر (ıkṭár) نر. م. د تياتر او سينما لوبغاړی.
اکثره (aksará) ق. ډېر، زيات، ډېر زيات.
اکثريت (aksaryát) نر. م. ډېروالی، زياتوالی.
اکر (akár) نر. م. (۱) حالت، وضعيت، صورتحال؛ ۲) سرګرځېدنه، په سترګو تياره راتلنه.
اکراه (ıkrā́) ښځ. م. کرکه، کرنه، نفرت.
اکرب (akráb) ص. نر. م. بې وسه، بېموزلی، کريابه.
اکره (akará) ښځ. م. ۱) سپينه وزه؛ ۲) شنډه، وچه (ښځه، بزه او...)
اکری (akaráy) ښځ. م. ج. کنډوالي، ويراني، خرابي، ويجاړي.
اکړ (akáṛ) ص. نر. م. ۱) وچ، شنډ؛ ۲) مايوسه، نا اميده، نهيل.
اکله (akalá) ښځ. م. ۱) بخيله ښځه، سپېره او شومه ښځه؛ ۲) خوراکي دانه، هغه دانه چې د انسان غوښه خوري او له منځه يې وړي.
اکمال (ıkmā́l) نر. م. بشپړونه، پوره کونه.
اکمالات (ıkmālā́t) نر. ج. ۱) بشپړونې، سرته رسونې؛ ۲) په عسکري کې دضرورت په اساس تجهيزاتو ته ويل کېږي.
اکوبکو (akū-bakū́) نر. م. ۱) د يوه مرغه نوم دی؛ ۲) دکوچنيانو يوه لوبه ده.
اکارډيون (akārḍıyū́n) نر. م. د موسيقي يوه پرده لرونکې آله ده.
اکوړ (akóṛ) نر. م. متېک، غوز، چارمغز.
اکوک (ak(o,ū)k) نر. م. اخکوک، غوره، شنه (مېوه چې لا خامه وي)، کچه (اومه) مېوه.
اکانومېسټ (akanoméstٍ) نر. م. اقتصاد پوه، د اقتصاد متخصص، ايکونومېسټ.

اکوڼۍ (akoṇáy) نر.م. کوڼۍ، تندۍ خوسکۍ، د ځاروېو بچي، چکوڼۍ، څکوړۍ.

اکۍ (akáy) ښځ.م. د مور، ترور او سپین سرو ښځو لپاره د عزت او احترام کلیمه.

اکېړ (akéṛ) نر.م. په لښته، مزي او نورو کې د کبانو، انځرو تمبل او پېيل.

اکېڼۍ (akeṇáy) نر.م. ۱) د ژۍ هغه تسمه، چې د اوبو راوړلو په وخت کې غاړې ته اچول کېږي؛ ۲) د تانستې کمانچه، کمانکه.

اگاه (agā́, agā́h) ص. نب. ، پوه، خبر، باخبره.

اگاهانه (agāhā́na) په ځانخبرۍ ډول، شعوري.

اگاهو (agahū́) ق. لومړی، ړومبی، مخکې له مخکې، وړاندې.

اگاهي (agāhí) ځانخبري، خبرتیا، شعور.

اگر (agár) نر.م. ۱) سپک سړی، بې لارې سړی؛ ۲) پ. مرئی، بندي؛ ۳) د ربط توری، که، که څه هم، په دې شرط؛ ٤) مانع، بهانه، تردد.

اگل (agál) نر.م. ۱) هغه ځای چې کلالان خاورې ځنې راوړي؛ ۲) ایراو، هغه کښندې، چې د اوبو د زیم د وچولو لپاره جوړېږي؛ ۳) کنده، خندق.

اگن (agán) نر.م. خراړه، یوه وړوکې خړبخونه مرغۍ ده چې ښه آواز لري.

اگو (agó) ښځ.م. ترور، د پلار یا مور خور، پردۍ ښځې ته هم د احترام لپاره ویل کېږي.

اگو (ągó) نر.م. رو، زه، ضمیر، نفس، ځان.

اگوړۍ (agoṛáy) ښځ.م. پښبندۍ، هغه پړۍ یا مرانده چې د ځاروېو پښې پرې تړي.

اگویزم (ągwizám) نر.م. خود پرستي، ځان ستاینه.

اگۍ (agáy) ښځ.م. ج. وگ. هګۍ.

اگېچ (agéč) نر.م. هغه نوکر، چې د ورځې چېرته کار کوي او د شپې خپل کور ته ځي.

اگېړۍ (ageṛáy) نر.م. ۱) وگ. خلوابکی؛ ۲) اغېړۍ، هغه پړۍ چې د غړکې او گوډې خوله پرې تړي.

اگېیل (ageyál) مص. مت. ۱) چاپېرې ملنډې او توکې کول؛ ۲) تحریکول؛ ۳) د بوجۍ او جوال خوله گنډل یا تړل.

الا الا (alā́-alā́) ښځ.م. ۱) گډوډي، بې نظمي؛ ۲) د خوښۍ او جوش ناره.

الا بلا (alā-balā́) ښځ.م. په ځینو عبارتونو او متلونو کې د تول او هر څه په مانا راځي.

الاجي (alā́ji) ښځ.م. ۱) هغه آله چې پوندانه او پنبه سره بېلوي، حلاجي؛ ۲) د انځر د ونې یو ډول چینجی.

الاچه (alā́ča) ښځ.م. الچه، یو ډول پټه داره (اشه داره) اوراداره ټوټه ده.

الاچي (alā́či) ښځ.م. هېل، لاچي.

الاداد (alādā́d) نر.م. د کوچنیانو یو راز لوبه ده.

الاډو (alaḍū́) نر.م. د ترکانانو یو ډول برمه ده.

الاډوبه (alāḍū́ba) ښځ.م. ۱) اړ دوړ، داړې گړې وخت؛ ۲) گنگس، بېحاله.

الاډونی (alā́ḍūnay) نر.م. د ترکانانو یو ډول لویه برمه ده.

الارغه (alā́rğa) نر.م. الیارغه؛ یو ډول برگ (خړ سپین) مرغه دی چې اوږدې پښې لري.

الاستي (alā́stí) ص. نب. ۱) ناځاپي، نابېره؛ ۲) غایب، ورک.

الاشه (alā́ša) ښځ.م. زامه، جامه، برغښۍ.

الاکول (alākawál) مص. ل. په بېړه ځغاستل، منډه وهل، تېښته کول.

الالول (alālawál) مص. مت. ۱) حلالول، ذبح کول؛ ۲) روا کول، د خوړلو وړ گرځول.

الاورتي (alāwartí) ښځ. م. ج. ۱) بې ځايه خبري، زياتې خبرې؛ ۲) بې ځايه حرکتونه.

الاماني (alāmāni) ص. نب. انقلابي ګډوډي.

الباب (albāb) نر.ج. عقلونه، فکرونه، اندونه.

البته (albatá) ق. ۱) بې له شکه، بېشکه، بېکاره ده؛ ۲) ممکن، ښايي چې، وي به.

البسه (albasá) ښځ. م. جامه، کالي، نمري.

البشاکه (albašākā) ښځ. م. ۱) نمونه، نښه، خاپ؛ ۲) د بېلوونکو نښو توصيف.

البلي (albaláy) نر.م. زاري کوونکی، خاکسار، عاجز، الون بلون کوونکی.

البوم (albūm) نر.م. هغه کتاب چې عکسونه يا د پوستې ټکټونه په کې نصبېږي.

البنګ (albung) ص. نر. م. ۱) ګونګ، ګونګی، چاړا؛ ۲) خاموش، چپ، بې ژبې.

البومين (albomín) نر.ج. د پروټينونو مخلوط، د هګۍ سپين.

الپته (alápatá) ص. نب. وارخطا، اوتر، تنګ ترڼت، پرېشانه، هيبت اخيستی.

الپي الا (alpialā) ص. نب. نېستمن، دېر خوار، بې وسه، خوار پړک، بې شتو.

التباس (altıbās) نر.م. ګډون، سره ګډېدنه، ورته والی، ګډوالی، مشابهت.

التجا (altıjā) ښځ. م. ۱) غوښتنه، هيله، آرزو؛ ۲) ننواتې، عذر، زاري، خولې غوړونه.

التزام (altızām) نر.م. پرځان لازم ګڼل، په غاړه اخيستل.

التفات (altıfāt) نر.م. ۱) پاملرنه، توجه، نظر؛ ۲) اخلاص، مينه، مهرباني.

التماس (altımās) نر.م ۱) پلټنه، غوښتنه، خواست ۲) عجز، زاري، منت، دعا.

التوا (altıwā) ښځ. م. ۱) ځنډ، ډيل؛ ۲) خبره ځنډول، کيسه معطلول، ايسارول.

التهاب (altıhāb) نر.م. ۱) پاړسوب، ميکروبي کېدل؛ ۲) تاواخيستل، بلېدل، هيجان.

التيماتوم (altımātūm) نر.م. ۱) خبرداری، ګواښ، اخطار، آخرنی اعلان؛ ۲) دجنګ اعلان، د مقابلې برغ.

التيام (altiyām) نر.م. سره ميلېدل، د زخم ښه کېدنه، روغېدنه، غېږنيول.

الچه (alačá) د بابېښي يو ډول دی.

الچه (alačá) ښځ. م. وګ. الاچه.

الڅپک (alcapák) نر.م. څپک، ورغ، نري او لړه واوره، چې د ځمکې پر مخ پرته وي، ګرد.

الحاد (alhād) نر.م. له دين نه ګرځېدل، د خدای نه انکار کونه، بې ديني او کفر.

الحاق (alhāq) نر.م. سره يو ځای کېدنه، ترون، ضميمه کېدنه.

الحاقيه (alhāqyá) ښځ.م. ضميمه، د کوم تعمير يا ځمکې نوره برخه.

الزام (alzām) نر.م ۱) تور، تومت؛ ۲) پړه، ملامتيا.

الستي (alastí) ص. نب. ۱) له ازله، له اوله، له شروع څخه؛ ۲) ناخاپي، نابېره.

الستيکي (alastikí) ص.نب. ارتجاعي، انعطاف قبلوونکی.

السي (alási) ښځ. ح. د سونډو (کتان) تخم، چې تېل ځنې باسي.

الش (alāš) نرم. بدلونه، معاوضه، الېش.

الشول (alašawə́l) مص. مت. بدلول، عوضول.

الغاء (algā) ښځ. م. لغوه کېدنه، له منځه وړنه.

الغاء (alğā) ښځ. م. د بلغا او تلغاو سره په ترکيبي ډول د شور ماشور په ماناوو سره استعمالېږي.

الغاسه (alğūsá) ښځ. م. ۱) د ډوډۍ يو ټوک، يوه ټوټه ډوډۍ؛ ۲) ص. نب. ۱) تلولي، وارخطا، پرېشانه؛ ۲) غمجن، خپه.

الغتان (alğatān) ص. نر.م. ۱) نارامه، شوخ؛ ۲) ځپلناک، جهل کوونکی، هوډي، ضدي.

الغوتلغو (alğáw-talğáw) نر.م.ج. شور، ځوږ، شور ماشور، ګډوډي، بې نظمي، انارشي.

الغه (alğá) ښځ. م. کړۍ، حلقه، القه.

الفبا (alafbā́) ښځ. م. د توري تورو مجموعه.

الفت (ulfát) نر.م ۱) مينه، محبت؛ ۲) خوی نيول، انس نيول؛ ۳) د پښتو ژبې شاعر چې بشپړ نوم يې «گل پاچا الفت» دی.

القا (ilqā́) ښځ. م. ۱) اچول، د چا ذهن ته د کومې موضوع رسونه؛ ۲) مننه.

القاب (alqā́b) نر.ج. و.ګ. لقب.

القاح (ilqā́h) ښځ. م. بلاربونه، حامله کونه، ورله ونه، ورله کونه.

الک (alák) نر.م. و.ګ. هلک.

الکترومیټر (iliktromitár) نر.م. په برق لرونکو شيانو کې د برق د مقدار د ښکاره کولو آله.

الکترون (iliktrón) نر.م. د اتم دهستې د شاوخوا هغه خوځېدونکې ذره چې منفي چارج لري.

الکتریک (iliktrík) ص. نر.م. بريښنا، برق، د بريښنا، برقي.

الکول (alkól) نر.ج. يو ډول مايع ده، چې په طب کې کارېږي.

الکۍ ژبه (alkáyžaba) ښځ. م. وړه ژبه، ژبۍ.

الکیش (alkiš) ورکيش، سپی ورکيش کول.

الګ (aláġ) نر.م. شوکانی، يو ډول نرم کانی، چې لوښي ځنې جوړوي.

لګد (algáḍ) نر.م. و.ګ. خوږ.

الګه (algá) ښځ. م. شنډه، اکره، وچه.

الم (alám) نر.م. ۱) رنځ، نول، غم؛ ۲) يو ډول بوټی دی، چې شنه هم خوړل کېږي، بوټی يې تراتېز ک هم بولي او تخم يې الم او ووري بولي.

الماری (almārā́y) ښځ. م. ج. تونی، د لرګو يا اوسپنې نه جوړه محفظه.

الماس (almā́s) نر.م. يو قيمتي کانی چې له متبلور خالص کاربون نه جوړوي.

المپيا (olampıyā́) ښځ. م. المپياد، په لرغوني يونان کې څلور کلن وخت و، چې د اولمپيک لوبې به په کې اجرا کېدې.

المپيک (olampík) نر.م. د المپيا لوبې، په لرغوني يونان کې هغه راز راز لوبې چې په هرو څلورو کلونو کې به يو ځل اجرا کېدې.

المسور (alamsū́r) نر.م. ۱) بې صبري، حرص؛ ۲) شور ځوږ؛ ۳) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

المسوری (alamsūrā́y) ص. نر. م ۱) اروا ووړی، وړ سترګی، حرص ناک؛ ۲) وران کاري، شرير.

المغلم (alamğalám) ص. نر.م. ۱) مکرجن، غولوونکی؛ ۲) نر.م. غولونه، تېر ايستنه.

النج (alánj) نر.م. يو ډول سپين ګل والا ونه ده.

النګه (alangá) ښځ. م. ۱) دېوال؛ ۲) مورچل، څوکي، سنګر.

الو (alū́) نر.م. (ج. الوګان) کچالو، پټاټې.

الوا (alwā́) ښځ. م. حلوا، وريښنه، وېرۍ، اوبنه.

الوار (alwā́r) نر.ج. لرګي، چارتراش.

الواک (alwā́k) نر.م. ليد، ديد، نظر، تيوري، نظريه، سترګلين.

الواکي (alwā́ki) نظرياتي، تيوريک.

الواکي ژبپوهنه (alwākižabpōhána) نظري ژبپوهنه، تيوريکي ژبپوهنه.

الوان (alwā́n) نر.م. ۱) دلـون جمع ، رنگ ، ډول، رقم؛ ۲) یو ډول سوررنګه توکر دی.
الواني (alwānī́) ص.نب. سوررنګی ، سوربخون.
الوبل (alūbál) ص. نـر. م. ځـلاند ، ځـلـېـدونکی، پرکېدونکی، چرکېدونکی.
الوتاند (alwatánd) نر.م. پیلوټ.
الوتکه (alūtaká) ښځ. م. طیاره ، هوایي جهاز.
الوتل (alwatál) مص.ل ۱) ورتل ، په هوا ګرځېدل؛ ۲) د چلېدو پیل؛ ۳) د رنګ تتېدل؛ ٤) په زور او قوت له یوه شي د یوې توټې بېلېدل.
الوتونکی (alutūnkáy) فا.نر.م. په هوا کېدونکی په هواکې تلونکی ، الوتونی.
الول (alwál) ق. ۱) ناڅاپه؛ ۲) په زور سره.
الوول (alūwál) ص. نب. ول ول ، تاوراتاو ، غـوتې غوتې ، پېچ پېچ ، ګونجې ګونجې.
الومل (alomál) ص. نـر. ۱) خـورین ، پوخ ، ډېر پوخ ، ښه پوخ؛ ۲) نرم ، پوست.
الوهیت (ulūhyát) نـر.م. خدایي ، څښـتـنوالی ، الهي مقام ، خدای والی.
الوی(۱) (alwū́y) نر.م. ۱) د جوارو توکه او د غنمو وږي ، چې په اور پاخه شي؛ ۲) ذاده ، وریت.
الوی(۲) (alwáy) ص. نـر. م. سـرابښ ، اروا وږی ، وږ سترګی ، سترووږی ، حریص.
الوی (alawáy) ۱) د ندا توری چې دعاطفي حالاتو په وخت له خـولې راوځي؛ ۲) ښځ. م. یوه خـره مرغۍ ده ، چې اوږده لکۍ او تېز آواز لري.
الوی کول (aloykawál) مص. مت. و ګ. الویل.
الویل (aloyál) مص. مت. الوی کـول ، ذاده کـول ، وریتول؛ ۲) الهیل ، تورول ، په اور کړول.
الوېزان (alwezā́n) ص. نر. م. هک پک ، وارخطا ، سرګردان ، اړند کړند ، ترهور ، پرېشانه.

الوېښ (alwéṣ̌) نر.م. وږمه ، نری باد ، شمال.
اله(۱) (alá) اد. د اداتو لـه جملې څخه دی او پر بېره باندې د تاکېد پر وخت استعمالېږي.
اله(۲) (íla, alá) څښتن ، معبود ، خدای.
الها (ílhā́) ښځ. م. تلوسه ، هیله ، آرزو ، امید.
الهاکي (alhā́ki) ښځ.ج. ښېراوې ، ښېرا ، ښېرې ، بده دعا.
الهام (ílhā́m) نر.م. په زړه کې نوې غیبي اندېښنه پېداکېدل ، په زړه کې اچول.
اله بله (alabalá) ښځ. م. ۱) زاري ، غـوښتـنه؛ ۲) چیغې ، نارې سورې ، غوغا ، کوکه.
اله ځیک (alacík) نـر.م. هغه ځای ، چې واوره یې ویلې شوې وي.
اله داد (aladā́d) نر.م. و ګ. الا داد.
اله ګوله (alagūlá) ښځ.م. ۱) ګډوډي ، بې نظمي ، ګڼې؛ ۲) ګڼه ګوڼه ، ازدحام.
الهنګ (alháng) نر.م. ویر ، غم ، ژړا او فریاد.
الهي (ílāhí) ۱) د ندا حالت. ای خدایه! ای څښتنه! ؛ ص. نر. دخدای(ج) له خوا.
الهیات (Ilahyā́t) نر.ج. هغه علم ، چې د خدای(ج) په اړه کې بحث کوي.
الی (aláy) اد. د ندا توری ، چې د اریانتیا په وخت کې ویل کېږي – الی ، دا دې څه وکړه!.
الۍ (aláy) ښځ. م. سرباڼه ، سرَباڼه ، چرمینه ، هغه پړی چې له غرمنې ، وړیو ، مزري او کولمو څخه جوړېږي.
الیاف (alyā́f) نـر.ج. نسج ، سپنسي ، د پوست او نباتاتو د ډندر سپنسي او تارونه.
الي ځلي (alejále) ښځ. ج. هڅه ، کوښښ.
الیش (alíš) نر.م.ج. و ګ. الش.
الیکین (alíkyn) نر.م. اریکین ، لیکین ، لاټین.

الییل (aleyál) مص، مت. ۱) الوېل، الوېول؛ ۲) کباېول، تورول (لکه د لاندې پسه).

امارت (imārát) نر.م. امیري، مشري؛ حکومت، اقتدار.

اماله (imála) ښځ.م. ترسه، داسې طبي آله ده، چې پخانسداد کې استعمالېږي.

امام (imā́m) نر.م ۱) پېشوا، مذهبي لارښوونکی؛ ۲) د جومات ملا؛ ۳) مخکې، ترمخه.

امامت (imāmát) نر.م. ۱) لارښوونه، پېشوايي؛ ۲) لمونځ ورکونه.

امان (amā́n) نر.م. پناه، ژغورنه، ساتنه، ایمني.

امانت (amānát) نر.م. امین والی، د چا د یو شي یا پیسو سمه ساتنه.

امانت کاری (amānatkā́ray) ص. نر.م. امانت گر، امانت کار.

امانی (amānáy) ښځ.م. د اعلیحضرت امیر امان الله خان د دورې سکه.

امانی (amā́ni) ص. نب. ۱) تېول، پوره، بشپړ؛ ۲) پټ، خوندي؛ ۳) مزدوري، کچه مزدوري.

امبا (amabā́) ښځ.م. د مېږو او وزو اواز.

امبار (ambā́r) نر.م. ۱) کوټه، تویی، دېری، زېرمه، گودام؛ ۲) سره، پارو، کود.

امبارکښ (ambārkáṣ̌) ص. نر.م. سره چلوونکی، پارو وړونکی.

امبالی (ambāláy) ښځ.م. ۱) دولی، پالکی، کجاوه (د فیل)؛ ۲) اودنه، سر په سر اېښوونه.

امبرلوبه (ambárloba) ښځ.م. یو ډول لوبه ده.

امبریالوجي (ambryā́loji) ښځ.م. د جنین پېژندنې علم.

امبور (ambū́r) نر.م. انبور، د مېخو او... د نېولو او راکښلو لپاره دوه غاښیزه اوسپنیزه آله ده.

امبولانس (ambolā́ns) نر.م. د روغتونونو یو ډول مخصوص موټر.

امپراطور (amprātū́r) نر.م ۱) امپراتور، د لرغوني روم د سردارانو لقب؛ ۲) نن ورځ سترو او مقتدرو پاچاهانو ته امپراتور وایي.

امپراطوري (amprattū́ri) فخ.م. پر هغه هېواد اطلاقېږي چې د مساحې پراخوالی، د وگړو او قدرت زیاتوالی، د یوه قوم-قبیلې تسلط پر نورو قومونو.

امپریالیزم (amparyā́lizm) نر.م. د سرمایه داری (کاپیتالیزم) د سیستم لوړه او وروستۍ مرحله چې زیار ایستونکي په کې استثمارېږي.

امپول (ampól) نر.م. هغه وړه ښیښیي بوتل، چې اوبه یا دوا په کې وي.

اُمت (ū(m)mát) نر.م. د یوه پیغمبر پیروان، د خلکو یوه ډله، جماعت.

امتحان (imtihā́n) نر.م. ازموینه، ازمایښت، ازمېښت، تجربه.

امتحاني (imtihā́ni) ص. نب. د ازموینې، د ازمېښت، تجربوي، تجربي.

امتداد (imtidā́d) نر.م. اوږدوالی، غځېدنه، اوږدېدنه.

امتناع (imtinā́ʿ) ښځ.م. منع کونه، گرځونه.

امتنان (imtinā́n) نر.م. منته، خوښي.

امته (amtá) ښځ.م. هیله، امید، آرزو، تمه.

امتیاز (imtiyā́z) نر.م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) ښه والی، لوړوالی؛ ۳) هغه حق یا اجازه چې د دولت له خوا د ورځپانو، مجلو او... ته ورکول کېږي.

امتیازي (imtiyā́zi) ص. نب. توپیري، توپیریز.

امحا (imhā́) ښځ.م. محوه کونه، له منځه وړنه.

امداد (imdā́d) نر.م. مرسته، بسپنه، لاس نیوی.

امر (amár) نر.م. ۱) حکم، فرمان، ویل؛ ۲) په گرامر کې د فعل هغه بڼه ده، چې د یو کار په اجرا کولو د حکم مانا افاده کوي.

امراض (amrā́z) نر.ج. و گ. مرض.

امرسه (amrasá) ښځ.م. یو ډول خوږه ده، چې له اوړو، غوړیو او شربت څخه جوړیږي.

امرل (amrál) نر.م. مرل، چاڼول، تاکل، غوره کول.

امر لاندې (amarlāndé) نر.م. مادون، تر لاس لاندې، د امر لاندې.

امرله (amrlá) ښځ.م. انتخابوله، چانوله، تاکله.

امزولی (amzólay) نر.م. په عمر کې سره برابر، د یوه عمر، هم عمره، همزولی.

امسا (amsā́) ښځ.م. بینت، لکړه، د لاس لرگی.

امساک (imsā́k) نر.م ۱) ممسک توب، سختي، سپیتانه؛ ۲) نیونه، بندونه.

امست (amíst) نر.م. پېنه، پېرنه، پېودنه.

امستل(۱) (amistál) مص. مت. پېیل، پېودل، پېرل، څه شی په سپنسي یا تار پېیل.

امستل(۲) (amustál) مص. مت. بېلول، جلا کول، جدا کول، گوښې کول، له یو بلنه لیرې کول.

امضا (imzā́) ښځ.م. لاسلیک، دستخط.

امغانه (amğāná) ښځ.م. د ورون د پورتنی اخري برخې او تناسلي آلې ترمنځ ځای، مغبني ناحیه.

امغلن (amğalán) ص. نر.م. ۱) اوم، کچه، نیم پوخ، امغدن؛ ۲) بې وخته، مخکې له وخته.

امکان (imkā́n) نر.م. ۱) د کېدو وړ، کېدونکی؛ ۲) فل. د کوم شي وجود یا عدم چې ضروري نه وي.

امکوری (amkóray) نر.م. د څېرونکي ژوي بچی، د داړونکي حیوان کوچنی بچی.

امکی (am(a)káy) ښځ.م. ترور، دپلار خور، عمه.

امل (amál) نر.م. ۱) وجه، کېله، بابته.

املا (imlá) ښځ.م. ۱) ډکول؛ ۲) لیک دود، د کلیمو د لیکلو قواعد.

املاک (amlā́k) نر.م. شتمني، ملکیت، جایداد.

املایي (imlāyí) ص. نب. د املا، د لیک دود.

املوټ (amlū́ṭ) نر.م. یو ډول لوبه ده.

املي (amalí) ص. نر.م. معتاد، اخته.

املېیل (amléyal) مص. مت. پټول.

امن (ámn) نر.م ۱) ساتنه، پناه، ۲) سوله، امنیت، کراري، آرامي.

امنا (amanā́) ښځ.م. ۱) منل، تسلیم، قبلونه، تاییدونه، ۲) اد. د تعجب او عجز ښکاره کولو په وخت کې ویل کېږي – امنا ده درته.

امنته (amanṭá) ښځ.م. گردله، تر برف، هغه واوره چې باران ورسره وي.

امنکوټ (amankóṭ) نر.م. نیمره، امنځی.

امنیت (amnıyát) نر.م: امنه، سوله، آرامي.

امنیتي (amnıyatí) ص. نب. سوله ییز، دارامۍ، د کراري، د امنیت اړوند.

امنیه (amnıyá) ښځ.م. هغه قوه (پولیس، ژاندارم) چې د دولت له خوا د ښاري امن دنده لري.

اموخت (am(ū́,o)xt) نر.م. ج. ۱) روږد، خوی نیونه، عادت نیونه (له چا سره)؛ ۲) مینه، انس.

اموخته (amū(o)xtá) ص. نب. روږدي، عادت شوی، معتاد، خوی نیولی، بلد، روږدي.

امه (amá) ښځ.م. هیله، اسره، امید، تمه، آرزو.

امي (amí) ص. نب. نالوستی، بې تعلیمه.

امیانۍ (amyan áy) ښځ.م. میانۍ، همیانۍ، کېڅۍ، د پیسو کڅوړه.

امیب (amíb) نـر.م. ذره بیني ژوی دی چې د انسان په کولمو کې تولیدیږي او د اسهال سبب کیږي.

امید (umáyd) نر.م. و گ. امه.

امیدواره (umaydwārá) ښځ. م. ۱) امیدواره، حامله ښځه؛ ۲) ص. نب. م. ج. هیله من، هیله منه، په تمه، په امید.

امیدواري (umaydwārí) ښځ. م. هیله، امید، اسره، توقع.

امیده (amidá) نر.م. په نامه سره شریک، دوه کسه چې نومونه یې یو شی وي، په یوه نوم.

امیر (amír) ص. نر. م ۱) مشر؛ ۲) مالدار، شتمن ۳) حکم چلوونکی، سردار، مالک.

امیرالبحر (amirūlbahár) نـر.م. د بحـري چـارو مشر، دبحري نظامي چارو متصدي.

امیرالمؤمنین (amirūlmomunín) نـــر.م. د مؤمنانو امیر، د راشده خلفاوو لقب.

امیرانه (amirāná) ق. ۱) د امیـر په څـیر؛ ۲) له امیر سره ور، څه چې له امیر سره ښایي.

امیربازي (amirbāzí) ښځ. م. د هـلکانو یو ډول لوبه ده.

امیري (amirí) ښځ. م. مشري، پاسوالي، واکمني.

امېږ (améğ) ص. نر.م. گډ، گډوډ، خچن، ناولی، ککړ.

امېل (umél) نر.م. هار، اوږده غاړکي، اوږده اوږی، په تار پېیل شوي گلان.

امین (amín) ص. نـر. م. ۱) ریښتینی، سپېڅلی، صادق، امانت ساتونکی؛ ۲) نر.م. ۱) منښه، قبلونه؛ ۲) پرېکړه.

ان (ān) اد. ۱) تـر، پـورې، حتی، بېخي؛ ۲) ور. په پښـتو کې د نرینه نومونو د جمعې وروستاړی دی؛ لکه: اوښ – اوښان.

انا (anā́) ښځ. م. ۱) نیا، د پلار مور، د مور مور؛ ۲) زوړ، بـوډۍ ښځې ته د درناوي په ډود انا وایي.

اناټومي (anāṭūmi) ښځ. م. د بدن د غړو د تشریح پوهنه.

اناتېتی (anātetáy) ښځ. م. ج. ړوند چرگ، ړنده خره؛ یو ډول لوبه ده.

اناردانه (anārdāna) ښځ. م. ۱) هغه دانه، چې د انار په منځ کې وي؛ ۲) د انار وچې شوې دانې، ترښوې.

انار رنگی (anārrangáy) ص. نـر. م. انـاري، سور، ښکلی، ښایسته.

انارشي (anā́rši) ص. ښځ. م. گډوډي، بې نظمي، هرج ومرج، لگه درگه.

انارگوسی (anārgū́say) نر.م. د انار ونه یا دانه.

اناگی (anāgáy) ښځ. م. ج. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) یو ډول خړ رنگه چینجی؛ ۳) د انا د کلیمې تصغیري شکل دی.

انانس (anā́wns) خبرونه، اعلانونه، خپرونه.

انانگه (anāngá) ښځ. م. ۱) بارخو، غـمبوری، اننگی رخسار؛ ۲) نانڼگه، یو راز غرنی بوټی دی، چې میوه یې الوبالو ته ورته ده.

اناوالی (anāwā́lay) نر.م. ۱) اناتوب؛ ۲) ځان د کور انا کول (مشره مشره کول).

انایي (anāyí) ص. نب. بې عقله، بېړا، لډر.

انبان (anbā́n) نر.م. لوړ ځیږ، اوږد.

انبساط (inbisát) نـر.م. ارتوالی، خلاصوالی، پراخوالی، تووله اړخیزه غځېدنه.

انبول (anból) نر.م. ویر، ماتم؛ ساندې، ژړا.

انتان (antā́n) نر.م. طب، هغه تبه چې بارسوب او زوه (تو) ولري.

انتباه (ĩntıbấh) ښځ. م. ۱) خبرېدنه، وېښېدنه؛ ۲) پند اخيستنه، عبرت اخيستل.

انتحار (ĩntıhấr) نر. م. ځان وژنه.

انتحال (ĩntıhấl) نر. م. ادبي غلا، پردی شعر په خپل نامه تېرول.

انتخاب (ĩntıxấb) نر. م. ټاکنه، خوښونه، غوره کونه، چانونه.

انتخابات (ĩntıxābất) ج. نر ۱) د انتخاب جمع؛ ۲) رايې ورکونه، د رايو اخيستنه.

انتخاباتي (ĩntıxābấti) ص. نب. د انتخاباتو، په انتخاباتو مربوط- انتخاباتي مبارزه او...

انتخابول (ĩntıxābawấl) مص. مت. ټاکل، خوښول، غوره کول.

انتخابي (ĩntıxấbi) ص. نب. ۱) ټاکل شوی، غوره شوی؛ ۲) غوره، ښه.

انتخابېدل (ĩntıxābedấl) مص. ل. ټاکل کېدل، غوره کېدل.

انتر (antấr) نر. م. انترمنتر، د مداريانو مخصوص الفاظ دي.

انترا (antrấ) ښځ. م. ج. ۱) شپه، تيپ کړی او بند؛ ۲) مو. انتره، له کسر نه وروسته برخه.

انتروپالوجي (antropālogí) ښځ. م. بشر پېژندنه، وګړ پېژندنه.

انتروشی (antrŏšay) نر. م. پرنجی، پرنچکی، پرچل، انتروسی، انټوسی، پرشی.

انتساب (ĩntısấb) نر. م ۱) اړيکه، رابطه، خپلوي؛ ۲) نسب، شجره، ۳) سرېزه؛ ٤) په رياضي کې د نسبت ټاکل.

انتشار (ĩntıšấr) نر. م. و ګ. خپرونه.

انتصاب (ĩntısấb) نر. م. ټاکنه، منصوبونه، پر کوم کار باندې د چا درونه، د انتخاب ضد.

انتصابي (ĩntısấbi) ص. نب. ټاکل شوی، درول شوی، منصوب شوی.

انتصار (ĩntısấr) نر. م. بری، کاميابي، بری تر لاسه کول، برياليتوب ته رسېدنه.

انتظار (ĩntızấr) نر. م ۱) لاره کتل، سترګې غړول؛ ۲) هيله، اميد، توقع.

انتظار ايستل (ĩntızārıstấl) مص. ل. لاره کتل، سترګې غړول، لاره څارل.

انتظارخونه (ĩntızārxuná) ښځ. م. د انتظار ايستلو کوټه، د ملاقات لپاره د انتظار کوټه.

انتظام (ĩntızấm) نر. م. ۱) نظم، سمون، ترتيب، اوډنه؛ ۲) په تارکې د مرغلرو پېودنه.

انتفاع (ĩntıfấʕ) ښځ. م. ګټه، سود، فايده.

انتفاعي (ĩntıfāʕí) ص. ښځ. م. ګټه کوونکی، نفعه کوونکی، د ګټې پر اساس.

انتقاد (ĩntıqấd) نر. م. ۱) کره کتنه؛ ۲) ګوته نيونه؛ ۳) د کوم شعر د عيب ښکاره کونه.

انتقال (ĩntıqấl) نر. م. ۱) لېږدېدنه، کډه کونه؛ ۲) لېږدونه، ورنه؛ ۳) اندلېږدونه.

انتقالول (ĩntıqālawấl) مص. مت. ۱) لېږدول، کوچول؛ ۲) وړل.

انتقالي (ĩntıqấli) ص. نب. خوځېدونکی او لېږدېدونکی.

انتقام (ĩntıqấm) نر. م. غچ، کسات، بدل، بدله.

انتها (ĩntıhấ) ښځ. م. پای، آخر، اخير، وروسته.

انتهايي (ĩntıhāyí) ص. نب. وروستی، آخري.

انټر (anṭấr) نر. م. چابک، تېز، اوچت، مټی.

انټن (anṭấn) نر. م. د راډيو او ټلويزيون د الکترو مګنټيک څپو د پياورتيا لپاره سيم يا سيخ.

انټوسی (anṭósay) نر. م. ترنجی، پرنجی، ترنچی.

انټومولوجي (anṭomólojí) ښځ. م. د زولوجي هغه څانګه چې د حشراتو څېړنه کوي.

انټي بيوټيک (ántibyóṭik) يو لړ داروګان دي چې د باکتريا وو نه د راولاړو شويو ناروغيو د علاج لپاره استعمالېږي.

انټيک (anṭík) نر.م.ج. زوړ، تاريخي، لرغونی، پخوانی.

انجام (anjā́m) نر.م.ج. ۱) پای، آخر؛ ۲) بشپړ، اجرا، پوره، ترسره؛ ۳) نتيجه.

انجروت (anjarū́t) نر.م.ج. کنډ، زرکنډ، کنډوره، کنډوری، هغه سپينه سرېښناکه ماده ده چې له ونې څخه راوځي.

انجينري (ínjinarí) ښځ.م. ۱) د ماشينونو د طرح کولو فن؛ ۲) هغه پوهنه، چې د څمکې له غير عضوي موادو، قدرت او انرژي له منابعو، فزيکي قواوو او ... سره سروکار لري.

انجړ (anjáṛ) نر.م. سرورکي ماشوره، د ښځينيو هغه کلاوه، چې سر پې ورک او جړه وي.

انجړبنجړ (anjáṛ-banjáṛ) ص. نر.م.ج. ګډوډ، خراب تراب، پرېشان.

انجکه (anjaká) ښځ.م. (ج. انجکې) ۱) سوړ اسوېلی، سړه ساه،.

انجماد (ínjimā́d) نر.م. کنګل، يخ؛ افسردګي.

انجمن (anjūmán) نر.م. ټولنه، غونډه، ټولی، موسسه.

انجن (ínján) نر.م. ميخانيکي اوزار او اسباب، ماشين باب.

انجنير (ínjniár) نر.م (ج. انجنيران) د انجنيري متخصص، و.ګ. انجنيري.

انځر ګل (ínźargwál) نر.م. ۱) د انځر د ونې ګل؛ ۲) هغه څوک چې ډېر ژر ليدل کېږي.

انځکی (anźakáy) نر.م. (ج. انځکي) د ناروغ فرياد، زګېروی، زوېرګی.

انځور (anźū́r) نر.م. رسم، کښېده، نقش، نښان، نمونه، علامه.

انځوراند (anźūránd) انځورګر، نقاش.

انځور ځېره (anźorcéra) کښېده، تصوير.

انځورګر (anźūrgár) نر.م. (ښځ. انځورګره) نقاش، نقشګر، کښېده کوونکی.

انځورګري (anźūrgári) کښېده کاري، نګارګري.

انځورليک (anźūrlík) جدول، ګراف دياګرام.

انځوروال (anźūrwā́l) تصوير ګرا.

انځورول (anźūrawál) مص. مت. انځور جوړول، نقش کول، کښېده کول.

انځوريز (anźūríz) نګاره يي، کښېده يي.

انځی (íncáy) ښځ.م.ج. سنی، هغه ورين تارونه چې پېړي او کمپلې ترې جوړېږي.

انحراف (ínhirā́f) نر.م. ۱) کږېدنه، کوږوالی؛ ۲) اوښتنه، ګرځېدنه؛ ۳) لاره بدلونه.

انحرافي (ínhirā́fi) ص. نب. ۱) اوښتونکی، اړوونکی؛ ۲) کږېدونکی، بدلېدونکی.

انحصار (ínhisā́r) نر.م ۱) محدوديت، په تنګسه کې راتلل؛ ۲) د کوم کسب، صنعت، توليد او خرڅلاو کنټرول د يوه «نماينده» يا واحد شرکت، دولت، يا څو شرکتونو په وسيله.

انحصارات (ín hi sārā́t) نر.ج. د انحصار جمع، هغه اداره او تشکيل، چې په انحصار پورې د اړوندو چارو څارنه کوي.

انحطاط (ínhitā́t) نر.م. ۱) لوېدنه، راټيټېدنه؛ ۲) رکود، تروټه؛ ۳) ګډوډي، بې نظمي؛ ٤) رنګېدنه، له منځه تلنه، تجزيه.

انحلال (ínhilā́l) نر.م. ۱) حل کېدنه، له منځه تلنه، زوال؛ ۲) ک. د کوم شي تجزيه او حلېدل په بل شي کې.

اند (and) نر.م. ۱) اندېښنه، فکر، خيال، گومان؛ ۲) د وخت يوه اندازه، د ژوند يوه دوره چې پنځو سوو کالو ته ورسېږي.

انداخت (andāxt) نر.م. ۱) اور، دله پيزې دزې؛ ۲) فز. هغه مبحث چې د نښې د ويشتلو اندازه او واټن ټاکي.

اندازه (andāzá) ښځ. م. ۱) کچه، پيمانه، مېچ، تول، ناپ، ۲) قياس، حد، خيال، گومان.

اندازه کول (andāzakawə́l) مص. مت. ۱) تلل، ميچول، ناپول؛ ۲) قياسول.

اندام (andā́m) نر.م. دبدن يو غړی يا برخه.

اندامور (andāmawə́r) ص. نر.م.ج. قوي، پند، شلند، هغه څوک چې قوي اندام او غړي لري.

اند پوهه (andpohá) ايډيالوجي، ايډيولوژي.

اند پوهيز (andpohíz) ايډيالوجيکي، هغه څه چې پر ايډيالوژۍ اړه لري.

اندراج (indrā́j) نرم.ج. ۱) ليکنه، ثبتونه، درجونه ۲) هغه کتاب، چې نومونه پکې ليکل کېږي.

اندرپايه (anarpā́ya) ښځ. م. و گ. زينه.

اندرتل (andartál) په اومه تار گنډل، خام کوک ورکول، مجازاً پټول.

اندرتي (andárti) ښځ. م. ج. پټي، تړلي، بندي.

اندرغپ (andarğáp) ص. نر.م. ورک، بې درکه، پټ، ناشرگند.

اندرکاغی (andarkāğáy) ښځ. م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

اندرکه (andárka) ښځ. م. (ج. اندرکې) گنجی، نيم تنه جاکټ، گندی، سدری.

اندرور (indrór) ښځ. م. د مېړه خور، ننډرور.

اندرول (andrawə́l) نر. مت. خام کوک ورکول، اندرتل، لوادره، خام ټک.

اندرېيل (andreyál) مص. مت. مينځل، پرېولل، کنگالول، وينځل، اوبه پرې تېرول.

اندړ (andə́ṛ) نر.م.ج. ۱) يو ډول وابنه: ۲) ژېړ بخنه مسرغی دی؛ ۳) د يو پښتني ټبر نوم دی.

اندغړن (andğaṛán) نر.م. هرهغه ښاروی، چې پوره خصي شوی نه وي، بورد ک.

اندل (andə́l) نر.م. فکر کول، تفکر.

اندليک (andlík) ايډياگرام، چيني ليک.

اندنه (andána) ښځ. م. جاجنه، تفکر.

اندواره (andwārá) ښځ. م ۱) اندازه، مېچ؛ ۲) قياس، اټکل.

اندود (anddód) اند توگه، د فکر طرز، طرز تفکر.

اندوړ (andwáṛ) نر. م. د فکر وړ، قابل تفکر.

اندوکندو (andūkandū́) ص. نب. تند، پرېسېدلی، ړډبډ، ادو بدو.

اندولي (andúli) ښځ. م. ج. ۱) د يوه نر ژوي د مستۍ هغه حالت چې د ښځينه جنس سره د يو ځای کېدو په وخت کې ورته پېدا کېږي؛ ۲) اينډ غړ، وندغړی.

اندووانډ (anduwānd) نر.م. فکر و خيال.

انده (andá) ښځ.م. مفکوره، تفکر.

انديال (andyā́l) انديالی، اندي، متفکر، د فکر څښتن.

اندېر (andér) نر. م. ۱) تياره؛ ۲) ظلم، تېری؛ ۲) غم، کړاو؛ ٤) بدبختي؛ ٥) گراني.

اندېری (anderáy) ښځ. م. ج. گنه گونه.

انديز (andíz) مفکوروي، فکري.

اندېښمن (andeṣmán) ص. نر. م. ج. غمجن، غمځپلی، غم لړلی.

اندېښنه (andeṣná) ښځ. م. (ج. اندېښنې) فکر، غم، نول، تشويش، وېره، خطره.

اند (anḍ) نر.م. ۱) هند، بلوری، ټیټ؛ ۲) مردکی.

انډخور (anḍxór) نر.م. ۱) خوړلن، ایره خول، په مره اور پوخ شوی؛ ۲) داور خرګندېدل.

انډر (anḍár) ص.نر.م. ۱) مست شاروي چې خصي شوي نه وي، خوټو، مینده، انده؛ ۲) مست او شهوتي سړی.

انډرکی (anḍárkay) نر.م. اروړمی، اروړمی.

انډره (anḍára) ښځ.م. (ج. انډرې) لویه کولمه.

انډس (anḍós) نر.م. اندوس، و.ګ. اباسین.

انډک (anḍák) نر.م. ۱) اړخ؛ ۲) کوناتی؛ ۳) ناز او نخره، کنج، مکیز، نخري؛ ٤) غرور.

انډه کان (anḍakán) نر.م. د ژمي د دوو شپږو ترمنځ وخت چې سخت باد لري او ونې شاربي.

انډک سونډک (anḍá ksonḍák) نر.م. سونډک مونډک، د حمل باد، هغه سېلۍ چې د ژمي په پای کې الوځي او ونې ډډوي.

انډل (anḍ(a,á)l) نر.م. ۱) اینډل، هنډل، هغه فلزي میله ده، چې یو سر یې د موټر په موټورکې او بل سر یې په لاسونو سره تاوېږي؛ ۲) د بایسکل د مخنۍ خوا.

انډو (anḍú) ښځ.م. د پمبې، پختې، کربوسکې نارسېدلې غوزه.

انډوخر (anḍoxár) نر.م. ۱) لتېير، خرمستي؛ ۲) چیغې، سورې، شور، ځوږ.

انډول[1] (anḍól) نر.م. اینډول، اونګ، اوکلي، بغری.

انډول[2] (anḍwál) نر.م. ۱) تول، سمون، برابري، برابر؛ ۲) په شک کې لوېدل.

انډولتیا (anḍwaltyá) ښځ.م. توله، برابري.

انډولی (anḍolúy) ښځ.م. ج. و.ګ. ډولی.

انډه (anḍə́) ښځ.م. (ج. انډې) لویه، لاس سره اچول (ساتېرې) شیطاني (شوخي).

انډی (anḍáy) ښځ.م. ۱) ښوروا، زېمنه، زومنه؛ ۲) د ښوروا پخولو لوښي یا کټوه.

انډی (anḍáy) نر.م. ۱) غونډی، د اوبو یا خړه د باریوه خوا؛ ۲) څنګ، ډډه، اړخ.

انډیاري (anḍyári) نر.م.ج. د پنډۍ غوبله.

انډېری (anḍéray) نر.م. ۱) پوزی، له مېزرو څخه جوړ شوی فرش، چې غله په کې ږدي؛ پریړی.

انډېری (anḍeráy) ښځ.م.ج. ګڼه ګونه، ګڼ خلک، غونډه.

انډی انډی (anḍáyanḍáy) ص.نر. توټې توټې، اندام اندام، ؛ ۲) ډېر زیات ستومانه کېدل.

انډیکاتور (anḍikāṭór) نر.م. ۱) د واردې او صادرې کتاب؛ ۲) نماینده، شاخص، اندازه، مقیاس؛ ۳) فشار سنج.

انډیوال (anḍiwál) نر.م. ملګری، مل، شریک، د خوراک څښاک ملګری.

انرژي (in(i,á)ržī) ښځ.م. ۱) سیک، توان، قوت؛ ۲) د کارکولو استعداد (ظرفیت)؛ ۳) د حرکت د مقیاس واحد.

انرکه (anarká) ښځ.م. ماڼی، قصر.

انزال (inzā́l) نر.م. ۱) کښته راتلنه، کښته راوړنه؛ ۲) منې خارجېدنه.

انزکی (anzákay) نر.م. شوخ هلک.

انزوا (inziwā́) ښځ.م. ۱) ګوښه والی، یوازېوالی، یوازېتوب؛ ۲) شډله کېدل.

انس (ins) نر.م. انسان، بشر، بنیادم.

انس (uns) نر.م. خوی نیول، عادت کول، علاقه.

انسان (insā́n) نر.م. ۱) سړی، بنیادم، بشر.

انسان پرست (insānparást) ص.نر.م. څوک چې له انسان سره مینه لري، انسان پال، هیومنیست.

انسانیت (Insāniyát) نر. م. سړيتوب، ښه خوی، ښه عادت، ښه چلند.

انسايكلوپيډيا (Insāyklopiḍiyā́) ښځ. م. دايرة المعارف، د عمومي معلوماتو مجموعه.

انسجام (Insijā́m) نر. م. برابري، نظم، سمون.

انسداد (Insidā́d) نر. م. ج. بندېدنه، تړل کېدنه، بندېز، ممنوعيت.

انسلاک (Insilā́k) نر. م. په مزي پېيينه، د خلكو په ډله يا جماعت ورګډېدل.

انشا (Inšā́) ښځ. م ۱) پيل كول، پيدا كول (خلقول) ۲) ليک، عبارت، ليكنه، مضمون؛ ٤) په لغت كي ايجاد، نوي شي او اختراع ته وايي.

انشعاب (Inši'ā́b) نر. م. څانګه څانګه کېدل، بېلېدل، دلې دلې کېدل.

انشقاق (Inšiqā́q) نر. م. ماتېدل، سوري كېدل، په برخو جلا جلا كېدل، تيت او پرک کېدل.

انصاف (Insā́f) نر. م. نياو، عدل، برابري، عدالت

انضباط (Inzibā́t) نر. م. اوشين، پېودنه، نظم او ترتيب، دسپلين.

انطباق (Intibā́q) نر. م. برابروالي، سمون.

انعام (In'ā́m) نر. م. بخشش وركول، تحفه، وركړه.

انعدام (In'idā́m) نر. م. پناه كېدنه، ور كېدنه، مړ كېدنه، له منځه تلنه، پوپنا كېدنه.

انعكاس (In'ikā́s) نر. م. اوښتنه، نسكورېدنه، پرمخ كېدنه، اپوته كېدنه.

انغسه (angǎ́sa) ښځ. م. ۱) كوچنۍ خوږه ډوډۍ، كولچه؛ ۲) رونغځی، ګونغاځی، سراغه

انفاذ (Infā́z) نر. م. روانونه، بهونه، جاري كونه، چلونه، د حكم او فرمان اجرا كول.

انفجار (Infijā́r) نر. م. ۱) چاودنه، چاودېدنه؛ ۲) الوتنه، بهېدنه.

انفرادي (Infirādí) ص. نب. ګوښی، يوازې، ځانله، فردي، ځانته، ځانله ځانله.

انفصال (Infisā́l) نر. م. ۱) بېلتون، شلېدنه، بېلېدنه؛ ۲) فيصله، د خبرې خلاصې.

انفعال (Infi'ā́l) نر. م. ۱) شرمېدنه، خجلت، ملامتيا، خپېدنه؛ ۲) د كوم شي اغېز منل.

انفكاک (Infikā́k) نر. م. جلا كېدنه، بېلېدنه، جدايي، بېلونه، ايسته كېدنه، شړنه.

انفلاسيون (Infilāsyū́n) نر. م. پولي تورم، تورم، د قيمت په عمومي سطح كي اوچتوالى.

انفلاق (Infilā́q) نر. م. چاودنه.

انفلاقي (Infilāqí) ص. نب. چاودېدونكى، د چاودني ور.

انفلوينزا (Infloyanzā́) ښځ. م. والګى، بادوونى، ګريپ، زكام.

انقباض (Inqibā́z) نر. م. راټولېدنه، غنجېدنه، كلكېدنه، تينګېدنه.

انقسام (Inqisā́m) نر. م. وېش، وېشنه، برخې برخې كونه، ونډې ونډې، تقسيمونه.

انقلاب (Inqilā́b) نر. م. ۱) اوښتنه، اوړېدنه، بدلون، بدلېدنه، اوښتون؛ ۲) بنيادي بدلون.

انقلابي (Inqilābí) ص. م. انقلاب غوښتونكى، انقلاب راوړونكى.

انک (anák) نر. م. هنک، ريشخند، ملنډې، ټوکې، بېشارې، وشتې، توكې، خندا.

انک وهل (anakwahál) مص. مت. هنک وهل، په چا پورې توكې كول، د چا رشخندول.

انكار (Inkā́r) نر. م. خبره نه منل، ځان غړول.

انكسار (Inkisā́r) نر. م. ماتېدل، عاجزي، ماتوالى.

انكشاف (Inkišā́f) نر. م. ۱) پرمختيا، پرمختګ ۲) پرانيستل كېدل، ښرګندېدل.

انکشافي (ínkıšāfí) ص. نب. ۱) پرمختیایي، پرمختګي؛ ۲) د پلټنې، د جاسوسۍ.

انکو (anakó) ښځ. م. نیا، انا، د پلار یا د مور مور.

انکور (ankór) نر.م. ګونګوسه، انګازه، راز.

انکی (ínkáy) نر.م. و.ګ. اینکي.

انګا (angā́) ښځ. م. ۱) د نوي پیدا شوي ماشوم ژړا؛ ۲) د خره آواز.

انګار (angā́r) نر.م. سرې سکروټې، د اور سکروټې، سور اور.

انګازه (angāzá) ښځ.م. (ج. انګازې) ۲) آوازه؛ ۲) پږغ انعکاس.

انګبین (angabín) نر.ج. ګبین شات، عسل.

انګړ (angáṛ) نر.م. ۱) غولی، حویلی؛ ۲) د پټي د ساتنې اغزي، د غنو او اغزیو وېره (دېوال).

انګړاتي (angṛātí) ښځ.م. پتېتانی، پوټپوټانکه، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

انګړی (angaṛáy) ښځ.م ۱) ناکه، د اوبو د وېشلو بند، د اوبو د وېشلو دانه؛ ۲) یو ډول ونه ده چې سرې سرې دانې کوي، ۳) اُجزه، دېره.

انګړی (angṛáy) نر.م. انګوری، ننګوری، ورکوټی انار، انار ګوری انارګوټی.

انګل (angál) نر.م. ۱) شور، ځوږ؛ ۲) انګولا، چیغې سورې؛ ۳) لانجه، کشاله کړکېچ.

انګوټ (angū́ṭ) نر.م. ابګوټ، د اوبو جهاز، هغه بېړۍ چې په حرارت چلېږي.

انګوری (anguṛáy) نر.م. (ج. انګوړي) ورکوټی انار، ننګوری، تریو انار.

انګوړي بنګوړي (angoṛíbangoṛí) نر.م. د هلکانو یوه لوبه ده.

انګول (angū́l) نر.م. (ج. انګولي) لټون، تلاش، دوند، غوښتنه، سوسکارنه.

انګولا (۱) (angolā́) ښځ. م. ژړا، ویر، فریاد.

انګولا (۲) (angūlā́) ښځ. م. ونګهلای، د سپي سپېره آواز، د سپي کوکې، دولې.

انګولل (angūlál) مص. ل. ۱) ونګېدل، کوکې کول؛ ۲) هېپه، بې صبري، ډېره اشتها، خورو ته زبښته لېوالتیا.

انګ وهل (angwáhal) مص. ل. نړېدل، انهدل.

انګه (۱) (angá) ښځ. م (ج. انګې) ۱) اوازه، ډنډوره، ډونډوره، نغار؛ ۲) دانارو دانه، دانګوړي ونه.

انګه (۲) (ingá) ښځ. م. تونګور، هغه ښځه چې د واده په ورځ د ناوې سره د زوم کور ته ځي.

انګهار (ingahā́r) نر.م. اینکی، د ناوې سلګی، د ناوې ژړا.

انګی (angáy) نر.م. ۱) و.ګ. اینکی؛ ۲) بارخو، اننکی، د مخ وتی؛ ۲) غمبوري.

انګۍ (angə́y) ښځ. م. ۱) کرنګار، په غره کې د پږغ انعکاس؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.

انګیا (angıyā́) ښځ. م. بنیان، بنین، زیرپېراني.

انګیالواک (angıyālwā́k) په دې مانا چې ژبه له انګینومو رغېدلې ده.

انګېرل (angerə́l) مص. ل. ګڼل، ګومان کول، تصور کول، فکر کول، تلقي کول.

انګېروال (angerwā́l) ص.نر.م. ایډیالیست، خیال پرست.

انګېرواله (angerwālá) ایډیالیزم، خیالپلوي.

انګېره (angerá) ښځ. م. ۱) و.ګ. انګېرل؛ ۲) کرکه، نفرت؛ ۳) بهره، ډار.

انګېریال (angeryā́l) ص.نر.م. خیالګرا، انګېروال

انګینوم (angenū́m) نر.م. صوت نوم، طبیعي غږ.

انګینومپوهنه (angenūmpōhána) ښځ.م. هغه ژبنۍ څانګه، چې پر انګینومونو غږېږي.

انګیوېی (angiwayáy) نر.م. صوتي کلیمه.
انند(anánd) نر.م. ۱) خوښي، بېغمي؛ ۲) شکر.
اننګ[۱](anáng) نر.م. ۱) انار؛ ۲) باړخو، اننګی، د مخ وتی، غمبوری، رخسار.
اننګ[۲](anáng) نر.م. ۱) د لاس د دوو ګوتو ترمنځ تش ځای؛ ۲) د بړو لېره فاصله.
اننګی(anangáy) نر.م. باړخو، د مخ وتی.
انو (anū́) نر.م. خوږ ولنی، کوپه، بادیان.
انواع (anwā́ʿ) نر.ج. (د نوع جمع) ډول ډول، رنګ په رنګ، قسمونه.
انوبله (anoblá) ص. نب. بې زینه آس، شاتوری آس.
انه (aná) ښځ. م. هندي او پاکستاني پیسه ده، چې د یوې کلدارې ۱/۱۶ برخه کېږي.
انی (anáy) ښځ. م. ۱) نیا، انا؛ ۲) مشره ښځه.
انیاب (anyā́b) نر.م.ج. نېښونه، داړې، د انسان په خوله کې مخنۍ څلور غاښونه.
انیس(anís) ص.نر.م ۱) انس نیوونکی، همراز؛ ۲) د افغانستان د یوې ورځپاڼې نوم دی چې په ۱۳۰٦ کال کې تاسیس شوې ده.
اڼ (aṇ) نر.م. کمزوري، کمزورتیا، ډنګرتوب.
اڼغنج (aṇğánj) نر.م. د پنهوس لوبه، توپ بازي.
اڼکې بڼکې (aṇkebaṇké) ښځ. م. اکوبکو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.
اڼل (aṇál) مص. مت. اوره کول، میده کول، دوره کول، دونه کول، ترمېچن ایستل.
اڼول(aṇawál) مص. مت: ۱) غونډول، ټولول؛ ۲) چڼول، خوښول، بېلول؛ ۳) کمزوری کول.
اڼه[۱] (aṇá) ښځ. م. (ج. اڼې) ځار، جار، قربان.
اڼه[۲] (aṇá) ص. نب. ۱) غوربدلی؛ ۲) ستومانه؛ ۳) خوار، ډنګر، کمزوری.

اڼېیل (aṇeyál) مص. مت. مېچنول، مېچن کول، دلول، میده کول.
او[۱] (áw) اد. ۱) د عطف او ربط توری؛ ۲) د غوا او د شرولو آواز؛ ۳) نر.م. هو، بلې، آ.
او[۲] (ó) نر.م. د ندا توری.
اوار (awā́r) ص. نر.م.ج. ۱) غوړېدلی، خپور، هوار، ویړ؛ ۲) نر.م. لوټ، شوکه، چور.
اوارول (awārawál) مص.مت ۱) برابرول، ویړول؛ ۲) رنګول؛ ۳) لوټول؛ ٤) پرېکړه کول.
اواروونکی (awarawū́nkáy) فا. نر.م. ۱) خپروونکی؛ ۲) سوله راوستونکی.
اواره (awārá) ص. ښځ. م. ۱) یو برابر، مسطح؛ ۲) غوړېدلې؛ ۳) روغه، جوړه؛ ٤) ص. نب. بې کوره، سرګردان، بې لارې، در په در.
اواره اوارې (awāráāwā́ri) ښځ. م. ۱) یوشان والی، برابروالی؛ ۲) خیرخیریت، فیصله شوې.
اوارېدل (awāredál) مص. ل. ۱) غوړېدل، یو راز کېدل؛ ۲) سمېدل، فیصله کېدل.
اواز (awā́z) نر.م. (ج. اوازونه) غږ، ناره.
اوازپوهه (awāzpohá) ښځ.م. فونیم پوهنه، فونیم پېژندنه.
اوازشننه(awāzšnána) ښځ.م. اواز پوهنیزه، شننه (تحلیل) فونیمیکي تجزیه.
اواز کول (awāzkawál) مص. مت. غږ کول، رابلل.
اوازه (awāzá) ښځ. م. (ج. اوازې) ګونګوسه، انګازه، ګونګوسی.
اوامر (awāmír) د امر جمع. و.ګ. امر.
اواګیر(awāgír) ص.نر.ج. ۱) بې پروا، بې اعتنا؛ ۲) هوا داره ځای؛ ۳) کبرجن، مغرور؛ ٤) زړه جګېدل، زړه توربدل..

اوان (awā́n, hawā́n,) نر.م. یو ډول توپ دی چې دغره شاته د هدف ویشتلو ورتیا لري.

اوب (ób) نر.م. ۱) مینه، محبت؛ ۲) موقتي مینه، عارضي حب.

اوباز (awbā́z) نر.م. (ج. اوبازان) لامبوزن، لامبو وهونکی.

اوبازي (awbā́zi) ښځ.م. (ج. اوبازۍ) لامبو، لامبو وهنه.

اوب اس (obā́s) نر.م. د اوبو اس، آبي اس.

اوباش (awbā́š) ص. نر. ۱) بې لارې سړی، اواره، لوچک، پست؛ ۲) بدچلن، بدخرڅه.

اوبال (obā́l) نر.م. ۱) وبال، گناه، بدکار، بدعمل؛ ۲) آزار، ازار.

اوب ایشی (obišáy) نر.م. اوبه ایشوونکی، ابکرمي.

اوبیخره (obbaxrá) ښځ.م. د اوبو برخه، حقابه.

اوبپوهنه (obpūhána) ښځ.م. د اوبو علم.

اوبتل (obtál) نر.م. اوبډوب، ډوب ماکو، تحت البحری.

اوبخوڅه (obxūcá) ښځ.م. په وچه کې نښوتې اوبه، ابنا.

اوبجن (objá́n) ص. نر.م. اوبلن، اوبرن، اوبزن.

اوبجه (objá) ښځ.م. (ج. اوبجې) اوبزه، وینه، کویه، یو ډول وړوکی چینجی دی، چې ورین او وریښمین توکران خوري.

وبڅي (obʒí) نر.م. وسله وال، په وسله سمبال.

اوبدانځی (obdānǰáy) نر.م. درختونو کارخونه، د اوبدني کارخونه.

اوبدانه (obdānā́) ښځ.م. ماشیني اوبدنه.

اوبدل (obdál) مص. مت. اوډل، وودل، وبېدل، وودل، جوړول.

اوبرسونه (obrasawána) ښځ.م. د اوبو رسونه، آبرساني.

اوبړن (obṛán) نر.م. ج. و گ. اوبجن.

اوبړی (obṛáy) ښځ.م. شړومبې، شهداوه، یو ډول نرمه او پسته گیا ده، چې د اوبو او جبو په منځ کې راشنه کېږي.

اوبزه (obáza) ښځ.م (ج. اوبزې) بزه، اوبجه، کویه، پیاو، وینه (wayna)، و گ. اوبجه.

اوبسپی (obspáy) نر.م. اوبو سپی، سگ لاهو.

اوبسمون (obsamū́n) نر.م. د اوبو اصلاح، د اوبو تنظیم.

اوبکښ (obkáṣ) نر.م. واترپمپ، د اوبو پمپ.

اوبگرځنی (obgarzánay) نر.م. خارخوری، خورخوری، گرداب.

اوبلنباب (oblánbā́b) نر.ج. اوبلن شیزونه، مایعات.

اوبلوبه (oblóba) ښځ.م. د اوبو ورزش، چوگان لوبه.

اوبله (oblá) ښځ.م. خوری، د سفر توبڼه او سامان.

اوبلی (obláy) ښځ.م. کوهي، خوله خلاصي ښاه.

اوبمېچ (obméč) نر.م. اوبه میچوونکې آله.

اوبن (obán) نر.م. د اوبو په څېر، آبي.

اوبڼه (obaṇá) ښځ.م. پېروان، اوبنۍ، د ښځې ملامنه، هغه نرۍ پرده ده، چې د مور په نس کې بچی په کې پروت وي.

اوبوتتۍ (obotatáy) ښځ.م. ج. د اوبو یو ډول مرغی ده، کب خورکه هم نومېږي.

اوبورکی (obawárkay) نر.م. د ځرمني توټه ده چې سقاوان یې ترڅې لاندې، پر مټ اچوي.

اوبوړی (obwáṛay) ص. نر.م. له منځه تللی.

اوبوس (ubū́s) نر.م. یو ډول توپ دی.

اوبوسه (obūsá) ښځ. م. ژيمناکه يا نمجنه ځمکه.
اوبول (obawál) مص. مت. اوبه کول، پنه کول، خروبول، پټي يا ښاروبو ته اوبه ورکول.
اوبومور (obūmór) نر.م. يو ډول حشره ده.
اوبوېش (obwéš) نر.م. د اوبو وېش، تقسيم.
اوبوېشګر (obwešgár) نر.م. اوبه وېشونکی.
اوبوېشی (obwešáy) فا. نر.م. ګنبې، ميراو، ميراب، ميرې، پانسالی.
اوبه (obá) ښځ. م. (ج. اوبې) ۱) د سُم پارسوب؛ ۲) له هايډروجن او اکسيجن نه جوړه مايع.
اوبه تله (obatál) ښځ. م. (ج. اوبه تلې) د اوبو تله، د ځمکې د اوار والي د پېژندلو آله.
اوبه خور (obaxwár) نر.م.ج. ۱) کښتونو ته اوبه ورکونه، پنونه؛ ۲) د ښارويو د اوبونې ځای.
اوبه خوره (obaxwára) ښځ. م. (ج. اوبه خورې) توسنده ځمکه، تږې ځمکه.
اوبه شوی (obašáway) مف. نر.م. پنه شوی، خروب شوی.
اوبه لری (obaláray) فا. نر.م. اوبه ورکوونکی، هغه خادم، چې خلکو ته اوبه ورکوي.
اوبه لګول (obalagawál) مص. مت. اوبول، پنول، خروبول.
اوبه ور (obawár) ص. نر.م. ۱) خروب، پنه، اوبه شوی؛ ۲) بريالی، هدف ته رسېدلی.
اوبه ورکی (obawárkay) نر.م. اوبه ورکوونکی.
اوبه وری (obawáray) فا. نر.م ۱) اوبه راوړونکی، سقاو؛ ۲) اوبه لګوونکی.
اوبه وړکی (obawaṛkáy) نر.م (ج. اوبه وړکي) هغه توکر، چې لوښي په کې نغاړي.
اوبه وړی (ob(a,o)waṛáy) مف. نر.م. اوبو لاهو کړی، اوبو اخيستی.

اوبه هوا (obahawā́) اب وهوا، اقليم.
اوبي (obí) فا. نر.م. ۱) اوبه راوړونکی، سقاو.
اوبيږ (awbíẓ) نر.م. واړه زاګه، ګورنی، خپلخانه.
اوپ (óp) اد. افسوس، اوف، د غم او درد په وخت کې استعمالېږي.
اوپاش (awpā́š) نر.م. آب پاش، اوبه پاشونکی، اوبه شيندونکی.
اوپاشي (awpā́ši) ښځ. م. د اوبو شيندنه، د اوبو پاشنه، چړکاو، چکړاو، اوبه پرخونه.
اوپره (oprá) ص. نب. ۱) نرم، پوست؛ ۲) نېستمن؛ ۳) پردی؛ ٤) هغه نرمه خاوره چې موږک يې له غارونو څخه راباسي؛ ٥) سرسري، ناپامه.
اوپره پالی (oprapā́lay) ص. نر.م. غريب پروره، بېګانه پروره، اوپره پالونکی.
اوپره توب (opratób) نر.م. ۱) نرموالی، پوستوالی ۲) پردی توب؛ ۳) بې کسي.
اوپره (oprá) ص. نب. و.ګ. اوپره.
اوپرې پوپرې (opaṛepūpaṛé) ښځ. ج. ګډې وډې خبرې، بې ارتباطه خبرې.
اوت(۱) (ū́t) نر.م. وخت، زمانه، دوره.
اوت(۲) (ówt) نر.م. ۱) لېږ وچ، نمجمن غوندې؛ ۲) غوښتنه، ارمان، زړه غوښتنه، هيله.
اوت کېدل (awtkedál) مص. ل. لږ غوندې وچېدل، نوجن کېدل، وچ بخون، وچ بيرن.
اوتاد (awtā́d) ص. نر.ج. ۱) لوی خلک، بزرګان، وليان؛ ۲) مېخونه، موږی.
اوتار (awtā́r) نر.ج. (م. وتر) ۱) شنې، ژی، غار؛ ۲) تارونه.
اوتاک (ū,otā́k) نر.م. خونه، اطاق، استوګنځی.
اوتای (awtā́y) نر.م. (ج. اوتی) ډنډ، جووړ، جرووب، د کليو په منځ کې د اوبو تالاو.

اوتر (awtár) ص. نر.م. گډوډ، سرگردان، کاواک، پرېشان، وارخطا.

اوترکېدل (awtarkedә́l) مص. ل. وارخطا کېدل، پرېشانه کېدل، کاواک کېدل، اوترېدل.

اوتکی (ūtkáy) نر.م. کوچنوټې تاخچه، وتکی، کوچنی وت، چوله، تاخچه، وړه سوړه، چوه.

اوتګی (ūtgáy) نر.م. دودکښ، دریڅه، روزان، بخوره، منګ، مګ، موری.

اوتو (ūtū́) نر.م. د اوتو کولو آله، هغه آله چې د کالیو گونجې هواروي.

اوتومات توپک (ūtūmāttopák) نر.م. خودکار توپک.

اوته (awtá) ښځ. م. (جم اوتې) کیگه، وتره ځمکه، د کرلو لپاره وتره شوې ځمکه.

اوتې بوتې (awtebáwte) ښځ. ج. اپلتې، پرتې، گډې وډې او بې مانا خبرې، چټیاټ.

اوټ(۱) (ūṭ) ص. نر.م. ووټ بالې، بوک، سربښکته کړنه، پورته، بوک چک، چک بوک.

اوټ(۲) (awṭ) ص. نر.م. خارجول؛ ۱) په فوټبال او یا نورو لوبو کې د توپ وتل له تعین شوي حد نه ۲) په شراب چښلو کې افراط؛ ۳) له میدان نه د حریف خارجول.

اوټه(۱) (awṭá) ص. ښځ. م. دروغ، بې مانا خبره.

اوټه(۲) (ūṭá) بادي اوبښه.

اوټی (ūṭáy) نر.م. بادي اوبښ، د مېوړلی اوبښ.

اوج (awj) نر.م. لوړوالی، اوچتوالی، هسکتیا، عظمت، مګزیموم، اخرنی حد.

اوجاړ (ūjā́ṛ) ص. نر.م. رنګ، ویران، شاړه شوړ، ویجاړ، خرابه، د آباد ضد.

اوجاړوالی (awjāṛwā́lay) نر.م. رنګوالی، ویرانوالی، ویجاړوالی، شاړوالی.

اوجاړه اوجاړې (ūjāṛaūjā́ṛi) ښځ. م. ج. ورانه ورانې، ویجاړه ویجاړې، خرابه خرابې.

اوجاړېدل (ūjāṛedә́l) مص. ل. ویجاړېدل، ورانېدل، شاړېدل، خرابېدل.

اوجره (ūjrá) ښځ. م. دېره، حجره، مېلمستون.

اوجړی (ūjráy) نر.م. لړی، اوژړی، اوجړی، د ښاروبو معده.

اوجغونه (ojǧwána) ښځ. م. وجغنه، وژغنه، دوزې ویښته.

اوجغن (ojǧán) ص. نر.م. له اوجغنو څخه جوړ شوی شی، اوجغونې لرونکی.

اوجه(۱) (ojá) ښځ. م. چتوری، ښت میری، د ورمېږه (ښټ) کوتی، د ښټ کوتی، کوت.

اوجه(۲) (ūjá) ښځ. م. (ج. اوجې) اوږه، وږه، وږه.

اوجې (ūjáy) ښځ. م. ج. اوږې، ووږې، اوګې.

اوچاړ (ūčā́ṛ) نر.م. کښوره، د بالښت (نیالی، توشک) پوښ.

اوچت (očát) نر.م. ج. هسک، جګ، لوړ، پاس.

اوچت توب (ūčattób) نر.م. اوچت تیا، لوړتوب، هسکوالی، جګوالی، دنګوالی.

اوچتوالی (ūčatwā́lay) نر.م. جګوالی، لوړوالی، هسکوالی، پورته والي.

اوچتول (ūčatawә́l) مص. مت. پورته کول، جګول، لوړول، خېژول.

اوچتیا (ūčatyā́) ښځ. م. لوړتیا، جګوالی.

اوچتېدل (ūčatedә́l) مص. ل. جګېدل، لوړېدل.

اوچکول (ūčkū́l) نر.م. هغه وری چې یو کلن شوی وي، پېشرلی یې هم بولي.

اوچن (ūčán) نر.م. د شیدو ورکوونکو ښاروبو د شیدو د وچېدو ناروغتیا.

اوچونی (ūčūnáy) نر.م. ۱) شپږ میاشتنی وری؛

۲) د پسونو او وزو يو ډول ناروغتيا.

اوچه (awčá) ښځ. م. ښاخی، دوه څانګې سکو، دوه ښاخی، دوه څانګې (دوه ښوخی) لرګی.

اوچيچي (očīčí) ښځ. م. اڅچيچي، وخچيچي، د. مور له خوا خپل کوچني ته ويل کېږي.

اوچې پوچې (ūčepūčé) ښځ. ج. چټي خبرې.

اوځار (awcár) ص. نر. م. ښکاره، څرګند، جوت.

اوځارتوب (awcārtób) نر. م. څرګندوالی، ښکاره توب، مشهورتيا، جوتوالی.

اوځارول (awcārawə́l) مص. مت. څرګندول، ښکاره کول، جوتول، مشهورول.

اوځنګ (ocánq) نر. م. اووه اړخيز، اووه مخيز، اووه مخه لرونکی، اووه خواييز، اووه ضلعي.

اوخ (óx) اد. د ارمان او افسوس کليمه ده، وخ، ويښ.

اوخولی (oxólay) نر. م. بوړکی، پړاته، د تبې غوړه ډوډۍ، خوږه او غوړه ډوډۍ.

اوخۍ (ūxáy) ښځ. م. ج. ښو، ښبو، هغه توهمي بلا چې ماشومان پرې ويروي.

اود (awd) نر. م. ډنډ، جوړ، تالاو، تالاب.

اودان (awdā́n) نر. م. د اوبو ساتلو فلزي لوښی.

اودس (awdás) نر. م. د لمانځه نه مخکې د وجود د پاکولو غړو مينځل.

اودس ماتی (awdasmā́tay) نر. م. ډکې او تشې ميتيازې.

اودوم (ūdū́m) نر. م. ۱) چاره، علاج، يو ډول توتکه؛ ۲) دم، اوده، توري تعويذ.

اوده (ūdá) ښځ. م. اجازه، دم، د مار، لړم او نورو چيچونکو خزندو او ناروغيو د دمولو اجازه.

اوده اخيستل (ūdaaxistə́l) مص. مت. د دمولو اجازه اخيستل.

اوده ګر (ūdagár) فا. نر. م. اوده لرونکی، پاړوګر، د اودې څښتن، دمونکی، دم ګری.

اوده ورکول (ūdawarkawə́l) مص. مت. د دمولو اجازه ورکول.

اودې لاندې راوستل (ūdelānderāwastə́l) مص مت. ۱) تر دم لاندې راوستل، د دم تر اغېز لاندې راوستل، ۲) څانته ايلول.

اودي (ūdí) نر. م. يو ډول رنګ، شين بخون رنګ.

اوډر (awḍár) ص. نر. م. پټ، پناه.

اوډر نيول (awḍarniwə́l) مص. مت. پټو خبرو ته غوږ نيول، اسګيرل.

اوډل (oḍə́l) مص. مت. ترتيبول، سمول، سمبالول، درستول، برابرول.

اوډل شوی (oḍəlšə́way) مف. نر. م. ترتيب شوی، سمبال شوی، برابر شوی، سم شوی.

اوډل کېدل (oḍəlkedə́l) مص. ل. ترتيبېدل، سمېدل، برابرېدل، سمبالېدل، درستېدل.

اوډنی (ūḍánay) نر. م. ټيکری، پړونی، زړوکی.

اوډون (ūḍū́n) تنظيم، ترتيب راغونډېده.

اور (ór) نر. م. هغه څه چې د لرګو يا سکرو له سوځولو نه منځ ته راځي او رڼا او تودوخه لري.

اوراق (awrā́q) نر. م. ۱) ارشيف، د يوې موسسې اداري څانګه؛ ۲) مجازاً ژوبل، تاواني شوی؛ ۳) بلګونه، پاڼې.

اوراورکی (ororákay) نر. م. اوربلک، تنداڼه، اوربلکی، يو ډول حشره ده چې د شپې الوځي او د بڅري په څېر رڼا کوي.

اوربڅرکی (orbacárkay) نر. م. د اور ذره، سپرغی، د اور سپنکی، بڅری.

اوربخوله (orbaxwála) ښځ. م. پينځه، اوربلی، وربخوله، پايڅه.

اوربشکه (orbáška) ښځ.م. داوربشوپه ځهر وابېه

اوربشينه (orbašína) ص. ښځ.م. اوربشينه ډوډۍ، روټه.

اوربل (orbál) نر.م. ۱) د پېغلې نجلۍ په تندي ځوړند ويښتان، پېکی؛ ۲) کورنۍ، خېلخانه، د کورنۍ غړي؛ ۳) د ډزو د پیل قوماندە.

اوربلک (orbalák) ښځ.م. ۱) اوربلکی، اوراوره کی، تندانه؛ ۲) نر.م. شونتی، يژي؛ ۲) ص.نر.م. اوربلوونکی.

اوربلوونکی (orbalawūnkáy) فا.نر.م. اور لګوونکی، څوک چې اور بلوي.

اوربند (orbánd) نر.م. ډزبند، بدن، د تودې جګړې د بسولو (بندولو) قوماندە.

اوربندي (orbandáy) فا.نر.م. منځګړی، ډزې بندوونکی.

اوربوز (o,ūrbúz) نر.م. ۱) سونتبه، شونډ ک، پوزه – خوله؛ ۲) دانسان څېره، ورسک.

اوربوی (orbúy) نر.م. باړی، باغچه څمکه، له کور سره نژدې ځمکه.

اوربه (orbá) نر.م. اوروالا، د حمام ګرموونکی، د اور اچولو تاکلی سړی.

اور بېړی (orberáy) ښځ.م. د بخار بېړی، هغه بېړی چې د اور په انجن چلېږي.

اور پښت (orpáșt) نر.م. پتنګ، پروانه.

اور پک (orpák) اور پکی، اورګډی، شرګډی.

اورتون (ortún) نر.م. بتۍ، نغری، داش، آتشکده.

اورته (۱) (awráta) ښځ.م. (ج. اورتې) ښځه، ماينه، نکاح کړې ښځه، ماندینه، ارتینه.

اورته (۲) (ortá) نر.م. هلته، هورته، هغلته، اخوا.

اورته (۳) (ortá) نر.ج. ځنې، سنې، د بوجۍ، جوال او... د خولو د ګنډلو مزی.

اورتک (orțák) نر.م. بکره، بچکوره، بکرۍ، اور کوونکې ډبره.

اورچيني (orčiné) نر.م. بهر، د باندې، ورچنه.

اورڅک (orcák) نر.م. و ګ. اورڅګ.

اورخاړی (orxā́ŗay) نر.م. ريخی: ريخړېدنه، د شاروېو د ريخ ناروغي.

اورډکی (orḍákay) نر.م. اورلګوونی، سپنځ، د اورلګولو لرګی، د اور کېږلو لرګی.

اوروړی (orŗáy) نر.م. (ج. اوروړي) د ګېډې اروړی، اونګايا انګولا، ونګلېده، د ګېډې آواز.

اور ژبی (oržábay) ص. نر. فصيح، بليغ، خبر لوڅ، ژب غړوند.

اورږه (orẓá) نر.ج. وروږه، د نوي لنګ شاروي لومړني ژېړ بخون شيده، چې د تودوخې په وسيله د چکې غوندې ټينګېږي او خوندور خواږه ترې لاس ته راځي.

اورسونګ (orswáng) اور سوی، اور لګېدنه.

اورشو (oršó) ښځ.م. څړځای، ورشو، د شاروېو د څرېدو ځای.

اورشيند (غر) (oršínd) نر.م. اورشيندونکی، آتشفشان.

اوربښت (oráșt) نر.م ۱) باران، شيګره؛ ۲) وريها، وريدنه.

اورغالی (orğálay) نر.م. نغری، داوربلولو ځای.

اورغو (orğó) ښځ.م. بيديا، سارا، صحرا، ډاګ، ميره، بيابان، ورغو، وراغه.

اورغوی (orğáway) و ګ. ورغوی.

اورغی (orğáy) ښځ.م. ج. دود، رغی هغه لوګی چې د کوټې په چت پورې نښتې وي.

اورکی (orkáy) نر.م. ۱) و ګ. اوراوره کی؛ ۲) تريخ سړی، حساس سړی، سخت مزاجه انسان.

اورګادی (orgā́day) نر.م. رېل، رېل ګاډی.

اورګان (orgā́n) نر.م. ۱) غړی؛ ۲) سازمان، تنظیم، ۳) اداره.

اورګډی (orgáḍay) نر.م. شیطان سری، وران کاری، چغلګر، اورلګوونی.

اورګنې (ogránę) ښځ.م. هغه خېمه یا کېږدۍ چې له رنجو او زرګو څخه جوړه شوې وي.

اورلګوونی (orlagawúnáy) نر.م. اورلګومی، اورلګی، اوردکی، داور لګولو لرګی یا سیخ.

اورلګاو (orlagā́w) اورګډی، شرګډی، پساتي.

اورلګیت (orlagít) نر.م. ګوګړ، تیلی، د اور دبلی، میشکنی.

اورلوبه (orlóba) ښځ.م. آتشبازي.

اورمخی (ormaxáy) سورمخی، سورګورلغ.

اورمړ (ormáṛ) نر.م. دچا په کور کې چې مړی شوی وي.

اورمړی (ormaṛáy) نر.م. اور وژونکی.

اورمزک (ormozák) نر.م. سمندر، د اورچینجی.

اورمکی (ormakáy) نر.م. پتنګ، پرپرکی.

اورمولی (ormoláy) نر.م. اسهال شوی ماشوم.

اورمېږ (orméẓ) نر.م. (ج. اورمېږونه) مرکنډی اورمېږ، ورمږ، مغزی، څټ، مکنډی.

اورنوسی (ornúsay) نر.م. امبور، آتشګیر.

اورنی (oránay) ص. نر.م. اورین، آتشین، آتشي.

اورنی (ornáy) نر.م. رونی، ورنی، هغه توکر چې کوچنی په کې ترې رنی.

اوروالا (orwālā́) نر.م. اوربه، اوراچوونکی، څوک چې په ګانی کې اور بلوي.

اوروژنه (orwažána) ص. نر.م. اطفائیه.

اوروژونکی (orwažūnkáy) نر.م. اطفائیې.

اوروژونی (orwažūnáy) نر.م. د اور وژلو آله.

اوروغ (owróğ) نر.م. ج. سینګار، ډول ښایست.

اورول(۱) (orawál) مص. مت. ۱) اورول، شیندل؛ ۲) باران کول، باران ورول.

اورول(۲) (awrawál) مص. مت. اروول، وراورول، ترغوږ کول، ترغوږ رسول.

اوره (orá) نر.م. ج. ۱) اوربخ، نری وربخ، وربخه، ووره، خره لړه یا توره لړه؛ ۲) اوربښت، باران، شیګره، وورینګی، وور، اوریا، اوری.

اوره رنګ (awraráng) نر.م. شیشرنګ، سره رنګي دارو چې خوږو سترګو ته یې وراچوي.

اورلړه (oralaṛá) ښځ.م. (ج. اوره لړې) خره یا توره لړه، نری وربخ او دوند.

اوری(۱) (oráy) نر.م. (ج. اوري) ۱) وزی، ګډوری، د مېږې بچی؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

اوری(۲) (awráy) نر.م. باران، وریا، اوربښت.

اورې (oré) نر.م. ج. هلته، دلې، هغه خوا.

اوری (oráy) ښځ.م. ج. د غابنونو د ریښو غوښه، د نوک لوزی، د نوکانو د بېخ غوښه.

اوریا (oryā́) ښځ.م. اوربښت، واوره، باران.

اوریامېچ (oryā́meč) نر.م. د باران د اندازې د معلومولو آله.

اوریته (oretá) ق. دلته، دلې، هغه خوا، دې خوا.

اورېدا (awredā́) ښځ.م. اورېدنه، سماع، شنوا.

اورېدل (oredál) مص. ل ۱) وورېدل، وربښت، وریا باران؛ ۲) مص. مت. غوږو ته د اواز رسېدل.

اوریز (awríz) نر.م. د اورېدو ور، سمعي، سماعي.

اوریزوینیز (awrrizwiníz) نر.م. سمعي، د بصري.

اورونکی (orawúnkay) فا. نر.م. ۱) باران کوونکی، ورندی؛ ۲) شنونکی؛ ۳) د خبرو اترو په جریان کې د مخاطب په مقابل کې ویونکی.

اوړېګي (awṛégay) نـر.م. هغه سپرغۍ (ګلان) چې په تغرونو، غالیو او شړیو کې جوړېږي.
اوړ (awṛ) نـر.م. (ج. اوړونه) د تغرو د جولاګانو تانسټې يوه آله ده.
اوړبه (oṛbá) نر.م. (ج. اوړبانه) اوړه خرڅوونکی
اوړکی (oṛkáy) نر.م. ووړکی، ورکوټی، کوچنی ماشوم، هلک، کمکی.
اوړل (awṛál) مص. مت. مرل، اتول، بهلول، چنول، يوه يوه دانه کول.
اوړنی (oṛanáy) ښځ.م.ج. ۱) پـړونی، ټیکری؛ ۲) نر.م. اوړنی، اوونی، هغه توکر چې ماشوم په کې تړي؛ ۳) ص. نر.م. د اوړې شی.
اوړوبی (oṛobáy) نر.م. اتوب، شلالی، ړوز، بې خونده خواړه.
اوړون (awṛū́n) نر.م. اوښتون، ګدان، قلب.
اوړونی (awṛū́nay) نر.م. اوښتونکی، اوړېدونکی د ګردان وړ.
اوړول (oṛawál) مص. مت. اوړه کـول، اوړل، اتل، ډېره کول، میدول، میده کول.
اوړه (awṛá) ښځ.م. ۱) د کار آله؛ ۲) ښځ.م. ادم، وورم، تمبه؛ ۳) نر.ج. اېره، وړه، دوړه، دونه، ووړه.
اوړه شوی (oṛašawáy) مف. نر. میده شوی.
اوړه کونه (oṛakawána) ښځ.م. ۱) میده کونه، میدونه، اېره کونه؛ ۲) ژرنده کونه.
اوړی (oṛay) نر.م. دوبی، د کال تود موسم.
اوړېدل (awṛedál) مص. ل. ۱) اوښتل، اپوته کېدل، نسکورېدل؛ ۲) میدېدل، دونېدل.
اوزار (awzā́r) نر.ج. د کار اسباب او وسایل.
اوزکی (ozakáy) نر.م. دلرګو ګېډی، دلرګو اوزه، د لرګو غوزی، د لرګو اوڅه.

اوزګار (ozgā́r) ص. نـر. وزګار، خلاص، بېکار، فارغ.
اوزګارتوب (ozgāri...) نـر.م. وزګارېدنه، لېه توب، وز... رتیا.
اوزګارول (ozgāra...ál) مص. مت. وزګارول، بېکاره کول، له کاره ایستل.
اوزګړی (ozgū́ṛay) نر.م. (ج. اوزګړي) وزګړی، وزګوړی، د بزې نر، وز.
اوزه (ozá) ښځ.م. (ج. اوزې) و.ګ. وزه.
اوزی (ozáy) نر.م. وزر، لهجه، د پسه يوه پښه.
اوژړی (ožráy) نر.م. جری، لری او کولمې.
اوژن (ožán) نـر.م. د اوبو ژۍ چې د آش ورکولو په حال کې وي.
اوږبی (ožbáy) ښځ.م.ج. ښکلې مرغۍ.
اوږد (ožd, ūžd) ص. نر.م. غځېدلی، د لنډ ضد.
اوږداندی (oždānday) ص. نر.م. احتیاط کوونکي دور اندېش، عاقبت اندیش.
اوږدول (oždawál) مص. مت. غزول، غځول.
اوږده (oždá) ښځ.م. (ج. اوږدې) و.ګ. اوږد.
اوږده مېږیانه (oždamežyāná) ښځ.م. ۱) پیلی الوی تور مرچ؛ ۲) د کوچنیانو يوه لوبه ده.
اوږدېدل (oždedál) مص. ل. غځېدل، لوېدل.
اوږدمهالی (oždmahā́lay) نر.م. ډېر مهالي، د اوږدې مودې لپاره.
اوږکی (ožákay) نر.م. اوژکی، اوره، هوره، ووره.
اوږمکه (ožmáka) ښځ.م ۱) سپوږمۍ، میاشت، اوژمکه؛ ۲) د آسمان ناوې، د اسمان پېغله.
اوږمی (ožmáy) ښځ.م.ج. ۱) سپوږمۍ؛ ۲) د سپوږمۍ رڼا.
اوږه (ožá) ښځ.م ۱) و.ګ. اوږکی؛ ۲) ووږه، وږه، د مټ له سرنه د ورمېږه تر پای پورې برخه.

اوږه وړ (ozawár) نـر.م. ۱) د لـوړو اوږو خاوند؛ ۲) پهلوان، قوي، زورور، همتلی.

اوږی (ozáy) نـر.م. (ج. اوږي) پیمانه، تغی، د اندازه کولو یا کلې اندازه، صاع.

اوږی (ozáy) ښځ.م.ج. د هغو د غاړې گانه.

اوس (os) ق. دستي، لاس په لاس، دا شیبه.

اوسا (osá) ص. نب. و.گ. هوسا.

اوسار (awsár) نر.م. ترسیری، ترسری، هغه تسمه چې د حیوان وریږ ته وراچوري.

اوساروَل (awsārawál) مص. مت. ۱) ترسیری وراچول؛ ۲) تابع کول، اهلول.

اوسان (awsán) نر.م. حس، هوښ، عقل.

اوسانه (awsána) ښځ.م. کیسه، نکل، افسانه.

اوستا (awistá) نر.م. اوستاک، ایستا، اویستا، استا، د زردښتیانو مقدس کتاب دی.

اوسپنتوږی (ospantozáy) نر.م. سوان، سوهان، هغه آله چې اوسپنه پرې توږي.

اوسپنپوښ (ospanpūṣ) نر.م. پر بامونو او بلیو له اوسپنیزو ځادرو څخه جوړ پوښونه.

اوسپنځړی (ospanxáray) نـر.م. سپینځړی، ۱) د بټیو په ایرو کې هغه کلک شیان چې د اور د حرارت په ذریعه جوړیږي.

اوسپنخوره (ospanxóra) ښـځ.م. د اوسپنې زنګ، مچه خور، مرچه خورک.

اوسپنمزی (ospanmázay) نر.م. د اوسپنې تار، سیم.

اوسپنه (ospána) ښځ.م. وسپنه، خړرنګی فلز دی.

اوستربل (ostarbál) نر.م پ.ښنه.

اوسترمهال (ūstarmahál) نـر.م. راتلـونکی زمانه، آینده زمانه.

اوستکار (ostakár) نر.م. ماهر، استاذ، ختګر، ترکاڼ، کسبګر.

اوستکاري (ostakári) ښځ م. کاریګري، استادي، ختګري، کسب ګري

اوسط (awsát) ص.م. منځنی، میانه، منځ.

اوسکارل (oskārál) مص. مت. ښکارل، شکارل، ویشکه کول، ښکشکارل، سپی ورکښه کول.

اوسمهال (osmahál) حال زمانه.

اوسن (osán) نـر.م. اوس وخت، اوسنی، موجوده، سملاسي، له تکه.

اوسند (osánd) نر.م. استزګن، اوسېدونکی.

اوسنی (osánay) نـر.م د اوس وخت، موجوده، سمدلاسه، معاصر.

اوسوَل (osawál) مص. مت. ۱) اوسول، مېشتول، ځای پر ځای کول، دېره کول؛ ۲) پنډول.

اوسی (osáy) ښځ.م. (ج. هوسی) سارانی خړچک ښاروی دی، چې لنډه لکۍ لري.

اوسیچی (ūsičáy) نـر.م. د هوسی سپنبتي، د هوسی بچی، د هوسی ښنګری.

اوسېدل (osedál) مص. ل. مېشته کېدل، اړول، پنډېدل، دېره کېدل، استوګنه کول.

اوسېلجن (awseljān) فا. نر.م ۱) سوړ اسوېلی کوونکی، سره سېلوې ایستونکی.

اوسېلل (awselál) مص. ل. اوسېلی کول، آه کښل، سوړ اوسېلی کول.

اوسېلی (awseláy) نـر.م. ۱) افسوس کـول؛ ۲) سره سا، آه، سوړ سېلوی.

اوسیومیټر (osiyomitár) نر.م. فشار سنجوونکی، د انسان د وینې د فشار د اندازه کولو آله.

اوش (oš) نر.م. ۱) وش، هش، د خره د درولو لپاره اواز؛ ۲) افسوس.

اوشاره (oṡārá) ښځ.م. (ج. اوشارې) اوښکې، ملغ، اوښاره، یو ډول ملغ دی.

اوښ (ūṣ,oṣ) نر.م. یو جګ څاروی دی، اوږده غاړه او وړه لکۍ لري.

اوښبڼه (oṣbána) ښځ.م. (ج. اوښبڼې) هغه ښځه چې اوښان پیایي.

اوښبون (oṣbūn) نر.م. (ج. اوښبانه) اوښبه، ساروان، هغه سړی چې اوښان پیایي.

اوښتل (awūṣtál) مص. ل. ۱) بدلېدل، ګرځېدل، اوړېدل، انحراف؛ ۲) چپه کېدل.

اوښتون (awūṣtún) نر.م. بدلون، اوړون.

اوښتی (awūṣtáy) فا.نر.م. ۱) بېرته ګرځېدلی، بدل شوی، اوړېدلی؛ ۲) بې لارې.

اوښتیایي (awūṣtyāyi) اوښتونی، انقلابي.

اوښتیایي پېر (awūṣtyāyipér) نرم. اوښتونی پېر (په ادب کې).

اوښسپرلي (ūṣspárli) ښځ.م.د. اوښ سپرلی.

اوښ غویی (oṣğwáyay) نر.م. زرافه، د اوښ په څېر حیوان دی، چې مخنۍ پښې یې اوږدې او وروستنۍ پښې یې لنډې دي.

اوښکه (oṣká) ښځ.م. ووښکه، ایښکه.

اوښکې بهیول (oṣkebeyawál) مص.ل. اوښکې بهول، ژړل، اوښکې څڅول، اوښکې تویول.

اوښکی (ūṣkáy) (ج. اوښکي) و.ګ. وښکی.

اوښکی (oṣkáy) ښځ.م.ج. یو ډول غټ چینجی دی چې د مار په څېر ښکاري.

اوښکینی (oṣkenáy) ص.نر.م. ښلي، بدنیته، تور نیته، څوک چې د اوښ په څېر کینه لري.

اوښلن (oṣlán) ص. نر.م. هغه څوک چې سترګې یې تل اوښکې لري.

اوښلن لوګی (oṣlanlūgáy) نر.م. اوښلن ګاز، اوښکې بهوونکی ګاز.

اوښ مرغه (oṣmarğá) نر.م. یو قوي مرغه دی چې اوږدې پښې او لنډه لکۍ لري.

اوښ والا (oṣwālá) نر.م. د اوښانو څښتن، د اوښانو ساتونکی، د اوښو خاوند.

اوښه (oṣá) ښځ.م. (ج. اوښې) ماده اوښ.

اوښی (awṣáy) نر.م. اخښی، د ښځې یا مایني ورور او د خور مېړه.

اوښیمه (oṣéma) ښځ. م. اوسیمه، ریمه، سیمه اوښه، د اوښې جنسي تمایل.

اوصاف (awsāf) نر.ج. و.ګ. وصف.

اوضاع (awzā') ښځ.ج. و.ګ. وضعه.

اوغز (oğáz) نر.م. غوز، چارمغز، اکوړ مټک.

اوغم (oğám) نر.م. ۱) کبر، لویي؛ ۲) فخر، ویاړ.

اوغه (oğá) ښځ.م. د انسان د خېټې ،ګېډې، نس لوی چینجی.

اوقاف (awqāf) نر.ج. هغه ځمکه، مال یا شی چې د بې وزلو سره د مرستې لپاره جماتونو، هدیرو او زیارتونو ته ورکول کېږي.

اوقیانوس (owqyānūs) نر. م. بحر، سمندر، د ټولو هغو اوبو مجموعه چې د نړۍ چارچاپېره یې نیولې ده.

اوک (ok) ص. نر.م. نیغ، دوک، سم، سیخ، سک.

اوکا (okā) ښځ.م. (ج. اوکې) واک، اجازه.

اوکاښه (okāṣa) ښځ.م. (ج. اوکاښې) ترنګړ، ګرنده، ګینده، کوری، کمبو.

اوکړ (۱) (okár) نر.م.ج. کنګر، لګر، کنګر، کامپور، دڅاروي پاتې شونې واښه.

اوکړ (۲) (awkár) نر.م. د مغ نښه، د څېرې لیکه، د مخ علامه، د څېرې نښه.

اوکشه (awkašá) ښځ.م. تل، مدام، هر مهال.

اوکښه (awkáṣa) ښځ.م. د کنګالي لوښی.

اوکوب (ūkób) نر.م. ۱) شان او شوکت، دبدبه، لويي؛ ۲) طاقت، قدرت.

اوکه(۱) (oká) ق. ۱) بېخي، بالکل، قطعي، هېڅکله؛ ۲) نر.م. (ج. اوکي) چلم.

اوکه(۲) (awká) ص. نر.م. (ج. اوکي) ۱) ډېر مور، بېخي مور؛ ۲) کمزوري؛ ۳) په کړاو کې؛ ٤) ګران، سخت، مشکل.

اوکی (awkáy) نر.م. ستمېدنه، سېلېدنه، ستينګی، ستمی، ژر ژر سېلوی څکونه.

اوکې (oké) نر.م. هو، هوکې، وو، بلې، ښه، آه.

اوکۍ (okáy) نر.م. ۱) اووکی، کوژده، کوزده؛ ۲) ښاروالي، پايوازي، پښې خلاصی.

اوګرايي (ográyi) ښځ.م. تجارتي قسط، هغه تاکلې پيسې، چې د تجارانو ترمنځ د اووني په معلومو ورځو کې د تجارت د راکړې ورکړې له درکه سره تبادله کېږي.

اوګره (ográ) ښځ.م. اوګړه، يو ډول خواړه دي.

اوګړايي (ogṛáyi) ښځ.م. وګ. اوګرايي.

اوګړې بوګړې (awgṛebawgṛé) ښځ.م. ۱) اوتې بوتې، شورماشور، جنجال؛ ۲) نوې، تازه.

اوګوټ (awgóṭ) نر.م. (ج. اوګوټونه) کښتی، کشتي، بېړی، انګوټ، د اوبو جهاز.

اوګی (ogáy) ښځ.م. ۱) دشنو يو ډول دی، چې دانې يې نرمې وي، هغو شنوته چې کلکې وي تيتاقه هم وايي؛ ۳) نر.م. صاع، اوړی، د غلو دانو يوه پيمانه ده.

اول (awál) ص. نر.م. لومړی، مخکې، اولنی.

اولاد (aulád) نر.م. زوزاد، (ج. اولادونه) زوزات، لونه او زامن، بال بچ.

اولال (awlál) نر.م. وګ. اوکر.

اولتيماتوم (olṭimāṭúm) نر.م. وروستی شرط، قطعي تصميم، ګواښ، اخطار.

اولجه (oljá) ښځ.م. ولجه، غنيمت، شوکه، لوټ، پردی مال چې په جنګ سره ترلاسه شي.

اولس (olás) نر.م. ۱) ولس، ملت؛ ۲) قام، د يوې سيمې اوسېدونکي.

اولسمشر (ūlosmašár) نر.م. ص. ولسمشر، جمهور رئيس، د دولت رئيس، د دولت مشر.

اولسوال (olaswā́l) نر.م. ولسوال، حاکم، د يوه ولايت د يوې سيمې تاکلی مامور.

اولسواله (olaswā́la) ښځ.م. ولس پالنه، عزيزولي، عزيز ګلوي، ولس ګلوي.

اولسي (olási) ص. نر. نب. ولسي، د ولس، هغه څه چې په ولس پورې اړه ولري.

اولسي جرګه (olasijárga) ښځ.م. ولسي جرګه، د ولس له خوا د ټاکل شوی استازو جرګه.

اولکه (olká) ښځ.م. (ج. اولکې) ځمکه، خاوره، اقليم، وطن، د زېږېدو ټاټوبی.

اولګ (olág) نر.م. مزد، برخه، ځتی، دهقاني، د زميندارو له خوا بزګرانو او مزدورانو ته د فصل څخه ورکړی شوې برخه.

اولګی (olgáy) نر.م. د بيديو لوبه، سه بجل.

اولمه (olmá) نر.م. ۱) وګ. ميلمه؛ ۲) ښځ.م. د ورېځې نه وروسته زنا؛ ۲) سپرلی.

اولنی (awalánay) ص. نر.م ۱) رومبنی، مخکينی، لومړنی، اتهون؛ ۲) پخوانی سړی، پخوانی څوک.

اولو (oló) ښځ.م. د ګورې شيره، ګړوبی، ګوړبی.

اوله(۱) (olá) نر.م. ۱) هغه وري او سېرلي چې له مېندو څخه جلا شوي وي؛ ۲) د څه وخت لپاره سوله کول يعني تيره اينبودل.

اوله(۱) (awála) ص. ښځ. م. لومړی، ړومبنی، اولنی مخکینی.

اولی (oláy) ښځ. م. شورماشور، شورغوغا، ځوږ، شوربګت، های هوی، غالمغال.

اولی (awláy) ص. نر. م (ج. اولي) بدعمله، بدخویه، بدعادته، بداخلاقه، بدګنرانه.

اولیا (awliyā́) نر. ج (م. ولی) ۱) بزرګان، ولیان، نېک خلک؛ ۲) دوستان، خپلوان.

اولیګارشي (oligā́rśi) ښځ. م. دڅو کسو باداري او واکداري.

اولین (awalín) ص. نر. م. لومړنی، ړومبنی.

اوم (ūm, óm) ص. نر. م. ۱) خام، کچه؛ ۲) بې تجربې، ناپوه؛ ۳) کمکی هلک، کچه خوله؛ ٤) نر. م. ج. د برقي مقاومت واحد.

اومارګه (omārgá) نر. م. دکوچنیانو خوسا دانې.

اومال (omā́l) نر. م. کنبی، میراو، اوبه وری، د اوبو د بند چوکېدار، اوبه وېشونکی.

اومالي کول (omālikawál) مص. مت. ۱) داوبو د بند څارنه کول؛ ۲) پل وهل، تعقیبول.

اومت (omát) نر. م. و ګ. امت.

اومتوکي (omtóki) نر. م. اومه مواد.

اومتیا (omtyā́) ښځ. م. ۱) خامي، خامتوب، اوموالی، خاموالی؛ ۲) کم عقل والنی، بې تجربه ګي.

اومړی (omaṛáy) ص. نر. م. خام تار، ستوی، کچه، تیسکن.

اوم غلن (omğalán) ص. نر. م. اومغدن، بیمغدن، موغلدن، نیم پخته، مغلن.

اومک (omák) نر. م. خام، اوم، اومغلن، اومغدن.

اومکه (omáka) ښځ. م. کچه څمکه، خامه څمکه، اومه څمکه، اوبره څمکه.

اومه خوله (omaxwlá) ص. خامه خوله، وومه خوله، ژنی، هلک.

اومېن (omén) نر. م. هیله، ارزو، اسره، امید.

اومېنواره (omenwā́ra) ص. ښځ. م. اومیدواره، حامله، بلاربه ښځه (یوازې شفاهي ویل کېږي)

اونت (ont) نر. م. سپلتی، لری، هزار خانه، کتکی، د څارویو لری.

اونس (ons) نر. م. د (۳۰) ګرامو معادل یو وزن.

اونګ (awáng) نر. م. له اوسپنې یا لرګي نه جوړ لوښی، چې مسالې په کې میده کوي، لنګری، هاون، چتو او بغری یې هم بولي.

اونګی (angáy) ښځ. م. ج. سپوږمی، اوږمی.

اونګی (ongáy) نر. م. (ج. اونګي) و ګ. اینکی.

اون لغړ (onlağáṛ) ص. نر. م. لوڅ لغړ، بربنډ.

اونول (onawál) مص. مت. بربنډول، لوڅول.

اونی (onáy) ښځ. م. ج. هفته، اووه ورځې.

اوني (onáy) نر. م. د بر غړېدونکی.

اوول (owál) نر. م. اوون، ښځنی ګامټ، ښځنی تخمه.

اوونیزه (onizá) ښځ. م. جریده، هفته نامه، اووه ورځنی خپرونه.

اووی (owáy) نر. م. ۱) چرخوېل، تاج؛ ۲) د تندې وینته.

اوه(۱) (owá) نر. م. ښځ. ۱) هغه تناکه یا دانه چې د څارویو په پښو کې پیدا کېږي؛ ۲) نر. م. آه، ووه، د غوایانو درولو لپاره استعمالېږي.

اوه(۲) (óh) نر. م. د ارمان او افسوس غږ، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.

اوهام (awhā́m) نر. ج. (م. وهم) ترس، وېره، ډار، ترهه، وهمونه.

اوهر (awhár) نر. م. ۱) دڅمکي، ویالي، چینې یا

د تیرو هغه چاود ،چي اوبه تري نه راوتلي وي
خو بهېدلي نه وي؛ ۲) زېم، نم، نو.
اوه غله (owağlá) نر.ج. پېروني، پرېموني، اووه
خویندي، د اسمان هغه اووه ستوري دي چي یو
تر بله نیږدې پراته دي.
اوهو (ohó) اد. د تعجب او حیرانتیا بوغ دی.
اوي (awí) ص.نب. ۱) تندوبه ځمکه، تر اوبو لاندي
ځمکه؛ ۲) پاولي، پاوري، هغه کوهي او کاریز
چي په پاولو ور کوزېږي او اوبه تري نه راوړي؛
۳) جل وهلی؛ ٤) نر.م. یو ډول کندهاري انګور
دي؛ ۵) قول، ژبه، لوز، وعده، عهد، تړون.
اوی (awáy) ښځ.م.ج. پچه، بچن، هغه ځای چي
کلال لوښي په کي پخوي.
اوی (oy) ښځ.م. هګی، اګی، اویه، ویبه.
اویجه (awijá) ښځ.م. ۱) اوبجه، وبجه، ځمکه،
هېواد، اولکه؛ ۲) خاوره، نړی، قلمرو.
اوېړ (awéṛ) نر.م. ګرمي، تفت، تاو، تپت.
اویل[1] (awél) نر.م. هېل، اېل، یېل، لاچي.
اویل[2] (oyál) مص. مت. اوېدل، اودل، اویل.
اویلی (oyaláy) مف. نر.م. اوبلی، اوېدلی.
اوینه (oyaná) ښځ.م. اوبنه، اوبدنه، اودنه.
اویه (oyá) ښځ.م. (ج. اوېي) و.ګ. اګی، هګی.
اه (ah) نر.م. د افسوس کلیمه، اسویلی، اوسېلی.
اها (ahā́) هاها، هی هی، اوهو، ایهې، د خوښي
ښکاره کولو کلیمه.
اهاړ (ahā́ṛ) نر.م. د اړ میاشت، له پشه کال نه
مخکي میاشت.
اهاک (ahā́k) نر.م. چونه، اهک، یو ډول
کورکانړی دی چي وروسته له ډېر حرارت ځخه
په چونه بدلېږي.
اهانت (ihā́nat) نر.م. سپکاوی، بې عزتي.

اهتزاز (ihtizā́z) نر.م. رېږدنه، رېږدېدنه.
اهتمام (ihtimā́m) نر.م ۱) همت کول، غمخوري،
هاند؛ ۲) بندوبست؛ ۳) د کوم چا له خوا د
کتاب په چاپونه کي مراقبت او زیار ایستنه.
اهدا (ihdā́) ښځ.م. ۱) تحفه، سوغات، پېشکش؛
۲) تحفه کونه، سوغات ورکونه.
اهداد (ihdā́d) نر.م. سزا، ځوروونه، رټل.
اهرام (ihrā́m) نر.م. ۱) مخروطي ډوله جسمونه، د
هرم جمع- د مصر اهرام.
اهړ (ahā́ṛ) نر.م. و.ګ. اهاړ.
اهک (ahák) نر.م. و.ګ. اهاک.
اهل (ahā́l) نر.م. خاندان، کورني، کورمه، عشیره،
خپلوان، آل اولاد او د یو ټبر غړي.
اهلي (ahlí) ص.نب. کورني، اهل شوي، روږدل شوي.
اهلیت (ahliyát) نر.م. ورتیا، لیاقت، بلدیت، د
یوه کار د سرته رسولو کفایت او واک لرنه.
اهمیت (ahmiyát) نر.م. ۱) ارزښت، ګټه، ورتیا،
وروالی؛ ۲) عمده والي، سترتوب.
اهن ربا (ahanrobā́) ښځ.م. مقناطیس، مګنیټ،
تیږه ده چي اوسپنه او پولاد ځان ته راجذبوي.
اهنګ (aháng) نر.م. ۱) اواز، غږ، غاړه، د اواز
وزن؛ ۲) تکل، اراده؛ ۳) دود او طریقه.
اهنګر (ahingár) نر.م. لوهار، ګګر، پښ.
اهوړ (ahū́ṛ) نر.م. زمانه، قرن.
اهومن (ahomán) غریادي. د آه له کلیمي نه جوړ
صفت دی.
اهېر (ahér) نر.م. شپونکی.
ای (ay) د ندا توری؛ ۱) د افسوس او تعجب کلیمه؛
۲) او، هی، دلته، دغه؛ ۳) نر.م. شړل، خوشي
کول، ایله کول.
اې (ae) ند. د ندا توری. او، هو، ها.

ایا (ayā́) اد. د پوښتنې او استفهام کلیمه.

اياغ (ayā́ğ) نر.م. کنډول، پیاله، گېلاس، جام، کونډی، د شرابو جام.

ایالت (ayā́lat) نر.م. عمده سیمه، د سیاسي وېش له پلوه ستره سیمه.

ایام (ayā́m) نر.ج. ورځې، وختونه، موسمونه.

ایبره (ibrá) ښځ.م. ۱) فصل، حاصل؛ ۲) پاسره.

ایتلاف (itilā́f) نر.م. یووالی، ائتلاف، د سیاسي گروپونو او ډلو تېلو مؤقتي یووالی.

ایته (aytá) ښځ.م. هغه انگور دی، چې اوجوشي (ابجوشي) ورڅخه جوړوي.

ایجاب (ijā́b) نر.م. قبلول، منظورول، غوښتنه، پرځان منل، د نفي ضد.

ایجاد (ijā́d) نر.م. اختراع، ابتکار، نوی شی جوړونه، د نوي شي منځ ته راوړنه.

ایخي (iji) ښځ.م. ۱) هیجا، هجا؛ ۲) په تکو ویل، په هیجاوو وینه، په زور او زیر وینه.

ایخ (ix) نر.م. ۱) له خورو څخه د کرکې کلیمه؛ ۲) د اوښ چوکولو کلیمه، خې خې.

ایخول (ixawә́l) مص. مت. چوکول، خیکول.

ایداد (idā́d) نر.م. خورونه، رټل، سزا، اهداد.

ایدر (idár) نر.م. هما، یو افسانوي مرغه.

ایدک (aydák) نر.م. خیدک، پنیر.

ایر (۱) (ír) نر.م. گټه، فایده، حاصل، بوده، سود.

ایر (۲) (ir) نر.م. د کوچنیانو لوبه.

ایراب (irā́b) نر.م. (ج. ایرابونه) وگ. اراب.

ایرابه (irā́ba) ښځ.م. ۱) هغه لښتې یا ویاله چې له کښتونو څخه د زیم ایستلو لپاره جوړ شوي وي؛ ۲) په یو وار سره د څو تویکو بار.

ایراد (irā́d) نر.م. ۱) څرگندول، بیانول؛ ۲) گوته نیول، اعتراض، انتقاد.

ایراو (iráw) نر.م. د اوبو آخر، د اوبو بیخ.

ایرب (erә́b) ص. نر.م. کوږ، منحني، مایل.

ایربه لیکه (irabaliká) ښځ.م. کږه لیکه، کږه کرښه، منحني کرښه، مایل خط.

ایږی (iṛáy) ښځ.م. (ج. ایږي) وگ. اږی.

ایرغه (irğá) ښځ.م. (ج. ایرغې) وگ. ارغه.

ایرلی (irláy) ښځ.م. د نر اوښ غږ.

ایرم (irám) نر.م. (ج. ایرمونه) مرجان.

ایرن (irán) ص. نر.م. ۱) ایروته ورته؛ ۲) خړ، خړپړ، خړچک.

ایروپز (iropáz) نر.م. ۱) ډارن؛ ۲) بې همته.

ایروپزتوب (iropaztób) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) پستي، بې همتي.

ایروپزي (iropázi) ښځ.م. ۱) بې غیرتي، بې همتي، پستي؛ ۲) ډارن توب، وېره.

ایره (irá) ښځ.م (ج. ایرې) ییره، د لرگو تر سوځولو وروسته پاتې خاورو ته ورته ماده.

ایره کول (irakawә́l) مص. مت. ۱) په ایرو بدلول، سوځول، سوځل؛ ۲) له منځه وړل.

ایره کېدل (irakedә́l) مص. ل. ۱) سوځېدل، په ایرو بدلېدل؛ ۲) له منځه تلل.

ایره نی (iranáy) ښځ. د ایرو اچولو لوښی یا ځای (خاکستردانی).

ایري (íri) ښځ.م. (ج. ایرې) پیغورونه، د خبرو جنگ، سپکې سپورې خبرې.

ایږ (ér) نر.م. د کښتیو یا بحري یوځ یوه ډله، چې د یوه کس تابع وي؛ ۲) قطار، کتار.

ایږا (iṛā́) ص. نب. اوتر، وارخطا.

ایږاو (iṛáw) نر.م. د ویالو پر غاړه راښنه کېدونکي یو ډول وابښه.

ایږه (eṛá) ښځ.م. (ج. ایږې) وگ. وېره.

ایزګی (ízgí) ښځ.م. (ج. ایزګۍ) وګ. ازګی.

ایزوبار (izobā́r) نر.م. جغ. په جغرافیاوي نقشو کې هغه کرښه ده چې د اتموسفیر د مساوي فشار نقطې سره منښلوي.

ایژه (iẓ̌á) ښځ.م. ۱) اوږی، اوګی؛ ۲) دلویدیځ په تاریخ کې یوه لرغونې سیمه.

ایژی (iẓ̌áy) نر.م. (ج. ایژي) ایژه، لیتکی، شونتی، چراغ‌چوب، بیژې.

ایږ (íẓ) نر.م. خرس، میلو، یږ، پږ، هګ، بور.

ایس (is) نر.م. اووه، اووهه، دغوایانو د درولو غږ.

ایسار (isā́r) ص. نر.م. ج. ۱) تم، ګیر، معطل، ۲) شړل‌شوی؛ ۳) بندي؛ ٤) مصروف.

ایسارتیا (isārtyā́) ښځ.م. (ج. ایسارتیاوي) ۱) ایساریدنه، تم کېدنه؛ ۲) شړنه؛ ۳) بندي کېدنه؛ ٤) مصروفیت.

ایساریدل (isāredál) مص. ل. ۱) تمېدل، ګیرېدل، تالېدل، ګرځېدل؛ ۲) بندي کېدل.

ایستل (istál) مص. مت. ۱) باسل، وکښل، خارجول؛ ۲) شړل.

ایسته کول (istakawál) مص. مت. ۱) ایستل، باسل، وکښل؛ ۲) شړل، بهرکول، لیرې کول؛ ۳) له مخه لیرې کول.

ایسر (isár) نر.م. آه، زګیروی.

ایسک (ísk) نر.م. پچه، قرعه، حسک.

ایسم (isám) نر.م. جادو، سحر، کوډې.

ایسمګر (isamgár) فا. نر.م. (ج. ایسم ګران) جادوګر، سحرګر، کوډګر.

ایسند (isánd) ص. نر.م. ظاهر، څرګند، ښکاره.

ایسوری (isoráy) نر.م. پهلوڅی.

ایسول (isawál) مص. مت. ښکلی کول، ښایسته کول، ښکاره کول، په ګوته کول، څرګندول.

ایسې (isé) ق. یوې خواته، دې خواته، اخواته.

ایسېدل (isedál) مص. ل. څرګندېدل، بریښېدل، ښه ښکارېدل، په ښکلې ډول معلومېدل.

اېش (éš) نر.م. (ج. اېشونه) یشل، جوش، خوټ، ځوښ، خوټېدنه.

ایشله (išála) ښځ.م (ج. ایشلې) ۱) د ښځو نخا، د ښځو اتن؛ ۲) شلې، ویشلې، د نرمو اوړو هغه دوډۍ، چې په غوړو کې په تیغنه پخېږي.

ایشمه (išmá) ښځ.م. (ج. ایشمې) ۱) وږمه، نرۍ باد، الوښې؛ ۲) هغه ګنه او غړو سکه وریځ چې ژر تېرېږي.

ایشنا (išnā́) ښځ.م. ۱) یش، یېش، جوش، ځوښ، خوټ؛ ۲) تاو، غوسه، درد.

ایشناو (išnā́w) نر.م. جوش، تاو، ځوښ.

ایشند (išánd) ص. نر.م. یشند، جوشېدونکی، خوټېدونکی.

ایشنده (išandá) ص. ښځ.م. ۱) ګرمه او سخته تبه؛ ۲) نر. ج. شیشنېده، د آس شیشنېده.

ایشو (išó) ښځ.م. ای‌شو، د حسرت، افسوس او تعجب کلیمه.

اېشول (ešawál) مص. مت. جوشول، خوټول.

اېشې (išé) ښځ. ج. ۱) یشی، د کوچنیانو په ژبه غوښې ته‌وایي؛ ۲) د خره د شړولو اواز.

اېشېدل (ešedál) مص. ل. ځوښېدل، جوشېدل، خوټېدل، یېشېدل.

ایش پیښ (išpíṣ) ص. نب. حیران، وارخطا، مبهوت، اندېښمن، هک پک.

ایښندی (iṣondáy) نر.م. یو ډول ژېړه مرغۍ ده.

ایښودل (iṣūdál) مص. مت. ایښوول، کېښودل، کښېښودل.

ایښونی (iṣūnáy) نر.م. د (جملې) خبر، مُسند.

ایښوول (ʼišowál) مص. مت. کښښوول، ایښودل.
ایښی (ʼišáy) نر.م. (د جملې) خبر، فاعلي برخه، مسند الیه.
ایضاً (ayzán) بیا، تکرار، عیناً، همداسې، دا رنګه، کټ مټ، د ذکر شوي په څېر.
ایضاح (ʼizāh) نر.م. واضح، څرګندونه، تشریح.
ایغ (ʼeğ) ص. نر. بې شرم، شوخ، بې حیا.
ایغ بېغ (ʼeğbéğ) ص؛ نر. شوخ، بې شرم، ایغ نېغ، سرزوري، سپین سترګي، بې حیا.
ایغر (ʼeğár) نر.م. ۱) اینده، مینده، وینده، ساتنه، نوآس؛ ۲) زوروور، سرتمبه سری.
ایغ سترګی (ʼeğstárgay) ص. نر.م. بې حیا، شوخ سترګی، سپین سترګی.
ایغ نېغ (ʼeğnéğ) ص. نر.م. ۱) د خبرې څښتن، د پاک زړه خاوند؛ ۲) ولاړ؛ ۳) شوخ، سخت.
ایکاغ (ʼikāğ) رذیل، چوغلګر، مغولمه.
ایکونه (ʼekóna) ښځ.م. کندو، ترټه، د غلې د ساتلو خاورین شی (کندو).
ایکړ (ʼikāṛ) نر.م. د ځمکې لپاره د اندازه کولو واحد دی چې ۳٦ . ٤ مربع متره کېږي.
ایکی (ʼikáy) ښځ.م. و.ګ. یکی.
ایل (ʼél) ص. نب ۱) تابع، ترحکم لاندې؛ ۲) ساتلی، رووړی؛ ۳) ص. ښځ.م. ټبر، قبیله، کورنی؛ ٤) نر.م. لاچي، هېل.
ایلان (ʼelān) نر.م. ۱) مار، منګور؛ ۲) بې لستونو برکه، بې لستونو چپنه.
ایلای (ʼelāy) نر.م. اطاعت، د ایل له کلیمې نه جوړ مصدر دی.
ایلبند (ʼilbánd) نر.م. په یخو ځایو کې د کوچیانو د ګرمۍ د موسم ورشو، سیابند، مېله، پوندو.
ایلچي (ʼelčí) نر.م. سفیر، ځانګړی استازی.

ایلڅاروی (ʼelčārwáy) نر.م. رووړی څاروی، اهلي څاروی.
ایلغار (ʼelğār) نر.م. حمله، یرغل، چپاو.
ایل غېل (ʼelğél) نر.م. رام او یاغي، اهل او یاغي، ایلوغېل.
ایلنه (ʼelána) نر.م. (ج. ایلنې) وېلنی، پودینه.
ایلول (ʼelawál) مص. مت. راموول، تابع کول، په قبضه کې راوستل، رووړي کول.
ایله (ʼelá) ص. نب. آزاد، خوشې، خلاص، خوشې شوی، خوشکی، په خپل سر.
ایله (ʼilá) ق. ۱) محض، فقط، یوازې؛ ۲) متې، بس، دومره، لې.
ایله بیله (ʼilabíla) ق. ۱) له ایله سره په ملتیا د تاکید مانا ورکوي؛ ۲) کم نه کم؛ ۳) بېکاره.
ایله په بانه (ʼilapabāna) ق. په لړه بانه، په وړه پلمه، په معمولي بانه.
ایله په بیله (ʼilapabíla) ق. ایله په ایله، په مټې کې، په مټې، په ګرانه، هیله په هیله.
ایله جاري (ʼilajāri) ښځ.م. ۱) ملېشه، ملېشا، هغه قومي عسکر چې د اړتیا په وخت کې سره تولېږي، اربکی؛ ۲) نامنظمه غونډه.
ایلی (ʼiláy) ښځ.م. ۱) هیلی، مرغاوی؛ ۲) ص. ښځ.م. فرمانبرداري، اطاعت.
ایلې (ʼilé) ق. دې خوا، دورې، دلته، دلې، دورې.
ایلی (ʼiláy) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.
ایلېدل (ʼeledál) مص. ل. رامېدل، تابع کېدل، غاړه کېښودل، حکم منل.
ایما (ʼimā) ښځ.م. ۱) اشاره، کنایه، غمزه؛ ۲) حکم، فرمان؛ ۳) المسه، د چا په اشاره.
ایمال (ʼimál) نر.م. (ج. ایمالونه) برف کوچ، د واورې لوی غر، چې رانښوېږي، ربېځ.

ایمان (imā́n) نر.م. عقیده، اعتقاد، باور.

ایماندار (imāndā́r) ص.نر.م ۱) د ایمان خاوند، د عقیدې څښتن، ۲) غیرتی، باارادە.

ایماني (imā́ni) ص. نب. ۱) د ایمان له مخې، پر ایمان اړوند؛ ۲) رښتیانی، حقه، سمه.

ایمن(۱) (emán) ص.نر.م ۱) امن، پناه، محفوظ؛ ۲) ارام، کرار، د لاسه.

ایمن(۲) (emín) ص. نر.م. په شرقي کلاسیکه موسیقۍ کې یو عمده راګ دی.

ایمن والی (emanwā́lay) نر.م. ساتنه، ایمنتوب، ارامي، ارامتیا، دلاسه والی.

ایمنول (emanawə́l) مص. مت. ۱) ارامول، دلاسه کول، کرارول؛ ۲) حفاظت کول.

ایمني (aymáni) ښځ.م. (ج. ایمنۍ) مره خبته، مرېنت، خوش قسمتي.

ایمه (aymá) ښځ.م(ج.ایمې) اجاره، دفتر، بوګرۍ، بوګرۍ.

ایمه دار (aymadā́r) ص. نر.م. اجاره دار.

اینجه (ingá) ښځ. م. ۱) د زرې غوا غوښه؛ ۲) زرزرسا ایستل، تیګا.

اینچ (inč) نر.م. یو اندازه ده چې اوږدوالی پرې اندازه کېږي.

اینځر (inǰár) نر.م. انجیر، توغو.

اینداره (indā́ra) ښځ.م. هینداره، ایینه، ښیښه.

ایندرا (indrā́) نر. م. په ویدي میتالوجي کې د اندو-آرین رب النوع، دجګړې رب النوع.

ایندرور (indrór) ښځ.م. ندرور، یېندرور، د مېړه خور.

اینده (indá) نر.م. ۱) ویندە، میندە، غوج، انهر، ایغر، ناخصي؛ ۲) ښځ. م. په یوه سا چنبل؛ ۳) د شړشمو په څېر تخم دی چې تېل ترې باسي، جمامه؛ ٤) ډیکه، تپله، ډیکه.

اینډه (indá) ښځ.م. (ج. اینډې) د پښتنو یوه لوبه ده، کونی کونی، کونلی، اندوخر، تتی.

اینکی (inkáy) نر.م. اینګټ، ینګټ، ینګه، د ناوې د پلار له کوره د وتلو ژړا.

ایڼکی (enkáy) نر.م. (ج. ایڼکي) د غوېو یو راز نسل دی چې زیاتره برګ وي.

اینګ (ing) نر.م. د کار مینه، قصد، اراده.

اینګا (ingā́) ښځ. م. د نوزیږې ماشوم ژړا.

اینګه (ingá) ښځ.م. تونګور، تونګوره، هغه ښځه چې له ناوې سره د زوم کور ته ځي.

اینه (iná) ښځ.م. ځیګر، جګر، ینه، ایینه.

اینړ (iṇ) ص. نر.م. ۱) ضعیف، ډنګر، خوار، بې سبکه؛ ۲) نر.م. د خره اڼا، د خره ینګا.

ایوان (aywā́n) نر.م ۱) ځناور، حیوان؛ ۲) ص.نر.م ناپوه؛ ۳) کوچنی هلک؛ ٤) لویه ماڼۍ، لوی سالون؛ ٥) شاهي دربار.

ایوبوی (ayobúy) نر.م. ۱) اکتفا کول، بس ګڼل، مرېنت؛ ۲) ص. ن.م. خبر، آګاه، پوه.

ایوک (aywk) نر.م. ګزک، د زخم خرابېدنه، نو په کې پیدا کېدنه، زوه.

ایهام (ihā́m) نر.م. په بدیع کې یو صنعت دی چې شاعر په خپل کلام کې داسې تکې راوړي چې دوه ماناوې ولري: قریبه او بعیده.

ایهها (ihhā́) اد. دخوښۍ اواز، دخوشالی کلیمه.

ای هي (ehé) ښځ. م. د تعجب او افسوس کلیمه.

ایېل (ayél) نر.م. عیال، خېلخانه، تبر، کورنۍ.

ایین (ayín) نر.م. ۱) ژوروالی، عمق؛ ۲) لیاره، مسلک، عقیده، دین.

ب

ب (bé) ښځ.م. (ج. بې گانې) د پښتو الفبې دریم توری دی، ابجدي ارزښت یې (۲) دی.

با (bá) مخ. ۱) د مختاړي په ډول استعمالېږي لکه با ایمانه؛ ۲) ښځ. م.؛ د وزې او مېږې اواز.

باب (bāb) نر.م. ۱) رواج، دود، دستور؛ ۲) ډول، راز؛ ۳) بابت، په اړه؛ ٤) څپرکی، فصل، د کتاب یوه برخه؛ ٥) عنوان، موضوع؛ ٦) ور، دروازه، دړه.

بابا (bābá) نر.م. ۱) پلار، ابا، دادا؛ ۲) نیکه، ورنیکه؛ ۳) پیر، فقیر؛ ٤) بوډا، مشر.

باباجي (bābáji) نر.م. نیکه، غورنیکه، پلار.

بابامړی (bābāmáṛay) نر.م. پلارمړی، نیکه مړی، د ښېراو په ډول هم راځي.

بابایي (bābáyi) ښځ.م. کلانکاري، لویي، تکبر.

بابت (bābát) نر.م. ۱) درک، مدرک، ځای، باب، وجه؛ ۲) سبب.

بابره (bābará) ښځ. م.: یو ډول تریخ بوټی دی.

بابړزک (bābaṛzók) نر.م. یو بوټی دی چې بیخ یې د گازرې په څېر دی.

بابړنگ (bābṛáng) نر.م. د سرو مرچو غوندې ترخې او تېزې دانې دي.

بابړه (bābáṛa) ښځ.م. (ج. بابړې) ۱) پاپړه، یو ډول تریخ بوټی دی؛ ۲) دوړه، ډوزه.

بابړی (bābṛáy) ص. نر.م. (ج. بابړي) ۱) لاپو، ډوزن؛ ۲) د بابړو د قبیلې غړی.

بابغه (bābáğa) ښځ.م. گونگوشتکه، بیوغه، کوکوکوتره، کتهمیره، خړه کوتره.

بابغې نیول (bābağeniwə́l) مص.ل. ۱) خواري زاري کول؛ ۲) غریبي کول؛ ۳) نېستمنېدل.

بابک (bābák) نر.م. ابک، بابا، پلار.

بابو (bābú) نر.م. ۱) بابک، پلار؛ ۲) مامور، میرزا، لیکونکی.

بابو(۱) (bābó) ښځ.م(ج. بابوګانې) ۱) ببو، مشره خور؛ ۲) مشرانو ته د درنښت لقب.
بابوجان (bābūján) نــر.م. ټيټــاری، ټينــتاره، د يوې مرغۍ نوم دی.
بابوری (bābū́ray) نر.ج. يو ډول غټ زرد الو دی.
بابوګوټی (bābūgoṭáy) نــر.م. (ج. بابوګوټي) ۱) بابوګی؛ ۲) بابو ته سپکاوی کول.
بابوګی (bābū́gay) نر.م. و ګ. باباګوټی.
بابول (bābawál) مص. مت. رواجــول، دودول، مشهورول، ټيټول، خپرول.
بابولاله (bābūlā́la) ښځ. م. د پښتنو يوه سندره ده چې د ناوې د ناوې کولو پر وخت يې وايي.
بابولالې ويل (bābūlālewayál) مـص. مـت. اوتې بوتې ويل، بې مانا خبرې کول.
بابونه(۱) (bābawána) ښځ.م. رواجونه، دودنه.
بابونه(۲) (bābū́na) ښځ.م. (ج. بـابونې) يو بوټی دی چې تېل ترې باسي او درمل هم دی.
بابی (bā́bay) نر.م. ۱) کشرته د مينې د خطاب کلمه؛ ۲) د پښتنو د بابي قبيلې يو غړی.
بابي (bā́bi) ښــځ. م ۱) ورينداره ، د ورور ښـځـه؛ ۲) مشرې ښځې ته د احترام په ډول وايي.
بابی (bābáy) ښځ. م. ج. و ګ. بابي.
بابېدل (bābedál) مص. ل. رواجېدل، دودېدل، عامېدل.
بابېرنګ (bāberáng) نر.م. د ختې د چينجيو د علاج لپاره کارېدونکی بوټی دی.
بابېړی (bāberáy) نــر. م. ۱) دناروغۍ بېرته راګرځېدنه؛ ۲) د حل شــوي موضوع بېرته تازه کېدنه؛ ۳) دټاکلي ولور زياتونه او اخيستنه.
بابېز (bābéz) ص. نر.م. بې اهميته، بې ارزښته، معمولي، بې اغېزه، عبث.
بابېزوالی (bābezwā́lay) نــر.م. ناڅيزوالی، بې ارزښتوالی.
بابېزوکی (bābezū́kay) ص. نر.م. ۱) ناڅيز، بې ارزښته؛ ۲) ډنګر، بته، خوار، نروکی.
بابېزول (bābezawál) مص. مت. خرابول، بې ارزښته کول، بې اهميته کول بې اغېزه کول.
بابېژنه (bābežána) ښځ. م. (ج. بابېژنې) سره لرې تبه، سره توده تبه، لړزنه تبه.
باتر (bā́tar) نر.م. هغه لرګی چې په دېوال کې د هرې پخسې وروسته ورکول کېږي.
باتريا (bātaryā́) ص. نب. سـوداېي، سرګـردن، سرګاوته، لېونی، اوتر.
باتور (bātū́r) نر.م. ۱) د باز د کورنۍ يو ښـکاري مرغه دی؛ ۲) تـوريالی، تورزن، مېړنی، نر؛ ۳) دسترګو تور، د سترګو کسی.
باتوري (batū́ri) ښځ.م. توريالېتوب، توروزني، مېړانه، مېړنتوب، توروزني، نرتوب.
باتی (bātáy) ښځ.م(ج.باتيانې) ۱) پلته، پليته، د لاټين پلتـه؛ ۲) هغه پلتـه چې د قبـضيت د لېرې کولو لپاره په مقعد کې ايښـودل کـېږي؛ ۳) چوربتی، بېتری؛ ٤) دبم د لګولو پلته.
باټېری (bāṭéray) نر.م. مېړز، ښتهر، ورېږز.
باټ (bāṭ) نر.م. ۱) د کانې هغه ټرخ چې توره، چاړه وربانډې تېره کېږي؛ ۲) د ډزو ياړ؛ ۳) د نيتو کولو بتی؛ ٤) دطنز او ريشخند په ډول چاپلوس ته ويل کېږي.
باټاره (bāṭā́ra) ښځ.م. (ج. باټارې) د اينځــر غټه نوې پخه شوې دانه.
باټر (bāṭár) ص. نر.م. باټک، باټو، لاپو، غرتن.
باټول (bāṭawál) مص. مت. ۱) تېره کـول، بـاټ ورکول؛ ۲) لمسول.

باټون (bāṭū́n) نر.م. د لاس لرګی، لکړه، امسا، د پولیسو لاسڼده.

باټه (bā́ṭa) ښځ.م. (ج. باټې) لاپه، غوره، دوزه، دوره، غټه او لویه خبره.

باټی (bā́ṭay) نر.م. (ج. باټي) بالتی، کړايي.

باټینګڼ (bāṭingā́ṇ) نر.م. و.ګ. باټینګړ.

باج (bā́j) نر.م. ۱) خراج، قلنګ، مالیه، د ځمکې محصول؛ ۲) د زردشتیانو یو مذهبي رسم دی: د مذهبي مراسمو د اجرا پر وخت سکوت.

باجپازی (bājpā́zay) نر.م. باج ورکوونکی.

باجري (bā́jri) ښځ.م.ج. کربړه، کاږ، جغل، شګې.

باجړ (bājá́ṛ) نر.م. ۱) په شپو شپو باران، زورور باران؛ ۲) تالان، چور؛ ۳) ګړبړ.

باجونکه (bājonáka) ښځ.م. تورانۍ، تورانکه، چوغکه، تورکه، یوه تور رنګې مرغۍ ده.

باجه (bā́ja) نر.م (ج. باجه ګان) ۱) ساندو، د ښینې (خینې، خوښینې) مېړه؛ ۲) ښځ.م. ارمونیه، هارمونیم، دګوټو باجه، د ساز او موسیقي یوه آله.

باچا (bāčā́) نر.م. واکمن، پاچا؛ ۲) سید.

باچاخره (bāčāxrá) ښځ.م. (باچاخرې) باچاګډه، یو ډول خړ رنګې خزنده ده.

باچکه (bāčáka) ښځ.م. د اوزو یو ډول.

باچل (bāčál) نر.م. بایلودنه، بایلنه، بایلات.

باچايي (bāčā́yi) ښځ.م. ۱) تولواکي، سلطنت، پادشاهي، پاچاهي؛ ۲) مزې او چړچې.

باختر (bāxtár) نر.م. ۱) د لمر لوېدو خوا، لوېدیځ؛ ۲) تا. د آریایانو د لرغوني تمدن مرکز و، چې اوس د بلخ ولایت په نامه یادېږي.

باختر اژانس (bāxtarazā́ns) نر.م. د افغانستان د خبر اخیستلو، او خبر رسولو یوه موسسه.

باخو (bāxū́) نر.م. ۱) باګو، باګولی، باګره، د اولادونو مور؛ ۲) د کوچنیانو د ویرولو کلیمه.

باد (bā́d) نر.م ۱) هوا، ایشمه، لېږدېدونکی شمال؛ ۲) په بدن کې د کومې برخې پړسوب، قلنج.

بادار (bādā́r) نر.م. خاوند، څښتن، ملک، اغا.

باداري (bādā́ri) ښځ.م. (ج. باداری) اغاتوب، واکمني، حکمراني، خاني.

بادام (bādā́m) نر.م.ج. ۱) یو ډول ونه ده، مېوې ته یې هم بادام وايي؛ ۲) یو ډول چکن دوزي؛ ۲) د ښځو یو ډول ګانه ده.

بادامچه (bādā́mča) ښځ.م. ۱) د ګاڼې یو ډول؛ ۲) کښېده کاري، چکن دوزي؛ ۳) غرنی بادام، وروښتی، غوریښتی.

بادامه (bādā́ma) ښځ.م. ۱) سېلۍ، تېزباد، ګردله؛ ۲) لويي، غرور، کبر.

بادامي (bādā́mi) ص. تب. ۱) د بادام په شمېر، د بادام په ډول؛ ۲) یو ډول رنګ.

بادباټي (bādbā́ṭi) ښځ.م. لوېې خبرې، لاپې، باټې، دوزې، دورې، غورې.

بادبان (bādbā́n) نر.م. بادوان، په بادي کښتۍ کې ځړول شویو پردو چې د باد استفادې سره د بېړۍ د حرکت سبب ګرځي.

بادبرک (bādbárak) نر.م.ج. سپین رنګی بوټی دی.

بادبېړی (bādbéṛay) نر.م. بادبان واله بېړۍ.

بادبېزی (bādbézay) نر.م. ۱) پکی، بېوزی؛ ۲) بادپکی، بربزی.

بادبېزي (bādbézi) ښځ.م. (ج. بادبېزې) چټې او بې مانا خبرې، چټيات، بې ګټې خبرې.

بادپښی (bādpāṣ́ay) فا. نر.م. متی، ګړندی، ګړندی تلونکی، چابک، توند، وندی.

بادپکه (bādpáka) ښځ.م. وګ. بادبېزی.

بادجړی (bādjaṛáv) ښځ.م. ۱) جکړ؛ ۲) ښول؛ ۳) هغه واوره چې باد راغونډه کړې وي.

باد خور (bādxór) نر.م. ۱) بادخورک، بابښې ته ورته یو ډول مرغه دی؛ ۲) د اسونو یوه ناروغي ده؛ ۳) هغه څوک چې تود سوړ شوی وي.

بادخوره (bādxóra) ښځ.م. ۱) د پوټکي ناروغي؛ ۲) پرسوب؛ ۳) دسیفلیس وروستی مرحله.

بادخوري (bādxóri) ښځ.م. (ج. بادخورې) د اسونو یو ډول ناروغي ده.

بادر (bādár) ص. نر.م. ۱) توریالی، مېړنی؛ ۲) نر.م. دسلواغې له ښځلسمې د کب تر ښځلسمې پورې وخت.

بادرب (bādráb) نر.م. وګ. بادجړی.

بادرو (۱) (bādró) ښځ.م. په پشکال پسې موسمي میاشت.

بادرو (۲) (bādráw) نر.م. کړکۍ، روزان، موری، دریڅه، سوری، کولک.

بادري (bādā́ri) ښځ.م. (ج. بادرۍ) مېړانه، توریالیتوب، مېړنتوب، زړورتیا.

بادرۍ (bādaráy) ښځ.م. ج. مډال، مډال، د توریالیتوب او مېړانې نښان.

باد سر (bādsár) ص. نر.م. (ج. بادسري) سرسام، بادسار، کوسر، سرکوته.

بادسنج (bādsánj) نر.م. باد مېچ، ۱) انیمومیټر، د باد د فشار د سنجولو آله؛ ۲) خام تمه، متکبر

بادشاه (bādšā́) نر.م. وګ. باچا.

بادغېږ (bādǵéz) نر.م. بادرو، کولک، دریڅه، درڅه، دروڅه.

بادفرنګ (bādifaráng) نر.م. ۱) سره مخه؛ ۲) اتشک، سیفلیس.

بادکښ (bādkáṣ) نر.م. وګ. بادرو ۱.

بادکویه (bādkóya) ښځ.م. د باد په واسطه له مړي او وچې واورې څخه سورې سورې جوړېدل، د واورې د شیندل کېدلو حالت.

بادګوله (bādgóla) ښځ.م. د قولنجو ناروغي.

بادله (bādlá) ښځ.م. د بنارس یو ډول ټوکر.

بادماتی (bādmātáy) بادماتوونی.

بادمنګ (bādmáng) ص. نر.م. چلت، ګړندی، تېز، وندی، متی، چابک.

بادمېچ (bādméč) نر.م. وګ. باد سنج.

بادنجان (bādanjā́n) نر.نب. رومي بانجان، توربانجان، سوسني بانجان.

بادوان (bādwā́n) نر.م. وګ. بادبان.

بادوکی (bādū́kay) نر.م (ج. بادوکي) ۱) بادګین، بادګیر، باد ک؛ ۲) ص. نر.م. ناپوه، ساده، بېړوو؛ ۳) لته، ګوداګی.

بادول (bādawə́l) مص. مت. ۱) باد ورکول، هوا ورکول؛ ۲) لوټل، غله پورته غورځول؛ ۳) بد خرڅي کول؛ ٤) باتې وهل.

باد وهلی (bādwahálay) ص. نر.م. ۱) پاګل؛ ۲) بې مغزه، اوتر، بادساری، سرکوته.

باده (bā́da) ښځ.م. شراب، می، سهبا.

بادهوا (bādhawā́) ښځ.م. ګوډی، ګوډیپران، باديوه، باديوه، کاغذ پران.

بادي (bā́di) ص. نب. ۱) بادجن، بادګین، باد ک؛ ۲) د بادجنو خوړو خوړل؛ ۳) څوک چې درمندونه پاکوي؛ ٤) یو ډول اوبښ دی؛ ٥) هغه څیز چې له هوا نه ډک وي؛ ٦) دروا ځغن. لاپو.

باديښ (bā́diṣ) نر.م. بادرو، کولک.

بادي کول (bādikawə́l) مص. مت. اوبښ ګړندی کول.

بادي کېدل (bādikedál) مص. ل. باد وهل، د باد په واسطه د غنم اوربشې دانې پوچېدل.

باديګين (bādigán) نر.م. و ګ. بادهوا.

باديمن (bādimán) ص. نر.م. ج. ۱) پرسېدلی؛ ۲) مغرور.

باډاسکه (bāḍáska) ښځ.م. (ج. باډاسکې) څپه، چپه، بانډابسکه، موج.

باډاسکې (bāḍáske) ښځ.ج. پټ پټوونکی، پټ پټانی، دکوچنیانو یو ډول لوبه ده.

باډاسکې وهل (bāḍāskewahál) مص. ل. څپې وهل، چپې وهل، موجونه وهل.

باډر (bāḍár) نر.م. سرحد.

باډګول (bāḍgól) نر.م. ۱) رسی، مضبوط پړی؛ ۲) د آس تیسری؛ ۳) قبضه، لرموني.

باډنګ (bāḍáŋg) نر.م ۱) بادرنګ؛ ۲) ص. نر.م. بې عقل، ناپوه.

باډو (bāḍú) ص. نب. ۱) بې عقله، ناپوه؛ ۲) بې همته، سست، دروغجن، لاپو.

باډول (bāḍól) نر.م. چايجوش، کېتلی، چاجوش.

باډی (bāḍáy) ښځ.م. بدن، وجود، تنه، ادانه، باډی (لکه د موټر).

بار (bár) نر.م. ۱) ورې، څته؛ ۲) پېټی، هغه پېټی چې په اوبښ، خره یا ... باندې ورل کېږي؛ ۳) تحميل؛ ٤) دوهې حاصل؛ ٥) شرابخانه، ميخانه؛ ٦) تکت، ميزان، بارلاين.

باران (bārán) نر.م. شيګيره، وريا، ورېښت.

بارانکوټ (bāránkoṭ) نر.م. و ګ. باراني.

بارانګی (barángay) نر.م. ترلبه، تروه، شولنګ، پرخک باران، کمزوری باران، بنورمک.

باراني (bāráni) ص. نب. ۱) ورندی رخت، هغه موسم چې ډېر باران اوربږي؛ ۲) هغه څمکه چې په باران اوبېږي.

بارانی (bāranáy) ښځ.م. ۱) للمي څمکه؛ ۲) برساتی، د باران څانګړی کوټ.

باربار (bārbár) ق. وار وار، بيا بيا، څو واره، په کراتو مراتو، څو څله، څو کرته.

باربېليز (bārbéliz) نر.م. ۱) بې خاونده او بې څښتنه؛ ۲) بې مېره او بې سرپرسته.

باربېليزه (bārbelíza) ښځ.م. ۱) بې مېړه او بېکسه ښځه؛ ۲) وچه ښځه، شنډه ښځه.

بارجامه (bārjáma) ښځ.م. (ج. بارجامې) هغه څه چې بار په کې تړل کېږي.

بارچالاني (bārčaláni) ښځ.م. بارلېږدونه، بار استونه، د بارد روانېدو اجازه ورکونه.

بارچلند (bārčalánd) نر.م. بارچالاني، باربري، حمل ونقل.

بارچوی (bārčáway) نر.م. د ژرندې د څرخ د منځ لرګی.

بارڅاک (bārcák) نر.م. (ج. بارڅاکونه) شلېدلی کميس، څيرې لمن.

بارخو (bārxú) نر.م. (ج. بارخوګان) اننګی، غومبوری، رخسار، غمبوری، بارخو.

باردار (bārdár) ص. نر.م. ۱) باروالا؛ ۲) مېوه لرونکی.

بارداره (bārdára) ص. ښځ.م ۱) امېدواره، حامله، بلاربه؛ ۲) مېوه لرونکې.

بارداري (bārdári) ښځ.م. ۱) د ورلو راوړلو سامان؛ ۲) د سامان وړلو وسيله.

با رسوخ (bārusúx) ص. نر.م. بانفوذه سړی، د اعتبار خاوند، مخور، سپين روی.

بارز (báriz) ص. نر.م. جوت، څرګند، ښکاره.

بارک (bārák) نر.م. (ج. بارکونه) د پوځيانو د

ليلبي يوه برخه، د پوځيانو استرګنځی.

بارکښ (bārkáş) ص. نـر.م. ۱) بارورونکی؛ ۲) پنډي، جـوالي؛ ۳) زيارکښ؛ ٤) د سـړي سينې خاوند، حوصله لرونکی.

بارکښي (bárkaşi) ښځ.م (ج. بارکښې) بارورونه، بارلېږدونه، بارچلونه.

بارګاډی (bārgáḍay) ص. نـر.م. بارلاری، مال ګاډی.

بارګاه (bārgáh) ښځ.م. ۱) دربار، محل، د پاچا مانۍ، باچاهي خېمه؛ ۲) سپېڅلی ځای.

بارګير (bárgir) نـر.م. بارورونکی، هغه ځاروی چې بار وړي.

بارنامه (bārnáma) ښځ.م. چيټۍ، د تجارتي مالونو فهرست او ښکارونه.

بارنيول (bārniwál) مـص.ل. ۱) مېـوه داره ونه په بار راتلل؛ ۲) په ګېډه کېدل.

باروت (bārút) نـر.ج: بـارود، د توپک دارو، دارو ويشتونکې وسلې انفلاقي مواد.

باروتخانه (bārūtxána) ښځ.م. د باروتو ګودام، هغه ځای چې باروت په کې ساتل کېږي.

بارورونکی (bārwrúnkay) فا.نـر.م. نقليه، د بار وړ لو وسيله، د حمل ونقل وسيله.

باروګراف (bārográf) نر.م. فشار سنجوونکی، هغه آله چې د هوا فشار ښکاره کوي.

بارول (bārawál) مـص. مت. بار وربانديې اچول، ورې وربانديې اچول، بار وربانديې اړول.

بارومېټر (bārometáṛ) نر.م. و.ګ. باروګراف.

باره (bára) ښځ.م. ۱) لـوی بند؛ ۲) د تيـږو دېوال، د تيـږو غټه پوله؛ ۳) دېـرې او کـوټه تيـږې، دلې شـوې تيږې؛ ٤) اد. باب، اړه، په برخـه؛ ۲) پلا، ځل، وار.

باري (bári) نـر.م. ۱) لوی څښتن تعالی؛ ۲) ص. نب. مېوه کوونکې ونه؛ ۳) نر.م. رافعه، اړم، د اوسپنې جبل.

باری (bāráy) ښځ.م ۱) د پياز پرده، د پياز پوټکی؛ ۲) له باز نه لږ وړوکی يو ښکاري مرغه دی.

بارياب (bāryáb) ص.م.ج. ۱) اجازه مـوندلی، اجـازه ورکـړی شـوی؛ ۲) دواکمن حضـور ته ورغلی

بارېدل (bāredál) مص.ل. حمل کېدل، مال په بار وړونکـو بانديې اچـول کـېدل؛ ۲) الـېږدېدل، کوچېدل، کډه تلل.

باريک (bárik) ص.نر.م. نری، ډېر نری، نازک.

باريک بين (bārikbín) ص.نر.م. ځيرک، پوه، هوښيار، ځير.

باريکي (báriki) ښځ.م. (ج. باريکۍ) نازکي، نزاکت، راز، سر، پټه مانا؛ ۲) نري والی.

باړ (báṛ) نر.م. (ج. باړونه) ۱) باټ، ډېډې، شليک؛ ۲) باړه، وباړه، انګـړ، د پټي انګـړ، خمبې يا تاو شوی اغزن مزی.

باړخو (bāṛxú) نر.م (ج. باړخوګان) باړخه، بارخو، اننګی، غومبری، رخسار.

باړک (bāṛák) نر.م. (ج. باړکونه) يوه ونه ده چې سکاره ترې جوړوي.

باړل (bāṛál) نر.م. ګټه او فايده رسول.

باړواک (bāṛwák) ص.نر.م. بې فکره، بې هوښه، بې پروا، ناخبر، بېروا.

باړه (bāṛá) ښځ.م. ۱) اجوره، کرايه؛ ۲) ونډه لکه کونجاړه، پنډانه، ببېره، بوس؛ ۳) ښځ.م.ج. ښې او اعلى درجه نرۍ وريجې دي.

باړه کول (bāṛakawál) مص. مت. کـرايه کـول، اجاره کول، په کرايه ورکول.

باړی (bā́ṛay) نر.م. (ج. باړي) مزد، اجوره.

باړي (bā́ṛi) نر.م. (ج. باړيان) خدمتگار، نوکر، مزدور، کارگر، اجير، مستخدم.

باړۍ (bāṛáy) ښځ.م.ج. ۱) کورسره نږدې د کر ځمکه او باغچه؛ ۲) ډله، ټولي، ټولنه.

باړېزوال (bāṛezwā́l) نر.م. هغه سړی چې د باړيز (ماشيندار) مشر وي.

باړيزه تپانچه (bāṛizatapā́nča) ښځ.م. تپانچه چې ډېر کارتوس په لږ وخت کې ويشتلی شي.

باړي مار (bāṛimā́r) ص.نر.م. (ج. باړي ماران) ۱) بډې خور، رشوت خور؛ ۲) اجير.

باړينچغ (bāṛinčág) نر.م. بانيچغ، بانيچق، غنجلی، د کوچنيانو لوبه.

باز (bā́z) نر.م. يو تکړه ښکاري مرغه دی چې کېږه منبوکه او غښتلي پنجې لري.

بازار (bāzā́r) نر.م. د اخيستلو او خرڅولو ځای.

بازارگی (bārzā́rgay) نر.م. بازارګوتی، کوچنی بازار، بازارګنکی.

بازاري (bāzā́ri) ص.نر.م. د بازار اوسېدونکی، هغه څوک چې د بازار تر څنګه استوګنه لري.

بازدار (bāzdā́r) نر.م. وګ. بازوان.

بازگوټی (bāzgóṭay) نر.م (ج. بازګوټي) ووړکی باز، کوچنی باز، ورکوټی باز.

بازل (bāzál) مص. مت. ۱) بايلول، بايلودل؛ ۲) خرڅول، لګول؛ ۳) په جوارۍ بايلل.

بازلی (bāzálay) مف.نر.م. ۱) بايلودلی، بايللی؛ ۲) لګولی؛ ۳) له لاسه تللی.

بازنامه (bāznā́ma) ښځ.م. د بازونو په اره د خوشال خان خټک يو اثر دی.

بازو (bāzū́) نر.م. ۱) مټ؛ ۲) ارخينی، وړخينی، د کټ د څلورو اړخونو د لرګو يو لرګی؛ ۳) د کلا د څلورو دېوالونو يو دېوال.

بازوان (bāzwā́n) نر.م. هغه څوک چې بازان ساتي، په بازونو ښکار کوي.

بازوبند (bāzū́band) نر.م. پسول يا په څرمن کې ګنډلی تعويذ چې پر مټ تړل کېږي.

بازوگی (bāzū́gay) نر.م. (ج. بازوګي) ۱) ووړ بازو، د کټ لنډ بازو؛ ۲) د کلا کوچنی او لنډکی دېوال.

بازونکی (bāzū́nkay) فا. نر.م. (ج. بازونکي) ۱) بايلونکی؛ ۲) خرڅوونکی، مصرفوونکی.

بازي (bā́zi) ښځ.م.(ج. بازۍ) ۱) لوبه؛ ۲) دوکه، چل ول؛ ۳) داو، قمار.

بازيچه (bāzíča) ښځ.م. ۱) هر هغه شيز چې لوبې ورباندې کېږي؛ ۲) د بل د لاس آله.

بازيگر (bāzigár) ص.نر.م ۱) بازينګر، ګډېدونکی ۲) مداري؛ ۳) ټګ؛ ٤) بې اصوله؛ ٥) دوه ژبی، دوه مخی؛ ٦) لوبغاړی، هيرو، اکټر.

بازيگري (bāzigári) ښځ.م ۱) ټګي، مداريتوب، دوکه بازي؛ ۲) نڅا، ګډا.

باس (bā́s) نر.م. ۱) ټټی، خاک انداز، بيت الخلا؛ ۲) بسوی؛ ۳) ص.نر.م. بم، د زير ضد د ترېل ضد؛ ۲) د هارمونيک په موسيقي کې کښتنی برخه.

باسار (bāsā́r) ص.نر.م. ۱) باک سار، سرسام، بادسار، سودايي؛ ۲) لېونی.

باسل (bāsál) مص. مت. ايستل، ويستل، شړل، خارجول، کښل، توجه کول.

باسل (bā́sil) نر.م. بيا. د بکترياګانو يو ډول مايکروسکوپي او يو سلولي ژوی دی.

باسمه (bāsmá) ښځ.م. (ج. باسمې) يو ډول وزي ټوکر دی، چې پردې ترې جوړوي.

باسواد (bāsiwā́d) ص. نسر.م. باسواده، لوستی، تعلیم یافته.

باسورجن (bāsūrján) ص. نسر.م. مست اوښ، بور بورو اوښ، لیونی اوښ، اریمار اوښ.

باسوري (bāsū́ri) ښـځ.م. بانسوری، فلوټ، د موسیقۍ یوه آله ده.

باسي (bā́si) ص. نب. ۱) پاتې شونې، شومانده.

باشي (bā́ši) نسر.م. د یوې ډلې مستخدمینو او کارګرانو مشر.

باښ (bā́ṣ) ص. نر.م. هغه آس چې څلور واړه پښې یې سپینې او تندی یې سپین خاپ ولري.

باښه (bā́ṣa) ښځ.م. یو ښکاري مرغه دی.

باښه ګی (bāṣagáy) ښځ.م. بمبیرک، د پتنګانو یو ډول.

باښین (bā́ṣin) نر.م. یو ډول الوتونکی دی.

باطل (bā́til) ص. نسر.م. ۱) بابیز، ناروا، ناځیز، ناحق؛ ۲) بیهوده، بې ګټې، پوچ.

باطلول (bātilawál) مص.مت. ردول، حق نه ګڼل، کوره کول، بې ارزښته کول.

باطن (bā́tin) ص. نر.م. ج. پټ، دننه.

باطني (bātíni) ص. نب. دننه، پټ، په زړه کې.

باعث (bā́ṣis) تـر.م. ۱) وجـه، سبب، علـت؛ ۲) فا.نر.م. اصرار کوونکی، ټینګار کوونکی.

باعثیا (bāṣistyā́) ښځ.م. ټینګېدنه، ټینګار کونه، اصرار کونه، ټینګېده، تاکید.

باعث کېدل (bāṣiskedә́l) مص. ل. ټینګېدل، کلکېدل، محکمېدل.

باعظمته (bāṣazmáta) ص. نب. ۱) پـرتمیـن، لوی، درونـد، باوقاره؛ ۲) مشر، عزتمند.

باعمله (bāṣamála) ص. نب. نېک عمله، یقین کوونکی، عقیده لرونکی، د عمل خاوند.

باغ (bā́ğ) نر.م. بن، د ځمکې هغه ټوټه چې زیاتره میوه لرونکې ونې او بوټي ولري.

باغ باڼی (bāğbā́ṇay) ص. نسر.م. باغ باغ، ډېر خوشاله، په جامو کې نه ځایېدنه.

باغچه (bā́ğča) ښځ.م (ج. باغچې) بڼګی، جنګی، وړوکی باغ، باغ ګوتی.

باغکه (bāğáka) ښځ.م. ۱) یو مـارغـه دی چې بـرګ وزرونه لـري؛ ۲) یو ډول اسماني رنګه کاڼی دی چې کوچنیان بیرولي (تشلې) ورڅخه جوړوي.

باغلي (bā́ğli) نر.ج. باقلي، باغولي.

باغو (bāğū́) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) پیشیرانګ، پیشیرانګی.

باغ والا (bāğwālā́) نر.م. د باغ خاوند.

باغوان (bāğwā́n) نا. نر.م. مالیار، مالي، بڼوال.

باغوټ (bāğū́t) نـر.م. ۱) باغوتی، بوغوټ، کله چرک؛ ۲) انجیره.

باغي (bā́ği) ص. نب. ۱) د باغ ځمکه؛ ۲) یاغي، بغاوت کوونکی؛ ۳) د باغ فصل.

باغیرته (bāğayráta) ص. نب. غیرتي، میړنی.

باقاعده (bāqāṣída) ص. نب. منظم، اصـولي، برابر، سم، له قاعدې سره سم.

باقي (bā́qi) ص. نب. ۱) پاتې، پاتې کېدونکی، بقایا؛ ۲) نور.

باقی (bāqáy) ښځ.ج. ۱) کانګې، قی، استفراق، استفراغ؛ ۲) د باقي جمعه.

باقیدار (bāqidā́r) ص. نسر.م. ۱) هغه څوک چې باقي وربانديې پاتې وي؛ ۲) پوروړی.

باقیداري (bāqidā́ri) ښځ.م. باقي کېدنه.

باک (bā́k) نر.م. ۱) پروا؛ ۲) وېره، ډار؛ ۳) تاوان؛ ۴) په خوست کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

باکره (bākırá) ص. ښځ. م. پېغله، بچره، هغه جلۍ چې پېغلتوب او بکارت یې ساتلی وي.

پاکفایته (bākıfāyáta) ص. نب. لایق، هوښیار، وړ، استعداد والا، تکړه.

باکماله (bākamā́la) ص. نب. کسبي، کسبګر، د کمال خاوند، تخصص والا.

باکو (bākū́) نر.م. مشر وررور.

باکوکړ (bākūkáṛ) نر.م. سارانی چرګ، کوکړ.

باکه ساری (bākasā́ray) نر.م. هغه پسه، چې ښکرونه یې واړه وي او په وریو کې ښکاري.

باګرام (bāgrā́m) نر.م. د پېښور پخوانی نوم.

باګره (bāgrá) ښځ.م. تور، بلا، باګو، باخو، باګولی، د ویرې یو خیالي شیز.

باګه (bāgá) ښځ.م. ۱) لاپه، باټه؛ ۲) لاس بری.

بالاپوښ (bālā́poṣ) نر.م. غټ کوټ، بالاپوش.

بالاحصار (bālāhisā́r) نر.م. په لوړ ځای جوړه شوې عسکري کلا.

بالاخانه (bālāxā́na) ښځ.م. ماڼۍ، د دوهم پوړ کوټه، دکوټې د پاسه کوټه.

بالاخره (bılāxırá) ق. لنډه دا چې، په پای کې، په اخیر کې، پای ته.

بال بال (bā́lbā́l) ص. نر.م. خوشال، په طبعه، انج و منج، باغ باغ، باغ باړی.

بال بچ (bā́lbač) نر.م. واړه زیړه، واړه زاړه، کورنۍ، ښځه او اولاد، کورمه

بالبکی (bālbákay) نر.م. ډبی، ببړیکی، پتنګ.

بالبوزک (bālbozák) نر.م. یو غرنی بوټی، غرنی تراتېزک، یو ډول شنه سابه دي.

بالتی (bāltáy) ښځ.م. ۱) بالتی، ستل؛ ۲) تاتکی، هغه فلزي لوښی چې ختې او ... په کې وړل کېږي ۳) د قروانې د وړلو لوښی.

بالښت (bālā́ṣt) نر.م. سروېړدی، بالین، تکیه، ډډېری، ګوزی، سری، سروبښت.

بالښتک (bālaṣták) نر.م. ۱) بالښتی، وړوکی بالښت؛ ۲) هغه اوږد لرګی چې د کبانو د نیولو د جڅې یوه اړخ ته یې ږدي.

بالغ (bā́lig̃) ص. نر.م. نوی ځوان ژنی، پیلستی، ځوانی ته رسېدلی، نوی زلمی.

بالفرض (bılfárz) ق. فرضاً، د اټکل له مخې، د ګومان له مخې، د تخمین له مخې.

بالفعل (bilfisl) ق. په عملي ډول، په عمل کې، د یوه عمل د کولو په وخت کې.

بالکل (bilkul) ق. بېخي، تماماً، په بشپړه توګه، په ټوله مانا، له هره اړخه، په یقیني سره.

بالکه (bālká) ښځ.م. نلۍ، دروی، نلکی، د چلم دورمه یا نل، درمه.

بالکه چي (bālkáči) نر.م. خدمتګار، بالکی، نوکر، د فقیر شاګرد.

بالکی (bā́lkay) نر.م. شاګرد، نوکر، خادم، ورکوټی نوکرګی.

بالمثل (bılmısl) ق. په څېر، غوندې، ورته، په ډول، په هماغه ډول.

بالمقابل (bılmuqā́bıl) ق. په ځواب کې، په بدل کې، په عوض کې، په مقابل کې.

بالنګ (bāláng) نر.م. (ج. بالنګان) توک نارنج، یو ډول نارنج دی.

بالڼ (bāláṇ) نر.م. ۱) خاشاک، خس، خځله؛ ۲) یو ډول قورمه.

بالو (bālū́) نر.م. (ج. بالوګان) یږه، میلو، خرس، یږ، یو شیرو ونکی ځناور.

بالون (bālū́n) نر.م. یوه لویه ګردې کڅوړه چې له سپکو غازونو (هایدروجن، هیلیوم) ډکه

ډکېږي او هوا ته پورته کېږي.

بالۍ (bāláy) ښځ.م. والۍ، لښتۍ، دغوړو منډرۍ، د غوړو يو ډول گانه ده.

باليوس (bālyós) نر.م. دکندهار لرغونی نوم.

بام (bā́m) نر.م. (ج. بامونه) د کوټې سر، بلې.

بامبره (bāmbára) ښځ.م. (ج. بامبرې) مچۍ، غومبسه، ډمبره.

بامبړ (bāmbáṛ) نر.م. بامبېړی، پنډت، برهمن، بامڼ، د هندوانو مذهبي مشر.

بامبړه (bāmbáṛa) ښځ.م. (ج. بامبړې) د اور لمبه، د اور غوړانجه، د اور غوړيشه.

بامبو (bāmbū́) نر.م. ۱) د مچيو او بامبرو بنهار؛ ۲) د ښارويو گڼې رمبارې؛ ۳) بانس.

بامبېړ (bāmbéṛ) نر.م. ۱) شور، بامبېڼ، ځوږ، شورماشور؛ ۲) ورنده لانجه.

بامبېلکی (bāmbélkay) نر.م. پرپره کی، ډبی، تاروگی، بانک، بمبېړی، پتنگ.

بامره (bā́mra) ښځ.م. دخولې غاړه، د خولې مخه، د خولې پيشه، د خولې چنه.

بامل (bāmál) مص. ل. د خپلو پالل، اشنايي پالل، ملگرتيا پالل، پالنه.

بامنه (bāmána) ښځ.م. (ج. بامنې) د دوستانه اړيکو ټينگونه، د دوستۍ پالنه او ساتنه.

بامڼه (bāmáṇa) ښځ.م. (ج. بامڼې) شنه لوخړه، غروسکه لوگی، لوخړه، د بېراوگڼ لوگی.

بامونکی (bāmū́nkay) فا. نر م. آشنايي پالونکی، ملگرتيا پالونکی.

بامه (bā́ma) ښځ. م. د ژمي پای، د ژمي وروستۍ ورځې چې پيشوگانې مستېږي.

باميال (bāmyā́l) نر.م. لد. پالوال، مهربان.

بان (bā́n) نر.م. و گ. بوڼ.

بانجو (bānjū́) نر.م. کوکری، اتيون، کوتری، کونگری، نوی زېږېدلی کوکری.

بانډو (bānḍó) ښځ. م. عسکري ارکيستر.

بانډرو (bānḍráw) نر.م. گلدار کميس.

بانده (bā́nda) ښځ. م. ۱) تړون، تېړه، قرارداد، ناغه؛ قومي جرمانه؛ ۲) قومي پابندي.

باندې (bāndé) ق. ۱) د پاسه، پورته، پاس، پر، په؛ ۲) په ذمه، وربورې.

باندې کول (bāndekawál) مص. مت. بارول، نگولی د پخلي لپاره په نغري ايښودل.

باندېنی (bāndénay) ص. نر.م. ۱) پاسنی، پرياندي، مافوق؛ ۲) بهرنی، خارجي.

بانډ (bā́nḍ) نر.م ۱) لاټري، لاټری، پچه؛ ۲) تړون، ضمانت خط؛ ۳) ډله، دسته.

بانډار (bānḍā́r) نر.م. مجلس، راټولېدنه، ټولی، غونډه، جرگه، بنډار.

بانډه (bānḍá) ښځ. م. مېنه، دمالدارانو خپلو ښارويو سره په غره کې د اوړي تېرولو ځای.

بانډه گی (bānḍagáy) ښځ.م. ج. کوچنی بانډه، وړه ميله، هغه بانډه چې لږ ښاروي لري.

بانډه چي (bā́nḍači) ص. نر.م. بانډه وال، د بانډې اوسېدونکی..

بانډه وال (bānḍawā́l) ص. نر.م. ۱) د بانډې سری؛ ۲) د بانډې خاوند.

بانډېسی (bānḍésay) نر.م ۱) بانډه چي؛ ۲) هغه شپون چې ځای پر ځای رمې پيايي.

بانک (bā́nk) نر.م. هغه شخصي يا دولتي ځای چې خلک په کې خپلې پيسې يا زېورات ساتي.

بانکداري (bānkdā́ri) ښځ.م. (ج. بانکدارۍ) بانکي چارې، په بانک پورې تړلې مسألې.

بانکه (bā́nka) ښځ.م. (ج. بانکې) ۱) پایزیب، بانکه؛ ۲) نر.م. دولي هلک، ښښتني ځوان.

بانګ (bā́ng) نر.م. ۱) چغ، غږ، اواز، کوکاره؛ ۲) دلمانځه اذان؛ ۳) د چرګ اواز.

بانګوړی (bāngū́ṛay) نر.م. (ج. بانګوړي) ۱) هغه چرګوړی چې نوی په اذان راغلی وي؛ ۲) انبور، امبور، پلاس.

بانګي (bā́ngi) نر.م. (ج. بانګیان) ۱) نرچرګ. بانګیتی؛ ۲) مؤذن، اذان کوونکی.

بانګۍ (bāngə́y) نب.م.ج. د اوبو چلولو چنګک (کونډې) والا لرګي.

بانو (bānū́) نر.م. ۱) ماکو، مانک، بې لښې مچې؛ ۲) د هندتو او زردالو یو ډول دی؛ ۳) ښځ.م. مېرمن، بي بي.

بانه (bā́na) ښځ.م. پلمه، حیله، عذر، بهانه.

باني (bā́ni) ص. نب. موسس، تاداو اېښودونکی، بنسټ اېښوونکی.

بانېګر (bānegár) ص. نر.م. بانه جوړوونکی، پلمه کوونکی، په کارونو کې حیله کوونکی.

بانین (bā́nin) نر.م. شاهین، یو ښکاري مرغه دی.

باڼ (bā́ṇ) نر.م. ۱) وګ. بوڼ؛ ۲) لوښني، بڼ، دودي، لامده اوړه په اوبو کې حل کوي او ښوروا ته د تینګولو لپاره وراچول کېږي.

باڼوکه (bāṇóka) ص. نب. مست او نېشه سړی یا ښځه، خماره ښځه یا خمار سړی.

باڼه (bāṇá) نر.م.ج. برڼه، د سترګو د زېزمونه چار چاپېر وېښته.

باڼي (bā́ṇi) ښځ.م. هغه آله ده چې د هغې په ذریعه له غرمنې نه رسۍ غږل (تاوول) کېږي.

باڼیچغ (bāṇičáğ) نر.م. وګ. باړینچغ.

باڼیاز (bāṇyā́z) نر.م. ښیاګر، حلاف، هټیوال.

باو (bā́w) نر.م. ۱) د اتشک ناروغي، باد فرنګ، سفلیس؛ ۲) پمنوالی، سوزکی؛ ۳) بیه، نرخ.

باور (bāwár) نر.م. اعتبار، یقین، اعتماد.

باورچي (bāwárči) ص. نر.م. ۱) قاصد، ایلچي؛ ۲) باوري، معتمد؛ ۳) نر.م. باورچن، اشپز.

باورچي خانه (bāwarčixā́na) ښځ.م. پخلنځی، اشپزخانه.

باوررای (bāwarrā́y) ښځ.م. باور رایه، د اعتماد رایه.

باورلیک (bā́warlik) نر.م. اعتماد پاڼه، اعتماد نامه.

باوري (bāwári) ص. نب. اعتباري، اعتمادي، معتمد، د اعتبار وړ، د باور وړ.

باوړۍ (bāwaṛáy) ښځ.م. ۱) اسوره سطحه، جګ اوار ځای؛ ۲) لویه ځاه؛ ۳) ړیګی، باولی.

باولل (bāwlál) مص. مت. باولي ورکول، باز، باښه یا سپی د ښکار کولو لپاره روزل.

باوله (bā́wla) ص. نب. بوله، بې فکره، بې عقله، کم عقل، ساده، ناپوه، اوتر بوتر.

باولی (bā́wlay) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې زړور او د کار وړ نه وي خو ځان زړور او پوه ښيي؛ ۲) باز او باښه په ښکار روږدي کول.

باولي (bā́wli) نر.م. ښکاري سپي، باز او باښې ته د ښکار نیولو د چل ښودلو میدان.

باولۍ (bāwláy) ښځ.م. هغه لار یا زینه چې ځاه یا کاریز ته ښکته ورغلې وي.

باوو (bāwū́) نر.م. (ج. باووګان) باهو، د ښځو یو ډول پسول چې په مړوند کوي یې.

باوي (bā́wi) ص. نر.م. د باو ناروغ، په باو اخته.

باوېړی (bāwéṛay) نر.م. (ج. باوېړي) بابېړی، د ناروغتیا بهرته ګرځېدنه.

باهو (bāhū́) نر.م. (ج. باهوګان) وګ. باوو.

بای (bā́y) نرم. بايلل، بايلودل.

بايد (bāyád) ق. ۱) بايده، هرومرو، ضرور، حتمي؛ ۲) مناسب، په ځای، له دود سره سم.

بايسکوب (bāyskób) نر.م. سينما، دفلم د ښودلو ځای.

بايکاټ (bāykā́ṭ) نر.م. تعلق پرېښودل، اړيکه پرېکول، له غم ښادۍ نه وېستل.

بايکړ (bāykáṛ) نر.م. پلپونه، پلمن، يوه غرنۍ ونه چې لرګي يې د مسواک لپاره کارېږي.

بايلات (bāylā́t) نر.م. ۱) بايلودنه، تاوان، زيان؛ ۲) پړکېدنه، ملامت کېدنه، خړ کېدنه.

بايلل (bāylál) مص. مت. بايلودل، بای کول، له لاسه ورکول.

بايلوول (bāylowál) مص. مت. بايلل.

بايوال (bāywā́l) ص. نر.م. ۱) شريک، شريکار؛ ۲) په کاروبار کې ملګری.

ببر (bābár) نر.م ۱) هغه زمری چې په غاړه او اوږو يې لوی وېښته وي؛ ۲) ص. نر.م. ګڼ او اوږد وېښته سری؛ ۲) قهرجن؛ ۳) ګڼ، ګور.

ببرستنی (babarstánay) نر.م. (ج. ببرستني) يو ډول انګرېزي توپک دی.

ببرسری (babársaray) نر.م. ګګرسری، بېتل.

ببرغوږی (babargwáẓay) نر.م. ۱) غوړور توپک، ۳.۳ بور توپک؛ ۲) د ببرو غوږو خاوند

ببرو (babrū́) ص. نر.م. بدرنګ سری، د تريو تندي خاوند، د تورې تندې څښتن.

ببروزه (babróza) ښځ.م. بروزه، يو ډول واښه دي.

ببرول (abarā́wal) مص. مت. ۱) د سر وېښتان لړول، وېښته ګډوډ کول؛ ۲) څوک لمسول او په غوسه کول.

ببری (babráy) نر.م. ۱) يو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) کشمالی، ريحان، نازبو، بوبری.

ببرېدل (babaredál) مص.ل. ۱) ببرکېدل، ګڼېدل؛ ۲) پاړېدل؛ ۳) پرېشانه کېدل، ګډوډېدل.

ببغی (babáğay) ص.نر.م. (ج. ببغي) غريب، بدمرغه، بې وزلی، بې وسه، عاجز، خوار.

ببکی (babákay) نر.م. لاپې، ځان ښودنه، څوک (خصوصاً کوچنيان) ګواښل.

ببو (babáw) نر.م. بلا، ښځې، باخوړ د ماشومانو د ډارولو کليمه.

ببوتتی (babotátay) نر.م. ملاچرګک، ګوډۍ چرګ، بابوکی، ملاوتوتک.

ببوزی (babózay) نر.م (ج. ببوزي) ۱) پکه، پکی، بادپکی؛ ۲) کب خورک، يو ډول مرغۍ ده.

ببوغه (babū́ğa) ښځ.م. (ج. ببوغې) خره کوتره، ګوګوشتو، ببوغې ـ بابغه، کتيره.

ببی (babáy) نر.م. (ج. ببي) يو ډول مارغه دی چې چينجي خوري.

ببۍ (babə́y) ښځ.م. (ج. ببۍ ګانې) مشره خور، ترور يا بلې مشرې ښځې ته د احترام کليمه.

ببېزنه (babézna) ښځ.م. (ج. ببېزنې) لړزه تبه، سړه توده تبه، شيبره تبه، سړه لړې تبه.

ببېښی (babéṣay) نر.م. (ج. ببېښي) بواسير.

ببېښي (babéṣi) ص. نر.م. بواسيري، هغه څوک چې په بواسيرو اخته وي.

بت(۱) (bát) نر.م. ۱) د کانو دېوال، د ځاه، کارېز لښتې د تيږو وېره؛ ۲) اړ، مايه، کلف، اها، بتي، پان، هغه اروبۍ چې توکرانو ته د شخولو لپاره ورکول کېږي.

بت(۲) (bū́t) نر.م. (ج. بتان) ۱) مجسمه؛ ۲) تصوير؛ ۳) مجازاً معشوقه.

بتاره (batā́ra) ښځ.م. (ج. بتارې) گرز، د پهلوانۍ جنگي وسله.

بت پرست (butparást) ص. نر.م. د بت عبادت کوونکی، بت ته سجده کوونکی، مشرک.

بت تراش (but tarā́š) نر.م. د بتانو جوړوونکی، بت ساز، مجسمه جوړوونکی.

بت تون (buttū́n) نر.م. بتخانه.

بتخانه (butxā́na) ښځ.م. (ج. بتخانې) بت تون، د بتانو ځای، د مشرکانو د عبادت کولو ځای.

بتخک (batxák) نر.م. (ج. بتخکان) بتیرغزی، غزه، یو ډول خړ رنگه مارغه.

بتر (batár) ص. نر.م. ډېر خراب، ډېر بد، بدکاره، بې خونده، بدتر.

بتري (batári) ښځ.م. (ج. بترۍ) خرابي، بدتري، بدتروالی، بتروالی.

بتک (baták) نر.م. پټک، پتکی، بتکی، د اوبو ورلو لوښی.

بتکده (butkáda) ښځ.م. بتخانه.

بتکه (batáka) ښځ.م. (ج. بتکې) بته، پتکه، د هیلیو د کورنۍ یو ډول.

بتکی (butkáy) نر.م. ۱) وړوکی ډبوال؛ ۲) د ختو یو کمکی توپی؛ ۳) له کوټې سره نیږدې لرگی چې سامان وربانديې ځوړند وي.

بتکۍ (batkáy) ښځ.م. بیتلۍ، ام په، کورکی، د زرکو او نورو مرغیو نیولو آله.

بتله (batála) ښځ.م. (ج. بتلې) پتکه، هغه چرگه چې لومړی ځل په هگیو اچولو راغلې وي.

بتلۍ (batláy) ښځ.م. بیتلۍ، بتکۍ، د زرکو د نیولو یو ډول خاصه آله.

بتوله (batóla) ښځ.م. په ښکار پسې د ښکاري مرغه د ورخوشې کولو چل.

بته (۱) (báta) ښځ.م. ۱) قاز، بتکه، یو ډول هیلۍ ده؛ ۲) ص. نب. نری، ډنگر، کمزوری، خوار.

بته (۲) (butá) ښځ.م. یو ډول سکوی، د کنبیدو یو ډول، د خامکدوزۍ یو ډول دی.

بتي (báti) ښځ.م. ۱) هغه نرم اوره چې جولاگان یې تنستې ته ورکوي؛ ۲) ناکرلې شودیاره ځمکه؛ ۳) ص.نب. سلامت، پوره؛ ۴) ښځ.م.ج. ژاولکې حلوا، سونک، په غوړو کې ایشېدلې گوړه.

بټ (báṭ) نر.م ۱) بټۍ، د نینو کولو بټۍ؛ ۲) د خښتو پخولو داش؛ ۳) تبۍ؛ ۴) د توپک کونداغ؛ ۵) د تاپر چاود بدنه؛ ۶) ص. نر.م. تود، گرم؛ ۷) غیب وېونکی، کاهن.

بټا (baṭā́) نر.م. څوک چې په یوه سترگه ړوند وي او د سترگې گاټې یې راوتلې وي.

بټ بېدیا (baṭbedyā́) و.گ. بټې بیابان.

بټ سترگی (baṭstárgay) نر.م. ړوند، چغر، بټک، ړند سترگی، تڼ سترگی.

بټ سوره (baṭsū́ra) ښځ.م. (ج. بټ سورې) دل، شالا، ځیره اوره، لواړ اوره.

بټ سوری (baṭsū́ray) نر.م ۱) څخوږی، زوی، ډډوی میده گې؛ ۲) سیکه سې، د اوړو سبوس ۳) گونډی، دروځه، تر درمند پاکولو وروسته ناټکېدلې وړی.

بټل (baṭál) نر.م. ۱) د نسوارو او بنگو میده کولو لوښی؛ ۲) خاوری، تولگی، خاورینه پیاله، لوی کنډولی، خاورینه کاسه.

بټلی (baṭálay) نر.م. (ج. بټلي) د خاورو کنډول، کنډولی، خاوری.

بټن (baṭə́n) ښځ.م. (ج. بټنې) ۱) بټنه، د کمیس تنی؛ ۲) سویچ.

بټنګ (baṭáng) نر.م. (ج. بټنګان) د نشپاتۍ او ناک غوندې یو ډول مېوه ده.

بټول (baṭowál) مص. مت. د پوستکي پړوهل، له وزې نه د څرمنې د ایستو لپاره د لکۍ سره د څرمنې څه برخه څیرې کول.

بټوه (baṭwá) ښځ.م. جېبي بکس، د پیسو ساتلو کڅوړه.

بټه (báṭa) ښځ.م. ۱) غټې وریجې چې نرمې پخې شوې وي، شلغم بټه؛ ۲) ص. ښځ.م. غټه ګوته.

بټې (baṭé) ښځ.ج. له بغرۍ نه وتلې اوربشې، تکېدلې اوربشې.

بټۍ (baṭáy) ښځ.م. ۱) کوره، داش، د چونې، لوښو او خښتو پخولو ځای؛ ۲) هغه ښځه چې د یوې سترګې ګاتی یې بوټ راوتلی وي.

بټي (báṭi) ښځ.م. د اوربشو اوبه.

بټې بیابان (baṭebyābā́n) نر.م. وچه دښته، وچ ډاګ، وچه مېره.

بټیارۍ (baṭyā́ray) نر.م. (ج. بټیاري، بټیاران) ۱) بټۍ والا، نیني کوونکی؛ ۲) تنورواله.

بټېر (baṭér) نر.م. مرز، یوه مرغۍ ده.

بج[1] (buj) نر.م. (ج. بجان) زړی یا تخم لکه د هندوانې یا ختکي.

بج[2] (báj) نر.م. ۱) لوی کوټک، د اوبو د بار ترړلو لرګی؛ ۲) د لوښلو په وخت د شهدو دارو اواز؛ ۳) هلې ځلې، منډې ترړې؛ ٤) د لرګي هغه ځای چې واینو خوړلی وي.

بجد (bajád) نر.م. ټینګ ولاړ، محکم، اړم.

بجرګی (bajárgay) نر.م. (ج. بجرګي) ۱) یو ډول شین بوټی دی؛ ۲) بامبوټی.

بجړ (bajáṛ) نر.م ۱) ترښځي، ایجړا؛ ۲) ګنه کورمه، ګڼه کورنۍ، غټه کورنۍ.

بجړا (bujṛá) ص. نب. تنبل، لټ، بېکاره.

بجړانګي (bujṛángi) ښځ.ج. زړې او شکېدلې جامې، تیړانګې جامې.

بجغ (bjáǧ) نر.م. بنجغی، بنجغې، د کروندې شا وخوا د لرګیو دړول.

بجل (bujul) ښځ.م. (ج. بجلې) ۱) سپینه بډۍ؛ ۲) بنګړی، بجلکه، د پښې ګیټۍ.

بجلي (bijlí) ښځ.م. (ج. بجلۍ) برېښنا، برق.

بجن (bján) ص. نر.م. ج. ۱) سپېړن، هغه څوک چې سپېړې په کې شوې وي؛ ۲) و.ګ. بهجن.

بجنتوب (bjantób) نر.م. سپېړنتوب، سپېړنوالی.

بجه (bája) ښځ.م.ب ۱) هارمونیه، د ساز یو ډول اله ده؛ ۲) ښځ.م. ساعت، د یوې ګېنټې برابر وخت؛ ۳) سپېره؛ ٤) ماشوره، شوره، کشکوری، هغه وابنه، چې سوري وربانده بندېږي.

بجۍ (bajáy) ښځ.م. د کوچنیانو په ژبه (تی).

بجۍ څټه (bajaycáṭa) ښځ.م. د اوبو د بار سرباری.

بچ (báč) نر.م. ۱) ګڼ تېغونه، د کبنت یا ونو ګڼ تیغونه راوتل؛ ۲) ډېروالی، زېږنده؛ ۳) ساتنه، ګوښه کېدنه، روغ پاتې کېدنه.

بچاو (bačā́w) نر.م. ساتنه، حفاظت، ژغورل.

بچاوڼ (bačāwáṇ) نر.م. لویه سترنجۍ، لویه درۍ، لوی فرش.

بچاوڼه (bičāwaṇá) ښځ.م. (ج. بچاوڼې) ښه درۍ، ښه بستره، ښه فرش.

بچاوول (bačāwawál) مص. مت. ساتل، پناه ورکول.

بچاوی (bačā́way) نر.م. (ج. بچاوي) بچ کېدنه، له څه مصیبت نه بچ کېدنه.

بچاوېدل (bačāwedál) مص. ل. بچ کېدل، ژغورل کېدل، ساتل کېدل.

بچت (bačát, bčát) نر.م. سپما، پس انداز.

بچت کول (bačatkawә́l) مص. مت. ذخیره کول، پس انداز کول، سپما کول.

بچړی (bačáray) نر.م. ۱) بچکری، د متروکې د سر څوړندی، د غوا دلکۍ د وېښتو څوړندی؛ ۲) کوتی، کوتانی، کوچانی.

بچړی (bačṛáy) نر.م. (ج. بچړي) بچی، بچونی، زوی، اولاد، بچوری.

بچک (bačák) نر.م. ۱) مهرات، میرا، میراو؛ ۲) بچکی، بچگی، د تمباکو له گل سره نښېدې ورې پاڼې؛ ۳) دېښخود سر دواړو خواو ته څوړند وېښته.

بچکری (bačkáray) نر.م. (ج. بچکري) د متروکې د سرڅوړندی.

بچکرکی (bačkarákay) نر.م. د مرغیو د دام چوکۍ (چوککه)، د مرغیو د دام موری.

بچو (bačū) نر.م. زویکه، بچیه، زوبه، زامنه، زوی ته د مینې خطاب.

بچوړي (bačūṛi) نر.م. (ج. بچوړی) لویې اوږدې جرابې.

بچوړی (bačūṛay) نر.م. د انسان، مرغه یا حیوان وړوکی بچی.

بچوکی (bačūkay) نر.م ۱) د متروکې د سر څوړندی، د پنې د سر څوکه؛ ۲) د سر د وېښتانو د تړلو پیپکی (بچوی یا پیوی).

بچول (bačawә́l) مص.مت. ژغورل، ساتل، ګوښه کول، نجات ورکول، خلاصول.

بچونګړی (bačūngáṛy) نر.م. (ج. بچونګړي) بچوری د انسان یا حیوان وړوکی بچی.

بچوی (bačáway) نر.م. پیپکی، پیوی، پیوکی، د وېښتو تړلو چړوی.

بچه (báča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزې شړلو اواز.

بچه ګرو (bačagráw) نر.م. څرمونی، څرمنی، هغه موسم، چې زړه غله خلاصه شوې وي او نوې غله نه وي رسېدلې.

بچه ګوته (bačagwáta) ښځ.م. کنځه ګوته، د وړې او منځومې ګوتې ترمنځ ګوته.

بچی (báčay) نر.م. (ج. بچي، بچیان) زویک، کوچنوټی، کمکی، وړوکی.

بچۍ (bačáy) ښځ.م ۱) وره لور؛ ۲) ددېوال پښتې؛ ۳) دغوا، مېښې کټی؛ ٤) چرګوری.

بچي بچي (bačibači) نر.ج. کچې کچې، درې درې، د مېږو او وزو د رابللو خاص غږ.

بچېړی (bačéray) نر.م. (ج. بچېړي) د آس بیهان، د آس بچی.

بخڼ (bajan) نر.م. حریص، اروااوړی، اتېرلی، اتېرن.

بخخکی (bucxákay) ښځ.م. بخښکی، بخښی، بخچی، دسمال یا کڅوړه چې ښځې په کې ستن، تار او ... ږدي.

بخرکی (bacárkay) نر.م (ج. بخرکي) ۱) سپنکی، سپرغی، د اور بخری؛ ۲) خڅوشکی، ذره.

بخه (báca) ښځ.م. (ج. بخې) بېڅه، یو ډول شنه غرنۍ وابښه دي.

بحث (báhc) نر.م. (ج. بحثونه) ۱) کړس، شور، مناقشه، مناظره؛ ۲) موضوع.

بحر (báhr) نر.م. ۱) سمندر، دریاب؛ ۲) د شعر وزن؛ ۳) لوی پوه، لوی عالم.

بحران (buhrā́n) نر.م. ګډوډي، نازک حالات.

بحراني (buhrā́ni) ص. ن. بحران ته منسوب؛ بې نظمه، ګډوډ.

بحروبر (bahróbar) نر.م. نری، وچه او لنده، وچه او اوبه.

بحري (báhri) ص. نب. سمندري، هغه څه چې بحر سره اړیکه لري یا په بحر کې وي.

بحريه (bahriyá) ص. ښځ. م. ۱) هرڅه چې بحر ته منسوب وي؛ ۲) سمندري، تجارتي، جنګي بېړۍ او ځواک.

بحیره (bahíra) ښځ. م. سمندرګی، هغه اوبه چې شا و خوا یې وچه وي.

بخار (buxā́r) نر.م. ۱) تېت، بړاس؛ ۲) خاربښت، په بدن ورې داني راختل؛ ۳) تبه.

بخارۍ (buxārə́y) ښځ.م. انګیټی، تودلی، د خونو د تودولو فلزي اله.

بخت (báxt) نر.م. (ج. بختونه) قسمت، نصیب، برخه، طالع، پاره، مرغه.

بخت ازمېښت (baxazmēṣ́t) نر.م. بخت ازماینه.

بختر (baxtár) نر.م. له کلک پېړ توکرنه جوړ پوښ چې پخوا به د زغري په څېر اغوستل کېده.

بختور (baxtawár) ص. نر. م. بختیار، نېکمرغه، بخت لرونکی، نېکبخت، طالعمند.

بختیالی (baxtyā́lay) نر.م. بختور، نېکمرغه.

بخچه (boxčá) ښځ.م. (ج. بخچې) و ګ. بغچه.

بخڅه (boxcá) ښځ.م. (ج. بخڅې) و ګ. بغچه.

بخشش (báxšiš) نر.م. انعام، جایزه، ورکړه، یو شی چا ته په وړیا توګه ورکول.

بخښل (baxṣ́al) مص. مت. ۱) ښښل، معاف کول؛ ۲) یو شی چا ته په وړیا توګه ورکول.

بخښو (baxṣ̌ó) (بخښو، ښښو) خلاص، آزاد، آرام او خوشاله.

بخل (buxál) نر.م. بخیلي، کروتي، ممسکي.

بخمل (baxmál) نر.م. مخمل، یو ډول توکر دی.

بخملۍ (baxmaláy) ښځ.م. پیشوګی، پشی، لرمی، د کښتونو یو ډول چینجی.

بخملي (baxmáli) نر.م. ۱) یو ډول سور رنګی چینجی چې الوځي؛ ۲) یو بخملي رنګه مارغه چې د شپې له خوا چغېږي.

بخن (baxán) ور. دغه وروستاړی د ورته مانا لري او له رنګونو سره راځي - سوربخن.

بخن بخن (baxanbaxán) نر.م.ج. رنګارنګ، ډول ډول.

بخوړی (baxóṛay) نر.م. (ج. بخوړي) ۱) ډډی، د بوسو خوسی؛ ۲) خیالي بلا.

بخول (baxwā́l) نر.م. ۱) د زړه پرده؛ ۲) زوېرګی، دېر زیات فریاد.

بخوله (baxwála) ښځ.م. (ج. بخولې) ۱) تیګا، ستم، تیګه؛ ۲) بده پېښه، غمجنه پېښه.

بخۍ (baxə́y) ښځ.م.ج. بخیه، د ستنې تکونه.

بخیل (báxil) ص. نر.م. ممسک، سوګت، شوم.

بد (bad) ص. نر.م. خراب، خوشې، ناکاره، چټي.

بداروا (badārwā́) ص. نب. حریص، وږستړګی، لېسک، اروا وږی.

بدبوړی (badbóṛay) نر.م. ترینګلی، د بوټ وربوز خاوند، د تریو تندي خاوند.

بدپوری (badpóray) نر.م. هغه پوروړی چې پور پر خپل وخت نه سپاري، بد معامله.

بدبین (badbín) ص. نر.م. ۱) د چا په نظر هرشی بد ښکاریدل؛ ۲) مخالف، دښمن.

بد پوره (badpóra) ص. نب. بدپوری، بدمعامله.

بدتمیز (badtámiz) ص. نر.م.ج. بې ادبه، بې ډبه، بې تمیزه، بې تهذیبه.

بدجوله (badjáwla) ص. نب. بدشکله، بدرنګ.

بدچلند (badčáland) ص. نر.م. بدچلنده، بد معامله، شوک چې ښه ګوزاره نه کوي.

بدحال (badhā́l) نر.م. بدروزګار، بده ورځ، سپېره

توب، خراب حالت، مشکلات، ګډوډ ژوند.

بدحاله (badhā́la) ص. نب. بې حاله، هغه څوک چې حال یې خراب وي.

بدخرڅی (badxárcay) ص. نر.م. مسرف، غیر مقتصد، څوک چې بې ځایه لګښت کوي.

بدخصلت (badxislát) ص. نر.م. بدخوی.

بدخلق (badxū́lq) ص. نر.م. بدخویه، پوچ خولی.

بدخواه (badxwā́h) ص. نب. مخالف، دښمن.

بدخولی (badxū́lay) ص. نر.م. بدژبی، توند ژبی.

بدخوري (badxóri) سوء تغذي.

بدخویي (badxūyí) ښځ.م. بدخلقي، بدخصلتي، خراب خوی خصلت، خراب عادت.

بد دیانت (baddiyā́nat) ص. نر.م. ۱) تېګ، خیانت کوونکی؛ ۲) بې ایمانه، بې عقیدې.

بد ډوله (badḍáwla) ص. نب. ۱) بدشکله، بدرنګه؛ ۲) بې موده، له مودې وتلی.

بدذات (badzā́t) ص. نر.م. کم ذات، کم اصل.

بدر (badár) نر.م. سپېدار، چنار، څنار، چینار.

بدرکانی (badarkā́ṇay) نر.م. بیکانه، بوکانه، بوکیانه، د اکاسي په څېر یوه ونه ده.

بدرګه (badrága) ښځ.م. ۱) بدرقه، ملګرتیا، مشایعت؛ ۲) لاربنوونه؛ ۳) په مړي پسې د لومړۍ ورځې خیرات.

بدرګی (badrágay) ص. نر.م (ج. بدرګي) بد اصل، کم اصل، رذیل، بې شرفه، خطا.

بدرنګ (badráng) ص. نر.م. بدقواره، بې ډوله.

بدرنګي (badrángi) ښځ.م. ۱) بدشکلي، خرابه جثه؛ ۲) د زماني پېر، خراب حالت؛ ٤) سپکاوي، بې عزتي.

بدره (búdra) ښځ.م. (ج. بدرې) چابکه، شپیاکه، تپی، هغه خوشایي چې شپیاکه شوې وي.

بدري (bádri) ښځ.م. (ج. بدرۍ) ۱) تېندک، ټکر، ګنګس؛ ۲) بده پېښه، تاوان، زیان؛ ۳) نر.م. منافقت، دوه مختوب؛

بدري بټېره (būdribaṭéra) ښځ.م. سور سترګې او سور منبوکې مرغه (بټېښه).

بدریزه (badrizá) ښځ.م. سربانده، بدریزه، سربانه، سرباني.

بدړ (badáṛ) نر.م. ۱) سپین ولی؛ ۲) سپېدار.

بدړبنګ (badáṛbang) نر.م. د قوي نښې لرونکې بنګ.

بدزړی (badzáṛay) ص. نر.م. بد نیته، کینه کښ، کینه ګر، بغضي، حاسد.

بدزبان (badzabā́n) ص. نر.م. سپوږژبی، سنغ ژبی، پوچ خولی، د ترخې ژبې خاوند.

بدږغ (badẓā́ğ) نر.م. خراب غږ، ناولی غږ.

بدږغه (badẓā́ğa) ښځ.م. (ج. بدږغې) هغه ښځه چې اولاد یې زیان کړی وي یا د زېږېدو په وخت کې مړ شوی وي.

بدږغی (badẓā́ğay) ص. نر.م. (ج. بدږغي) بد اوازی، بدږغه، د خراب اواز لرونکی.

بد سترګی (badstárgay) ص. نر.م. ۱) بې حیا، سپین سترګی، بې شرم؛ ۲) نظرباز.

بد سری (badsáray) ص. نر.م ۱) مغرور، کبرجن؛ ۲) کم عقل، بې تمیزه.

بدسلوک (badsulū́k) ص. نر.م. بدچلند، بد ګوزاره، بد سلوکه.

بدسولي (badsū́li) ص. ښځ.م. و ګ. بد اروا.

بدشاګوم (badšāgū́m) ص. نر.م. ۱) بدبخت، بې طالع؛ ۲) نر.م. بدنصیب، خراب بخت.

بدعت (bidʿát) نر.م. ۱) نوی‌توب، نویوالی؛ ۲) په دین کې نوی شی پیدا کول.

بدعمل (badɣamál) ص. نر.م. بدعمله، بدکاره، ورانکار، لوڅک، بدکار.

بدعهد (badɣáhad) ص. نر.م. بې قوله، بې لوزه، بې ژبې.

بدغونځ (badğúnj) نر.م. د ځنګلي ونې دانه.

بدغوني (badğúnay) ص.نر.م. (ج. بدغوني) بدمخی، بدشکل، بې ډوله، بدرنګ.

بدفعله (badfisla) ص. نب. ورانکار، بدچاری، بدعمله، بدکاری، بداخلاقه.

بدقسمت (badqismát) ص. نر.م. بدقسمته، بدنصيب، بدشام، بدبخت.

بدکار (badkấr) ص. نر.م. بدعمله، بدفعله.

بدکردار (hadkirdấr) ص.نر.م. بدعمله، بداخلاقه، د نېکۍ دښمن، بدخويه.

بدګذران (badguzrấn) ص.نر.م. ۱) بدګوزاره، بدسلوک؛ ۲) د بدې اقتصادي وضعې لرونکی.

بدګړه (badgáŗa) ښځ.م. بدي، دښمني، بدګڼه.

بدګڼه (badgáņa) بدی، د ښېګڼې ضد.

بدګوشنی (badgošánay) ص. نر.م. سپېره مخی، بدرنګ، بدقواره، بدشکله.

بدګومان (badgūmấn) ص. نر.م. ج. بدګومانه، شکي، شکمن.

بدګويي (badgóyi) ښځ.م. (ج. بدګويۍ) پوچې خبرې، پوچه او سپکه وينا.

بدل (badál) نر.م. ۱) عوض، غچ، تاوان؛ ۲) بدلېده ۳) جعلي، ناچل؛ ٤) سندرغاړی؛ ٥) يو ولسی دود دی چې خور ولور بې ولوره يو بل ته ورکوي يا لور د زوی لپاره په بدل ورکوي.

بدلاری (badlấray) ص. نر.م. ۱) بې لارې، په غلطه لار روان؛ ۲) مجازاً بدمرغه.

بدلاري (badlấri) ښځ.م. (ج. بدلارۍ) بې لارې، بې اصولي، بدفعلي.

بدلامی (hadlấmay) ص. نر.م. بدعمله، بې لارې، بدنام، تومتي.

بدلبوله (badalbóla) ښځ.م. مشاعره.

بدل زن (badalzán) ص.نر.م. سندرغاړی، بدلې ويونکی، سندرې ويونکی.

بدلغامه (hadlağấma) ص.ښځ.م. کچنی، رنډی، فاحشه، بدکاره، ګدی.

بدلګام (hadli(a)gấm) سرکښ اس، کنايه له باغي او سرکښ انسان څخه.

بدلمنه (badlamána) ښځ.م. و ګ. بدلغامه.

بدل مېچ (badalméč) نرم. ۱) د شعر وزن لکه هجايي او عروضي اوزان؛ ۲) عروض.

بدل مېڅ (badalméc) نر.م. و ګ. بدل مېچ.

بدلول (badlawál) مص.مت. عوض معاوضه کول، تبديلول، يو شی په بل شی ورکول.

بدلون (hadlún) نر.م. ۱) معاوضه، اليشونه، بدلونه؛ ۲) تحول.

بدلوښی (badlóṣay) نر.م. بدخويه، بدمزاجه.

بدله(۱) (badála) ښځ.م. (ج. بدلې) ۱) و ګ. بدل؛ ۲) د پښتو د ولسي شعر يو ځانګړی فورم دی خو په عام ډول سندره، لنډۍ، ټپه، غاړه، نيمکۍ، د بدلې په نامه يادېږي.

بدله(۲) (bádla) ښځ.م. انتقام، غچ، بدل.

بدلېدل (badledál) مص.ل. اليشېدل، تبديلېدل، له يوه ځای نه د چا پر ځای بل ځای کې مقررېدل.

بدمخی (hadmáxay) نر.م. ۱) بدرنګ، بدصورت، بدشکله؛ ۲) بې لحاظه، بې شرم.

بدمخي (hadmáxi) ښځ.م. (ج. بدمخۍ) سپين سترګي، بې لحاظي، بې شرمي، بې حيايي.

بدمذهب (badmazháb) ص. نر.م. بې لارې، لاروركى، په مذهب نه پابند.

بدمرغه (badmárğa) ص. نب. بدبخت، بې طالع، بدقسمت، بدنصيب.

بدمزاج (badmizā́j) ص. نر.م. ۱) قهرندونكى، بدخويه؛ ۲) دماغي، كلاتكار، مغرور.

بدمزه (badmáza) ښځ.م. بې مزې، بې خونده.

بدمست (badmást) ص. نر.م. ۱) هغه څوك چې د بر نښه وي؛ ۲) بې ځايه او بې مورده مست.

بدمعاش (badmaʿā́š) ص. نر.م. بدمعاش، ورانكارى، بداخلاق، بداخلاقه، لوچك.

بدمعامله (badmuʿāmála) ص. نب. تګ، كګړ، بې باوره، بد پوره، دوكه مار.

بدموری (badmóray) ص. نر.م. (ج. بدموري) ازاري، پساتې؛ ۲) بدشكله، بدصورته.

بدن (badán) نر.م. وجود، تن، تنه، جثه، ځان.

بدنام (badnā́m) ص. نر. ج. تومتي، تورن.

بدناموسي (badnāmósi) ښځ. م. بې پتې، بې حيايي، بې غيرتي، بې ننګي.

بدنامول (badnāmawál) مص. مت. تومتي كول، رسوا كول، تور پرې لګول، شرمول.

بدنامي (badnā́mi) ښځ. م. (ج. بدنامۍ) رسوايي، تور، الزام، خراب شهرت.

بدنسله (badnásla) ص. نب. كم اصله، بداصله.

بدنصيبه (badnasíba) ص. نب. بدقسمته، سپېره، بدبخته، بدمرغه.

بدنما (badnumā́) ص. نب. بدشكله، بدرنګه.

بدنوه (badnáwa) ص. نب. بې حيا، شوخ، سپين سترګى، بې سرپټوبه، بې لحاظه.

بدنه (badána) ښځ. م. ۱) د ښار يا كلا يوه برخه؛ ۲) د كلا برج؛ ۲) د وني تنه (سته).

بدنی (badnáy) ښځ. م (ج. بدنياني) لوټه، لوټكه، بګنى.

بدني (badáni) ص. نب. جسماني، جسمي، ځاني، هغه چې بدن پورې اړه لري.

بدنيت (badniyát) ص. نر.م. بدنيته، بدخواه، په زړه خيرن، بغضي، رخه ناک.

بدني ګل (badanigwál) نر.م. يو ډول كښيده كاري يا انځور ګري ده.

بدو (badū́) ص. نر.م. ۱) ورانكارى، شيطان؛ ۲) ناپوه، ساده؛ ۳) دښمن، مخالف.

بدوالی (badwā́lay) نر.م. بدتوب، ورانكاري، خرابتيا، بدي.

بدودي (badódi) ښځ. م. (ج. بدودۍ) بدي، تاوان، زيان، نقص، ضرر.

بدوربوزی (badwarbū́zay) نر.م. ۱) بدشكله، بدقواره؛ ۲) تربو تنده.

بدورد (badwárd) ص. نر.م. بدخواه، مخالف، حريف، رقيب، دښمن.

بدورده (badwárda) ص. نب. بداخلاق، بدمرغه، بدبخته، بداخلاقه.

بدورګ (badwárg) ص. نر. م. فسادي، شرير، غوسه ناک، قهرجن، شيطان.

بدورګېدل (badwargédál) مص. ل. قهرجن كېدل، غوسه كېدل، فسادي كېدل.

بدوړ (badwáṛ) ص. نر.م. تاوان رسوونكى، زيان رسوونكى، فسادي، ورانكاري، شرير.

بدوړتوب (badwaṛtób) نر.م. بدكاري، ورانكاري، مضرتوب، شرارت.

بدوړده (badwáṛda) ص. نب. مخالفت، په غوسه، پاربدلى.

بدوړل (badwṛál) مص. مت. بد ګڼل، كركه كول.

بد وړول (badwaṛwál) مص. مت. شیطاني کول، شړک وراني کول، لو ته لمسول.

بدوږمه (badwáẓma) ص. نب. بدبویه، خوسا، بوی ناک.

بدوک (badúk) ص. نسر.م. فسادي، بدو، بدي، ورانکاري، شري.

بدوکری (badwakáray) ص. نر.م. (ج. بدوکري) بدرنګ، بددوله، بدڅېره.

بدول (badawál) مص. مت. ۱) خرابول، ورانول، ګډوډول؛ ۲) ناراضه کول، خفه کول.

بدونه (badawána) ښځ. م. (ج. بدونې) ورانونه، ویجاړونه، خرابونه، ړنګونه.

بدوي (badáwi) ص. نب. سارایي، بېدیاني، کوچی.

بدویت (badáwyat) نر.م. دمدنیت ضد، کوچیتوب، سارانیتوب، سارایي توب.

بدوین (badwín) بدکتونکی، د بد نظر خاوند.

بده ورغ (badawáraj) ښځ. م. (ج. بدې ورغې) ۱) سپېره ورغ، بدمرغي؛ ۲) غریبي، خواري.

بدهضمي (badhazmi) ښځ. م. دګېډې خرابوالی، د خوړو نه هضمېدنه.

بدي (bádi) ښځ. م. (ج. بدی) دښمني، عداوت.

بدی (báday) ص. نر.م. مضر، بدغوني، شیطان.

بدی (badáy) ښځ. م. ۱) اوبو وري ځای یا هغه لښتی چې اوبو وری وي؛ ۲) د کانال غاړه.

بدیا (badyā́) ښځ. م. تاوان، زیان، ضرر، دښمني.

بدیدار (badidā́r) ص. نسر.م. دښمن دار، د بدی خاوند، پتنه دار، پتنه لرونکی.

بدېدل (badedә́l) مص. ل. ۱) مخالف کېدل، دښمن کېدل؛ ۲) خرابېدل، ورانېدل.

بدیع (badí) نسر.م. ۱) خالق، پیدا کوونکی؛ ۲) عجیبه، نادر، نوی؛ ۳) د بدیع علم، هغه علم چې د کلام د ښه والي وجهې څرګندېږي.

بدیل (badíl) نر.م. عوض، ځای ناستی، جانشین.

بدیهه (badihá) بې له فکره صحیح خبره کول او شعر ویل.

بدیهي (badíhi) هغه څه چې د پوهېدو لپاره یې فکر ته اړتیا نه وي، ښکاره، څرګند.

بډ (baḍ) نر.م. ۱) سیال، برابر، ساری، ثاني، نظیر، جوړګه، مقابل؛ ۲) ص. نر.م. څرګند، جوت.

بډ (buḍ) ص. نسر.م. یو لاسی، بونډی، مونډی، مونډ، شوټی، د یوه لاس خاوند.

بډا (baḍā́) ص. نر.م. (ج. بډایان) شتمن، پانګوال، دولتمن، غني، موړ.

بډایتوب (baḍāytób) نر.م. شتمني، دولتمندي، غنیتوب، سرمایه دارتوب، بډایي.

بډایي (baḍā́yi) ښځ. م. کبر، ویاړ، غرور، لویي.

بډبول (baḍból) ص.نر.م. ربښتوني سپین ویونکی، ربښتیا خبره کوونکی.

بډبول توب (baḍboltób) نسر.م. ربښتین توب، سپینه خبره کول، په ډاګه ویینا.

بډګ (baḍág) نسر.م. د بې ګال، نسریوخ، بدګال، بده ګال، د لوخې ګل.

بډګوند (baḍgónd) مخالف ګوند، مخالف حزب.

بډګي (baḍági) ښځ. م. بې غایه ګرځېدنه، خوشې ګرځېدنه، ابله ګرځېدنه.

بډل (baḍál) نسر.م. ۱) لټ، تنبل، سست، بېکاره؛ ۲) نر.م. دګیډر واده، د باران د اوربدو په وخت کې چې لمر راښکاره شي.

بډمانیز (baḍmā́niz) نر.م. متضاد تکی، متقابلې ماناوې.

بډو (baḍū́) ص. نر.م. بډې خور، رشوت خور.

بډواله (baḍwā́la) اړبېچواله، مخالفت پالنه.

بډوډۍ (baḍū́ḍay) نر.م. پښتورگی، بډگی.

بډوگو (baḍū́go) ښځ.م. بوډۍ، زړه، سپین سرې، هغه زړه ښځه چې ملا یې کږه شوې وي.

بډوگی (baḍū́gay) نر.م. (ج. بډوگي) زوړ، سپین ږیری، هغه بوډا سړی چې ملا یې کږه شوې وي.

بډولی (baḍólay) نر.م. (ج. بډولي) کوزه ړی.

بډه ۱ (báḍa) ښځ.م. ۱) د پرتوگ پاسنی برخه، بگه؛ ۲) انبه، موخه؛ ۳) د میاشتې اخیري شپې چې سپوږمۍ نه لیدل کیږي؛ ٤) ناغه، غیرحاضري ۵) انډول، برابر، د دوه شیزونو یو تولې والی.

بډه بول (baḍaból) نر.م.و ک. بډبول.

بډه ور (baḍawár) ص. نر.م. ۱) غرني خلک؛ ۲) ناپوه خلک، له مدنیت نه لیري خلک.

بډې (báḍe) ښځ.ج. رشوت، بډه.

بډی (báḍay) ص.نر.م ۱) یولاسی، شوتی، شونتی؛ ۲) انډول، جوړه، سیال.

بډۍ (baḍáy) ښځ.م ۱) یو ډول لامبو ده؛ ۲) بوډۍ، ویده، د ښنې یا لاس د ونې جریان تر څه بندېدو وروسته مړې مړې کیږي.

بډیایي (baḍyāyi) ښځ.م. کبر، لویي، تکبر.

بډې خور (baḍexór) ص. نر.م. (ج. بډې خواره) رشوت خور، رشوت اخیستونکی.

بډۍ لامبو (baḍaylāmbo) ښځ.م. یو ډول لامبو ده.

بډیمار (baḍimār) نر.م. ۱) رشوت ورکوونکی، بډې ورکوونکی؛ ۲) بډې اخیستونکی.

بر (bár) ص. نر.م.ج. ۱) پاس، اوچت، لوړ، هسک؛ ۲) نر.م. پلنوالی، پسور؛ ۳) ص.نر.م. بریالی؛ ٤) نر.م. میوه، حاصل؛ ۵) د ژبې ناروغتیا؛ ۶) وړې څانگې؛ ۷) گوزن؛ ۸) د وزو او سپېو یو ډول ناروغتیا؛ ۹) د لمر او سپوږمۍ تندر

نیونه؛ ۱۰) وچه (خمکه)؛ ۱۱) غېږ، تخرگ؛ ۱۲) سبزنی، د نښتر پاڼې.

برابر (brābar) ص. نر.م. ۱) یو ډول، موافق، په طبع، انډول؛ ۲) اوار، په یوه مېچ، په یوه تول.

برابرا (brābrā) ص. نر.م. څانگې وانگې پروت، گډوډ پروت، غځېدلی پروت، درسم ځند.

برابرتوب (barābartób) نر.م. برابرتیا، سمون، سمښت، موافقت، برابرښت، برابروالی.

برابرول (barābarawál) مص. مت. ۱) سمول، یو ډول کول؛ ۲) نېغول؛ ۳) اوارول، یو مېچ کول؛ ٤) تیارول؛ ۵) سزا ورکول، وهل.

برابري (barābári) ښځ.م. (ج. برابرۍ) سمون، یو شان والی، مساوات، برابرښت.

برابرېدل (barābaredál) مص. ل. ۱) سمېدل، جوړېدل، یو ډول کېدل؛ ۲) سیخېدل، نېغېدل؛ ۳) اوارېدل؛ ٤) ساړی کېدل.

برابوالی (brābwālay) نر.م. بلاربوالی، بلارېدنه.

برابلول (brāblawál) مص. مت. بلاربول، تېرول، براللبول، ورله کول.

برابله (brābla) ص. ښځ.م. (ج. برابلې) بلاربه، تېرۀ شوې، حامله، امیدواره.

برابلېدل (brābledál) مص.ل. بلارېدل، امیدواره کېدل، حامله کېدل.

برات (barāt) نر.م. ۱) شعبان المعظم؛ ۲) برخه، حصه، ونډه؛ ۳) حواله، چک؛ ٤) هغه غله چې خان خپلو بزگرانو ته ورکوي برات ورته وایي.

براځه (brāja) ښځ.م. ۱) غواځه، د اوبنانو او غټو ښکرورو څارویو کونې؛ ۲) یو ډول خزنده چې د څارویو په پوتکي پورې نښتې وي.

برار (barār) نر.م ۱) وده، پرمختگ، نمو، نشونما؛ ۲) پرار، پرپر، ترتو.

براعظم (barāʻzam) نر.م. (ج. براعظمونه) لویه وچه لکه آسیا، امریکا، افریقا او...

براق (burā́q) نر.م. ۱) سپین، چټ کښېدونکی، ځلېدونکی؛ ۲) هغه سپین آس چې حضرت محمد (ص) ورباندې معراج ته ختلی و.

برالا (barālā́) ص. نب. څرګند، ښکاره، جوت، په جار، په ډاګه، ډانګ پېيلي.

برالاویل (barālāwayə́l) مص. مت. څرګندویل، ښکاره خبره کول، جوته خبره کول.

براله (brā́la) ښځ.م. (ج. برالې) ایکونه، کولی، د خاورو کنده.

براندې (brā́nde) ښځ.م. د سینې او د زړه رګونه.

برانډه (brānḍá) ښځ.م (ج. براندې) کړیکه، کریغه، رمباړه، چغه، چیغه.

برانډي (brā́nḍi) نر.م. د شرابو یو ډول.

برانډۍ (brānḍáy) ښځ.م. پوخې کوټ.

براوډه (brāwḍá) ښځ.م. (ج. براوډې) ۱) احسان ستاینه، لافې شافې؛ ۲) توکې ټکالې.

برایه (barā́ya) ق. بېګا، بېګانی شپه، تېره شپه، برایي.

برایني (barā́inay) ص. نر.م. بېګانی، د تېرې شپې.

برباد (barbā́d) ص. نر.م. ویجاړ، خراب، تباه.

بربادتوب (barbādtóh) نر.م. بربادتیا، ویجاړتوب خرابوالی، بربادوالی.

بربادول (barbādawə́l) مص. مت. ویجاړول، خرابول، له منځه وړل.

بربادي (barbā́di) ښځ.م. (ج. بربادۍ) ۱) زیان، تاوان، تباهي؛ ۲) ص. نب. فضول خرڅه.

بربادې (barbā́de) ص. ښځ. ج. خوشې، عبث، پوچې لکه خوشې خبرې.

بربادېدل (barbādedə́l) مص. ل. ویجاړېدل، تباه کېدل، زیانېدل، له منځه تلل.

بربټ (barbát) نر.م. ۱) لویي، غرور، تکبر، ویاړ؛ ۲) بربط، ګیتار، د موسیقۍ یو ډول آله ده.

بربټی (barbátay) ص. نر.م. (ج. بربټي) مغرور، کبرجن، کلاتکار.

بربټۍ (barbaṭáy) ښځ.م. بخملي، سره ناوې.

بربر (barbár) نر.م. د اور د لمبې د بلېدو اواز.

بربرک (burburák) نر.م. ۱) تارتار، پریشانه، دانه وانه؛ ۲) هغه واښه یا خس چې تر سوځېدو وروسته سکاره نه لري.

بربری (barbáray) نر.م. (ج. بربري) ۱) بېرغ، جنډه؛ ۲) تونده هوا؛ ۳) پېلوځه، د ونو او وښو وچې پاڼې چې زر سوځي.

بربرۍ (barbaráy) ښځ.م. پېوره، یو ډول وزه ده.

بربري (barbári) ص. نر.م. ۱) وحشي، سارايي، له تمدنه لېري؛ ۲) بېګانه، پردی.

بربړو (barbaṛū́) ص. نر.م. بربړی، مست اوښ.

بربړوک (barbaṛū́k) نر.م. شرشره، څړوبي، چړوبي.

بربزه (barbáza) ښځ.م. (ج. بربزې) د څرخ پره.

بربک (burbák) نر.م. دال توره، داتوره، دمتوره؛ یو بوټی دی؛ د بې هوښۍ دوا ده.

بربنډ (barbánḍ) ص. نر.م. ج ۱) لوڅ، لغړ، برمنډ؛ ۲) بې شرم، بې حیا، لوڅ لپړ.

بربنډتوب (barbanḍtóh) نر.م. لوڅتوب، بربنډتیا، برمنډتوب، لغړوالی، بربنډوالی.

بربنډول (barbanḍawə́l) مص. مت. ۱) لوڅول، لغړول، برمنډول؛ ۲) شرمول، بې پته کول.

بربنډېدل (barbanḍedə́l) مص. ل. ۱) لوڅېدل، لغړېدل؛ ۲) بې پته کېدل؛ ۳) غریبېدل، خوارېدل ۴) جوتېدل.

بربڼ (barbáṇ) نر.م. (ج. بربڼونه) لوی باغ، لوړ باغ، برباغ، مهابڼ.

بربو (barbū́) نر.م. و.گ. بادبرک.

بربوټانی (barbūṭā́nay) نر.م. (ج. بربوټاني) یو ډول وړه چرمښکې چې په شګو کې وي.

بربوټه (barbū́ṭa) ښځ.م. (ج. بربوټې) یو ډول غټ بوټی دی چې وړې پاڼې لري.

بربوړه کی (barbūṛákay) ښځ.م. بربوړکی، بوربوړه کی، هغه سیلۍ چې ګرد شرخ وخوري او پورته جګه شي.

بربوزک (barbū́zak) نر.م. غرنی پیاز، پیازکی.

بربوڼی (barbṓṇay) نر.م. (ج. بربوڼي) زوال، زول، زویل، یو ډول تریخ بوټی دی.

برپی (barpi) ص. نر.م. ناپوه، زړور، د زړورتیا او مړانې په سبب مست.

برتن (bratán) ص. نر.م. ۱) برتو، غوړتن، ترورو؛ ۲) ډارن، ویرندونکی؛ ۳) لاپو.

برته (bartá) ښځ.م. ۱) تور یا سره بانجان چې په اوړ وریته شي؛ ۲) په شومړو کې چې بادرنګ میده شوي وي.

برتي (bárti) ښځ.م. ۱) کوشنهر، د دوو اوسپنو کوشنهرونه او پیوندونه؛ ۲) استخدامونه.

برتیایي (bartyā́i) نر.م. برلاسي.

برټ (bráṭ) نر.م. جوړه، ژروی، ژوره، جوکه.

برج[1] (bráj) نر.م. برغ، برجل، تاپو، د کلا په کونج کې لوړه ودانۍ.

برج[2] (bárj) نر.م. دونې نرۍ پوټکی چې زیاتره په دلیکلو لپاره کارېده.

برج[3] (burj) نر.م. میاشت، ماه.

برجاو (barjā́w) ص. نر.م. پر او معمور، ډک، سیهلی، سیخ، سرموری، بارجاو.

برجاوتوب (barjāwtób) نر.م. ډک والی، بېخي زیات ډک والی، سیخوالی.

برجاوول (barjāwawə́l) مص. مت. ۱) ډکول، بارجاوول، سیخول؛ ۲) پر او معمور کول.

برجتو (barjatū́) ص. نر.م. ورانکاری، فسادي.

برجد (barjád) ص. نر.م. نیغ ولاړ، پر ځای ولاړ.

برجغ (barjā́ğ) ص. نر.م. و.گ. برجاو.

برجق (barjáq) ص. نر.م. و.گ. برجاو.

برجک (barják) ص. نر.م و.گ. برجاو.

برجو (barjū́) نر.م ۱) برجي، بهلو، نوزی؛ ۲) د چړې د تېره کولو څرخ؛ ۳) بارخو، اننګی؛ ٤) د مشانې تېږه، د مشانې ډبره.

برجی (burjáy) ښځ.م. برخی، د یو ځای د وېشلو او برید ښوولو لپاره نښه.

برجي (bárji) ښځ.م. مسخورینه، هغه تېږه چې لرونه، چړې، چوړکې وربانديې تېره کېږي.

برغ (braǰ) ښځ.م. ۱) و.گ. برج[1]؛ ۲) برغه، پلین، پریم، ځارو، د نس پرده، ځوږ.

برغوړی (barǰóṛay) نر.م. د بلې پراویز او چجه چې د ناوې کار ځنې اخیستل کېږي.

برچک (barčák) ص. نر.م. (ج. برچکي) برجاو، بردم، ډېر ډک، سیخ په سیخ، تر خولې ډک، تر موره ډک.

برچکی (barčákay) نر.م. ۱) بچکری، پېیوی؛ ۲) لټ، یرکه، کنجک، کونده.

برچه (barčá) ښځ.م. هغه تېره تېغ چې د توپک له شپېلۍ سرسره تومبل کېږي.

برڅوري (barcóri) جن. د اړې بوړ، د اړې بوره، د اړې بوس، د اړې سي.

برځېرن (barcéran) ص. نر.م. سېرسري، برسېرن؛ څرخنده، ځنګځن، د پاسه، ښکاره.

برڅېرول (barcerawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، څرګندول، جوتول.

برڅېره (barcéra) ق. څرګند، ښکاره، جوت.

برڅېرېدل (barceredə́l) مص. ل. ښکاره کېدل، برڅېره کېدل، څرګندېدل، جوتېدل.

برحال (barhā́l) ص. نر. م. ج. موجود، پرځپل ځای، پرکار ولاړ.

برحق (barháq) نر. م. ۱) حق په جانب، په حقه، په رښتيا؛ ۲) صحيح، سم، درست.

برخلاف (barxilā́f) نر. م. ۱) دښمن، مخالف؛ ۲) سرچپه، پرعکس، بل شان.

برخلافول (barxilāfawə́l) مص. مت. مخالفول، دښمنول، سره ورانول.

برخلافي (barxilā́fi) ښځ. م. دښمني، ورانه، وراني، ورانښت، بدي، مخالفت.

برخليک (barxlík) نر. م. قسمت، تقدير، نصيب، ازلي ليک، د تندي ليک.

برخليکواله (barxlikwā́la) نر. م. برخليک پالنه، برخليک سازي.

برخمن (barxamán) نر. م. د برخې خاوند، برخوال، بهره مند، برخوردار.

برخوال (barxawā́l) نر. م. ګډون کوونکی.

برخور (barxawár) ص. نر. م. ۱) د برخې خاوند، د ولايت څښتن؛ ۲) نېکمرغه، بختور.

برخوردار (barxordā́r) نر. م. ۱) بچی، زوی؛ ۳) نېکمرغه؛ ٤) تابع دار؛ ٥) مستفيد.

برخه (barxá) ښځ. م. ۱) ونډه، سهم؛ ۲) طالع، قسمت، نصيب، تقدير.

برخه اخيستل (barxāxistə́l) مص. مت. ۱) ونډه اخيستل، حصه اخيستل، خپل حق اخيستل؛ ۲) په څه کار کې ګډون کول.

برخه برخه (barxabárxa) ښځ. م. ونډه ونډه، حصه حصه.

برخه من (barxamán) نر. م. ۱) هغوک چې فيض يې موندلی وي؛ ۲) د کرامت څښتن؛ ۳) سهيم.

برخه ميندل (barxamində́l) مص. مت. ۱) برخه پيدا کول، حصه اخيستل؛ ۲) د برخې خاوند کېدل، کرامت والا کېدل.

برخيز (barxíz) ص. نر. م ۱) برخه وال، د ونډې خاوند، شريک؛ ۲) قسمي، قسماً.

برخيزه همرنګي (barxizahamrángy) ښځ. م. توکيزه (جزيي) همرنګي (غږ پوهنه).

بردم (bardám) ص. نر. م. ۱) پوره، پړسېدلی، ډډ بډ، ډک؛ ۲) برجاو.

بردمول (bardamawə́l) مص. مت. ۱) پړسول، ډکول؛ ۲) برجاوول.

بردی (bardáy) ص. نر. م. سرېښناک، چسپناک، نښلېدونکی.

برړا (barṛā́) نر. م. برړی، برړه، يو ډول مرغه دی.

برړول (barṛawə́l) مص. مت. ۱) هغه مېږه او وزه چې لنګه وي او نېره شي؛ ۲) د مست اوښ برړول ۳) ښکنځلو او ښېرا په ډول هم کارېږي.

برړه[1] (baráṛa) ښځ. م. (ج. برړې) يو غرنی بوټی دی چې پاڼې او اغزي نه لري.

برړه[2] (barṛá) ښځ. م. (ج. برړې) بړبړی، بړبړي، تالوونه، د مست اوښ اواز.

برړی (bárṛay) نر. م. د واښو وروکی ګېډی.

برړېدل (barṛedə́l) مص. ل. ۱) بړبړېدل، برړېدل؛ ۲) په زور زوره او چټې خبرې کول.

برزاله (barzā́la) ښځ. م. څېزمه، څرمه، برزوله، د سترګې د ګاټې پاسنی او لاندنی پوستکی چې بانه ور باندې راشنه وي.

برزخ (barzáx) نر.م. ۱) دوه ځیزونو ترمنځ حایل؛ ۲) له مړینې د قیامت تر ورځې د دنیا او آخرت ترمنځ عالم.

برزنګ (barzáng) نر.م. د خوراک ساتلو لوی بنانک دوله لوښي، چې چاپېره د ځنې اوبه وي چې له سېږو څخه و ساتل شي.

برزنګی (barzángay) نر.م. څخه غټ سپږی چې دماغ یې سم کار نه کوي.

برزو (barzū́) نر.م. ۱) یو ډول له وړغنو څخه جوړ شوی کالی؛ ۲) یو ډول وړینه جامه.

برس (burs) نر.م. برش، زیږوګی.

برسات (barsā́t) نر.م. د پشکال بارانونه.

برساتی (bar sātáy) ښځ.م. وګ. بارانی

برساتي (barsā́ti) نر.م. ۱) په مسافرۍ کې خوشانه شخص؛ ۲) لوچک، فضول خرڅ؛ ۳) بارانی.

برسنډه (barsánḍa) ښځ.م. د کچالو لوبیه دانه چې وړوکې کچالو وړپوري نښتي وي.

برسنډې (barsánḍe) ښځ.م. ۱) د نیلوفر یا کبول د ګل څانګې او جرړې؛ ۲) هر پړ سبدلی ځیز.

برسېراند (barserā́nd) نر.م. لوڅاوو، کشاف.

برسېرنه (barseràna) ښځ.م. اندکه او سرسري خبره، وړه او کمکی خبره.

برسېره (barséra) ق. ښکاره، جوت، څرګند، رابهرته، خلاصه، واز، راسپړلی.

برش (bráš) نر.م. ۱) برس، د بوټونو، جامو، غاښو د پاکولو آله؛ ۲) سکښت؛ ۳) تکره والی، تېزوالی؛ ٤) ځېره، قواره.

برطرف (bartáraf) ص. نر.م. لرې شوی، شړلی، معزول، موقوف، له ماموریت نه ایستل شوی.

برعکس (barʿáks) ص. نب. پرعکس، سرچپه، اوښتی، مخالف، معکوس، پړمخ.

برغ (bráǧ) ص. نر.م. ج. ۱) غبرګ، جوړه جفت؛ ۲) نر.م. شکنجبین، سکنجبین.

برغاست (barǧā́st) نر.م. غم، ویر، ماتم.

برغټ (bárǧuṭ) نر.م. پیشو پړانګ، پیشپړانګی، برغوټ، ځنګلي پیشو، غرنی پیشو.

برغټی (barǧuṭáy) نر.م. (ج. برغوټی) ځېلی، ځیری، کجیران، یو ډول دانه ده.

برغد (bárǧd) ص. نر.م. وګ. برغ.

برغزوې (barǧazū́we) ښځ. ج. اوتې بوتې، اپلتې، لوتې، چتې او بې مانا خبرې.

برغمن (barǧmán) نر.م. ګټور، سودمن.

برغنجور (barǧanjū́r) ص. نر.م. ۱) کمزوری، مانده، ډنګر، اېڼ؛ ۲) ناروغ، رنځور.

برغنډ (barǧánḍ) نر.م. برغنډی، د لرګي ټنه چې پرې شوې او بېله بېله شوې وي هرې برخې ته یې برغنډوایي.

برغنډ کول (barǧanḍkawə́l) مص. مت. پرېکول، قلمول، د تبر په واسطه قلمول، د تبرګي په واسطه ټنه برغنډول.

برغنډی (barǧánḍay) نر.م. ۱) ورکوټی پټی؛ ۲) برغنډ؛ ۳) د ماهي ټوټه.

برغنه (barǧə́na) ښځ.م. ځنګلي وله چې له څانګو نه یې ټوکرۍ او شکرۍ جوړېږي.

برغو (barǧū́) نر.م. ۱) نپیل، بورغو؛ ۲) سورنی، هغه ښکر چې د تورنګ کار ځنې اخلي؛ ۳) د ټوپک د شپېلۍ پاکولو سیخ؛ ٤) تېزه برمه چې او سپنه سوری کوي.

برغوالی (braǧwā́lay) نر.م. غبرګ والی، غبرګون، جوړه والی، برغد والی.

برغوټی (barǧū́ṭay) نر.م. ۱) ګوشواره، والی؛ ۲) ځېلی دانه، چنګابر دانه، کجیران.

برغوښه (barǧúca) ښځ. م. بروغه، يو ډول غرني وابنه چې د تيرو په منځ کې شنه کېږي.

برغوړی (barǧwáẓay) نر.م. د غوړونو گانه.

برغول (braǧawál) مص. مت. و گ. برغدول.

برغولی (barǧólay) نر.م. ۱) برغبلی، د کټوي سرپوښ؛ ۲) کوترى، د ستنې خولی، د تبر يا بش ترمنځ لرگی؛ د ويښې او متې ترمنځ چمچی ۳) پړمخې؛ ٤) پټه خوله کېده.

برغونډی (bargoúnḍay) نر.م. په نغری کې د انگار ساتلو لپاره کوتی (جغورگی).

برغونکی (barǧúnkay) نر.م خاورين چلم.

برغونه (braǧawána) ښځ.م. جوړه کونه.

برغونی (braǧúnay) ص. نر.م. غبرگونی، جوړه پيدا شوی (کوچنيان).

برغوونکی (braǧawúnkay) فا. نر.م. ۱) غبرگوونکی؛ ۲) تکراروونکی، خبره اړوونکی.

برغه (hárǧa) ښځ. م. گټه، فايده، نفع.

برغی (harǧáy) ښځ. م. ۱) بغری؛ ۲) بلنگری، بتهل، اونگ.

برغېدل (braǧedál) مص. ل. غبرگېدل، برغدېدل.

برق (bárq) نر.م. ۱) برېښنا، بجلی؛ ۲) هغه رڼا يا اور چې د وريځو د ټکر په واسطه پېدا کېږي.

برقه (burqá) ښځ.م. (ج. برقې) و گ. بوغره.

برقي (hárqi) ص. نب. ۱) د برق، د برېښنا، برېښنايي ۲) هغه څوک چې د برق فني چارې ترسره کوي.

برکت (harákat) نر.م. ۱) زياتوالی، ډېروالی؛ ۲) نېکبختي، نېکمرغي، سعادت.

برکتي (harákati) ص. نب. نېک بخت، نېکمرغ، طالعمن، عزتمند، اعتباري.

برکښ (hárkaṣ) نر.م. د لينډی ژی.

برکښه (barkáṣa) ښځ. م. له تېکی څخه ايستلې توره يا چاړه.

برکند (harkánd) نر.م. ۱) سرکند، چتېکه منډه، په يوه سامنډه؛ ۲) مثل.

برکول (barkawál) مص. مت. څناورځنډل.

برکه (baráka) ښځ. م. يو ډول وړين تېوکر چې د لاس په واسطه اوبدل کېږي.

برکی (barakáy) ښځ. م. گرلسه، گينده، ترنگړ، کوری، گونده، کشه، گرلڅه.

برکی (barákay) نر.م. ۱) اورمېږ ته برکی هم ويل کېږي؛ ۲) د اور د لمبې بربری.

برگ (brág) ص. نر.م. ۱) دوه رنگی، څورنگی؛ ۲) پيس، پمن، برگی؛ ۳) تېگ، تېگمار، منافق؛ ٤) غوسه شوی.

برگتوب (bragtóh) نر.م. برگوالی، دوه رنگه والی، برگتيا.

برگتی (hargátay) نر.م. ۱) د يو مارغه نوم دی؛ ۲) و گ. پرکتی.

برگړندی (bargṛánday) نر.م. روغبړ، ستړي مشي، ښه راغلی کول.

برگ سترگی (bragstárgay) ص. نر.م. وچ سترگی، سپين سترگی، بې حيا، بې شرم.

برگک (bargák) نر.م. د تمباکو په څېر بوټی دی.

برگوته (bargwáta) ښځ. م. کچه گوته، کوچنی گوته، کچی گوته، خچی گوته.

برگول (bragawál) مص. مت. ۱) څورنگه کول؛ ۲) قهرول، عصبي کول.

برگه (bargá) ښځ. م. ډاگه، لاړی، هغه وړوکی چارتراش چې د ونې له تنې نه لاس ته راځي.

برگه زمانه (brágazamána) ښځ. م. تېگه زمانه، بده زمانه، خراب وخت.

برگی (brágay) ص. نر.م. (ج. برگي) ۱) دپیس په ناروغی اخته؛ ۲) دوه مخی، تګ مار.

برګي (brági) ښځ.م. (ج. برګی) تګي، چلبازي، له تګی سره یو ځای د مهمل په توګه راځي.

برګېدل (bragedál) مص. ل. ۱) څورنګه کېدل؛ ۲) قهرېدل؛ ۳) دپیس په ناروغی اخته کېدل

برګیر (bárgir) نر.م. قیصر، شخبده، له سوړ تود کېدو څخه پیدا شوې ناروغي.

برل (barál) مص. ل. ګټه کول، بریالی کېدل.

برلا (barlā́) نر.م. لوړ، په طبقاتي لحاظ لوړ.

برلاسی (barlā́say) ص. نر.م. زورور، غالب، زبردست، بر، باندې.

برلوکی (barlū́kay) نر.م. (ج. برلوکي) ۱) هغه نبات چې د مولی په څېر وي، باندنی برخې ته یې برلوکی ویل کېږي؛ ۲) تر ږېبلو وروسته په پټي کې پاتې شونی کښت.

برله (bárla) ښځ.م. (ج. برلې) هغه اسپه، چې تور تورتکيورباندې وي؛ خالداره اسپه.

برلی (bárlay) نر.م. (ج. برلی) د ږېبل شوی وابښه څوکه، د لښتې غوځ ځای.

برم (brám) نر.م (ج. برمونه) شان و شوکت، دبدبه، غرور، لویي، غټوالی، پیاوړتیا.

برمانټه (barmā́nṭa) ښځ.م. وحشي توب، وحشت، بربریت.

برمانو (barmāṇū́) نر.م. ۱) ځنګلي او وحشي انسان؛ ۲) شهوتي او مست سړی.

برمته (barmáta) ښځ.م. (ج. برمتې) یرغمل، د چا مال یا سړی د یو څه په بدل کې نیول.

برمک (barmák) نر.م. ۱) خمبه، پنډوره، د ختېو کندو؛ ۲) د برمکیانو د کورنی لومړی سړی، چې د ویشتاسپ لمسی کېږي.

برمل (barmál) نر.م. ماسپښین.

برملا (barmalā́) ص. نب. برالا، څرګند، په ډاګه.

برملاتوب (barmalātób) نر.م. څرګندوالی، جوت والی.

برمنډ (barmánḍ) ص. نر.م. و ګ. بربنډ.

برمنډتیا (barmanḍtyā́) نر.م بربنډتیا، بربنډوالی، لوڅوالی، لغړتوب.

برمه (bárma) ښځ. م. (ج. برمې) تېښي، د سوري کولو یوه آله چې زیاتره له ترکاڼانو سره وي.

برمه کار (barmakā́r) نر.م. (ج. برمه کاران) برمه کوونکی، هغه څوک چې برمه کاروي.

برمی (brámay) ص. نر.م. د شان او شوکت خاوند، د قدرت او پیاوړتیا خاوند.

برمۍ (barmáy) ښځ.م. توکی، کرېی، په کوهي کې دور کوزېدو لپاره د پښې ایښودلو پاټکی.

برمیالی (bramyā́lay) ص. نر.م. (ج. برمیالي) د دبدبې خاوند، د شان او شوکت څښتن.

برناحق (barnā́haq) ق. وچ په وچه، بې سببه.

برنځ (bránǰ) نر.م. پیېړه او خواره غوښه.

برند (bránd) ص. نر.م. ۱) لټ، سست، ناراسته؛ ۲) قهرجن؛ ۳) سپین سترګی، بې حیا.

برندو (brandū́) نر.م. خوږ، لګو، لګوه، لکړ، رود، شست.

برندول (brandawál) مص. مت. قهرول، غوسه کول، ببرول.

برنده (brandə́) ص. ښځ. م. ۱) نوې ځواني، شونډه تورېدل؛ ۲) چابک، ګړندی، وندی، چالاک.

برندی (bránday) نر.م. (ج. برندي) دوک، یوه آله، چې جولاګان پرې تار تاووي.

برندېدل (brandedál) مص. ل. قهرېدل، ببرېدل، غوسه کېدل، سترګې ورباندې را ایستل.

برندې سترګې (brandestárge) ښځ.ج. ۱) اهرجني سترګې؛ ۲) ملالې سترګې.

برنډه (baránda) ښځ.م. (ج. برنډې) دالان، برانده، د کوټو د مخ ځای.

برنډی (brandáy) ښځ. م. د لنډو لستونو بنین؛ د لنډو لستونو والا کورتی.

برنی (baránay) ص. نر.م (ج.برني) ۱) بهګانی، د بهګاه شپې، شپنی؛ ۲) پورتني، پاسنی.

برنۍ (baranáy) ښځ.م. د سکوی یو ډول، یو ډول ګنډل.

برڼه (burṇá) نر.ج. ۱) وګ. بانه؛ ۲) سپېرووني، هغه اوره چې د پېړې جوړېدو په وخت کې ځني کار اخيستل کېږي.

برو (barú) ښځ. م. ۱) يو ډول تود باد چې د غنم لو په وخت کې لګېږي؛ ۲) يو ډول بوټی دی.

بروالـه (barwā́la) ښځ.م. بـرواکي، اشرف سالاري، اريستوکراسي.

بروپيا (baropyā́) ص. نـر.م. ۱) نقلي، توکـمار؛ ۲) تګمار، مکار، چلولي، چلباک.

بروټی (barwā́ṭay) نر.م. ۱) دسترخوان، څپونی؛ ۲) د غنمو يا اوريشو يو موټی؛ ۳) دلرګيو يا نورو شيانو ګېډی، چې ښـځې يې په سر وړي.

بروټۍ (baroṭáy) ښځ. م. د لرګيو ګېډی چې ښځې يې پر سر وړي، کوچنی ګېډی.

بروډ (baróḍ) نر.م. لاپو، لاپوک، باټوک، غورتن.

بروډکاسټ (broḍkā́sṭ) نـر.م. د راډيو په واسطه خپرونه.

بروړ (bṛóṛ) نر.م. د بلور مغفن شوې بڼه.

بروړه[1] (baróṛa) ښځ. م. (ج.بـرووړې) خمندکه، يو ډول وړه خزنده ده.

بروړه[2] (bróṛa) ښځ. م. (بروړې) ګـډوله، ګـډله، د ګـډوډو غـلـو لـه اوړو څـخـه پخه شـوې ډوډی.

بروز (barwā́z) نر.م (ج. بروزونه) پرويزی، غلبېل، چاڼی، چڼوونی.

بروزوالا (barwazwālā́) نـر.م. هـغـه څـوک چې بروز خرڅوي.

بروزه (barwā́za) ښځ. م. ۱) بروځه، يو ډول پاسته غـرنی وابنه چې د فرشـولـو کار اخلي؛ ۲) يو بوټی چې د صابون پر ځای استعمالېږي.

بـرول (barawā́l) مـص. مت. يو شی پـه زور سـره (اچول، غورځول، ګوزارول يا شړل).

بـرونـه (brūṇá) جن. سپېرووني، سـپـېره، بونه، برنه، د پېړو جوړولو اوره.

برونی (barū́ṇay) نر.م ۱) دخرخ پره؛ ۲) هغه سوری چې د څرخ د ميل سر په کې چورلي؛ ۳) اورنی، رونی، رنی.

بروه[1] (bárwa) ښځ.م. (ج. بروې) فـرياد، چـغـه، کريکه، زګېروی.

بروه[2] (baráwa) ښځ. م. (ج. بروې) کبل، مـرغه، بېروه، يو ډول وابنه دي.

بروی (barwáy) ص.نر.م. سربښناک، لېسدار، نښلېدونکی.

بره (bará) ښځ.م. (ج.برې) ۱) څرګندېدنه، راختنه؛ ۲) پيل کېدنه؛ ۳) ص.ښځ.م. د بـر (بريالی) مؤنث شکل؛ ٤) د بر (اوچت) مؤنث شکل.

برهار (barhā́r) نر.م. برار، د اور د شغلې اواز.

برهان (burhā́n) نر.م. دليل، ښکاره ثبوت.

برهانه (burhā́na) ښځ. م. (ج. برهانې) لړ، لړی، د شګو د غونډيو او ډبريو سلسله.

بره ګړه (baragáṛa) ښځ. م. وګ. برګرندی.

برهم (barhám) ص.نر.م.ج. ۱) خپورورور، گډوډ؛ ۲) خفه، قهرجن، په غوسه؛ ۳) ضایع، پوچ.

برهمول (barhamawə́l) مص. مت. گډوډول، ورانول، ویجاړول، رنګول.

برهو (barhū́) ص.نر.م. بې لوزه، بې قوله، بې ژبې، بې ژمې، بې وعدې، تګ.

بری⁽¹⁾ (báray) نر.م. کامیابي، فتح، غلبه، سوبه.

بری⁽²⁾ (bráy) نر.م ۱) سر، سراخیستنه؛ ۲) بغاوت، سرکښي، متابعت نه کونه.

بري (bari) ص.نب. سپېڅلی، ژغورلی، ازاد.

بریا (baryā́) ص. ښځ. م. ۱) په لاس راغلی څیز، موندل شوی؛ ۲) د ډېرې ستومانۍ له امله ملا شخېدل.

بریاړه (baryā́ṛa) ښځ.م. هغه غواچې په پاده کې نه ځري.

بریاله (baryā́la) ښځ.م. دریڅه، دریشځه، کړکی، د وروڅه، د هوا او رڼا د ننوتو سوري.

بریالی (baryā́lay) ص. نر.م. ۱) برشوی، غالب، سوبمن، کامیاب؛ ۲) غوره، اوچت.

بریالیتوب (baryālitób) نر.م. ۱) کامیابي، فتحه، سوبه؛ ۲) اوچت والی، لوړوالی.

بریاینه (baryāyána) ښځ.م. تادیه، رسونه، ورکول، ادا کول.

برېت (brét) نر.م. د پاسنی شونډې د پاسه وېښته.

برېت غوړ (bretǧwáṛ) نر.م. ۱) د برېتونو غوړولو تېل یا غوړ؛ ۲) بډې، رشوت.

برېتو (bretū́) ص.نر.م. برېتور.

بریځک (breják) نر.م. یو ډول شینکی، د ختکي له کورنۍ څخه دی خو شین خوړل کېږي.

بریچ (bric) نر.م. د توپ یا توپک هغه برخه چې ګولۍ یا کارتوس په کې ورکول کېږي.

برېڅر (barecár) نر.م. څاښت، غرمه، برېڅر، کچه غرمه.

برید (brid) نر.م. ۱) پوله، حد؛ ۲) شروع، پیل؛ ۳) یرغل، حمله، غوته.

بریدبندي (bridbándi) ښځ.م. برید تړ، مرز بندی.

برید په برید (bridpábrid) ق. پوله په پوله، یو بل سره نږدې، څنګ په څنګ.

برید جنرال (bridjanrā́l) نر.م. د فرقې بولندوی او د ملکي دوهمې رتبې معادل.

برېدل (baredə́l) مص. ل ۱) کامیابېدل، غالبېدل؛ ۲) پرېدل، تړېدل؛ ۲) الوتل.

بریدلیک (bridlík) نر.م. سریزه، سری، مخنی خبرې، د سرخبرې، مقدمه.

بریدلیکه (bridliká) ښځ.م. سرحدي لیکه، د دوو ګړو د دوو (لهجو) ترمنځ بېلوونکې لیکه.

بریدمن (bridmán) نر.م. له لومړي بریدمن څخه تر دریم بریدمن عسکري صاحب منصبانو ته ویل کېږي.

بریدمېشتی (bridmeštáy) نر.م. بریدوال، سرحدمېشتی.

بریدوال (bridwā́l) نر.م. سرحدي، سرحدار.

بریدوالي (bridwā́li) ښځ.م. سرحداري، د سرحدي چارو څانګه.

بریدوهل (bridwahə́l) مص. مت. ۱) د چا د پټي پوله خپلې ځمکې ته راګډول؛ ۲) حمله کول.

بریدیز (bridíz) نر.م. سرحدي، مرزي.

برېړه (bréṛa) ښځ.م. (ج. برېړې) د اریږې یو ډول.

برېز (bréz) نر.م ۱) کیڅی، کتمل، کونک، خسک، منګوره؛ ۲) یو ډول اغزی.

بریزن (barezán) نسـ.م. د گـو، ورغومی یا وزې بغاري او بامبو.

بریزنه (brezána) ښځ.م. پـچـومی، مخ په لـوره، نیـنده، مخ په جگه، مخ پورته.

بریږه (bareẓá) ښځ.م. (ج. بریږې) د سپي غوربده، د سپي غورهار.

بریږه (bareẓ́á) ښځ.م. ۱) نوکه وره پنجه، نوکداره پنجه؛ ۲) نر.م. خرې (شله)، کار پسې ارم، یو شي ته ډېر تېنګ، یو څه پسې ډېر باعث.

بریښ (bréṣ) نسـ.م. ۱) (مکتبي پرکمشر) چې د لـومـړنیو یا منځنیـو زده کړو وروستـه یې یو عسکري ښوونځي لوستی وي اود وروضابطانو برې لیک یې اخیستی وي؛ ۲) ځلا، ځلق، پرق، ځلک؛ ۲) درد، درد، سانګه، ځریکه، خوږ.

بریښ (briṣ) نر.م ۱) تېزي، ګړندیتوب، وندی توب ۲) تکړه توب؛ ۳) فعالیت.

بریښن (breṣán) ص. نـر.م. ۱) بریښ لـرونکی؛ ۲) ځلند.

بریښنا (breṣná) ښځ.م. ۱) برکه، ځـلا، ځـلق، پیلبو؛ ۲) برق، بجلي.

بریښنااورګاډی (breṣnāorgáḍay) ص. نر.م. په بریښنا چلېدونکی اورګاډی.

بریښنابرج (breṣnābráj) نر.م. د بریښنا برج، ترانسفرمر.

بریښنا بند (breṣnābánd) نر.م. د بریښنا بند.

بریښناچي (breṣnáči) نـر.م. برقي، هغه څـوک چې د بریښنا د لینونو غځولو دنده اجرا کوي.

بریښنا ریبځ (breṣnārébj̈) بریښنا جارو.

بریښنازبږ (breṣnāzĕg) برق زبږوونکی.

بریښنا ژرنده (breṣnāẓránda) برقي ژرنده.

بریښناښود (breṣnāṣód) بریښنا ښودونکی.

بریښناک (breṣnák) ص.نر.م. ځلاند، ښایسته. ځلقند، پرکند.

بریښناکوټ (breṣnākoṭ) د برق ستېشن.

بریښنامېچ (breṣnámeč) نر.م. د برق مېتر.

بریښند (breṣánd) ص. نر.م. و ګ. بریښن.

بریښند (briṣánd) ص. نر.م. تېز، تېره.

بریښندوکی (breṣandúkay) ص.نر.م. ۱) بریښ لرونکی، ځلند؛ ۲) ځـریکې کوونکی، سانګې کوونکی.

بریښول (breṣawál) مص.مت. ۱) ځلول، پرقول، چړقول؛ ۲) دردول، خوږول، ځورول.

بریښول (briṣwál) مص. مت. ۱) تېزول، رنـدول، چالاکه کول، ۲) ګړندی کول، فعاله کول.

بریک (brék) نـر.م. ۱) د عراده جاتو د درولـو آله؛ ۲) د ریل ګاډي د سـامـان ډبه؛ ۳) په روان کـار کې د څه وخت لپاره ځنډ او تم کېده.

بریکوټ (barikóṭ) نـر.م. د بـري کلا، د سوبې کلا.

بریلی (bareláy) ښځ.م. هرکالیزه غوا، هغه غوا چې هر کال لنګېږي.

بری لیک (baraylík) نر.م. شهادتنامه، ډیپلوم.

بریمن (baraymán) ص. نر.م. بریالی، کامیاب.

بری ناک (barinák) ص. نر.م. بریالی، ګټندوی، فاتح.

بړ (báṛ) نر.م ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) د مرزانو مقابله یا شرط؛ ۳) د اوښ بړهار؛ ٤) ص.نر.م. مستعد، اماده، چمتو.

بړادین (baṛádin) نـر.م. بـړدین، کـریسمس، د عیسی (ع) د پیدایښت ورځ.

بړازګه (bṛázga) ص. ښځ. م. ډنګره غوښه، خوار غوښه.

بړاس (baṛā́s) نر.م. (ج. بړاسونه) ۱) تپ، د اوبو بخار، تاو؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ.

بړاس ايستل (baṛāsuistál) مص. مت. زړه تشول، زړه سړول.

بړانجا (bṛānjā́) ص. نر.م. مړيښن، مړجينګا، مړجينک.، ناراسته، لټ، سست.

بړاس دېګ (bṛāsdég) نر.م. بخار دېګ.

بړاس ماشين (bṛāsmā́šin) نر.م. د بخار ماشين.

بړانډه (bṛānḍá) ښځ. م. (ج. بړانډې) غړوسکه، بربابته، بړيقه، د اور لويه شغله يا لمبه.

بړانګه(۱) (bṛā́nga) ښځ.م. وړانګه شغله، پلوشه.

بړانګه(۲) (baṛā́nga) ښځ.م. (ج. بړانګې) ريتاړه، ليتاړه، چړی، ريښانګه، ريښکی.

بړانګې بړانګې (bṛāngebṛā́nge) ص. نب. ځيرې ځيرې، ريتاړې ريتاړې.

بړبړ (baṛbáṛ) ق. ۱) خوشالي او خندا؛ ۲) نر.م. ۱) د اوبو تالو وهل؛ ۳) په زوره خبرې.

بړبړو (baṛbaṛū́) ص. نب. ۱) په زوره غږېدونکی؛ ۲) بې ځايه خبرې کوونکی.

بړبړی (baṛbáṛay) نر.م. ۱) مست اوبه؛ ۲) په زوره غږېدل.

بړبزی (baṛbázay) نر.م. د نروز يا پسه د مستۍ په وخت کې اواز.

بړبس (baṛbás) نر.م. جلال، لويي، ستروالی، عظمت، دبدبه، شان و شوکت.

بړبښکی (buṛbuṣkáy) ښځ.م. و ګ. بړبوکی.

بړبکی (baṛbakáy) ښځ.م. و ګ. بړبوکی.

بړبنګ (buṛbáng) نر.م. ۱) يو غريز بوټی دی چې منغ يې دد وي؛ ۲) ناپوه او کم عقل سړی، کاراک.

بړبوزه (baṛbū́za) ښځ.م. سخته رپېدنه، لړزېدنه.

بړبوزی (baṛbū́zay) نر.م. سختې او ترخې خبرې، ستغې خبرې، سپورې خبرې.

بړبوکی (baṛbūkáy) ښځ.م. ۱) د باد ګردله، ګرد باد، خوړبنی؛ ۲) حباب، د اوبو د سر پوکنی؛ ۳) يو ډول بوټی دی.

بړبه (baṛbá) ښځ.م. امپه، د ځناورو نيولو چل.

بړبيته (baṛbitá) ښځ.م. (ج. بړبيتې) تورانکه، تورکه، يوه توره مرغۍ ده.

بړتېدل (bṛatedál) مص. ل. بړچېدل، بړکېدل، په زوره خبرې يا خندا کول.

بړچ (bṛáč) نر.م. ۱) و ګ. پرنجی؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۳) د ځنګلي مرغانو اواز.

بړچا (bṛačā́) ښځ.م. بړقا، په زوره خندا کول.

بړچول (bṛačawál) مص. مت. ۱) پرنجول، پرشول، ترنجول؛ ۲) بړبښول، بنوړول؛ ۳) ژړول.

بړچی (bṛáčay) نر.م. پرنجی، پرشی، ترينجی.

بړستن (bṛastán) ښځ.م. تلتک، شيرک، کنځړ.

بړستن ګی (bṛastangáy) ښځ.م. ۱) يوه مرغۍ چې د دېوالونو سورې لټوي او غنې خوري؛ ۲) کوچنۍ بړستن.

بړغونج (baṛǧónj) نر.م. يو ډول پلې او بېخونه چې زياتره په دوا کې استعمالېږي.

بړق (bṛáq) نر.م ۱) په زوره خندا؛ ۲) د رڼا پړک.

بړقا (bṛaqā́) ښځ.م. ۱) په زوره خندا يا خبرې؛ ۲) د رڼا پړکېده.

بړق بړق (bṛaqbṛuq) نر.م. ۱) خوټ خوټا، خوټېدنه؛ ۲) خټ خوټ، په ګډه خندا.

بړقندی (bṛaqánday) ص. نر. م. ۱) ځلېدونکی، ځلاند؛ ۲) ساده سړی.

بړقول (bṛaqawál) مص. مت. ۱) ځلول، ځلقول، چنول، پړقول؛ ۲) خندول.

بړقېدل (bṛaqedə́l) مص. ل. بړېښېدل، بړچېدل، بړکېدل، په زوره خبرې یا خندا کول.

بړمبکی (bṛambákay) نـر.م. پتنګ، ګودی، باجره، باد بوه، ګودې پران.

بړند (baṛánd) ص. نر.م. چالاک، رند، چلناک.

بړنده (baṛánda) ښځ.م. (ج. برندې) د اوړ لمبه چې لوګي ورسره وي.

بړنګ[1] (baṛáng) نر.م. دالان، برنډه، سبوت.

بړنګ[2] (bṛáng) ص. نـر.م. ۱) حیران، وارخطا، مشوش، تکنی؛ ۲) پړنګ، د ژړا اواز.

بړنګای (bṛangā́y) نر.م. دوه ښاخی، دو ښاخه، کوښه، کښه، د ربړې لیندې دوه ښاخي لرګی.

بړنګهار (bṛanghā́r) نر.م. رینګا، رینګ، رینګه، د ماشوم پرله پسې ژړا.

بړنګی (baṛángay) نر.م. مندانو، د مستو شاربلو اله.

بړنګۍ (baṛangáy) ښځ.م ۱) دغره څوکه؛ ۲) روږ، هغه تسمه چې مندانو ورباندې څرخوي.

بړنګې بړنګولې (bṛangebṛangóle) ص. نب. بېرته ورونه، خلاصې دروازې.

بړنګېدل (bṛangedə́l) مص. ل. ۱) د مېښې یا سنډا رمبارې؛ ۲) په ژړغوني اواز خبرې کول؛ ٤) حیرانېدل، هیښ کېدل؛ ٥) ژړا شروع کول.

بړنۍ (baṛnáy) ښځ.م. توتکی، د زنګانه سترګه، د توتکي سر.

بړو (baṛū́) نـر.م. هغه لرګی چې تنسته ورباندې بیابې رابیایي (چلوي راچلوي).

بړوا (baṛwā́) ص. نـر.م. دلـه، دووس، بې غیرته، بې شرم، د نامشروع فعل دلال.

بړواک (baṛwā́k) ص. نـر.م. اواره، لـوچـک، ایله ګرد، خوشکی، خوشې.

بړوالي (baṛwā́li) ښځ.م. ۱) دله توب؛ ۲) دلالي.

بړوبن (bṛobə́n) ص. نر.م. شوندور، هغه څوک چې پړسېدلې او غټې غټې شونډې لري.

بړوت (bṛū́t) نـر.م. ش. رغشی، ښیکی، یو ډول وانښه چې زیږې پاڼې لري.

بړوس (bṛū́s) ص. نر.م. ج. مرور، خفه، په قهر، تریو مخی، له غوسې نه پړسېدلی.

بړوستوب (bṛūstób) نر.م. بړوسوالی، بړوستیا، تریو تندی نیونه، مرور توب.

بړوکا (bṛokā́) ښځ.م. سلواغه، بوقه، بوکه، ډولچه له کوهي نه د اوبه ایستلو لوښی.

بړول (bṛawə́l) مص. مت. ۱) د مستۍ په وخت کې حیوان له حیواني یا ځناور له ځناورې سره پرېښودل؛ ۲) اوبښ مستول

بړومی (baṛū́may) نر.م. ۱) اوړنی، روڼی، رنی، ورنی، د ماشوم د تړلو توکر؛ ۲) تومت، تور.

بړه (báṛa) ښځ. م. (ج. بړې) غرنی وانښه دی.

بړه بړه (baṛabáṛa) ق. ۱) په زور زور په اوچت اواز سره خبرې؛ ۲) ګډې وډې خبرې.

بړی (báṛay) نر.م. (ج. بړي) ۱) بوړی، یوولس ډزی توپک؛ ۲) ص. نـر.م. بوچی، هغه څوک چې غوږونه او پوزه یې پرې شوي وي؛ ۳) هغه لوښی چې څنډې غاړې یا مورګې یې ماتې وي.

بړۍ (baṛáy) ښځ.م. ونیا، له دالو یا سپینو کړو میو مرچ او مسالې نه جوړ شوی غونداری.

بړیا (baṛyā́) ص. ښځ. م. بریا، لاس ته راغلی، حاصل شوی.

بړېڅی (bṛécay) ص. نـر.م. ۱) ملګری، مل؛ ۲) د بړېڅ قبیلې ته منسوب؛ ۳) تکره، مېړنی.

بړینجی (bṛinjáy) نر.م. (ج. بړینجي) ۱) برنجی توت، یو ډول توت؛ ۲) د توتو ځوښا.

بړینچغ (baṛinčáğ) نر.م. شاړنیکه، بانیچغ، غینجلی، غینجلاکه.

بړینګا[1] (baṛingā́) ص. نب. لټ، بې کاره، تنبل.

بړینګا[2] (bṛingā́) ص. نب. چپ سترګی، کوږ سترګی، بینګا، کاړینګ، پړینګی.

بړینګک (bṛingák) نر.م ۱) سربانی، سرباندې، سرېلاندې؛ ۲) بینی چوی، پېزوانې.

بړینګن (bṛingán) ص. نر.م. رینګن، ژواند.

بز (báz) نر.م. ۱) نودې، توبرې، دونې نازکې لښتې؛ ۲) وز، وزګوری، وزګړ، وزیې پسه.

بزاز (bazā́z) نر.م. بجاز، د رخت خرڅولو دکاندار.

بزازي (bazā́zi) ښځ.م. د توکرانو خرڅولو دکان، د رختونو سوداګري.

بزرګ (bzárg) ص. نر.م. ۱) ولي، د برخې خاوند، نېک سړی؛ ۲) مشر، د پوخ عمر.

بزرګوار (bzargwā́r) ص. نر.م. لوی، مشر، ستر، نېک، ښه.

بزرګه میاشت (bzargamyā́št) ښځ.م. د رجب المرجب میاشت.

بزرګي (bzárgi) ښځ.م. ۱) ولیتوب، خدای ته نژدېوالی؛ ۲) لويي، مشري، مشرتوب.

بزغلی (b(a,u)zğálay) نر.م. زوغلی، غوغلی، تلیمن، پنیری، کاږ، نهال.

بزغنجر (bazğanjár) ص. نر.م. کمزوری، ډنګر، بته، خوار، اېږ.

بزغی (bazğáy) ښځ.م. غولنه، غولنکې، هغه دانه چې د سترګو پر څیزمه راجېږي.

بزکی (buzkáy) نر.م. د مچیو یا نورو حشرو د الوتلو په وخت کې د زززه اواز.

بزګر (bazgár) نر.م. (ج: بزګران) ښکورون، دهقان، کرونده ګر.

بزل (buzə́l) مص. مت. پیوندول، په جامو کې توته اچول.

بزم (bazə́m) نر.م. ۱) مجلس، خبرې اترې، جرګه، د خوشالی مجلس؛ ۲) د غره څوړیا لمن.

بزمي (bazmái) ص. نر.م. مجلسي، خوش طبع، د مینې او ساعت تېرۍ خبرې کوونکی.

بزنه (buzná) ښځ.م. پیوندونه، جامو ته توته اچونه، پنبو، بوټونو او څپلیو ته پیوند اچونه.

بزنی (bazánay) ص. نر.م. میرنی، ناسکه، میرزی.

بزونکی (buzū́nkay) فا. نر.م. چمیار، موچي، پنبو، څپلیو او بوټانو ته پیوند ایښودونکی.

بزه[1] (bzá) ښځ.م. ۱) وږګ. وزه؛ ۲) شلېدلی بڅه، څېرې.

بزه[2] (bazá) ښځ.م. ۱) بایکړ، یو غرنی بوټی یا ونه؛ ۲) پیاو، کویه؛ ۳) ګناه، جرم، قصور.

بزه ګار (bazagā́r) ص. نر.م ۱) تنګ، اړ، محتاج؛ ۲) خجل؛ ۳) ګناهکار؛ ٤) لاس وهونکی.

بزه ګارول (bazagrāwə́l) مص. مت. تنګول، اړ کړل، تر پوزې راوستل.

بژا (bažā́) ښځ.م. بژ، بز، د اوبود بهېدو اواز.

بژانګه (bažā́nga) ښځ.م. (ج. بژانګې) چغه، کریکه، په زوره اواز.

بژانګې بژانګوری (bžāngebžāngū́ray) ص. نر.م. څیرې ویرې، ګارې وارې، ریتاړې ریتاړې.

بژبژی (bažbžáy) نر.م. (ج. بژبژي) د اوبو یا د وینې په زوره دارې، بژندی، بغبغی.

بژل (bžə́l) مص. مت. ۱) بژه کول، څیرل، شلول؛ ۲) حلالول، وینه ویستل.

بژندی (bžándəy) نر.م. بژبژی، بغبغی. له لرګي او تار څخه جوړ شوې اله چې تر تاو ورکولو او کښولو وروسته د بژبژ اواز کوي.

بږه (bźá) ص. بنځ. م. شلېدلی، څیرې، بزه.

بږ (báź) نر.م. د غوښداري اواز، د باد یا د بل تونداو چټک تېرېدونکي اواز.

بږبږانګ (baźbaźānák) نر.م. بږندی، بمبېری، بمبیری، دماشومانو د لوبو پرپرکی.

بږبږی (baźbáźay) نر.م. ۱) د باد اواز؛ ۲) بږبږانګ.

بږدنګی (buźdángay) بنځ. م. چرچنه، چنچڼ، چوغکه، چنچنه، بږ دول وړه مرغی ده.

بږرکوالی (bźarkwālay) نر.م. ببروالی، ببرتوب، په قهر کې حملې ته د تیارۍ حالت.

بږرکی (bźárkay) نر.م. ببر شوی، په غوسه کې حملې ته تیار.

بږلی (bźálay) مف.نر.م ۱) بږه شوی، څیرې شوی، شلېدلی؛ ۲) حلال شوی، ذبح شوی.

بږنول (buźnawál) مص. مت: بوږنول، ویرول.

بږول (bźawál) مص. مت. توغول، شړل، په زور؛ غورځول چې اواز ښې ووځي؛ څیرل.

بږوه (baźáwa) بنځ. م. ترورۍ، لومبړه، بږوې.

بږه (buźá) ص. نب. ۱) قتل، وژنه؛ ۲) قرباني، حلاله؛ ۳) څیرې ویرې، بږه.

بږهار (buźhār) نر.م. د تیږې بغهار، د اوبو شرهار، د اوبو شنا، د اوبو شړپهار.

بږی (bźáy) نر.م. (ج. بږې) د خورجین یا خورجی غوندې کڅوړه.

بږی (báźay) نر.م. (ج. بږې) کورندی، د بدن د کوم غړي وېده کېدل یا مېږي مېږي کېدل.

بږېدل (buźedál) مص. ل. ۱) بغهار کول: ۲) په قهر سره د کار پیلېدل؛ ۳) څیرې کېدل، بږه کېدل؛ ۳) څیرې شوی، بږه شوی.

بس (bás) نر.م. ۱) د سورلۍ لوی موټر ۲) ق. پوره، کافي، بشپړ؛ ۳) فقط، یوازې؛ ٤) چپ، غلی؛ ۵) وس، واک، اختیار.

بس بس (basbás) ق. غلی شه! مخاطب ته د بس کولو امر.

بسپنغاړی (baspangāṛay) چنده ټولوونکی.

بسپنه (baspána) بنځ. م. (ج. بسپنې) اعانه، ګډه، چنده، مرسته.

بسپه (baspá) بنځ. م. ذره، لږ څیز، ختوسکی.

بست (bást) نر.م. (ج. بستونه) ۱) ځای، مقام، درجه؛ ۲) اسباب، بستره.

بستر (bistár) بنځ. م. بستره، د وېده کېدو اسباب؛ ۲) په روغتون کې د ناروغ داخلېدنه.

بستربند (bistarbánd) نر.م. د بسترې تړلو او مضبوطولو شی، د سفري بسترې تړلو شی.

بستره یېز (bistaráyiz) ص. نر.م. د څو بسترو، د یو شمېر بسترو لکه لس بستر: یېز روغتون.

بستري (bistári) ص. نب. په روغتون کې داخل شوی، بستر شوی ناروغ.

بستوب (bastób) نر.م. ۱) بسېدنه، پوره والی، پوره توب، بس والی؛ ۲) صبر، قناعت.

بسته (bastá) ق. ۱) بس، مه کوه؛ ۲) پرېکړی؛ ۳) پوره، بشپړ، ټول؛ ٤) بنځ. م. د کتابو او کتابچو وړلو لاسي بکس؛ ۵) د کاغذونو بنډل یا ګېډۍ؛ ٦) د بیالې سوړ؛ ۷) د دروازې یا کړکۍ تخته چې بنکته پورته کېږي.

بسته الف (bastá alif) نر.م. د پولیسو په دفتر کې د جنایتکارانو د ثبت د وسیه یا کتاب.

بسته بې (bastábe) بنځ. م. و ګ. بسته الف.

بسته کار (bastakār) فا.نر.م. میخانیک، فني او تخنیکي کارګر، وستکار.

بسته کاري (bastakāri) بنځ. م. د تخنیکي او فني کارګر وظیفه، د میخانیک دنده.

بسره (busrá) ښځ. م. يوه ښکاري مرغى ده.

بسکر (buskúr) نر.م. اشر، پګره، بې اجورې ديوه کس لپاره ډله ييز کار.

بسکر (báskar) ص. نر.م. اجرتي قاتل، هغه سړى چې په بيه وژنې کوي.

بسکره (baskára) ښځ. م. و ګ. اشر.

بسکوټ (biskóṭ) نر.م. بيسکيټ، د کلچې په څېر خواړه دي.

بسمک (basmák) نر.م. تاکو، د ښاروېو يو ډول سخته ناروغي ده. څمکې وهنه هم ورته وايي.

بسمل (bismíl) ص.نر.م. قربان شوى، حلال شوى.

بسمه (basmá) ښځ. م. ۱) وسمه، د وېښتو رنګ؛ ۲) ذره، ختېوسکى، پوتسکى، ختوڅکى.

بسمې بسمې (basmebásme) ص. نب. ۱) څېرى وېرې، دونګې دونګې؛ ۲) ذرې ذرې.

بسنت (basánt) نر.م. ۱) پسرلى، څرمونى، د کال لومړى فصل؛ ۲) د هندوانو يو ډول مېله ده؛ ۳) دموسيقي راګ.

بسنتي (basantáy) ښځ. م. پايلې، پايزېب، داګانه د ښځا لپاره پښو ته هم اچوي.

بسندى (basánday) ص. نر.م. بسنى، قانع، صابر، صبرناک، بې لالچه، موړسترګى.

بسنډول (basanḍúl) نر.م. ۱) حيله، مکر، فرېب؛ ۲) ګنه ګونه، تېل ماتېل.

بسنه (basána) ښځ. م. کفايت، بستوب.

بسو (basú) ص. ښځ. م. ۱) قانع (ښځه)، صابره، صبرناکه؛ ۲) هوښياره او کارګره مېرمن.

بسواسه (biswā́sa) ښځ. م. د بسوې شلمه برخه.

بس والا (baswālā́) نر.م. ۱) د سرو بس څښتن؛ ۲) قا.نر.م. بس کوونکى، ختموونکى.

بسوالى (baswā́lay) نر.م. و ګ. بستوب.

بسوه (biswá) ښځ. م. د يو جريب شلمه برخه.

بسى (básay) نر.م. داروا سپورى.

بسى (basáy) ښځ. م. شاړه ځمکه چې کښت په کې نه کېږي.

بسيا (basyā́) ص. نر.م. ۱) استوګن، مېشت، دېره؛ ۲) کافي، پوره، بس، ډېر؛ ۳) صبرناک؛ ۴) مشغول، اخته، لګيا.

بسيا کول (basyākawál) مص. مت. مېشتول، ابادول، دېره کول.

بسېدل (basedál) مص. ل. ۱) کفايت کول، بس کېدل؛ ۲) بشپړېدل، پوره کېدل، ختمېدل.

بسيط (básit) نر.م. پراخه، غوړېدلى، ساده.

بسيي (basayáy) ص. ښځ. م. تېتنګه، تېتنګ، کراړه ځمکه، کونې، درينګ.

بش (bā́š) نر.م. وېښه، تير، شاه تير، نشتر.

بشاړې (bišā́ṛe) ښځ. م. پيشاړې، ملنډې، ټوکې، ريشخند.

بشپ (bišáp) نر.م. لوى پادري، د عيسويانو مذهبي مشر.

بشپړ (bašpáṛ) ق. کامل، پوره، تمام، ټول، ټوله.

بشپړاند (bašpaṛā́nd) نر.م. بشپړوونکى، متمم.

بشپړاند توک (bašpaṛāndtók) نر.م. بشپړوونکى توک.

بشپړاندکړ (bašpaṛāndkáṛ) بشپړوونکى فعل.

بشپړاوسترمهال (bašpaṛostarmahā́l) نر.م. مطلقه راتلونکى زمانه.

بشپړتوب (bašpaṛtób) نر.م. بشپړتيا، پوره والى، تکميلېدنه، تمامېدنه، پوره کېدنه.

بشپړتېرمهال (bašpaṛtermahā́l) ق. مطلقه ماضي.

بشپړک (bašpuṛák) نر.م. پوخنا، هغه ماشوم چې په ورو کوالي کې پخې خبرې کوي.

بشپړه غونډله (bašpaṛaǧóndla) ق. ښځ.م. مکمله جمله، هغه جمله چې ذ ارتیا وړ تول ګرامري توکي راواخلي

بشپړېدونکی (bašpaṛedū́nkay) مف. نر.م. تماميدونکی، سرته رسېدونکی.

بشر (bašár) نر.م. بنيادم، انسان.

بشرپالنه (bašarpālána) ښځ. م. بشردوستي.

بشرپالونکی (bašarpālū́nkay) ص.نر.م. (ج. بشرپالونکي) بشردوست، بشرپال، هغه څوک چې له بشر سره مينه لري.

بشرپېژندنه (bašarpežandána) ښځ. م. انتروپولوجي، بشر شناسي، انسان پېژندنه.

بشرپېژندونکی (bašarpežandū́nkay) فا.نر.م. بشرشناس، انسان پېژندونکی

بشردوست (bašardóst) ص. نر.م. و ګ.: بشر پالونکی.

بشرواله (bašarwā́la) بشرولي، بشر پالنه.

بشرويه (bašrū́ya) ص. ښځ. م. مخوره، ګلالۍ، ښايسته، ښکلې، تکه سپينه.

بشره (bašrá) ښځ. م. (ج. بشرې) څېره، بڼه، ګونه، شکل، صورت، قيافه، مخ.

بشکال (bašakā́l) نر.م. ۱) پشکال، د اړ او بادرو ترمنځ مياشت؛ ۲) د بارانونو موسم.

بشکالي (baškā́li) ص. نب ۱) پشکالی، د بارانونو کال، ودان کال؛ ۲) دبشکال.

بشکه (báška) ښځ. م. يو ډول ساراني سابه دي.

بشنج (bašánj) نر.م. شهرت، عزت.

بشه (bišá) ښځ. م. (ج. بشې) مرزه، بتهره، بيشه.

بشير (bašír) ص. نر.م. ۱) زيری کوونکی؛ ۲) ښايسته؛ ۳) شوکور.

بښاند (baṣā́nd) نر.م. ډېر بخښونکی، غفار.

بښاوو (baṣāwū́) فا.نر.م. بخښاوو، بخښونکی.

بښتګه (baṣátga) ښځ. م. چڼ، د کوټې چڼ، وسه، هغه لرګي چې د تيرانو د پاسه اچول کېږي.

بښکوله (baṣakóla) ښځ.م. (بښکولې) بده واقعه غمجنه پېښه، ترخه حادثه.

بښګلوي (baṣgálwi) ښځ. م ۱) ارامتيا، هوسايي، هوساينه؛ ۲) امن، امنيت.

بښل (baṣál) مص. مت. و ګ. بخښل.

بصارت (basā́rat) نر.م. ۱) بينايي، ديد، ليد، نظر؛ ۲) پېژندګلوي، پېژندنه.

بصر (basár) نر.م. ۱) سترګې؛ ۲) عقل، بصيرت.

بصير (basír) ص. نر.م. ۱) سترګور؛ ۲) څيرک، پوه، هوښيار.

بصيرت (baiṙát) نر.م. ۱) ليدنه، کتنه؛ ۲) څيرکي هوښياري؛ ۳) سترګورتوب.

بصيرمن (basirmán) ص.نر.مد بصيرت خاوند، څارونکی، په غور سره کتونکی.

بطريه (bataryá) ښځ. م. د توپچي له څوبلوکونو څخه جوړه ده چې د تولي معادل ده.

بطرۍ (bıtráy) ښځ. م. بيټرۍ، بالټۍ، لکه د راډيو، ټايپ ريکارډر او نور.

بطلان (butlā́n) نر.م. باطلېدنه، بېکاره کېدنه، له ګټې نه وتل.

بطن (bátn) نر.م. نس، ګېډه، خېټه.

بطني (bátni) ص. نب. د خېټې، د ګېډې، د نس، د بطن، خېټې ته منسوب.

بطي (báti) ص. نب. سست، ورو، په ځنډ.

بعد[1] (básd) ق. وروسته، پس، وروسته.

بعد[2] (busd) نر.م ۱) لرېوالی، فاصله؛ ۲) د جسم بعد لکه د مستطيل دوه بعده (اوږدوالی، سور)

بعضې (baszé) ق. ځينې، څه، يو څه.

بعید (bāyid) ق. لرې، لیرې، وریا.

بغ[۱] (bāğ) ۱) خدای، ایزد، لسوی ۲) بت؛ ۳) نسر.م. بادخور، کب خور، یو ډول مرغه دی.

بغ[۲] (buğ) نر.م. (ج. بغهار) ۱) کړیکه، چیغه، بغا، د ژړا اواز؛ ۲) ص.نر.م. تریو تندی، تروش.

بغا (buğā) ښځ. م. بغ اواز، خپ خپی اواز.

بغاره (bğāra) ښځ. م. (ج. بغارې) چیغه، کړیکه، کریغه، ناره.

بغاند (bğānd) ص.نسر.م. بغانی، ژړاند، رینګن، ژړاند، هغه ماشوم چې ډېره ژړا کوي.

بغاوت (bağāwat) نسر.م. سرکښي، یاغیتوب، نافرماني، باغیتوب، له قانون نه مخالفت.

بغ بغای (bağbağāy) نسر.م. ۱) بغ بغي، هارن، د لارۍ یا موټر هارن؛ ۲) ژړا، بغا.

بغبغو (bağbağū) نر.م. یو ډول مارغه دی.

بغبغی (buğbuğáy) نر.م. ۱) هارن؛ ۲) ججوره.

بغدادي (bağdādi) ښځ. م. هغه بړستن چې په درې کونجه ډول ګنډله شوې وي.

بغدادی قاعده (bağdādayqāyida) ښځ. م. د الف و ب سیپاره..

بغدادی کوتره (buğdādaykawtára) ښځ. م. یو ډول کوتره ده، چې تر نورو کوترو غټه وي.

بغدر (bağdár) نر.م. میل، د سپورټ د لوبې کوتک.

بغر ګ (bğárg) ص. نر.م. و ګ. غبر ګ..

بغرنج (buğránj) ص. نسر.م. مشکل، کړکیچن، انجړ بنجړ، ګډوډ.

بغره[۱] (buğrá) ښځ. م. (ج. بغرې) برقع، بورقه، بوقره، بوکره، شادري.

بغره[۲] (bağára) ښځ. م ۱) د سوی غار، سندغولی؛ ۲) بغری، هغه ژوره شوې تیره یا اوسپنه چې اوربشې، شولې په کې تکول کېږي.

بغری (bağráy) ښځ. م. ۱) بغره، د شولو، بتو یا درملو د تکولو یا میده کولو لوښی؛ ۲) بدکاره ښځه؛ ۳) د کنځلو په ډول استعمالېږي.

بغرې (báğre) ص. ښځ. م. د سترګو صفت، ژورې ورې او نکری سترګې.

بغسه (bağása) ښځ. م. ګورګوتی، ګورګتی، هغه حیوان چې مړی راباسي او خوري یې.

بغض (buğz) نر.م. کینه، رخه، حسد.

بغکی (buğkáy) نر.م. چیغه، د ژړا اواز.

بغل (bağál) نر.م ۱) تخرګ، ترخ؛ ۲) څنګ، غاړه.

بغل کشي (bağalkáši) ښځ. م. روغبړ، ستړې مشې او ښه راغلی کونه.

بغلي (bağáli) ص.ښځ. م. یوځای، ګډ، غاړه غړی، څنګ په څنګ.

بغمه (buğmá) ښځ. م. بوغمه، د حیواناتو یو ډول ناروغي ده.

بغن (báğun) نر.م. انګی، بغور، باړخو، کوکی، کوګی، غومبوری، بغون.

بغنی (bağánay) نسر.م. (ج. بغني) یو ډول پیور بوټی چې ژېړ ګلونه لري.

بغوټ (buğwáṭ) نر.م. (ج. بغوټونه) تانسلونه، د غاړې غوټې.

بغول[۱] (buğawál) مص. مت. چغول، په چغو کول، ژړول، په زور غنې اواز ایستل.

بغول[۲] (bağawál) مص. مت. ۱) هارن کول؛ ۲) څه څیز ارتاوول (غورځول).

بغوونی (bağawūnay) نر.م. ۱) هارن کوونکی؛ ۲) شپېلی وهونکی؛ ۳) په ستووه (پېش قبضه) سوری کوونکی.

بغهار (bağahār) نسر.م. ۱) فریاد، زګېروی؛ ۲) د کوچنیانو یا د ګډو اوازونه.

بغی (buğáy) نر.م. (ج. بغـي) توبکـی، ډېـق، توبکی، پوریک، دولـي، د لښـتې پوټکی چې منځ یې تش دی او کـوچنیـان د ختـو وړې وړې مـردکی په کې پو کوي او شپان وربانديـ ولي.

بغی (bağáy) ښـځ. م. ۱) شپېلی، تولی، دروی، نی، بین، ۲) ښکر، تورم، بګل، ناقوس.

بغې بغو (bağebağū́) ښـځ. م. ژړا انګـولا، ژړا، فریاد، شور وغوغا.

بغېدل (bağedə́l, bugedə́l) مـص. ل. ۱) ژړېـدل، بغارې کول، فریاد کول، چغې وهل.

بغیر (bağáyr) ق. سوا، بې له دې، پرته، بدون.

بغیړ (bağáyṛ) ص. نر.م. بدګومان، شکمن، بدظن، مشتبه، بدګمانه.

بغېړنه (bağeṛána) ښځ.م. ۱) بدګوماني، تردد؛ ۲) ص. ښځ.م. شکمنه، بدګومانه.

بقا (baqā́) ښځ.م. دوام، همېشګي، پایښت، د زیات عمر لپاره پاتې کېدنه.

بقال (baqā́l) ص. نـر.م. (ج. بقـالان) ۱) سـبزي او ترکاري خرڅوونکی؛ ۲) ذ غله جاتو خرڅوونکی؛ ۳) ینجارګر.

بقایا (baqāyā́) ښځ.م. (جم بقایاوې) پاتې شونه، پاتې شونې، باقي، د پور باقي برخه.

بق بق (baqbáq) نر.م ۱) پـوچه وینـا، عبث خبرې؛ ۲) په کړس کړس خندا.

بوقچه (būqčá) ښـځ. م. (ج. بوقچې) بوخچـه یا بخخه، بخڅکی.

بکا (bakā́) ښځ.م. خړپوڅې، خپوړې، خاپوړې.

بکارت (bakārát) نر.م. پېغلتوب، بچـړتوب، د ښځو، تر واده د مخه حالت ته بکارت وایي.

بکاري (bakā́ri) نـر.م. استازی، قـاصـد، څـری، پیغام وړونکی، خبررسوونکی.

بکال (bakā́l) ص. نـر.م. ۱) هوښیار او چـالاک؛ ۲) نر.م. ښنګېدنه، زمزمه، زنګېدنه.

بکانه (bakā́ṇu) ښځ.م. بکیـانه، یو ډول ونه ده

بکاو (bikā́w) ص.نر.م. دخرڅولو لپاره، د خرڅولو وړ.

بکاول (bakāwál) نر.م. اشپز، پخوونکی.

بکبک (bakbák) نر.م. تور مرچ، فلفل.

بکبکی (bakbákay) نـر.م. ۱) پس پسی، په غوږ کې پټې خبرې؛ ۲) عبث او بې ځایه خبرې.

بکر (bakár) ښـځ.م. (ج. بکرې) بکـره، چقمـاق، بکری، اورتېک، د اور لګولو یو ډول تیږه ده.

بکرم (bukrám) نر.م. هغه پېړ توکر چې د کرتي د مخ او استر ترمنځ اچول کېږي.

بکره (bıkrá) ص. ښـځ. م. (ج. بکـرې) ۱) پېغله، نا واده شوې ښځه؛ ۲) بوکه، سلواغه، ډولچـه؛ ۲) بورقه، بوقره، چادري.

بکری (bakráy) نـر.م ۱) وز. نرچېلی، وزګوړی؛ ۲) له پوزي نه جوړه شوې کجاوه.

بکرۍ (bakráy) ښځ.م ۱) بکر؛ ۲) دمیچنې لاندنی پل؛ ۳) کنډ، چیړ، هغه وچه ژاوله چې په ونې پورې نښتې وي.

بکري (bıkrí) ښـځ.م. سـودا، خـرڅون، پېـرودنه او پلورنه.

بکړ (bakáṛ) و ګ. بلندره.

بکس (báks) نر.م. ۱) پېټی، صنـدق؛ ۲) د شـربت یا بل اوبلـن څیز پاتې شونې برخه او خیرې؛ ۲) لږ، کم، لږکوټی، پوټسکی، ذره.

بک سترګی (bakstárgay) ص. نـر.م. ۱) نبـغ سترګی؛ ۲) بې شرم، بې حیا.

بکسکی (bakáskay) ص. نر.م. لږشان، لږ، یو څه، کم.

بکسوه (bakswá) ښځ.م. فینګ، پینګ.

بکل (bakə́l) نر.م. غکل ،د وزو اواز.

بکواس (bakwā́s) نر.م. چټي خبري، عبث خبري.

بکوړه (bakóṛa) ښځ.م. بګوره، کورت، قروت.

بکېدل (bakedə́l) مص. ل. ۱) پوچ غږېدل، بې ځایه خبري کول؛ ۲) د بزو اواز.

بکېړه (bakéṛa) ښځ.م. جنجال، جګړه، فساد، لانجه، فتنه.

بګ (bág) ص. نر.م. ۱) غټ او جګ، مضبوط؛ ۲) ناپوه، کم عقل؛ ۳) لک ځک.

بګار (bagā́r) نر.م ۱) جغجغا، په غوړيو کي د پیازو د سرو کېدو اواز؛ ۲) يو ډول لوبه؛ ۳) نوکاره، تونګاره، ګروش.

بګارول (bagārawə́l) مص. مت. نوکاري لګول، تونګاري لګول، ګروشییل، شوکاري کول.

بګاري (bagā́ri) نر.ج. په اوبو کي خوټول شوي سابه، ایشولي سبزیجات.

بګاړ (bagā́ṛ) نر.م. ۱) ناتار، هغه ډوډۍ چي په تودو کړو شړومبو کي ماته شوې وي؛ ۲) زوزات ،اولاده، کورمه.

بګاښ (bagā́ṣ̌) نر.م. منځګړتوب، منځګړتیا، ګواښ، د دوو خواوو ترمنځ سوله کونه.

بګاښچي (bagā́ṣ̌či) فا. نر.م. منځګړی، سوله کوونکی، ګواښ کوونکی، بګاښ والا.

بګت (bagát) ص. نر.م. ۱) خوشکی، بدچلند؛ ۲) زیات سوالګر؛ ۳) دخوشالۍ مجلس.

بګتو (bagatū́) ص. نب. ۱) هغه شاعر چي بګتۍ جوړوي؛ ۲) سازنده، مجلسي.

بګتۍ (bagatə́y) ښځ.م. په پښتو اشعارو کي بګتۍ د بدلو او چاربیتو په څېر کسر لري، خو کسر يې معمولاً يو بیت وي.

بګتې (bagáte) ښځ.م. نخرې مخرې، اونې بونې، ناز ماز، نخرې پخرې، خرېندې مرېندې.

بګر (bagár) نر.م. رسم و رواج، دود و دستور؛ پروا، شرم.

بګری (bagráy) ص. نر.م. غریب، خوار، لوڅ لغړ، بې وسه، بې وزله، بې وزلی.

بګړی[1] (bagṛáy) ښځ.م. ۱) پګړۍ، پټکی، دستار؛ ۲) مړه کېدنه، مړینه.

بګړی[2] (bugṛáy) ښځ.م. ګګړۍ، کروپی، چیچړی، چچونی.

بګلولی (baglū́lay) ښځ.م. بوسلا، بګیلی، شیشکه، خیالي بلا.

بګلی (bugláy) نر.م. هغه تور سپین مرغه، چي د اوبو پر غاړه کښېني.

بګڼ (bugáṇ) نر.م. غټ تور مچ، خرمچ.

بګڼول (bugṇawə́l) مص. مت. و ګ. بوڼول.

بګوړې (bagóre) ښځ.م. ۱) غوړېدلو او د سپي حملې؛ ۲) چیغې ، لکه څه بګوړې وهي.

بګوري (bagū́ri) ښځ. م. ۱) د ونې نرۍ څانګې؛ ۲) پرېشان ویښته، ګډې وډې څنې.

بګوړا (bagūṛā́) ښځ. م. پوڅه، خېډک، خام پنېر.

بګوړه (bagoṛá) ښځ.م. ۱) کورت، قورت؛ ۲) ص. نب. ۱) بګېل، تښتېدل؛ ۲) له کار او عسکرۍ نه تښتېدلی؛ ۳) بې غیرته.

بګوړی (bagóṛay) نر.م. د غوا یا مېښې بچی (ګوړه کی، خوسکی، سخوندرکی، کټی).

بګوزی (bagózay) نر.م (ج. بګوزي) د کوچنیانو يو ډول لوبه ده.

بګوله (bagolá) ښځ.م (ج. بګولې) کتاره، کتوره، هغه پیور؛ غوا چي نه ځوک لوشلو ته پرېږدي او نه خپل بچي رودلو ته.

بگه (bága) ښځ.م. (ج.بگې) پرتوغاښ، پرتوګاښ، لال ،گنډه.

بگی (bágay) نر.م. (ج.بگي) ایجرا ، نرښځی.

بگۍ (bagáy) ښځ. م. گاډی، ټانګه.

بگېړکه (bageráka) ښځ.م. (ج. بگېړکې) د ییوې متۍ، موتاني، موتۍ، موتۍ.

بگېل (bágel) ص. نر.م. ۱) بگېلی، تښتېدلی مېږ؛ ۲) په جګړه کې ماتې خوړل.

بگېلی (bágelay) نر.م. ۱) وګ.: بگېل؛ ۲) سړي خور، ادم خور، شیخي، بوویلا.

بگینه (baginá) جن، گیینه، شات، گبین.

بل[1] (bál) ص. نر.م.ج. ۱) لګېدلی، بل شوی، رڼا شوی؛ ۱) پسې، ورپسې، په لومړی پسې دوهم؛ ۲) بېګانه، پردی، غی.

بل[2] (bıl) نر.م. د اخیستل یا پیرودل شوی مال سند، چې د مال تاکلې بیه په کې لیکل شوې وي.

بلا (balā́) ښځ.م. ۱) افت، غم، مصیبت؛ ۲) خیالي شیشکه؛ ۳) ګرانه، تکلیف؛ ٤) کرکه، نفرت؛ ٥) ص. نب. زیات ، ډېر.

بلابتر (balābatár) نر.م. ګډوډ شیان، یو شی بل شی، بې کاره او کم ارزښته شیان.

بلا پسې (balāpáse) ص. نب. ۱) بې پروا ، غیر جدي؛ ۲) تېر ،هېر؛ ۳) څنې تېر شه.

بلاربوالی (blārbwā́lay) نر.م. امیدواري، بلاربېدنه، حامله ګي ،حامله توب.

بلاربه (blārbá) ص. ښځ. م. (ج. بلاربې) ډکه، تنده، امیدواره، حامله.

بلاره (bulā́ra) ښځ. م. (ج. بلارې) ۱) د مېږزانو نیولو جال؛ ۲) ناره یي مېږ.

بلاغت (balāǧát) نر.م. سوچه وینا ،له مانا او مطلب نه ډکه وینا ، د وینا لوړه درجه.

بلاغواړی (balāǧwā́ṛay) نر.م. بلاغوښتونکی، بلاجو، ماجراجو.

بلاغونډ (balāǧwánḍ) نر.م. ۱) د خولې د نسوارو کډو؛ ۲) لاټی، ډانګ، ډنډه.

بلاک (blā́k) نر.م. ۱) د کورونو، دوکانونو او پارتمانو لړ؛ ۲) قالب؛ ۳) ډله؛ ٤) له سیمټو او باجري څخه جوړه شوې خښته.

بلاکش (balā́kaš) ص. نر.م. تکلیف زغمونکی، ستونزې ګالونکی، تکړه.

بلاګی (balā́gay) نر.م. ۱) وران هلک؛ ۲) وړه بلا؛ ۳) مجازاً د ښځې او نر جنسی آلې.

بلالګۍ (balālgáy) ښځ. م. بلاګی، هغه ښځه یا حیوانه چې کال په کال لنګېږي.

بلاناغه (bılānāǧá) ق. نه قضا کېدونکی، بې ځنډه، بې وقفې، پرله پسې، متواتر.

بلاند (balā́nd) ص.نر.م. بلېدونکی، بلوونکی.

بلانده (blāndá) ښځ. م. (ج. بلاندې) نوې پېغله، پېغلوکې، پېغلګې، پېغلوټې.

بل اندی (balānday) نر.م. ازاد اندی، ازاد خیاله.

بلانګوړی (blāngū́ṛay) نر.م. (ج.بلانګوړي) یو ډول مورک دی.

بلانۍ (blā́nay) ښځ. م.وروځی، غوروځی، وراګړي ، ورابانی، واده ته راغوښتل شوې ډله.

بلانه (bilāṇá) ښځ. م. زګېروی، ستهنګی، ستمي، ستم، د ناروغ فریاد.

بلاواسطه (bilāwāsitá) ق. مخامخ، مستقیماً، نېغ په نېغه، په خپل لاس، بېواسطې.

بلاوه (bulāwá) ښځ. م. غلطي، تېروتنه، سهوه، خطا ، خطاوتنه.

بلاوهلی (balāwahláy) ص. نر.م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) بېکاره، وزګار؛ ۳) غمجن، غم ځپلی.

بلب (bálb) نر.م. ۱) بلپ، څراغ؛ ۲) د موټر څراغ.

بلبل (balbál) ص. نر.م. ځلېدونکی، پرکېدونکی، ځلاند، ځلبل.

بل بل (balbál) ص. نر.م. ډول ډول، رنګ رنګ، مختلف.

بلبل (bulbál. balbál) نر.م. (ج. بلبلان) چونی، بلبله، یوه مرغۍ چې ډېر په زړه پورې اواز لري.

بلبلک (balbalák) نر.م. د انګورو د تاک د وچېدو ناروغي.

بلبلکه (balbláka) ښځ. م. (ج. بلبلکې) کاغی، کاغه، یوه ښکلې مرغۍ ده.

بلبله (balbála) ښځ. م. (ج. بلبلې) ۱) عندلیب، بلبل؛ ۲) یوه توره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري ۳) معشوقه؛ ٤) د پښتنو یو ډول اتڼ.

بلبلی (balbálay) نر.م. (ج. بلبلي) مشعل، څراغ، لګېدلې شونتی، بل شوی څراغ.

بلځایګه (baljāygá) ښځ. م. بېګانه، پردی، د بل ځای، بهرنی.

بلځایي (baljā́yi) پورڅلی، بهرنی، اوپره، باندنی.

بلچک (balčák) نر.م. یو ډول وابنه چې سره ګلان کوي.

بلخه (balxá) ښځ. م ۱) د جولا تانسته؛ ۲) اساس، بنسټ.

بلد (balád) ص. نر.م. ج. اشنا، واقف، شناخته.

بلدتیا (baladtyā́) ښځ. م. پېژندګلوی، شناخت.

بلدوزر (buldozár) نر.م. یو غاښور ماشین دلوړو ژورو د اوارولو لپاره کارترې اخیستل کېږي.

بلدول (baladawál) مص. مت. اشنا کول، اموخته کول، روږدی کول.

بلدي (buládi) ښځ. م ۱) وګ. بلدتیا؛ ۲) ص. نب. ښاري؛ ۳) اشنا، بلد.

بلدی (baladay) ص. نر. (ج. بلدي) اموخته، اشنا شوی، روږدی، واقف.

بلدیه (baladiyá) ښځ. م. (ج. بلدیې) ښاروالي، هغه موسسه چې ښاري چارې پرمخ بیایي.

بلډینګ (bildéng) نر.م. (ج. بلډینګونه) قصر، لوړه ماڼۍ، څو پوړیزه ودانۍ.

بلرغو (bilargū́) ص. نر.م. ناموافق، مخالف، ضد.

بل سبا (balsabā́) ق. سبا نه بل سبا، له ننه وروسته دریمه ورځ.

بل شان (balšā́n) ص. نب. بل ډول، بل راز، بل څېر، بل قسم، بل رنګ، بل شانته.

بلښل (blaṣ́əl) مص. مت. ماشوم په ورونې کې ټېل.

بلغار (balğā́r) نر.م. الویش، وږمه، ریبه، نسیم، بلغار باد، د پسرلي نرم باد.

بلغاري (bulğā́ri) ص. د ډېرې شیدې کوونکې.

بلغاک (balğā́k) نر.م. ځوږ، شور، چغې، فریاد.

بلغاکي (balğā́ki) ښځ. م. شور، ځوږ، فریاد.

بلغږ (balğáz) نر.م. د یوه غږ (فونیم) څرمه ډول، الوفون، واژګونه.

بلغم (balğám) نر.م. ج. خراچکی، خراشکی، خړپ، خړوشکی، ګرویله.

بلغمي (balğámi) ص. نب. ۱) څوک چې بلغم یا خراشکی لري؛ ۲) بلغم پیدا کوونکی څیز.

بلغمي پیاله (balğamipyā́la) ښځ. م. د چای څښلو یو ډول چیني بې لاستي پیاله ده.

بلغمي تبه (balğamitába) ښځ. م. د ناروغ په سینه کې د ډېر بلغم له امله تبه کول.

بلغمي جلاب (balğamijūláb) نر.ج. ناروغ ته د بلغمو د لرې کولو لپاره جلاب ورکول.

بلک (bálk) نر.م. خلق، خلا، ځلېدنه، پرک.

بلکه (balká) ښځ. م. د اور لمبه، یو څه اور بلونه.

بلکې (balké) ربط. خو، مګر، مثلاً، مطلب دا چې، ګويا.

بلکی (balkáy) ښځ. م. د غابښونود راشنو کېدو پر وخت د کوچنيانو نس ناسته.

بلګ (bálg) نر. م. پاڼه، پڼه، دونې.

بلګړ (balgáṛ) نر. م. د يوه ګړ (فونيم) ځرمه‌دول، الومورف.

بلګک (balgák) نر. م. ۱) يودول وچ شان بوټی؛ ۲) دطلاوګلونه چې له‌نتې نه راځوړند ښکاري.

بلګه (bulgá) ښځ. م. بولګه، درک، سراغ، ببلګه، د ورک شوي شي نښې نښانې.

بل ګهيځ (balgáhij) ق. و ګ. بل سبا.

بلل (balál) مص. مت. راغوښتل، دعوت کول، يادول، چاته ناري يا غږ کول.

بللګی (balalgáy) ښځ. م. ۱) هغه ښځه چې کال په کال اولاد زېږوي؛ ۲) هغه ځاروي چې کال په کال لنګېږي.

بللی (balálay) مف. نر. م. (ج. بللي) راغوښتل شوی، دعوت کړی شوی، مېلمه شوی.

بلم (balám) نر. م. وړه نېزه، شلګی، بلمه، بله.

بلمګی (balmágay) ص. نر. م. ۱) بې مالګې، بې نمکه؛ ۲) بد قواره.

بلمنګتوب (balmangtób) نر. م. بلمنګ والی، بلمنګتيا، بې خوندي، بې نمکي، بلمنګي.

بلمېغ (balméğ) ص. نر. م. ۱) بې مالګې سړی؛ ۲) پک، ګنجی؛ ۳) تېری، زياتی، ظلم.

بلنپېر (balánper) نر. م. ندائيه حالت.

بلنځری (blanӡáray) نر. م. د شړي يا پټو د پيڅکو تاو کړي مزي (سروکي، شملې).

بلنځه (blánӡa) ښځ. م. ۱) المنځه، د نښتر د کورنۍ يوه ونه ده؛ ۲) ملابند، کمربند؛ ۳) پرتوګاښ، بګه، ګنډه؛ ٤) واده ته‌بلنه؛ ٥) دواده‌ډوډی؛ ٦) اوړده وېښته.

بلندره (balándra) ښځ. م. ۱) اشر، په‌شريکه کومه چاره ترسره کول؛ ۲) مېلمستيا، بلنه، دعوت.

بلنديکه (balandiká) ښځ. م. اورلګوونی، ژر بلېدونکی، ژر اور اخيستونکی.

بلنډو (balanḍū́) نر. م. ببلنډو، د پنځلسمې شپه، د برات شپه، پالو شپه، د ببلنډو شپه.

بلنډه (blanḍá) ښځ. م. شونتی، ليت، چراغ چوب، يزګه، بولېنډه، يږه.

بلنګ (bláng) ص. نر. م. ۱) تازه، ښايسته، ښکلی؛ ۲) نر. م. غوښتنه، بلنه، يادونه، دعوت کونه؛ ۳) ص. نر. م. څرګند، ښکاره، جوت، په‌ډاګه.

بلنګېدل (blangedə́l) مص. ل. څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل، په‌ډاګه کېدل.

بلنليک (balánlik) نر. م. د بللو رقعه، دعوتنامه.

بلننبه (balannáṣa) ښځ. م. ندائيه نښه.

بلنه (balána) ښځ. م (ج. بلنې) مېلمه کونه، دعوت کونه، غوښتنه، يادونه.

بلو[1] (baló) نر. م. شخصي نوم دی.

بلو[2] (biláw) نر. م. سونی، نوزی، ببلو، برجي، چرکانی، د چړې د تېره کولو تيږه.

بلوا (balwā́) ښځ. م (ج. بلواوې) اله‌ګوله، اړودوړ، شورش، اغتشاش، بغاوت.

بلواکي (balwā́ki) پردی واکمني، بهرنی واکمني.

بلوت (bláwt) ق. ۱) جفت، جوړه، جوخت، غبرګ؛ ۲) پرله پسې، متواتر.

بلوټ (bilóṭ) نر. م. د توپک ګاټ، د توپک لټ، قلفک، د دروازې لټ.

بلوټه (blóṭa) ښځ. م. د بوټ، چراغ ځای، د څراغ چوکی، څراغ پايه، د ډيوې کېښودلو ځای.

بلودل (blodə́l) مص. مت ۱) مړل، سولول، مېښل؛ ۲) لاس وروړل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

بلوده (blodə́) ښځ. م. ۱) تیندک، ټکر؛ ۲) د غره، بدری؛ ۳) دښمني، مخالفت.

بلور (bılawár) نر. م. ښیښه، ائینه، یو ډول شفاف مصنوعي جسم چې ښیښې ته ډېر ورته دی.

بلوره (blorá) ښځ. م. مړنه، مښنه، مالش کونه.

بلوري (bılā́wri) ص. نب. له بلور څخه جوړ شوی، بلور ته منسوب.

بلوری (bılā́wray) ص. نر. م. هغه مردکی یا تیک چې له ښیښې نه جوړ شوی وي.

بلوړی (bılóṛay) نر. م. و گ. بلنګوړی.

بلوس (bláws) نر. م. د ډېر او تکلیف ورکولو په نیت نیږدې کېدنه.

بلوساک (blosā́k) نر. م. بلوسه، بلوسنه، تېری.

بلوسګر (blosgə́r) فا. نر. م. یرغلګر، متجاوز، تېرو.

بلوسل (blawsə́l) مص. ل. څورول، تکلیف رسول، ربړول، چېړل.

بلوسېدنه (blawsedə́na) مص. ل. ۱) څورېدنه، ربړېدنه، چیږېدنه؛ ۲) لـه یو چا کـره کېدل؛ ۳) مص. مت. تهدېدونه.

بلوغ (bulū́ğ) نر. م. ځوانېدنه، ځوانی ته رسېدنه.

بلوک (blū́k) نر. م. د عسکري تشکیلاتو اړونده اصطلاح ده.

بلوکمشر (blūkmašár) نر. م. هغه افسر چې د یوه بلوک عسکرو مشري یې پر غاړه وي.

بلوګی (bilógay) نر. م. پیش کنډی، پیشن ګوری، پیش کوتی، پیشنګوری.

بلول (balawə́l) مص. مت. لګول، اور لګول، اور ورته کول، اور بلول، روښانه کول.

بلومه (blū́ma) ښځ. م. زکام، والګی، بادووني، له سړو وهلو څخه پیدا شوې ناروغتیا.

بلونډی (bılūnḍáy) ښځ. م. بوخڅی، بوخڅکی، وړه کڅوړه، بوخڅه، بوخچه، بخچه.

بلونکی (balū́nkay) فا. نر. م. کـوربه، بلونی، دعوت ورکوونکی، راغوښتونکی.

بلونګړی (balūnkgṛáy) نر. م. ۱) د ونې پیشوګی؛ ۲) بلوګی، د پیشو بچی؛ ۳) خانی، نولی.

بلوه (balwá) ښځ. م. و گ. بلوا.

بله (bála) ښځ. م ۱) د بل ښځینه بڼه؛ ۲) نېزه، برچه.

بله پله (balapála) ق. ۱) بل طرف، بله خوا، بل لوری؛ ۲) بل ځل.

بلها (balhā́) ص. نـر. م. ۱) زیات، پرېمانه، ډېر، کافي؛ ۲) بلا.

بلهار (balhā́r) نر. م. جار، ځار، قربان، فدا، نثار.

بلهارځی (balhā́rǰay) نـر. م. سـربښندنځای، د سربښندنې ډګر، قربانګاه.

بلهارول (balhārawə́l) مص. مت. قربانول، ځارول، لوګی کول، جارول.

بلهاري (balhā́ri) ښځ. م. سربښندنه، قرباني.

بلهېر (balhéṛ) ق. بل وار، بل ځل، بیا، دویم ځل.

بلې (balé) اد. ۱) هو، هوکې؛ ۲) آ. ښځ. م. پشې، د پیشو د شړلو اواز.

بلی (baláy) ښـځ. م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) د چت چجه؛ ۲) بام، د بام غاړه، پیک.

بلی (bálay) نر. م. شاتیر، ویشه، بش.

بلې بلې (balebále) اد. ۱) آآ. هو هو، همداسې ده، هوکې، سمه ده؛ ۲) ص. ښځ. د ډېرې روښانه لمبې، غوړنجې، ځلېدونکې لمبې.

بلي پش (balipáš) نـر. م. ۱) د ونې پیشـوګی، ۲) خانی؛ ۳) بلونګړی، خرپانډی.

بلېچون (baleč̃ún) نر.م. مچنوغزه، مچنوغه، مچوغنه، مچوغونده، مچلوغزه، مچوغنده.

بلېدل (baledál) مص.ل. اورلګېدنه، روښانه کېدل، ځلېدنه، پر کېدل.

بلېړ (bleḍár) نر.م. د توپ تر څرمینه پوښ لاندې رېږي پوکنی چې له باده ډکېږي.

بلېږدل (baleẓdál) مص.مت. ۱) نغښتل، تاوېدل، پېچل، بلېښل، ماشوم په روښي کې تړل: ۲) مشغولېدل، مشغولول.

بلېږدول (bleẓdawál) مص.مت. ۱) تاوول، چاپېره کول، ماشوم په وړوني کې نغښتل: ۲) الګیا کول، مشغولول.

بلېسول (blesawál) مص. مت. مسحه کول، لګول، تماس کول، مښل، لاس وروړل.

بلېسېدل (blesedál) مص. ل. مسحه کېدل، مښل کېدل.

بلېښلی (blesə́lay) مف. نر.م. و ګ. بلېږدلی.

بلېګده (blegdá) ښځ. م. (ج. بلېګدې) خوږ، ربړ، کړاو، تکلیف، عذاب.

بلې مانس (blemānás) ص. نر.م. شریف، د ښه خوی خاوند، خوش اخلاق.

بلېنده (blendá) ښځ.م. د کرباسو پنډوس، د مالوچو پاغونده.

بلېنډه (blenḍá) ښځ. م. ورانګه، شغله، رڼا، لمبه.

بلېنده وال (blendawā́l) نر.م. پهلوځي واله، شونتي واله، مشعلدار.

بم(۱) (bum) نر.م. ۱) و ګ. بوم؛ ۲) د یوشي د الوتو اواز؛ ۳) د ګاډي بانګس، د بانس اوږد لرګی.

بم(۲) (bám) نر.م. ۱) بمب. چاودېدونکي وسله؛ ۲) درباب، سیرندې، ستار، او باجې غټ او لوړ اواز، د زېر ضد؛ ۲) د حیرانتیا اواز.

بم اچوونکی (bamacawúnkay) فا. نر.م. بم غورځوونکی، هغه جنګي وسیله چې بم اچوي.

بمبار (bambár) نر.م. بمبارد، د بمونو غورځونه، بمباري کونه.

بمبارد (bambárd) مص. مت. و ګ. بمبار.

بمبته (bambáta) ښځ. م. خسته، خستکه، مینډکه، د منډتې زړی، د زردالو، الوچې او...زړی.

بمبتی (bambátay) ښځ. م. بامبوتي، بامبوتي.

بمبر (bambár) نر.م (ج. بمبران) غومبسه، غومبس، نرغومبس.

بمبره (bambə́ra) ښځ. م. (ج. بمبرې) ډمبره، تنده غالبوزه، غومبسه، ډمولره، بمبوره.

بمبس (bambás) ص. نر.م. سست بار، سست تړل شوی بار.

بمبسه (ambása) ښځ. م. ببربوتی، څانګور بوتی چې ګڼ او ر ګور زرغونېږي.

بمبل (bambə́l) نر.م. ج. ۱) بمبلک، بمبلی، د جوارو د ټانټې هغه پاسنی برخه چې د جوارو ګل ګڼل کېږي.

بمبلاکه (bamblā́ka) ښځ. م. (ج. بمبلاکې) شمله، د پټکي شمله، د لونګۍ شمله.

بمبل کوټ (bambalkóṭ) نر.م. ۱) د ختو برج؛ ۲) د ختو کلاګۍ؛ ۳) د شګو توپۍ.

بمبلول (bambalawál) مص.مت. ۱) څېرول، بیرول؛ ۲) نېغول؛ ۳) توره یا توپک پورته کول.

بمبو (bambū́) ص. نر.م. ۱) ډډبډ، تنډ، ګیډور، پرسېدلی، غټ خېټی؛ ۲) نر.م. د اوسپنې هغه تېره سپیته چې له بورېو نه غله راباسي.

بمبوټک (bambū́ṭak) نر.م. یو غرنی بوټی دی.

بمبوړی (bambū́ṛay) نر.م. (ج. بمبوړي) توکه، ټکاله، ملنډه، مسخره، ناخواله، دوړه.

بمبوق (bambū́q) ص. نر.م. سپک، بې عزته، بې آبه، بې پته، بې آبرو، بې حیا.

بمبوله (bambóla) ښځ. م. ترټه، بمبونې، پرپرې، د غلو دساتلو لپاره له لوخو جوړ شوې لوښي.

بمبه (bambá) ښځ.م. ۱) هغه آله چې مایعات پرې راباسي، هغه آله چې د بایسکل ټېرو ته هوا پرې ورکوي؛ ۲) نل، پیپ؛ ۳) پمپ.

بملۍ (bamláy) ښځ.م. تبله، دوکړې، دوبلې، دوپړې، د موسیقۍ یوه آله.

بمول (bamawə́l) مص. مت. ۱) پارول، لمسول، تحریکول، بڼول؛ ۲) غومبسې او بمبرې بڼول.

بمه[1] (bumá) ښځ.م. نېزه، سانګه، بله.

بمه[2] (báma) ښځ.م. غومبسه، بمبره، سره مچۍ، تنده غلبوزه، غلبوزکه.

بن (bán) ښځ.م. هغه ښځه د بلې بن ده چې خاوند یې یو وي، د یوه سړي دوه ښځې یوه د بلې بن وي.

بنا (bınā́) ښځ.م. ۱) تهداب، بنیاد، بنسټ، جرړ؛ ۲) ودانۍ، عمارت؛ ۳) پیل، شروع.

بنات (banā́t) نر.م. دوه بره ورین ټوکر، ماغوتي رخت، ماهوت، ماغوت.

بناتي (banā́ti) ص. نب. ماغوتي ټوکر.

بنارس (banārás) نر.م. یو ډول وریښمین ټوکر چې زر تار په کې لګېدلی وي، بنارسی.

بناوټ (banāwáṭ) نر.م. ۱) جوړښت؛ ۲) ټګي، جعل سازي، فریب، چلبازي، چل.

بناوټي (banāwáṭi) ص.نب. مصنوعي، چل ولي، د چا د ګیرولو او نیولو ترتیب.

بن باس (banbā́s) نر.م. ۱) په ځنګل کې استوګنه کول؛ ۲) تبعیدونه، له ملک نه شړنه.

بنتوب (bantób) نر.م. بنتیا، بنتون، بنوالی.

بنتېک (bintə́k) نر.م. کرېش، پشکوری، کتمه پیش.

بنج (bánj) نر.م. (ج. بنجونه) ځېړی، بلوط.

بنجاری (banjā́ray) نر.م. (ج. بنجاري) بنجاره، سوداګر، سودا خرڅوونکی، منیاری.

بنجخ (banjáx) نر.م. بنجخه، بنجغې، بنجغې، نرۍ لښتې، انجړې بنجړې ځانګې.

بنجر (banjár) ص. نر.م. ج. شاړه، ویرانه، خرابه، هغه ځمکه چې د کر لپاره چمتو نه وي.

بنجی (banjáy) نر.م. ګنجی وړی، پوچه سوټکه، دجوارو هغه وړی چې لږې دانې ولري.

بنجۍ (banjáy) ښځ.م. یو ډول ونه ده.

بنچک (bančák) نر.م (ج. بنچکونه) بنیاد، جرړه، ریښه، بېخ، د یوه شي اصل.

بنچر (bančár) ص. نر.م. ج. ګډوډ، جاخه، جړ، انجړ بنجړ، نامنظم، یو په بل کې ننوتی.

بنچه (bančá) ښځ.م (ج. بنچې) ۱) ګېډۍ، دسته، کوده؛ ۲) ډکه، منډلې، شنډې.

بند (band) نر.م. ۱) د اوبو د ایسارولو لپاره له تیږو او خاورو ځخه جوړه شوې پوله؛ ۲) مفصل، د لاس، پښې او... دځو برخو د یو ځای کېدو ځای ۳) دشعر، نظم یو بند؛ ۵) ص. نر.م. قید، حبس؛ ۶) چوپ، غلی؛ ۷) ممنوع؛ ۸) ایسار، معطل.

بنداژ (bandā́ž) نر.م. هغه ټوټه چې په ټپ یا زخم ترل کېږي.

بند بنا (bandbınā́) ښځ.م. ۱) بند و بست، تجویز؛ ۲) منشوره، سلا، خوښه، شورا.

بند بند (bandbánd) ص. نر.م. ۱) اندام اندام، ټوټې ټوټې، بند په بند؛ ۲) ایسار، پښه نیولی.

بند پر بند (bandparbánd) ص.نر.م. اندام اندام، بند بند، ټوکړې ټوکړې، ټوټې ټوټې.

بندر (bandár) نر.م. ۱) بندرګاه، د بېړیو تمځی؛ ۲) پوله، سرحد، ټک؛ ۳) مرکزي موقعیت.

بندروال (bandarwā́l) نر.م. دبندر مشر، د بندر آمر.

بندروالي (bandarwā́li) ښځ.م. بندر مشري، بندري مديريت.

بندړ (bandáṛ) نر.م. ۱) قول، ژمنه، وعده، عهد؛ ۲) ناغه، شول (د غرنيو ميوو حاصلات).

بندښت (bandə́ṣ̌t) نر.م ۱) بنديز، بند، قيد، بندش ۲) بندوړ، بنډار.

بندکی (bandákay) نر.م ۱) ورېل، ماتوی، پېچکي نيونه، د پښکی اوبدل شوي ريښتان؛ ۲) يو ډول رابڼه دي.

بندکه (bandáka) ښځ.م. (ج. بندکی) کېږی، چوټه، د څرمنې څپلی.

بندګړ (bandgáṛ) ترلی ګړ (مورفيم)

بندګي (bandági) ښځ.م. ج. ۱) حکم منته، تابع داري، متابعت؛ ۲) غلامي، مريېتوب.

بندڼ (bandáṇ) نر.م. بند و بست، تړون، تجويز، مشوره، بندوړ، بنډار.

بندوالی (banḍwā́lay) نر.م. ۱) بنديتوب، بند، بندښت، بنديز، بندېدنه؛ ۲) مخالفت.

بندوبست (bandūbást) نر.م. ۱) بند و بس، ترتيبات، انتظام، چاره؛ ۲) د ځمکې د ماليې د ټاکلو اندازه؛ ۳) تجويز.

بندول (bandawā́l) مص. مت. ۱) ايسارول، تم کول، ګرځول؛ ۲) بندي کول؛ ۳) منع کول.

بنده (bandá) نر.م. (ج. بندګان) ۱) د خدای په لاره روان، د خدای امر منونکی؛ ۲) مريی، غلام؛ ۳) بنيادم، انسان.

بنده کوڅه (bandakū́ca) ښځ.م. بېخبندی، بن بست. ځنډ.

بندي (bandí) ص. نر.م. (ج. بنديان) تړلی، ګير، بنديوان، محبوس، بندي شوی.

بندی (bandáy) ښځ.م. ج. ۱) وروی، غاړکی؛ ۲) داوړو کوچنی بند؛ ۳) د هر کوچنی پټی چې د نورو پټيو په منځ کې وي.

بندېدل (bandedál) مص. ل. ۱) بندي کېدل، قيدېدل؛ ۲) ايسارېدل، تم کېدل؛ ۳) تپمه کېدل قبض کېدل، قبضېدل.

بنديخانه (bandixā́na) ښځ.م. محبس، زندان.

بنديز (bandéz) نر.م. (ج. بنديزونه) ممانعت، قيد، بندش، بندښت، ځنډ.

بنديوان (bandiwā́n) ص. نر.م. بندي، قيدي، بند، محبوس، ګېر، ايسار.

بنډ (banḍ) نر.م ۱) تاوان، ناغه؛ ۲) بانړ، هغه اوره چې پياتی ته يې د پخېدو په وخت کې وراچوي.

بنډار (banḍā́r) نر.م. ۱) ناسته، بنډيار، سوبت، بزم، مجلس؛ ۲) ګاديال، وران او شاړ کوهی.

بنډارځی (banḍā́rǰay) نر.م. بنډارخونه، نايټ کلب.

بنډازه (banḍā́ra) ښځ.م. ۱) وګ. سنهار؛ ۲) ديو چا د وژنې لپاره مېلمستيا او غونډه.

بنډاري (banḍā́ri) ص. نر.م. ج مجلسي، ګپاوه، ګپاوو، همرکاوو، ګپی.

بنډس (banḍás) نر.م. د دانډس ژی، دندانی هغه تار چې د پسه له کولمې څخه جوړ شوی وي.

بنډل (banḍál) نر.م ۱) درجن، حصه، برخه، دسته، ګېډی؛ ۲) هغه رسی چې د اوښ د تمبو بار تينګوي.

بنډه (banḍá) ښځ.م. (ج. بنډې) ۱) حصه، برخه، ونډه؛ ۲) مکر، چل، فرېب، تګي، دوکه.

بنډی (banḍáy) نر.م. ۱) ورخ، د اوبو خوله؛ ۲) هغه لرګی چې د سپاري کونده ورنه جوړېږي ۳) د ښاه د خولې موازي لرګي؛ ٤) په منځ کې پرې شوی لرګي؛ ٥) اندی، بار، مېږی، کالبوت.

بنډیل (bandíl) نر.م. (ج. بنډیلونه) لویه لونګی، غټه پګړی، منډیل، منډویل.

بنزی (banzáy) نر.م. (ج. بنزي) ناسکه زوی، د بنې زوی، د بنو زامن بنزي ګڼل کېږي.

بنسټ (bansáṭ) نر.م. آر، بنیاد، اساس، تاداو، بنچک، بېخ، اصل، ریښه

بنسټپال (bansaṭpā́l) نر.م. بنسټ پالونکی، بنیادګرا

بنسټپالنه (bansaṭpālána) ښځ.م. بنیادګرایي.

بنسټيز (bansáṭiz) نر.م. ص. بېخن، بېخي، بنیادي، اساسي.

بنسور (bansū́r) نر.م. بنسیر، بینسیر، کونده، د ییوې کونده.

بنفشي (binā́fši) ص.نب. بنفش، چنبایي، چتکايي، د توتکي ګل په څېر رنګ.

بنکی (banakáy) ښځ.م.ج. ۱) کوچنی بنی، وړه بنې، هغه آله چې پښان یې د سکرو د تازه کولو او لګولو لپاره استعمالوي؛ ۲) ګوډی.

بنکی (bánkay) نر.م. هغه دسمال چې له مېوې څخه ډک وي او خوابښې یې خپل زوم ته د اول وار ورتګ (زوم ګیری) په وخت کې ورکوي.

بنګ (báng) نر.م. (ج. بنګهار) ۱) بنګا، بنګی، بن (زنبدا) د مچانو، غومبسو او مچیو اواز؛ ۲) پس پسی، پسېده؛ ۳) د چرسو بوټی.

بنګاټی (bangātáy) ښځ.م.ج. یوه کوچنی مرغی ده؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه.

بنګړه (bangṛá) ښځ.م. ۱) نښا، دریس، د ختکو نښا؛ ۲) وړانګه، شغله، پلوشه.

بنګړی (bangṛáy) نر.م. هغه کړی چې سینګار لپاره اچول کېږي.

بنګړی بنګړی (bangṛaybangṛáy) ص. نر.م. ۱) وران، رنګ شوی، خراب شوی ۲) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بنګړیچه (bangṛičá) ښځ.م. بنګي خانه، ساقي خانه، د بنګیانو ځای، د بنګیانو کوټه.

بنګړیمار (bangṛimā́r) نر.م. یوه لوبه ده چې بنګړي مات یې هم یولي.

بنګړیوال (bangṛiwā́l) نر.م. بنګړي خرڅوونکی.

بنګ سوټی (bangsoṭáy) نر.م. د بنګو د میده کولو لرګی.

بنګله (banglá) ښځ.م. ۱) مانۍ، څو پوړیز پوخ کور؛ ۲) کور.

بنګن (bangán) نر.م. ج. منګن، غونې، ګونی، بنګي، هغه څوک چې په پزه کې خبرې کوي.

بنګوری (bangū́ray) ص. نر.م. و ګ. بګهل.

بنګوړک (bangūṛák) نر.م. ۱) فال بین، فال، طالع کتونکی؛ ۲) یو ډول وړې مرغی دي.

بنګول (bangawál) مص. مت. ۱) ژړول، په بنګا سر کول؛ ۲) مچان بنول، رباب، غجکه (سرینده) او نور ترنګول.

بنګوله (bangū́la) ص. نب. ناخبره، ناپوه.

بنګولی (bangūláy) ښځ. م. د کوچنیانو لوبه ده.

بنګه (bongá) ښځ.م. ۱) میراث؛ ۲) رشوت، بډې، بونګه.

بنګي (bangí) ص.نر.م. ۱) د بنګو عملي، چرسي؛ ۲) نر.م. چوړی، جاروکښ.

بنګی (bangáy) نر.م. ۱) هارپ، د موسیقي یوه آله ده؛ ۲) بنګ کاروونکی.

بنګېدل (bangedál) مص. ل. ۱) ژړېدل؛ ۲) مچان شړل کېدل، غومبسې کټېدل، رباب، غجکه او نورو ترنګېدل.

بنی (banáy) ښځ. م. و گ. بنکی.

بنیاد (bonyā́d) نر.م. (ج. بنیادونه) بنیه، بنخ، بنسټ، تاداو، آر، اساس، جړ، اصل.

بنیادم (banyādám) نر.م. (ج. بنیادمان) انسان، سړی، د ادم (ع) اولاد.

بنیادم توب (banyādamtób) نر.م. سړیتوب، انسانیت.

بنیادي (bonyā́di) ص. نسب. ۱) ابتدايي، پیل، شروع؛ ۲) اساسي، بنسټیز، اصلي.

بنیان (banyā́n) نر.م. (ج. بنیانونه) بنین، جاکټ، گنجی، جرابی.

بنېره (banéra) ښځ. م. سرمنديل، سردو، پارچال، پرچال، سرماتی، د دېوال د سر پخښه.

بڼ (baṇ) نر.م. (ج. بڼونه) ۱) باغ، د مېوه لرونکی او بې مېوو ونو ځای؛ ۲) هغه اوړه چې له اوبو سره گډ شي او بيا په پيښي کې اچول کېږي؛ ۳) سرو شوېو پیازو ته چې اوړه اچول شوي وي او بیا پیاتی ته اچول کېږي.

بڼ بڼ (baṇbáṇ) نر.م. بنهار، بنا، د مچانو اواز.

بڼاو (baṇā́w) ص. نر. م. بنکلی، گلالی، ډولي.

بڼاوول (baṇāwawә́l) مص. مت. سينگارول، بنکلی کول.

بڼرېږ (baṇréẓ̌) نر.م. بڼرېږون، کورېږ، د بڼکو رژېدنه، د مرغانو د بڼکو توېېدو وخت.

بڼ سات (baṇsā́t) فا. نر.م. و گ. بڼوال.

بڼ سترگی (baṇstә́rgay) ص.نر.م. چغ سترگی، چوغ سترگی.

بڼکه (baṇáka) ښځ. م. ۱) بڼه، پر، د مرغانو پخه؛ ۲) کوچنی باغچه، باغچه گی، باغ گوتی.

بڼکی (baṇkáy) ښځ. م. باغچه، باغ گوتی.

بڼگر (baṇgár) ص. نر.م. باغوان، مالیار، بڼوال.

بڼگري (baṇgári) باغواني، مالیتوب، مالیاري.

بڼ مانو (baṇmā́ṇū) نر.م. ۱) برمانو سارانی سړی ۲) لنگو، د بیزوگانو یو ډول؛ ۳) ص. نر.م. مجازاً شهوتي سړی.

بڼوال (baṇwā́l) فا. نر.م. باغوان، بڼگر، باغبان، مالیار، باغساتونکی.

بڼول (baṇwә́l) مص. مت. ۱) مچی په شور او بنهار راوستل؛ ۲) د زیاتي روښنايي په سبب سترگي نیم کښو غړول؛ ۳) چت پټول، چت جوړول.

بڼه (baṇá) ښځ. م. (ج. بڼې) ۱) څېره، بشره، رنگ، قواره؛ ۲) پخه، بڼکه، بڼکی، پر.

بڼی (baṇáy) نر.م. نروله، مجنون بېد، سره وله، زېړه وله، ځوړندې ځانگي وله.

بڼیا (baṇyā́) ص. ښځ. م. ۱) نیم کښېه دروازه؛ ۲) بڼیاگر، دکاندار، اوړه خرڅوونکی.

بڼیاتوب (baṇyātób) نر.م. ۱) ساهو کاري، دکانداري؛ ۲) بخیلي، شومتیا، کنجوسي.

بڼیار (baṇyā́r) نر.م. رنگمال، رنگوونکی.

بڼیاکول (baṇyākawā́l) مص مت. ورنیم کښو کول، دروازه نیمه پورې کول.

بڼیالی (baṇyā́lay) ص. نر.م. (ج. بڼیالي) ډولي، ښکلی، ښایسته، پې مخی.

بڼېدل (baṇedә́l) مص. ل. ۱) د مچ غومبسې؛ ۲) کښېدل، پارېدل؛ ۳) د ودانی چت جوړېدل.

بڼیه (baṇyá) ص. نسب. ۱) اوړه خرڅوونکی؛ ۲) دکاندار؛ ۳) شوم، بخیل، کنجوس.

بو[1] (báw) نر.م ۱) د ویرولو اواز؛ ۲) بلا، شیشکه؛ ۲) د کوچنیانو د خندولو اواز.

بو[2] (bó) ښځ. م ۱) څه! لرې شه! اخواشه! ۲) کورې! چغه! توتو!؛ ۳) نر.م. د اغزي یا ځوز څوکه؛ ٤) اتشک، بادفرنگ؛ ٥) ښځ. م. تای، هغه

نښکتابي دوله توته چې د کالړ د پاسه د یوه گل
په ډول ترل کېږي؛ ٦) بوی، ورم.

بواري (būwáray) نر.م ۱) بوری، هغه خوسکی چې نوی د مور له پیو څخه بېل شوی وي؛ ۲) هغه پوستکی (ژغون) چې ناروغ ته د تداوی په ډول اچول کېږي.

بواسیر (bawásir) نر.م. د مقعد یو مرض دی چې څو ډوله لري: خوني، بادي یا بلغمي بواسیر.

بوالهوس (bolhawás) ص. نر.م. ۱) حریص، طمع کوونکی، لالچي؛ ۲) شهوتي، عیاش.

بوب (búb) ص.نر.م. سوچه، خالص، صاف، صفا، بې غشه، نړه.

بوبتوب (būbtób) نر.م. سوچه توب، خالص والی، صافوالی، بې غشوالی، نړه والی.

بوبلا (būbalá) ښځ.م. بلا، لویه بلا، لوی آفت.

بوبند (bobánd) نر.م. بار وړونکی اوښ.

بوبو (bawbáw) نر.م. دېروي اواز، د ککوې اواز.

بوبوټتی (būbūtátay) نر.م. ملاچرگک، گوډ چرگ، بیبنکی، ملاگوډ، کوکوښن.

بوبول (būbawál) مص. مت. سوچه کول، خالصه کول، صفا کول، بې غشه کول، نړه کول.

بوبه (bobá) ښځ.م. (ج. بوبې) ۱) پټه پانگه؛ ۲) په اسانی سره لاس ته راغلې شتمني یا نفع.

بوبه پښتو (būbapaṣtó) ښځ.م. خالصه پښتو، سوچه پښتو، صفا پښتو، نړه پښتو.

بوبی (būbáy) ښځ.م. بیبی، مشره خور، مشره ښځه، د مشرو ښځو لپاره د احترام لقب.

بوبېدل (būbedál) مص.ل. سوچه کېدل، خالص کېدل، صفا کېدل، بې غشه کېدل.

بوت (bút) ص.نر.م. (ج.بوتي) ۱) ځوان، زلمیتوب ته نږدې، بالغ؛ ۲) بت؛ ۳) پېره، شکل، قد.

بوتاړ (būtáṛ) نر.م. ۱) اوربوز، وربوز، سونته، د ځناور مخ؛ ۲) وران مخ.

بوتکی[1] (būtkáy) ښځ.م. د سرو زرو سکه.

بوتکی[2] (botakáy) نر.م. (ج. بوتکي) بوکری، زلمیتوب ته نږدې، ځوانی ته نږدې.

بوتکی (botákay) نر.م. ۱) تیټ دېوال، ورکوټی دېوال، د پناهی دېوال؛ ۲) غټکی (ماشوم).

بوتل (botál) نر.م. ۱) ښیښه یي لوښی؛ ۲) ص.نر.م. کم عقل، بې عقل، بې مغز.

بوتلل (botlál) مص. مت. بېول، بیول، بوول.

بوتلی (botálay) مف.نر.م. (ج. بوتلي) بیولی، بوولی، بوتللی.

بوت ماتی (būtmátay) ص.نر.م. بت ماتوونکی، بت شکن.

بوتن (būtán) نر.ج. وراندوینه، مخکې وینه، غیب وینه؛ ۲) بهتان.

بوته[1] (botá) ښځ.م. (ج. بوتې) ۱) کوټالی، د زر ویلې کولو خاورینه پیاله؛ ۲) یرغمل، برمته.

بوته[2] (būtá) ښځ.م. جلی، پېغله، نجلی.

بوتی (bótay) نر.م. جونگ، جونگی، د اوښ بچی.

بوتی (botáy) ښځ.م. چوتی، چوتکه، څوکه، د ښیکانو د ککری په منځ د سراوږده ویښتان.

بوټ[1] (búṭ) ص. نر.م. ۱) مرور، ترینگلی، خفه؛ ۲) نر.م. د پښو کولو یو ډول پایزار.

بوټ[2] (bóṭ) نر.م. د جواری هغه پیسې چې د پلاش د لوبې تر پیلېدو د مخه په میدان کې اچول کېږي او گټونکی یې اخلي.

بوټبه (būṭbá) نر.م. (ج. بوټبانه) لرگبه، بوټو، خسبه.

بوټپاک (būṭpák) ص.نر.م. ۱) پښه پاک، گاوله پاک؛ ۲) غوړه مال، چاپلوس.

بوټ پالش (būṭpālā́š) نر.م. بوټ رنګونه.

بوټپوهنه (būṭpohána) نر.م. د بوټيو علم، ګيا پوهنه، علم النبات.

بوټ دوز (būṭdóz) فا.نر.م. موچي، چميار.

بوټ سوري (būṭsū́ri) نر.ج. ۱) بوسوري، خڅوکی، د ډوډيو ميده ګي؛ ۲) سبوس؛ ۳) هغه ډوډۍ چې په تناره کې ولوېږي، غونډاري شي.

بوټک (būṭák) نر.م. اومه خوله، ژنکی، بوټکی، مراهق، سره خوله، سپينه خوله، زلموټی.

بوټکه(۱) (boṭká) ښځ.م. يو ډول سابه.

بوټکه(۲) (būṭáka) ښځ.م. (ج. بوټکې) جلۍ، نجلۍ، پېغلکۍ، پېغلوکې.

بوټول (būṭawә́l) مص.مت. ۱) په غوسه کول، خوابدی کول؛ ۲) سر په څړی کول، سوټې کونې کول؛ ۳) راپارول.

بوټ وربوزی (būṭwurbū́zay) ص.نر.م. مرور، خفه، خوابدی.

بوټی(۱) (bū́ṭay) نر.م. (ج. بوټي) ۱) هر هغه نبات چې د ځمکې ته راوتو کېږي؛ ۲) هغه خوږ شی چې ماشوم ته له زېږېدو وروسته ورکول کېږي؛ ۳) اصل، بنياد، ستنه، ريښه.

بوټی(۲) (bṓṭay) ص.نر.م. خس وخاشاک، غونجی، ميندی، هغه پسه يا مېږه چې غوږونه يې کوچني وي.

بوټۍ (boṭә́y) ښځ.م.ج. ۱) بيټۍ، سره ټيکه، سره غوښه؛ ۲) هغه زخم چې پوستکی پرې نه وي او وينې ترې بهېږي؛ ۳) ص.نب. بېکاره.

بوټۍ بوټۍ (boṭayboṭә́y) ص.ښځ.م. ټوټه ټوټه، ټيکه ټيکه، پارچې پارچې.

بوټيانه (būṭyā́na) ښځ.م. بوټين، نيالګره، نهالستان.

بوټېدل (būṭedә́l) مص.ل ۱) خفه کېدل، مرورېدل؛ ۲) سر په څړی کېدل؛ ۳) راپارېدل، جنجالونه را پوټېدل.

بوټيکه (būṭiká) ښځ.م. د ځمزوری غونډې بوټی چې پاڼې به يې ښځو د سپېرو ورکولو لپاره په سر کې اچولې.

بوج (bū́j) نر.م. ۱) پېټی، بار؛ ۲) حجم، ظرفيت.

بوجرکی (bojárkay) نر.م. د شمزۍ (د ملاد تير) يو هډوکی.

بوجګی (bojagáy) ښځ.م. ورکوټې کڅوړه، وړه بوجۍ.

بوجه (bojá) ښځ.م. ۱) جوال، بوجۍ، لويه خلته؛ ۲) د کوزې او بوتل د خولې بندولو سرپوښ؛ ۳) پېټی، بار؛ ٤) دروند والی.

بوجۍ (bojә́y) ښځ.م. بوری، ګونی، ګونۍ.

بوچ (bū́č) ص.نر.م. غونجی، بوچی، موندی، غوږ او پوزه پرې شوی (انسان يا حيوان).

بوچ پزی (būčpázay) ص.نر.م. پوزه پرې کړی، پزه پرېکړ شوی.

بوچخړی (būčxáṛay) ص.نر.م. هغه ټوټه يا کالی چې په باغ کې د ځناورو د وېرولو لپاره ځړول کېږي.

بوچړ (būčā́ṛ) نر.م. پاته شونی، پوټسکی، بوچړکه، پسمانده، لاس وهونی، سروښې.

بوچړه (būčáṛa) ښځ.م. (ج. بوچړې) خاشاک، بوټي، خځلې، د سوځولو وچه ګياه.

بوچړی (būčáṛay) نر.م. (ج. بوچړي) ۱) سرښند، د سرپټ؛ ۲) دماربچی؛ ۲) د ښځې د تناسلي آلې هغه برخه چې په عربو کې به يې سنتوله.

بوچک (būčák) نر.م. ۱) تلخک، د ختکي هغه ډول چې لومړی تريخ وي او بيا خوږ شي؛

۲) ساده کمیس.

بوچونی (bū́cū́ṇay) نر.م. ۱) چونګی، هغه اوړه چې د ژرنده ګري شاګرد یې د غلې له خاونده اخلي؛ ۲) د ژرنده ګري شاګرد.

بوچی (bū́čay) ص.نر.م. ۱) بوچ، بوڅ، له (لنډی) سره ترکیبي لغت جوړوي – لنډی بوچی؛ ۲) بې باک، بې شرمه، هغه انسان چې پوزه یې یا لنډه وي او یا لنډه شوې وي.

بوچی بوچی (būčaybū́čay) ص. نر.م. توټې توټې، کنډ کپر، کونډې کپر، لنډی لنډی.

بوڅ (bū́c) ص. نر.م. ۱) خفه، مرور؛ ۲) د حیوان غوږونه د ډار له امله نېغ نیول.

بوڅکی (būcákay) ښځ.م. ۱) مزدوري، اجرت؛ ۲) د پښو په سر ناسته؛ ۳) پستکی، پخه کی، د غوږ لاندنی نرمه برخه.

بوڅوالی (būcwā́lay) نر.م ۱) خفګان، مرورتوب، خوابدي توب، غوسه توب؛ ۲) غوږ نېغونه، نېغ درېدنه.

بوڅول (būcawā́l) مص. مت. ۱) نېغول؛ ۲) غوسه کول، خفه کول؛ ۳) نېغ نېغ کول.

بوځل (buẓā́l) نر.م. ببخل، ګرونج، د تیږو دېوال.

بوخ (bū́x) ص. نر.م. غمجن، غمګین، خواشینی، له ډېره غمه چوپ ناست.

بوخت (bóxt) ص. نر.م. ج. لګیا، اخته، مصروف.

بوخته[۱] (boxtá) ښځ.م. ۱) جبه، زیمناکه ځمکه؛ ۲) ګرانه کشاله، لانجه؛ ۳) د بوخت مونثه بڼه.

بوخته[۲] (boxáta) ښځ.م. د غوښې اخته کونه (د کباب جوړولو لپاره)

بوخچی (boxčáy) ښځ.م. بوخچکی، بوخچه.

بود (bū́d) نر.م. ۱) حاصل، ګټه؛ ۲) بوساره چې اخېږ ورکړی شوی وي؛ ۳) خیال؛ ٤) پوه سری.

بودتون (bū́dtū́n) نر.م. بتخانه، د بتانو ځای.

بودري (bū́dri) ښځ.م. ۱) تیند؛ تکر خوړنه؛ ۲) بده پېښه، تاوان، ضرر، نقصان.

بودلنه (būdlána) ښځ.م. بې عقلي، ناپوهي.

بودله (būdlá) ص. نب. ناپوه، ساده، بې عقل.

بودو (bodó) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، کم عقل.

بودول (būdawā́l) مص. مت. لاس ته راوستل، حاصلول، ترګوتو کول، ترلاسه کول.

بوده[۱] (būdá) ښځ.م. ۱) یره، وزه، هغه تارونه چې د تنستې په پسور کې لګول کېږي؛ ۲) ص. نب. کمزوری، ضعیف؛ ۳) چینجن لرګی؛ ٤) ګټه، نفع، حاصل، فایده.

بوده[۲] (bodá) نر.م. څاروي، دنګره غوا یا غویی.

بوده رو (bodaráw) نر.م. د بارګیرو لاره، د کاروانو لاره، د قافلې لاره.

بودی (bodáy) ښځ.م. ۱) د سر کاسه، کپری، ککری؛ ۲) چوټکه، بوټی، څونکه، څړی.

بودېدل (būdedál) مص. ل. حاصلېدل، ترلاسه کېدل.

بوډا (bū́ḍā́) ص. نر.م. (ج. بوډاګان) زوړ، د ډېر عمر خاوند، سپین ږیری، عمر خوړلی.

بوډابوق (būḍābū́q) نر.م. کوپی، کړوپ، هغه څوک چې د ډېرې سپین ږیرتیا له امله ملاکړوپه شوې وي.

بوډاتوب (būḍātób) نر.م. سپین ږیرتوب، سپین ږیروالی، زوړ والی، بوډاوالی.

بوډاګی (būḍā́gay) نر.م. سپین ږیرکی، د ډېر عمر خاوند چې قد یې ووړکی وي.

بوډچقه (būḍčáqa) ښځ.م. (ج. بوډچقې) کړوپه، کوپه، هغه ډېره زړه ښځه چې ملا یې کړوپه وي.

بوډخه (būḍáxa) ښځ.م. زړه ښځه، بوډۍ، بوډغه.

بوډک (būḍák) نر.م. ښکرور وز یا ښکرور پسه، هغه وز یا پسه چې ښکرونه لري.

بوډکاکا (būḍkākā́) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بوډۍ (būḍáy) ښځ.م. (ج. بوډیانې) ۱) زړه ښځه؛ ۲) ګوډۍ، ګوډي پران؛ ۳) په اوبو کې د ګوتې ګونجې کېدنه؛ ٤) پنبه یا لاس مېږي مېږي کېدنه؛ ۳) اوښه کې، نرۍ ملا او اوږدې پښې ملخ؛ ٤) د غاټول د ګل په منځ کې ولاړ شین تېغی (زخه).

بوډي (búḍi) ص. نب. بدطالع، بدبخت، بدمرغه.

بوډۍ تال (būḍaytā́l) نر.م. سره زرغونه، هغه رنګارنګ کږښه چې د باران د څاڅکو په واسطه د لمر رڼایي په اوږو تیپونو ویشل کېږي.

بوډیجر (būḍijár) نر.م. پټ پټونی، شلامیر، پټ پټانی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

بوډۍ سپی (būḍáyspay) نر.م. د بوډۍ کټ (اسمان کټ) له څلورو ستورو نه یو ستوری دی چې ګډوری یې لومړی ستوری او د بوډۍ سپی یې دوهم ستوری دی.

بوډۍ ګډوری (būḍayguḍū́ray) نر.م. د اسمان کټ له څلورو ستورو سره نږدې اول ستوری.

بوډۍ نیول (būḍaynewā́l) مص. مت. پنبه ویده کېدل، پنبه مېږي مېږي کېدل.

بور[1] (bawár) نر.م (ج. بوران) ببر، پړانګ.

بور[2] (bór) نر.م. ۱) ملا، کمر؛ ۲) ص. نر.م. خړ رنګه؛ ۳) شین رنګه اس؛ ٤) نر.م. بوره توت؛ ٥) بروکی، د ګازرې پانه؛ ٦) د لرګي سی؛ ٤) د پانو کولو نه مخکې د شنډې ونې لومړنی حاصل؛ ٥) د غزدڅانګې نرۍ لښته.

بور[3] (bū́r) ص. نر.م. زوی مړی.

بورا[1] (bawrā́) نر.م. ۱) پرپرکی، غومبسی ته ورته یوه تور رنګې حشره چې په ګلانو ګرځي؛ ۲) رقیب؛ ۳) تور پوتکی سړی.

بورا[2] (būrā́) نر.م. زبرزمینې، تهکاوي.

بوراني (borā́ni) ښځ.م. یو ډول خواړه دي چې له تورو بانجانو څخه تیارېږي.

بوربوره (būrbūrá) ښځ.م. ۱) بربوکی، کاندیال، یو ډول بوټی دی؛ ۲) ص. نب. پوګه، ببر.

بورجل (borjál) نر.م. ۱) کور، استوګنځی؛ ۲) مورچل، مورچه، سنګر، څوکۍ.

بورچنډه (būrčánḍa) ص. ښځ.م. بوره، هغه ښځه چې تې خور ماشوم یې مړ شوی وي.

بورخنګ (būrxáng) نر.م. تغاره، هغه خاورین لوښی چې کالي په کې مینځل کېږي.

بورڅاڼ (būrcā́ṇ) نر.م. ۱) مېوه څنهونکی، مېوه انوونکی؛ ۲) د مېوې دڅنډلو وخت.

بورډ (bórd) نر.م. کمېټه، کمېسیون.

بورډوالا (borḍwālā́) نر.م. د کمېسیون یا کومېټې غړی.

بورژوا (būržwā́) ص. نر.م. ۱) پانګوال، سرمایه دار، استثمار کوونکی، شتمن.

بورژوازي (boržwā́zi) ص. ښځ.م. پانګواله، پانګوالي، سرمایه داري.

بورس (bórs) نر.م. ۱) د غاښونو پاکولو، بوټانو رنګولو او... لپاره آله؛ ۲) په بهر ملک کې د زده کړې لپاره چانس.

بورغو (bargū́) نر.م. نېپل، پایپ، د تمباکو څکولو آله.

بورقه (borqá) ښځ.م. بوقره، چادري، بوکره.

بورک (bórk) نر.م. هغه ګردی چې د څرخې دوک په کې تېرېږي.

بورکې (bórke) ښځ. م. (ج. بورکی) هغه توبره چې اس ته په کې واښه اچوي.

بورکی (borkáy) ښځ. م. وړه بوجۍ، غولۍ.

بورګی (bórgay) نر. م. ۱) پیرکی؛ ۲) وړوکی بار؛ ۳) پړانګوټی، کوچنی پړانګ.

بورنه (būrná) جن. سپېره، سپېرروونی، هغه اوره چې زوالې په کې پېږدي؛ ۲) دسترګو بانه.

بورنۍ (bor ņi) ښځ. م. بونۍ، لومړۍ سودا، دستلاف.

بوره[1] (borá) ښځ. م. ۱) لویه بوری؛ ۲) هغه څمکه چې اباده وي خو له کر څخه پاتې شي.

بوره[2] (búra) ښځ. م. ۱) شکره، چیني؛ ۲) د آرې بور؛ ۳) ص. ښځ. م. هغه ښځه یا شاروی چې اولاد یې مړ وي.

بوره توت (būratū́t) نر. م. سوربخن توت.

بوری (bóray) نر. م. ۱) تریخی، د صفرا کڅوړه؛ ۲) خوسی، سخوندر، خوسکی؛ ۳) ص. نر. م. پوزپرې کړی؛ ۲) هغه کوزه چې خوښکوری یا مښوکه یې ماته وي؛ ۳) ژېړ بخن رنګ.

بورۍ (boráy) ښځ. م. ۱) بوجۍ، ګونۍ، ګونۍ؛ ۲) پترۍ، هغه ګردۍ اوسپنه چې دلاړۀ د لاستي د کلکولو لپاره د مېخ سرته ورکول کېږي.

بوریا (būryā́) ښځ. م. ۱) بوره، له مزرو یا لوخو نه جوړه شوې بوری؛ ۲) د شګلني څمکې یو بوټی ۳) نر. م. پوزی، انډېری، چټایي.

بوري بندی (būri bánḍay) نر. م. هغه تاوان چې له غلط دود او دستور څخه پیدا کېږي.

بوربدل (būredál) مص. ل. اولاد مړ کېدل، بچی مړ کېدل، د ښځې یا شاروي بچی مړ کېدل.

بوړ (būr) ص. نر. م. ۱) هغه شیز چې خوله یې ماته وي؛ ۲) الندبل، نګولی؛ ۲) کم عقل، احمق.

بوړا (būṛā́) نار. م. کونګټې، کینګټې، قانغوزک.

بوړبک (būṛbák) ص. نر. م. بې واک، بېهاک.

بوړبکی (būṛbukáy) ښځ. م. ګرد باد.

بوړبنګ (būṛbáng) ص. نر. م. ۱) هغه غرنی بوټی چې ښخ یې ډډ وي؛ ۲) بوړبک، بې واکه، پوچ خولی؛ ۳) مست، مغرور.

بوړندی (būṛánday) نر. م. بوړېدونکی، برراند، د مستۍ په وخت کې د اوبښ غږ.

بوړول (būṛawál) مص. مت. ۱) په اوبښ باندې تالو وهل؛ ۲) د لوښي څنډه یا غاړه ماتول (کنډوول)؛ ۳) د سالمې ډوډۍ نه کنډک ماتول؛ ٤) معمولي ګوزاره کول.

بوړه (búṛa) ښځ. م. ۱) د غره په سر هواره څمکه؛ ۲) لوی بند، دکانو دېوال (باره) دکانو وېره؛ ۳) قلم په یو ځل رنګ او سیاهي کښته ګونه؛ ٤) ص. نر. م. نیمګړی کار.

بوړی (búṛay) نر. م. ۱) څوک چې غوږ یا پوزه یې پرې وي؛ ۲) یو ولس ډزی توپک؛ ۳) سرپوښ، خولپوټی، کشخولی، برغولی.

بوړۍ (būṛáy) ښځ. م. ۱) رشمه، د مالوچو تاو کړی یا غړلی تار؛ ۲) پنده، ډوبۍ، کولمه، د کوچنیانو کولمه چې د بولو په وخت کې بهر ته راوځي.

بوړي بوړي (boṛiboṛi) ص. نب ۱) ستړی ستومان، بې ځانه خوله؛ ۲) رضامند، مایل، بهل بهل.

بوزبو (būzbū́) نر. م. حق دوست، هغه مرغه چې د شپې یې ځان په ونه کې ځوړند کړی وي او د حق اواز باسي.

بوزبوزکه (būzbūzáka) ښځ. م. بوزبوزی، یو ډول سره اوږده ډمبره، مچی، غومبسه) ده.

بوزبوزی (būzbū́zay) نر. م. ۱) د غومبسې اواز؛ ۲) د ګیلې مانې خبرې.

بوزغلی (bozǧúlay) نر.م. بزغلی، د بوټو ذخیره، پنبیرې، کان، د ونو، گلونو او ساہو ذخیره چې بیا نورو ځایونه وړل کیږي.

بوزه[1] (būzá) ښځ. م. ۱) خوساکېدنه؛ ۲) د خمیرې تروشېدنه؛ ۳) مج. شراب؛ ٤) له غنمو، جوارو وریجو اوړو دنو څخه جوړ شوي بير.

بوزه[1] (bóza) ص. نب. روژه خور، روژه خورونکی.

بوزی (búzay) نر.م. ۱) بوخ، بوږی، هغه اوبښ چې غوړونه یې څک وي؛ ۲) بېوزی، پکه.

بوزي (búzi) ص. نب ۱) بوزینه، وزیینه، سره څرمن؛ ۲) رنگر (خوار) سړی یا څاروی.

بوزې (būzáy) ښځ. م. بوځه، تام بوزی، تربوزک، لچک وهنه، ترمخ لوپټه تاوونه.

بوزي بنده (būzibánda) ص. نب. ۱) محتاج، اړ، بې وسه؛ ۲) احمق، بې وقوف.

بوزېدل (būzedə́l) مص. ل. بزېدل، د مستو یا خمیرې زیات تریوېدل.

بوزېده (būzéda) ص. ښځ. م. ۱) وروست، خوسا؛ ۲) خمیره شوی؛ ۳) مست بوتی.

بوزینه (būziná) ص. ښځ. م. ۱) بوزی، وزې یې د وزې څرمن؛ ۲) د رنجو رنجلومه، لجرومه، د وزې له څرمنې نه د رنجو کڅوړه.

بوژ (búž) ص. نر.م. ۱) ږږ اواز؛ ۲) غونډ، یو ځای، تول، خوندي، جمع.

بوژغرک (būžǧarák) نر.م. یو ډول نبات دی.

بوژه (buža) ص. ښځ. م. څیرلی، شلېدلی، بژه.

بوژغاړی (būžǧáṛay) ص. نر.م. بغی، ناست غاړی، بغ مری، ناست اواز.

بوژول (būžawə́l) مص. مت. ۱) ږږول، بغول، په ډېرو چغو اواز کښېښول؛ ۲) بېژول، یو ځای کول، غونډول، سره راټولول.

بوژی (bū́žay) نر.م. بوی اوبښ، مایه اوبښ، اوبښ چې غوړونه یې واړه او زیاتي وړي ولري.

بوژېدل (būžedə́l) مص. ل. ۱) ږږېدل، بغېدل په ډېرو چغو سره د اواز کښېناستل؛ ۲) جمع کېدل، یو ځای کېدل، ټولېدل، غونډېدل.

بوږ (bóẓ) ص. نر.م. ۱) ځیږ اواز؛ ۲) غونډه، جمع، یو ځای، غونډ.

بوږبی (boẓbáy) ښځ.م. کیشکره، کیږکه، ږبی، هککه، یو ډول مرغۍ ده.

بوږدروهل (boẓdrohál) مص. مت. جوړه تلا څنگ په څنگ تلل.

بوږغاړی (boẓǧáṛay) نر.م. هغه څوک چې اواز یې ناست یا خپکی اواز ولري.

بوږند (boẓánd) نر.م. بوږنوونکی، دهشت انگیز.

بوږنول (būẓnawə́l) مص. مت. بېږنول، وېرول، دارول.

بوږنېدل (boẓnedə́l) مص. ل. بېږنېدل، وېرېدل، دارېدل.

بوږه (búẓa) ښځ. م. ۱) بېره، نیولې، ناست غاړې؛ ۲) لوری، سیمه، علاقه، چاپېریال، غاړې.

بوږهار (būẓahā́r) نر.م. بږهار، بغهار.

بوږی (búẓay) نر.م. بوخی، بوزی، هغه اوبښ چې غوړونه یې څک وي.

بوږېدل (būẓedə́l) مص.ل. اواز کښېناستل، بغېدل، مری کښېناستل، بېږېدل.

بوږې غاړې (būẓeǧáṛe) ښځ. م. ناستې غاړې، ناست اوازونه.

بوس (bús) جن. ۱) سپین وابنه، بوز، پرووره، میده شوې دروځه او سواره؛ ۲) سی، د اوړو گزاری؛ ۳) ص. نر.م. بېکاره، بې خونده، بې مانا.

بوسات (būsát) نر.م. تاثير کونه، اغيز کونه.

بوساړه[1] (būsā́ṛa) ښځ. م. ۱) دبوسو انبار، بوس چې د غو ودرول شويو کټونو منځ کې واچوي او پښه يې تخته کړي؛ ۲) د غنمو او اوربشو د وچو وښو انبار کوټه؛ ۳) الټ سرې؛ ۵) وهنه، ټکونه.

بوساړي (būsā́ṛi) ښځ. م. اړتاواکي خبرې، کاواکه خبرې، گډه وډه وينا، چټيات.

بوس بادو (būsbādū́) ص. نر.م. باتو، لاپو.

بوس بادي (būsbā́di) ښځ. ج. دروزې، خوشې خبرې

بوس برباد (būsbarbā́d) ص. نر.م. عبث، بې فايدې، بې گټې، بې مطلبه، خوشې.

بوستان (būstā́n) نر.م. ۱) باغ، بڼ، دگلونو ځاى؛ ۲) د سعدي د اشعارو مجموعه.

بوسړ (būsáṛ) نر.م. سکروټې، لړلى اور، ځل انگار، سورانگار، تازه شوى اور.

بوسکارل (būskārә́l) مص. مت. ۱) المسول، پارول؛ ۲) اس پونده کول، غوږې چوکه کول.

بوسکى (bū́skay) نر.م. يو ډول سونډينه توته ده.

بوسه (bū́sa) ص. نب. ډډ، ډډ بډ، ډوس، پړسېدلى، چاغ او بې زور سړى.

بوش (bū́ṣ) نر.م. بانس، بانس، بانگس.

بوښت (bóṣt) ص. نر.م. په ختو، پلنديو (تمبلى) کې نښتى.

بوښتوب (boṣtób) نر.م. ۱) بوښتيا، بوښتوالى؛ ۲) په چکړو او ختو کې نښتنه.

بوښتونه (boṣtawā́na) ښځ.م. نښلونه، انښونه، بوښتونگ، په چکړو کې بندونه.

بوښته (boṣtá) ښځ. م. بوخته، جبه.

بوښتېدنه (boṣtedā́na) ښځ. م. نښلېدنه، په ختو کې بندېدنه.

بوښند (būṣánd) ص. نر.م. خفه، غمجن، زهير، خواشينى، اندېښمن.

بوښه (bowṣá) ښځ. م. لرې بيديا، لرې سارا.

بوغ (bū́ǧ) ص. نر.م. ۱) ناستې مرى، لوېدلى غړ؛ ۲) بدشکله؛ ۳) خفه؛ ٤) نر.م. د لرگي کاسه، توتى، کوندى؛ ۲) غړ؛ ۵) ص. نر.م. بوک، بوق، پړمخ، سر په ځمکې.

بوغتوب (būǧtób) نر.م. بوغتيا، بوغوالى، د اواز کښېناستنه، ډډوالى.

بوغده (boǧdá) ښځ.م ۱) ستوه، پېشقوزه؛ ۲) بم، ختين بم، ماله يې بم، سور رنگى بم.

بوغدى (boǧdáy) ښځ. م. د سرنگ سورى، هغه سورى چې په غرو کې د لارو جوړولو لپاره له باروتو نه ډکېږي.

بوغره (būǧrá) ښځ. م. (ج. بوغرې) ۱) کورگى، کوډله، غار؛ ۲) خاوره، پوله او بريد؛ ۳) برقع، بوقره، چادرې؛ ۲) زنځير پېچ.

بوغلى (bū́ǧlay) نر.م. هغه ښکلى دسمال، چې د ناوې له کوره زوم ته ورکول کېږي.

بوغمه (bóǧma) ښځ.م ۱) دخارويو يو ډول ناروغي ده؛ ۲) نس خوږى، د خېټې درد.

بوغو (būǧū́) نر.م. دروى، ښکر، لويه شپېلۍ.

بوغول[1] (būǧawә́l) مص.مت. ۱) چغول، غږول؛ ۲) اواز کښېنول، غږ خپول، غږ ډډول.

بوغول[2] (boǧawә́l) مص. مت. بوکول، سر په ځمکې کول، پړ مخ کول، په گونډو کول.

بوغه (boǧá) ښځ. م. د تمباکو او چرسو نشه؛ ۲) نشه، غره توب، کلانکارې.

بوق (bū́q) نر.م. ۱) بوغو، برغو، ښکر، شپېلۍ، تولى؛ ۲) غټ بانگې (نرچرگ).

بوک[1] (bók) نر.م. ۱) گوپ، موره، کوپ، د اوښ او غوايي د اوږې راوتلې جگه برخه؛ ۲) دبېډې راوتلې جگه برخه.

بوک[٢] (bū́k) ص. نر.م. پړمخ، بوغ، پړ شلورو.

بوکر (bokár) ص. نر.م. ١) نہیغ، نہشه، مغرور؛ ٢) مخروطي، مخروطه ډوله.

بوکره (bókra) ښځ.م. (ج. بوکرې) بوکه، بورکه، سلواغه، ډولچه، بوقه.

بوکرۍ (bokráy) ښځ.م. یو ډول بوتی دی.

بوکری (bokáray) ص. نر.م. ١) غوڅ شوی، جلا شوی (ماشوم د مور له تي څخه)؛ ٢) نہغکی، نہغ نہغ کېدونکی، کلانکاري.

بوکس (bóks) نر.م. سوک؛ سوک جنګي.

بوکسر (boksár) ص. نر.م. هغه څوک چې د سوک لوبه کوي، سوک وهونکی.

بوکسینګ (bokséng) نر.م. سوکماري، سوک وهنه، سوک جنګي، د سوک وهنې جریان.

بوکنۍ (būkanáy) ښځ.م. ج. ١) بړومبی، حباب، د اوبو ډومبک، د اوبو ډوبډوبی؛ ٢) مثانه.

بوکلی (būkálay) د پېژۍ (مجسمې) مخروطي ډوله دربډځی.

بوکوالی (būkwā́lay) نر.م. محدب کېدنه، سر او زنګنونه په ځمکه اېښودنه، کړوپېدنه.

بوکول (būkawál) مص. مت. ١) محدب کول، کړوپول؛ ٣) په زوره مجبورول.

بوکه (bóka) ښځ.م. (ج. بوکې) بوقه، سلواغه.

بوکی (bū́kay) نر.م. یو ډول تکي تکي کوچنی خزنده ده چې اوږده بریت لري.

بوکېدل (būkedál) مص. ل. کړوپېدل، پړمخ کېدل، سر پر ځمکه لګول، سر پر ځمکې کېدل.

بوګ (bóg) ص. نر.م. ١) ډډ، ګوګ، هغه شی چې منځ یې تش وي؛ ٢) پوده، وروست.

بوګر (bogár) نر.م. غشه، د سر غشي غوندې بوټی، هغه بوټی چې د نل په څېر وي.

بوګرچانه (bogarčā́na) ښځ.م. چڼ، وسې، وسک، هغه لښتې چې د تیرانو د پاښه اچول کېږي.

بوګرمار (bogarmā́r) فا. نر.م ١) بوګری کوونکی، په ناحقه د بل چا د ځمکې خوړونکی؛ ٢) هغه سړی چې د جاروګانو لپاره بوګری خرڅوي.

بوګری (bogáray) نر.م. ١) کوچنۍ پټی، هغه توټه ځمکه چې د مالک له خوا بزګر ته ورکول کېږي او حاصل ترې نه غواړي؛ ٢) ورکوټی درمند، د لېږې غلې درمند؛ ٤) ص. نر.م. بې شرمه، بې حیا.

بوګړا (būgṛā́) ص. نر.م ١) حلال شوی؛ ٢) ځورېدلی ٣) نر.م. مج. د څیروونکي ځناور ښکار کېدل؛ ٤) چنه، نخود.

بوګړۍ (būgaṛáy) ښځ.م. ١) چیچړی، ګیګړی، جغجغی، شوی؛ ٢) وړه سپېره، کنه، کنې.

بوګنول (būgnawál) مص. مت. و ګ. بړنول.

بوګه[١] (bū́ga) ښځ.م. ١) هندوانه؛ ٢) ص. نب. سره نڼوتې، سره توله، غونجه شوې؛ ٢) پسته، نرمه، سسته لکه بوګه ځمکه.

بوګه[٢] (bogá) ښځ.م. له ځېګې سره یو ځای د پانګې، شتمنی، مال، متاع په مانا.

بوګۍ (būgáy) ښځ.م. ١) خاورینه صراحي؛ ٢) خراب، د کاریز له کاره لوېدلی (کوهی یا سپرغه)؛ ٣) وران کورکی.

بوګی (bū́gay) نر.م. د رېل واګون، د اورګاډي ډبه.

بول[١] (ból) نر.م. ١) ژبه، قول، لوز، وعده، نہته؛ ٢) داو، زیاتونه؛ ٣) نوم ایستنه؛ ٤) د بلل د اوسني زماني د فعل ریښه؛ ٥) سروکی، بند.

بول[٢] (báwl) نر.م. بولې، رنې متیازې.

بولاق (būlā́q) نر.م. ١) د ختک قبیلې یوه ځانګه؛ ٢) پښزوان د پوزې یو ډول پسول دی.

بولاني (bolā́ni) نر.ج. پیږکي.

بولټ (bólṭ) نر.م. رخه لرونکې فلزي آله چې په نټ کې تاوېږي (یا نټ په کې تاوېږي).

بولډال (bŭlḍā́l) ص.نر.م. مطیع، اهل، فرمانبردار.

بولقه (bŭlqá) ښځ.م. و گ. برکه.

بولک (bolák) نر.م. ۱) بلوک؛ ۲) الېږشی، وړه غونډه، کوچنوټی با.

بولل (bolál) مص. مت. و گ. بلل.

بولله (bolála) ښځ.م. قصیده، اوږد شعر دی چې د ستاینو، عرفان، اخلاقو او دین موضوع گانې په کې بیانېږي. د بیتونو شمېر یې تر (۳۳) زیات وي.

بولنتون (bolantū́n) نر.م. قوماندانی.

بولنه (bolána) ښځ.م. بولی، قومانده، بولی.

بولوار (bolwā́r) ص. نر.م. د تفریح لپاره لوی میدان چې گلونه او چمنونه ولري.

بزلندوی (bolandū́y) نر.م. قوماندان.

بولندويي (bolandū́yi) ښځ.م. قوماندانی، کماندري، فرماندهي.

بوله (bolā́) ښځ.م. ۱) خوږه کاسه، ښارواتي، پښه ماتي، هغه دوډی چې زوم یې خپلې خسرگنۍ ته تیاروي ۲) ډندوره؛ ۳) ص. نب. ساده، کم عقل، ناپوه؛ ٤) بې خبره، ناخبره، ناگاره.

بولهوس (bū́lhawás) ص.نر.م. عیاش، فحاش، د هوس تابع.

بولې (báwle) میتبازې، رنې میتبازې.

بولی (boláy) ښځ.م ۱) قومانده، قومانده ورکونه؛ ۲) لسون؛ ۳) داو وهنه، د لیلام د بیې غږ.

بوم(۱) (bóm) ص. نر.م. ۱) سست، لټ؛ ۲) ناگړی، نارکه، رند غوځکی؛ هغه غوایی چې غاړه یې په ییوه کې نه وي وتلې او جوتې شوی نه وي.

بوم(۲) (bū́m) نر.م. بومي، اصلي اوسېدونکی.

بومي (bū́mi) ص. نر.م. (ج. بومیان) د یو ځای اصلي اوسېدونکی یا اصلي استوگن.

بومیا (bū̄myā́) ص. نر.م. ۱) لارښود، رهبر، پېشوا، لارښوونکی؛ ۲) استوگن.

بومیاگلوي (bū̄myāgálwi) ښځ.م. لارښوونه، رهنمایي، پیشوایي.

بومیه (bū́mya) ښځ.م. بدرگه، بدرقه، ملتوب.

بونجی (bónjay) ص.نر.م ۱) مونجی، پیت پوزی؛ ۲) مړاوی، شیته، جینجړ، جینگړ.

بوند (bū́nd) نر.م ۱) څاڅکی، قطره؛ ۲) ص. نر.م. ۱) الند، تیتکی؛ ۲) پرېکړی شوی.

بونډاقر (bonḍāqár) ص. نر.م. ۱) بې لکی، لکی ویستلی؛ ۲) تېهي، د تنگو او لنډو کالیو اغوستونکی؛ ۳) الغړه ونه، بونډی ونه.

بونډه (bonḍá) ښځ.م. ۱) مسته پېغله نجلی؛ ۲) بونډی گرته؛ ۳) د شهادت گوته.

بونډی (bónḍay) ص. نر. م. کوچنی سر پرېکړی لرگی؛ ۲) مونډی، بې لکی ښناور؛ ۳) هغه غویی چې ښکرونه نه لري.

بونگه (bongá) ښځ. م. یرغملبیه، هغه پیسې یا نور څه چې د غلا شوي مال یا تښتول شوي نفر د خلاصون لپاره ورکول کېږي.

بونگی (bongáy) ص. نر.م. مونجی بونجی، هغه څوک چې پوزه یې پرې وي.

بونگېدل (bū̄ngedál) مص. ل. بنگېدل، بنېدل، غونېدل، په پوزه کې غږېدل.

بونه (bū́na) ښځ.م. (ج. بونې) ۱) د سفر سامان، بارونونه؛ ۲) مقعد، سغی؛ ۳) د باز له وېرې د مرزانو او... رپېدنه؛ ٤) زیاته وهنه.

بونیا (bū̄nyā́) ص. نر.م. پېژندگلو، بلد، واقف.

بونېر (bū́ner) نر.م. ۱) د یوې پښتني سیمې نوم؛ ۲) وچه ګیا، وچ واښه.

بونیک (bū́nik) نر.م. پېزواني، کلی ګک، بیني ګک، د یبوې د تیر په سر لرګی چې په سر باندې (الی) کې ننبلول کېږي.

بوڼ[1] (bū́ṇ) نر.م. د مزروله پانو نه جوړ شوی پړی.

بوڼ[2] (bóṇ) نر.م. ګوڼ، د پزې یو ډول داسې مرض دی چې د پزې د بویلو حس له منځه ځي.

بوڼکی (būṇkáy) نر.م. د مچانو ... بنهار.

بوڼل (būṇál) مص.مت. بڼل، پیرل، د کټ یا زانګو او نورو په بوڼ باندې اوبدل.

بوڼه (bū́ṇa) ښځ.م ۱) بوڼوه، لمبه؛ ۲) جن. سپېره، سپېروني، بورڼه، هغه وچ اوره چې پېړۍ په کې لرلې کېږي او اوار یږي.

بوڼهار (būṇahā́r) نر.م. ۱) بنهار، بنهدا، د مچانو، ډمبرو اواز؛ ۲) ورو خبرې، زنهدا.

بوڼی (bū́ṇay) ص. نر.م. ۱) ګنی، بونګی، کونی، څوک چې په پوزه خبرې کوي؛ ۲) نر.م. د سودا پیل، دسودا (اخیستلو او خرڅولو) برید.

بوڼېدل (būṇedə́l) مص.ل. بنګېدل، بزېدل؛ د مچانو مچیو او ... پرنګېدل.

بوواری (būwā́ray) نر.م. هغه خوسکی چې د شیدو غاښونه یې غورځولي نه وي.

بوهاری (būhā́ray) نر.م. له تي نه بېل شوی ماشوم یا شاروی.

بوی (bū́y) نر.م. ۱) وږم، تږم، توږم، د ګلانو بوی، د خرابو او ناولو شیزونو بوی.

بوی (bówi) نر.م. د ژرندې اړم، د ژرندې دچل پتی.

بویاره (boyā́ra) ښځ.م. ۱) نښه، علامه، بېلګه، لړخه؛ ۲) د پالهز ترشکولو وروسته د هندوانو او ... پاتې بوټي.

بوی کښ (būykáṣ) ص. نر.م. ۱) وږ سترګی، څونسمار؛ ۲) هغه سپی چې بوی وهي.

بویناک (būynā́k) ص. نر.م. بوین، بوی والا، ګنده، خوسا، ډډوڅن، ډډوزې کوونکی.

بویه (boyá) ق. ښایي، باید، ګوندې، په کار ده، لازم دي، مناسب.

به[1] (ba) اد. ۱) د راتلونکې زماني د جوړولو توری؛ ۲) د تېرې زماني د کار کولو د دوام لپاره؛ ۳) د تېرې زماني د امکاني حالت جوړونکیو اداتو څخه دی.

به[2] (bíh, bi) ص. نب. ښه، غوره، په زړه پورې.

بها (bahā́) ښځ.م. ۱) بیه، ارزښت، قیمت؛ ۲) قدر، ګرانښت.

بهادر (bahādə́r) ص. نر.م. زړور، مېړنی، تکړه.

بهار (bahā́r) نر.م. پسرلی، څرمنی.

بهاري (bahā́ri) ص. نب. پسرلني د څرمني.

بهاری (bahāráy) ښځ.م. جارو، رېبځ، بهری، کانته.

بهاند (bahā́nd) ص. نر.م. جاري، بهېدونکی، روان، بهنده.

بهانه (bahā́na) ښځ.م. (ج. بهانې) پلمه، بانه، حیله، چل، عذر.

بهاڼ (bíhā́ṇ) نر.م. (ج. بهاڼان، بهاڼونه) بیوڼ، بیاڼ، بیاڼ ګی، داس بچی.

بهاڼ ګی (bíhā́ṇgay) نر.م. بیاڼ ګی، کوچنی بهاڼ.

بهاو[1] (bahā́w) نر.م. بهېدنه، جاري کېدنه، جریان، تګ، روانېدنه.

بهاو[2] (bahā́w) نر.م. نرخ، قیمت، بیه، ارزښت.

بهبود (bíhbū́d) نر.م. ۱) ګټه، نفعه، فایده، سود؛ ۲) ښه والی، روغتیا، جوړښت.

بهتان (buhtā́n) نر.م. تومت، تور.

بهتر (bɪhtár) نر.م. ۱) ص. نـر.م. پاگل، پوسنی، بې حاله؛ ۲) ډېر بوډا، عمر خوړلی؛ ۳) ص. نر.م. زيات ښه، ډېر ښه، غوره.

بهتري (bɪhtári) ښځ.م. ډېر ښه والی، ګټور توب.

بهترين (bɪhtárin) ص. نر.م. ج. خـورا ډېر ښه، خورا غوره، تر ټولو ښه، وتلی، نامي.

بهجن (bajan) نـر.م. ۱) د هندوانو مذهبي کتاب؛ ۲) په ختيـزې مـوسيقۍ کې هغه لايتې چې د سيمي کلاسيکې سندرې دي.

بهر (bahár) ق. ۱) د باندې، ورچنې، ورشنې، بېرون؛ ۲) نر. مجازاً لوی اودس ماتی.

بهرنی (bahránay) ص. نـــر.م. د بـانـدېنی، د باندې، بيرونی، د ورچنې.

بهرو (bahró) ص. ښځ.م. مو. بهـرول، له سهرنيو راګونو څخه يو راګ دی.

بهروپ (baharū́p) نر.م. نخرې کول، ټوکې کول.

بهروپيا (bahrūpyā́) ص.نر.م ۱) ټوکمار، نکلي؛ ۲) ټګ، مکار، دوکه باز، چلباز.

بهروسه (bahrósa) ښځ.م. برُوسه، باور، اعتماد.

بهرول (baharawál) مص. مت. بهرکول، د باندې کول، ورچنې ايستل، د باندې ايستل.

بهرونه (baharawána) ښځ.م. (ج. بهـرونې= صادرات) وړنه، صدور، اېکسپورټ.

بهروي (bahiráwi) ص. ښځ. م. بيروي، بيرومي، د سهرنيو راګونو له ډلې څخه دی.

بهره (bahrá) ښځ.م. برخه، ونډه، سهم، قسمت.

بهره من (bahramán) ص. نـر.م. ج. بهـره مند، بهره ور، د ښه نصيب خاوند، بهره ياب.

بهری (báhray) نر.م. جارو، کانته، ربېځ.

بهله (bahlá) ښځ.م. هڼسمه، پسرلنی توره وربېځ، د وربځو توره لړه، غوړسکه وربځ.

بهنځ (bahánǰ) نر.م. بهنځی، بهير، مجرا.

بهند (bahánd) ص. نـر.م. بهـانـد، روان، جاري، تلونی، بهېدونکی.

بهنده (bahánda) ص. نب. بهانده، روانه، جاري.

بهـنه (bahána) ښـځ.م. ۱) د کـوچنيانو د پيکې ويښتان چې د شګـون پـه نيت ساتل کېږي؛ ۲) د قمچينې د سر څوړندی.

بهول (bahawál) مص. مت. روانول، جاري کول.

بهه (bahá) ښځ.م. ګـرګی، نېزه وړی، ګنګړ خلی، نېز راوړی لرګی يا خس و خاشاک.

بهي (buhí) نر.م. بوهی، يو ډول مېوه ده.

بهۍ (baháy) ښځ.م. ۱) اوی، باولی، د کوهي تل؛ ۲) سو واله، هغه بياله چې مستقلې اوبه په کې بهېږي؛ ۳) پيتکې، کـريه، د کوهـي پاتکی؛ ۴) د ډيوې د ايښودلو تاخچه.

بهيانه (bahyā́na) ص.ښځ.م ۱) قيمتي، ارزښناک ۲) ښځ.م. بهيانه، بيانه.

بهېدا (bahedā́) ښځ.م. بهېدنه، بهېدنګ.

بهيدانه (buhidāná) ښځ. م. د بهی دانې.

بهير (bahír) نر.م. (ج. بهيرونه) ۱) قطار، کتار، قافله، کاروان؛ ۲) لړی؛ ۳) ګڼه، ازدحام.

بې (bé) ښځ. م. ۱) د «ب» تـوری تلفـظ او اواز؛ ۲) اد. پرته، بغير، غير، سوا، بدون.

بيا (byā́) ق. بل ځل، بل کرت، دوباره، پس.

بې آب (beā́b) ص. نـر.م. ۱) بې عـزته، سـپک؛ ۲) وينځلی، بې پته؛ ۳) بې اوبو، بې تمه.

بې ابرې (beıbré) ښځ. م. بې حاصله ځمکه.

بې ابي (beā́bi) ښځ. م. رسوايي، بې عزتي.

بيابان (byābā́n) نر.م. دښت، بيديا، مېره، ډاګ.

بيابانګرځی (byābāngárǰay) ص. نـر.م. بيابان ګرځېدونکی، بيابانګرد، صحرانورد.

بیا بیا (byābyā́) ق. ډېر ځله، په وار وار، پرله پسې، څو ځله، په مکرر ډول.

بیا پیلونه (byāpaylawána) ښځ.م.مت. بیا پیلوله بیا پیلونګ، بیا شروع کول.

بیاتي (byā́ti) ښځ.م. (ج. بیاتې) قیچي.

بیاج (byā́j) نر.م. ۱) سود، ګټه؛ ۲) خریده خوری، په بیې د خوراک د غلې اخیستنه.

بیاجګر (byājgár) فا.نر.م. بیا جګری، غله په بیه اخیستونکی.

بیاځلي (byāźali)، تکراري، مکرر، بیا پېښېږي.

بې ارزي (beā́rzi) ښځ.م. بې کسي، محتاجي، بې قدري، بې خوندي، بې عزتي.

بې ارزې (beárze) ص.نب. بې ارزښتنه، بې قدره.

بیارغاونه (byāraǵawaná) ښځ.م. بیارغونه، بیاجوړونه، بیا سازونه.

بې اړیکې (beāṛike) ښځ.م.ج. نا اړیکې، نااړیکن، نا اړونده، بې ربطه.

بیاسته (bıyāstá) ښځ.م. (ج. بیاستې) غټ پړی، مضبوطه رسۍ، ویاسته، پړی، رسۍ.

بیاض (bayā́z) نر.م. ۱) سپینوالی، صفاوالی؛ ۲) دیوان، د اشعارو کتاب.

بیاله (byāl(á,a)) ښځ.م. ویاله، ویله، یاله.

بیاپېښې (byāpeṣáy) بیا بیا پېښېدونکی.

بیاپېښې ترنګ (byapeṣtaráng) تکرارېدونکی ترکیب.

بیاموندل (byā́mūndal) مص.مت. په لاس راتلل، پیدا کول، بیا میندل.

بیان (bayā́n) نر.م. ۱) مقوله، قول؛ ۲) وینا، وعظ، تقریر، خبرې؛ ۳) شهادت، ګواهي؛ ۴) سپړنه، تشریح کونه، څرګندونه.

بیانونه (bayānawaná) ښځ.م. وینا کول، تقریر کول، تشریح کول، خبرې پیل کول.

بیانه (bayā́ná) ښځ.م. تپی، تاپی، یو څه پیسې د یو شي د اخیستلو په وخت کې د مال خاوند ته ورکول.

بیانېدل (bayā́nedál) مص.ل. ویل کېدل، بیان کېدل، تشریح کېدل، سپړل کېدل.

بیاهم (byāhám) ربط. دوهم ځل، په مکرر ډول، نور.

بې ایمانه (beimā́na) ص.نب. ۱) بې عقیدې؛ ۲) بې غیرته؛ ۳) دروغجن، تګ، دوکه باز.

بې ایماني (beimā́ni) ښځ.م. ۱) بې ایمانتیا، بې عقیده ګي؛ ۲) بې غیرتي، بې زړه توب؛ ۳) دروغجني؛ ۴) تګماري.

بې باقول (bebāqáwal) مص.مت. حساب کتاب خلاصول، پور پرې کول، د چا حق ورکول.

بې باقونه (bebāqawána) ښځ.م. حساب کتاب خلاصونه، پور پرې کونه، د چا حق ورکونه.

بې باقېدنه (bebāqedaná) ښځ.م. حساب کتاب خلاصېدنه، پور پرې کېدنه، د چا حق ورکونه.

بې باک (bebā́k) ص.نر.م ۱) بدفعله، بداخلاقه؛ ۲) بې پروا، بې دبه، بې ترسه.

بې باوره (bebāwará) ص.نب. بې اعتماده.

بې بخت (bébaxt) ص.نر.م. بې طالع، بدمرغه، بدنصیب، بدقسمت، بدبخته.

ببېدۍ (bebudáy) ښځ.م. پېشقوزه، ستوه، لوبه چاره، چاره، پېشقبزه.

بې برخې (bebárxe) ص.نب. ۱) بدنصیب، بې بهره، بدطالع؛ ۲) محروم، نا امید.

بې بره (bebára) ص.نب ۱) بې مېوې، بې باره، بې ثمره، بې حاصله؛ ۲) کم سوری.

بې بها (bebahā́) ص.نب. ۱) بې قدره، بې ارزښته، وړیا؛ ۲) ډېر اعلی، ممتاز.

بي بي (bībī) ښځ. م. ۱) مېرمن. د کور مشره؛ ۲) ابي، ادې؛ ۳) ښځې ته د درناوي نوم.

بي بي اوښه (bībiōṣa) ښځ. م. بودۍ، غټه ملخ، اوښکۍ.

بې بنسټه (bebansáṭa) ق. بې سر و بوله، بې بنياده، دروغ، بې اساسه.

بيپار (baypār) نر. م. (ج. بيپاران) وپار، لېن دېن، په سوداګرۍ او دوکاندارۍ کې اخيستونکي او خرڅونکي د راکړې ورکړې اړيکه سره ساتي.

بې پامتوب (bepāmtób) نر. م. بې فکري، بې پروايي، بې احتياطي، بې هوشي.

بې پامه (bepā́ma) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې احتياطه، بې هوشه.

بې يابه (beyā́ba) ص. نب. بې ايا، ياوه، بې سر و سامانه، بې ګودره، بې ايو.

بې پايه (bepā́ya) ص. نب ۱) ډېر زيات، بې اندازه ۲) بې اصل او نسب سړی؛ ۳) بې وف؛ ۴) بې نښته.

بې پته (bepáta) ص. نب. ۱) سپک، بې عزته، بې ننګه؛ ۲) بې وعدې، بې وفا، بې ژبې.

بې پتي (bepáti) ښځ. م. ۱) بې عزتي، سپکاوي؛ ۲) بې لوزي، وعده خلافي.

بې پتې (bepáte) ص. نب. بې ادرسه، بې درکه، لادرک، نامعلوم، ورک.

بې پتېدل (bepatedə́l) مص. ل. بې عزته کېدل، بې ابرو کېدل، سپکېدل، شرمېدل.

بې پرته (beprā́ta) ص. نب. بې باکه، بې شرمه.

بې پرتې (beprā́te) ص. نب. حريص، خېټور، ګېډور، نسور، ورسترګی.

بې پرتي (beprā́ti) ښځ. م. بې باکي، بې شرمي، ډېره غېډنه.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. ۱) بې عزتي، بې ابرويي؛ ۲) ښکاره والی، ښکاره مخ.

بې پردې (bepárde) ص. نب. ۱) شرمېدلی، بې عزته؛ ۲) الوڅ، بربنډ؛ ۳) راز ښکاره کوونکی، راز پاشه؛ ۴) محرم.

بې پروا (beparwā́) ص. نب. بې غوره، بې فکره، بېغمه؛ ۲) مغرور، خود سره، مدمغ.

بې پرې (bepáre) ق. يوازې، بې ملګرې، ګوښې.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. وګ. بې پرده ګي

بې پلاره (beplā́ra) ص. نب. ۱) يتيم؛ ۲) مج. حرامي، ارموني، متهونکی.

بې پلوه (bepaláwa) ص. نر. ښځ. م. بې پرې، بې جنبې بې طرفه.

بې پلوي (bepaláwi) ښځ. م. ناپېيلتوب، بې طرفي.

بې پيره (bepirá) ص. نب. ۱) سرتمبه، پخپل سر؛ ۲) بې مرشده؛ ۳) بدمذهبه، بې عقيدې؛ ۴) بې رحمه، سخت زړی.

بې پيسې (bepáyse) ص. نب. ۱) خوار، غريب، مفلس؛ ۲) مفت، وړيا، لايه، هسې.

بېت (bet) ص. نر. م. جاسوسي، مخبري، څارګري.

بيت (bayt) نر. م ۱) ددوو مربوطو مصرعو مجموعه، کله يو دوړ جوړ وي؛ ۲) ور، مکان، خونه.

بې تا (betā́) ق. پرته له تانه، چې ته نه وې، يوازې.

بې تابه (betā́ba) ص. نب. ۱) بې طاقته، کمزوری، ناتوانه؛ ۲) بې قراره، نا آرامه.

بيتار (baytā́r) نر. م. بېطار، د حيواناتو ډاکټر.

بيت المال (baytūlmā́l) نر. م. سرکاري خزانه، عمومي خزانه، د اسلامي دولت خزانه.

بې تجربګي (betajrūbági) ښځ. م. تجربه نه درلودنه، خامي، ناواردي.

بې تجربه (betajrubá) ص. نب. خام، ناوارد.

بې ترتيبه (betártiba) ص. نب. ګډوډ، خوروور، پرېشانه، بې نظمه، بې انتظامه.

بې ترسه (betársa) ص. نب. ۱) زړور، تکړه؛ ۲) بې رحمه، سخت زړی، ناترسه؛ ۳) ظالم.

بې ترکيبه (betárkiba) ص. نب. ۱) خالص، نږه، سوچه، صاف؛ ۲) غير منظم، بې قاعدې.

بې تعليمي (betáslimi) ښځ. م. ناپوهي، بې سوادي، اميتوب.

بې تقصيره (betáqsira) ص. نب. بې ګناه، بې قصوره، بې خطا.

بې تکه (betuká) ص. نب. بې مناسبه، نامناسبه، بې طريقې، فضول، خوشې.

بېټله (betála) ښځ. م. بېټلې، بېټکې، لښت او دام چې له لرګي څخه جوړېږي.

بې تمې (betáme) ص. نب. بې اسرې.

بې تميزه (betámiza) ص. نب. بې ادبه، بې لحاظه، بدتميزه، بې سنجشه، بې ډبه.

بې تنه (betána) ص. نب. بې تنې، بې بدنه.

بې توپيره (betáwpira) ص. نر. ښځ. م. بې تفاوته، بې پروا، بې اعتنا.

بې تورې (betúre) ص. نب. ۱) خالي لاس، تش لاس؛ ۲) وېرېدونکی، ډارن.

بې توجه (betawáju) ص. نب. بې پامه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بې توښې (betóṣe) ص. نب. ۱) بې زېرمې، بې اذوقې، بې اسبابه؛ ۲) بې ښې، بې کاره.

بې توله (betóla) ص. نب ۱) بې اعتباره، بې وعدې ۳) بې حسابه، بې اندازې؛ ٤) فضول، خوشې.

بې تولي (betóli) ښځ. م ۱) بې نرخي، بې رواجي؛ ۲) د تللو له کاڼي سره برابر نه تلنه.

بېټه (betá) ښځ. م. مردکې، مردکه، ګينې.

بېټي (béti) ص. نب. جاسوس، مخبر.

بېټ (béṭ) نر. م. ۱) د پښتنو د يوه مشر او ستانه نيکه نوم؛ ۲) ص. نر. م. کږوږ؛ ۳) ملاتړ، مرسته، ننګه؛ ٤) بټ، بې اوبو، وچه ډښته؛ ۵) د بېديو يو ډول لوبه؛ ۳) ناست، چو، خې.

بې ټانګه (beṭánga) ص. نب. ۱) چټي، پوچ، عبث؛ ۲) ښځ. م. مېړانه، مېړنتوب.

بيټمری (biṭmáy) ښځ. م. بېټمری، بالتی، بالښتی، مساله، سيل.

بېټک (beṭák) نر. م. ۱) حجره، مېلمستون، دېره؛ ۲) وړه کوچنۍ کوټه.

بې ټکاڼې (beṭakā́ne) ص. نب بې ټکاوڼې، بې کوره، بې خونې، بې مېنې، بې استوګنځي.

بيټول (biṭawál) مص. مت. کږوږول، چوکول، بوټول، خې کول، په ګونډو کول.

بيټه (biṭá) ښځ. م. (ج. بيټې) هغه کونجاره چې د تيلو له ګاڼي څخه راوځي.

بېټه (beṭá) ښځ. م. ۱) د غره لمنه، غونډۍ؛ ۲) پند غالی، شپول؛ ۳) ډبه، د تېلو د ساتلو څرمنې لوښی.

بېټی (beṭáy) ښځ. م. ج. ۱) هغه مړی چې د سرو زرو په امېل کې پېيلې شوې؛ ۲) شله غوښه.

بيټې بيابان (biṭebyābā́n) نر. م. بټې بيابان، سوراړه، وچ بيابان، وچه مېره، سور ډاګ.

بې ثباته (besubā́ta) ص. نب. هرحاليز، سست، متغير، متزلزل، په يو فکر نه او سېدل.

بې ثمره (besamára) ص. نب. بې مېوې، بېحاصله، بې نتيجې، بې ګټې.

بېج (béj) نر. م. ۱) تخم، تومنه؛ ۲) اصل، نسل؛ ۳) نطفه، توکم؛ ٤) هغه نښانونه چې له فلز يا

پلاستیکي او دخاصو مناسبتونو سمبولونه گرځېدلي دي.

بې جادې (bejā́de) ص. نب. بې لارې، کوږ، بې اصوله.

بیجاغلی (bijāǧláy) ښځ.م. یو ډول د زرو سکه چې د یوولسو نخودو په وزن وه او په (۱۲۷۰) کې یې په کندهار کې رواج درلود.

بیجک (biják) نر.م. هغه سند چې خرڅوونکی د جنس ډول او اندازه په کې لیکي او اخیستونکی ته یې ورلېږي.

بیجلي (bijlí) ښځ.م. و گ. بجلي.

بیجن (biján) ص. نر.م. ۱) سپېرن، له سپېرو ډ ک؛ ۲) تخمي، ښخ لرونکی، تخم لرونکی.

بیجور (bejór) نر.م. یو ډول ونه ده.

بې جوړې (bejóṛe) ص. نب. ۱) بې مثله، بې نظیره، بې ساري؛ ۲) یوازې، گوښې.

بیچ (bič) نر.م. ۱) د یوې گرانې مسالې د حل لاره؛ ۲) طاقت، وسه، توان، سیک.

بېچاره (bečā́ra) ص. نب. بې وسه، بې وسیلې.

بېچاري (bečā́ri) ښځ.م. بېکاري، بې وسي، خواري، غریبي.

بېچارې (bečā́re) ص.نب ۱) بېکاره، بېروزگاره، وزگار؛ ۲) مجبور، ناچار.

بیچانه (bičāṇá) ښځ.م. کټ څادر، روجایي، پالنگ پوښ، سوزنی.

بیچاوڼ (bičāwā́ṇ) نر.م. د سالون لوی فرش.

بېچاونه (bečāwā́ṇa) ښځ.م. (ج. بېچاونې) ۱) بستره؛ ۲) کوچنی فرش، ورکوټی فرش.

بیچڼ (bičā́ṇ) نر.م. خامکدوزي څادر، خامتا.

بې چورته (bečū́rta) ص. نب. خپه، بې فکره، بې پامه.

بیچه (bičá) ښځ.م. پرېشانې، شینځه، پیسه، لاره، هغه سپینه کربښه چې په سر کې د وېښتو له اړولو څخه پیدا کېږي.

بې څښتنه (becaṣtána) ص.نب. ۱) بې خاونده، بې مالکه (مال)؛ ۲) بې مېړه.

بې څنډې (becánḍe) ص. نب. بې غاړې.

بې څوکه (becóka) ص نب. بېکسه، بې اسرې.

بېڅه (becá) ښځ.م. یو ډول غرنی بوټی دی.

بې ځانه (bejā́na) ص. نب. ۱) له ځانه ناخبر؛ ۲) بې هوشه، بې سده؛ ۳) کمزوری، ډنگر.

بې ځایه (bejā́ya) ص.نب ۱) بې موقع، ناموزون، عبث؛ ۲) بې کوره، بې مسکنه.

بېځل (bejā́l) نر.م. ۱) تکړ، شنډی، د سېلاب له اوبو نه د بچولو لپاره له کاڼو او بوټو څخه جوړه شوې پشتی؛ ۲) د کاڼو ډېری، دوکانچه، ځلی ۳) دکاڼو دېوال؛ ٤) په قبر د کاڼو ځلی جوړول؛ ٥) ښځ.م. بېزل، بېځله، گړونجی، گړونج.

بېځنځه (bejanjá) ص. نب. لټ، سست، تنبل، تنبل، ناراسته، الڅی.

بې ځنډه (bejanḍá) ق. ۱) بې ډیله، بې وقفې، بې له معطلی؛ ۲) وختي، وار دواره، سمدلاسه.

بې ځواکه (bejwā́ka) ص. نب. کمزوری، بې سیکه، ناتوانه، ډنگر (خوار).

بېځه (bejá) ښځ.م. شنخته، دلحد تبی، هغه تیږې چې تیوزه باندې ایښودل کېږي.

بې حاصله (behasilá) ص. نب. بې ثمره، بې گټې، بې فایدې، بې نفعې.

بې حاله (behā́la) ص.نب. ۱) بې سده، بې هوشه، ضعف؛ ۲) بادساره، بادساري.

بې حده (behā́da) ص. نب. بې اندازې، ډېر، ډېر زیات، له حده وتلی، بېخي زیات، لایتناهي.

بې حرکته (beharakáta) ص. نب. ۱) ساکن، ولاړ، نه خوځېدونکی؛ ۲) غیر فعال.

بې حرمته (behurmáta) ص. نب. سپک، بې عزته، بې آبه.

بې حسابه (behisā́ba) ص. نب. ۱) بې شمېره، بې اندازې؛ ۲) بې پوښتنې؛ ٤) بدچلنده.

بې حسه (behisá) ص. نب. ۱) بې حرکته، مړ پړ، سست؛ ۲) بې درده، بې احساسه.

بې حوصلې (behawslé) ص. نب. بې صبره، ژر قهرېدونکی، بې زغمه.

بې حیا (behayā́) ص. نب. بې شرمه، بې سترګو، سپین سترګی.

بېخ (béx) نر. م. ۱) وېخ، جړ، ولې، جرړه، رېښه؛ ۲) بنیاد، آر؛ ۳) تل؛ ٤) تاداو، بنسټ.

بې خاونده (bexāwánda) ص. نب. ۱) بې څښتنه؛ ۲) بې سرپرسته؛ ۳) بې مېړه.

بې خبره (bexabára) ص. نب. ۱) بې معلوماتو، ناخبره، ناآګاه؛ ۲) ناڅاپه.

بېخجن (bexján) ص. نر. م ۱) بېخچن، له بېخه، له رېښو، له ولې؛ ۲) له آره.

بې خجه (bexája) ص. ښځ. م. بې فشاره.

بې خرخشې (bexrxáše) ښځ. ج. بې اړنګه، بېشکه، بې غل و غش، پاک او صاف.

بې خرتې (bexráte) ص. نب. بې حسابه، بې اندازې، بې شمېره، ډېر زیات.

بې خرتې (bexráṭe) نر. م. بې موقع کار، پخوا له وخته، بې وخته کار، بې ځایه کار.

بې خرڅه (bexarcá) ص. نب. ۱) مفلس، تش لاس، خالي جېب؛ ۲) بې توښې.

بې خطا (bexatā́) ص. نب. بې تېروتنې، بې قصوره، بې سهوې، بې غلطی.

بې خطره (bexatára) ص. نب. له خطر پرته، بې وېرې، بې ترسه، بې ضرره، بې نقصه.

بې خوبه (bexobá) ص. نب. هغه چا چې خوب نه وي کړی.

بې خوبي (bexóbi) ښځ. م ۱) بېخوابي، بېداري، نه بیدېدنه؛ ۲) نارامي، ګنګستیا، ګیچوالی.

بې خوده (bexwā́da) ص. نب. بې سده، بې هوشه، بې حسه، خلسه.

بېخوله (bexóla) ص. نب. بدرنګه، بدشکله، د خرابې څېرې خاوند، د بدې بڼې خاوند.

بې خولې (bexwā́le) ص. نب. عاجز، بې ژبې، آرام، غلی، پټه خوله.

بې خونده (bexwā́nda) ص. نب. ۱) بې مزې، پیکه، بې مالګې؛ ۲) بې ګټې، چټې.

بې خوندي (bexwā́ndi) ښځ. م. ۱) بې مزې توب، پیکه توب؛ ۲) بې اغېز کول.

بې خونې (bexū́ne) ص. نب. بې کوره، بې مېنې.

بېخي (béxi) ق. سکیره، بالکل، له بېخه، کامله، قطعي.

بې خیره (bexáyra) ص. نب. ۱) شري، شرري، پساتي؛ ۲) بې ښې.

بېدار (bedā́r) ص. نر. م. ج. ۱) ویښ، د ویده ضد؛ ۲) فعال، تکړه، چالاکه؛ ۳) باخبر.

بېدارول (bedārawál) مص. مت. ۱) ویښول، له خوبه پاڅول؛ ۲) پوهول، هوښیارول، په غوږ وهل، خبرداري ورکول.

بېداري (bedā́ri) ښځ. م. ۱) ویښتونه، ویښوالی؛ ۲) هوښیاري؛ ۳) تکړه والی، چالاکي.

بې داغه (bedāgá) ص. نب. ۱) بې عیبه، بې لکې، بې علته؛ ۲) نېکنام، صاف، سپین، باعفته، بې جوړې.

بې دانه (bedānā́) ص. نب. بې زړي، بې خستې، بې مندکې؛ لکه بېدانه انار.

بې دخله (bedáxal) ص. نب. ۱) بې غرضه، بې مدعا؛ ۲) ويستلی شوی، خارج کړی، شړلی.

بې درده (bedardá) ص. نب. ۱) بې تکليفه، بې کړاوه؛ ۲) ظالم، ناترسه، بې رحمه.

بې درکه (bedaráka) ص. نب ۱) بې پتې. لادرکه؛ ۲) دبېر ريات؛ ۳) بې اسرې، بې چارې.

بې درنګه (bedránga) ق. ۱) بې ډيله، بې ځنډه، فوراً، سمدلاسه؛ ۲) بې دريغه، بې صرفې.

بې دستوره (bedastūrá) ص. نب. بې رواجه، بې دوده، بې عنعنې، له نرخ نه وتلی؛ ۲) بې قانونه، بې لارې.

بې دماغه (bedmāǧá) ص. نب. ۱) بې کبره، خاکساره؛ ۲) ناپوهه؛ ۳) قهرجن، عصبي.

بې دمه (bedáma) ص. نب. ۱) ستړی، ستومانه، بې حرکته، سست، لټ؛ ۲) بېهوده.

بېدو (bedó) ق. کټ مټ، عيناً، يو ډول، يو رنګ.

بې دوا (bedawā́) ص. نب. ۱) بې دارو، بې درملو؛ ۲) بې علاجه؛ ۳) بې دعا.

بې دوتره (bedawtára) ص. نب. ۱) هغوک چې په حکومت کې ماليه و نه لري؛ ۲) بې ځمکې او بې جايداده.

بې دوده (bedodá) نبځ. م. بې قاعدې، مستثنا

بيده (bidá) ص. نر. م. ويده، خوبولی، په خوب کې.

بېده (bedá) نبځ. م. (ج. بېدې) وچ شنه لکه رشقه، شفتل (شوتل).

بېديا (bedyā́) نبځ. م. ۱) وچه ميره، صحرا، ډاګ؛ ۲) دباندې، بهرون، بهر، بزچنې.

بېدياني (bedyā́nay) ص. نر. م. (ج. بېدياني) ۱) سارايي؛ ۲) دباندينی؛ ۳) پردی، بېګانه.

بې دينه (bediná) ص. نب. ۱) بې مذهبه، کافر؛ ۲) بې قوله، بې ژبې، بې لوزه، بې وعدې.

بې ډاډه (beḍāḍá) ص. نب. بې اطمينانه، نا مطمئن، بې باوره، ناکراره.

بې ډبه (beḍába) ص. نب. بې ادبه، ناپوهه، بې عقله، بې نزاکته.

بېډن (beḍán) ص. نر. م. ج. شل پا پو، کچی، کچل، کجی، د کړې پښې والا.

بې ډوله (beḍáwla) ص. نب. ۱) بدرنګ، بد شکله، بدقواره؛ ۲) بې سليقې، بې ذوقه.

بېډون (beḍawán) نر. م. ۱) خنجک ونه؛ ۲) ځيږ، شډل، بدرنګ، ناتوږلی، ناتراش.

بې ډوی (beḍáway) ص. نر. م. بې باکه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بېډی (beḍáy) نبځ. م. ج. بجله، سپينته.

بې ذوقه (bezawqá) ص. نب. بې علاقې، بې سليقې.

بير (bir) جن. يو ډول مشروب دی چې له اوربشو نه لاس ته راځي.

بېران (berā́n) ص. نرم. ۱) وران، خراب، برباد؛ ۲) بې هوش، بې حسه، ضعيف.

بېرانه (b(e,ay)rānā́) (ج. بېرانې) ويرانه، کنډواله، خرابه.

بېراني (berā́ni) نبځ. م ۱) وراني، خرابي، ويجاړي؛ ۲) بې هوشي، بې خودي؛ ۳) بدمعامله ګي.

بې ربړه (berábṛa) ق. بې رحمته، بې سستونزې.

بېرته (bertá) ق. ۱) پرانيستی، خلاص، برسېره؛ ۲) بيا، دويم ځل، بله پلا، بل ځل، پس ته؛ ۳) اترې، په فاصله.

بېړرا (beṛṛā́) نر. م. سپير کونډکه، سپرکونډه، جل، خراړه، سپېرکنډه، خړاکه، يو ډول مرغۍ ده.

بهړه (berṛá) ښځ.م. اوږد غوز، اوږد اکوږ، اوږد مسیر، اوږد چارمغز.

بیرغ (bayráğ) نر.م. تورغ، جنډه، بیرق.

بهرګال (bergál) دغوایي یا غوا دځرمنې ژی،ناړه.

بهرندوکی (berandūkay) ص. نر.م. دارن، ویرندوکی، دارېدونکی، ویرېدونکی.

بهرنه (berána) ښځ.م. وېرېدنه، دارېدنه، دار.

بهرڼ (beráṇ) نر.م. غرنی رشقه، غربیزه رشقه.

بهرو (beró) ص.نب ۱) بې مخه، بې حیا، بې شرمه ۲) ښځ.م. بیورو، دفتر- سیاسي بهرو.

بیرو (birū́) نر.م. چارګل، د پزې تیک.

بیروبار (birobár) نر.م. ګڼه ګونه، تېل ماتېل، ګڼه، ازدحام.

بې روزګاره (berozgārá) ص. نب. بې کاروباره، وزګار، بېکاره، بې مصروفیته، بې دندې.

بیروکرات (berokrā́t) نر.م. ۱) دبیروکراسۍ په اصولو معتقد؛ ۲) اص. مشکل تراش.

بیروکراسي (berokrāsí) ښځ.م. په اداري چارو کې اصول پرستي او تشریفات او په کارونو کې بېځایه ځنډونه رامنځ ته کول.

بهرونه (berawána) ښځ.م. (ج. بهروني) دارونه، وېرونه، بهرونګ، دارونګ.

بې روه (beráwa) ص. نب. ۱) بې لارې (ځای)؛ ۲) بې دوده او بې دستوره، بد چلنده.

بهرویه (berūyá) ص.نب. ۱) بې مخه، بې لحاظه؛ ۲) بې عزته، بې ابرو، ګستاخ.

بهره (berá) ښځ.م ۱) وېره، دار؛ ۲) یو ډول ونه ده؛ ۳) دبېرې د ونې مېوه؛ ٤) د پزې چارګل؛ ٤) یو ډول دانه، یو ډول ننکی.

بهری (beráy) ښځ.م. بوری، د لوخې مېوه.

بهرېدنه (beredə́na) ښځ.م. دارېدنه، ترهېدنه.

بهړ (beṛ) نر.م. ګڼه ګونه، غورلم، غوز بهړ، جګه، ازدحام، بیروبار.

بهړا (beṛā́) ص. نب. ساده، احمق: شوده.

بهړاتوب (beṛātób) نر.م. کم عقل توب، ساده توب، احمق توب، بې عقلي.

بهړاګی (beṛāgáy) ص. نر م. ساده ګی، شوده ګی، د بهړا د تصغیر شکل.

بهړل (beṛál) مص. مت. ۱) بهړی کول، بابهړی کول. یوه دعوا له سره بیاکول؛ ۲) شړل، په بې عزتی ایستل.

بهړندوی (beṛandóy) ص.نر.م. تلواري، ترور، عجله کوونکی.

بهړنی اکر (beṛanáyakár) نر.م. بهړنی حالت، اضطراري حالت.

بهړنی خونه (beṛanáyxū́na) ښځ.م. تلوار خونه، عاجله کوټه، اتاق عاجل.

بهړندی (beṛandáy) ص. نر.م. (ج. بهړندي) ګړندی، تېز، وندی، چابک، تند، چالاک.

بیړو (biṛū́) ص. نب. تلواری، تېز، جلت، وندی، چالاک، تادي کوونکی، بیړه کوونکی.

بیړه (biṛa) ښځ.م. چابکي، عجله، تېزي، تلوار.

بهړه (beṛá) ښځ.م ۱) د بحري بهړیو کتار؛ ۲) رساله، پلټن، تولی، جته، د کار یونټ.

بهړۍ (beṛáy) ښځ.م. ۱) کشتی، سمندري جهاز؛ ۲) ښځ.م. زولنې.

بهړی (beṛáy) نر.م. بابهړی، باوبهړی، واوبهړی، د یوې ناروغۍ بهر ته راګرځېدنه.

بهړۍ چلوونکی (beṛaycalawūnkay) قا. نر.م ماڼو، کشتیوان، کشتی چلوونکی.

بهړۍ وال (beṛaywā́l) ص.نر.م ۱) ماڼوګی، ماڼو، بهړۍ چلوونکی؛ ۲) د بهړۍ خاوند او مالک.

بیز (biz) نر.م. ۱) وز، سیرلی، پسه؛ ۲) شادو، نربیزو؛ ۳) دوزې بېړی، چوزی.

بېز (béz) نر.م. وچه گیا، وچ واښه.

بېزاره (bezārá) ص. نب. وېزاره، ترپوزې، متنفر، لاس په سر، ستومانه.

بېزاري (bezā́ri) بښځ.م. وېزاري، زړه تورېدنه، ستوماني، مجبوري، کرکه، نفرت.

بېزارېدنه (bezāredána) مص. ل. وېزارېدنه، زړه تورېدنه، ستومانېدنه، ترپوزې رسېدنه.

بېزاوه (bezāwá) ص. نب. بې وسه، ناچاره، اړ.

بې زړه (bezṛá) ص. نب. ډارن، وېرېدونکی.

بې زړه توب (bezṛatób) نر.م. وېره، ډار، ترهه.

بې زغمه (bezğáma) ص. نب. بې حوصلې، کم حوصلې، بې طاقته.

بېزل (bezál) مص. مت. رفو کول، پیوندول، پرله پورې کول، تکونه ورکول، پنځرک کول.

بیزو (bizó) بښځ.م. شادو، شادي.

بیزوتاړی (bizotā́ṛay) ص.نر.م. ډارن، بې زړه.

بیزوټی (bizóṭay) نر.م. بیزوگی، شادوگی، بیزو مخی، د بیزوبچی، د بیزو تصغیر.

بیزوگر (bizogár) فا.نر.م. ۱) شادي وان، شادي باز، بیزوگډوونکی؛ ۲) نر.م. د وزو پوونکی.

بیزی (bizáy) نر.م. د وزې بېړی، د وزې سپښته، د وزې چوزی، بزی، بیزیار.

بې ژبې (bežábe) ص. نب. ۱) گونگ، چاړا؛ ۲) پخ ژبی؛ ۳) بې قوله، بې وعدې، بې ژمنې.

بې ژبي (bežábi) بښځ.م. بې ژمني، وعده خلافي.

بېږدن (beẓdán) نر.م. گلداره خورجین چې ناوې یې له ځان سره د مېړه کره وړي.

بې ږغه (beẓúğa) ص. نب. ۱) بې اوازه، بې غږه؛ ۲) بې خبره، بې له اجازې.

بې سا (besā́) ص. نب. بې روحه، چې سا و نه لري، د ساکښن ضد، بې سېلوې.

بې ساري (besā́ri) ص.نب. بې جوړې، بې نظیره، بې مثاله.

بې ستره (besátra) ص. نب. بې پردې، بې آبه، بې عزته، بې ابرو، لوڅ لغړ، بربنډ.

بې سته (besáta) ص. نب. نابللی، ناغوښتی.

بیستی (bistáy) بښځ.م. خامتا، کرباس، هغه نخي توکر چې په لاس اوبدل کېږي.

بې سده (besáda) بښځ.م. ۱) بې سوله، بېهوښه، بې حاله؛ ۲) بې عقل.

بې سدي (besádi) بښځ.م. ۱) بې خودي، بې هوښي ساډويي؛ ۲) بې عقلي، ناپوهي.

بېسر (besár) نر.م. پېزوان، نته، نتکی، د پوزې منډری، د پوزې گانه.

بې سرتوب (besartób) نر.م. ۱) خودسري، خپل سري، ۲) بې سرپرستي.

بې سره (besára) ص. نب. ۱) بې سرپرسته، بې مشره؛ ۲) بې لارې، له چتې وتلی.

بې سري (besári) بښځ.م. بې لارې، بې پروايي.

بې سله (besála) نر.م. هغه څوک چې د مالگې د نه خوړلو له امله د بې اشتهايي په ناروغۍ اخته شوی وي.

بیسموت (bismū́t) نر.م. یو ډول فلز دی.

بېسن (besán) نر.ج. وېسن، د چنو اوړه.

بې سوله (besūlá) ص.نر.م. بېخوده، بې هوښه.

بې سېکه (beseká) ص. نب. ناتوانه، بې طاقته، کمزوری، کم قوته، ضعیف.

بې سیم (bésim) ص. نر.م. هغه دستگاه چې د غږ څپې له یو ځای نه و بل ځای ته له سیم یا لین پرته لېږدولای شي.

بېشانه (bešāná) ص. نب. ۱) بې حسابه، ډېر زيات، بې اندازې؛ ۲) بې دبدبې، بې برمه.

بې شرمه (bešarmá) ص. نب. بې حيا.

بيښر (bišáṛ) نر.م. ۱) په جامو کې هغه ځای چې له ګنډلو څخه پاتې شوی وي؛ ۲) له ورېښمينې، وړينې او پنبې توتې څخه جوړ شوي شملې.

بيښکله (biškála) ښځ.م. خطره، حادثه، پېښه، کشاله، لانجه، پېښه.

بې شکه (bešáka) ص. نب. ۱) له شکه وتلې، بې ګومانه، ۲) رښتيا.

بې شماره (bešmārá) ص. نب. تر حساب زيات، بې حده، ډېر زيات، بې شمېره.

بې ښهاني (beṣahā́ni) ص. نب. بې فايدې، بې ګټې، بې خيره، بې نېکۍ، بې ښې.

بې صبره (besábra) ص. نب. بې حوصلې، بې تامله، بې زغمه.

بې ضرره (bezarára) ص. نب. بې نقصانه، بې زيانه، بې تاوانه، ضرر نه رسوونکی.

بې طاقته (betaqáta) ص. نب. ۱) بې توانه، بې قدرته، بې سيکه؛ ۲) ناکرار، نارام.

بې طالع (betā́l؟) ص. نب. کم بخته، بدبخته، بدمرغه، بدچانسه.

بې طرفانه (betarafā́na) ق. بې غرضانه، غير جانبدارانه، عادلانه، منصفانه.

بې طرفه (betaráfa) ص. نب. بې ډلې، بې پرې، منځګړی، درېمګړی، ناپېيلی.

بې طمعې (betámʂe) ص. نب. بې توقع.

بې عدالتي (beʂadāláti) ښځ.م. بې انصافي، بې قانوني، د عدل او انصاف نشتوالی.

بې عزتول (beʂzatawál) مص. مت. سپکول، بې ابه کول، بې ابرو کول، بې پته کول.

بې عزته (beʂizáta) ص. نب. سپک، بې ابه، بې قدره، بې پته، بې ابرو، بې دويه.

بېعقل توب (beʂaqáltob) نر.م. شوده توب، ساده ګي، کم عقلتوب، ساده والی.

بې عقله (beʂáqla) ص. نب. ناپوهه، شوده.

بې علاقې (beʂalā́qe) ص. نب. بې مينې، بې ذوقه، بې محبته، بې الفته.

بې علمه (beʂilmá) ص. نب. ناپوهه، بېسواده.

بې عيبه (beʂaybá) ص. نب. ۱) بې نقصه، بې زيانه؛ ۲) بې داغه، بې توره، بې تومته.

بېغ (beǧ) په غوسه، په قهر.

بې غاښو (beǧā́ṣo) ص. نب. کرشپ، شوپ، ښپ.

بې غرضانه (beǧarazā́na) ق. بېطرفانه، بې مقصده، بې تمې، بې توقع.

بې غرضه (beǧaráza) ص. نب. بې مقصده، بې مطلبه، بې لوثه، د خدای لپاره.

بې غږه (beǧaẓá) ص. نب. ۱) صامت، چوپ، بې اوازه؛ ۲) بې اجازې، بې خبره.

بېغمه (beǧáma) ص. نب. ۱) چې غم نه لري، بې پروا؛ ۲) اسوده، ارام، بې اندېښنې.

بې غوره (beǧáwra) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې توجه، بې پوښتنې.

بې غوږو (begwẓó) ص. نب ۱) بوچې، غنجې، منجې؛ ۲) کم عقل؛ ۳) کوڼ.

بې غيرته (beǧayráta) ص. نب. بې ننګه، چې غيرت نه لري، دووس، بې پته.

بې فايدې (befāydé) ص. نب. عبث، بې ګټې، بې نفعې، فضول.

بې فکره (befikrá) ص. نب. ۱) بې سوچه، بې سنجشه، بې حافظې؛ ۲) بې پروا.

بې فيضه (befayzá) ص. نب. بې گټې، عبث، فضول، بې حاصله، بې ثمره.
بې قاعدې (beqā'idé) ص نب. ۱) بې طريقې، بې لارې، بې ترتيبه؛ ۲) بې قانونه، بې بنسټه؛ ۳) زيات، ډېر، بېخي ډېر.
بېقدره (beqádra) ص. نب. ۱) بې عزته، سپک؛ ۲) بې اهميته، بې ارزښته، په وړه سترگه.
بې قراره (beqarāra) ص. نب. ناکراره، نارامه، سرگردانه، لالهانده، په غم اخته.
بې قصوره (bequsūrá) ص. نب. بې خطا، بې گناه، بې سهوې، بې اشتباه.
بې قوته (bequwwáta) ص.نب. کمزورى، ناتوانه، بې طاقته، کم قوته، ضعيف.
بې قولي (beqáwli) ښځ.م. بې لوزې، بې اعتبارې، بې وعده گي، بې ژبې.
بې قياسه (beqiyāsá) ص. نب. بې اندازې، ډېر زيات، بې حسابه، زيات.
بې قيده (beqáyda) ص. نب. هغه څه چې شرط او قيد په کې نه وي.
بې قيمته (beqimáta) ص. نب. ۱) وړيا، مفت، بې بيې؛ ۲) بې بها، ډېر قيمتي.
بيک (biyák) نر.م. (ج. بيکونه) ۱ د کښتى جپه، د کشتى څپه؛ ۲) د کبانو د نيولو يو ډول اله
بېکاره (bekāra) ص. نب. ۱) ليه، بې روزگاره، روزگاره؛ ۲) لټ، تنبل، سست.
بيکانه (bikāṇá) ښځ.م. (ج. بيکانې) بوکانه، يو ډول ونه ده.
بې کچه (bekáča) ص.نب. بې مېچه، بې اندازې.
بې کډې (bekáḍe) ص. نب. ۱) بې کوره، بې سامانه؛ ۲) بې ښځې، بې ماندينې مجرد.
بېکسه (bekása) ص. نب. بې خپلوانو، يو زرى.

بې کسبه (bekásba) ص. نب. بې هنره، بې فنه.
بې کماله (bekamālá) ص.نب. بې هنره، بې کسبه.
بې کوره (bekorá) ص.نب ۱) بې مېنې، بې خونې ۲) مجازاً سترى ستومانه او ناروغه.
بې کوري (bekóri) ښځ.م. کور نه لرل توب، مېنه نه لرل، بې خانگي.
بې کونگه (bekūngá) ص.نب. کمزورى، ناتوانه.
بېکى (bekáy) ښځ.م. لويه چاړه، سپلاوه.
بې کينې (bekiné) ص. نب. چې حسد نه لري.
بېگا (begā́) ق. وگا، تېره شپه، نن شپه.
بېگار (begā́r) نر.م. جبري کار، د زور کار، شاقه کار، بې مزده کار، بې اجورې کار.
بېگاړه (begāṛá) ښځ.م. وران، ويجاړ.
بېگانگي (begānági) ښځ.م. ۱) پردي توب؛ ۲) نابلدي، نا آشنايي، نه پېژندگلوي.
بېگانه (begāná) ص. نب. پردي، غير، اجنبي،
بېگانى (begā́nay) ص. نر.م. د تېرې شپې، د برايې شپې، دوو گنى شپې.
بې گټې (begáṭe) ص. نب. بې فايدې، بې نفعې، بې حاصله، بې وټې، بې سوده.
بيگر (bigár) نر.م. غرنى چرگ، زرين چرگ.
بېگر (begár) نر.م. يو ډول چاغ مرغه دى.
بې گرزه (begarzá) ص.نب. بې گرده، بې دوړې.
بېګړا (begṛā́) ص. نب. لټ، تنبل، ناراسته.
بېگمانه (begumā́na) ص. نب. ۱) بې شکه؛ ۲) ناخبره، نابېره، ناڅاپه.
بېگمي (bégmi) ښځ.م. يو ډول وريجې.
بيگه (bigá) ښځ.م. (ج. بيگې) د جريب او کنال په څېر د ځمکې د اندازه کولو مقياس.
بې گناه (begunā́) ص. نب. پاک، بې جرمه، د گناه کار ضد، هغه څوک چې گناه نه لري.

بیګي (bigi) بنځ.م. بیګی، ماتکه، د قطعو یوه پانه (پټه) ده.

بېل (bél) ص.نر.م. ۱) جلا، جدا، ځانګړی، ګوښی؛ ۲) نر.م. یوم، کره، تک بېل؛ ۳) د ګنو د ګانې اوږد لرګی (تیر) چې غوایې یې ګرځوي.

بېلا بېل (belābél) ص. نر. بېل، بېل، ګوښی ګوښي، جلا جلا.

بې لارې (belāre) ص.نب. ۱) لاروړکی، منحرف؛ ۲) بدعمله؛ ۳) بې رواجه، بې دستوره

بې لارېتوب (belāretób) نر.م. ۱) بې لاري؛ ۲) بې رواجي، بې دستوري.

بې لاسو (belāsó) ص. نب. ۱) شوټ؛ ۲) هغه چا چې لاسونه نه وي؛ ۳) لټ، تنبل.

بیلاندي (belāndi) بنځ.ج. د کارېز هغه اوبه چې کله حوض د ک شي نو په یوه بله بیاله کې اړوي

بیلانس (bilāns) نر.م. ۱) تله، اندول، موازنه؛ ۲) بقایا، باقي، پاتې، د حساب پاتې.

بېلاو (beláw) نر.م. بېلو، اسوني، باټ، برجي، د چړې، چاکو او نورو د تېره کولو آله یا ډبره.

بېلتون (beltún) نر.م. جدایي، جلاوالی، هجران، فراق.

بېلتونپال (beltūnpāl) نر.م. بېلتون خوښوونکی، جدايي غوښتونکی.

بېلتون ځپلی (beltūnǰapálay) ص.نر.م. بېلتون زموللی.

بېلچه (helčā) بنځ.م. چاري، کوچنی چاري.

بې لحاظه (belıhāzá) ص.نب، بدمخی، بې پاسه سپک، بې لحاظه.

بیلرغو (bilargū) ص. نب. کوځه ډب، خوشکی، لوچک، ایله، چتې ګرځېدونکی.

بېلښت (beláṣt) نرم. بېلتون، جلاوالی.

بې لفظه (beláfza) ص. نب. بې ژبې، بې ژمنې، بې وعدې، بې قوله، بې لوزه.

بې لفظي (beláfzi) بنځ.م. (ج. بې لفظی) بې ژبیتوب، بې ژمنیتوب، وعده خلافي.

بېلک (belák) نر.م. ۱) د زوم له خوا خپلې نامزدې ته سوغات لېږل؛ ۲) دغیشي څوکه.

بېلګاو (belgáw) نر.م. خرڅ، څوری، توښه، دلارې مصرف.

بېلګونه (belgūná) بنځ.م. دانه، یو ډول مضره او خطرناکه دانه ده.

بېلګه (belgá) بنځ.م (ج. بېلګې) ۱) نښه، نښانه، پته؛ ۲) درک ایستل، څرک ایستنه.

بېلګه یي (belgáyi) بنځ.م. نمونه یي.

بېلل (belál) مص. مت. ۱) وګ. بایلل؛ ۲) د توپک په نښه برابرول، نښه نیول.

بېللی (belálay) ص. نر.م. چمتو، اماده، تیار، منتظر، تیارسی.

بېلمائځه (belmāǰá) ص.نب. ۱) بېلماځ، بېلمازه؛ ۲) پر هغه ځای یا تیکه چې لمونځ روا نه وي.

بېلمانځي (belmānǰi) بنځ.م. (ج. بېلمانځی) ۱) بېلمازی، لمونځ نه کونه؛ ۲) جامې، حیض.

بې لمه (beláma) ص. نب. ۱) هغه ځاروي چې لم نه لري؛ ۲) بې لکې حیوانات.

بېلنګی (belangáy) ص. بنځ.م. هغه ځناور چې خپل بچی ځان ته نه پرېږدي.

بېلنه (belána) بنځ.م. بېلتون، جدايي، جلاتوب، لرې والی، فراق، ګوښی توب.

بېلواله (belwālá) بنځ.م. بېلتون پالنه، بېلتونواله، جدايي غوښتنه، تجزیه طلبي.

بې لوتې (beláwte) بنځ.ج. اوتې بوتې، الوتې، ګډې وډې، کاواکې، اپلتې، چتیات.

بيلودنه (baylodána) ښځ.م. بايلنه، بايلات، بايلوونه، خرڅونه.

بې لوظي (beláwzi) ښځ.م. (ج. بې لوظي) بې ژبي، بې قولي.

بېلول (belawál) مص. مت. ۱) جلاکول، گوښې کول، جدا کول، پرې کول، شکول.

بېله (belá) ښځ.م. ۱) ترنی، ترناو، ناوه، هغه لويه ناوه چې په نهر د پاسه د اوبو د تېرولو لپاره اېښودل شوې وي؛ ۲) ناله، لـه سيند څخه بېله شوې بياله؛ ۳) تاپو، وچکی؛ ٤) هغه ونه چې منځ يې تش وي.

بې له (belá) ق. پرته، بغير، بدون.

بېلهمه (belháma) ق. ناڅاپه، نابېره، ناگومانه.

بېلی (beláy) نر.م. توپير، بېلتون، جلاوالی.

بېلېدل (beledál) مص. ل. جـلاکېدل، گوښې کېدل، څانته کېدل، يوازې کېدل.

بيم (bim) نر.م. ۱) ډار، وېره، وهم؛ ۲) دلوخې ښځ؛ ۲) مورلی، د مارنيوونکو يو ډول شپېلی.

بيمار (bimā́r) ص. نـر.م. (ج. بيمـاران) ناروغ، ناساز، رنځور، ناجوړ، ناروغه.

بيماري (bimā́ri) ناجوړي، ناروغي، رنځوري.

بې مالگې (bemālgé) ص. نب. ۱) بـلمنگې، بې خونده؛ ۲) بې نوره؛ ۳) بې مينې.

بې ماله (bemā́la) ص. نب. بې شتو، خوار.

بيمانتوب (bimāntób) نر.م. ناځواني، نامـردي، بې ايماني، بې همتي، بې زړه توب.

بيمانه (bimā́na) ص. نب. نامرده، بې همته.

بې متره (bemátra) ص. نب. بې سيکه، کمزوری، ضعيف، ناتوانه، بې قوته.

بې مثاله (bemisā́la) ص. نـب. ممتاز، غـوره، بې جوړې، بې مثله، بې انډوله.

بې مجاله (bemajā́la) ص. نب. ۱) بې وخته، بې فرصته؛ ۲) بې مداره، بې واره، بې حاله.

بې مختوب (bemaxtób) نـر.م. ۱) بې لحاظي، بې پاستوب، بې پاسي؛ ۲) بې شرمي.

بې مخـه (bemáxa) ص. نـب. ۱) بې لحاظه، بې پاسه؛ ۲) بې شـرمه، بې حيا.

بې مروته (bemarwáta) ص. نب. بې مـهراني، ناځوانه، ناځوانمرده.

بې مزې (bemáze) ص. نب. بې خونده، بدخونده، هغه شی چې خوند و نه لري.

بې مصرفه (bemasráfa) ص. نب ۱) کم مصرفه، کم خرڅه؛ ۲) ورپيا، خوشې.

بې معنی (bemasnā́) ص. نـب. ۱) بې مـانا؛ ۲) خوشې، چټې، بې گټې، بې سوده.

بې مغزه (bemağzá) ص. نـب. بې فکـره، پوچ، بې مغزو، ساده، بې عقله، ناپوهه.

بې مناسبه (bemonāsibá) ص. نب. ۱) ناوړه، نامناسبه؛ ۲) بې ربطه.

بې مـوجبه (bemojibá) ص. نب. ۱) بې سببه، بې علتـه، بې دليـله.

بې مـورده (bemoridá) ص. نب. بـې ځـايه، بې موقع، نامناسبه.

بې موقع (bemóqiʕ) ص. نب. بې ځـايه، بې وخته، بې مورده، نامناسبه.

بيمه (bimá) ښځ.م. (ج. بيمې) ۱) ذمـه واري، د مال، روغتيا يا د ځان د نقصان ذمه واري.

بې مهره (bemihrá) ص. نب. بې محبته، بې مينې.

بې ميله (bemáyla) ص. نـب. ۱) بې مينې، بې علاقې، بې ذوقه، بې رغبته؛ ۲) بې اشتها.

بې مينې (beminé) ص. نب. بې محبته، بې ذوقه، بې علاقې، بې رغبته، بې دوستي.

بینا (binā́) ص.نب ۱) لیدونکی؛ ۲) پوه، هوښیار، عاقل، څیرک.

بې ناغې (benā́ğe) ص. نب. بې جریمې.

بین المللي (baynūlmiláli) ص. نب. نړی وال، جهاني، د نړی، انټرنېشنل. عمومي.

بې نامه (benā́ma) ص. نب. بې نومه، بې نښانه.

بې ناموسه (benāmūsá) ص. نر.م. بې ننګه، بې پته، بې ابرو، بې عزته.

بینایي (binā́yi) ښځ.م. (ج. بینایۍ) لیدنه، دید، نظر، د لیدلو حس.

بین باجه (binbā́ja) ښځ.م. ۱) ساز، باجه خانه؛ ۲) د خولې ارمونیه، هارمونیکا.

بې نتیجې (benatijé) ص. نب. بې حاصل، تش، بې مانا، بې ځایه، عبث.

بینت (baynt) نر.م (ج. بینتونه) له بانس څخه جوړه شوې د لاس امسا.

بیند (bayánd) ص. نب. جاري، روان، بهاند.

بې نزاکته (benizākáta) ص. نب. بې ادبه، بې ډبه، بې شرمه.

بینش (binš) نر.م. شاتیر، پښتول، ویشه، بش.

بې نصیبه (benasibá) ص. نب. بې طالع، بد قسمته، بې برخې، بې بخته.

بې نظمه (benázma) ص. نب. شواړ، ګډوډ، بې ترتیبه، خواره واره، تیت پرک، نامنظم.

بې نظیره (benazirá) ص. نب. بې ساری، بې جوړې، بې مثله، بې مانند، بې همتا.

بینګ (bing) نر.م. (ج. بینګونه) د لوخې ویلې، د لوخې ښخ، د ډیلې ویخ.

بې نمکه (benamáka) ص.نب. و ګ. بې مالګې.

بې ننګه (benangá) ص. نب. بې غیرته، دووس، بې ایمانه، پست، کم همته.

بېنوا (benawā́) ص. نر. ښځ.م ۱) بې وزله، غریب؛ ۲) نر.م. یو ډول غرنی ګیاه ده چې شین ګل کوی ۳) عبدالرؤف بېنوا د پښتو ژبې وتلی لیکوال او شاعر چې د پښتو ادب له پنځو ستورو څخه یو دی.

بې نومه (benūmá) ص. نب. نوم ورکی، ګمنام.

بینه (bayná) ص. نب. ښکاره، څرګنده، جوت، رڼ.

بې نهایته (benihāyáta) ص. نب. بېخې ډېر، له شمار او اندازې وتلی، خورا زیات.

بې نیازه (benyā́za) ص. نب. بې احتیاجه، نااړ.

بیني چوی (biničóy) نر.م. سپېرخواکی، پېزوانی، تیرکښ، هغه کوچنی لرګی چې د یوې په غشي کې یې بند وي او په سر باندې (الی) کې یې اچول کېږي.

بې واده (bewādá) ص. نب. بې ښځې، بې مېړه، مجرد، مجرده، چا چې واده نه وي کړی.

بې واره (bewārá) ق. ۱) ناڅاپه، نابېره، ناخبره؛ ۲) بې نوبته، وارخطا.

بې واسطې (bewāsté) ص. نب. ۱) مستقیماً، مخامخ؛ ۲) بې وسیلې، بې ذریعې.

بې واک (bewā́k) ص.نر.م. بې اختیاره، بې وسه.

بې واکي (bewā́ki) ښځ.م. بې اختیاري، کمزوري، کم قوتي.

بې وته (bewáta) ص.نب. ۱) نږه، سوچه، خالص، صاف؛ ۲) بې عیبه، بې غشه.

بیوټیک (byótik) ص. نر.م. د مشخص ژوند درلودونکی.

بې وجدانه (bewijdā́na) ص. نب. بې ضمیره، بې شرفه، بې پته.

بې وخته (bewáxta) ق. بې موقع، پخوا له وخته یا وروسته له وخته، ناوخته، بې ځایه.

بیور (byū́r) نر.م. ۱) بیان، ذکر؛ ۲) مجلس، خبري
بېوره (bewā́ra) ص. نب. ۱) شرګند، ښکاره، جوت؛ ۲) ښځ.م. ظلم، تېری.
بېوړه (bewā́ṛa) ص.نب. نامناسب، ناموزونه، بې‌جوړي، ناوړه.
بېوزله (bewā́zla) ص. نب. غریب، بې وسه.
بې وزني (bewā́zni) ښځ.م. سپکوالی، د وزن کموالی، وزن با پلنه، وزن نه لرنه.
بیوسفیر (byosfér) نر.م. د ژوند او سېدو ساحې لکه لیتوسفیر، هایدروسفیر او اتموسفیر.
بې وسلې (bewásle) ص. نب. بې اسلحې.
بې وسه (bewása) ص. نب. ناتوانه، بې قدرته، بېچاره، غریب.
بې وسیلې (bewasilé) ص. نب. بې واسطې، بې ذریعې، مستقیم، د واسطې ضد.
بې وطنه (bewatána) ص. نب. پردیس، مسافر.
بې وفا (bewafā́) ص. نب. بې قوله، بې پروا.
بې وفايي (bewafā́yi) ښځ.م. (ج. بې وفايۍ) وعده او ژمنه ماتوونکی.
بې وقوف (bewūqū́f) ص. نر.م. ۱) کم عقله، ناپوهه؛ ۲) بېدبه، بې ادبه، بې تمیزه.
بیوګراف (byográf) نر.م. هغه څوک چې د چا د ژوند حالات لیکي یا یې تشریح کړي.
بیوګرافي (biográfi) ښځ.م. سوانح، د یو چا د ژوند د حالاتو او سوانحو کتاب.
بیول(۱) (biwál) مص. مت. ۱) بوتلل، بوول (د انسان حیوان، موټر)؛ ۲) لنه ایستل.

بیول(۲) (bayáwal) مص. مت. و.ګ. بهول.
بیولوجي (byolóji) نر.م. بیالوجي، بیولوژي، بیالوژي، د ژوند پوهنه، علم الحیات.
بېوله (bewála) ص. نب. یومخی، یوژبی، صادق.
بیوو (biwū́) نر.م. تېرا، بېهزاره کېدل.
بیه(۱) (bayá) ښځ.م. قیمت، نرخ، ارزښت، بیعه.
بیه(۲) (biyá) ښځ.م. دړه، ونه، قد، قد و قامت.
بیه(۳) (byá) ق. بل ځل، بل کرت، دوباره، پس.
بیهنډ (bihánḍ) نر.م. بیهاڼ، بهاڼ، بیاڼ، بیوڼ.
بېهو (behū́) ص. نب ۱) ترنده، ترهېدلی، وېرېدلی؛ ۲) غرنی، دښتي، وحشي.
بېهوده (behūdá) ص. نب. بې فایدې، بې ګټې، چټي، بې مانا، عبث.
بېهوښه (behóṣa) ص. نب. ۱) بېهوشه، بې حسه، بې سده؛ ۲) له عقل څخه خلاص.
بېهووالی (behūwā́lay) نر.م. ۱) صحرایي توب؛ ۲) وېره، ترهېدنه، ترهېدنه.
بې هیبته (behaybáta) ص. نب. ۱) بې وېرې، بې ترسه، بې داره؛ ۲) بې لوېي، بې پرتمه.
بې هیلې (behilé) ص. نب. ۱) نا امیده، بې اسرې، بې ارزو، مایوسه؛ ۲) بېکسه.
بې یېبرې (beyébre) بې ثمره، شنډ، بې حاصله.
بیهېدل (bayedál) مص. ل. و.ګ. بهېدل.
بیهېدنه (bayedána) ښځ.م. بهېدنګ، بهېدنه، جاري کېدنه، روانېدنه.
بیهېده (bayedá) نر.ج. بهېدنه، جاري کېدنه.
بییر (báyir) نر.م. (ج. بییرونه) و.ګ. بهیر.

پ

پ (pə) ښځ.م. (ج. پې ګانې) د پښتو الفبې شلوردم توری دی.

پا (pā) ښځ.م. ۱) ملهم، پټۍ؛ ۲) پسېنه؛ د خټيزې کلاسيکې موسيقۍ او وګړنو سرونو پنځم سر.

پابند (pābánd) ص. نر.م. ۱) پای بند، ګرفتار؛ ۲) تابع، مجبور؛ ۳) ټينګ، ولاړ، مقيد.

پابندي (pābándi) ښځ.م. ۱) ګرفتاري، مجبوري؛ ۳) بنديز.

پاپا (pāpā́) نر.م. بابا، کوچنيان يې پلار ته وايي.

پاپټی (pāpáṭay) ص. نر.م. (ج. پاپټي) مندری، ټيټ قدی، لږشتېنک، لږشتکی، ټيټکی.

پاپټکه (pāpáṭka) ښځ.م. د هرني لاله ښځ.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. ۱) وړوکی، کوچنی؛ ۳) نسری، تنکی؛ ۴) توتلی، وړې وړې ټوټې.

پاپړ (pāpáṛ) نر.م. ۱) پاستی، چپاتی، يو ډول نری ډوډۍ ده؛ ۲) ص. نر.م. ډېر نری، ډېر تنکی.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. (ج. پاپړکي) پتری.

پاپړي (pā́pṛi) ښځ.م. (ج. پاپړې) ۱) مساليده، پنجيري؛ ۲) د ګوړې پټ نه جوړ شوي کرېدونکي خواږه؛ ۳) ژاوله.

پاپکه (pāpáka) ښځ.م. يو ډول واښه دی چې له ښځ نه يې ژاوله لاس ته راځي.

پاپلی (pāpláy) ښځ.م. پاپې، پلې، د کوچنيانو د لومړي وار په پښو بوونه.

پاپلېن (pā́plen) نر.م. پپلين، يو ډول پوست او نرم نخي ټوکر.

پاپو (pāpó) ښځ.م. بابې، کاکې، مشري ښځې ته د احترام په ډول ويل کېږي.

پاپوټکی (pāpúṭkay) ص. نر.م. (ج. پاپوټکي) ډېر چيت، ډېر ټيټ، منډره کی، مندری.

پاپوټکر (pāpoṭkár) ص. نر.م. صادق، سپين، رښتينی، راستکار.

پاپوکه (pāpoká) ښځ.م. د زنګیو (زیړي) د بوټي ولې او بېخ (جرړه).
پاپې (pāpáy) ښځ.م.ج. پاپوکې. د کوچنیانو په ژبه پښې ته وایي.
پاپي (pāpi) ص. نب. ګناهکار، بدکاره، بې لارې، بدعمله، بدچلند، کوچنی سپی.
پاپیروس (pāpirūs) نر.م. د پخوانیو کاغذونو نوم چې مصریانو به لیکنې ورباندې کولې.
پات (pāt) نر.م. پتې، پیاتي، پیتي، پاتي، دال.
پاتا (pātā) ښځ.م. ۱) فاتحه، په مړي پسې دعا؛ ۲) نر.م. مشر، د سر سړی، پلار؛ ۲) سرکښ.
پاتان (pātán) نر.م. اندرپایه، پارچنګ، درم پایه، درپیه، پړ، زینه، ړکینه لاره.
پاټان (pāṭán) نر.م. لار، لیار، پټن، لاره.
پاتاو (pātáw) نر.م. هر لوی نهر یا لویه ویاله.
پاتخه (pātáxa) ښځ.م. د اندرپایې پاتکی، د لارې اړکی، د زینې یا د درپایې اړکی.
پاتره (pātrá) (ج. پاترې) پتری، پتوکی، پټ، د زخم د پاسه نرۍ پرده.
پاتری (pātray) نر.م. ۱) ګل، ښکر، د څمکې د مخ سختېدل، کرېړمن کېدل؛ ۲) خاوري، د خاورې کنډول؛ ۳) د تیږې په اسانه ژړېدل؛ ۲) د شونډو پتری نیول (د تندې، غم یا بیماری له امله).
پاتري (pātri) نر.م. پاتلی (څښتن، بادار)، په اریایي تولنه کې یې پلار ته پاتري وایي چې مانا یې (غذا ورکوونکی) کېږي.
پاتمړې (pātmáṛe) ص. ښځ.م.ج. پاتوړې، پاته مړنه، د مړي نه پاتې شوی مال.
پاتنده (pātánda) ق. پاینده، پاتې کېدونکی، تل ترتله، باقي، دایمي.
پاتو (pātó) ښځ.م. ۱) یو ډول سور رنګه چینجی دی؛ ۲) یو ډول مچ؛ ۳) یو ډول مرغی ده چې د شپې اوازونه کوي؛ ٤) ق. پاتې، تل ترتله.
پاتوپښځه (pātopencá) ښځ.م. ۱) شرمښکی، څرمښکی؛ ۲) ړنده مېږی، مارخوری.
پاتوځنه (pātocáṇa) ښځ.م. سنبل، د دارویو بوټی.
پاته (pātá) ص. نب ۱) باقي، پاتې؛ ۲) پاته شونی، بقایا؛ ۳) ناکام؛ ٤) ایسار، معطل.
پاته شوی (pātaṡáway) مف. نر.م. (ج. پاته شوي) ۱) پس مانده؛ ۲) تپال یا ایسار شوی؛ ۳) ناکام شوی.
پاته مړنه (pātamṛána) ښځ.م. (ج. پاته مړنې) میرات، میراث، له مړي نه پاتې شوی مال.
پاته والی (pātawālay) نر.م. (ج. پاته والي) بقا، همېشوالی، تلوالی.
پاته وړی (pātawáṛay) ص. نر.م. (ج. پاته وړي) میراث خور، وارث، میرات خور.
پاتی (pātay) نر.م. پیتی، پتی، دال.
پاتېدل (pātedál) مص. ل. ۱) پاتې کېدل، تپالېدل، ایسارېدل؛ ۲) ناکامېدل.
پاتې شونې (pāteṡúne) مف. ښځ.م. جوته، لېښبوینکی، سرویغی، پس خورده، باقیمانده.
پاتې شونی (pāteṡúnay) مف. نر.م. ۱) دوام، همېشوالی؛ ۲) کنوبی، سرویغی، لېښبوین.
پاتیله (pātilá) ښځ.م. (ج. پاتیلې) دېګچې، دیګبر، پتیله، لوی خولی المونیمي دېګی.
پاټ (pāṭ) نر.م. (ج. پاټونه) ۱) لوی مستطیل ډوله پټی؛ ۲) برید، بند، بندی، ډبېره، د پټي چار چاپېره پوله؛ ۳) پوټکی، څرمن، وژن، تره (یوازې د انسان لپاره راځي)؛ ٤) برخه، ونډه؛ ٥) پاټ، د ډکو او تشو میتیازو لوښی.

پاټخ (paṭáx) نر.م. د بوټانو دپاټکولو برس.

پاټک (pāṭák) نر.م. ۱) پیره، کړیکی، له سیخانو او لرگیو جوړه چلیه یا دروازه؛ ۲) د مالونو د محصول ورکولو ځای؛ ۳) بندیز، خنډ، په لارو کې د درولو او بندولو لرگی یا زنځیر.

پاټک والا (paṭakwālá) نر.م. د پاټک څوکېدار، د پاټک ساتونکی.

پاټکی (pā́ṭkay) نر.م. ۱) اړکی، د پوړیو پټه؛ ۲) یوه برخه، یوه ټوټه؛ ۳) د شعر یوه ټوټه؛ ۴) د ښار یوه برخه؛ ۵) کوډې، جادو؛ ۶) په ونه کې دختلو پایتک (ژور ځای)

پاټلی (pāṭláy) ښځ.م.ج. پټلی، د اورگاډي د اوسپنې کرښه یا خط.

پاټی (pā́ṭay) نر.م. ۱) د ډانډس هغه ځای چې نداف يې په لاس کې نیسي؛ ۲) دلینډې، پټق، د غولکې کاسی؛ ۳) جلب، ولونی.

پاجامه (pājāmá) ښځ.م. (ج. پاجامې) برزو، پرتوگ، پرتوگ، پایجامه، د خوب جامې.

پاجوله (pājowlá) ښځ.م. پاژوله، غنې مسی، لوبې اوارتې جرابې؛ ۲) پلستري، د وژغنو جرابې، د وژغنو جرابې.

پاجي (pā́ji) ص. نر.م. (ج. پاجیان) ۱) رذیل، ذلیل، خوار؛ ۲) غلام، نوکر، مزدور.

پاجیتوب (pājitób) نر.م. رذیلتوب، پستي.

پاچا (pā́čā) نر.م(ج. پاچایان) ۱) واکمن، پادشاه، تولواک؛ ۲) سید، د بي بي فاطمې (رض) د اولادې لقب.

پاچا خره (pāčāxrá) ښځ.م. یو ډول خړ رنگه خزنده.

پاچا وزیرک (pāčāwazirák) نر.م. یو ډول لوبه ده چې په قطعو او په سپينتو کې کېږي.

پاچاهي (pāčā́hi) ښځ.م. ۱) پاچايي، بادشاهي؛ ۲) بې فکري، بې غمي، عیش، خوشحالي.

پاچاهي لار (pāčāhilā́r) ښځ.م. ۱) لویه لاره، شاهراه؛ ۲) دپادشاهي قاعده یا دستور.

پاچړ (pā́čaṛ) ص. نر.م. خوسا، سخا، گنده، بوین، خیرن، ناولی، چټل.

پاچکني (pāčknáni) نر.م. یو ډول بوټی دی چې سپین گلان لري، چکنې یا سرینې ترې جوړېږي.

پاچه خزک (pāčaxázak) نر.م. ۱) د چرگانو یو ډول چې لنډې پښې لري؛ ۲) موتووی، یو ډول اوړ لوبه.

پاڅون (pācū́n) نر.م. انقلابي حرکت، انقلابي پورته کېدنه، سرغړاوی، بغاوت.

پاڅونه (pācawána) مص. مت. ۱) پورته کونه، جگونه؛ ۲) له خوبه راوېښونه؛ ۳) الوځونه، ورځونه؛ ۴) اوینه، لوستنه؛ ۵) په دم د جادو او پېري لرې کونه؛ ۶) دکلي یا ملک نه شړنه؛

پاخانه (pāxā́na) ښځ.م. (ج. پاخنې) تشی، خاک انداز، مکان، پای خانه؛ بیت الخلاء.

پاخه (pāxá) ص. نر.م. (م. پوخ) ۱) پوخ شوی؛ ۲) تجربه کار، رسېدلی؛ ۳) کلک.

پادشاه (pādšā́h) نر.م. و گ. پاچا.

پادري (pā́dri) نر.م. (ج. پادریان) د عیسویانو مبلغ، د مسیحیانو مذهبي مشر.

پادو (pādáw) ص. نر.م. و گ. پاده وان.

پاده (pādá) ښځ.م. (ج. پادې) گورم، گواره، ډنې، گاهر، گوېر، دخرو او غوایو گله.

پاده وان (pādawā́n) ص. نر.م. گوروان، هغه څوک چې د خرو او غوایانو گله پیایي.

پادېښ (pā́diṣ) نر.م. (ج. پادېښونه) رېړ، کړاو، ظلم، تېری، سزا.

پاډه (pāḍá) ښځ.م. (ج. پاډې) ۱) تسمه؛ ۲) السوېه گېنده، پاړه، خام پوړک؛ ۳) د غوښې نرۍ ټوټه؛ ۴) د ملا لاندېنۍ اوږخېزه برخه، برزه. ۵) لوښت.

پاډه کول (pāḍakáwəl) مص. مت. د غوښې نه نرۍ اوږده برخه پرې کول، غوښه ترادې ترادې یا تړانګې تړانګې کول.

پار (pār) نر.م. (ج. پارونه) ۱) شرمه، برخه، حصه، د ورځې او شپې د اتو برخو نه یوه برخه؛ ۲) ق. وار وار، ځل ځل؛ ۳) کلی، چابی؛ ۴) نسرسی، مېرسېنک؛ ۵) جگرنه، لمسونه؛ ۲) لحاظ، خاطر؛ ۳) اختیار، واک؛ ۴) اقتدار، زور.

پارازیټ (pārāzít) نر.م. ۱) هغه واړه ژوندي موجودات دي چې د بل ژوندي موجود په دننه او د باندې کې اوسېږي؛ ۲) مفت خور، طفیلي؛ ۳) مضر عنصر، استثمارګر.

پاراف (pārā́f) نر.م.لند.لاسلیک، دامضا کرښې.

پارالل (pārā́lil) ص.نر.م.موازي، متوازي کرښې.

پارټ (pā́rṭ) نر.م(ج. پارټونه) خصه، برخه، رول، ځېرکی، ټوک، ټوټه.

پارچاو (pārčā́w) نر.م ۱) پارچاوه، پرچاو، دړېدنه؛ ۲) ص.نر.م. معطل، ولاړ، کرېاب، بندېدنه، بې کاره.

پارچاوېدل (pārčāwedə́l) مص. ل. ټالېدل، بندېدل، بې کاره کېدل، د کار دربدل.

پارچل (pārčə́l) نر.م. خچنه او ارزانه مېړه.

پارچنګ (pārčúng) نر.م. اندرپایه، د لرګي پوړۍ، زینه، پارسنګ.

پارچنګی (pārčúngay) نر.م. وړوکي اندرپایه، وړوکی پارسنګ، کرچنۍ پوړۍ.

پارچه (pārčá) ښځ.م(ج. پارچې) ۱) ټوټه، ټکړه؛ ۲) پانه، پڅه، پونۍ؛ ۳) اطلاعنامه.

پارسا (pārsā́) ص.نر.م. پرهېزګار، نېک، صالح، متقي، پاک لمنی.

پارساتي (pārsā́ti) نر.م. لحاظ لرونکی.

پارسایي (pārsā́yi) ښځ.م. پرهېزګاري، نېک عملي، تقوا.

پارسل (pārsə́l) نر.م. هغه تحفې او لېکونه چې د ډاک له لارې لېږل کېږي.

پارسنګ (pārsáng) نر.م ۱) پارچنګ، اندرپایه؛ ۲) پارسنګ، د تلې د دواړو پلو د برابرولو وزن.

پارک (pā́rk) نر.م. ۲) د تماشې لپاره جوړ شوی باغ؛ ۲) هغه ټاکلی ځای چې موټر، عرادې او ټانګونه په کې درېږي.

پارکال (pārkā́l) نر.م. ۱) وس، قدرت، طاقت؛ ۲) پرکال، پرکول، بې وسه، کهال.

پارګین (pā́rgin) نر.. ۱) د ګندګی ډنډ، تالاب؛ ۲) ډېران، د ښورې غونډۍ، د مېږي.

پارلمان (pārlamā́n) نر.م. په پارلماني جمهوري، مشروطه سلطنتي او په دیکتاتوري رژیمونو کې د نماینده ګانو مجلس ته وايي.

پارو (pārū́) نر.م. (ج. پاروګان) ۱) ښوری، یېم، راشپېل؛ ۲) هغه لرګی چې د اسانو او غوېو د پښو نه د ونې کانکې او سره پرې راټولوي؛ ۳) د کښتي او ښورې د لرګیو ډري؛ ۴) سره، امبار، انبار، کرد، د سرې ډېران.

پاروکی (pārūkáy) ښځ.م. پومنځ، پومرنځ، ګمنځ، د ږیستانو د پومرنځولو آله.

پارول (pārawə́l) مص. مت. جګول، لمسول، لمزول، جنګ او جګړې ته تیارول.

پاره (pārá) ښځ.م. (ج. پارې) سیماب، جیوه، ژیوه، مرکرد، زیبق، آبک.

پاریال (pāryā́l) نر.م. پرده، پهلار، د مېږه په ګرد

کې څخه پرده چې درې ورځې پسورې د ناوې د ناسټې لپاره ګرځېږي.

پارېدل (pāredə́l) مص. ل. لمسېدل، قهرېدل، د چا په لمسه جنګ ته تیارېدل.

پاري (pā́ri) نر.م. د یو ګل نوم دی.

پاړ (pā́ṛ) نر.م. (ج. پاړونه) ګوازه، څوازه، د ګلکار د درېدو لرګی؛ ۲) د لرګي پوره اوږده تخته؛ ۳) د بام څټلو لرګی چې د پېښو پټکې اوړکې لري.

پاړبنج (pāṛbánj) نر.م. ۱) غوره شېری، شاه بلوط، د یوې ونې نوم؛ ۲) اوني.

پاړکی (pā́ṛkay) نر.م ۱) قطعه، ټوټه، بیت، شعر؛ ۲) فال، بخت، طالع؛ ۳) پاټکی، د لرګینې زینې پوړی.

پاړکیوال (pāṛkiwā́l) ص.نر.م. شاعر، پارکی جوړوونکی، چندی، لاټول.

پاړو (pāṛū́) نر.م. ۱) هغه آله چې منزرینې شپېلۍ وږباندې ګنډل کېږي؛ ۲) ص. نر.م. پاړوګر، هغه سړی چې د ماران اوده لري؛ ۳) بدشکله سړی؛ ۴) بدچلند هلک؛ ۵) چلباز.

پاړوګر (pāṛūgár) نر.م. (ج. پاړوګران) ۱) پاړو، پاړیګر؛ ۲) جادوګر، مارګیر.

پاړه (pā́ṛa) ښځ.م. (ج. پاړې) ۱) دم، اوده، وږده؛ ۲) غړی، د ګرېدو ترمنځ څمکه د یېرې نه پاتې کېدل؛ ۳) نیمګړی کار؛ ۴) د جامو د مینځلو تخته؛ ۵) الریه غلطي، زنا؛ ۶) خوای، راشپېل؛ ۷) فال؛ ۸) له تناره څخه د ډوډۍ د راویستلو سیخ؛ ۹) الطبي؛ ۱۰) ضرب زباني.

پاړی (pāṛə́y) ښځ.م ۱) د هوسۍ پوړه ول؛ ۲) ترازه، تېندره، چښنده، د هندوانې او خټکي ترازه؛ ۳) د تېنډه پوړه.

پازند (pāzánd) نر.م. د زردشتي مذهبي کتاب (زند) شرحه.

پازه (pārzá) ښځ.م. (ج. پازې) ۱) اثر، اغېز؛ ۲) چستي؛ ۳) زړورتیا، جرأت؛ ٤) تنه‌رنا؛ ٥) الحاظ، پاس؛ ٦) حیا، شرم؛ ۷) نصیحت.

پازه وال (pāzawā́l) ص.نر.م. ۱) فعال (مامور)، خدمتګار؛ ۲) معتمد؛ ۳) منشي، محرر.

پاژوله (pāžáola) ښځ.م. (ج. پاژولې) د وژغنو جرابې، د وژغنو مسی.

پاړ (pā́ẓ) نر.م. پېرسوب، پړسوب، ډډون.

پاړول (pāẓawā́l) مص. مت. پړسول، ډډول.

پاړوی (pāẓáway) نر.م. (ج. پاړوي) غرنی پیاز، پیازکی، پیازک.

پاړه (pāẓá) ښځ.م. ددم او اودې (پاړو) اثر، د کړه‌و اغېز او تاثیر.

پاړېدل (pāẓedə́l) مص. ل. وګ. پړسېدل.

پاس (pā́s) ق. ۱) پورته، لوړ، جګ، هسک، اوچت؛ ۲) پر؛ ۳) نر.م. لحاظ، خاطر؛ ٤) پوه‌ول ملهم دي چې پمنو ښاروېوته کارېږي؛ ٥) اجازه نامه، راه داري؛ ٦) ص. نر.م. برېالی؛ ۷) فارغ، خلاص؛ ۸) سپ. د فوټبال په لوبه کې د توپ بل غړي ته رسونه.

پاسپورټ (pāspórṭ) نر.م. له خپل هېواد څخه بل هېواد ته د تګ اجازه نامه.

پاست (pā́st) نر.م. ۱) احسان، منت؛ ۲) تشکر، شکریه، مننه.

پاستی (pā́stay) نر.م. (ج. پاستي) ۱) ګهیتی، مکی، کوکری؛ ۲) د غوا، غوایي د مرۍ لاندې ځوړنده اوږده برخه.

پاسره (pāsrá) ښځ.م. (ج. پاسرې) ۱) پړنګه، زېږمه، سهما، پانګه؛ ۲) برګری، بوګری.

هغه ځمکه چې مالک يې بزرگر ته د کر لپاره ورکړي؛ ٣) باعث، سبب، وجه.

پاسره گر (pāsragár) ص. نر.م. پاسره وال، زېرمه گر، بچت کوونکی، صرفه جو.

پاسل (pāsál) مص. مت. ١) د چا سره نېکي او ښېگڼه کول؛ ٢) ناروغ مالش کول؛ ٣) لحاظ ساتل، خاطر کول؛ ٤) سپارل، حواله کول.

پاسلودنه (pāslodána) ښځ.م. ١) پاسلونه، حواله کونه؛ ٢) احسان اړونه، ښېگڼه کول.

پاسلون (pāslún) ص.نر.م. پيره دار، څوکي دار، پېره کوونکی.

پاسلېيل (pāsleyál) مف. مت. په چا احسان يا نېکي زباتل، چا ته خپله نېکي يا احسان وريادول، څوک په ښېگڼه شرمول.

پاسنه (pāsána) ښځ.م. (ج. پاسنې) ١) لحاظ، رعايت؛ ٢) تر احسان لاندې راتله؛ ٣) پر خاروي د مهربانۍ لاس کښول.

پاسنی (pāsánay) ص.نر.م. (ج. پاسني) ١) لوړ، پورتنی، برنی؛ ٢) دجگې سيمې اوسېدونکی.

پاسنۍ (pāsanáy) ښځ.م. د کوچنيانو يو ډول ناروغي ده.

پاسو (pāsú) ص. نب. ١) خاکسار، عاجز، غلی؛ ٢) پست، ټيټ، رذيل، لوچک.

پاسوال (pāswál) نر.م. ١) ساتونکی، څوکېدار، محافظ؛ ٢) باچا؛ ٣) د احسان خاوند.

پاسوان (pāswán) ص. نر.م. ١) ساتونکی، ساتندوی، څوکېدار؛ ٢) شپون، گډبه.

پاسه (pāsá) ښځ.م. ١) سوچه سره، خالص زر؛ ٢) ص. نب. کره، روغ، اعتباري، رښتيانی.

پاشتک (pāšták) نر.م. واسه، وسه، پاشتوک، پزی، چڼ، د کوټې د پاسه کوچني لرگي اچول.

پاشل (pāšál) مص. مت. تيتول، شيندل، دوړول، شنل، لوستل، خوروور غورځول.

پاشنه (pāšná) ښځ.م. لخک، هغه زياتي لرگي چې د دروازې د هرې پلې په آخر او سر کې پرېښودل کېږي.

پاغونده (pāǧundá) ښځ. م. ١) دنداف د وهل شوو مالوچو غونداری؛ ٢) دواورې غونداری.

پاک (pák) ص.نر.م. ١) صاف، سپېڅلی، سوتره؛ ٢) پرهېزگار، نېک؛ ٤) بې عيبه، بې نقصه.

پاکټ (pākáṭ) نر.م. (ج. پاکټونه) لفافه، بنداژ، هغه کاغذي خلته چې ليکونه په کې بندېږي.

پاکړه (pākṛá) ښځ.م. (ج. پاکړې) د اوبښ کته.

پاک زړی (pākzáṛay) ص. نر.م. ښه زړی، پاک نيتی، سپين زړی، صاف، صادق.

پاک لمنه (pāklamána) ص.ښځ.م. پاکه ښځه، د ښو اخلاقو خاونده ښځه، با عفته.

پاک نفس (pāknáfs) ص. نر.م. پاک نفسه، پرهېزگاره، څوک چې په غلا، بدو، قاچاق او... اخته نه وي.

پاک نويس (pāknáwis) ص. نر.م. ١) صفا ليکل شوی؛ ٢) ښه او پاک ليکونکی.

پاک نويس کول (pāknawiskawál) مص. مت. ستره ليکل، پاک ليکل، له چټلې پرته ليکل.

پاک نيتی (pāknyátay) ص. نر.م. (ج. پاک نيتي) د ښې ارادې خاوند، د ښه نيت خاوند.

پاکوالی (pākwálay) نر.م. ١) پاکي، ستره والی؛ ٢) چنتوب؛ ٣) دحساب تصفيه؛ ٥) دجنجال ختمېدنه؛ ٦) بزرگي؛ ٧) فرض غسل کول.

پاکول (pākawál) مص. مت. ١) صفا کول، ستره کول دوړې او ناپاکي ترې لرې کول؛ ٢) چڼول؛ ښه او بد بېلول.

پاکه (pākā́) ص. ښځ.م. ۱) د پاک مؤنث؛ ۲) ښځ. م. سوروره خامتا، پلنه خامتا.

پاکه پاکی (pākapākáy) ښځ.م تپوس، مردار خور مرغه

پاکي (pā́ki) ښځ.م. ۱) د سر چاړه، سرخوني، پتری؛ ۲) صفايي، پاکيزه گي، سپېڅلتوب.

پاکيزه (pākizá) ص. ښځ.م. و گ. پاک.

پاګل (pāgál) ص.نر.م. (ج. پاګلان) ۱) بي فکره، بي سده، لېونی؛ ۲) کم عقل، ساده، نادان.

پاګلتوب (pāgaltób) نر.م ۱) لېونتوب، پاګلتيا؛ ۲) کم عقلتوب، ساده توب.

پاګل خونه (pāgalxūná) ښځ.م. د لېونو د ساتلو او علاج ځای، دارالمجانين

پال (pāl) نر.م (ج. پالونه) ۱) برخليک، تقدير، فال؛ ۲) پرهېز، ځان ساتل؛ ۳) د ييوي پاله سپار؛ ٤) د سيند وړوکی خوړ؛ ٥) رو. پالونکی، قدر کوونکی، روزونکی، ميلمه پال، روغتيا پال.

پالاکه (pālākā́) ښځ.م. د مار ځربندی، د منګور کيله، د مار د تلو کربنه.

پالاني (pālā́ni) نر.م. يابو، ټټو، زوړ کچر.

پالای (pālā́y) نر.م. ۱) پلی، د (موټو، مې، لوبيا او مشنګو) هغه برخه چې دانې په کې پټې وي؛ ۲) کيلی، چابی، کونجی، نوسی.

پال پی (pālpáy) نر.م. و ګ. پاپلی.

پالتو (pāltū́) ص. نب. زيات، فالتو، اضافي.

پالش (pā́liš) نر.م. (ج. پالشونه) ۱) دبوټونو او څپليو رنګول؛ ۲) ځلا، صيقل.

پالشي (pā́liši) ص.نر.م (ج. پالشيان) ۱) پاليشي، پالش او رنګ ورکوونکی؛ ۲) غوره مال.

پالک (pālák) نر.م. ۱) زوی نيو، په زويتوب نيول شوی هلک؛ ۲) يو ډول سابه دي.

پالکانه (pālkānā́) ښځ.م. (ج. پالکانې) ديرڅه، درڅه، دريڅه، روشندان، کړکۍ، روزان.

پالکوری (pālkóray) نر.م. هغه کوټه چې د بزګری اسباب او سامان په کې پروت وي.

پالکی (pālkáy) ښځ.م. ۱) هغه ډولۍ چې کلالانو او بتيارانو به شتمن خلک سواره په کې بېول؛ ۲) هغه کجاوه چې پر پيل اچول کېږي؛ ۳) اچپان، ډولۍ، هغه ډولۍ چې کلالانو او بتيارانو به په کې ناوې په اوږو وړله؛ ٤) يو ډول سور رنګی چينجی دی.

پالګر (pālgár) ص.نر.م. پال کتونکی، نجومي، پال ليدونکی، فالبين.

پالل (pālál) مص.مت ۱) پالنه کول، تربيه ورکول، روزل؛ ۲) د چا حق ادا کول؛ ٤) غور کول.

پالنځی (pālánǰay) نر.م. پالنتون، مرستون، روزنځی، روزنتون، دارالايتام.

پالندوی (pālandóy) فا.نر.م. ۱) پالونکی، روزونکی، تربيه کوونکی؛ ۲) د پوهنتون هغه محصل چې څارندوی (سکاوټ) وي.

پالنګ (pālā́ng) نر.م. (ج. پالنګونه) ښکلی کټ يا چپرکټ، لوی کټ، چپرکټ.

پالنه (pālána) ښځ.م (ج. پالنې) ساتنه، روزنه، تربيه کونه، لويونه.

پالوال (pālwā́l) ص. فا.نر.م. ۱) پرهېزګار؛ ۲) وفادار.

پالوان (pālwā́n) ص.نر.م. ۱) پهلوان، د غېږې په چل پوه؛ ۲) غټ، لوی؛ ٤) بهادر، تکړه؛ ٥) د درانه سامان پورته کول کرين.

پالوده (pālūdá) ښځ.م. د ږبخي او مايع کړی شوې نشايستې مايچې چې شربت او واوره ورسره ګډ وي.

پالوز (pālóz) نر.م. هغه دړی (سترنجی) یا غالی چې د ناستې لپاره استعمالیږي.

پالوشپه (pāloṡpá) ښځ.م. (ج. پالوشپې) شوقدر، د برات شپه، پنځلسی، د بلنډو شپه.

پاله (pālá) ښځ.م. (ج. پالې) سسپار، سسپور، پال، د اوسپنې کرکی، کبړ، په بیبوړ کې د ځمکې د خیرلو لپاره اوسپنیزه آله؛ ۲) پرخه، شبنم.

پاله پدري (pālapádri) ق. ضرور، حتمي، خامخا، اورومرو.

پالهنگ (pālháng) نر.م. کولنډ، هغه لرگی چې د خوسکي، سخوندر یا کټي غاړې ته ددې لپاره وراچول کیږي چې له تیښتې څخه وساتل شي. او یا د مور پې ونه روي.

پالی (pálay) نر.م. ۱) غږی، د ځمکې هغه برخه چې د بیبوړ او کولبې د دوو کیلو په منځ کې د اړولو نه پاتې شوې وي؛ ۲) پرهېزانه خوراک؛ ۳) د کوچنیانو لوبه ده؛ ٤) کوچنی چې نوی تګ زده کوي؛ ٥) پرهېز کوونکی.

پالي (pāli) ښځ.م. هغه ژبه ده چې دوه نیم زره کاله بخوا په هند کې ویل کېدله.

پالې اچول (pāleačawə́l) مص.ل. نیوکه، نیونه، د ماشومانو لوبه ده.

پالېز (pālez) نر.م. (ج. پالېزونه) د ختکو او هندوانو کرونده یا کرلې پټی (باغ).

پالېزوان (pālezwān) ص. نر.م. د پالېز ساتونکی او پالونکی.

پالېسي (pālési) ښځ.م (ج. پالیسی) ۱) تګلاره، سیاست، کړنلاره، خط مشي؛ ۲) تدبیر، لار، روش.

پالیوگرافي (pāliyogrāfi) ښځ.م. د لرغونو لیکونو د لوستلو پوهنه.

پام (pām) نر.م. ۱) توجه، خیال، اند؛ ۲) داتن سره یو ځای سندرې او سروکي ویل؛ ۳) د کوهړې په ښهر ونه ده چې پاڼې یې اوږدې او څانګې نه لري؛ ۴) د لاس تلی، د لاس ورغوی.

پامال (pāmāl) ص. نر.م. پایمال، خچ پچ، چقړی، ویجاړ، چیختاړی.

پامالوونکی (pāmālawūnkay) فا. نر.م. (ج. پامالوونکي) پایمالوونکی، بربادوونکی، خچ پچ کوونکی، چیختاړوونکی.

پامته (pāmtá) ښځ.م. اړتیا، مجبوریت، لهوالتیا.

پامته دار (pāmtadā́r) ص.نر.م. امیدوار، حاجتمن، په تمه، په هیله، په اسره.

پامرد (pāmárd) ص.نر.م. ۱) همتي، تکړه، زړور؛ ۲) د ځانګړي مزاج او فکر خاوند.

پامسته (pāmást) ص. نر.م. پالګر، فالبین، طالع کتونکی.

پام غلطول (pāmǧalatawál) مص. ل. فکر بدلول، خیال بل طرف ته اړول، وخت تېرول.

پام کول (pāmkáwal) مص. ل. پام لرل، فکر کول، خیال ساتل، احتیاط کول.

پاملرنه (pāmlarə́na) ښځ.م (ج. پاملرنې) توجه، څارنه، ساتنه، احتیاط.

پاملرونکی (pāmlaarū́nkay) فا. نر.م. توجه لرونکی، څارلرونکی، ساتونکی، محتاط.

پامول (pāmawál) مص. مت. پوهول، خبر کول، متوجه کول، پام ورته اړول.

پامیالی (pāmyā́lay) ص. نر.م. (ج. پامیالي) پوه، هوښیار، خبرک.

پامېدل (pāmedál) مص. ل. پوهېدل، پام کېدل.

پان (pān) نر.م. (ج. پانونه) ۱) یو ونه پاڼه ده چې پانو د پاسه کته، چونه اچوي او بیا چالیا، سپینه

لاچي او تمباکو په پانو کې نغاړي او خوري؛
۲) د پټو يو ډول پټې دي.

پاندره (pāndrá) ښځ.م. پاندرې، د وريښمو او د زرتارو تارونه چې د ناوې په اوربل کې يې تومبي

پانډول (pānḍól) نر.م. ۱) پنډول، اونگ، اويز، په گړي يوه پرزه؛ ۲) هغه ځړېدلی شی چې نوساني حرکت ولري.

پانډه (pānḍá) ښځ.م (ج. پانډې) ۱) د لښتو توکرۍ چې خلي او خځلې په کې اچوي؛ ۲) پېټی، پنډ، پنډه، غوټه.

پانډي (pā́nḍi) ص. نر.م. و گ. پنډي.

پانډې (pānḍé) نر.م. ۱) بامبڼ، پنډت، د بامبڼانو لقب؛ ۲) د هندوانو د نومونو يو جزء.

پانسۍ (pānsə́y) ښځ.م ۱) زينډی، غرغره، زندی، پانسي، دار؛ ۲) د مرگ جزا چې په زنډۍ ورکول کېږي.

پانسي کونه (pānsikawə́na) ښځ.م. ۱) زينډۍ کونه، په دار ځړونه؛ ۲) په مرگ محکومونه.

پانسيون (pānsyū́n) نر.م. ۱) مېلمستون، په يو ځای کې چاته استوگنه او خوراک ورکونه؛ ۲) دېره کېدنه، د طالبانو د اوسېدو ځای.

پانکی (pā́nkay) نر.م. ۱) مقصد، هدف، موخه، نصب العين؛ ۲) هغه ځلی يا نښه چې له ښل نه د مخه ويشتل کېږي.

پانگ (pā́ng) نر.م. و گ. پاڼ.

پانگوال (pāngwā́l) ص. نر.م. شتمن، دولتمن، د پانگې څښتن، سرمايه دار، کاپيتاليسټ.

پانگوالي (pāngwā́li) ښځ.م. شتمني، دولتمندي، سرمايه داري، کاپيتاليزم.

پانگه (pāngá) ښځ.م. (ج. پانگې) شته، دولت، سرمايه، ټول شوی مال، ټولې شوې پيسې.

پانگونه (pāngawə́na) ښځ.م. و گ. پانگه اچول.

پانو (pānū́) نر.م. بخملي، سور رنگی چينجی دی.

پانوس (pānū́s) نر.م. (ج. پانوسونه) د ډيوې، څراغ، لمپې او چراغ پوښ.

پانه (pāná) ښځ.م. (ج. پانې) ۱) سپيته، شپيته، چنې؛ ۲) هغه پانه ډوله لرگی چې د دروازو په چوکاټونو کې يې ټک وهي؛ ۳) لينډی، گليتې يا لينډی مار ته يو ټک هغه برخه چې دروازه پرې خلاصېږي؛ ٤) زينچ، د پېچونو او نټ او بولټ د ترلو او خلاصولو آله.

پانيات (pānyā́t) نر.م. عبرت، نصيحت، پند.

پانيات کېدل (pānyātkedə́l) مص. ل. عبرت او پند، درس اخيستنه.

پانياتي (pānyā́ti) نر.م. د پند او عبرت ور شی.

پاڼ (pā́ṇ) نر.م. ۱) پانگ، د غره کمر؛ ۲) د سينډ پر غاړه هغه خټې چې ښځ يې اوبو وړې وي؛ ۳) په کوهي يا د وياله په غاړه د خاورې کمر.

پاڼرېږ (pāṇréẓ̌) ص نر.م. د پاڼو د توېېدلو وخت (خزان)

پاڼکی (pāṇkáy) ښځ.م. د پاڼې تصغير، وړه پاڼه.

پاڼوځی (pāṇū́jay) نر.م. ۱) اوراق؛ ۲) قرطاسيه فروشي، د کتابچو، قلم او... پلورنځی.

پاڼه (pāṇá) ښځ.م. (ج. پاڼې) ۱) پڼه، ورقه، د کتاب پاڼه، د ونې پاڼه؛ ۲) پاڼ، د پټې پوله؛ ۳) پونی، د توپک په جوړی کې هغه د اوسپنې نرۍ پڼه چې کارتوس پورته کوي.

پاڼۍ (pāṇə́y) ښځ.م. ۱) د متکو (چارمغزو) لوبه؛ ۲) طبيعت؛ ۳) کرښه، حد؛ ٤) ونډه، برخه.

پاڼی (pā́ṇay) نر.م. بخت، طالع.

پاڼيدال (pāṇidā́l) نر.م. اوبه وړی، اوبه رغښتی، د غره هغه برخه چې د باران اوبه پرې دوه ځايه کېږي.

پانې پانې کول (pānepānekawə́l) مص. مت. ١) پڼې پڼې کول، له کتاب څخه یوه یوه پانه جلاکول؛ ٢) د گل پانې یوه یوه کول.

پانې کول (pānekawə́l) مص. ل. ١) د پانو سر وهل، د پانو زرغونېدل؛ ٢) قطعې (تاش) کول ٢) دونو د پانو شکول، د ونو پانې کول.

پانیز (pānı̄z) ص. نر. م. پانې لرونکی، د پڼو ډک، هغه بوټی یا ونه چې ډېرې پانې لري.

پاو (pāw) نر. م. څلورمه برخه لکه د چارک، ساعت...

پاوتل (pāwtə́l) نر. م. کنوبي، خړه، رسوب، د اوبلن یا غوړ شي په تل کې ناسته برخه.

پاورقي (pāwaráqi) ښځ. م. لمن لیک.

پاوکی (pāwákay) نر. م. ١) د پاو تصغیر؛ ٢) د خیرات او نذر لپاره د سړي په سر پاو غله راټولول.

پاولی (pā́wlay) نر. م. (ج. پاولي) ١) گینگړی، یو ډول پخوانۍ سکه وه چې ښځو به د گانې په ډول په غاړه کې اچوله؛ ٢) جولا، په کډی رخت جوړوونکی؛ ٣) ص. نر. م. کم عقل، ناپوه.

پاولیتوب (pāwlitób) نر. م. ١) جولاتوب؛ ٢) کم عقلي، کم عقل توب، ساده توب.

پاویلین (pāwilyán) نر. م. پاویلیون، نندارتون، د تماشا ځای، د نمایش ځای، ننداړتون.

پاهه (pāhá) ښځ. م. (ج. پاهې) پټه، د زخم پټې چې ملهم پرې لگېدلي وي.

پای (pāy) ق. ١) آخر، انجام؛ ٢) نر. م. د بیمار روغېدل او جوړېدل.

پایاب (pāyā́b) نر. م. (ج. پایابونه) ١) پایناو، ښخ، پایاو؛ ٢) داوبو پای؛ ٣) د اوبو گودر.

پایپ (pā́yp) نر. م. ١) پیپ، د اوسپنې، ربړې یا پلاستیکي نل؛ ٢) بورغو، نیپل، د تمباکو څکلو آله.

پای پای (pāypā́y) نر. م. پالي پالي، پاپالو، په اول ځل د کوچني گرځېدل او قدم اخیستل.

پایپ لاین (pāyplā́yn) نر. م. د اوبو یا تېلو له یوه ځایه بل ځای ته د بیولو لپاره ربړي، سمتي یا اوسپنیز نل.

پای پېچې (pāypéče) ښځ. ج. پایتاوه، پایتاوې، هغه وړینې یا د کرباسو پټۍ چې تر پښو او پنډیو یې راتاووي.

پایتاوې (pāytāwé) ښځ. ج. هغه وړینه اوږده پلنه پټۍ چې شپانه او نور وگړي په غرونو کې د ښه مزل او د پنډیو د ژغورلو لپاره پر داړو پنډیو د پاسه تړي.

پایتخت (pāytáxt) نر. م. ١) دیوه هېواد مرکز، پلازمېنه؛ ٢) د جمهور رئیس، پادشاه د اوسېدو ښار چې په هغه کې رسمي او دولتي چارې اجرا کوي.

پای تکی (pāytákay) نر. م. د پای تکی، وروستی تکی.

پایڅور (pāycáwar) ص. نر. م. هغه سړی چې پیڅې او ترخزې یې لوېې وي.

پایڅوړ (pāycū́r) ص. نر. م. ١) پای، آخر، پښوړ؛ ٢) د یوې ډلې وروستی سړی، مېږه یا پسه چې له خپلې رمې څخه وروسته پاتې وي.

پایڅه (pāycá) ښځ. م. ١) پیڅه، د پرتاگه خولې، وربخولي، د پرتاگه لاندینی برخه.

پایڅه دوړ (pāycadū́r) ص. نر. م. ١) پوچه‌وار، پایڅه‌شړپ، هغه سړی چې د پرتاگه پایڅې یې لوېې وي؛ ٢) کم عقل او نادان سړی.

پایدار (pāydā́r) ص. نر. م. کلک، مضبوط، ټینگ، محکم، ثابت.

پایدان (pāydā́n) نر.م. موټر، ټانګې یا ګاډی ته د ورختلو لپاره د پښو ایښودلو ځای.

پایدو (pāydáw) نر.م. ۱) خبر رسوونکی، ایلچی؛ ۲) د حمام نوکر. د دوکان شاګرد.

پایزیب (pāyzéb) نر.م. پانزیب، پایلی، خلخال. د ښځو د پښو ګاڼه.

پایښت (pāyā́št) نر.م. ۱) دوام، بقا؛ ۲) تر زیاتې مودې پورې ژوند کونه.

پایکو (pāykó) ښځ.م. (ج. پایکوګانې) د شولو او اوربشو یا نسوارو د ټکولو آله.

پایکوټ (pāykū́ṭ) نر.م (ج. پایکوټان) دنګوالا، د شولو ټکوونکی.

پایکیله (pāykilá) ښځ.م. (ج. پایکیلې) د پای کیلې، د کړ د ځمکې وروستی ټوټه یا برخه.

پایګاو (pāygā́w) نر.م. د نیمې قولبې ځمکه هغه ځمکه چې دوه بزګره یې کرلی شي.

پایګاه (pāygā́h) ښځ.م. (ج. پایګاوې) ۱) جنګي اډه؛ ۲) د غره لمن، اډه.

پایل (pāyál) نر.م. ۱) اواره ځمکه، هغه پرته ځمکه چې د کرلو جوګه (وړ) وي؛ ۲) سوکړ ک.

پایلات (pāylā́t) نر.م. (ج. پایلاتونه) پسات، فساد، شر، پتنه، فتنه، بلا.

پایلامه (pāylāmá) ښځ.م. و.ګ. پیلامه.

پایلوړ (pāylóṛ) نر.م. لټه، لټون، تلاش، لټونه، پسې ګرځېدنه.

پایله (pāylá) ښځ.م. ۱) پای، نتیجه، خاتمه؛ ۲) نر.ج. و.ګ. پایزیب.

پایلیک (pāylīk) نر.م. لمن لیک، فوټ نوټ، د پوهنتوني زده کړو د پای رساله، پاورقي.

پایمال (pāymā́l) ص.نر.م.ج. ۱) څپلی، تر پښو لاندې شوی، لتاړ شوی؛ ۲) ذلیل، رسوا.

پایناب (pāynā́b) نر.م. پایناو، د اوبو نینګور، هغه پټی چې د ویالې په اخر کې وي.

پایند (pāyánd) نر.م. پایښتي، پاتنی، دوامدار.

پایندی (pāyánday) نر.م. پایېدونکی، پایونکی؛ ۲) کامیاب، بریالی.

پاینغ (pāynáǧ) نر.م. پاینېغ، اېنغ او نېغ درد، د ګېډې سخت درد.

پاینک (pāynák) نر.م. (ج. پاینکونه) د تیکو مرصع کول، د تورې، ستوې یا چړې په تیکې باندې ګلکاري، په دانو (مریو) اوزرو باندې د تیکو ښکلې کول.

پاینو (pāynáw) نر.م. ۱) و.ګ. پایناب؛ ۲) کوټ، کوټی، ننوتې ځمکه، کونجینه ځمکه.

پاینه (pāyána) ښځ.م. (ج. پاینې) پایښت، بقا، پایېدنه، دوام.

پاینی (pāyánay) ص. نر.م. وروستنی، اخرنی، ترڅټ، له ټولو نه وروسته، د ټولو په آخر کې.

پایو (pāyáw) نر.م. د کبانو د نیولو په تار پورې تړل شوی کوچنی لرګی چې د اوبوله پاسه وي.

پایول (pāyawál) مص. مت. ۱) ژوند ورکول، ژوندی ساتل، لویول؛ ۲) د اوبو پیناب معلومول ۳) مېشتول، دېره کول؛ ٤) سرته رسول.

پایه (pāyá) ښځ.م. (ج. پایې) ۱) مرتبه، درجه، قدر، عزت؛ ۲) ستنه، متېه؛ ۳) تېر، ارابه.

پایېدل (pāyedál) مص. ل. ۱) تر زیاتې مودې ژوندی پاتې کېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

پپ (pap) نر.م. (ج. پپونه) رَوک، د ناوې یا تری په څېر فلزي آله چې دوکانداران له تلې نه یو شی په کې را اخلي او خلتې ته یې وراچوي. بېبو.

پپخه (papáxa) ښځ.م. (ج. پپخې) قره قلې خولی، پپاخه، قره قل ټوپی.

پپړ (papáṛ) ص. نـر.م. ۱) پلن، سور ور او اوږد، تیر، څپر، څپار؛ ۲) تیبک، تیک.

پپړ غوږ (papaṛğwáẓ) ص.نر.م. پلن غوږی، څپر غوږ، څپار غوږ، تیر غوږ.

پپنا (papnā́) ص. نب. پوپنا، بالکل، برباد، نیست و نابود، پنا.

پپناکول (papnākawə́l) مص. مت. تباه کـول، ورکول، له منځه وړل، پناکول، بربادول.

پپوس (papū́s) نر.م. ۱) سـری، پړپوس؛ ۲) ص. نر.م. تنبل، لټ، کاهل.

پپی (papáy) ښځ.م. مچکه، بوسه، پیه، مچو، ښکلونه، چچی.

پپیته (papitá) ښځ.م. (ج. پپیتې) د ونې ختکی، یو ډول خوږه میوه چې د ختکي په څېر وي.

پت (pát) نر.م ۱) عزت، ناموس، ابرو؛ ۲) د خپلوۍ گالنه او پالـنه؛ ۳) دوږو، پسو د اوږدو ویښتو لاندې نرم او پاسته ویښته.

پتاری (patāráy) ښځ.م. ۱) د مړو د لمبولو ځای، هغه تخته یا دړه چې مړي پر مینځي؛ ۲) درجن، درځن؛ ۳) په کړاو اخته کول؛ ٤) نری پوله.

پتاړ (patā́ṛ) نر.م. (ج. پتاړونه) هغه لـویه توکری چې منځ یې آزاد وي او وړه خوله لري.

پتاسه (patāsá) ښځ.م (ج. پتاسې) د شلمه، تشلمه، پتاسه، شیریني.

پتاڼ (pātā́ṇ) نر.م. لاره، گودر، پتڼ، پتړ.

پتاوی (patā́way) نر.م (ج. پتاوي) و گ. پېتاوی.

پت چو (patčū́) ښځ.م. د کتابونو گېډۍ، د کتابونو شخولی، د کتابونو د ساتلو بکس یا کڅوړه.

پتخول (patxáwəl) مص. مت. پخنی وهلی ناروغ چې د درد او ناروغی لـه منځـه وړلـو لـپاره یې خولې کوي.

پتخه(۱) (patáxa) ښځ.م. (ج. پتخې) بته، پتکه، بتکه، کورنی هیلۍ.

پتخه(۲) (patxá) ښځ.م. (ج. پتخې) تومانچه.

پتراک (patrā́k) نـر.م. ۱) د لـمنې اړولـی منځ؛ ۲) د آس د جلو تسمه، د آس د ملا بند.

پترک (patrák) نر.م. هغه گډ یا پسه چې غوږونه یې نه ډېر لوی وي او نه واړه.

پترکاڼی (patarkā́ṇay) نر.م (ج. پترکاڼي) میده تیږې، میده کاڼي، جغل، شگه.

پترکی (patrákay) نر.م. ۱) د زخم خیگ (خیږ)، د زخم د ښه او وچېدو په وخت کې نری پتری؛ ۲) د اوسپنې وړوکی پتری، د لرگي نری توتنی.

پتروټی (patrū́ṭay) نـر.م. (ج. پتروټي) وړوکی پتری یا ښانک، خاورین بشقاب.

پتروکی (patrū́kay) نر.م. یو شین بوټی دی چې سور گل لري او اوم خوړل کېږي.

پترونجی (patrū́njay) نر.م. خوږه مېږۍ، د لړې سل پتی، د لړې زرخانې.

پتره (patrá) ښځ.م. ۱) د کتک او مگر پـه میاشتو کې هغه شنې پاڼې چې له ریبلو نه پس یو د بل د پاسه اچوي چې څپولې ترینه جـوړ شـي بیا یې ځنډې نو کومې چې وډوډېږي هغه له بوسو سره یـو ځـای کـوي او څـارویو تـه یې ورکوي؛ ۲) د کـرکنو او بیرو وچې پاڼې؛ ۳) وچ لرگي.

پتری (patráy) ښځ.م. د گنیو وچې پاڼې.

پتری (patráy) نـر.م. ۱) د ختو او اوسپنې توټه، دال یا کنگل منځ؛ ۲) پټری؛ ۳) غوشونه، پرې کول؛ ٤) پانه، د ډیرې خړیلو د ماشین پاکی او چاره؛ ٤) یو ډول کب دی؛ ٥) د سرو یا سپینو زرو تکې چې په امیل کې اچول کېږي یا په تند کې گنډل کېږي.

پتري والا (patriwālā́) ص. نر.م. ۱) دجرمني توپک یو ډول؛ ۲) پتری خرڅوونکی؛ ۳) هغه روپۍ چې کونډه شوې وي.

پتړ (patáṛ) نر.م ۱) د سیند د بهېدو لار؛ ۲) گودر.

پتک (paták) نر.م. ۱) بتک، پتکی، د اوبو لوښی چې په سفر کې اوبه په کې وړي؛ ۲) هغه کاغذ چې تار وربانديې تاوېږي؛ ۳) کوسه سړی.

پتکه (patáka) ص. نر.م. ۱) نری او ډنگر (سړی)؛ ۲) ښځ.م. کورنۍ وړه هیلۍ؛ ۳) پوړی، پته، پایتک، پاتکی.

پتکی (patákay) نر.م. ۱) دځلور بولو ویښتان چې لنډ وي؛ ۲) یوه کوچنۍ مرغۍ ده؛ ۲) ص.نر.م. ډنگر او کمزوری (انسان).

پتلون (patlū́n). نر.م. پینټ، تر پرتاگه تنگ او کمربند پرې تړل کېږي.

پتله (patlá) ښځ.م. د ښینښې مردکۍ، تشله.

پتلېز (patléz) نر.م. پیوند، پتلیس، شکېدلو او زړو جامو ته ټوټه ورکول.

پتلېزول (patlezáwal) مص. مت. ۱) پیوندول، پتلېسول؛ ۲) لېمول، ټانکه کول، کوشېرول.

پتلېس (patlés) نر.م. پیوند، پتلېز، لېم، کوشېر.

پتمن (patmán) ص. نر.م. د پت خاوند، عزتمن، ابرومند، درونډ، پتوال، پتیال، کېسمن، د درناوي څښتن.

پتنگ (patáng) نر.م. ۱) پروانه، پتڼ؛ ۲) رښتونی عاشق، رښتیانی مین، ستې؛ ۳) گوډي پران.

پتنوس (patnū́s) نر.م. د چاینکو او پیالو د ایښودلو اوار لوښی.

پتنه (pıtná) ښځ.م. (ج. پتنې) ۱) فتنه، بلا او پسات، فساد؛ ۲) بدي، دښمني.

پتنه گر (pıtnagár) نر.م. فا. فتنه اچوونکی، فتنه کار، پتنه یي، شریر، پساتي، شیطان.

پتنۍ (patnə́y) ښځ.م. د وښو د که غونډۍ، شنه واښینه غونډۍ.

پتڼ (patáṇ) نر.م. ۱) پتنگ؛ ۲) گودر، د دریاب د تېرېدلو لاره، معبر؛ ۳) دځنگل یا د غره لاره، ولسي لاره، عامه لاره.

پتوا (pıtwā́) ښځ.م. فتوا، فتوی.

پتوال (patwā́l) ص. نر.م. وگ. پتمن.

پتور (patū́r) نر.م. سینه بند، تانگ، تانگی، د څرمنې یا ټوټې هغه ریتاړه چې د بارگیر (کچر، خره) په سینه باندې راتاوېږي.

پتورۍ (patūrə́y) ښځ.م. توکرۍ، سبده، سوده.

پتون (patū́n) نر.م. (ج. پتونونه) ادوم، ورون، تر زنگانه څخه پورته غوښنه برخه.

پتونی (patū́ṇay) ص. نر.م. (ج. پتوني) پتوڼ، وروستنی (سړی)، ډانهوغ، پتی، پتور، څټ ته، ترڅټ.

پته (patá) ښځ.م. ۱) ادرس، ځای، نښه، درک؛ ۲) هدف، ځلی، نښکه؛ ۳) ډیمې؛ ٤) پر، د تاش پاڼه؛ ۵) لی، لهه، مته خره، هغه خته چې له سېل نه وروسته په ځمکه پاتې شي.

پتي (páti) ښځ.م. (ج. پتۍ) ۱) پیتي، پتي، پاتي، په غوړو کې پاخه شوی حبوبات؛ ۲) ص.نر.م. دپت خاوند، اعتباري؛ ۳) ور. دا وروستاړی د لک او کروړ په اخر کې راځي او صفت جوړوي لکه کروړ پتي.

پتی (pátay) نر.م. ۱) وگ. پتونی؛ ۲) وگ. پتکی؛ ۳) تر سیری، تور داغ.

پتۍ (patáy) ښځ.م. مال وېشنه، د مال تقسیم، برخه، ونډه.

پتیالی (patyā́lay) ص. نر. م. (ج. پتیالي) د پت خاوند، غیرتي، ننګیالی.

پتې باز (patebā́z) نر. م. (ج. پتې بازان) پرې کوونکی، قطعه باز.

پتې بازي (patebā́zi) ښځ. م. ۱) تګي، برګي، چل ول؛ ۲) د تاش لوبه، قطعه بازي.

پتیر (pátir) ص. نر. ج. هغه اېنکل شوي اوړه چې خمیره نه وي یا هغه اوړه چې رسېدلي نه وي.

پتیره (ptirá) ښځ. م. هغه ډوډۍ چې له پتیرو اوړو څخه پخه شوې وي.

پتیله (patilá) ښځ. م. (ج. پتیلې) ۱) دېګچې، دېګبر، داسې دېګ چې خوله او بېخ يې سره مساوي وي؛ ۲) پلیته، پلته، فتیله، فلیطه.

پتېیل (pateyә́l) مص. مت. تصمیم اختیارول، اراده کول، نیت کول.

پتېیلی (pateyā́lay) مف. نر. م. اراده ورته شوی، تصمیم ورته اختیار شوی، نیت ورته شوی.

پټ (paṭ) نر. م. (ج. پټونه) ۱) ړکی، پاټکی، د زینې پله؛ ۲) پوړ؛ ۳) د ونې پوستکی؛ ٤) د اوښ د سینې دواړه اړخونه، د قمرۍ د غاړې طوقونه؛ ٥) تبه؛ ٦) اپلتې؛ ۷) بټ، چول، بیابان، سارا؛ ۹) د دباغۍ هغه رنګ چې د نباتاتو له پوټکي او ریښو څخه جوړېږي؛ ۱۰) د دروازې پله؛ ۱۱) جال، تور؛ ۱۲) ص. نر. م. پنا، ناڅرګند، نه لیدل کېدونکی، پوښلی؛ ۱۳) غلا.

پټاټې (paṭā́ṭe) ښځ. ج. کچالو، الوګان، کچالان.

پټاخ (paṭā́x) اواز، ترهګۍ اچولو وروسته د چرګې اواز، مجازاً د لافې او ویاړ مانا وې لري.

پټار (paṭā́r) ص. نر. م. ۱) برګ څلور بولی، پټې، پنډوارې؛ ۲) لرګین ګرد قوطي چې پاروګران په کې ماران اچوي.

پټاره (paṭārá) ښځ. م. ۱) نوار، تړانګه، پټۍ، د څرمنې یا د ونې له پوټکي جلا شوې تسمه؛ ۲) کربنه، لیک، خط (د بدن پوست د پاسه)؛ ۳) د مار پخوانی پوستکی.

پټاس (paṭā́s) نر. م. باروت، د ټوپک دارو.

پټاسه (paṭāsá) ښځ. م. (ج. پټاسې) ۱) و. ګ. پټاسه ۲) د ګنو پو ګ. د ګنیو تفاله.

پټاکی (paṭākáy) ښځ. م. ۱) پټاخی، پټاقی؛ ۲) پټاس، د کارتوس د اور لګولو شی.

پټاکې (paṭā́ke) ښځ. ج. باټې، لاپې، غورې.

پټان (paṭā́n) نر. م. ۱) له سند نه کوز خلک پښتون ته پټان وایي؛ ۲) د پکتیا په ولایت کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

پټ پټانی (paṭpaṭā́nay) نر. م. پټ پټوونی، ګنیمات، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پټخ (paṭ(u,á)x) ص. نر. م. ۱) سخت، ډیږ، څیږ، کیز؛ ۲) هغه بادرنګ چې په جوړنګ کې وخت ډېر پر تېر شوی وي.

پټخوالی (paṭū́xwā́lay) ص. نر. م. کلکوالی، سختوالی، څیږوالی، ډیږوالی.

پټ خولی (paṭxū́lay) ص. نر. م. (ج. پټ خولي) ۱) غلی، ارام، چپ؛ ۲) مؤدب، با ادبه.

پټخېدل (paṭaxedә́l) مص. ل. ۱) سختېدل، کلکېدل، څیږېدل؛ ۲) خوسا کېدل.

پټري (pátri) ښځ. م. و. ګ. بټوه.

پټ سترګی (paṭstárgay) نر. م. ۱) بې پروا؛ ۲) بې پاسه، بې لحاظه.

پټ سوری (paṭsū́ray) نر. م. (ج. پټ سوري) ګونډی، ګزاری، ګیزاری.

پټ غشوی (paṭǧušū́y) نر. م. د ماشومانو یوه لوبه ده.

پټک (paṭák) نر.م. ۱) پنډوس؛ ۲) د مچلوغزې کاسې؛ ۳) د حبوباتو یو ډول؛ ٤) خوږې، ګردې شیریني دي چې د ویلنې جوهر لري.

پټکاری (paṭkấray) نر.م. په پټه تښتېدونکی، په پټه د یوه کار کوونکی.

پټ کاکی (paṭkắkay) نر.م. اړی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پټکړی (paṭkáṛay) نر.م. و.ګ. خوږی.

پټکه(۱) (paṭáka) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) پټله، تهدېد، کاوړ؛ ۲) څوانه چرګه؛ ۳) پوڅه، اومه؛ ۲) یو ډول کروت.

پټکه(۲) (paṭká) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) مـلابند؛ ۲) د مرغیو نیولو لومه یا دام، **پړکه**.

پټکنی (paṭkáṇay) نر.م. (ج. پټکني) و.ګ. خوږی.

پټکی (paṭkáy) نر.م (ج. پټکي) بګړی، لونګی، لنګوټه، لنګوټی.

پټګنی (paṭgaṇáy) ښځ.م. مـورچل، مورچه، تانه، بورجل، څوکی، سنګر.

پټلی (paṭláy) ښځ.م. ج. ۱) د رېل خط؛ ۲) د ویالو یا نهرونو په غاړه خام سړک.

پټم (paṭám) نر.م. (ج. پټمونه) ۱) د اوبو یا ویالې بند؛ ۲) اوبه ډم کول، اوبه بندول کول.

پټمخی (paṭmáxay) نـر.م. ګونډی، ګنډولی، د غنمو داني چې تر غوبل کـولو وروسته په وږي کې پاتې شوې وي.

پټن(۱) (paṭán) نر.م. ګودر، بندر، پټنګ.

پټن(۲) (piṭán) نر.م. وير، غم، ماتم، ژړا.

پټنځای (paṭanẓáy) نـر.م. څـوځای، کمینګاه، پټونی، مخفیګاه.

پټو (paṭű) نر.م. (ج. پټوګان) څادر، جوړته، دوپټه، نارینه وړین یا پېړ څـادر.

پټوار (paṭwấr) ص. نر.م. (ج. پټواران) پټواري، جریبکښ، جریب ګرندی.

پټوالی (paṭwấlay) نر.م. ۱) د څـرګندوالي ضد، پټېدنه؛ ۲) د لوڅوالي ضد، ستر.

پټوسکی (paṭűskay) نر.م. ۱) یخدان، د څرمنې صـندوق؛ ۲) بغـرکی، خڅـوسکی، خڅوزی، زړی؛ ۲) ډېر لېږ شی.

پټوکی (paṭűkay) نر.م. (ج. پټوکي) پوستکی، د ونې پوست، پوټخی، پټوخی، پوټکی.

پټول(۱) (paṭűl) نر.م. د یوې حلالې مرغۍ نوم دی.

پټول(۲) (paṭawál) مص. مت. ۱) په څه شي باندې سر اینبودل، جامه وراغوستل؛ ۲) غلا کـول؛ ۳) نه ویل، نه ښکاره کول؛ ٤) پنا کول.

پټون (paṭűn) نـر.م. ۱) مـورچل، سنګر، څوکی؛ ۲) څو، داو؛ ۳) لاره نیونه.

پټونی (paṭónay) نـر.م. (ج. پټوني) ۱) څـادر، پټو، وړین څادر؛ ۲) شال، پړونی، ټیکری.

پټووني (paṭawűni) نـر.ج. ۱) پټ شوي شیان، غلا شوي شیان. ۲) د ماشومانو لوبو ډول لوبه.

پټوه(۱) (paṭwá) ښـځ.م. ۱) غـاړه ګـی، طـوق، غاړکی؛ ۲) پیینه، ۳) و.ګ. بټوه.

پټوه(۲) (paṭáwa) ښځ.م. د میزري داني او تخم.

پټوه ګر (paṭwagár) فا.نـر.م. (ج. پټوه ګـران) پټوه ګری، غاړه کی یا طوق جوړوونکی.

پټه (paṭá) ښځ.م. (ج. پټې) ۱) د تـورې، تـوپک د پوښ تسمه؛ ۲) د ډمانو د چړې د تېره کولو تسمه ۳) د سپي د غاړې تسمه؛ ٤) د ونې پوستکی؛ ٥) تخته؛ ٦) د زینې پاټکی؛ ۷) د اوسپنې پترې؛ ۸) د موټر کمانی؛ ۹) د مرغانو د غاړې طـوق؛ ۱۰) پلستر، پټۍ؛ ۱۱) ص. ښـځ.م. ناڅرګند؛ ۱۲) په غلا.

پټه دار (paṭadā́r) ص. نر.م. ج. ليکې لـرونکی، خط دار، هر هغه شی چې کرښې ولري.

پټه دانه (paṭadānā́) ښځ.م. ۱) هغه کباب چې د پښتورګی، ينې، زړه او... پخوي؛ ۲) ميعادي دانه، نسکوره دانه.

پټی (pátay) نر.م (ج. پټي) د کرنې ځمکه، د کروندې ځمکه، د ځمکې يوه ټوټه چې پولې ولري.

پټی (paṭáy) ښځ.م. ۱) د پرهار د پاسه هغه پلستر، پټه چې کېښودل کېږي؛ ۲) پاڼ، پـڼه؛ ۳) د القبې د تورو رديف.

پټېدل (paṭedә́l) مص. ل. ۱) نه ښکاره کېدل، پناه کېدل، غايبېدل؛ ۲) ځان څنګ ته کول؛ ۳) غلا کېدل، ورکېدل؛ ۵) تښتېدل؛ ۶) څادر، برستن او شړې پر ځان اچول.

پټېره (paṭerá) ښځ.م. ۱) بش، ويشه؛ ۲) تمبې، دړه، بوټي، دګی، چارتراش.

پټېلن (paṭelә́n) نر.م. پټيلين، پليتن، د جـولاګانو يوه آله، هغه لرګی چې تانسته ترې تاووي.

پټېمو (paṭemū́) نـر.م. لعنت، ښکنځل، سپکې سپورې، ستغې سپورې.

پټينه (paṭiná) ص. ښځ.م. پټ لرونکې، پوستکی لرونکې، پټوکی لرونکې.

پج (páj) نر.م (ج. پجونه) پجنه، پج وهنه، هغه ښکر چې د وينې د ايستلو لپاره يې لګوي.

پجن (pajә́n) نر.م ۱) بټی، د خښتو داښ؛ ۲) پجه، د کلالانو د لوښو پخولو ځای.

پجه وال (pajawā́l) نر.م. (ج. پجـه والان) کلال، داښ والا، بټی والا.

پچ (pác̆) نـر.م. ۱) هغه ښکلی ګل چې پر بنيسښې يا اوسپنې کښل شوی وي؛ ۲) پچـک، کـوناټ، هغه هګۍ چې سر يې مات او ښخ يې جوړ وي

پچاړی (pac̆āṛáy) ښځ.م. ج. وروسته، شاته، د آس په وروستيو پښتو کې رسې اچول.

پچاړي (pac̆ā́ṛi) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه، هغه رسی چې د کټ له اوبدلو وروسته په ښکتنی برخه کې د تينګولو لپاره کارېږي؛ ۲) هغه رسی چې د کتارې غـوا په يوه يا دواړو وروستي پښو کې يې تړي.

پچ پچونکی (pac̆pac̆ū́nkay) نـر.م. ګوته، د ماشومانو او ځوانانو يوه لوبه ده.

پچړاک (pac̆ṛā́k) نر.م. سور وزنه، سر وزنه، بډه، بګه، ګينده، په پرتاګه کې د پرتوګ ابښ ځای.

پچموزه (pac̆mūzá) ښځ.م. ملنډه، مسخره، توکه، پېچمې، پچمه.

پچن (pac̆ә́n) ص. نـر.م. ۱) بدشکله، بدڅواره؛ ۲) زياتې پچې کوونکی، په پچو لړلی. ۳) وړيينګ

پچوری (pac̆óṛay) نر.م. (ج. پچـوري) ټيکری، څادر، لوپټه، دوپټه.

پچوی (pac̆áway) نـر.م. د غوا د لکۍ غوټه وېښته، د غوا د لکۍ وتی (ځوندی).

پچه (pac̆ā́) ښځ.م (ج. پچې) ۱) دوزې، پسه، اوبښ، کلک او ګردی غايطه مواد؛ ۲) کـولشتره، يوه لوبه ده؛ ۴) قرعه؛ ۵) د کوتې د چت نری لښتې چې د لرګو د پاسه يې اچوي.

پچه اچول (pac̆aācawә́l) مص. مت. قرعه کښې، خسنې ايستل، د مشترک مـال داېبي ويشل چې تولو مشترکينو ته د قناعت وړ وي.

پچه ختل (pac̆axatә́l) مص. ل. ۱) عسکری ته جلبېدل؛ ۲) د خسنې ايستلو په ذريعه د ځا ونډه تاکل کېدل.

پچی (pac̆áy) ښځ.م. ۱) د مزرو يا د لوخو کوچنی توکری؛ ۲) د بادرنګو، ختکو، هندوانو... ودې

او اومې دانې؛ ۳) ص. نب. ښکلې ته هم مجازاً
پېچې وايي؛ ٤) و گ. پوچې.

پچیز (pačíz) نسر.م. اړوونکی، پچیس، خطکی،
چارخط، قطار، ختکی، مزری، یوه لوبه ده.

پڅ (pác) ص. نر.م. ج. هغه څه چې تېره نه وي، کُند؛
۲) لټ، سست، تنبل، بېکاره.

پڅانی (pacā́ṇay) نسر.م. خښوښی، خښوسکی،
ذره، ووړکی، پوټی، پښنی.

پڅوالی (pacwā́lay) نسر.م. ۱) پڅتوب، د تېز
والی ضد؛ ۲) لټي؛ ۳) جرأت نه لرنه.

پڅول (pacawə́l) مص. مت. له پرې کولو ایستل،
د چاړې، تورې خولې اوښتل.

پڅېدل (pacedə́l) مص. ل. د شي د تېزوالي له
منځه تلل، د چړې جوهر تلل، لېش کمېدل.

په ځېر (pacér) ق. په شان، په قسم، غوندې، لکه،
په رنگ، په څېره، ورته، په ډول.

پخ (páx) نر. م. ۱) اوخ، د ماشومانو د وېرولو غږ؛
۲) د حملې په وخت کې د پیشو غږ؛ ۳) دلېوه
یو ډول ناروغي؛ ٤) زندی؛ ۲) لومه، دام.

پخاتې (paxā́ṭi) ښځ.م. منباوې، پخاړې، د مېږو
د لم په لاندنۍ برخه کې نښتې پېچې.

پخپله (paxpə́la) ق. د خپله انده. شخصاً، ځاني،
ذاتي، په رضا، په خوښه.

پختکه (paxtáka) ښځ.م. (ج. پختکې) فاخته،
بوبو کوتره، گوگو شتو، ببوغه، بابغه.

پخرې (paxri) ښځ.م. ۱) کودنې، کوډړې، توکره؛
۲) ص. نب. بې اجورې (کار)، بې مزده،
فخري، افتخاري؛ ۳) یو ډول سپین کندهاري
انگور دی.

پخړن (paxṛə́n) ص. نر.م. چخړن، چخړک، چیخن،
هغه څوک چې سترگې یې ډېرې چیخړې لري.

پخړې (pıxṛé) ښځ. مج. چېډرې، چړېدې، چوخړې،
چخې، د سترگو د کونجو چیخړې.

پخساک (paxsā́k) نر.م. فکر، چورت.

پخساکگر (paxsākgə́r) ص. نسر.م. قهرژلی،
کاوړی، غوسه ناک.

پخساکې (paxsā́ki) ص. نب. غوسه کېدونکی،
قهرجن، غصه کېدونکی.

پخسله (paxslá) ښځ.م. پخه خښته.

پخسول (paxsawə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول،
په قهرول؛ ۲) ځورول، خفه کول، کړول.

پخسېدل (paxsedə́l) مص. ل. ۱) په غوسه کېدل،
قهرېدل؛ ۲) رېږېدل، ځورېدل؛ ۳) زړه کېدل،
یوه شي ته کړېدل او ځورېدل.

پخسیه (paxsyá) ص. نب. اوبړن، اوبلن، مایع،
اوبجن، خوړین شی یا څیز.

پخشو (paxšó) ص. نر.م. پخښو، غلی، ارام، کرار

پخک (puxák) نر.م. د کوچنیانو په ژبه پسه.

پخکې (puxáki) ښځ.م. د کوچنیانو د ډارولو غږ.

پخل (paxál) نر.م. ۱) شولگر، شیلگر، هغه ځمکه
چې اوبه په کې ډنډ شوې وي او د شولو کرلو لپاره
تیاره وي؛ ۲) درمند اچول، پلاله اچول.

پخلا (puxlā́) ص. نب. د مرور ضد، دلاسا، رضا،
خوښ، خوشاله، دلاسه.

پخلاگر (puxlāgə́r) فا. نسر.م. پخلاکوونکی،
روغوال، هغه څوک چې دوه مرور کسان سره
پخلاکوي.

پخلاوالی (puxlāwā́lay) نسر.م. د لاسه والی،
دلاسایي، پخلاتوب، جوړه، سوله، رضا کېدنه.

پخلاینه (poxlāyána) پخلاتوب، مصالحه.

پخلنځی (paxlánǰay) نسر.م. باورچیخوله،
اشپزخانه، د پخلي ځای.

پخله (paxlá) ښځ.م. (ج.پخلې) هغه پخې یا پاتې چې د غنمو تر لــو وروسته د غنمو په وږ (وټ) کې پاتې وي.

پخلی (páxlay) نر.م(ج. پخلي) ۱) پخونه، پخول، په اور باندې د خوړو برابرونه؛ ۲) مضبوطوالی پوخوالی، ټینګوالی، تاکید.

پخن (paxán) ص. نر.م. ۱) هغه سړی چې سر یې پخې کوي؛ ۲) پک، ګنجی؛ ۳) پټ لـرونکی، پخې لرونکی شال او نور؛ ٤) نــر.م. مینیـرال، جامد مواد، کلک شیان.

پخناټی (puxnā́ṭay) ص. نــر.م. پخنی، پخنی، پوخناټی، مشروټ ماشوم، هغه کوچنی هـلک چې پخې خبرې کوي.

پخنه (paxána) ښځ.م. بویه، یو تریخ بوټی دی.

پخوا (paxwā́) ق. ړومبی، وړومبی، مخکې، تېـر وخت، وړاندې، څنډن.

پخواتر پخوا (paxwātarpaxwā́) ق. مخـکې له مخکې، پخوا له پخوا.

پخوالی (poxwā́lay) نر.م ۱) پوخوالی؛ کلکوالی، مضبوطوالی، د کار یا خبرې ټینګوالی.

پخوانی (paxwā́nay) ص. نــر.م. (ج.پخواني) لرغونی، مخکنی، ړومبنی، څنډن.

پخوړ (paxū́ṛ) نر.م. ننبتېځل، ننبېځل، څېښېـل، د تاوولو سره له کالیو څخه د اوبو ایستل.

پخوړول (paxūṛawál) مـص. مت. ننبشـېځـل، د څه څیز اوبه د تاوولو او فشار په ذریعه ایستل.

پخول (paxawál) مص. مت. ۱) په اور یا حـرارت باندې د خـوړو تیــارول؛ ۲) د خبرې کلکـول او ټینګول، وعده کول، ژبه کول.

پخوله (paxwála) ښځ.م. پخولې ،شنه تږخله، تږوه تږخله، تږوه غاړه، یوه ناروغي ده.

پخوونی (paxawū́nay) ص.نــر.م. پخـوونکی، پخلیکار، اشپز، باورچي.

پخه (paxá) ص. ښځ.م. (ج.پخې) ۱) په اور تیار شـوې، پخه شـوې؛ ۲) ټینګه، کلکه وعده؛ ۳) پخناټی؛ ٤) زړه، بوډۍ؛ ٥) ښځ.م. هغه سـپین میـده میـده پوستکی چې لـه څینو وینبـستانو نه راتوییږي؛ ٦) د پمن څـــاروي د پوستکي پخې؛ ۷) دچرګانو بنه؛ ۸) روني پانه.

پخی (páxay) ص. نــر.م. ۱) ګنجی، پمــن، پک؛ ۲) دبدن خارښت؛ ۳) نر.م. هغه ماشوم چې نوی په خبرو راغلی وي.

پخېدل (paxedál) مص. ل. ۱) د حرارت په ذریعه خـواړه تیارېدل؛ ۲) د خـامې مـېوې رسـېدل؛ ۳) د دانې نه زوه راتلل؛ ٤) د ہر زیات ټینګېدل؛ ٥) عمر زړوالی ته رسـېدل؛ ٦) شپه تېرېدل؛ ۷) وعده پر ځای کېدل؛ ۸) کټ کټ خندل.

پخیر (pxáyr) ص. نــر.م. ۱) روغ ،جوړ، په خیر خیریت؛ ۲) ستړی مه شې! په خیر راغلې!

پخېل (paxél) مص. مت. په خوله راوستل، ناروغ، خولې کول، پرخچل، پرخیال.

پخېل والی (paxelwā́lay) نر.م. دخـولې کېدو حالت، خولې کېدنه، خولې راتلنه.

پدل (padál) نر.م ۱) تاثیر ،اغېز؛ ۲) عقل، شعور.

پدم (padám) نر.م. ۱) د شماریو عدد (کوادریلین) یعنی ۱۰۰۰ تریلیونه؛ ۲) ښاپېرۍ؛ ۳) یو دول زهر لرونکی مار.

پدمانی (padmā́nay) ص.ښځ.م. ښایسته، زیاته پې مخې، ښکلې.

پدول (padū́l) ص. نر.م. شیطان چوغلګر، غماز.

پدیده (padidá) ښځ.م. (ج.پدېدې) ۱) پېښه، واقعه، حادثه، حالت؛ ۲) هغه څه چې درې بعده لـري؛

طول، عرض، حجم؛ ۳) فل. د ماهیت مستقیمه
او ظاهري تجلا.

پډو (padū́) نر.م. (ج. پډوان) پکه بڼه، مردار خور
مرغه، مودمه، گرگس، کجیر.

پډی (padáy) ص.نر.م. کچل، کجي، کجل، چوډی،
پېډی، کوږپښی.

پر (pár) اد. ۱) الېز توری، لکه پر قلم مې وکښل،
پرې، د پاسه، ورباندې؛ ۲) نر.م. بڼه، بڼکه،
وزر، پخه؛ ۳) بډه گال، د لوخې گل، د ډیلو
ممبل، د دورمې گل؛ ٤) د ښنگرو یو بل سره
لگېدنه؛ ٥) په الوتلو کې د مرغانو د وزرو
اواز.

پراته (prāta) ص. نر.ج. ۱) پرېوتلي، ځملاستلي،
غځېدلي؛ ۲) اېښول شوي؛ ۳) بېکاره، تنبل؛
٤) ص. نر.ج. چټي، عبث، فضول.

پراټل (prāṭál) مت. ۱) زخمي کول، ټپي کول؛
۲) رټل، ترټل، غندنه.

پراټه (paṛatá) ښځ.م. هغه نرۍ ډوډۍ چې په تبۍ
باندې یې په غوړو کې پخوي.

پراچه (parāčá) ص.نر.م. ۱) سوداگر، تجار، پرانچه،
بزاز؛ ۲) کرایه کښ؛ ۳) د یوه قوم نوم دی؛
٤) بې لحاظه، بې مخه. ٥) د خنداو کړو چلونکی.

پراچگی (parāčgáy) نر.م. کوچنی سوداگر،
وړوکی تجار.

پراچي (parāči) ښځ.م. د افغانستان یوه لرغونې
ژبه ده، ددې ژبې اصلي سیمه نجراب دی.

پراخ (parā́x) ص. نر.م. ج. ۱) ارت، پلن، وسیع؛
۲) ډېر، زیات.

پراخ بنسټ (parāxbansáṭa) نر.م. پراخ بنستی،
پراخ بنیاده، وسیع البنیاده.

پراختیا (prāxtyā́) ښځ.م. پراخي.

پراختیاپال (prāxtyāpā́l) ص.نر.م. پراختیا
غوښتونکی، توسعه طلب.

پراختیایي (prāxtyā́yi) نر.م. توسعه یي،
غځېدلی.

پراخوالی (parāxwā́lay) نر.م. ۱) ارتوالی،
پلنوالی، پراختیا؛ ۲) ډېروالی، زیاتوالی.

پرار (parā́r) ص.نر.م. (ج. پراریان) ۱) شړل شوی،
تښتېدلی، فرار شوی؛ ۲) تښتنه، تېښته، فرار،
تښتېدنه.

پرار پانه (prārpāṇā́) ښځ.م. و.گ. پرهارپانه.

پرارتیا (parārtyā́) ښځ.م. تښتېدنه، له ملکه وتنه.

پراري (parā́ri) ص. نب. تښتېدلی، فراري شوی.

پرارېدنه (parāredána) ښځ.م. تښتېدنه، فرارېدنه،
ځغلېدنه، فرار کېدنه.

پراشوټ (parāsū́t) نر.م. ۱) هوايي چترۍ، داسې
وسیله ده چې په هغې سره له الوتکو نه ځان
راغورځوي؛ ۲) یو ډول توکر دی.

پراکریت (parākrī́t) نر.م. د پراکریت ژبه، د
سانسکریت نه وروسته د هندي آریاییانو
عامیانه او غیر ادبي ژبه.

پراگراف (parāgrā́f) نر.م. پاراگراف، د لیکنې
یوه برخه (بند)، د متن هغه برخه چې یو بشپړ
مفهوم د څو جملو په ترڅ کې افاده کېږي.

پراگماټیزم (prāgmātizám) نر.م. یوه معاصره
ایډیالیستي فلسفه ده چې وايي حقیقت هغه څه
دی چې گټور وي.

پرانا (purā́na) نر.م. د هندوانو مذهبي کتابونه دي
چې ویدونه په کې تشریح شوي دي.

پرانتز (prāntíz) نر.م. معترضه جمله، قوسونه.

پرانتل (prānatál) مص.مت ۱) خلاصول، بېرته
کول، پرانیستل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستل (prānistál) مص. مت. ۱) خلاصول، بېرته کول، پرانیتل، پرانستل، پرانیځل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستونکې وینا (prānistūṇkewaynā́) بنځ.م. افتتاحیه وینا.

پرانیستی لیک (prā́nistaylik) ق. سر پرانیستی لیک، سرواز لیک. سرخلاص لیک.

پراو (prā́w) نر.م. کونوبی، کنوبی، پاتې شوې بنوروا.

پراویز (parāwéz) نر.م. (ج. پراویزونه) پورویز، هغه پیڅه (توته) چې د لمنې لاندې یا باندې گرداگرده گنډله کېږي.

پرپای (parpā́y) ق. په لاس کې، په واک کې، په اختیار کې.

پر پر (parpár) اد. دردر، تر تر یو ډول اواز او غږ.

پرپرک (parparák) نر.م. د وزرو د وهلو اواز.

پرپرکی (parparákay) نر.م. یو ډول وزر لرونکی چینجی چې زیاتره په گنو کې پیدا کېږي.

پرپری (parpáray) نر.م. ۱) د مرغه د وزرو اواز؛ ۲) متېه کوره، توکه، شیتی، د جوارو شیته.

پرپېړه (parpeṛá) بنځ.م. رخړی، پوڅکی، گوڅی، مرخېړی، گوبلکه، ستوری.

پرت[1] (párt) ص. نر.م. تړلی، پرت.

پرت[2] (prát) ص. نر.م. ۱) عبث، بې ځایه، فضول؛ ۲) نر.م. د خراشکي د توکولو اواز.

پرتال (partā́l) لتون، پړتال، لټونه، غور.

پرتکې (pratáke) نر.م. برتهډنه، د مرغۍ د نیولو په وخت د وزرو اواز.

پرتل[1] (partál) نر.م. ۱) تیروری، هغه سامان چې کوچیان یې له کوچ نه مخکې بل ځای ته لېږي؛ ۲) د مړد کبو لوبه؛ ۳) یوه ونه ده؛ ٤) د ساروان د اوښ د پاسه تړلی ترنگړ.

پرتل[2] (pratál) مص. ل. لوېدل، پرځل، غورځېدل، پرځېدل، ځملاستل.

پرتله (partála) بنځ. م. مقایسه، مقابله.

پرتلیز (partáliz) نر.م. د پرتلې په ډول، مقایسوي، مقابلوي.

پرتم (partám) نر.م. دبدبه، شان وشوکت، جلال.

پرتمین (partámin) ص. نر.م. روښانه، د شان او دبدبې خاوند، هیبتناک.

پرتوگ (partū́g) نر.م. پړتوگ، هغه لباس چې د نامه نه لاندې تر بنگرو پورې اغوستل کېږي.

پرتوگاښ (partū́gāṣ) نر.م. بگه، گنډه، پرتوغاښ، د پرتوگ تړلو مزی.

پرته (práta) ق. ۱) بې، بدون، بې له، بې له دې؛ ۲) بنځ.م. ترته، فضولې خبرې، چتیات.

پرتیت (pártit) نر.م. لحاظ، خاطر.

پرتېدل[1] (pratedál) مص. ل. ۱) مسخه کېدل، د مخ جثه ورانېده؛ ۲) چتیات ویل.

پرتېدل[2] (partedál) مص. ل. د غوږ سوری بندېدل.

پرچ (práč) نر.م ۱) ترینجی، انتروشی؛ ۲) د منهې په وخت کې د هوسۍ اواز؛ ۳) غاب، ریکیبی.

پرچال (parčā́l) نر.م. بلی، د کلا د دېوال د تیږو چجه.

پرچاو (parčā́w) نر.م. ۱) د ژرندې د درولو لپاره د ناوې سره نښېدې ورخ؛ ۲) ق. پارچاو، اتال.

پرچتی (parčátay) نر.م. ۱) د چت کاگل (اخېړ)؛ ۲) د دېوال سوری، د دېوال چجه؛ ۳) سردو بلی، ښنډلی، سرنندی.

پرچک (pračák) بنځ. م. (ج. پرچکونه) پراویز، پرویز، پیته، کنارې، هغه زرې توته چې د څادر تیکری په څنډو پورې یې گنډي.

پرچل(۱) (parčál) نر.م. خسا میوه، د میوې پاتې شونې.

پرچل(۲) (práčal) مص. مت. پسرچ وهل، پرنجی کول، انتوسی کول، پرچنګ.

پرچنه (pračána) ښځ.م. پرچی، انتوسی، انړی، پرچنګ، ترینجی، پرنجی.

پرچوخی(parčū́xay) نر.م. دزخم پتخی، خیګ، خنډ، پترکی، کرنډ، خیږ، د زخم پټ.

پرچون (parčū́n) نر.م. ج. کمه کمه سودا کول، له دوکان څخه لږ لږ شی رانیول، د عمده ضد.

پرچی (práčay) نر.م. پرنجی، انتوسی، انړی.

پرځای (parǰā́y) ق. ۱) ځای په ځای، تم، ولاړ، موجود، ساکن؛ ۲) عوض، بدل، عوضی.

پرځول (parǰawál) مص. مت، غورځول، څملول، پرې ایستل، نسکورول، پرتاوول.

پرځېدل (parǰedál) مص. ل. پرزېدل، پرېوتل، سکورېدل، غورځېدل، څملاستل.

پرخ (párx) نسر.م. هغه اواز چې د خولې په ذریعه د اوبو له شیندلو څخه پیدا کېږي.

پرخاش (parxā́š) نر.م. ۱) د خولې جنګ، د خولې جګړه؛ ۲) ص. نر.م. بې پروایي، بې باکه.

پرخټ (parxáṭ) نر.م. ۱) په لوښي کې له اندازې نه زیاته وره شوې ډوډۍ؛ ۲) په زوره خندا.

پرخم(parxám) نر.م ۱) بیرغ، جنډه؛ ۲) دلکۍ وتی، دلکۍ ځوندی؛ ۲) چوری، مچ شړونی.

پرخوا (parxwā́) ص.نب. پلوي، طرفدار، ملګری، په طرف ولاړ، په پلو.

پرخواتوب (parxwātób) نسر.م. طرفداري، پلوي، ملګرتیا، پرخواوالی، پلونیونه.

پرخول (parxawál) مص. مت. شیندل، پونه کول (په خوله)، شنل، د اوبو پاشل.

پرخه (parxá) ښځ.م. (ج. پرخې) ۱) شبنم، شونم، چنی؛ ۲) ښورمک، نری او میده باران.

پرخیال (parxyā́l) نسر.م. د ناروغ خولې کول، پر رنځور او ناروغ خوله راوستنه.

پرخیز (párxiz) ص. نسر.م. ۱) له انصافه لېرې، بې انصافه؛ ۲) فرق کوونکی.

پرداخت (pardā́xt) نسر.م. پسروا، توجه، پاملرنه، پوښتنه، پلټنه.

پرده (pardá) ښځ.م(ج. پردې) ۱) هغه ټوکر چې پر کړکیو او دروازو ځړول کېږي؛ ۲) پټ راز؛ ۳) حجاب، ستر؛ ٤) هغه نازک حایل چې دوې برخې سره بېلوي- د سږو پرده؛ ٥) د مجبوریت له مخې ګوزاره؛ ٦) مو. د موسیقۍ د یوې آلې دانه یا سوری، د موسیقۍ د یوې آلې کرچ.

پرده پوښ (pardápoṣ) نر.م. پرده ساتی، پرده دار.

پردی (parday,práday) ص. نسر.م. (ج. پسردي) بېګانه، اجنبي.

پردی پالنه (pradaypālána) ښځ.م. پردی واله، بېګانه پرستي.

پردیس (pard(é,i)s) ص.نر.م. پردیسی، مسافر، د بل ځای، جلاوطن.

پرړه (parṛá) ښځ.م. (ج. پرړې) ټوکه، وشته؛ ۲) لا په باته، دروغ رښتیا، لا په شا په.

پرړي (páṛi) ښځ.م. کولرا، وبا، بابو، هیضه.

پرزه (purzá) ښځ.م. (ج. پرزې) ۱) ټوټه، ټوکره، حصه، د ماشین سامان؛ ۲) لنډ لیک، رقعه.

پرستار (prastā́r) نر.م. (ج. پرستاران) ۱) نرس، ناروغپال؛ ۲) څوک چې د بل چا غم خوري.

پرستاري (prastā́ri) ښځ.م. ۱) ناروغ پالنه، د ناروغانو خدمت او پالنه، نسرس دنده؛ ۲) غمخوري، څارنه، مواظبت.

پرسد (parsád) ص. نر.م. ۱) پرحال. پرهوش. په خود، پرخود؛ ۲) هوښيار، عاقل.

پرسنده (parsánda) ښځ.م. وچه غوښه، د لاندي وچه غوښه.

پرسنه (parsná) ښځ.م. د اس پرشنه، د اس انبار، لږو، خشنه، خاشنه، خراشنه.

پرسوناژ (parsūnáž) نر.م. ج. ۱) لوی او نامتو سړی، د پام وړ سړی؛ ۲) ایکتر، لوبغاړی.

پرسونل (parsūnál) نر.ج ۱) شخصي، خصوصي، په ځان اخته؛ ۲) فني خلک، فني عمله، غړی.

پرش(۱) (párš) نر.م. په متروکه یا تازینه وهل.

پرش(۲) (prâš) نر.م ۱) پرشی، پرشهار؛ ۲) پرنجی؛ ۳) په چا باندې ناڅاپه قهربدل؛ ٤) وږه، ډانګه، شنډی، بند، ډکه، دسېل د اوبو د ګرځولو لپاره له کانو، ډبرو او لښتو څخه جوړ شوی ديوال.

پرشاتګ (paršātág) نر.م. شاتګ، عقب نشيني، برګشت، ارتجاع.

پرشاتمبونه (paršātambawána) ښځ.م. شاته تمبونه.

پرشی (páršay) نر.م. درشل، تادری، څيرزيږی، ددروازې د چوکاټ لاندينی لرګی.

پرشي (párši) نر.م. يو ډول مشهور ګل دی.

پرشېدل (prašedál) مص. ل. پرنجېدل، انتروسی کول، ترینجېدل، پرجېدل.

پرښته (prıṣtá) ښځ.م. (ج. پرښتې) ملايکه، ملائيکه، ملکه، فرشته، پرشته، پريشته.

پرښه (parṣá) ښځ.م (ج. پرښې) پرشه، تخته سنګه، د غره د تيږو لړ.

پرغاړه (pargāṛá) ق. ۱) په ذمه، په غاړه، منلی، قبول، په باندې؛ ۲) په غاړه کړی، اغوستی؛ ۳) پرې تېل، برې وراړول.

پرغړک (pargaṛák) نر.م. ۱) ذسه. تنګسی. وښه. کښه. ذاسه، د پېړي په سر کې د باره تړلو لپاره لرګی.

پرغز (pargáz) نر.م. جګجانی، د اوسپنې تبر، غشی چې شاته يې بڼکې تومبلې وي؛ ۲) قهر، غوسه؛ ۳) د ناروغ د بېهوښی حالت؛ ٤) ص. نر.م. له چل څخه ډک، دوکه باز.

پرغزناک (pargaznāk) ص. نر.م. غوسه ناک، قهرژلی، قهرېدلی، عصباني.

پرغزي (pargázi) ص. نب. ۱) د غوسې حالت، قهرېدلی؛ ۲) بې ترتيبه؛ ۳) بېهوښوونکی.

پرغو (pargū́) نر.م. سری، پلغو، پړغو، پېړيغی، کولبې لپاره په غاړه شوي غوايان، سيلی.

پرک (parák) نر.م. هغه ګونځې ګونځې توکرچې د کميس په لمن باندې ګنډل شوی وي.

پرکار(۱) (parkā́r) نر.م. (ج. پرکارونه) فلزي يا پلاستيکي هندسي آله ده.

پرکار(۲) (purkā́r) ص. نر.م. ج. فعال، تکړه، ډېر کارکوونکی، کارکن، پرکاره.

پرکال (parkā́l) ص. نر.م. ۱) بېخوده، سست، لټ، بېکاره؛ ۲) مړتت، کاهل.

پرکالتيا (parkāltyā́) ښځ.م. سستي، بېکاري، لټي، کاهلي، تنبلي.

پرکالېدل (parkāledál) مص. ل. ۱) سستېدل، کاهلېدل، لټېدل؛ ۲) ګنګسېدل، ستړی کېدل.

پرکټی (parkáṭay) نر.م. (ج. پرکټي، پرکټيان) ۱) پرګټی، برګټی، د دويم واده په وخت کې په مور پسې راغلی د بل پلار بچی؛ ۲) ص. نر.م. شيطان، بدمعاش، ورانکاری هلک.

پرکټۍ (parkaṭáy) ښځ.م. د پرکټي مؤنثه بڼه، برګټه؛ و.ګ. پرکټی.

پرکښ (parkáş) نر.م. ښه کش شوې لینده.

پرکن (parkán) نر.م. (ج. پرکنونه) د ښېلولو برید یا پوله، د جلاکولو حد، د حد برجی (ځلی).

پرکوټ (parkūţ) ص. نر.م. ۱) بې وسه، خوار، بې وزله؛ ۲) اړ، حاجت مند، محتاج.

پرکوټ کول (parkūţkawál) مص. مت. ۱) بې کاره کول. : کار جوګه نه ګڼل؛ ۲) اړ کول.

پرکی (párkay) نر.م. پرپرکی، لـولکی، پتنګ، پتن، پروانه، ککی، سترګک، ډیبی.

پرګانه (pargānā) ص. نب. خور، خپور، خوروور، تاش په تاش، تیت پرک.

پرګانې (pargāne) ښځ.م. هغه شولې چې بې له بزغلې کرلې کېږي یعنی تخم کرل کېږي.

پرګنه (pargána) ښځ.م. (ج. پرګنې) ۱) کورنی، خېل، پرګه، کورمه؛ ۲) علاقه، سیمه.

پرګنیز (parganíz) نر.م. ولسي، وګړیز، وګړنی.

پرګونډو کول (pargonḍokawál) مص. مت. اېلول، ماتول.

پرګول (purgól) نر.م. ۱) د پېغلتوب د عصمت پرده، دبکارت پرده ۲) ص. ښځ.م. بکره پېغله.

پرګویه (purgoyá) ص. نب. ۱) دریابي شاعر، هغه شاعر چې ډېر شعرونه وایي؛ ۲) باتو، لاپو؛ ۳) کړتن، کړوتو.

پرګويي (purgóyi) ښځ.م. غورې، کړتې، لاپې، شاپې، ډېرې خبرې.

پرګه (pargá) ښځ.م. (ج. پرګې) خېلخانه، پرګنه، کورنی، کورمه، خپل خپلوان.

پرګی (párgay) نر.م. پیرګی، پورګی، د ځېړی د ونې مېوه.

پرله اوښتل (parlaāwaştál) مص.ل. بازیګره خوړل، اوړېدل، اوښتل، سرکوټی خوړل، سر په ځنګه اوښتل.

پرله باندې (parlabānde) ق. یو پر بل، سر پر سر، یو د بل د پاسه، لاندې باندې.

پرله پسې (parlápse) ق. یو پر بل پسې، په یو مخ، مسلسل، متواتر، یو بل پسې.

پرله پورې (parlapóre) ص. نب. نښتې، جوخت، څنګ په څنګ، ورپورې، ورپسې، نښتی.

پرله وهلی (parlawahálay) نر.م. مضبوط، غښتلی، قوي، غټ، چاغ، څورب، مزی.

پرمال (parmāl) نر.م. ګونډي مال، سرمال، د غنمو د ګونډي غوبل.

پرمان (parmān) نر.م. حکم، فرمان، امر، په رسمي چارو کې هغه لیکلی سند او امر چې د دولت له ډېر لوړ مقام څخه صادرېږي.

پرمخ (parmáx) ق. ۱) په مخ باندې؛ ۲) وړاندې، مخکې؛ ۳) ښېخي، له یوه سره، تول.

پرمختګ (parmaxtág) نر.م. پرمختیا، وړاندې تګ، پېشرفت، ترقي.

پرمختلی (parmaxtálay) نر.م. پرمختللی.

پرمختیایي (parmaxtyāyi) ص. انکشافي، ارتقایي، مخ پرانکشاف، مخ پروده.

پرمخیون (parmaxyūn) نر.م. پرمختلون، پرمختګ، وړاندې تګ.

پرمېخې (parméxi) ښځ.م. ۱) خوبولی، پرمېښې؛ ۲) ګډوډ خوب؛ ۳) پرېشاني.

پرمېږه (parmeŗá) ښځ.م. پوځکی، پرېږه، مرخېړی، ګوځې، ستوری، ورخېړی.

پرمېښې (parmeşáy) ښځ.م. څربه غوا، چاغه غوا، تیاره غوا، مزې غوا.

پرنا (parnā) ص. نب ۱) نېشه، خمار؛ ۲) فکرمند، حیران، اندېښمن.

پرناله (parnālá) ښځ.م. تری، ناوه، په بام کې د باران د وتو لاره.

پرناوړی (parnāwáṛay) ص. نر.م. ۱) نښه شوی، نښه، خمار؛ ۲) فکرمند، اندېښمن.

پرنج (pránj) نر.م. ۱) پرنجی، انتروشی، انتوسی، د پرنجی اواز؛ ۲) دوگانه، جالی، گونډه، د تاک هغه اوږده لښته چې سریې په خاوروکې ښخ کړي او بیا یې د ژمي په آخر کې جلا کوي.

پرنجل (pranjə́l) مص. ل. پرنجېدل، پرچېدل، پرنجی کول، انږي کول، انتوسی کول.

پرنجی (pránjay) نر.م. پرچی، انتوسی، پرنځی.

پرنجېدل (pranjedə́l) مص. ل. پرچېدل، پرنځېدل، انږېدل، انتوسېدل، پرنجی کول.

پرنچ (práñč) نر.م. پرنځ، پرنج، د پرنجي غږ، د انتوسي اواز، د انږي غږ.

پرنځ (pránǯ) نر.م. و.گ. پرنچ.

پرند (paránd) نر.م. ځادر، پړونی.

پرنډ (pránḍ) ص. نر.م. ۱) وراني شوي شیدې، خیدک شوي شیدې؛ ۲) پرن، پرم؛ ۳) لخته شوي وینه؛ ٤) ص. نر.م. منجمد، کلک.

پرنډتوب (pranḍtób) نر.م ۱) د شیدو کلکېدنه، د شیدو تخه کېدنه؛ ۲) د وینې لخته کېدنه.

پرنډېدل (pranḍedə́l) مص.ل. ۱) تومنه کېدل، مایه کېدل؛ ۲) کلکېدل؛ ۳) وینې لخته کېدل.

پرنسیپ (pránsip) نر.م. اصل، مبدأ، پیل، مایه، ماده، وضع، قاعده، اساسي موضوع، د اخلاقو او چلند قواعد، عقیده، مسلک.

پرنۍ (párnəy) ښځ.م. فریني، پیریني، یو خواړه دي چې له شیدو او د وريجو له اوړو څخه تیارېږي.

پرنی (párnay) نر.م. (پرنې) پړونی، سپېره او خاکي رنگه بوټی دی.

پرو(۱) (parū́) نر.م. برو، تود باد، توده هوا، تندباد.

پرو(۲) (purū́) ص. نب. خوشې، ارزه برزه، فضول.

پروا (parwā́) ښځ.م. (ج. پرواوې) ۱) خیال، اند، فکر، لحاظ، خاطر؛ ۲) دار، وېره، باک.

پروانگي (parwā́ngi) ښځ.م. سپارښتنه، هدایت، سپارښت.

پروانه (parwānā́) ښځ.م. (ج. پروانې) ۱) پتنگ، پتن، اورپښت؛ ۲) اجازه نامه؛ ۲) عاشق.

پروپاگنډ (prupāgánḍ) نر.م. مشهور کول، ریکلامول، د شهرت ورکولو عمل، د چا تعریف یا غندنه، له حقیقته لرې خبرې.

پروت (prót) ص. نر.م. (ج. پراته) ۱) ملاست، غځېدلی؛ ۲) ایښی، کېښودلی؛ ۳) بېکاره، بې وجهې، سست؛ ٤) موجود، په کې.

پروتوالی (protwā́lay) نر.م. ۱) ملاسته، غځېدنه؛ ۲) عرض، پلنوالی.

پروته (protá) ښځ.م. ښېرا، بد دوعایي.

پروټ (porwáṭ) ص. نر.م. چاغ، غټ پټ، څورب، غښتلی، مزی، قوي.

پروټتوب (parwaṭṭób) نر.م. چاغي، چاغوالی، مزیتوب، زورورتوب.

پروړ (proṛ) نر.م. بوس، پروړه، پوړ، پروړی، پلاله، د غنمو او اوربشو سپین بوس.

پروړوالا (proṛwālā́) ص. نب. بوس خرڅوونکی، پروړ خرڅوونکی.

پروړه (proṛá) ښځ.م. (ج. پروړې) ۱) بوس؛ ۲) د شولو وابنه؛ ۳) نا میده شوي وابنه.

پروزی (prózay) نر.م. غلبېل، چڼوونی، چانوونی، پرویزی.

پروږه (prožá) ښځ.م. (ج. پروږې) ۱) طرح، نقشه، پروجکټ، پروگرام؛ ۲) قصد، نیت.

پروسږ (parosáz) ق. تېر کال، پروسږ کال.

پروسږ کال (prosazkā̃l) ق. پروسکال، پروسږ، تېر کال، ړومبی کال.

پروسږن (parosazán) ص. نـر.م. تېر کال، پروسږنی، پروسکلنی، پروسکلن.

پروسس (prū́sıs) نـر.م. عملیه، پروسه، تعامل، مرحله.

پروسه (prosá) ښځ.م. (ج. پروسې) بهیر، پروسس، عمل، مرحله، عملیه، تعامل.

پروف (prū́f) نـر.م. ۱) خاکه، مسوده؛ ۲) چاپ شوی کاغذ له اصلي متن سره کتل او تېروتنې بې سمول؛ ۳) حل، ثبوت، اثبات.

پروفیسر (profisár) نـر.م. پوهاند، هغه څوک چې لوړ علمي مقام ولري.

پروګرام (prográ̃m) نر.م. ۱) طرح، پروژه، د یو کار د مراحلو ټاکل؛ ۲) کرنلاره؛ ۳) تعلیمي او درسي نصاب.

پرول (parawā́l) مص.مت. ۱) څغلول، منډه ورکول ۲) پارول؛ ۳) څه شی د غلا په ډول تښتول؛ ٤) خوځول؛ ٥) څه شی په تاو لرې غورځول.

پرول دودی (prūldóday) نر.م. دلالي، کمېشن.

پرولوګ (prológ) نر.م. پرولاګ، سریزه، مقدمه، پیل؛ د کتاب او نورو سریزه.

پرون (parū́n) ق. تېره ورځ یا پرون شپه، پرون ورځ، پرون شپه.

پرونه (parawā́na) ښځ.م. ۱) څغلونه، په منډه کونه؛ ۲) د غلا په ډول تښتونه.

پرونی (parū́nay) ص.نر.م. د پرون د ورځې، د تېرې ورځې؛ په تېرې ورځې پورې مربوط.

پروېزی (parwézay) نر.م. (ج. پرویزي) پروزی، چنوونی، د اوړو غلبېل، چاڼ.

پروین (párwin) نر.م. پرېوونی، پیرونی، د ظفر ستوري، زمبک ستوري.

پره (pará) ښځ.م. (ج. پرې) ۱) د ژرندې د څرخ پل یا ارې غابنې؛ ۲) د غره تېره څوکه؛ ۳) پلو، مخه؛ ٤) ډله؛ ٥) پلوي، ننګه؛ ٦) جګړه، د خپګان ښکاره کول، نـوغې ورسول؛ ۷) د بیل (یوم) څنډه؛ ۸) پلټنه، لټون؛ ۹) تفتیش.

پرهار (parhā̃r) نـر.م. ۱) ټپ، زخم، پرهر؛ ۲) د الوتلو په وخت د مرغانو د وزرونو اواز.

پرهار پانه (parhārpāṇá) ښځ.م. (ج. پرهارپانې) د بارتنګ پانه، بارتنګ، ګزک پانه.

پرهارتون (parhārtū́n) نـر.م. عملیات خونه، جراح خونه، د جراحي ځای.

پرهار ژلی (parhāržálay) ص.نـر.م. پرهارجن، پرهاري، ټپي، زخمي، مجروح، پیروژلی.

پره جنبه (parajanbá) ښځ.م. (ج. پرې جنبې) ډله بازي، ګوند بازي، ګوندیماري، ګوندي.

پره دار (paradā́r) ص. نر.م. مل، ملګری.

پره هی (paráhay) نر.م. جبل، د اوسپنې کلک او مضبوط میخ چې تیږې پرې باسي.

پرهېز (párhez) نـر.م. ۱) ځان ساتنه؛ ۲) د کتو وړونکو حیواناتو د کتې هغه ځای چې د زخم په اندازه غوځ یا څیرې شوی وي.

پرهېزانه (parhezāná) ښځ.م. پرېزانه، د پرهېز خواړه، د ناروغ ځانګړي خواړه.

پرهېزګار (parhezgā̃r) ص. نـر.م. متقي، تقوا دار، له بدو ځان ساتونکی، پرهېز کوونکی.

پرې (pre) اد. ۱) باندې، پر، ورباندې، په، دپاسه؛ ۲) مخ. مختاري دی لکه: پرېوتل او پرېښودل؛ ۳) ص. نب. غوځ، قطع.

پری (paráy) ښځ.م. ښکه، ډلۍ، د یېم راکښل، اینجه، ماںجه، پال کش، هغه چړی او بېل چې په دوو کسانو راښکل کېږي.

پریال (paryā́l) نر.م. ١) یو ډول کېږدۍ، یو ډول خېمه؛ ٢) پرده، پاریال، هغه پرده چې یوه کوټه په دوو برخو ویشي.

پرې ایستل (preistál) مص.مت. ١) شملول، پرې باسل، غورځول، پرځول؛ ٢) په ځای (بستره) کې بیده کول یا شملول.

پرې اینښکه (preiṣáka) ښځ.م. و.گ. پرېښکه.

پرې باسل (prebā́sál) مص.مت ١) پرځول، اړتاوول ،ښکوروول؛ ٢) تریل، کښته گوزارل، لاندې اچول؛ ٣) وریاندې اچول؛ ٤) بیده کول.

پرېبدل (parebdál) مص. مت. پرېبل، وهل، پېل، ټکول، ډبول.

پرېت (prit) نر.م. شره، حپ.

پرېټ (paréṭ) نر.م. پرېډ، رسم گذشت، عسکري تعلیم قدم؛ ٢) د سر ویښتان په خاص ترتیب جوړول؛ ٣) پټ پلیټ، په کالي کې بخۍ کول.

پریچ (preč) نر.م. (ج. پرېچونه) پسرچ، نالبکی، ریکیبی، بشقاب، نعلبکی.

پرېڅر (precór) ق. ځنگزن، ځنگځن، یوې خواته، بېل، یوې ډډې ته، بېلگلوت، گوښې ته.

پرېدار (predā́r) ص.نر.م. و.گ. پېره دار.

پرېدل [١] (predál) مص. مت. پرېښودل، پرېښل، پرېږدل.

پرېدل [٢] (paredál) مص. ل. ١) د الوتونکو د وزرو اواز پورته کېدل؛ ٢) څغلېدل، په منډه کېدل، څغاستل؛ ٣) د یوه شي په غلا تښتول کېدل.

پرېړ (preṛ) ص. نر.م. ج. ١) غوټ، پیړ، پنډ؛ ٢) په غوښو پټ، چاغ، مزی، شلنډ.

پرېړوالی (prerwā́lay) نر.م. پېړوالی، پنډوالی، غټوالی، پرېړتوب، پرېړتیا.

پرېړول (preṛawál) مص. مت. ١) پنډول، غټول، پېړول، ضخامت زیاتول؛ ٢) مزی کول.

پرېړه (preṛá) ښځ.م. (ج. پرېړې) ١) غوټه، پنډه، پېړه؛ ٢) و.گ. پروړه.

پرېړی (preṛáy) ښځ.م. کریکه، تره‌ته، د غنمو او غلې د ساتلو لپاره له پوزې څخه جوړ شوی شی (کندو ډوله).

پرېړېدل (preṛedál) مص. ل. پنډېدل، پېړېدل، غټېدل، ضخامت زیاتېدل.

پرېز (parez) نر.م. (ج. پرېزونه) و.گ. پرهېز.

پریږه (prežá) ښځ.م. طلاق.

پرېږدل (prezdál) مص. مت. و.گ. پرېښودل.

پرېږه (prezá) ص.نب. ١) وچکالي، کاختي وهلی، قحطي ځپلی؛ ٢) د غلې کمبود، قحطي.

پریسه (prisá) ص.نب. ١) بېکاره او وزگاره ښځه؛ ٢) وېرېدلې، دارېدلې، ترهېدلې.

پرېشان (prešā́n) ص.نر.م. ١) خفه، خپه، دلگیر، سرگردان؛ ٢) خوار، بې وزلی؛ ٣) خورور، وېر.

پرېښته (pareṣtá) ښځ.م. (ج. پرېښتې) فرشته، ملایکه، پرښته.

پرېښکه (preṣáka) ص. ښځ.م. (ج. پرېښکې) طلاقه شوې، پرېښوولې، پرې اېښې.

پرېښودل (preṣodál) مص. مت. ١) پرېږدل، پرېښول؛ ٢) خلاصول، خوشې کول؛ ٣) روسته پاتې کول؛ ٤) لاس اخیستل؛ ٥) طلاقول.

پرېښون (reṣū́n) نر.م. جوټه، لیښوین، سرویغی، پسمانده، پاتې شونی خوراک.

پرېښونی (preṣū́nay) نر.م. پسمانده، پاتې شونی.

پرېښوول (preṣowál) مص.مت. و.گ. پرېښودل.

پرېښي (préṣay) صف. نر.م. ۱) پرې ښې، پرېښودلی، خلاص کړی؛ ۲) پاتې کړی.

پرېکړون (prekṛún) نر.م. فیصله، پرېکړې، پرېکړه، پرېکون، پرېکوڼ، لنډون.

پرېکړه (prékṛa) ښځ.م. ۱) فیصله، پرېکړون، غوڅه؛ ۲) پرېکون، لنډون؛ ۳) کره وره، څېره؛ ۴) د زړه سوڅېدو وړ څېره.

پرېکړه لیک (prekṛalík) نر.م. فیصله لیک، فیصله نامه، قطعنامه.

پرېکړی (prekáṛay) مف. نر.م. ۱) غوڅ شوی، پرې شوی؛ ۲) فیصله شوی؛ ۳) ادا شوی، ادا کړی، خلاص کړی.

پرېکول (prekawál) مص. مت. ۱) شلول، څیرې کول؛ ۲) غوڅول؛ ۳) فیصله کول؛ ۴) کیندل.

پرېکون (prekún) نر.م. ۱) لنډون، پرېکړون، د واده ورکولو فیصله؛ ۲) بېلتون، بېلوالی؛ ۳) پرېکړه، فیصله؛ ۴) غوڅونه؛ ۵) اختلاف.

پرېکونه (prekawána) ښځ.م. غوڅونه، لنډونه.

پرېکوڼ (prekuṇ) نر.م. ۱) سرټکوونی، سربند؛ ۲) بچوکی؛ ۳) انګړ، د کور او حویلۍ غولی.

پرېکه (préka) ښځ.م. ۱) و.ګ. پرېکړه؛ ۲) ف. مطلق امر (غوڅ کړه!).

پرېکېدل (prekedál) مص. مت. ۱) غوڅېدل، قطع کېدل؛ ۲) شلېدل، څیرې کېدل؛ ۳) فیصله کېدل، ختمېدل؛ ۴) کیندل، کنستل.

پریم (prim) نر.م. (ج. پریمونه) د نس پرده، برنغ، د خېټې پرده، پرین.

پرېم (prem) نر.م ۱) مینه، محبت؛ ۲) فریم، چوکاټ حلقه، دعینکو چوکاټ؛ ۲) ډانچه.

پرېمان (premán) ص. نر.م. ۱) پرېمانه، ډېر زیات؛ ۲) اباد، ښېرازه.

پرېماني (premāní) ښځ.م. زیتوالی، بروالی.

پرېمښتل (premaṣ̌tál) مص. ل. پرېمل، مېښت کېدل، مشتېدل، اوسېدل، مېشته کېدل.

پرېمل (premál) مص. ل ۱) اوسېدل، مېشت کېدل، پرېمښتل؛ ۲) مص. مت. ځای نیول، قبضه کول لاس ته راوستل، لاندې کول.

پرېمن (premán) ق. په ډاډه، په اطمینان، په تسل، په مزه، په خوند، په خوښۍ.

پرېمینځل (preminʒ́ə́l) مص. مت. ۱) مینځل، وینځل، پرېولل؛ ۲) لمبول.

پرین (prin) نر.م. ۱) پریم، دنس پرده، دخېټې پرده ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه.

پرینځل (prinʒ́ál) مص. مت. و.ګ. پرېمینځل.

پریند (prind) نر.م. پرین، پریم، برنغ، د نس پرده.

پرېڼ (paryáṇ) نر.م ۱) بندوبست، سرشته، تنظیم؛ ۲) جوړښت، سلا، مشوره.

پرېڼی (paryaṇáy) فا. نر.م. ۱) ترتیبوونکی، سرشته کوونکی؛ ۲) پوه، هنرمند.

پرېو (prew) نر.م. مرید، منونکی، دچا په پله پسې تلونکی، تعقیبوونکی.

پرېوان (prewán) ص. نر.م. و.ګ. پرېمان.

پرېواني (prewāní) ښځ.م. و.ګ. پرېماني.

پرېوت (prewát) نر.م. لوېدیځ، مغرب، لمر پرېواته.

پرېوتل (prewatál) مص.ل. ۱) څملاستل، غځېدل، ویده کېدل؛ ۲) غورځېدل، راګوزارېدل، لوېدل؛ ۳) ډوبېدل؛ ۴) دېره کېدل؛ ۵) یرغل کول؛ ۶) پاتې توېدل؛ ۷) نړېدل؛ ۸) په سوداګرۍ کې تاوان؛ ۹) ناکامېدل؛ ۱۰) ناروغېدل.

پرېولل (prewlál) مص. مت. و.ګ. پرېمنځل.

پرېولنه (prewlána) نر.م. پرېولنګ، پرېمینځنه، پاکونه، وینځنه، مینځنه.

پرېوينځل (prewinȷ̌ál) مص. مت. و ګ. پرېمنځل

پرېياسته (preyāstá) نر. ج. ١) ځملونه، ويده کونه؛ ٢) راکښته کونه، پرېباسنه، راکوزونه؛ ٣) غځونه، اوږدونه، کښکونه.

پرېيستل (preistə́l) مص. مت. ١) پرېباسل، غځول، ويده کول؛ ٢) راکښته کول، راکوزول، راغورځول، رااچول.

پرېښتل (preiṣtə́l) مص. مت. پرېيستل.

پرېښی (preiṣáy) مف. نر. م. (ج. پرېښي) خوشی شوی، پرېښودل شوی، ترک شوی، ازاد شوی، خلاص شوی، ترک کړی.

پړ (páṛ) ص. نر. م. (ج. پړه) ١) ملامت، ګرم؛ ٢) مغلوب؛ ٣) بند؛ ٤) نر. م. کانېزه ځمکه؛ ٥) قمارخانه؛ ٦) پُل.

پړاپه (pṛāpá) ښځ. م. (ج. پړاپې) ببغه، ببوغه، کورکوړی، کرکوړی، کتميره، کوړکوته.

پړاته (paṛātá) ښځ. م. (ج. پړاتې) و ګ. پراته.

پړاخ (pṛā́x) ص. نرم. ج. پراخ، ارت، پلن، ببرته.

پړاخ پزی (pṛāxpázay) ص. نر. م. پلن پزی، د پلنې پوزې خاوند، پوزور، پيت پزی.

پړاس (pṛā́s) نر. م. کړس، تک، پړک، شپېره.

پړاکی (pṛā́kay) نر. م. (ج. پړاکي) بدخويه سړی، قهرجن سړی، بې حوصلې سړی.

پړان پس (pṛānpás) نر. م. کرپش، کته پيش، ګوتړک.

پړانګ (pṛā́ng) نر. م. يو ځيرونکی ځناور دی.

پړانګ پيش (pṛāngpíṣ̌) نر. م. غرنی پش، پيشو پړانګ، نيمچی، سارانی پيشکه.

پړانګه (paṛāngá) ښځ. م. ١) خرخوړی، ځيرانګه، چيروه، د زړې توتې چيرې؛ ٢) کرښه، ليکه، خط؛ ٣) د پړانګ مونث.

پړانه وړانه (pṛānawṛāná) ښځ. م. ١) پړه وړه، ګرمه ناګرمه، حق ناحق؛ ٢) شرط، جوارې.

پړاو (paṛā́w) نر. م (ج. پړاوونه) رباط، منزل، تکانه، تيسن، تم ځای.

پړپوس (paṛpū́s) نر. م. (ج. پړپوسونه) ١) سړی، پپوس؛ ٢) بېکاره سړی؛ ٣) دووس، دله.

پړت (pṛát) نر. م. ١) بړستن، شيرک؛ ٢) په دام کې د نښتې مرغۍ د وزرود ښورېدلو اواز، پرتېدل.

پړتاوول (paṛtāwawə́l) مص. مت. نسکورول، پرځول، راځملول، راګوزارول، راغورځول.

پړتاوېدل (paṛtāwedə́l) مص. ل. غورځېدل، ګوزارېدل، نسکورېدل، پرځېدل.

پړتوب (paṛtób) نر. م ١) پړتيا، ملامتيا، پړوالی، ګرمتيا؛ ٢) مغلوبيت، مغلوبېدنه.

پړتوګ (paṛtóg) نر. م. (ج. پړتوګونه) پرتوګ.

پړته (paṛtá) ښځ. م. ١) پړکه، ليندکی، کيکړی، د مرغيو د نيولو اله؛ ٢) چيندښتکرو.

پړتيا (paṛtyā́) ښځ. م. (ج. پړتياوې) ګرمتيا، ملامتيا، ګرموالی، پړوالی.

پړتېدل (pṛatedə́l) نر. م. پورته پورته غورځېدل.

پړچتی (paṛčátay) ښځ. م. ړيکی، رپ، چنې، په دېوال کې د لوښی اېښودلو ځای، تاقچه.

پړخ (pṛáx) نر. م. تک، تق، پړک، پړق، د تمانچې ډزا او د شپېړې اواز.

پړده (paṛdá) ښځ. م. (ج. پړدې) و ګ. پرده.

پړده (puṛdá) ص. نب. ١) مسوول، ذمه وار؛ ٢) باوري، يقيني.

پړده پوښ (paṛdapóṣ) نر. م. رازساتونکی، پرده ساتونکی، معتمد، عيب پټوونکی.

پړسبن (pṛasabə́n) ص. نر. م. سست، پړسېدلی، پړسپن، له باده ډک، پړسنډ، پوسن، پړسوبن.

پړسمن (prasmán) ص. نسر.م. ۱) پړسېدلی، ډډ شوی؛ ۲) پوست، سست؛ ۳) ناپوده، بې ځې، بې کاره؛ ٤) سوړ، ناراست، لټ، تنبل.

پړسنده (parsánda) ص. نب. ۱) پړسېدلی، ډوسه، ډډ؛ ۲) پړسولی، له غوسې نه ډډ؛ ۳) ورو ست.

پړسوب (parsób) نسر.م. پاړسوب، تنډوالی، ډډوالی، ډډون، پړسېدنه.

پړسوبن (parsobán) ص. نر.م. ډډ شوی، پړسېدلی.

پړسول(۱) (parsawál) مص. مت. ۱) ډډول، تنډول، پاکول؛ ۲) قهرول؛ ۳) بلاربول؛ ٤) بنه وهل.

پړسول(۲) (prasawál) مص. مت. ۱) پړ کول، په ځپېړه وهل؛ ۲) چول، چاودل.

پړسونګا (parsūngā́) نر.م. پړسېدلی، خېټور.

پړسونګی (parsū́ngay) نسر.م. پړسېدلی سری، ډډ بډ سړی.

پړسېدل(۱) (parsedál) مص ل ۱) ډډېدل، تنډېدل؛ ۲) قهرېدل، غوسه کېدل؛ ۳) حامله کېدل.

پړسېدل(۲) (prasedál) مص. ل. ۱) پړقېدل، وهل کېدل؛ ۲) چاودېدل، درز کېدل.

پړغشه (parğáša) ښځ.م (ج. پړغشې) ګنډه، بګه، بډه، لال ګنډه.

پړک(۱) (prák) نر.م. ۱) ټک، ځپېړه؛ ۲) ځلا، ځل، د رڼا ځریکه؛ ۳) د سترګو په رپ کې، لږ وخت.

پړک(۲) (park) نسر.م. ۱) د خلکو یوه ورو کې ډله؛ ۲) د پسو وړه رمه؛ ۳) ریږدېدا؛ ٤) همزولتیا؛ ٥) د بېلو مرغلرو لړ؛ ٦) دلمنځې لرګی؛ ۷) د ډم د چېرې د تېرو کولو ځرمن.

پړکا (prakā́) ښځ.م ۱) ځلا، رڼا، برېښنا؛ ۲) ټکا، تقا، د ځپېړو اواز.

پړکمشر (parkmašár) نسر.م. (ج. پړک مشران) بریدګی، خورد ضابط.

پړکول (prakawál) مص. مت. ۱) پړقول، ځلول، برېښول؛ ۲) وهل؛ ۳) آواز ایستل، چکچک.

پړکه (parká) ښځ.م. (ج. پړکې) پټکه، کېکړې، د مرغیو د نیولو اله، لومه یا ښېتلی.

پړکهار (prakahā́r) نر.ج. تکهار، تقهار.

پړکی (párkay) نسر.م. ۱) پنډۍ، لینګی، ساق، لنګی؛ ۲) د ښخاربوټی، تور ګاړ.

پړکۍ (parkáy) ښځ.م. ج. بښکی، پړکه، ګزکه، د مرغیو د نیولو آله.

پړکېدل (prakedál) مص. مت ۱) ځلېدل، برېښېدل، پړقېدل، ځلغېدل؛ ۲) مص. ل. رېږدېدل، رپېدل، لړزېدل، ترېدل، پړېدل، دګېدل.

پړم (prám) ص. نر.م. و ګ. پړن.

پړمبۍ (prambáy) ښځ.م. ج. ۱) پمبری، تناکه، پولی؛ ۲) داوبو د سر پوکانۍ، ډومبک، حباب.

پړمخ (parmáx) ق. پـړمخ پرېوتی، پړمخ پـروت، نسکور، پړمخې، اپوته.

پړمخې (parmáxe) ق. پـړمخ، په مخ پـرېوتی، پړمخ پروت، نسکور پروت، اپوته پروت.

پړمخی (parmáxay) نر.م ۱) برغـولی، د کټوې خاورین سرپوښ؛ ۲) ص. نر.م. اپوته.

پړنګ (prá́ng) نر.م. ج. ۱) د ژړا اول غږ، بړینګ؛ ۲) ص. نر.م. بې جرئته؛ ۳) جذام، خراړه، یو ډول بده ساري ناروغي ده.

پړنګا (prangā́) ښځ.م. (ج. پړنګاوې) ۱) ژړا، پړنګ؛ ۲) ټنګا، پنګا، چنګا، ډنګا.

پړنګن (prangán) ص. نر.م. ژړن، چنګن، بړنګن، پړنګن.

پړنګول (prangawál) مص. مت. ژړول، بړنګول.

پړنګی (prángay) مف. نسر.م. (ج. پړنګي) په خوراړه اخته، خراړي نیولی، جذام نیولی.

پړنګېدل (pṛangedə́l) مص. ل ۱) ژړېدل، جړېدل، برنګېدل، پړنګېدل.

پړنه (pṛána) ښځ. م (ج. پړنې) ملامتیا، ملامتوالی، پړه.

پړنه وړنه (pṛanawṛána) ښځ. م. پړه ګالل، ګرمه منل، ملامتیا منل.

پړوالی (paṛwā́lay) نر. م. ګرموالی، پړتوب، ملامتوالی، ګرمتوب.

پړوپی (pṛū́pay) نر. م. (ج. پړوپي) ۱) څلورمه برخه، کوروی، پاو، چارک؛ ۲) ښځ. م. د وزن یوه پیمانه، د وروړي شپاړسمه برخه.

پړوستي (pṛósti) ښځ. م. ۱) پله، پلی، غوړګی؛ ۲) پولی، د جوارو پولی.

پړوکی(۱) (pṛūkáy) نر. م. (ج. پړوکی) ۱) لړ؛ ۲) مصرع، د شعر برخه؛ ۳) غبرګاره؛ ٤) توته، د لرګي توته.

پړوکی(۲) (paṛū́kay) نر. م. ۱) وړه رمه، د پړک تصغیر؛ ۲) کندی، وړه بیاسته، لنډه پړی.

پړوکی پړوکی (pṛokaypṛókay) ص. نر. م. لړلړ، توټې توټې، برخې برخې.

پړول (paṛawə́l) مص. مت. ملامتول، ګرمول، مغلوبول.

پړومبه (pṛombá) ښځ. م. (ج. پړومبې) چیچړنه، چیچړه، ډنګره غوښه، خرابه غوښه.

پړومبې (pṛómbe) ښځ. م. د پنېر یا مستو شنې اوبه، د پوڅې شنې اوبه.

پړوند (paṛwánd) ص. نر. م. غښتلی، قوي، کلک، ټینګ، پلونډ، مضبوط.

پړونی (paṛū́nay) نر. م. (ج. پړوني) زړوکی، ټیکری، پوړنی (د ښځو څادر).

پړه(۵) (pṛá) ښځ. م. ۱) ملامتي، ګرمتیا، مغلوبوالی؛ ۲) ص. ښځ. م. ملامته، د پړ مؤنث؛ ۳) نر. م. ج. د پړ جمع.

پړه تکې (pṛatáke) ښځ. م. ۱) الټکې، لغتې وهنې، پوناکې؛ ۲) لوڅې پوڅې.

پړی (páṛay) ص. نر. م. (ج. پړیان) ۱) جوارګر؛ ۲) د قمارخانې مشر؛ ۳) نر. م. بیاسته، رسی.

پړۍ (paṛə́y) ښځ. م. ۱) د کانو، ګټو داسې ایښودل چې لس لس فوټه یې اوږدوالی او پلنوالی او یو فوټ یې جګوالی وي؛ ۲) لرګي، تیږې او بوجۍ چې سر په سر کېښودل شي.

پړۍ پړۍ (paṛəypaṛə́y) ق. کتار کتار، قطار قطار، سر په سر (بوجۍ او لرګي).

پړیت (pṛit) ص. نر. م. ۱) له داره غلی او پټ شوی؛ ۲) پیت، چیت؛ ۳) نر. م. د الوتلو په وخت کې د مرغ د وزرونو اواز.

پړیخ (pṛix) ص. نر. م. ۱) چیت، پیت، پړیت؛ ۲) جینګ، چینګ، چینګ خولی.

پړیخ پزی (pṛixpázay) ص. نر. م. چیت پوزی، پلن پزی، جیت پزی، پیت پزی.

پړېدل (paṛedə́l) مص. ل. ۱) ملامتېدل، ګرمېدل، ۲) مغلوبېدل؛ ۳) بې ځایه غړېدل؛ ٤) لړزېدل.

پړیس (pṛis) ص. نر. م. پلن، پړیخ، بې ډوله، تیس، بدشکله، بې ډوله (مخ).

پړیم (pṛim) ص. نر. م. پړیم، لخته شوې وینه، یخه وینه، کلکه وینه، پرنډه وینه.

پړین (pṛin) ص. نر. م. ډېر خوړین، زیات پوخ، له وخته تېر، خوړین پړین، خوړت پړت.

پړینګ (pṛing) نر. م. ۱) چینګ، د ژړا د پیل اواز؛ ۲) هغه سپینه ماده چې د بچي له پیدا کېدو څخه مخکې له غوا څخه راوځي؛ ۳) د کولمو د پاسه د غوښې یو، کلکه پرده.

پړینگهار (pṛingahā́r) نر.م. چینگهار، د ژړا د پیل اواز.

پړي والا (paṛiwālā́) ص.نر.م ۱) رسی پلورونکی ۲) بندي، جوالي، کلي، حمال.

پړ ځپونی (pazcapū́ṇáy) ص.نر.م. د پـزې ځپونی، د پوزې دستمال.

پزغمی (pazǧámay) نر.م. تیک، چـرگل، خلی، مېخک، مېخکی، د ښځو د پزې گانه ده.

پزول (paẓawā́l) مص. مت. ۱) بـزول، بدکاري کــول، بد فعـلي کــول؛ ۲) داړول، بیــرول، وېرول.

پزوهل (pazwahā́l) مص.مت. په نشتر وهل، وینه کښل، رگ وهل.

پزه (paẓá.a) ښځ.م. پوزه، تمبزی، پیزه، سړمه..

پزی (pázay) نر.م (ج.پزي) ۱) بوی، وږم: ۲) ښځ. م. چاغوالی، ځوربوالی، غټوالی.

پزېدل (pazedā́l) مـص. مـت. ۱) جـوشـېدل؛ ۲) ژوبلېدل؛ ۳) مص. ل. ترېدل، پزپز کول.

پزیز (páziz) نر.م. پزنی، هغه آواز چې په پوزه ادا کېږي.

پزین (pázin) ص. نر.م. له پوزي نه جوړ شوی، له مزري نه جوړ شوی شی، له انډېري سره اړوند.

پژرکی (pažárkay) ص.نر.م. ۱) بېږگی، قهرجن، حملې ته تیار؛ ۲) خپه، ژر خپه کېدونکی.

پژواک (pažwā́k) نـر.م. ۱) ازانگـه، انگـازه، انگی، د غږ غبرگېدنگ؛ ۲) د یوه گل نـوم؛ ۲) یو افغاني سیاستپوه، شاعـر و لیکوال چې نوم یې عبدالرحمن و.

پژی (pažáy) نـر.م. (ج.پژی) پړی، ځان، جثه، تنه او بوده، قواره، اندام.

پړل (paẓál) مص. مت. تراشل، توږل، تراشول.

پړوی (paẓwáy) نـر.م. (ج.پړوي) د تنستې یو سر او بل سر ته لگېدلی لرگی.

پړی (paẓáy) نر.م. ۱) وگ.پژی؛ ۲) لبچه، لپڅه، د لاس یوه برخه.

پس[1] (pás) ق. بیا، وروسته، پس له دې، له دې وروسته، ناوخته، پس ته، څټ ته؛ ۲) اد.تو.

پس[2] (p(a,u)s) نر.م. ۱) نری غږ؛ ۲) پسکی، له معدې نه د هوا خارجېدل.

پسات (pasā́t) نر.م. فساد، شر، پساد.

پساتي (pasā́ti) ص.نر.م. فسادي، شري، وران سړی، شیطان.

پساري (pasā́ri) نر.م. هغه دوکاندار چې بادیان، اربږه، سپېرکۍ، او... خرڅوي.

پساله (pasālá) نر.م. گانه، زیور، پسول، کالی.

پسانځ (pasā́n) نر.م. بلور، د بلور کانی، نوزی، د څرخ کانی، د چړې د تېره کولو گرده ډبره.

پسانی (pasā́ṇay) ص. نر.م. پخنی، پخانی، لږ، کم، خځوری، ځنی، خسنی.

پساو (pasā́w) نر.م. ۱) پاتې شوې ښوروا؛ ۲) هغه ځمکه چې تر ټولو په آخر اوبه کېږي؛ ۳) مغزاوه هغه اوبه چې یو وار جامې په کې پریمنځل شي او بیا نورې جامې په کې خبشتې کړي.

پس پسی (paspásay) نـر.م. پسېدنه، د شونډو په سر خبرې کول، په غوږو کې پټې خبرې.

پست (pást) ص. نر.م. ۱) کښته، لاندې، ټیټ، کــوز؛ ۲) رذیل، بې وجـدانه، د بدو اخلاقـو خاوند.

پستاندار (pistā́ndā́r) ص. نر.م. تی لرونکی، غولانځ لرونکی، شیدې ورکوونکی.

پستکی (pastákay) نر.م. ۱) بوسغی، پوڅکی، د غوږو نرمې؛ ۲) هر نرم او نازک شی.

پستکی (pastákay) ښځ.م ۱) پخکی، پوخکی، پستوکی؛ ۲) هر نرم شی.

پستنه (pastána) ق. ۱) بهرته، بیا راګرځېدل، راستنه، جاروتل، واپس، په ورروستو؛ ۲) ښځ. مج. شاته تلنه، قهقهرایي؛ ۳) قی، کانګې.

پستو (pastū́) نر.م. ۱) پس خونه؛ ۲) د پاچا یا آمر هغه سامان چې د هغه له روانېدو څخه وروسته ورپسې وړل کېږي.

پستوالی (pastwā́lay) نر.م. ۱) پوستوالی، نرموالی؛ ۲) ټيټوالی، لاندي والی.

پستور (pastawə́r) نر.م. پسته وور، نرم باران، نري څاڅکی، ښورمک، نرمه شيګره.

پستورګی (pastwárgay) نر.م. هغه پسه چې نرمې او پستې وړۍ لري.

پستوړه (pastūṛá) جن. پاسته اوړه، نرم اوړه، ترمېده، نرمه دوړه، میده اوړه.

پستوکی (pastū́kay) نر.م. ۱) د غوړ نرمی، بوستی؛ ۲) پوستوکی، څرمن، پوست.

پستول (pastawə́l) مص. مت. ۱) میده کول؛ ۲) نرمول؛ ۳) ښه وهل، ډبول، ټکول.

پسته [1] (pastá) ښځ.م ۱) نرمه، ملایمه؛ ۲) د پنډۍ غوښه؛ ۳) ق. پس ته، بیا، ورروسته، بل وار، بله پلا؛ ٤) نر.م. بهرته شه! بېچ شه، پس شه.

پسته [2] (pıstá) ښځ.م. وچه مېوه ده چې دانې وړې او چغزی یې زرغون رنګ لري.

پسته وور (pastawū́r) نر.م. ۱) نرم باران، نری باران، ښورمک؛ ۲) شبنم.

پستي (pásti) ص. ښځ. م. ۱) ټيټوالی، لاندي والی، ښکته والی؛ ۲) ذلیلتوب.

پستې (pasté) ښځ.م.ج ۱) کنکۍ ژبه، حلقي ژبه، وړه ژبۍ؛ ۲) د پست جمع، نرمې.

پستېدل (pastedə́l) مص. ل. ۱) نرمېدل، میده کېدل؛ ۲) وهل کېدل؛ ۳) خبرې ته راضي کېدل

پسخاک (pasxā́k) نر.م. غم، نول، پرېشاني، فکر، کړاک، زړه خوړل، اندېښنه.

پسخند (pısxánd) نر.م (ج. پسخندي) ریشخند، پېشاړه، ملنډې، مسخرې.

پس خورده (pasxordá) ص. ښځ.م ۱) پاته شونی، جوټه، پاتې شوی خوراک؛ ۲) کنګړ، کنګر.

پسخول (pasxwə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول، قهرول، تحریکول؛ ۲) نر.م. د اري بوره؛ ۲) ګیچه، څڅبوکی، زوړل، زوول، توفاله.

پسخه (pasxá) ښځ.م. (ج. پسخې) و ګ. پخسه.

پسرلنی (pasarlánay) ص. نر.م. د پسرلي، د پسرلي مربوط.

پسرلنۍ (pasarlanə́y) ښځ.م. ۱) د پسرلي اړونده بولله (شعر، قصیده)؛ ۲) د پسرلي مربوطه.

پسرلی (pasárlay) نر.م. (ج. پسرلي) څرموني، څرمنی، سپرلی.

پسرو (pasráw) ص. نر.م. ۱) ورپسې تلونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) نر.م. پسګوبي، غیبت.

پسکاوڼ (paskāwə́ṇ) ص. نر.م. پسکن، پسن، تسن، تسکن.

پسکاونه (paskāwaṇá) ښځ.م. ۱) د پسکاوڼ د کلیمې مؤنث؛ ۲) د الوبالو په څېر یوه ونه ده.

پسکه (paská) ښځ.م. ۱) ورسته، ورسته بهډی؛ ۲) هر ښځینه وروست شی؛ ۳) پسکی.

پسکی (pusákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوړ کې خبرې، پټې خبرې.

پسکۍ (paskə́y) ښځ.م.ج. پسکه، تس.

پس منظر (pasmanzár) نر.م. شالید، تاریخي سیر، پخوا ته نظر کونه.

پسندی (psánday) نر.م. د سپنېتو لوبه.
پسنی (pásnay) نر.م. (ج.پسني) وگ. پسونی.
پسوا (paswā́) ق. پسې شا، شاته، په غیاب کې.
پسور (pasór) نر.م. سور، بر، لندوالی، په‌لنډو، پلنوالی.
پسورور (pasorawár) ص. نر.م. سورور، پلن.
پسول[1] (pasól) نر.م. گانه، زېور، گېنه.
پسول[2] (pasáwal) مص. مت. ورو ورو غږول، غلی غلی په خبرو راوستل.
پسول[3] (pusáwal) مص. مت. څکول، په سگرېټ، چلم، او پایپ باندې د خرو سکو جوړول.
پسولل (pasolál) مص. مت. سینگارول، ښکلل، گاڼل، ښایسته کول، ډولي کول، پسولول.
پسولېدل (pasoledál) مص. ل. ډولی کېدل، ښایسته کېدل، ښکلی کېدل.
پسونی (pasū́nay) نر.م. ۱) په کندی کې ناست، په خوکۍ کې ناست؛ ۲) مورچل، خڅه، خزه، څوکۍ، څارځای، کمین، څوځای.
پسه[1] (psá) نر.م. (ج. پسونه) ۱) گډ، مېږ، نروز؛ ۲) ص. نر.م. ساده، ناپوه.
پسه[2] (pása) ق. ۱) وروسته، پسته، له دې پسه، له دې وروسته، بیا؛ ۲) ښځ. م وگ. پسکه.
پسهار (pashā́r) نر.م. پس پسې، پټې خبرې.
پسي (pısi) ص. نب. مغرور، متکبر، کبرجن.
پسې (páse) ق. ۱) وروسته، ورپسې، څېرمه، شاته؛ ۲) ښځ.م.ج. ککرې، پسه، هغه زهرې چې د کوز د خاوند له خوا شپانه ته دورې د پیدا کېدو په وخت کې ورکوي؛ ۲) د نجلۍ د پیدا کېدو په مناسبت شیریني.
پسېدل (pasedál) مص. ل. ۱) پس پس کول، پټ پټ غږېدل، سوکه سوکه ږغېدل؛ ۲) پخېدل.

پسېره (paserá) ق. پرسېره، برسېره.
پسې شا (pas(e,i)šā́) ق. پشلا، پسوا، په ناموجودگۍ کې، په غیاب کې.
پسین (pasin) ص. نر.م. وروستنی، آخرنی.
پسینه (pasiná) ص. نب. ۱) وروستنی، آخرنی، له تاکلي وخت څخه وروسته کرل شوی فصل؛ ۲) افکس، سیفیکس، په گرامرکې د کلیمې منځني او وروستني ټوروستاړی.
پسیه (pasyá) ښځ.م. (ج.پسیې) بُسرې، پسه، د ورې یا ورغومې د پیدا کېدو له امله د رمې د خاوند له خوا شپون ته انعام ورکول.
پش[1] (páš) نر.م. (ج.پشیان) غوریش، نریش، پشی، پشک، د پیشو مذکر شکل.
پش[2] (paš) نر.م. ۱) پښ، پښهار، د باد اواز، د مار اواز؛ ۲) د اور لمبې، د لمبو غرهار.
پشار (pašā́r) نر.م. (ج.پشارونه) پیروی، ملایي، قیماق، قیماغ، ارپاش، رش.
پشت[1] (pušt) نر.م. (ج.پشتونه) ۱) دچرگې شو، دیوې چرگې د هگیو له شروع څخه ترکوږکېدو پورې دوره؛ ۲) د چرگې په ډونگه کې دهگیو ځای؛ ۳) شا، څټ؛ ٤) نسل، خاندان، کورنی؛ ٥) پېړی؛ ٦) دبیالې پشت، د کاریزه پشت.
پشت[2] (pášt) نر.م. پشته، پیشی، پشې شبه، د پیشو یا بلیکۍ د شړلو اواز.
پشته (puštá) ښځ.م. (ج. پشتې) ۱) بند، تهوکر، د سېلاب د مخنیوي لپاره مانع یا خنډ؛ ۲) وقایه، مقوا د کتاب پوښ؛ ۳) د غره ډډه، د غونډۍ ډډه.
پشتي (pušti) ښځ.م. (ج.پشتي گانې) ۱) تکیه، سرویړدی؛ ۲) هغه دېوال چې د زاړه دېوال د کلکوالي لپاره جوړېږي.

پښتی (pıṡtáy) نر.م. (ج. پښتي) پاپړ گک، چینی گک، یو کوچنی سپی.

پښخل (paṡxál) نر.م. گنگڅړ، نهزه، وړی، خځلی، تیه‌وړی، گنگڅړی، خس و خاشاک.

پښ غوږه (paṡgwáẓa) ص. ښځ.م. سپین غوږي وزه.

پښقاب (pıṡqā́b) نر.م (ج. پښقابونه) پرچ، غاب، نالبکی، بشقاب، رکیبی.

پښک (pıṡák) نر.م. بونی، سپونی، سپېلومی، پیښک، برص.

پښکال (paṡakā́l) نر.م. و گ. بشکال.

پښکالی (paṡakāláy) ص. نب. د پښکال، هغه وابنه چې په پښکال کې راشنه کېږي.

پښکالۍ (paṡakāláy) ښځ.م. ج. پلش، بارانی، برساتی، د باران کوټ.

پښکنډی (pıṡkanḍáy) نر.م. (ج. پښکنډي) ۱) پښنگوری، د پښې بچی؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پښکه (páṡka) ښځ.م. (ج. پښکې) داره، پلېښه، پلېښکه، د مایعاتو (یا وینې) داره.

پښلا (paṡalā́) ق. پسې شا، په غیاب کې.

پښلره (paṡlára) ښځ.م. اخنک، پیشتری، یو ډول گیاه یا سابه.

پښم (paṡám) نر.م. ۱) نری باران، ښورمک، شوغ، پرخه؛ ۲) ډېر نری وېښته؛ ۳) وړی.

پښمکه (paṡmáka) ښځ.م. (ج. پښمکې) زمی، یو ډول بوټی دی چې جامې پرې مینځي.

پښلی (paṡálay) نر.م. په کاچوغې (قاشقې) سره تاوده مایعات سړول، د تودو اوبو سړونه.

پښمی (paṡmáy) نر.م. جونگی، جونگ، د اوښ بچی چې یو کلن وي.

پښنگ (pıṡáng) نر.م. هغه کچر، خر یا آس چې د کاروان په سر کې روان وي.

پښنگوری (pıṡangū́ray) نر.م. پښکوتی، پیشونگری، د پښې بچی، پښنگر.

پښواز (pıṡwā́z) نر.م. ۱) جامن، ختایي، خلکی، د بازینگر د گډا جامه؛ ۲) یو ډول کمیس.

پښوپړۍ (pıṡopṛáy) ښځ.م. یو ډول توپ بازي.

پښوگی (pıṡogáy) نر.م. (پښوگي) پیشوگی، نرپش، د پښې بچی، پښنگوری، پښکوتی.

پښول (paṡawál) مص. مت. پښول.

پښونډک (pasonḍák) نر.م. پښانډوک، غل، هغه سړی یا هلک چې وړې وړې غلاوې کوي.

پښه (páṡa) ښځ.م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) پښې، پښتې، پیشته، د پیشو د شړلو اواز

پښی (páṡay) نر.م (ج. پښي) ۱) یو ډول لوبه ده؛ ۲) پیشو؛ ۳) غونجی، لنډغوږی سیرلی.

پښې (páṡe) ښځ.م. پیشته، پیشتې، پیشې، د پیشو د شړلو آواز.

پښۍ (paṡáy) ښځ.م. ج. ۱) پیشو، پیشي؛ ۲) یو ډول خزنده ده چې په کرنیزو ځمکو کې پیدا کېږي؛ ۳) هغه غنم، چنې چې نینې کېږي.

پښېدل (paṡedál) مص. ل. و گ. پښېدل.

پښېرلی (paṡerláy) نر.م. یو کلن سېرلی.

پښې شا (paṡeṡā́) ق. و گ. پسې شا.

پښ[۱] (páṣ) نر.م. اهنگر، لوهار، آیینگر.

پښ[۲] (puṣ, paṣ) نر.م. پش، د مار آواز، د غوایي ښناری، د باد غږ.

پښانگه (paṣangá) ښځ.م. د مشک ښانگه، د ژي ښانگه، ښانگه، د غړ کې پښه.

پښبنی (paṣbanáy) ښځ.م. (ج. پښبنی) د پښ بنی، د لوار بنی، د من بنی.

پښت (páṣt) نر.م. ۱) پشت، څټ، ټبر، پښه، ريښه، نسل؛ ۲) سيری؛ ۳) ستو، نيم ځامې اوربشې يا غنم ييې او بې ميده شې نو وروسته ګوره يا بوره ورسره ګډه شي؛ خواږه خواږه ځنې جوړيږي. ګوړداني او ستوان يې هم بولي.

پښتنواله (paṣtanwālá) ښځ.م. پښتونواله، پښتونولي، پښتو، پښتني خويونه، پښتني اخلاق.

پښتني (paṣtáni) ص. نب. د پښتنو، د پښتون، په پښتو برابر د پښتنو له دود دستور سره برابر

پښتو (paṣtó) ښځ.م ۱) پښتو ژبه؛ ۲) پښتنواله، پښتونولي؛ ۳) مج. هوډ، توري، ميړاني؛ ٤) د يوې مجلې نوم چې لومړی ځل په ۱۳۱۱ کال کې د کندهار د پښتو انجمن د خپرنيز اورګان په توګه راووتله، اوس د افغانستان د علومو اکاډمۍ د پښتو څېړنو مرکز نشراتي اورګان دی؛ ۲) د پښتو په نامه په کوزه پښتونخوا کې هم يوه مجله خپريږي.

پښتوپانګه (paṣtopāngá) ښځ. م. ۱) پښتو زېرمه، پښتو ذخيره؛ ۲) د يوه کتاب نوم.

پښتو پښويه (paṣtopaṣoyá) ښځ.م. د پښتو ګرامر، د ژبې قواعد؛ د يوه کتاب نوم دی.

پښتو اکاډمي (paṣtoakā́ḍumi) نر.م ۱) و ګ. پښتو ټولنه؛ ۲) په پېښور او کوېټه کې د دوو بېلابېلو علمي څېړنيزو مؤسسو نوم دی.

پښتو ټولنه (paṣtoṭolána) ښځ.م. پښتو انجمن، دا ټولنه په نړۍ کې د پښتو اکاډمي په نامه پېژندل شوې وه، په ۱۳۱٦ ل کال کې د کابل د ادبي انجمن او د کندهار د پښتو ادبي انجمن د ادغام په پايله کې منځ ته راغله چې اوس د علومو په اکاډمۍ کې د يوه انستيتوت په سطحه فعاليت کوي.

پښتورګی (paṣtawə́rgay) نر.م. پښوګی، پښوډی.

پښتو ژبی (paṣtožə́bay) نر.م. (ج. پښتو ژبي) هغه څوک چې ژبه يې پښتو وي.

پښتو سيند (paṣtósind) نر.م. پښتو قاموس، د يوه قاموس نوم دی.

پښتو مرکه (paṣtomaráka) ښځ.م. هغه علمي مؤسسه وه چې د امان الله خان د واکمنۍ په لومړيو وختو کې تأسيس شوه.

پښته (puṣtá) ښځ.م. (ج. پښتې) ۱) د تاکو پشتې، د پالېزه پښتې؛ ۲) غونډۍ، تپه.

پښتۍ (paṣtáy) ښځ.م. ج. ۱) هغه نري هډوکي چې د سينې قفس يې جوړ کړی دی؛ د کتاب پښتۍ؛ ۲) د څنګ تکيه (بالښت).

پښتېدل (puṣtedál) مص.ل. و ګ. پوښتېدل.

پښکی (puṣkáy) نر.م. د مار، د ښۍ، د باد د جريان او د باد د چلېدو اواز.

پښلي (pṣáli) ښځ.م. ماسۍ، هغه جرابې چې د څرمنې پوښ وراچولی شوی وي.

پښلی (puṣálay) نر.م. (ج. پښلي) پايل، پايزېب، پښې زېب، پښولی، پيزېب.

پښ مار (paṣmā́r) نر.م. ښۍ وهونکی، دم کوونکی هغه څوک چې سکاره تازه کوي.

پښندی (pṣánday) نر.م. ۱) پښولی، پښوندی؛ ۲) زولنه، بېړی، ډوېک.

پښنګه (pṣangá) ښځ.م. دوه خاښې، دوه غاښې سکو، هغه آله چې د هغې سره د درمنده لواړ غنم او اوروي يا څوزان پرې شيندي.

پښوکي (paṣúki) ښځ.م. هغه جورابې چې د پنجې يا پښې ځای نه لري.

پښول (paṣawál) مص. مت. ۱) د مار یا غوا پښ پښ؛ ۲) لوهار په بنی اواز یا باد ایستل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

پښولی (paṣū́lay) نر. م. (ج. پښولي) پایزېب، پایل، د پښو گانه.

پښویه (pṣoyá) ښځ.م. ۱) د ژبې قاعدې، صرف و نحو، گرامر؛ ۲) د یوه کتاب نوم.

پښه (pṣá) ښځ.م. (ج. پښې) ۱) ښپه؛ ۲) کورنی، خیل، ټبر؛ ۳) حصه، برخه.

پښه ارته (paṣaārtá) ښځ.م. پای وازی، د پښې ارتونه، په نوي خیښی کې د زوم د کورنی او د نجلی د کورنی یوه او بل ته مېلمستیا کول.

پښه پرځای (pṣaparjā́y) د چېرځای، سمه ښه، عسکري بولی (قومانده).

پښه سوری (paṣasū́ray) نر.م (ج. پښه سوري) هغه چرگ چې د ناوې د راوړلو وروسته د آس یا موټر په مخ کې حلالېږي.

پښه یبل (paṣayibál) ص. نر.م. پښې یبلی، پښېله، پښې لوڅی، بې پیزاره پښې.

پښې (paṣáy) ښځ.م. شوکری، رواش.

پښې (páṣay) نر.م. مروړه، مرری، لته کش؛ ۲) له کوهې څخه د اوبو د بو کې د ایستلو رسی.

پښېدل (paṣedál) مص. ل. د مار یا غوایي پښ پښ کول.

پښې لوڅ (paṣelū́c) ص. نر.م. و گ. پښې یبل.

پښېمان (paṣemā́n) ص. نر.م. ۱) پښېمانه، لېچخور؛ ۲) له خپل عهد او قول څخه اوښتلی؛ ۳) شرمنده.

پښېمانتوب (paṣemāntób) نر. م ۱) پښېماني، پښېمانتیا، له خپلې ارادې گرځېدنه؛ ۲) بې ژبی، له خپله قوله گرځېدنه؛ ۳) شرمنده توب.

پښېمانېدل (paṣemānedál) مص. ل. ۱) له خپلې ارادې گرځېدل؛ ۲) له خپله قوله گرځېدل، له خپلې وعدې اوښتل؛ ۳) شرمنده کېدل.

پغنه (pağná) ښځ.م. په کوپین، تسکوري او مېښې سره د ځمکې د نرمولو کار.

پغه (pắğa) ض. په هغه، د (په هغه) مخفف شکل.

پف(۱) (paf) نر.م. د گنډلو یو ډول ماشین دی.

پف(۲) (puf) نر.م. ۱) د افسوس کلیمه؛ ۲) ورک شه؛ ۳) د کوم چا د مبالغې په مقابل کې د غبرگون په توگه هم پف وایي.

پک (pák) ص. نر.م. ۱) گنجی؛ ۲) نر.م. سنگاون، د کشتۍ چپو؛ ۳) پخه، د سرپخې؛ ٤) وخت، موقع؛ ٥) د ببړۍ مېږه، بو ک؛ ۲) وار، پېر.

پکار (pakā́r) ص. نب. ۱) په کار، په ښه، په ښمر، په گټه؛ ۲) باید، اړین، حتمي؛ ۳) خوښ، منلی؛ ٤) غوښتنه.

پکارېدل (pakāredál) مص.ل. په کار کېدل، په کار راتلل، په ښمرېدل.

پکرول (pakaráwal) مص. مت. ۱) گرول، نوکارې پرې لگول، گروشبېل؛ ۲) پارول، کتول.

پکرېدل (pakaredál) مص.ل. ۱) گرېدل، گروشېدل ۲) قهرېدل، پارېدل، تورېدل.

پکړ (pakáṛ) ص. نر.م. ۱) خوار، غریب، مسکین؛ ۲) نر.م. د لمنځې لرگی، دارچې لرگی.

پکل (pakál) نر.م. ۱) کېږ، چغ، پرده، هغه پرده چې له دورمو (نی) یا لوخو څخه جوړېږي؛ ۲) مص. مت. پیښل، کپه اچول، تلی اچول.

پکنه (pakána) ښځ.م. (ج. پکنې) پیښنه، کپه اچونه تلی اچونه، ورغوی اچونه.

پکو (pakó) ص. نب. پوزې ته راغلی، په تنگ، بې حوصلې، په عذاب، له ځانه ستړی.

پکول (pakól) نـر.م. وړینه ژمنی ...ولی، هغه خولۍ چې سر تر غوږونو په کې پ... ي.

پکوړه (p(i,a)kowṛá) ښځ.م. کچالو ... د نخودو په اوړو کې ککړ او په غوړو کې سـ... شي.

پکوڼی (pakūṇáy) ښځ.م. هغه ظلا... سوې ښځه چې بل چا نکاح کړې وي.

پکووالی (pakowā́lay) نر.م. ... ـدنه، پزې ته راتلنه، پوزې ته راتلنه، په عذابېد...

پکه (paká) ښځ.م. ۱) ابیوزی، بادپکې ...ادپکه؛ ۲) گنجی، ینبستهٔ وتلې، لـښنډی؛ ۳) ...نی، تلی، ورغومی.

پکه باښه (pakabā́ṣá) ښځ.م. کـوکـه ب... ه، یو ډول مرغه دی چې سر یې پک وي.

پکه پاپکی (pakapā́pakáy) ښځ.م. یو ...ل وابښه چې ښځ یې د کچالو غوندې دی.

پکه تیږه (pakatiẓá) ښځ.م. و گ. پله تیږه.

پکی (pakáy) ښځ.م ۱) اډی، د یوه جریب په اندازه یوه تخته پټی (ځمکه).

پکی[1] (pákay) نر.م. (ج.پکي) بیـوزی، بیزی، بادپکی، بادپکه.

پکی[2] (pákay) نر.م ۱) دپک تصغیر؛ ۲) کلک.

پکېدل (pakedál) مص.ل. پک کېدل، پو گ کېدل، گنجی کېدل، روتن کېدل.

پگ (pág) نر.م (ج.پگونه) غټه پگړۍ، غټ د... ار، لوی پټکی.

پگاړه (pagāṛá) ښځ.م. (ج.پگاړې) اشر، بلند، بسکر، پگړه.

پگړۍ (pagṛáy) ښځ.م. ۱) دستار، پگ، پټـکی، لنگی، لنگوټه؛ ۲) غیرت، همت.

پگڼ (pagáṇa) ښځ.م. ۱) و گ. پگاړه؛ ۲) د هندي کال یوولسمه میاشت، هندي (پهاگڼ).

پگوڼد (...wáṇḍ) نر.م. د ځسکې هغه وېش چې د نارینه و پر ...ت کېږي.

پگه (pága) ښځ. ... گ. پگړۍ.

پل[1] (pál) نر.م ...ام، قدم؛ ۲) د پښې نښه، منډ؛ ۳) د ژرندې ...د کاڼی؛ ٤) د کـلال څـرخ؛ ۵) معافونه ...ښنه؛ ٦) خصي ځاروی.

پل[2] (pıl) نـر.م ...اد ستر گو رپ، یوه گړۍ، لـږه شیبه، کم... ۲) و گ. پیل.

پل[3] (pul) نر.م ...پلونه) پر ویالې یا سیند د پاسه د تېرېدو جو... شوې لاره.

پلا (plā́) ښځ.م. ...پلاوې) ۱) نوبت، وار، ځـل، دفعه؛ ۲) وخ... وره، تگ، گشت.

پلار (plā́r) نر.م. ... پلرونه) آبا، بابا، دادا.

پلارتوب (...ārtób) نر.م. پلاروالی، پلارکېدنه، پلارولي.

پلارخېل (plā́rxel) نـر.ج. پلرگنی، پلارگنی، اباگنی، پلـ...ي خپلوان.

پلارمړی (plā́rm...ay) نر.م. (ج.پلارمړي) یتیم شوی، بې پلاره شوی، یتیم.

پلارنیکه (plārn...ká) نـر.م. کـورنی، کورمه، خېل خانه ...رگه، نسب.

پلارواکي (plārw...) نـر.م. هغه تاریخي دوره چې په هغـ... کې د یوې کـورنۍ تول صلاحیت د پلار په وا... کې وي. پاتریکال.

پلاز (plā́z) نـ...م. ۱) تخت، د پادچاهانو د ناستې ځای؛ ... واده په ورځ دزوم او ناوې د کېناستلو ځای.

پلازمېنه (plāzmená) نـر.م. (ج.پلازمېنې) دارالحکومه، پایتخت، د یوه هېوادمرکز

پلاس (palā́s) نـر.م. ۱) تاټ، بوجی، غټ او شـډل توکر؛ ۲) گلم، تغر؛ ۳) انبورته ورته یوه آله.

پلال (palāl) نر.م. ۱)غوښتنه، لټه؛ ۲)، ساتنه.

پلاله[1] (palālá) ښځ.م. ۱)پـروړه، دروزه، وابـه، سواره؛ ۲)منډلې، درمند سرای.

پلاله[2] (plālá) ص.نب. خوزاره، پـلال گیـره پتې، هغه پټې چې غنم او اوربشې وربانديې کرل شوي وي او بيا وربيل شي.

پلان (plān) نـر.م. (ج.پلانـونه) ۱) نقشـه، طرح، خاکه، پروژه؛ ۲)تجویز، تدبیر.

پلانده (plāndá) ښځ.م. غـبرنیول،خوانیول، پهلواني ۲)مجادله، جگړه، نزاع.

پلانکی (plānkay) ض. پلانی، فلانی، فلانکی، مبهم ضمير دی.

پلاڼ (plāṇ) نر.م. کته، هغه غټ توکی یا گیډی چې پرمخ يې ترنگړ گنډل شوی وي او د بار وړونکو حیواناتو پرشا اچول کېږي.

پلاڼه[1] (plāṇá) ښځ.م. ژی، رابیا، د اوبـو مشک، لوی مشک، لوی ژی.

پلاڼه[2] (palāṇá) ښځ.م. ۱)درمند، د بوسو کوټه، بوساړه؛ ۲)ترکتي لاندې هغه توته چې د خره په شا اچول کېږي؛ ۳) کته، ځل.

پلاو (palāw) نر.م. پلـو، پیلاو، په حرارت باندې پخې شوې وريجې.

پلاوی (plāway) نـر.م. استازډله، لېږلی شوی هیئت.

پل پټی (palpátay) نـر.م. پل گـرځـوونکی، پـل غلطوونکی، هغه سړی چې غل وپېژني او پل يې پټ کړي.

پلپل پاڼې (palpalpāṇe) ښځ.ج. ۱) د سپېدار د ونې پاڼې؛ ۲)د چینار یو ډول.

پلپوټ (palpóṭ) ص. نـر.م. ۱)پټ، مـخفي؛ ۲) نر.م. پردہ اچونه، عیب پټونه؛ ۳)گرځونه، اړونه؛ ٤)اغـوستـنه؛ ٥)یوه خبـره وړانـدې؛ ٦)غوښتنه، لټونه، پل پېټ.

پلپولک (palpolák) نـر.م. یـوډول تریخ بـوټی دی چې اوبو ته نږدې او په اوبوکې توکېږي.

پلپېټ جن (palpetján) ص.نر.م. پلتمن، ناقراره، ناارامه، اشوراند.

پلټ (pláṭ) نـر.م. ۱)یوه توټه ځمکه، لږځمکه؛ ۲)طرحه، نقشه، مسوده؛ ۳)خیال، نظریه.

پلټري (pláṭri) ښځ.م. لښتي، والۍ، دغوړو منډي، د ښځو د غوړونو گانه.

پلټرې (palaṭráy) ښځ.م. پلټې، پرلت، پلټې.

پلټگ (palṭág) نر.م. تقلید، پیروي، متابعت، په چا پسې تلنه، تقلید کونه، د چا په پله تلنه.

پلټند (palaṭánd) ص. نر.م. ناارامه، ناکراره.

پلټه (palṭá) ښځ.م. ۱)پیلته، پلیته، د ډېوې وټ، د مالوچو پلیته چې په لاتین او... کې يې اچوي؛ ۲)تیلی، د گـوگـړ خاش؛ ۳)دتاپلـټونو ځو داني چې په کاغذ او یا په پلاستیکي پوښ کې اېښودل شوی وي.

پلټې (palaṭáy) ښځ.م. په گـونډو کـښاستـنه، پلټرې.

پلټل (palaṭál) مص. مت. ۱)لټول، کتل، اړول رااړول؛ ۲)څېړل، مطالعه کول..

پلټمن (palaṭmán) ص. نر.م. ناارامه، ناکراره.

پلټن (palṭán) ښځ.م. (ج.پلټنې) پلټنه، عسکر، پـوځ، د پلیو عسکرو ټولگی، پلي عسکر چې شمېر يې له (۷۰۰ - ۱۰۰۰) پورې وي.

پلټنی (palṭánay) ص. نر.م. عسکر، سپاهي.

پلټون (plaṭūn) نر.م. کتنه، پلټنه، لټون.

پلټونکی (plaṭūnkáy) نر.م. لټوونکی، تالاشي کوونکی، اړوونکی رااړوونکی، مفتش.

پلچک (pulčák) نر.م. ۱) پروته، پېروته، عشق پېچان گل: ۲) کوچنی پل، پل گوټی.

پلخ (plāc) ص. نر.ج بېر، د بېر وېښته، گڼ وېښتان.

پلخېور (plāčewár) ص. نر.م. بېر وېښته لرونکی ښاروی..

پلرگنی (plarganáy) ښځ.م. و گ. پلارخېل.

پلرنی (plaránay) ص. نر.م. د پلار، پلار پورې تړلی.

پلستر (plastár) ښځ.م. ۱) هغه پټی چې پر ټپ یې ږدي: ۲) جرابه؛ ۲) اخېر، لېو، کاگل.

پلسه (palása) م. دروازه، لویه دروازه، د ښار ور.

پلشته (palīštá) ص. ښځ.م. کنچنی، پلیته، بد عمله ښځه، بدکاره ښځه.

پلغاشه (palğāšá) ښځ.م. سسته غوټه، غوړیاشه، هغه غوټه چې ژر خلاصېږي.

پلغټ (palğát) ص.نر.م ۱) وندی، گړندی، چټک؛ ۲) نر.م. سرکونډی، سر په ککری اوښتل.

پلغټي (palğáṭi) ښځ.م. تېزي، چالاکي، وندیتوب.

پل غلط (palğalát) ص. نر.م: منافق، تگ، دوه مخی، بدچلنده، بدگوزاره.

پلک (pálk) نر.م. د اوسپنې غټ ځتک چې د اوسپنو د ټکولو او سمولو لپاره په سندان نښلي.

پلکه (palká) ښځ.م. (ج. پلکې) ۱) پنکی، وړوکی مېخ: ۲) ښخ، رېښه؛ ۳) د ممیز په ښخ کې خلی: ٤) موټی، قبضه، د توري موټی.

پلکی (palakáy) ښځ.م. کېږه، د بیوې په کونده کې هغه کړی چې سپار پرې کلکوي.

پلگواښه (palgwāṣá) ښځ.م. غوړیشه، غونیاسه، غوړیاشه، پلواښه، د چېنې د تړلو تاري حلقه.

پلمن (palmán) نر.م. پلین، پلینه، یوه ونه ده چې له څانگو، جرړو څخه یې مسواک جوړوي.

پلمه (palmá) ښځ.م. (ج. پلمې) بهانه، بانه، حیله، مکر، فریب.

پلن (plán) ص.نر.م. ۱) پېرداره، سوروړ، عریض: ۲) مسطح، اوار: ۳) پلی، پیاده: ٤) نر.م. مف پلن شوی، ټکول شوی، اوارشوی.

پلن پاڼی (planpāṇáy) نر.م. گوپی، کرم، گلپی (گلداره کرم).

پلن تنی (plantánay) نر.م. د تناسلي آلت سر.

پلنتوب (plantób) نر.م. پلنوالی، پسوروړتوب، پلنتیا، سرورتیا، په سورلوی والی.

پلندر (palandár) نر.م. د مور دویم مېړه.

پلندی (plandáy) ښځ.م. ۱) جبه، بوخته: ۲) تگي، مکر، فریب، دوکه، چل.

پلنډه (planḍá) ښځ.م. (ج. پلنډې) ۱) پېټی، پنډه، وځه، پنډ، وځکی: ۲) د اسباب غوټه.

پلنډي (plánḍi) ص. نر.م. (ج. پلنډیان) پنډي، جوالي، پنډوړونکی.

پلن سری (plansáray) نر.م. ۱) پارو، راښبېل، بیم: ۲) ص. نر.م. کم عقل، ناپوه: ۳) پلن سر واله.

پلن گوټی (plangwáṭay) نر.م. منفرجه زاویه، هغه زاویه چې ترنوي درجې زیاته وي.

پلنوالی (planwāláy) نر.م. بر، سور، عرض.

پلني (pálni) نر.م. کالگیر، هغه پلنه تخته چې موچیان د کار په وخت ترزنگون لاندې نیسي.

پلنېدل (planedál) مص. ل. ۱) غورځېدل، په ځمکه غورځېدل: ۲) ویرېدل: ۳) څرېېدل: ٤) شله کېدل، خری کېدل، متیه کېدل.

پلو (paláw) نر.م. (ج. پلوونه) ۱) د څادر پیڅه: ۲) طرف، لوری: ۳) څنده، اړخ، د خیمې برده: ٤) ننگه، لوری، پلوي: ٥) و گ. پلاو.

پلوابنه (palwāṣá) ښځ. م. ۱) پلګوابیه، پلوشه، عوږاشه، ګوتمه، چپراس؛ ۲) خپل، خاندان؛ ۳) زنځیر، زولنه؛ ٤) د پرتوګ ابن غوټه.

پلوالی (palwālây) نر. م. بخښنه، ښښنه، عفوه، ورتېرېدنه.

پلوڅه (paloca) ښځ. م. (ج. پلوڅې) ژرګه، زلزله، اغزنه ونه- یو ډول ونه ده.

پلوڅکي (plócki) ښځ. م. پېخاړي، میخاړي، هغه پیچې چې د مېږو او وزو په پښو او لم پورې غرېږي.

پلودل (plodál) مص. مت. ۱) ناپ کول، اندازه کول، میچ کول.

پلور (plór) نر. م. ۱) بیه، ارزښت؛ ۲) خرڅلاو.

پلورل (plorál) مص. مت. خرڅول، په بیه ورکول.

پلورلیک (plórlik) نر. م. قواله (قباله)، د پلور (خرڅلاو) سند.

پلورنځی (ploránǰay) نر. م. دوکان، هټ، هټۍ،

پلورنه (plorána) ښځ. م. (ج. پلورنې) خرڅونه.

پلورونکی (plorūnkáy) فا. نر. م. خرڅوونکی.

پلوری (plóray) ص. نر. م. سوداګر، تجار، تاجر.

پلورینه (ploriná) ښځ. م. (ج. پلورینې) خرڅلاو، خرڅېدنه، پلورنه، خرڅونه.

پلوړه (plorá) ښځ. م. دهلیز، کوشکن، کفش کن.

پلوشه (palwaša) ښځ. م. ۱) څرېکه، څپره، د لمر راختو په وخت سره شغله؛ ۲) شعله؛ ۳) نور، تجلی، وړانګه.

پلوشین (palwašin) ص. نر. م. وړانګن، وړانګین، مشعشع.

پلوښه (palwáṣa) ښځ. م. و. ګ. پلوابنه.

پلوغوټه (plawğuṭá) ښځ. م. ۱) دوواده، سنتي یا نوي زېږېدلي د مبارکۍ لپاره چې خپلوانې راغلې وي د بېرته تګ په وخت کې مېوه، جامې او ... چې له ځان سره یې وړي وي دې ته پلوغوټه وایي؛ ۲) هغه روپۍ چې زوم یې د ناوې لیدنې په وخت خپلې ښځې ته ورکوي؛ ۳) هغه روپۍ چې د پلار یا ورور له خوا خپلې خورلنې ته د واده په ورځ په پلو پورې ورغوټه کېږي.

پلول[1] (plawál) مص. مت ۱) بښل، بخښل، معاف ول ۲) خصي کول؛ ۳) څګ منبل، غړکه شاربل.

پلول[2] (palawál) مص. مت. قدم کول، په ګام کول، څمکه په قدمونو کچ کول.

پلونډ (palwánd) ص. نر. م. څورب، غښتلی، چاغ، په غوښو پټ، پهلوان، غښتلی، تیار.

پلونډتوب (palwandtób) نر. م. څوربوالی، چاغوالی، تیاروالی، پلونډتیا، پلنډوالی.

پلونیا (palawniyā́) ښځ. م. فلونیا، یو ډول یوناني ترکیب (معجون).

پلوۍ (palawáy) ښځ. م. ۱) مستوره تجلی، مخ پټې ښځله، په ستر کې ناسته جلکۍ.

پلوی (paláway) نر. م. ۱) چرمباز، ترمباز، هغه غوړی چې په غوبل کې باندې طرف ته تړل شوی وي؛ ۲) طرفداري، پلوکونه؛ ۳) یو ډول توت؛ ٤) ص. نب. و. ګ. پلویز.

پلوي (paláwi) ص. نر. م. ۱) ګاونډي، همسایه، پلوان شریک؛ ۲) طرفدار.

پلویز (palwiz) ص. نر. م. ملګری، پلوي، حامي.

پله[1] (plá) ښځ. م. (ج. پلې) وجه، پښه، وربه، د انسان او ځیوان په وجود کې سپین او کلک اعصاب.

پله[2] (pála) ښځ. م. (ج. پلې) ۱) چاپېری، د تلې یوه پله؛ ۲) په لوري، پلو؛ ۳) د دروازې تمبه.

پله ایلی (palaniláy) ښځ. م. یو ډول هېلی.

پله پسې (palapáse) ق. پرلپسې، پرله پسې، یو په بل پسې، په یو مخ، مسلسل.

پله پورې (palapóre) ص. نب. نښتی، متصل، پیوست، پرله پورې، جوخت.

پله تیږه (palátiza) ښځ.م. رژېدونکې تیږه، دوړېدونکې تیږه.

پلی[1] (pálay) ص نر.م. (ج. پلي) ۱) پیاده، څړه، په پښو روان ۲) نر.م. پیاده عسکر؛ ۳) یو ډول کب؛ ٤) نر.م. ممپلی؛ ٥) د لوبیا، میوا و ... پلي؛ ٦) دانګورو د لښتو هغه ګیډۍ چې تر پرېکولو وروسته تړل کېږي؛ ۷) د سپارې پال، کرکې.

پلۍ[2] (pláy) ښځ.م. ۱) کیلي، کنجي؛ ۲) نوسی؛ ۳) سسپار.

پلۍ (paláy) ښځ.م. ۱) د ارټ د ګرځولو لرګی؛ ۲) ګرارۍ؛ ۳) کرنډۍ؛ ٤) و.ګ. پولۍ.

پلېپل (palepál) نر.م. پایلې، پایې، پالې، پایپل، د ماشوم اول اول قدم اخیستل.

پلیت (palit) ص. نر.م. ۱) مردار، ګنده، ناپاک؛ ۲) بدعمله، بدکرداره؛ ۳) ناولی، بېلمانځه.

پلېټکه (pletáka) ښځ.م. ۱) پلټه، پیلته، باتۍ؛ ۲) لمبه، شغله.

پلیتول (palitawál) مص. مت. ۱) ناپاکول، مردارول؛ ۲) بېلمانځه کول، ناولی کول؛ ۳) بدعمله کول؛ ٤) ورانول، بداخلاقه کول.

پلیتونی (palitónay) نر.م. هغه لرګی چې مالوچ او وړی پرې تاوېږي.

پلیته (palitá) ښځ.م. (ج. پلیتې) ۱) پلته، د ډیوې یا لاتین باتۍ؛ ۲) شوته، توکه، د جوارو شوته؛ ۳) کڅوره، هغه کڅوره چې د مړي د پرېمنځلو په وخت کې لاس ته وراغوستل کېږي.

پلیتېدل (palitedál) مص. ل ۱) مرداربېدل، ناپاکه کېدل؛ ۲) بدعمله کېدل، بدفعله کېدل.

پلېټ (palet) نر.م. ۱) بشقاب، غاب، نالبکۍ؛ ۲) خوراک؛ ۳) د موټرو لمبر (نمبر پلېټ).

پلېټن (pletán) نر.م. پټیلن، د جولا هغه لرګي چې تنسته ترې تاووي.

پلېکو (plekū́) ښځ.م. و.ګ. پایکو.

پلي کول (plikawál) مص. مت. ترسره کول، عملي کول، تطبیقول.

پلېل (plel) جن. ۱) پیلیل، خوشبویه تېل، روغن موی، سرغوړ، پولیل؛ ۲) پلیڅۍ.

پلې لار (plelā́r) ښځ.م. څړه لاره، د پلیو لاره، پیاده رو.

پلېمن (plemán) نر.م. و.ګ. پلمن.

پلېنه (plená) ښځ.م. و.ګ. پلمن.

پلېونه (plewána) ښځ.م. پلېنه، پلېون، بایکړ، د مسواک ونه.

پلیه (palyá) ص. نب. پلي، پیاده، په پښو، څړه.

پم (pám) نر.م. ۱) خاربښت، پمنتوب، یو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) دجوارو خوري، دجوارو سبوس، د رشقې میده ګي یا ګل؛ ۳) پخه، د ګنجې د سر روتې؛ ٤) خځوزي.

پمانی (pamā́nay) نر.م. پمنکی، پمنې، پمنه، پونی، یو غرنی تریخ نبات دی.

پمبه (pambá) ښځ.م. ۱) خځوځکی، چوخانی، د څه شي ذره؛ ۲) خورې، توته؛ ۳) کربوسکه.

پمبه چو (pambačó) نر.م. پمبې چو، کالکه، وچه غوزه، د پنبې وچه غوزه.

پمبی (pambáy) نر.م. ۱) پم، دجوارو خور، د ریشقې میده ګي؛ ۲) اخور، پاخور؛ ۳) تومبی، کرانی؛ ٤) تان.

پمبی مشر (pambaymášar) نر.م. ۱) میراخور، ؛ نوبلي مشر؛ ۲) داروغه، د سل چا د درمندو سو غاروکی.

پمپ (pámp) نر.م. ۱) د هوا پمپ، د باد ورکولو آله؛ ۲) بمبه، د اوبو بمبه، د اوبو کښلو آله.

پمل (pamál) نر.م. پېمل، اندازه کول.

پمپول (pampawə́l) مص. مت. ۱) هوا ورکول، له باده ډکول؛ ۲) اوبه ښکل، اوبه ایستل.

پمپي (pámpi) ص. نر.م. ۱) هوا ورکوونکی؛ ۲) نر.م. د ښځو یو سپک شان ګورګابی.

پمفلېټ (pámflet) نر.م. پامفلېټ، وړه رساله.

پمن (pamán) ص.نر.م. ۱) پون، خاربښتي، په پم اخته؛ ۲) خوار، نېستمن؛ ۳) بدبخت.

پمنتوب (pamantób) نر.م. پمنتیا، پمنوالی، خاربښ لګېدنه.

پمن کوړ (pamankóṛ) نر.م. ۱) پېس، د برص ناروغي؛ ۲) خاربښت، کهل، تخمور.

پمن کوړن (pamankoṛə́n) ص. نر.م. ۱) پمن چینجن، د پم په ناروغۍ اخته؛ ۲) ډېر خوار.

پمنکی (pamánkay) نر.م. پمنه، پونی، یو غرنی نبات دی، و.ګ. پمانی.

پمنول (pamanáwal) مص. مت. ۱) د پم په ناروغۍ اخته کول؛ ۲) غریبول، خوارول.

پمنېدل (pāmanedə́l) مص. ل. ۱) خاربښت لګېدل، د پم په ناروغۍ اخته کېدل؛ ۲) خوارېدل.

پمېچو (pamečó) ښځ.م. و.ګ. پمبه چو.

پن(۱) (pán) نر.م. سفر، مزل، پند.

پن(۲) (pun) نر.م. و.ګ. پم.

پنا (panā́) ښځ.ص. نر.م. ۱) پټ، غایب، له نظره پټ؛ ۲) ښځ.م. سیله، مرسته، امن، حفاظت؛ ۳) فنا؛ ٤) نري باران، پوني، پواره؛ ٥) ښځ.م. خوروونه، پنه، اوبونه؛ ٦) پونه، اوبه شیندنه.

پناځای (panājā́y) نر.م. د پټېدو ځای، د پناه ځای، د امن ځای، ژغورځای.

پناغوښتنه (panāγoṣtə́na) ښځ.م. شوغوښتنه، پناخواهي.

پناوړنه (panāwṛə́na) ښځ.م. شوړونه، پناه ګزیني، پناهنده ګي، مهاجرت.

پنجالی (panjā́lay) ښځ.م. د ډول او پنایي لپاره پنجره غوندې ځای.

پنجالی (panjā́laṣ) ښځ.م. جغ. ژغ. یغ.

پنجره (panj(a)rá) ښځ.م. قفس، پنجره، د مرغیو د ساتلو کېس.

پنجغاښی (panjγā́ṣay) نر.م. ۱) پینځغښی، هغه حیوان چې پنځه غاښونه یې کړي وي؛ ۲) لرګین پنځه غاښیزه غاښور چې پټي جوړوي

پنجکی (panjákay) نر.م. موټنی، دستګیر، د دروازې موټی.

پنجه (panjá) ښځ.م. ۱) منګول؛ ۲) د لاس او پښې ګوتې او څېر؛ ۳) د ډوډۍ خوړلو آله؛ ٥) یو خوله خبرې؛ ٦) یو څه وخت.

پنجه بابا (panjabā́bā) نر.م. پنجه پاو، کونیکبر، کنجبېړ، کړانکیش، چنګاښ.

پنجه خوړي (panjaxúṛi) ص.نب. ډېر زیات، زښت ډېر، بې شمېره.

پنجه ګي (panjági) ښځ.م. پنجه، د کارتوسو د ایښودلو فلزې آله.

پنچر (pančár) ص. نر. م. سوری شوی ټایر.

پنچرول (pančarawə́l) مص. مت ۱) د پایپ نه باد ایستل؛ ۲) خوارول، نېستمنول، کړیابول.

پنچرېدل (pančaredə́l) مص. ل. ۱) د پایپ باد ایستل کېدل؛ ۲) خوارېدل، نېستمنېدل.

پنچم (pančám) نر.م. مو. د اوو سُرونو له جملې نه پنځم سر دی چې د سرګم په وخت په «په» سره لنډیږي.

پنچمی (pančámay) ښځ.م. د میاشتې پنځم تاریخ.

پنځ (panǰ) نر.م. پیدایښت، خلقت، جوړښت.

پنځ تکیز (pınǰṭakiz) ص. نر.م. پنځه ډزی توپک، پنځه تکی توپک.

پنځ څنډ (pınǰcanḍ) نر.م. پنځه څنډی، پنځه ګوټی، مخمس، پنځه کونجی.

پنځ غښی (pınǰğáṣay) ص. نر.م. هغه شاروی چې پنځه غاښونه یې کړي وي.

پنځ کابلیزه (pınǰkāblizá) ښځ.م. د افغانستان د یوې پخوانۍ سکې نوم.

پنځګون (pınǰgūn) نر.م. ۱) پنځه ګون، پنځه ګونې روپۍ؛ ۲) پنځګانه.

پنځول (panǰawál) مص. مت. ۱) پیدا کول، منځ ته راوړل؛ ۲) دجوال ډکول؛ ۳) بریالی کول؛ ۴) ډېرول، دوه چنده کول؛ ۵) آزادول، ارتول.

پنځون (panǰún) نر.م. طبیعت؛ پیدایښت.

پنځه ډزی (pınǰḍazáy) پنځډزی، پینډزی، کڼ غوږی، غوږ ورتوپک، غوګین، غوږین.

پنځی (panǰáy) ښځ.م. د کورتو او چکې کڅوره.

پنځېدل (panǰedál) مص. ل. ۱) پیدا کېدل، خلق کېدل؛ ۲) ډکېدل؛ ۳) برېدل؛ ۴) ارتېدل.

پنځیز (pınǰíz) ص. نر.م. پنځګون، هغه شی چې له پنځوو واحدو څخه جوړ وی.

پنځه (pancá) ښځ.م. ۱) پوړپوړ؛ ۲) هغه وړوکي دېوال چې د نیم متر په اندازه لوړ او پلن وي.

پند (pand) نر.م. نصیحت، وعظ؛ ۲) دښمني، بدي؛ ۳) ص. نر.م. په څېر، غوندې؛ ۴) مکر، فریب، تګي؛ ۵) مزل، سفر، پن.

پندانه (pundāná) ښځ.م. د کریسوسکې زړی، د مالوچو تخم، د پمبې تخم.

پندرور (pandrawár) ص. نر.م. شونډه ور، هغه څوک چې شونډې یې پړسېدلې یا غټې وي.

پندوک (pandūk) نر.م. غوټی، کلی، پونډک.

پنده (pánda) ښځ.م. غټه کولمه، ډوبۍ.

پندی (pandáy) ښځ.م. ۱) بشکه، پنډۍ، یو ډول خودرویه سابه؛ ۲) شلګي، تبرګی، تبرزین؛ ۳) یو ډول نارو غي ده.

پنډ (panḍ) نر.م ۱) غوټ، مضبوط؛ ۲) ځیږ، لوار؛ ۳) لوی بند، لوی تړ؛ ۴) بنډیر، چقماق، پتاکی؛ ۵) ص. نر.م. غونډ، تول؛ ۶) نر.م. وځه، غوټه، وځکی، هغه درونډ وزن چې انسان یې په شا یا په سر وړي؛ ۷) ورکوټی چاود، کوساتی، درغ.

پنډار (panḍā́r) نر.م. باندار، ګڼه ګوڼه، ازدحام، ډېر خلک، د څو کسو مجلس.

پنډاره (panḍārá) ښځ.م. تولونه، هغه پیسې چې سازنده یې له خلکو څخه ټولوي.

پنډال (panḍā́l) نر.م. دوکانچه، هغه ځای چې جلسه یا غونډه په کې ټولېږي.

پنډاو (panḍáw) ص. نر.م. ګرد، راغونډ، پنډ.

پنډاور (panḍawár) نر.م. په بنو پټ، په بڼکو پټ، هغه چرګوړی چې مرداري پخې او بڼکې یې غوړ ځولې وي.

پنډاوو (panḍawū́) نر.م. ۱) لغړ چرګ، بې بڼکو چرګ؛ ۲) د مرغیو هغه بچیان چې لا بڼې پرې نه وي شنې شوې، (سیسوری) سرچیچړ.

پنډبکر (panḍbakár) نر.م. اورتک، پنډ، چقماق، بکوره، د چقماق ډبره.

پنډټ (panḍát) ص. نر.م. ۱) غټ، ډډو، پړسېدلی؛ ۲) سست، بې کاره؛ ۳) څوک چې موسیقي

يې په تيوريکه توګه زده کړې وي، خو عملاً څه نه شي کولای.

پنډتوب (panḍtób) نر.م ۱) څوربوالی، پنډوالی، پنډنب، غټوالی؛ ۲) ضخامت، پرېړوالی.

پنډتون (panḍtún) نر.م. پنډغالی، شپول، د څارويو د يو ځای کولو او ايسارولو ځای.

پنډته (panḍáta) ښځ.م. توکه، مسخره، ملنډه.

پنډغالی (panḍǧálay) نر.م. ۱) شپول؛ ۲) هغه ځای چې څاروي په کې تولېږي؛ ۳) ډېره، حجره، مېلمستون؛ ٤) کمپ، بانده؛ ٥) هغه خرمن چې ځېليو ته يې د پوندو د چاودېدو د مخنيوي لپاره ورکوي.

پنډکی (panḍkáy) ښځ.م. ۱) پټکی، پټتی، هغه پټی چې ملهم ورباندې لګېدلی .ي او په زخم باندې اېښودل کېږي؛ ۲) هغه ميده دارو چې په زخم باندې دوړول کېږي.

پنډګر (panḍgár) نر.م. هغه څوک چې پنډېکري او رلوېږ ... ين جوړوي

پنډل (panḍál) نر.م. ۱) پوله، بند، بريد، سور؛ ۲) پيکټ، سګر، مورچه، څوکۍ؛ ۳) کوټه، توده، سرپراته.

پنډو (panḍú) نر.م. کبه ګوبه، عوبده، بوټنه

پنډور (panḍawár) ص. نر.م. پنډي وز، غټ پوټوی، پنډي ور، غټ، څوړ.

پنډوره (panḍúra) ښځ.م. کندو، د علې خانی ... نرته، ايکونه.

پنډوس (panḍós) نر.م. ۱) غنډوس، توپ، ګين؛ ۲) ص. نر.م. غټ، څورب؛ ۳) سست.

پنډوسکه (panḍoská) ښځ.م. غنډوس، پوټکی، ترپ، پنډوس، پينډوس، پنډوسکی.

پنډوسکی (panḍúskay) نر.م. هغه غنډوسکی

چې په تېلو لړل شوی وي او د برات په شپه يې کوچيان لګوي او بيا يې پورته غورځوي.

پنډوک مار (panḍúkmár) ص. نر.م. ۱) پنډي، جوالی، پيتهواری؛ ۲) غلاګن، غلچکی.

پنډوکی (panḍúkay) نر.م. پنډوکي، وړوکی پنډ، ورکوټی پنډ، وړه غوټه، وڅکی.

پنډول (pandáwal) مص. مت. ۱) غونډول، ټولول، راغونډول؛ ۲) څربول، چاغول؛ ۲) ضخيمول.

پنډولګر (pandúlgár) ص. نر.م. د پنبې مزدور، هغه څوک چې په مزدورۍ پنبه ټولوي.

پنډولي (panḍúlí) ښځ.م. پنډولی؛ د مېوې او د پنبې د ټولولو مزدوري.

پنډولی (panḍúláy) ښځ.م. جولی، ځولی، جلی، ګوبلی، هغه څادر چې پنبه په کې راټولوي، د مېوې يا د ونو راټولولو ځولی.

پنډون (pandún) نر.م. د څارويو يو ځای ته راټولول.

پنډه [1] (panḍá) ښځ.م (ج. پنډې) ۱) پنډکی، غوټه ۲) خيرات، صدقه؛ ۳) چم وړل، خاوره په بالټي کې وړل؛ ٤) ډډون، پړسوب؛ ٥) ګرمه او سپنه.

پنډه [2] (pinḍá) ښځ.م. پينډه، ټول شوي مېلمانه، مېلمانه چې په يو ښانک سر راټول شوي وي.

پنډی [1] (punḍáy) ښځ.م. سپينه، پونډی، لنګی، لښکی، د پنبې د زنګانه او ښنګري ترمنځ برخه.

پنډی [2] (panḍáy) ښځ.م. د نيزې څوکه، سانګي څوکه، د بلې څوکه.

پنډی [3] (p(u,a)nḍáy) ښځ.م. ۱) يوډول سابه دی؛ ۲) د لرګي صندوق.

پنډي (pánḍí) ص. نر.م. جوالي، مالي، حمال.

پنډېدل (panḍedál) مص. ل. ۱) غونډېدل، څاروي يا خلک يو ځای راټولېدل؛ ۲) ضخيم کېدل؛ ۳) چاغېدل، څربېدل؛ ۳) آرامېدل.

پنډېرک (panḍerák) نر.م. پنېرک، کارگه، يو ډول سرانې ـ گ دې.

پنډېرى (panḍeráy) نر.م. ۱) پوزى، اندېرى، پوزکى؛ ۲) د مزرو نه جوړه ترټه، پرېړى.

پنډيور (panḍewár) ص.نر.م. پنډياور، غټ پنډى، څورب، پنډالي.

پنډې وريجې (panḍewrijé) ص. ښځ.م. غټې وريجې.

پنس (pins) نر.م. ۱) يوه طبي اله چې امور ته ورته ده؛ ۲) د د شلينگ دوولسمه برخه.

پنسرى (pansáray) نر.م ۱) راشبېل، خوى، پارو؛ ۲) تار، سپينسى.

پنسل (pinsál) نر.م. قلم، د ليکلو وسيله ده.

پنگ (pang) نر.م ۱) نرى اواز؛ ۲) د مچانو، مرغيو دوزرو غږ؛ ۳) زنگ.

پنگ پانگ (pingpáng) نر.م. پينگ پانگ، د يوې لوبې نوم دى.

پنگلى (pangaláy) ښځ.م. پنگى، پونگى، پونگلى د اوربشې شنه ډنډر نه د تولى په ډول اواز باسي ۲) سرنا، سرنى.

پنگن (pangán) ص. نر.م. ۱) بې عزته، د پوښى نه ويسنلى؛ ۲) ژرند، ژرندوک.

پنگول (pangawál) مص.مت. ۱) بونگول، سرنا غږول؛ ۲) د شپېلى ډوله الې نه يو خـ ص اواز ايستل.

پنگوين (pángwin) نر.م. يو راز مرغه دى چې پښې يې پردې لري او وزرونه يې لنډ دي.

پنگه[1] (pungá) ښځ.م. پنگى، غونځک، يو ډول ميوه چې مغز (چعزى) لري.

پنگه[2] (pangá) ښځ.م. ۱) هغه لـه اوبو ځخه ډک کانال او نهر چې په هوار ځمکه او يا ځنگله کې ډېر ژور تللى وي؛ ۲) و.گ. پانگه.

پنگه وال (pangawál) نر.م. و.گ. پانگوال.

پنگه ور (pangawár) ص.نر.م. و.گ. پانگوال.

پنگى (pangáy) ښځ.م. ۱) پنگه، يو ډول غونډه ميوه چې مغز لري؛ ۲) پخه، سرنا؛ ۳) پونگې، د دروازې چوړ؛ ۴) د بنجارگى سامان؛ ۵) هواره شبله، مانده، بې ډبرې خوړ؛ ۶) امسا، لکړه.

پنگى (pangáy) نر.م. ۱) پريز، منجله، منجيله؛ ۲) د زخم پټى.

پنلټي (pinálti) ښځ.م. پينالټي؛ د فوټبال ... په کې گول سره نېږدې خلاف ورزي.

پنه (pána) ښځ.م. د سپين کاغذ يوه ټـ ـه.

پنى (pánay) نر.م. يو ډول غرنى خوشبويه وابنه.

پنې (páne) ښځ.م. د مـوچنـو زرى مخه، د پنې زرى مخ، د پنې د زر تارو مخ.

پنى (panáy) ښځ.م. زري قيطان، ليث، کنارى.

پنېر (panér) نر.م. پوڅه، له تازه شيدو ځخه جوړه شوې پوڅه، او له پخو شيدو ځخه هم په خاصه طريقه لاس ته راځي.

پنېرمايه (panermāyá) ښځ.م. خمزورى، سيلى، شلا، هغه څه چې د هغه په واسطه پنېر جوړېږي.

پنېري (páneri) ص. نر.م. هغه چاقو چې د گلانو، پربکولو لپاره کار ورځنې اخيستل کېږي.

پنيز (pániz) نر.م. فانوس، پانوس، قنديل، يو ډول څراغ دى.

پنيک (pánik) نر.م. وېره، وحشت، سـاه، وهـم، ترس، ډار.

پڼ (páṇ) ص. نر.م. ډک، ترخولې ډک، تر غـاړو، موخه.

پڼاکى (puṇáki) نر.م. ورتل، د ځناورو تو... ه، د ځناورو ترپکې، پڼاکې وهل.

پڼاو (paṇā́w) نر.م. ۱) مسابقه، دغره، کانکور؛ ۲) داوطلبي، دو هل.

پڼسی (pā́ṇsay) نر.م. تار، سپڼسی.

پڼکېدل (paṇkedə́l) مص. ل. ځلېدل، برېښېدل، پرکېدل، پرقېدل، چرکېدل.

پڼل (p(a,u)ṇə́l) نر.م. زړی، خسته، مندکه.

پڼوځای (poṇūjā́y) نر.م. د موچڼو ځای، د څپلیو یا بوټو د کاڼلو ځای.

پڼول (paṇawə́l) مص.مت ۱) اوبه کول، اوبه ورکول، اوبول. پبه کول، خړوبول؛ ۲) زړی ماتول، مندکه ماتول، د خستې مغز ایستل.

پڼه (paṇá) ښځ.م. ۱) موچڼه، مچڼه، دکی، یو ډول زړي یا څرمني پیزار؛ ۲) د بورې شربت؛ ۳) اوبونه، خړوبونه؛ ٤) اوبه شیندنه، شننه، آبپاشي؛ ٥) ص. نب. تول شوي، پنډ شوي.

پڼه ونه (paṇawā́ṇa) ښځ.م. زور، قدرت، طاقت، توان، سبک، توانایي.

پو(۱) (pū) نر.م. پف، پوکول، چف کول، دم.

پو(۲) (pó) ص.نب ۱) وګ. پوه؛ ۲) ښځ.م. د مګر تر میاشتې وروسته د هندي میاشتې نوم.

پوار (pūwā́r) نر.م. نری باران، ښورمک.

پواړ (pūwā́ṛ) ص. نر.م. ۱) خیرن، خچن، ناولی؛ ۲) بې هنره؛ ۳) بې سلیقې؛ ٤) ساده سړی.

پوپ تنی (pūptánay) نر.م. ملاچرګک، ګډی چرګ، ملاګډی، کوکوپښی، پوپوګک.

پوپک (pūpák) نر.م. پوفک، د مرغۍ ویښتلو یو ډول نیچه.

پوپکه (pūpáka) ښځ.م. ۱) تپناکه؛ ۲) پرسوب.

پوپل (popə́l) نر.م. ۱) د یو ګل نوم؛ ۲) د پښتنو د یوې قبیلې نوم.

پوپنا (pūpanā́) ص. نب. تباه، برباد، ورک.

پوپو (pūpó) ښځ.م. ۱) ترور، د پلار خور، د مور خور (خاله)؛ ۲) اګو، مشرې ښځې ته دعزت په ډول ویل کېږي.

پوپی (pūpáy) نر.م. ۱) ښاپېرک، ماښام ځکلکی ۲) تاتکه، یو ډول وابنه چې ژاوله ترې جوړېږي ۳) یو ډول سپین ګل.

پوت (pūt) نر.م. ۱) المخی، نیخی، کوخی؛ ۲) زړی، بچی، زمنکی، زمنګی.

پوتاش (potā́š) نر.م.ج. پتاس، کریناټ ډوسوړ د لرګیو له ایرو نه لاس ته راځي، محرق پتاس.

پوتړه (pūtṛá) ښځ. م. د کوچنی دبولو د پاکولو چیړه.

پوتکی (pūtakáy) ښځ.م. غوړه، بندی، غاړکی، د ښځو د غاړې ګاڼه.

پوتل (pawtə́l) نر.م. پرخوړه، تفاله، توپاله، پوسه، ګیچه.

پوتلۍ (pūtláy) ښځ.م. د لرګو هغه ناوکۍ چې د تار په وسیله سره څرخېږي یا ګډېږي.

پوته (pūtá) ښځ.م. د غوایي د څرمنې ننۍ برخه، د غوایي د څرمنې داخلي برخه.

پوتۍ (pūtáy) ښځ.م. د یادښت کتابچه، د یادښت کتاب، د حسابي چارو کتاب.

پوټ (pūṭ) نر.م. ۱) غم، مصیبت؛ ۲) مجلس، غونډه؛ ۳) پوټکی، پټخی، د ونې پوستکی؛ ٤) څرمن، پوست، ژون.

پوټک (pūṭák) نر.م. یو ډول ګرد او غونچه وابنه.

پوټکی (poṭákay) نر.م. ۱) پوستکی، څرمن، پوست، وژن، پوټخی؛ ۲) د خاورو وره غونډۍ، د خاورو ورکوټې ټوپې.

پوټونې (pūṭū́ne) ښځ.م. پټیونې، مورچه، څارن ځای، په څوکۍ یا مورچل کې د ناستې ځای.

پوټی(۱) (pójay) نر.م ۱) دخاورو غونډی، د خاورو تپی؛ د خاورو پاڼ، د خاورو پوښته؛ ۲) میرې خاورې، میده او گرده خاوره.

پوټی(۲) (pūjay) ص. نر.م. ۱) لېرشان، پوټسکی؛ ۲) نر.م. دوړدی خځوزی؛ ۳) د رخت توټه، لته، څیره، لتوره، لیتاړه؛ ٤) کوچنی صندوق.

پوټین (pójin) نر.م. هغه بوټ چې ساق یې تر بجلکې پورې رسېږي.

پوجا (pūjā) ښځ.م. ۱) عبادت، پرستش، پرستښ؛ ۲) خوشامنده، پوجاپاټ.

پوجاپاټ (pūjāpāt) نر.م. ۱) عبادت، پرستش؛ ۲) پوجا، خوشامد، چاپلوسي، غوړه مالي.

پوجي (pūji) ښځ.م. گوډ، د پټی گوړ، خښاوه، للون.

پوچ (pūč) ص.نر.م ۱) بد ژبی؛ ۲) سپک، بې ادبه، عبث فضول؛ ۳) نر.م. کوټې لوبه، گوټه، یوه لوبه ده؛ ٤) هغه چارمغز، بادام چې منځ یې خالي وي؛ ۲) توس، هغه لرگی چې منځ یې خوړل شوی وي؛ ۳) بې نتیجې.

پوچ اندی (pūčānday) ص.نر.م. بداندی، بداندېش، بد سگال.

پوچ خولتوب (pūčxwaltób) نر.م. پوچ خولتیا، فضوله غږېدا، چتی ږغېدنه.

پوچغلی (pūčğalay) نر.م. د پسونو، مېږو یو ډول ناروغي ده.

پوچک (pūčák) ص. نر.م. ۱) تش، بې مغزه، کم عقل؛ ۲) نر.م. د کارتوس تولی؛ ۳) فضول، خوشه تاړی؛ ٤) توټه، لېږ څیز، ذره، توک.

پوچکه (pūčáka) ښځ.م. هغه هندوانه چې له گل څخه وروسته د ستي په جوړنگ (جیلغ) پورې پیدا کېږي.

پوچ ورد (pūčorád) نر.ج. رد بد، چتیات، کنځا، کنځارې، کنځلې، زیاړې، زېړې.

پوچول (pūčawál) مص. مت. ۱) تڅکل، پتاکی، هغه تڅیک چې د کارتوس پتاکی ووهي او کارتوس خلاص نه شي؛ ۲) بې نتیجې او بې حاصله کول؛ ۳) دوکول.

پوچی (pūčáy) ښځ.م. کله چې د ختکو او خربوزو پالېز لاښ شي، هغه کوچنی دانې چې په جوړنگانو کې پاتې شي پوچی نومېږي.

پوچې بوړې (pūčebóre) ص. ښځ.م. خوشې خبرې، چتي خبرې، عبث خبرې.

پوځ (páwj) نر.م. فوج، فوځ، لښکر.

پوځي (páwji) نر.م. ۱) عسکر، فوجي، فوځي، سپاهي؛ ۲) تجربه کار، نظامي.

پوڅکه (pūcáka) ښځ.م. خام دانه، اومه دانه، پی دانه، کچه دانه، هغه دانه چې شیره وي.

پوڅکی (pūcakáy) ښځ.م. ۱) پڅکی، نرمی، دغوړ لاندینی نرمه برخه؛ ۲) خردیگی، خرېری، سماروق، ستوری.

پوڅه (pocá) ښځ.م. ۱) خام پنبه، پرند، پوچه؛ ۲) گیچه، تفاله، توپاله؛ ۳) چغبجی، جغزی، گیچی، خوره چرگی، دچارمغز، بادام او...مغز.

پوڅی (pocáy) ښځ.م. لېڅی، لڅی، د وړیو هغه گونجی چې په لاس کې د وریښلو لپاره جوړې شوې وي.

پوخ (póx) ص. نر.م. (ج. پاخه) ۱) رسېدلی؛ ۲) زوړ، هوښیار؛ ۳) ټینگ؛ ٤) غوریز، غوړه؛ ۵) مشروټ، پخنی، هغه ورکوټی ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخ څاښت (poxcāst) ق. کچه غرمه، تنکۍ غرمه، د ټکندې غرمې نه مخکې وخت.

پوخړه (pūxṛá) ص. نب. وريت پريت، سوى لوغړن، • كسكر.

پوخلې (poxále) ښځ. م. ته‌وخلې، شنه ته‌وخله، نوره ته‌وخله، توره غاړه.

پوخنا (poxnā́) ص. نر. م. پوخناني، پوخ هلك، پخنى، هغه ماشوم چې پخې خبرې كوي.

پوخوالى (poxwā́lay) نر. م. پوختوب، پخوالى، پوختيا، مضبوطوالى، كلكوالى، ټينګوالى.

پوخول (poxawál) مص. مت. و ګ. پخول.

پوخېدل (poxedál) مص. ل. و ګ. پخېدل.

پوخه (poxá) ښځ. م. د خرمنې ورې ټوټې.

پوده (pūdá) ص. نب. ۱) وروست، خوسا، خراب؛ ۲) ښځ. م. تنسته، د كنې ينبه، ينبه.

پودينه (pūdiná) ښځ. م. ويلنكى، ايلنى، ويلنى. نانا

پوډر (poḍár) نر. م. پاوډر، ګرد، ګرز، رش، سفوف، هر شى چې پوره ميده شي.

پور (pūr) نر. م. ۱) قرض، پېر؛ ۲) بدل، قصاص؛ ۳) تاوان، زيان؛ ٤) كلى، آبادي: لكه لعل پور ٥) زوى، بچى؛ ٦) وار، نوبت، برګ، د ګانې هغه كړايي چې شربت يې پوخ شوى وي؛ ۷) رده بوره، پخسه، پوړ؛ ۲) قات، كت.

پوراينه (porāyána) ښځ. م. ۱) پوره كول، بشپړونه؛ ۲) ادائينه، پور بېرته وركول.

پورب (poráb) نر. م. لمرخاته، ختيځ.

پوربي (pórbi) ښځ. م. ۱) د پوربيانو ژبه، پورب ته منسوب؛ ۲) په ختيځې كلاسيكې موسيقى كې يو ټاټ دى.

پورتنى (p(o,u)rtánay) ص. نر. م. ۱) پاسنى، باندينى، پورته؛ ۲) د پورته سيمې اوسېدونكى

پورته (portá) ق. ۱) پاس، اوچت، بر، برة، جګ، لوړ؛ ۲) په هوا كې؛ ۳) په مرتبه كې اوچت.

پورته كول (p(o,u)rtakawál) مص. مت ۱) راجګول (له كښته)؛ ۲) اوچتول، لوړول، ترقي وركول؛ ۳) پارول، تحريكول، لمسول.

پورته والى (purtawā́lay) نر. م. ۱) اوچتوالى، جګوالى، ارتفاع؛ ۲) ترقي، پرمختيا.

پورتې (pórte) نر. م. ج. مو. حاملې كربښې، د موزيك په نوټېشن كې پنځه موازي كربښې دي چې ترمنځ يې څلور خاليګاوې دي.

پورځل (porǰál) مص. مت. خبرې كول، غږېدل، ګنهدل، ږغېدل.

پورژنى (poržánay) ص. نر. م. ۱) مسافر، بې وطنه، پرديس؛ ۲) فراري، شړل شوى.

پورغو (porǧū́) نر. م. غاړه شوى غوېي، پړيغى، پل غو، پول غو، سيلى.

پوروالا (porwālā́) فا. نر. م. د پور څښتن، پور لرونكى، هغه څوك چې په چا پور ولري.

پوروړى (porawáṛay) فا. نر. م. قرضدار، مقروض، چې د چا پور باندې وي.

پورول (porawál) مص. مت. ۱) پور كول، قرض كول، په قرض اخيستل؛ ۲) زباتل، زبادول، په چا خپله نېكي او احسان بارول.

پوروونكى (porawū́nkay) فا. نر. م. ۱) قرض كوونكى، قرض اخيستونكى؛ ۲) زبادوونكى، زباتونكى.

پوروونى (porawū́nay) نر. م. كتغ، نګولى، لمدبل، پورې كوونكى (كتغ).

پوره (pūrá) ص. نب. ۱) مكمل، كامل، بشپړ، ټول، ثابت، ګرد؛ ۲) ختم، سرته رسېدلى؛ ۳) څوك چې چاته اړه نه لري.

پوره ياسپوره (porayāsporá) ښځ. م. پورې يا سپوره، لنډ: يا وچه (دوډۍ).

پورې (póre) اد. ۱) ترهغه، ته؛ ۲) ق. بند، تړلی، پورې؛ ۳) شروع، ابتدا؛ ٤) ښځ. م. خوا، د سيند يا سيند بله غاړه؛ ٤) ص. نب. ورسره، نښېږدي، جوخت؛ ٥) په وجه، په سبب؛ ٦) په ذمه، په غاړه؛ ۷) ربط، سره؛ ۸) د پريفکس په ډول هم راځي؛ لکه: پورې کول.

پورې خوا (porexwā́) ق. پورې پلو، پورې غاړه، د درياب بله غاړه، هغه خوا.

پورې راپورې (porerāpóre) ق. اخوا، دېخوا، هخوا دېخوا، پورې وورې.

پورې کول (porekawál) مص. مت. ۱) پورې ايستل، پورې غاړې ته تېرول؛ ۲) بندول؛ ۳) لګول؛ ٤) نښلول؛ ٥) تړل؛ ٦) په کتغ پورې ډوډی خوړل، له نګولي سره ډوډی پورې کول.

پورې کېدل (porekedál) مص. ل. ۱) بلې غاړې ته تېرېدل، پورې وتل؛ ۲) اورلګېدل؛ ۳) ورتړل کېدل؛ ٤) تړل کېدل؛ ٥) اخته کېدل، مبتلا کېدل، په مرض اخته کېدل.

پورېواته (porewātá) نر. ج. پورې کېده، پورې غاړې ته تېرېده.

پورې وتل (porewatál) مص. ل. پورې غاړې ته تلل، د سيند يا سيند بلې غاړې ته تلل.

پورې وورې (porewóre) ق. ۱) پورې راپورې، دواړه خواوې، اخوا دېخوا؛ ۲) اريان، حيران؛ ۳) ښکته پورته، کوز پاس.

پورې وهل (porewahál) مص. مت. ۱) ديکه ورکول؛ ۲) له چا سره مرسته کول؛ ۳) غورځول نسکورول؛ ٤) منډل.

پورې ويستل (porewestál) مص. مت. پورې ايستل، پورې باسل، پورې کول، د سيند بلې غاړې ته پورې باسل.

پوړ[1] (pǘṛ) ص. نر. م. ۱) نيم خام، کچه؛ ۲) نر. م. ښنست، اساس، بېخ؛ ۳) البوی او پلن پوزی؛ ٤) د ګېي پوړګ، د ګني تفاله؛ ٥) ځنسوتی، ژنی؛ ٦) دا کليمه د زوړ او سوړ سره د تابع مهمل په ډول راځي چې ډېر زيات مانا ورکوي.

پوړ[2] (pūṛ) نر. م. ۱) طبقه، مرتبه، منزل؛ ۲) صنف، قطار؛ ۳) پوس، پروړه؛ ٤) د مېچنې پل.

پوړا (pūṛā́) ص. نر. م. ارام، ډاډه، مطمئن، متيقن، ټينګ، په ځان ويسا لرونکی.

پوړاينه (pūṛāyóna) ښځ. م. ډاډ، ډادينه، په ځان ويسا لرنه، په ځان اطمينان لرنه.

پوړپ (pūṛp) نر. م. شمل، په طبيعي ډول زرغون شوی، خود رويه.

پوړپه پوړ (pūṛpapǘṛ) ق. منزل په منزل، پټ په پټ، طبقه په طبقه.

پوړده (poṛdá) ص. نب. ۱) ډاډه، په اطمينان؛ ۲) پورده، ذمه وار، مسوول.

پوړنده (pūṛónda) ښځ. م. ۱) ګرمه ايره، توده خاوره، توده شګه؛ ۲) پسته خاوره.

پوړنده توب (pūṛəndatób) نر. م. پوړنده تيا، پوړنده والی، د نرمې او ګرمې ايرې په څېر نرموالی درلودنه.

پوړنده خاوره (pūṛəndaxāwrá) ښځ. م. وچه او نرمه خاوره، وچه ميده او پسته خاوره.

پوړنی (poṛánay) ازروکی، ټيکری، ښځينه ځادر.

پوړو (poṛǘ) نر. م. ۱) پاړو، ږدم، جادو، کوډې؛ ۲) ص. نر. م. چالاک، مکار، ټګ، برګ.

پوړه[1] (poṛá) ص. نب. ۱) وګ. پوړا؛ ۲) ډاډه، مطمئن؛ ۳) نيم خام، نيم پخته؛ ٤) مراهق.

پوړه[2] (pūṛá) ښځ. م. يېم، راشېبل، خوی، سېچه، ری، توږونی، پاکوونی.

پوړۍ (pūŗáy) ښځ.م ۱) مسرپوړۍ، پراته، له اوږد شخصه په غوږو کې پخه شوې دوه ډۍ؛ ۲) پوړۍ، پړۍ، هغه پوډر چې په کاغذ کې نړل شوې وي؛ ۳) پنګه، پنجه، پړۍ لرونکې ببلچه چې دوه تنه کار وربانديې کوي؛ ٤) اندر پایه، درېه، زینه، پارسنګ؛ ۲) پاتکی، پټه، د درېې ړکی.

پوړۍ پر پوړۍ (puŗáyparpawŗáy) ښځ.م. درجه پر درجه، پرله پسې، یو بل پسې.

پوړیز (pūŗ íz) ص.نر.م ۱) پوړ ته منسوب، د پوړ؛ ۲) پنکې لرونکی، پاتکی لرونکی.

پوز (p(ū,o)z) نر.م. عک. ژست، پوز غوره کول، ژست نیول.

پوزمیر (pozmír) ص. نر.م. پوزور، پیزور، غټ پوزی، څوک چې پزه غټه وي.

پوز ورکول (p(u,o)zwarkawə́l) مص. مت. عک. د یوې څېرې د غوره کولو لاربنودنه چې د عکس اخستونکي له خوا کېږي..

پوزه (póza) ښځ.م. ۱) پزه؛ ۲) ورسک، شونډ، د غره یا غونډۍ هغه راوتلې برخه چې د اوارې ځمکې خواته وي.

پوزی[1] (pūzáy) نر.م. (ج. پوزي) اندېری، بوریا، پوزکی (مصغر)، حصیر، پیزی، چټیایي.

پوزی[2] (pozáy) نر.م. مهار، نته، هغه مهار چې د اوښ پزې ته وراچول شوی وي.

پوزیشن (puzišə́n) نر.م. ۱) موقعیت، وضعیت، حالت؛ ۲) حیثیت؛ ۳) اندازه، طرز، نکته، خیال؛ ٤) شغل، عهده، منصب، مقام.

پوژوهل (pužwahə́l) مص. مت. پوکنول، پوژول، پوړول، پوړل، پونه کول، په خوله اوبه شیندل.

پوړ (puẓ) نر.م. ۱) پوړ، په خوله د اوبو یا بلې مایع پاشل؛ ۲) بخار.

پوړل (puẓə́l) مص. مت. پوړل وهل، پوژریل، پوکنول، پوړول، په خوله باندې د اوبو یا بلې مایع پاشل یا پونه کول.

پوړول (puẓawə́l) مص. مت. پوژل، پوژول، پوړ وهل، پوکنول، په خوله د اوبو یا نورو مایعاتو شیندل.

پوړی (pū́ẓay) نر.م. یو ډول وابښه چې د پیاز په ډول ښخ لري.

پوس (pūs) نر.م. چاغ حیوان، څورب څاروی.

پوسپوسک (pūsposák) نر.م. خړ رنګې حشره ده چې ډېر بد بوی ترې ځي، د ونې ابا.

پوست (post) ص. نر.م. ۱) نرم، ملایم؛ ۲) نر.م. مقام، مرتبه؛ ۳) نر.م. پوستکی، څرمن، ژون؛ ٤) د خولې پوستکی، قره قلي، پېخه؛ ٥) د کوکنارو تخم.

پوستک (posták) نر.م. د څرمنې توټه، د پوست توټه.

پوستکی (postákay) نر.م. ۱) پوست، پوستوکی، څرمن، وژن؛ ۲) قره قلي، د خولې پوست.

پوستوالی (postwā́lay) نر.م. نرموالی، نرمي، ملایمتوب.

پوستول (postawə́l) مص. مت. ۱) پوست کول، څرمن ایستل؛ ۲) مجازاً په بې انصافۍ سره له چا څخه مال او دولت شکول (اخیستل).

پوسته (postá) ښځ.م ۱) دوډه، د خاشخاشو غوټې د پوست اوبه، هغه اوبه چې د افیونو پر ځای یې څښي؛ ۲) عس. څو تنه چې د وظیفې د اجرا لپاره د خپل اصلي جزوتام نه بهر خپله دنده اجرا کوي؛ ۳) ډاګ، پست، چاپار.

پوسته خانه (postaxāná) ښځ.م. ډاګخانه، چاپارخانه، پوسټ آفیس.

پوسته رسان (postarasán) نر.م. ډاګي، پوسته رسوونکی، هغه څوک چې پوسته وېشي.

پوستي (pósti) ص. نب. ۱) د پوستې، د پوستې مربوط؛ ۲) ص. نر.م. په پوستو عادت، افیمي (سړی)، ترياکي؛ ۲) کاهل، سست.

پوستېدل (postedә́l) مص. ل. پوست کېدل، له پوسته کېدل، کوتل کېدل.

پوستین (póstin) نر.م. د کوټ په څېر له وړينو پوستکو څخه جوړې شوې جامې.

پوستینچه (postinčá) ښځ.م. کوچنی پوستین، لنډ پوستین، واسکټ ډوله پوستین.

پوسکاوڼ (pūskāwáṇ) فا. نر.م. ۱) پوسکن، تسن؛ ۲) بې همته، ناراسته، بېکاره.

پوسکی (pūsákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوږو کې د دوو کسو ترمنځ خبرې.

پوسکۍ (pūskáy) ښځ.م. تس، پسکه، د مقعد له لیارې د معدې هوا د باندې وتل.

پوسل (posә́l) مص. مت. ۱) د لاسه کول، دلاسا کول، غوړول، پالل؛ ۲) د پمن ښاروي غوړول؛ ۳) پالل، ساتل؛ ٤) مښل، د بدن په کومه حصه باندې لاس تېرول.

پوسل توب (posәltób) نر.م. ۱) پوسل والی، دلاسا توب؛ ۲) د پسن ښاروي غوړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) مښل توب، مښنه.

پوسلونکی (pos(u)lūnkáy) فا. نر.م. ۱) پسولونکی؛ ۲) د کوټې چت پټوونکی.

پوسله (poslá) ښځ.م. (ج. پوسلې) پوصله، یوه درجه لرونکې آله ده چې د زاویو په تعیین کې کار ترې اخلي.

پوسن (pūsún) ص.م. ۱) کم عقل، ناپوه، احمق؛ ۳) دروغجن؛ ٤) دارن، وېرندوکی.

پوسنه (pūsә́na) ښځ.م. ۱) تسلي کول؛ ۲) د پمن ښاروي وړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) مښنه.

پوسه[۱] (posá) ښځ.م. پوڅه، پوګ، پوړ، تفاله، څځبوکی، ګیچه.

پوسه[۲] (pūsá) ښځ.م. ۱) د شنې دونې مېوه چې خوړلو ته میده شي؛ ۲) د خوشایو سوټه.

پوسۍ (posáy) ښځ.م. پوڅې، د غوړ پوڅکی، د غوړ پېڅکی، د غوړ نرمې.

پوسی (pósay) ص. نر.م. ۱) پوسن؛ ۲) احمق، بې عقل، کم عقل، ساده.

پوش (póš) نر.م. ۱) جوره، کمیس پرتوګ؛ ۲) پوښ، د یوه شي د ساتلو لپاره چې کڅوړه یا مخ وروکړی شي.

پوش پوش (pošpóš) ص. نر.م. ۱) پوشاپوش؛ ۲) ښیرې خیرې، دانګې دانګې.

پوشل (pošә́l) مص. مت. پټول، خوندي کول، راز ساتل.

پوښ (póṣ) نر.م. ۱) تکه، غلاف، خلته، پوش؛ ۲) جامې، کالي؛ ۳) د ناوې جوړه.

پوښاک (poṣā́k) نر.م. جامې، کالي، لباس.

پوښتل (p(o,ū)ṣtә́l) مص. مت. ۱) تپوس کول، پوښتنه کول، حال معلومول؛ ۲) د سوال ځواب غوښتل؛ ۳) په عذابول.

پوښتنپانه (p(o,ū)ṣtanpāná) ښځ.م. استعلام، د پوښتنې کاغذ، انګیټ، پوښتنلیک.

پوښتنلیک (poṣtánlik) نر.م. د پوښتنو لیست یا کتاب.

پوښتنه (pūṣtána) ښځ.م. ۱) تپوس، سوال، حال معلومونه، ګروېږنه؛ ۲) د ناروغ پوښتنه، د

...اً هوږ احوال پوښتل.

پوښتول (pūstwál) مر. م. ښه نيږ، نوی نيږ، ږيښه.

پوښتونکی (p(a,ū)stūnkay) فا. نر. م. تپوس کوونکی، سوال کوونکی، حال معلوموونکی.

پوښته (pūsta) ښځ. م. ۱) و گ. پښته؛ ۲) غونډۍ، ډډه، تپه؛ ۳) نر. ج. پوښتنه کېده، معلومات کېده.

پوښتی (pūstáy) ښځ. م. ج. ۱) د سينې د قفس هډوکی؛ ۲) کوڅې. کچې. يو ډول ويښلی سر؛ ۳) پښت. نسل. خپل.

پوښتېدل (pūstedál) مص. تپوس ترې کېدل، خواب غوښتل کېدل.

پوښښ (poṣáṣ) نر. م. پوشش، د کوټې چت پټول.

پوښل (poṣál) مص. مت. ۱) پوښل، د کوټې چت پټول، کوټه پټول؛ ۲) پټول، پوښ ورکول.

پوښنه (poṣána) ښځ. م. پوښنګ، پوښنه، پټونه، پوښ کونه.

پوښول (poṣawál) مص. مت. ۱) پوښول، پوښ ورکول؛ ۲) پټول، پوښ ورکول.

پوښه (poṣá) ښځ. م. هغه لرګی چې لمونځ کوونکی يې د لمانځه په وخت خپل مخ ته دروي. ستره.

پوغله (poğlá) ښځ. م. ډاسه، بول، پيغولي، د نوي پيدا شوي ورغومي يا ګډوري نرمې بولې.

پوک (pūk) نر. م. ۱) پوګ، پوس، تفاله، ګيچه؛ ۲) ص. ډډ، مجوف، منځ خالي؛ ۳) پوکی، پف، پو؛ ٤) ص. نر. م. احمق، سپک، بې مغزه، چټې، خوشې.

پوکاره (pūkārá) ښځ. م. پوکی، پو، پف، اورته ورپوکل، تاوده شي ته ورپوکل.

پوکانه (pūkāṇá) ښځ. م. ۱) حباب، کوبی، خوړنی، غوټی، پوکانی؛ ۲) مثانه؛ ۳) بوغی، پوقانه.

پوکانۍ ډېره (pūkāṇaydabára) ښځ. م. د مثانې ډېره، د مثانې تيږه.

پوکړی (pūkáṛay) مف. نر. م. ۱) ډډ شوی، له باده ډک شوی؛ ۲) لمسول شوی، په قار کړی.

پوکل (pūkál) مص. مت. پوکول، هوا ورکول، باد ورکول، له باده ډکول، له هوا ډکول.

پوکڼانی (pūkṇāṇáy) ښځ. م. ۱) حباب، کوبی، بوربوکی؛ ۲) مثانه، د بولو کڅوړه.

پوکنۍ (pūkaṇáy) ښځ. م. ۱) کوبی (حباب)؛ ۲) د الوزولو پوکنۍ، متيازاړی.

پوکی (pūkáy) نر. م. ۱) پوکاره، پف، پو، پوپ؛ ۲) د خولې هوا يا باد.

پوکېدل (pūkedál) مص. ل. ۱) له باده ډکېدل، له هوا ډکېدل؛ ۲) سوځېدل.

پوګ (pog) نر. م. و گ. پوک ۱).

پول (pūl) نر. م. ۱) پل، په وياله، او سيند باندې د تېرېدو راتېرېدو لاره؛ ۲) د افغاني پيسو د واحد (يوې افغانۍ) سلمه برخه.

پولادي (polādi) ص. نب. ۱) له پولادو څخه جوړ شوی؛ ۲) ټينګ، کلک، مقاومت لرونکی؛ ۳) د يو ډول رنګ نوم دی.

پول پولک (pūlpūlák) نر. م. يو ډول تريخ بوټی دی چې په جلدي ناروغيو کې کارېږي.

پولک (pūlák) نر. م. هغه مېخ چې په کونده کې د پالې د ټينګولو لپاره ورکول کېږي.

پولکی (pūlkáy) نر. م. ۱) په تناره پخه شوې د غنمو ډوډۍ؛ ۲) د تناره سيخ، ډوډۍ بېلوونکی.

پولګی (pūlgáy) نر. م. وړوکی پول، پلچک.

پوله[۱] (pūlá) ښځ. م. ۱) بريد، سرحد، څېره، بند، ټک؛ ۲) د پټي موږه؛ ۳) نر. م. و گ. پولی.

پوله (۲) (polá) ښځ.م. ۱) د سترګې ګل، د سترګې اوره؛ ۲) سست، پوده.

پولی (pūláy) ښځ.م. ۱) تناکه؛ ۲) نیني شوي جوار؛ ۳) د غنمو ګېډی، د ریشقې کوده؛ ۲) د ازغو کوټه؛ ۳) د ښځو هغه ویښته چې له سر څخه یې خېژي.

پولی (pūwálay) نر.م. ۱) پاولی، د ښځو یو ډول پسول دی؛ ۲) جولا، هغه څوک چې توکر اوبي؛ ۳) هغه توکر چې مېچن پرې پاکوي.

پولیپ (poláyp) نر.م. لحمي بواسیر، سرطان، په بدن کې داني یا واړه پارسوب چې ممکنه ده سرطان منځ ته راوړي.

پولی څپولی (polaycápolay) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پون (pūn) نر.م. پم، خارښت، خارش، پوم، یو ډول جلدي ناروغي ده چې ټول بدن خارښت کوي.

پونبړی (pūnbṛáy) ښځ.م. ۱) پونبې په څېر هغه سپک څیز چې د بوټو په ببخ پورې نښتی وي؛ ۲) سپک شی، کوچنی او ووړ شی.

پونچی (pūncáy) ښځ.م. د سپینو زرو غوټی چې ښځې یې په تار پیيي او بیا یې د ګانې په ډول په لاسو کې اچوي.

پوندانه (pūndāná) ښځ.م. د پنبې تخم، پونبه دانه، چګت، پندانه.

پوند غلی (pūndǧálay) نر.م. پسکی، هغه توته څرمن چې په څپلیو کې د پوندې خواته وراچول کېږي.

پوندګلي (pawandgáli) ښځ.م. پوندګلي، پونده توب، د کوچیانو ژوند، غوبه توب.

پونده (۱) (pūndá) ښځ.م. د پنبې د ببوی لاندېنی برخه؛ ۲) د څپلی بند؛ ۳) د بوټ کوری، د بوټ پونده؛ ٤) د توري موټی.

پونده (۲) (pawánda) نر.م. ۱) پاونده، کوچر، غوبه ۲) کوچیان.

پونډ (۱) (pūnḍ) نر.م. خفو، درګیر، خپه.

پونډ (۲) (páwnḍ) نر.م. و.ګ. پاونډ.

پونډکه (pūnḍáka) ښځ.م. سابه، ساګ، سبزي، په اور باندې پخې شوي بشکې.

پونډی (pūnḍáy) ښځ.م. پنډی، د پړکي شاته غوښه، د ببډیو د پاسه او د زنګانه لاندې د پښې پسته او نرمه غوښه.

پونګ (pūng) نر.م. ۱) زېږنده، اولاد، پیدایش؛ ۲) د ملخانو بچي اچونه؛ ۳) د ژړا د پیل اواز.

پونګاړی (pūngāṛay) نر.م. د مګی دننه بچی، لاروا.

پونګی (pūngáy) ښځ.م. ۱) درمه، تولی، د سرني ژبې، د غنم یا اوربشې ډډنهر دواړه سرونه چې پرې او یو سر یې چیت او پوه کړی شي یو ډول آواز ترې راوځي دغې آلې ته پونګی وایي؛ ۲) د غره په سر هواره څمکه؛ ۳) د سوداګری مال، د تجارت هغه مال چې په شا باندې یې ګرځوي؛ ٤) نر.م. نیچه، درمه، کړکی، دروزه یا کاغذ چې ګرد تاو شي او چرسیان د چرسو دود ورباندې راکاږي (راکشوي).

پونه (pūná) ښځ.م. پشمک، ښورمک، اوپاشي، نری باران، لړې اوبه شیندنه.

پوني (pawnáy) نر.م. و.ګ. پماني.

پوني (pūni) ښځ.م. م. پوړ وهنه، پوژوهنه.

پوڼ (pūṇ) نر.م. ۱) پنډیکر، د پخواني زمانې د اور لګولو یو ډول پنډیکر؛ ۲) ص.نر.م. ډډ، ګوګ؛ ۲) د سین یا لګه (خور) یوې خواته دخاوړ و لمن (څنډه)؛ ۳) پانډ، پاڼ.

پوناکه (pūṇākā́) ښځ.م. د څناور توېونه او ورتل، د څناورو ورتل یا پرېوتل.

پونکه (pūṇáka) ښځ.م. پېړکی، خوږنه، حباب.

پونل (pūṇál) نر.م. د خوراک په وخت کې د ښاروي سونهار.

پونول (pūṇawál) مص. مت. ۱) ډډول، تشول، ګوګول؛ ۲) په ډېرو خبرو د چا تنګول.

پونه (pūṇá) ښځ.م. د آس تګ، د آس قدم.

پونی (pūṇáy) ښځ.م ۱) و ګ. پوړی ۲)؛ ۲) پوسی، لبځی، د ورېو هغه ګونجې چې د ورېښلو لپاره په لاس باندې راتاو شوې وي.

پونېدل (pūṇedál) مص. ل. ۱) په میخ یا موړی باندې د ښاروي پښې تکول؛ ۲) ډډېدل، تشېدل ګوګېدل؛ ۲) په ډېرو خبرو تنګېدل

پووړه (powáṛa) ص. ښځ.م. پوواړه یا ناراسته، خیرنه، خچنه او سسته (ښځه).

پووندګلي (powadgáli) ښځ.م. ښاروي ساتنه، پوونده توب، شپنې، مالدارې.

پوول (powál) مص. مت. پیول، څرول، ښاروی د خوراک لپاره څرځای کې پیول.

پوونکی (powūnkáy) فا. نر.م. څروونکی، پوونی، شپون، غوبه او خربه یا هغه څوک چې مالونه بیایي.

پوه(۱) (poh) ص. نب. ۱) هوښیار، عاقل، څیرک؛ ۲) د پوه میاشت، د یوې میاشتې نوم دی.

پوه(۲) (pūwá) ص. ښځ.م. وتره (ځمکه)، نمناکه، زیمناکه (ځمکه).

پوها (pūhā́) اد. پها، پوهو، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.

پوهاند (pohā́nd) نر.م. ۱) پروفیسر، استاد؛ ۲) وروستنی لوړه علمي رتبه چې د افغانستان د پوهنتونونو د استادانو لپاره ټاکل شوې ده.

پوهړ (pūháṛ) ص. نر.م. ساده، بې عقل، ناپوه.

پوهلنډی (pohlánḍay) ص. نر.م. لنډاکی، کم عقل، کوتاه فکره.

پوهمن (pohmán) ص. نر.م. هوښیار، پوه، دانا، د پوهې خاوند.

پوهنتون (pohantū́n) نر.م. دارالفنون، د علمي او لوړو تحصیلاتو موسسه، جامعة.

پوهنځی (pohánʒay) نر.م. فاکولته، د لیسانس اخیستلو علمي موسسه.

پوهند (pohánd) ص. نر.م. پوهه، هوښیار، پوهاند.

پوهندوی (pohándoy) نر.م. ۱) عالم، متخصص ۲) له پوهنمل نه جګه رتبه، د پوهنتون د استادانو څلورمه علمي درجه.

پوهنمل (pohanmál) نر.م. له پوهنیار نه جګه رتبه، د پوهنتون دریمه علمي درجه.

پوهنوال (pohanwā́l) نر.م. له پوهندوی څخه لوړه رتبه، د پوهنتون د استادانو پنځمه علمي درجه.

پوهنه (Pohána) ښځ.م. پوهه، علمي پوهه.

پوهنیار (pohanyā́r) نر.م. له پوهیالی لوړه علمي رتبه، د پوهنتون دوهمه علمي درجه.

پوهنیز (pohániz) نر.م. د پوهنې اړوند.

پوهو (pohó) اد. پها، پهه، د تعجب او حیرانتیا کلیمه، د رشخند کلیمه.

پوهوالی (pohwā́lay) نر.م. هوښیاروالی، هوښیار توب، هوښیاري.

پوهوتلی (pohwatálay) مف. نر.م. د پوهې له پوهېدونکی، هغه څه چې د هغه په اړه پوهېدنه ممکنه وي.

پوهول (pohawál) مص. مت ۱) پوه کول، لاربنودل، په څه خبره څوک رسول؛ ۲) ملتفت کول.

پوهوهو (pohohū́) اد. په، پها، پوهـو، پیهې، د حیرانتیا او تعجب کلیمه.

پوهه (póha) ښځ.م. ۱) علم؛ ۲) عقل، فکر، شعور؛ ۳) د پوه مونث شکل.

پوهیالی (pohyā́lay) نـر.م. ۱) د پوهنتـون د استادانو لومړنی علمي درجه؛ ۲) ص. نر.م. د پوهې خاوند، پوهېدونکی.

پوهېدل (pohedə́l) مص. ل. ۱) علم لرل، پوهه لرل، مطلب ته رسېدل؛ ۲) ملتفت کېدل، ځیر کېدل.

په[1] (pə) اد. ۱) د ظرف او آلې له اداتو څخه یو توری دی، یو سـربل دی – په کـور کې؛ ۲) اد. پرې، باندې، پاسه.

په[2] (pah) ښځ.م. ۱) پهه، مـرهم، ملهم؛ ۲) کیږ، هغه کړک چې په مات ځای تړلی شي.

په بله ژبه (pabalažába) ښـځ.م. په بله وینا، په بل عبارت.

په پای کې (papā́yke) ق. تر ټولـو وروسـته، په آخر کې، په متې.

په پټه (papáṭa) ق. غلې، په غلا، له خلکو په پټه.

په پسې (papáse) ق. ورپسې، جوخت، متـصل، مربوط، متوالي.

په پورې (papóre) ق. ۱) ورپورې، ورسره، جوخت؛ ۲) بله غـاړه، پورې خـوا؛ ۳) په امـان کې، په سیمه، په لمن کې.

په پوهېدل (papohedə́l) مص. ل. پرې پوهـېدل، ورباندې پوهېدل، مطلب ته رسېدل.

په ترخ کې (patrácke) ق. پـه دې منځ کې، په دې کې (د خبرو په ترخ کې).

په توګه (patóga) ق. په ډول، په شان، په څېر.

په تېره بیا (patérabyā́) ق. په ځـانګـړي توګه، په خاص طور سره، په تېره تېره.

په ټوپو (paṭopó) ق. په ټرپکو، په منډه، په ګامو.

په څنګ (pacáng) ق. ۱) په اړخ، پـه څـېرمـه؛ ۲) یو بل ته، یو اړخ ته.

په څېر (pacér) ق. په شان، غوندې، په رنګ.

په حال (pahā́l) ق. په سد، په واک، په فکر کې.

په خپله (paxpála) ق. خـپله، پخپله، پـه ځـان، ځاني، شخصي، شخصاً.

په خوله (paxwalá) ق. ۱) په ژبه، په وینا؛ ۲) په خبرو، تقریري، شفاهي، قولاً، په قول.

په درناوي (padranā́wí) ق. پـه نمـانځـنه، پـه درنښت، په احترام.

په دې څېر (padecér) ق. په دې ډول، په دې شکل.

پهر (pıhā́r) نر.م. پیینه، پیوند، بې خوالي، (۱۸۰) دقیقې یو پهر کېږي.

پهره (pıhrá) ښځ.م. ۱) پېره، څـوکی، حفـاظت، نګراني، څارنه؛ ۲) ګارډ؛ ۳) ګزمه.

پهره دار (pıhradā́r) ص.نر.م. پېره دار، څوکیدار، نګراني کوونکی، څارونکي.

پهړ (pahā́ṛ) ص.نر.م. سرزوري (آس)، هغه آس چې په کیزه کې نه راګرځي.

پهړه (pahṛá) ښـځ.م. ۱) د جوګیانو لـنډه امسـا یا بینت؛ ۲) پړه، د ملنګانو د غاړې امېل.

په زړه (pazṛá) ق. ۱) په یاد، په زړه کې، په حافظه کې؛ ۲) پر زړه، په رښتیا.

په زړه پورې (pazṛapū́re) ق. ۱) زړه ته نږدې، ګران، خوښ، دلچسپ؛ ۲) یاد، په زړه کې.

په زړه کونه (pazṛakawə́na) ښځ.م. یادونه، زوتونه، ضبطونه.

په زیاته (pazyā́ta) ق. پر دې سربېره، په ډېره.

په ستنه (pastaná) ق. ۱) واپس، بېـرته، دویم ځل؛ ۲) ښځ.م. قی، کانګې، ګرځون.

په شان (pašā́n) ق. غوندی، مثل، په ډول، په څېر، لکه. په ډول.

په ښه (pašá) ق. په ګټه. په خیر، په ښېګڼه، پکار.

په غاړه (pağā́ṛá) ق. ۱) په ذمه، پسې پورې، په حواله؛ ۲) اغوستی، په غاړه اغوستی.

په کار (pakā́r) ص. ۱) ګټور؛ ۲) د اړتیا وړ.

په کارول (pakārawə́l) مص. مت. استعمالول، په کار اچول، په کار راوستل.

په کارېدل (pakāredə́l) مص. ل. ۱) په کار کېدل، کږ ځني اخیستل؛ ۲) خوښېدل.

په کډه (pakaḍá) ق. په کوچ، په سفر. له خپل ساړه سره له یو ځای نه بل ځای ته لېږدېدل.

په ګڼه (pagáṇa) ق. په شریکه، په جمع، په یو ځای، په ډېرو کسان.

په لاس (palā́s) ق. ۱) سمدستي، لاس په لاس؛ ۲) حاضر، موجود؛ ۳) نغد، نقد، په نغدو.

پهلوان (pahlawā́n) ص. نر. م. و ګ. پالوان.

په لوی لاس (pahloylā́s) ق. په خپله خوښه، په قصدي ډول.

په مټ کې (pamáṭke) ق. ۱) الی غوندې، په مټې، پله؛ ۲) په ګرانه. په زیار، په تکلیف..

په مخه ښه (pamaxaṣá) ښځ. م. خدای پاماني، رخصتونه، مخه ښه، په خدای سپارنه.

په وار (pawā́r) ق. په خپل وار، په خپل وخت، په خپله نبټه، په خپل نوبت.

په وار وار (pawārwā́r) ق. ۱) سه لسبر، په خپل خپل وار؛ ۲) بیا بیا، مکرر. په څو ځلو.

په ورو ورو (pawrowró) ق. سوکه سوکه، کراره کراره، تکیه تکیه.

په وړاندې (pawṛā́nde) ق. په مخ کې، په ښېز، په ضد. په خلاف.

پهوره (pahūṛá) ښځ. م. ۱) د جوګیانو امسا، د ملنګانو ښنت. پهړه؛ ۲) ګن، پوړه.

پهورۍ (pahūṛə́y) ښځ. م. پهړه، پهوره.

پهه (pahá) اد. ښځ. م. په، ملهم، پټی.

په ها (pahā́) اد. پها، د تعجب له اداتو څخه دی.

په هېر (pahér) ق. په هېره، په غلطۍ سره، په ناپامي، په خطا سره، په تېروتنې.

په یاد (payā́d) ق. په یادو، په زړه کې، په حافظه کې، په خاطر کې، بې لیکنې.

په یادېدل (payādedə́l) مص. ل. ۱) په زړه کېدل، په زړه کې ګرځېدل؛ ۲) زده کېدل، حافظې ته سپارل کېدل.

پهېر (pahér) ق. په څېر، غوندې.

پهېلول (pahelawə́l) مص. مت. په زخم ملهم کېښېنودل یا نور څه خوړول یا اوارول.

پی (pə́y) جن. ۱) شیدې؛ ۲) مستې؛ ۳) نر. م. تصرف، قبضه، ذمه، په واک کې؛ ٤) د ځمکې یوه خاصه اندازه؛ ٥) پرېکړه، قطعنامه؛ ٦) لرې اوبه؛ ۷) د دریاب د پایاو اوبه؛ ۸) پل، منزل، قدم؛ ۹) پله؛ ۱۰) ښالمه، داوړو د پخولو پی.

پې (pe) ښځ. م ۱) د (پ) توری اوار؛ ۲) اد. ورباندې، پرې باندې، پرې، په.

پیاڅه (pyā́ca) ښځ. م. ۱) د باجرې ډوډۍ، د ایډنو ډوډۍ، د جوارو ډوډۍ؛ ۲) د ګیس وړی یا ببوزی د ګیڼه یو کنډک؛ ۳) ښځ. م. سلندی، شینخه، په سر کې د ویښتو لاره؛ ۲) د اوبو پیر کنډه چې لښتي یا ویاله کې د اوبو ښنه.

پیاخله (pyāxlá) ښځ. م. ۱) پیالخه، چکن، یو ډول کښیده کاري؛ ۲) مغلر، د غاړې دسمال ۳) خوله راښستنه: خوله کوږ.

پياده (pyādá) ص. نب ۱) هغه چې په پښو پيدل ځي؛ ۲) په عسكري كې يو مسلك دى؛ ۳) د دفتر د ساتلو او پاكولو موظف اجير.

پياده رو (pyādaráw) نر. م. د سړك غاړې ته هغه لار چې پلي كسان ورباندې تېرېږي.

پيارژندي (pyārž́ándi) ښځ. م. د شپې اوبه خور، : شپې اوبه لګونه، د شپې اوبخور.

پيارغنده (pyārgánda) ښځ. م. هغه خاوره چې د كېږدۍ او يا د خيمې ځلورو خواو ته اچول شوې وي چې اوبه خيمې ته داخلې نه شي.

پيارمه (pyārmá) ښځ. م ۱) چېره، ريتاړه، خرڅوړى ۲) دخره، كچر كتې هغه تانګ چې په خېټې پورې يې كلكېږي؛ ۳) د كټ لنګه، د كټ كشه؛ ۲) د مچې، پاردوم.

پيارمه خور (pyārmaxór) ص. نر. م. ۱) لته خور (څاروى)، چيره خور؛ ۲) هغه ماشوم چې كالي ژر ژر څيري؛ ۳) هغه څوك چې د خپلې ګټې لپاره د چا حق پټ كړي.

پيازكى (pyāzákay) نر. م. غرنى يا ځنګلي پياز.

پيازه (pyāzá) ښځ. م. ۱) سپيازه، نقصان، هغه ښځه يا حيوان چې د وخت نه مخكې بچى واچوي؛ ۲) ص. نب. ضايع؛ ۳) ښځ. م. راز څرګندونه؛ ٤) اوم، خام.

پياسه (pyāsá) ښځ. م. ۱) خوړ، لګد، د سېلاب لاره؛ ۲) د سيند تل، د درياب تل.

پياشه (pyāšá) ښځ. م. (ج. پياشې) اغېز، پدل.

پياغله (pyāglá) ښځ. م. ۱) پياخله، رنځور خولې كول؛ ۲) ګلوبند، مفلر، د غاړې دسمال.

پياګي (pyā́gi) ق. شا، وروسته، پسې.

پيالخه (pyālxá) ښځ. م. د تبې د تكيه كولو ځاى چې په نغري پورې نښتى وي.

پياله (pyālá) ښځ. م. ۱) د چايو څښلو لوښى چې لاستى ولري؛ ۲) جام، د شراب څښلو پيمانه.

پيام (pyā́m) نر. م. پيغام، خبر، د چا له خوا بل چا ته د مطلب رسول.

پيانده (pyāndá) ښځ. م ۱) ګاړګوټى زلفې، تاوراتاو زلفې؛ ۲) ص. نب. ښكلى، ښايسته؛ ۳) هغه تار چې كبان په كې ښيل كېږي، هغه لښته چې نيولي ماهيان په كې اكېر كېږي.

پيانو (pyānó) ښځ. م. د موسيقۍ له آلو نه يوه آله ده چې پردې يې ارمونيې ته ورته دي.

پيانيسټ (pyānist) ص. نر. م. پيانو وهونكى، څوك چې د پيانو په غږولو كې مهارت لري.

پياوركى (pyāwárkay) نر. م. سپلمى، يو ډول بوټى دى چې سپينې پې كوي.

پياوړتوب (pyāwartób) نر. م. قوت، توان، طاقت، تكړه توب، پياوړتيا، غښتلتوب.

پياوړى (pyāwáray) ص. نر. م. تكړه، غښتلى، قوي، زورور.

پياوى (pyāwáy) نر. م. پنځونى، څڅله، هغه سپك شيان چې د سېلاب د اوبو په سر روان وي.

پيايل (pyāyál) مص. مت. پوول، څرول، د څارويو څرول (پيول).

پيپ [1] (pip) نر. م. ۱) مېخكى، مېخك، بسير، د لونګ په شكل د پوزې يو ډول ګاڼه؛ ۲) تيم.

پيپ [2] (pāyp) نر. م. و ګ. پايپ.

پيپړۍ (pipṛé) ښځ. م. ج. ښړانګې، چچړې، د غوښې هغه برخه چې نه خوړل كېږي.

پيپل (pipál) نر. م. يوه ونه چې غټې او پلنې پاڼې لري او هندوان يې ډېر عزت او احترام كوي.

پيپلى (pipláy) نر. م. يو ډول اوږد مرچ دى چې په دارو كې كارېږي.

پیپنی (pepnáy) ښځ.م. کمیس، خت، خلکی، د ارتو لستونو کمیس.

پیت (pit) ص. نر.م.ج. ۱) چیت، چپر؛ ۲) تیټ، پلن، اوار، د جګ ضد.

پیتاو (pitāẃ) نر.م. ۱) پېتاوی، د لمر ګرمی؛ ۲) په ژمي کې لمر ته د کیناستو ځای؛ ۳) د غر هغه ارخ چې لمر ته مخامخ وي.

پیتاوه (paytāwá) ښځ.م. ورینه یا د خمتا هغه اوږده توته چې په پښو باندې تاوېږي.

پیتل (pitál) نر.م. یو ډول فلز.

پیتلي (pitáli) نر.م. حلبي، فلزي.

پیتونه (pitawána) ښځ.م. پیتونګ، چیتونه، پلنونه، چپرونه، په زور سره پلنونه.

پیته (pitá) ښځ.م. ۱) د اندازه کولو فیته؛ ۲) د تیپ ریکارډر فیته؛ ۳) د لیکلو د تایپ فیته؛ ۴) پرې شوی رښکی چې نجونې یا ښځې یې د وېښتانو په ترلو یا په کالیو کې استعمالوي.

پیتی (pitáy) نر.م ۱) یو ډول توپک؛ ۲) ص. نر.م. چتی، چیت؛ ۳) چیت پوزی.

پیتي(۱) (piti) ښځ.م. ۱) د غاښو خیرې؛ ۲) د غړکې منګ، د شلومبو د غړکې منګ.

پیتي(۲) (páyti) ښځ.م. پاتي، پیاتي، پاخه دال.

پیتېدل (pitedál) مص. ل. چپرېخېدل، چیتېدل، پلنېدل، د زور (فشار) په واسطه پلنېدل.

پیتیکانتروپ (pitikāntróp) نر.م. د یوه تاریخي ژړي نوم دی چې هډوکي یې د جاوا په ټاپو کې لاس ته راغلي دي.

پېټ (peṭ) نر.م. ۱) تو، لعنت، پېغور؛ ۲) پېتی، پشتاره؛ ۳) ق. باالکل، هرګز.

پېټار (peṭár) ښځ.م. یو ډول توکري ده چې خوله یې تنګه او خېټه یې ارته وي.

پېټک (peṭák) نر.م. ۱) مخ روني، دناري د مخ د ښکاره کولو په وخت څه ورکول (مخ پېټک)؛ ۲) د ښځې ګانه؛ ۳) نوي زېږېدلي ماشوم لیدو ته څه ورکول.

پېټل (peṭál) مص. مت. لعنت ويل، ملامتول، ملامت کول، بې عزته کول.

پېټن (peṭán) نر.م. ۱) کرکه، نفرت، کروږېږ؛ ۲) کریکه، کریغه، کریږه.

پېټنه (peṭána) ښځ.م. ۱) ملامتونه، بې عزته کونه ۲) نفرت کول، کرکه کول.

پېټو (peṭū) نر.م. لعنت ویونکی، ملامتوونکی، کرکه کوونکی.

پېټوار (piṭwár) نر.م. و.ګ. پېټار.

پېټه (peṭá) نر.م. ۱) یو ډول کدو؛ ۲) ص. نر.م. موړ، بې اشتها؛ ۳) پټ زړه.

پېټ هېټ (peṭheṭ) نر.م. لعنت، بدرد، پېغور.

پېټی (peṭáy) نر.م. ۱) پنډ، وځه، پشتاره، پنډه؛ ۲) ذمه واري ذمه؛ ۳) عمل، کړه؛ ۴) ص. نر.م. زیاتی، بار، هغه څه یا څوک چې پر چا بار تحمیل شوی وي.

پېټۍ (peṭáy) ښځ.م. ۱) کمربند، د څرمنې ملابند؛ ۲) د لرګي صندوق، د ګټې سندوخ.

پېجاو (pejāẃ) ص. نر.م. پاک، پیجو، پاکیزه.

پېجاوېدل (pejāwedál) مص. ل. پاکېدل، صفا کېدل، ستره کېدل، پاکیزه کېدل.

پېجمخی (pejmáxay) ص. نر.م. پېی مخی، ښکلی، ښایسته، ګلالی، په زړه پورې.

پېچ (peč) نر.م. ۱) ول، تاو؛ ۲) د پېچش ناروغي؛ ۳) سرکشي؛ ۴) پېچي مېخ، بولټ؛ ۵) کلي.

پېچاپېچ (pečāpeč) ص. نب. ۱) پېچان، تاو راتاو، ول ول؛ ۲) ګلګوتی، ګوګوتی.

پېچان (pečā́n) ص. نر.م. پېچاپېچ.
پېچان پېچان (pečānpečā́n) ص. نب. کاږه واږه، لوړ په لوړ، يو مخ په بل مخ.
پېچ پېرى (pečpáṙay) ښځ.م. بلبل غوندې يوه مرغۍ ده چې په سر باندې تاج لري.
پېچ پلى (pečpálay) نر.م. د يوې يوناني دوا نوم دى.
پېچتاو (pečtā́w) نر.م. پېچتو، پېچکش.
پېچش (pečiš) نر.م. ۱) د خېټې مروړ، د معدې يو ډول ناروغي ده؛ ۲) اختلاف، اختلال.
پېچک (pečák) نر.م ۱) د تارونو تخته؛ ۲) چوپړى اوبړى، غوړيى؛ ۳) عشقه پيچان، يو ډول گل.
پېچکاري (pečkā́ri) ښځ.م. ۱) ستن، انجکشن؛ ۲) هغه دوا چې بدن ته داخلېږي.
پېچل (pečā́l) مص. مت. غړل، غبتل، تاوول؛ ۲) غامضول؛ ۳) مشاجره، نزاع، خبره اوږدول.
پېچلتيا (pečaltyā́) ښځ.م. پېچلتوب، جړتوب، جړتيا، جړه.
پېچلى (pečálay) مف. نر.م. ۱) تاو راتاو، غړل شوى؛ ۲) سخت، غامض.
پېچ مخى (pečmáxay) نر.م. پى مخى، ښکلى، ښايسته، حسين.
پېچ مرى (pečmaráy) ښځ.م. ۱) کونجکه، يو ډول اوږده مرۍ، يو ډول توره يا شنه مرۍ چې کوچنيانو ته يې تر پښو تړي؛ ۲) يو ډول سپينه مرۍ چې کوچنيانو ته يې په غاړه کې اچوي.
پېچموزې (pečmóze) ښځ.م. پېښارې، ټوکې، ملنډې، مسخرې، پسخند، وشتې، پچمي.
پېچمي (pečmé) ښځ.م. ملنډې، مسخرې.
پېچواړى (pečwāṙáy) ښځ.م. پېچوړى، پچاړې، بېکاره، د آس د پښو د تړلو پړى.

پېچوان (pečwā́n) نر.م. يو ډول چلم چې نل يې ډېر اوږد وي.
پېچوتاب (pečotā́b) ص. نر.م. ۱) تاو راتاو، گاږگوتي؛ ۲) نر.م. ناکراري، بې قراري.
پېچوخم (pečoxám) ص.نر.م. کوږ ووږ، کجوبېچ، پېچلى.
پېچول (pečawā́l) مص. مت. پېچل، تاوول، تاوراتاو کول، تاوراتاوول.
پېچومه (pečomá) ښځ.م ۱) پورته کېدنه، ختنه، جگېدنه، لوړېدنه؛ ۲) پېچومى.
پېچومى (pečūmáy) نر.م. مخ په لوړ، مخ په پورته، ستغ؛ ۲) جگه لاره..
پېچول (pečawā́l) مص. مت. پېچل، تاوول، تاورواتاو کول.
پېچونکى (pečūnkáy) فا.نر.م. ۱) پېچونى، تاوونکى، غړونکى؛ ۲) پټونى، پخونى.
پېچه (pečá) ښځ.م. د ښځو د غوږ لاندې کوڅې کړې وېښتان.
پېچي (pečé) ښځ.م. خوله بندونه، خوله بندکه.
پېچيدگي (pečidági) ښځ.م. مشکلوالي، مغلق، گرانوالي، سختوالي.
پېچېدل (pečedál) مص.ل. ۱) تاوېدل، تاو راتاو کېدل؛ ۲) کږېدل، کوږ ووږ کېدل.
پېچېده (pečedá) نر.ج. ۱) تاوېده؛ ۲) گوږ گوت کېده، کږېده، کاږگوت کېده.
پېڅ (peʦ) نر.م. ۱) صبر، حوصله، زغم، برداشت؛ ۲) شر، پسات، فساد.
پېڅانى (peʦāṅáy) نر.م. لږ غوندې، پوتى، خسوزى، خسوسکى، ذره، دوشکى.
پيڅکه (piʦká) ښځ.م. پيڅه، پيڅکى، څنډه، د څادر څنډه، پلو، د پلو څنډه.

پېڅل (pecál) مص: مت. پېڅل، صبر کول، حوصله کول، زغم کول، تحمل کول.

پېڅول (pecawál) نر. م. ۱) د کېږدۍ پرده، د خېمې پرده؛ ۲) هغه لوی پوزی چې د کوټې غولي ورباندې فرشیږي.

پېڅه (pecá) ښځ. م. ۱) صبر، حوصله، زغم، تحمل؛ ۲) قسمت، تقدير؛ ۳) ص. نرم. شله (سړی)؛ ۴) منه، سرتنبه سړی؛ ۳) بې ښې (سړی).

پېڅيالی (pecyālay) ص. نر. م. صبرکوونکی، زغم نرونکی، تحمل کوونکی.

پېخ (pex) نر. م. خنډ، ښنکر، خنډوکی.

پېخاره (pexārá) ښځ. م. پشاړي، د پسونو هغه پچې چې ترکلم لاندې نښتي وي.

پېخال (pexāl) نر. م. د مرغيو فضله مواد.

پېخر (pexár) ص. نر. م. زښت ډېر، پرېوانه.

پېخل (pexál) مص. مت. رنځور خولې کول، په بيمار خوله راوستل.

پيخي (pixi) ص. نر. ج. لوی، غټ او بې ډوله غابنونه (داړې).

پيدا (paydā́) ص. نب. ۱) زېږېدلی، پيدا شوی؛ ۲) جوړ، تيار؛ ۳) بلند، روړدی؛ ٤) ښځ. م. موندنه، پيداکول؛ ٥) ښرګند، جوت، ښکاره.

پيدا کول (paydākawál) مص. مت. ۱) موندل، لاس ته راوړل، منځ ته راوړل؛ ۲) زېږول.

پيدا کېدل (paydākedál) مص. ل. ۱) موندل کېدل، لاس ته راوړل کېدل؛ ۲) ګټل کېدل، ۳) خلق کېدل، جوړېدل؛ ٤) زېږېدل.

پيدا ګر (paydāgár) ص. نر. م. پيداوښتګر، زېږندوی، ګټندوی.

پېداګوژي (pedāgoží) ښځ. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم؛ ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پيداوار (paydāwā́r) نر. ج. ۱) محصولات، حاصلات؛ ۲) فصل؛ ۳) ګټه، فايده.

پيداوښت (paydāwā́st) نر. م. ۱) پيداينښت، زېږېدنه، منځ ته راتلنه، خلقېدنه؛ ۲) ګټه.

پيداوېدل (paydāwedál) مص. ل ۱) پيدا کېدل، منځ ته راتلل؛ ۲) موندل کېدل؛ ۳) زېږېدل.

پيدايښي (paydā́yiši) ص. نب. ۱) پيداينښت، دزېږېدو؛ ۲) اصلي او فطري.

پيداينښت (paydāyā́st) نر. م. پيداوښت، پنځېدن، پنځون، زېږن، زېږون، زېږد، زېږېدنه.

پېډل (peydál) ص. نر. م. ۱) په پښو، پلی، پياده؛ ۲) د شطرنج پياده موړې؛ ۳) پياده عسکر.

پيډ (piḍ) ص. نر. م. پيډی، کجی، کچی، کوډی، پيډن، کوږپښی، کچل، د کږو پښو خاوند.

پيډل (paydál) نر. م. پايډل، د بايسکل هغه ځای چې پښه ورباندې ايښودل کېږي.

پير (pir) ص. نر. م. (ج. پيران) ۱) مرشد، بزرګ، لارښوونکی؛ ۲) سپين ږيری، بوډا، ضعيف؛ ۳) مشر؛ ٤) نر. م. دوشنبه، د ګل ورځ.

پېر (per) نر. م. ۱) دور، چکر، ګردش؛ ۲) رنګ، اندازه، خيال؛ ۳) پور، قرض، دين.

پيرامید (payrāmid) نر. م. هرم، هر هغه شی چې کښتنۍ برخه يې پلنه او سر يې نری وي.

پېرانی (perānay) ص. نر. م ۱) پېريانی، پېريانو نيولی؛ ۲) رو. څوک چې د مېرګيو په عصبي ناروغۍ اخته وي.

پېرانه (perānā́) ښځ. م. هغه لوړ ځای چې د ګنبو ګانې پرې ګرځي.

پېرختونې (perxatū́ne) ښځ. م. پېروته، پېروتې.

پېرخته (perxáta) ښځ. م. پېروته، پېروتې، پروتې.

پېرړ (perṛ) ص. نر. م. و ګ. پېږ.

پېرزو (perzó) نر.م. لور، لورینه، پېرزوینه.

پېرزوینه (perzoyána) ښځ.م. لورېینه، ښه نیت ځرګندونه، رواداري.

پېرشوني (peršonáy) ښځ.م. شېینځه، د سر د ویښتو لاره.

پیرکی (pirakáy) نر.م. ۱) بولاني؛ ۲) ووړکی پیر، د پیر اسم تصغیر.

پېرګر (pergár) ص. نر.م. پېښې کوونکی، تقلید کوونکی، پېښمار، لوبغاړی.

پیرګی (pirgáy) نر.م ۱) پلی، دځېړې د ونې دانه؛ ۲) پارو، خوی، یېم، راشېېل؛ ۲) ځلور غابنې، دري غابنې، سکو.

پېرل (perál) مص. مت. ۱) اوېدل، اوډل، بوټل؛ ۲) مشکنې پېېل، مرې پېېل؛ ۳) پېرودل، اخیستل، رانیول.

پېرمخی (permáxay) ص. نر.م. ښکلی، پې مخی، ښایسته، حسین، ډولي.

پیرو (payráw) ص. نر.م. ۱) مرید، په چا پسې تلونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) نر.م. د یو مرغه نوم.

پېروان (perwā́n) نر.م. ۱) پرېوان، انول، اوره، جوره، د ښاریو هغه کځوره چې د بچي تر پیدا کېدو وروسته د مور له نسه راووځي.

پېروپلور (paeroplór) ق. رانیونه او خرڅونه، راکړه ورکړه، سوداګري.

پېرود (peród) نر.م. اخیسته، اخیستنه، رانیونه.

پېرودل (perodál) مص. مت. اخیستل، رانیول، په بیه اخیستل.

پېروزه (perozá) ښځ.م. ۱) فېروزه، یو قیمتي کاڼی دی، رنګ یې شین (آسماني) وي.

پېروزه (peróza) ښځ.م. کامیاب، بری مند، سرخرو، فاتح

پېروزی (perozáy) نر.م. ساپه، صافي، جرن، هغه توکر چې شیان او سامان پرې پاکېږي.

پېروزي (perozí) ښځ.م. ۱) بری، کامیابي؛ ۲) ظفر، فتح.

پیرومیټر (payromíṭar) نر.م. تودوخه اندازه کوونکی، حرارت سنجوونکی.

پېرونکی (perúnkay) ف. نر.م. ۱) بوونکی، اوبدونکی؛ ۲) اخیستونکی، رانیوونکی.

پېرونه (perawā́na) ښځ.م. پیرودنه، اخیستنه.

پېروني (perwū́ne) ښځ. ج. پروین، ثریا، دانګورو وانېکي غوندې ځو ستوري دي.

پېرونه (peroṇá) ښځ.م. د ګاټی میدان چې غواېي په کې ګرځي.

پېروی (peráway) نر.م. رش، قیماق، قیماغ، د شیدو سر، پروی، اریاش.

پیروي (payrawí) ښځ.م. ۱) تقلید، ۲) اطاعت، په چا پسې تلنه، د چا حکم منه.

پېره (pera) ښځ.م. (ج. پېرې) وار، نوبت، دفعه.

پیره (payrá) ښځ.م. ۱) ګردش، چکر، ګرځېدنه؛ ۲) څوکی، ساتنه، پیره، پهره.

پیره دار (p(ay,e)radā́r) فا. نر.م. پیره کوونکی، څوکیدار، محافظ، پیره والا.

پېری (peráy) نر.م. (ج. پېریان) جن.

پېریان اوبه (peryānobá) ښځ.م. سراب، د ګرمی په موسم کې په صحرا کې یا په پاخه سړک د اوبو غوندې منظر لیدل.

پېریان کټ (peryānkaṭ) نر.م. یو ډول ځلور ګوټیز کاڼی دی.

پېریاني (peryānī́) ص. نر.م. ۱) جڼدي، جني؛

۲) په صرعي اخته، په غش اخته.
پېرېدل (peredál) مص. ل. اخيستل، رانيول، اخيستل کېدل، پېرودل.
پير (piṛ) نر.م. بوس، پروړه، پچه.
پېړ (peṛ) ص. نر.م. ج. ۱) غټ، پنډ؛ ۲) نر.م. د لرګي توټې؛ ۳) دشربت راويستلو کار.
پېړتوب (peṛtób) نر.م. پېړوالي، پرپېړوالي، پنډوالي، پنډتوب.
پېړزه (peṛzá) ښځ.م. ۱) دخاورو ډېرۍ، د خاورو غونډۍ؛ ۲) د غره اوچته (جګه) څوکه.
پېړغو (peṛğú) نر.م. و ګ. پرغو.
پېړمار (peṛmár) ص. نر.م. ګانۍ مار، هغه څوک چې پر ګانۍ له ګنيو شربت باسي.
پېړمن (peṛmán) ص. نر.م. ۱) لټ، ناراسته؛ ۲) چاغ او شلند، مزی، غوټ.
پېړو[1] (peṛú) نر.م. د شپانه حق الزحمه، د شپون مزدوري.
پېړو[2] (peṛó) ص. نر.م. بر لرونکی، سورور، پلن، د اوږده ضد، بردارہ.
پېړوده (peṛodá) ص. نب ۱) اخير، ديڅ؛ ۲) سخت، کلک.
پېړوالی (peṛwálay) نر.م. پنډوالي، پلنوالي، غټوالي، سختوالي.
پېړه (peṛá) ښځ.م ۱) زغاله، څغاله؛ ۲) شير پېړه.
پېړۍ (peṛáy) ښځ.م. ۱) چوکۍ؛ ۲) دمېزانو د جنګولو په وخت کې د ننداره کوونکو دايره؛ ۳) د عمر يوه ټاکلې موده، يو نسل؛ ٤) ډېره موده؛ ۳) قرن، ۱۰۰ کاله.
پېز (pez) نر.م. پيوند، پنځرک، رفو.
پيزار (payzár) نر.ج. ۱) موچنې، پنې؛ ۲) څپلی، کوښې، د پښو کولو شی.

پېزر (pezár) نر.م. يو ډول تريخ بوټی دی.
پيزر (payzár) نر.م. يو ډول ګاڼی دی چې مردکې ورڅخه جوړوي.
پېزګر (pezgár) ص. نر.م. پېزونکی، رفوګر.
پېزل (pezál) مص. مت ۱) پيوندول، پنځرک کول، رفو کول، مرمت کول؛ ۲) پوزې اوبدل.
پېزو (pezó) ص. نر.م. پوزمير، پزه ور، پوزور.
پېزوان (pezwán) نر.م ۱) د پوزې ګاڼه؛ ۲) هغه پرې چې د خاروپو پوزې او سرته اچول کېږي؛ ۳) د پوزې خلی، ډنهر، هغه خلی چې د پوزې په سوري کې يې اېښي وي؛ ٤) پېزوانک، د څپليو د دوو ګوتو په منځ کې تسمه؛ ٥) په سلواغه کې د پېړي تړلو ځای.
پېزواندی (pezwānday) ص. نر.م. ۱) پېزوانې، هغه خاروی چې پزې ته يې پېزوان اچول شوی وي؛ ۲) دپيزار پېزوان.
پېزوانۍ (pezwānay) ښځ.م. ۱) هغه نجلۍ چې پېزوان يې اچولی وي؛ ۲) معشوقه، دلبره.
پېزوانی (pezwánay) نر.م. چوړوکی، بېنيګک، کليک، هغه لرګی چې د هغه په واسطه د يېوي رون له ژغ (جغ) سره تړل کېږي.
پېزه (pezá) ښځ.م. ۱) تاج؛ ٤) بولک، د بولو د څڅېدلو ناروغي.
پيزي (payzi) ص. نر.م. چينجر، شيته، مړاوی، خزان شوی، مړجينګ.
پېزۍ (pezáy) ښځ.م. ۱) توری، تکی؛ ۲) تاکيد.
پيزی (pizáy) نر.م. پوزی، بوريا، انهېری.
پيزي توب (pizitób) نر.م. شيته توب، مړاوی والی، مړاوي توب.
پېزېدل (pezedál) مص.مت. مړاوي کېدل، شيته کېدل، پېزی کېدل.

پېژاند (pežā́nd) ص: نر.م. پېژند، د پېژندګلو، واقف. شناسا، بلد.

پېژنتون (pežantū́n) نر.م. د پوهنې اداري يا موسسې د ذاتيې ځانګه.

پېژند (pežánd) نر.م. پېژندون، پېژندنه.

پېژندپاڼه (pežandpāṇá) ښځ.م. د هويت پاڼه، د پېژندلو پاڼه، پېژندليک.

پېژندګلوي (pežandgálwi) ښځ.م. پېژندګلي، شناخت، معرفت.

پېژندل (pežandál) مص. مت. پېژندل، بلديت لرل، اشنايي لرل.

پېژندوی (pežandū́y) نر.م. ۱) پېژندونکی، معرفت لرونکی، پېژندونی، واقف؛ ۲) اشنا.

پېژندويي (pežandóyi) ښځ.م. پېژندګلوي، پېژندنه، آشنايي، اوښارتيا، مشهورتيا.

پېژونی (pežū́nay) نر.م. د پېښ قلم، د آهنګر د اوسپنې د پرېکولو قلم.

پېژوې (pežwáy) ښځ.م. بلې، چېچه، ښندلې.

پېړل (peẓә́l) مص. مت. ټوټه کول، څېرل، پرې کول؛ ۲) قطع کول؛ ۳) توږل، تراشل.

پېړونی (peẓū́nay) نر.م. توکيا، توکه، ساتول، کتېره، هغه آله چې غوښه پرې ټکوي.

پيس (pis) نر.م. ۱) کبر، غرور؛ ۲) برګی، د برګي ناروغي؛ ۳) قطعه، د شعر ټوټه، نمايشنامه.

پيساني (pisā́nay) نر.م. پيساني، خڅرخکی، لېشی، پوټسکی، ذره، پېښانی.

پيستن (pisṭán) نر.م. پشتن، يو ميخانيکي ساختمان دی چې په موټرونو کې د ګاز په انفجار سره د سلندر په دننه کې حرکت کوي.

پېسر (pesә́r) ص. نر.م. ۱) بدرنګ، بدڅېره، بد شکله؛ ۲) بې خوند او بې رنګ شيز.

پيسکوټ (piskóṭ) نر.م. فيس کوټ، د پټو يوه لوبه ده.

پيسکوړک (piskoṛák) نر.م. تش ورۍ، پينکه دانه، پوچې دانې، باد وهلې ورۍ.

پيسلی (pisláy) نر.م. د څمکې هغه برخه چې د پنه کولو په وخت کې وچه پاتې شي.

پيسمن (pismә́n) ص. نر.م. مغرور، بباخمن.

پيسمی (pismáy) نر.م. پيشلمی، چړبانګی.

پيسه[1] (paysá) ښځ.م. ۱) يوه وړه سکه، ماتې پيسې، پول سياه؛ ۲) روپی، سکه.

پيسه[2] (pisá) ښځ.م. پيرشاني، شينځه، د ريښتو لاره.

پيسی (pisáy) ص. نر.م. د پيس په ناروغی اخته، د برګي په ناروغی اخته.

پيسې والا (paysewālā́) ص. نب. شتمن، بډای، د مال او دولت خاوند، د شتو خاوند.

پيش (piš) نر.م. نر پيشو، بليکی، پيشی، نرغوټ، پش، پشی.

پېش (peš) نر.م. ۱) پېښ، ضمه، د نيم واو د ښکاره کولو اواز؛ ۲) ق. ورته پيدا، دوچار، مخامخ، وراندې.

پېشاب (pešā́b) نر.ج. تشې متيازې، بولې.

پيشاړه (pišāṛá) ښځ.م. ۱) ملنډه وهنه، ريشخند، تمسخر، استهزا؛ ۲) حمله، يرغل.

پيشاک (pišā́k) نر.م. رشک، برنی، د سپږنې ناروغي، يو ډول سپږنی، داد، د جرب ناروغي، يو ډول جلدي ناروغي.

پېشانه (pešānā́) ښځ.م. ښکلې او ښايسته کور.

پيشپو (pišpó) ښځ.م ۱) يو ډول لوبه ده، پيشبازي؛ ۲) په اتڼ کې د پيش اواز؛ ۳) د ښځو يو ډول اتڼ دی.

پیشتری (pištúray) نر.م. پېچلمري، يو ډول سراني او خود روبه‌صابه.

پیشتکی (pištákay) نر.م. رېښه، اسرپچه.

پیشتول (pištawúl) نر.م. ۱) پښتول، شاتير، ويښه، پش؛ ۲) چت؛ ۳) بلي، چچه.

پیشته مغز (pištamáğz) نر.م. و گ. پسته.

پېشک (peśúk) نر.م. ۱) سپوني، يو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) د کلاد ختو يو شاباسي، د کلا د دور د پخسې د يوه شاباسي اندازه.

پیشکارل (piškārál) مص. مت. پيشورابلل، پيشي په پيش پيش راغوبنتل.

پیشکنډی (piškānḍáy) نر.م. ۱) پيشنگوری، د پيشي بچي؛ ۲) ديوې کورنۍ ورو کي غړي.

پېشکوزه (peškawzá) ښځ.م. ستوه، پېچکوزه، پېشقوزه، پېش قبضه.

پیشکه (pišáka) ښځ.م. ۱) پيشي، پيشو، پش؛ ۲) پشي، يو ډول حشره ده.

پېشکی (peškáy) ص. نر.م. په‌بوني اخته، په سپوني اخته، د سپلمې په ناروغي اخته.

پېشل (pešál) مص. مت. سېړول، يخول، په چمچه خوارده سېړول او خوړلو ته برابرول.

پېشلره (peślára) ښځ.م. و گ. پېشتري.

پېشلمی (peślámay) نر.م. پېسمي، پشمني، پېشمني، سحري، چر گ بانگي.

پېشلی (peśtá,a)lay) منف. نر.م. سوړ شوی، يخ شوی، په کاچوغه باندې سوړ شوی خوراک.

پېشمنډی (peśmanḍáy) ښځ.م. ريشخند، توکې، پېشارد، توقې، پرېچمې، پېشارې.

پیشنگ (pišáng) نر.م. د قافلې د سر تېټو.

پیشنگوری (pišangūráy) نر.م. پشکوتي، پسنگورتي، د پشو بچي.

پیشو (pišó) ښځ.م. پيشي، پشه، بليکي.

پیشوبازي (pišobázi) ښځ.م. ۱) خوشامندي، چاپلوسي؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ لانجه.

پیشوپړی (pišopṛáy) ښځ.م. درسي د ځکرلو لوبه، د پړي کشولو لوبه، راکاږي، وانېلوبه.

پیشوخوټ (pišoxū́ṭ) نر.م. ۱) کنډ، کانډ، گروی؛ ۲) د اسفنج په څېر سوري لرونکي؛ ۳) د تېږې گل، گل سنگ؛ ٤) د يوې ونې تخم چې په نار کې يې پېيي او د څارويو غاړې ته يې وراچوي.

پېشورز (peśwárz) نر.م. جامن، د گدا کميس، جابې، پېشواز.

پیشوگی (pišogáy) ښځ.م. ج. ۱) کمکی پيشو؛ ۲) پشي، يو ډول خزنده ده چې د شپې رڼا کوي او د نباتاتو پاڼې خوري.

پیشولمی (pišolámay) نر.م. سورجيجنو، جينجو، جنجو، خاکشير.

پیشومالگه (pišomālgá) ښځ.م. لنډی، غلبېل، خرې تنده، د کوچنيانو لوبه ده.

پیشومپړی (pišompṛáy) ښځ.م. يو ډول لوبه ده، توپ بازي.

پیشونکی (pesūnkáy) فا. نر.م. په څمڅي با کاچوغه د تاوده شي سړوونکي.

پیشونګړی (pišongṛáy) نر.م. د پيشو بچي، پيشنگوری، پشيونگور، پشينگور.

پیشونګړی (pišongṛáy) ښځ.م. انډوخر، لته پيړ، خربازي، کلابازي، يو ډول لوبه ده.

پېشوی (peśwáy) ښځ.م. څمڅه، چمچه، څمڅې.

پېشه (peśá) ښځ.م. (ج. پېشې) ۱) چار، کسب، هنر؛ ۲) نکل، توکه؛ ۳) عادت؛ ٤) کچنېو ب ۵) ځړيکه، مغزو کې اور بلېدنه.

پيښى (pišáy) ښځ.م. ۱) پشه، بشيکى، پيشو؛ ۲) پيشوګى، يو خزنده ده چې نباتات خوري؛ ۳) پېزوان؛ ٤) دغرمني اُمياني؛ ٥) ګوس منګور، لنډۍ، لتکه، ګومنه، يو ډول مار دى.

پيښې (piše) ښځ.م. د پيشو د شپېلو اواز.

پېښي (peši) ښځ.م ۱) وړاندې کېدنه؛ ۲) محکمې ته د وړاندې کېدو نېټه.

پېښېدل (pešedál) مص. ل. ۱) وړاندې کېدل؛ ۲) محکمې ته وړاندې کېدل.

پېښيمه (pešimá) ښځ.م. د پيشو وار راوړنه، د. جنسي تحريکا تو له امله د پش او پشي غورهاري

پېښ (peṣ) نر.م ۱) پېش، ضمه(و)؛ ۲) ق. مخامخ، واقع، برابر.

پېښليک (peṣlik) نر.م. د پېښو او حادثو لنډ ليکلى اثر، د پېښو ليکنه.

پېښاو (peṣáw) نر.م. ۱) ټوکه، ملنډه، وشته؛ ۲) پېښه، حادثه، واقعه.

پېښاوو (peṣāwú) ص.نب. ټوکمار، ټوکي، ټوقي، پېښې کوونکى، پېښو.

پېښول (peṣawál) مص. مت. واقع کول، رامنځ ته کول.

پېښولې (peṣóle) ښځ.ج. د پېښو د پنډۍ هډوکى، د پونډې هډوکى.

پېښه (peṣá) ښځ.م. (ج. پېښې) ۱) تقليد، په پټيو سترګو د بل چا په پله تګ؛ ۲) ټوکه، ملنډه؛ ۳) واقعه، حادثه.

پېښه مار (peṣamár) ص.نر.م ۱) پېښې کوونکى، مقلد؛ ۲) نکل کوونکى؛ ۳) ټوکى. ټوکمار.

پېښېدل (peṣedál) مص. ل. واقع کېدل، مخې ته راتلل؛ ۲) يوه پېښه پيدا کېدل؛ ۳) اتفاقي او يو ناڅاپي منځ ته راتلل.

پېښې کول (peṣekawál) مص. ل. تقليد کول. په پټو سترګو د بل چا په پله تلل.

پيغام (payğám) نر.م. (ج. پيغامونه) ۱) خبر، پيام؛ ۲) حال، احوال.

پيغامبر (payğāmbár) فا نر.م. ۱) پيغمبر، رسول، نبي؛ ۲) پيغام وړونکى، استازى، قاصد.

پېغلتوب (peğaltób) نر.م. ۱) د نجلۍ د ځوانۍ او بلوغ دوران؛ ۲) بکرتوب.

پېغلوکې (peğlóke) ص. ښځ.م.ج. نوې پېغله، پېغلټه، تازه پېغله، پېغلچوکې.

پېغله (peğlá) ښځ.م. (ج. پېغلې) باکره، ځوانه جينۍ، ځوانه نجلۍ، ناواده جينۍ.

پېغور (peğór) نر.م. (ج. پېغورونه) تانه، طعنه، بدې ردې.

پېغورجن (peğorján) ص. نر.م. پېغور کوونکى، پېغور ورکوونکى؛ ۲) د غندنې جوګه.

پېغورول (peğorawál) مص. مت. پېغور ورکول، چاته خپل بد د پېغور په ډول وريادول.

پېغورېدل (peğoredál) مص. ل. پېغور کېدل، طعنه ورکول کېدل.

پېغولى (peğoláy) نر.م. پوغله، ډاسه، د نوې زېږېدلې بچي نرمې ډکې متيازې.

پيک[1] (pik) نر.م. ۱) هغه لرګى چې د اوبو کتنه وړاندې تړل کېږي؛ ۲) د تېلو ګېرنى، د تېلو اچولو قيف؛ ۳) راوتلى ځاى؛ ٤) د خولې پيک.

پيک[2] (páyk) نر.م. (ج. پيکونه) ۱) جنبوسى، جنبا سه، پوپنکه؛ ۲) مچ شپونى، مچشپى، مچ بسک، چوري؛ ۳) بوزى، پکه.

پېک (pek) نر.م. ځرى، استازى. قاصد، پيغام وړونکى، خبر رسوونکى.

پيکړی (pikŕáy) نر.م. تيکری، کودری، تپکرکی، پيکرگی، کودنی.
پيکړه (paykə́ṛa) ښځ.م. (ج. پيکړې) ۱) زولانه؛ ۲) پښندی، د پړې ټرلو هغه کړۍ چې د څاروي پښو ته پرته وي؛ ۲) مشکله قضيه.
پيکل (paykə́l) نر.م. ۱) دکاليو او جامو د اوارولو تناو؛ ۲) د درمند دمېده کولو څېر.
پيکنکل (paykankə́l) نر.م. ۱) ونډ وند کونه؛ ۲) تشريح.
پيکو (paykó) ښځ.م. وگ. پايکو.
پيکوړه (pikowṛá) ښځ.م. وگ. پکوړه.
پی کول (paykáwəl) مص.مت. ۱) ونې پرېکول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول.
پېکوی (pekwáy) نر.م. (ج. پېکوي) پېوی، چونکه، له تورو تارونو او زرتارو څخه جوړ مزی چې ښځې يې د سر د شا د ويښتانو سره تړي.
پيکه (piká) ص. نب. ۱) بې خونده، بې مزې؛ ۲) تت، کم رنگه؛ ۳) شرمنده، ملامت، کچه؛ ٤) سپورمخی، بې نمکه، بدرنگ.
پيکه توب (pikatób) نر.م. ۱) پيکه والی، شرمنده گي؛ ۲) د رنگ تتوالی؛ ۳) بې خوندي.
پېکی (pekáy) نر.م. ۱) څونډی، وريل، د تندي هغه ويښتان چې د ښښتنې ښځلې د پېغلتوب نښه ده.
پېگني (pegáni) ښځ.ج. د گډو او پسونو ورې.
پيل (páyl) ق. شروع، ابتدا، آغاز.
پيلات (paylát) نر.م. شر، فساد، پتنه، فتنه.
پيلاتي (payláti) ص. نب. فسادي، فتنه گر، پتنه کوونکی، پتنه جوړوونکی، مفتن.
پېلار (pelár) نر.م. پرده، اړ، پهليار، پريال.

پيلامه (paylāmá) ښځ.م. (ج. پيلامې) پاپلامه، بنسټ، ستنه، تــاداو، بنسټ؛ ۲) نښه، نښان، علامه، نخښه؛ ۳) خوی، خصلت، عادت.
پېلايي (pelā́yi) ښځ.م. څپولی، پولی، څاپولی.
پېلبو (pelábo) ښځ.م. برېښنا، پېلوا، الماسک.
پيلڅکی (pilackáy) نر.م. سرپاری، پيلڅکی، د انډيو او بار د پاسه څوری او نور څه اچول.
پېلستی (pelástay) ص. نر.م. ژنی، زنی، زلمی، نوی ځوان، ځوانی ته رسېدلی.
پېلستيا (pelastyā́) ښځ.م. ځواني، زلميتوب، بالغتوب، بلوغ، ژنيتوب.
پيلغوږه (pilğoẓá) ښځ.م. پلنه دوډۍ، د هاتۍ د غوږ په څېر دوډۍ.
پيل مرغ (pilmurğ) نر.م. د چرگ له کورنۍ څخه يو ډول مرغه دی چې خرتم لري.
پېلنه (pelána) ښځ.م. بېلتون، جدايي، بېلېدنه.
پېلوا (pelawā́) ښځ.م. وگ. پېلبو.
پيلوټ (pilóṭ) نر.م. (ج. پيلوټان) پايلټ، طياره وان، جهازوان، د الوتکې چلوونکی.
پيلوټي (pilóṭi) ښځ.م. طياره واني، جهازواني.
پېلوځی (pəlwā́ʒay) نر.م. پوند، يزگه، شنزتی، اورلگاونی، يو ډول غــوړ لرگــی دی چې په اور لگولو کې کارېږي.
پېلوډ (pelóḍ) نر.م. ۱) زيـار، کـوښښ، کوشش؛ ۲) غمخواري، همدردي.
پېلوړه (peloṛá) ښځ.م. هغه پېړۍ چې د کېښدې غوړدی پرې ترل کېږي.
پېلوښه (pelos̱á) ښځ.م. دځره د پښې ترلو پړی.
پيلول (paylawə́l) مص.مت. پيل کـول، شروع کول، لاس پورې کول، پيلونه.
پېلونه (pelawána) ښځ.م. وگ. پېلوښه.

پېلې (pele) ښځ. ج. پایزېب، پښسولي، پښه ډول ګاڼه ده چې ښځې يې پښو ته اچوي.

پيمال (paymā́l) ص. نسر.م. ۱) لتاړ، پایمال، تر پښو لاندې (کول، کېدل)؛ ۲) نسر.م. کار، کسب، شغل، فن.

پيمان (paymā́n) نر.م. (ج. پيمانونه) ۱) تړون، قول، ژبه، وعده، ژمنه، لوز.

پيمانه (paymānā́) ښځ.م ۱) جام، کټوری، پياله؛ ۲) د مقدار او اندازې معلومولو لوښی.

پی مختوب (paymaxtób) نسر.م. ښايست، ښکلا، سپين مخی.

پی مخی (paymáxay) ص. نسر.م. ښايسته، ښکلی، سپين مخی، ډولي.

پېمدل (pemdə́l) مص. مت ۱) پيمانه کول، پېمل؛ ۲) پيوډل، پېميل، پيرل؛ ۳) ډکول.

پېمی (pemáy) نسر.م. (ج. پېمي) وړی، اوړی، پيمانه، تتی، د غلې د پيمانه کولو لوښی.

پېميل (pemyə́l) مص. مت. پېمل، پېمدل.

پينجڼ (pinjə́ṇ) نر.م. ډانډسي، نداف، ډنډت.

پينځ ټکی (pinȷ̌ṭákay) نسر.م. ۱) پنځه ټکی ټريک؛ ۲) ټيک، څېره، رېی، هغه ګاڼه چې پېغلې يې د تندي د پاسه ځوړندوي.

پينځلسی (pinȷ̌lásay) نر.م. د برات شپه.

پېنډه (penḍá) ښځ.م (ج. پېنډې) ۱) ګنه، څو کسه چې په يوه کاسه سره کېښني؛ ۲) يوه اندازه خته چې له چم څخه لېږي؛ ۳) د لندز شوو اوړو لېږه برخه.

پېنډی (penḍáy) ښځ. م. هغه پلنه او اواره تيږه چې د کوټې د ستنې لاندې ايښودل کېږي.

پينغ (paynə́ğ) نسر.م. پاينېغ، پانېغ، مرورو، اينډيسی.

پينک (paynák) نسر.م. پينګ، د انګورو چېله، د کورو چېله، د انګور تاکو چېله.

پينکی (pinákay) نر.م. پينه، د لرګي ښانک.

پينګن (pingə́n) ص. نسر.م. ۱) لنډاکی، لنډی، بې حوصلې؛ ۲) چينګن، ژړن.

پينل (pinə́l) مص. مت. نغرل، پکل، کپه کول.

پينه (piná) ښځ م. ۱) پيوند، جامو ته ټوټه اچونه؛ ۲) د دېوال پشتي؛ ۳) پينکی، د لرګي ښانک.

پينی (pináy) نر.م. هغه بوټی چې رېبز (جارو) ترې جوړېږي.

پينۍ (pináy) ښځ. م. نړۍ، دنيا، جهان.

پينېغ (pineğ) نر.م. و ګ. پينغ.

پېڼه (peṇá) ښځ. م. ۱) وار، پېره؛ ۲) ملګرتيا؛ ۳) ص. نب. غټ، پېړ، چاغ.

پيواز (paywā́z) نسر.م. پايواز، هغه څوک چې د ناروغ يا بندي د احوال اخيستلو لپاره ورځي.

پيوازي (paywā́zi) ښځ. م. و ګ. پېښه ارته.

پېوډل (pewdə́l) مص. مت. ۱) پېيل؛ ۲) ترتيب ګول، سمول.

پيورکی (paywə́rkay) نر.م. (ج. پيورکي) پی، يو ډول بوټی دی چې شيدې په کې وي.

پېوره (pewə́ra) ص. ښځ. م. هغه غوا يا بل ځاروی چې ډېرې شيدې کوي.

پيوست (paywást) ص. نسر.م. ج. ۱) نښتی، جوخت، سره لګېدلی؛ ۲) ګوښی، بېل.

پيوستون (paywastū́n) نسر.م. ۱) يو ځايوالی، نښتل، جوختېدنه؛ ۲) د غړه په منځ چاودون.

پيوسته (paywastá) ص. نب. نږدې، نژدې، جوخت، جخت، سره لګېدلی.

پيوستېدل (paywastedə́l) مص. ل. نږدې کېدل، جوختېدل، جختېدل، لګدل، نښتل.

پېول (pewál) مص. مت ۱) ونې پرې کول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول؛ ۳) پوول، څړول، پیول.

پیوند (paywánd) نر. م. ۱) جوړ، پیوستون؛ ۲) تعلق، رابطه. ارتباط.

پیوندي (paywándi) ص. نب. ۱) پیوند لرونکي، پیوند شوی؛ ۲) سوابیره، بلوبېره، هغه بېره چې د پیوند له امله غټه مېوه نیسي.

پیونګ (piwáng) نر. م. ۱) د ونې پرې کونه؛ ۲) د اوبو ژوروالی (تل) معلومونه.

پیوونکی (piwū́nkay) فا. نر. م. (ج. پیوونکي) ۱) د ونې پرې کوونکی؛ ۲) د اوبو د ژوروالي معلوموونکی.

پیوی (piwáy) نر. م. (ج. پیوي) و ګ. پېکوی.

پیه (payá) ښځ. م. ۱) هغه تموته چې خوله سترګې پرې تړل کېږي؛ ۲) پیو. پویه. کویه، بزه.

پی هېڅ (payhéč) نر. م. یو ډول ونه ده.

پیېدل (piedál) مص. ل ۱) ونه پرې کېدل؛ ۲) د اوبو ژوروالي معلومېدل.

پېیل (peyál) مص. مت. پیرل، پیول.

پېیلی (peyálay) مف. نر. م. ۱) پیرلی، پیودلی، ۲) منسلک، په چا پورې تړلی، پېیل شوی.

پېیون (peyū́n) نر. م. پېینه، اوډون، اوډنه.

پېیونکی (peyū́nkay) فا. نر. م. ۱) پیرونکی، پیوډونکی؛ ۲) ترتیبوونکی، برابروونکی، سموونکی.

پېیوی (peyawáy) نر. م. و ګ. پیکوی.

ت

ت (te) سخ. م. د پښتو ژبې د الفبې پنځم توری دی. بجدي ارزښت يې (۴۰۰) دی.

تا (tā) ض. م. ۱) د مفرد مخاطب ضمير دی. ۲) ښځ. م. يو ه تخته، د تو کر پسور.

تاب (tāb) نر. م. ۱) تاو، گرمي؛ ۲) وس، طاقت؛ ۳) ځلک بربښ؛ ۴) پيچ و تاو.

تابجن (tābjan) ص. نر. م. تابژن، تاوجن، گرم.

تابخانه (tābxāna) ښځ. م. وگ. تاوخانه.

تابدار (tābdā́r) ص. نر. م. ج. ۱) تاو لرونکی، گرم، تاوراتاو؛ ۲) روښان، ځلاند.

تابدان (tābdā́n) نر. م. درځه، دورځه، دريڅه. په کوټه کې د رڼا لپاره جوړ شوی سوری.

تاب راوړل (tābrāw rəl) مص. ل. طاقت کول، عمل تحمل، په ځان سختي منل.

تابژن (tābžán) ص. نر. م. وگ. تابجن.

تابع (tābiʕ) ص. نب. ابل. مطيع فرمانبردار.

تابعداري (tāb(iʕe)dā́ri) ښځ. م. اطاعت، متابعت، تابع کېدنه، غاړه اېښودنه.

تابعيت (tābiyát) نر. م. تابعوالی. تسليموالی، فرمانبرداري.

تابعيون (tāb(ʕi,i)yū́n) ښځ. م. فق. هغو کسانو ته وايي چې د حضرت محمد (ص) څښتن اصحاب يې ليدلي وي او پخپله حضرت محمد (ص) يې نه وي ليدلی.

تابلو (tāblṓ) ښځ. م. (ج. تابلوگانې) ۱) انځور، څېره، تصوير؛ ۲) ننداره، منظره؛ ۳) جدول، ډای گرام؛ ۴) هغه لوحه چې د هيو او موسسو په سر باندې ځړېږي.

تابوت (tābū́t) نر. م. اوږد صندوق دی چې له لرگي نه جوړېږي. مړی په کې ږدي ما يې له صندوق سره ښخوي.

تابوت گر (tābūtgár) نر. م. تابوت جوړوونکی.

تابیا (tābyā́) ښـځ.م. ۱) تیاري، چمتووالی، بندوبست؛ ۲) چاره سنجونه، فکر، تدبیر.

تابین (tābín) نر.م. ۱) پیروي کونه؛ ۲) تجویز؛ ۳) ډله، قطعه؛ ٤) فا.نر.م. پیروي کوونکی.

تاپ (tāp) نر.م. درب، ترپ، هغه اواز چې د پښو له اېښودلو څخه پورته کېږي.

تاپی (tāpáy) نر.م. ۱) غولنګ، د زردالو کښته؛ ۲) فا.نر.م. تپېدونکی، ترپېدونکی.

تات (tāt) ۱) و.ګ. تاټ. ۲) ص.نر.م. ترتری، هغه څوک چې ژبه یې بندېږي؛ ۳) غبرګېده.

تاتار (tātā́r) نر.م ۱) دشین شوبي ویلني په څېر یو بوټی دی؛ ۲) تتار، د مغولو د قوم لرغونی نوم دی؛ ۳) تووند مزاج سړی.

تاترین (tātarín) ص.نر.م ۱) ډېر ژور، ډېر کښته، ډېر کډی؛ ۲) نر.م. دوزخ.

تاتمل (tātmál) نر.م. ۱) زیاته مینه، ډېره تلوسه؛ ۲) تصور، خیال؛ ۳) هیله، تینګه غوښتنه.

تاتي (tāti) ښځ.م. (ج. تاتی) ۱) ترور، ابی، ببی، مشرو ښځو ته داحترام کلیمه؛ ۲) بوډۍ.

تاثر (tāsúr) نـر.م. اثر منته، اغېز منـنه، د ژوند د غبرګونونو مفهوم.

تاثیر (tāsír) نر.م. ۱) اغېز، اثر؛ ۲) نښه، علامه.

تاج (tāj) نر.م. (ج. تاجونه) ۱) د پاچاهانو خول، د پاچاهانو تورې؛ ۲) چرخولک، دچرګ تاج.

تاجدار (tājdā́r) ص.نر.م. تاج لرونکی، ټولواک، ستر واکمن، اعلیحضرت.

تاجر (tāj(a,i)r) نر.م. سوداګر، تجار.

تاجیل (tājíl) نـر.م. ځنډونه، مهلت اخېستنه، د کوم شي موده ټاکېښول، مهلت.

تاخ (tāx) نـر.م. (ج. تاخـونه) ۱) تاخچه، توکی، طاق؛ ۲) مېچ، بت، کالبوت.

تاخت (tāxt) نـر.م. ۱) منډه، ځغاسته؛ ۲) حمله، برید، غوټه، یرغل.

تاخوم (tāxúm) نر.م. غریبه، یوه ول غرنی ونه ده.

تاخون (tāxún) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) د زړه رنځ، د زړه غم، کړاک؛ ۲) غم، ماتم، وارخطایي.

تاخیر (tāxír) نر.م. ځنډ، معطلي، ډېل، ټال.

تاداو (tādáw) نر.م. بنسټ، تهداب، اساس، بیخ.

تادي (tādí) ښځ.م. (ج. تادی) بیړه، تلوار عجله، شتاب، توندي، تېزي.

تار (tār) نـر.م. (ج. تـارونه) ۱) مـزی، سپڼسی؛ ۲) دموسیقي د یوې آلې نوم؛ ۳) مو. دهغه سُر نوم دی چې له لوړې سپتک نه دوهم سپتک ته انتقال پرې کېږي؛ ٥) رابطه، لاره لرنه، مجازاً د مینې اړیکه لرل.

تاراج (tārā́j) نر.م. چور، لوټ، چپاول، تالان.

تارپه تار (tārpatā́r) ص. نر. م.ج. تیت و پرک، خپاره واره، شندلي.

تارپیدو (tārpidó) ښځ.م. و.ګ. تارپیډو.

تارتار (tārtā́r) ص.نـر.م. ج. ۱) تیـت، ګډ؛ ۲) رنګړی، رنګی، د ګڼ ضد.

تارتوک (tārtók) نر.م. تاتوک، سوغات، تحفه.

تارک (tārík) فـا.نـر.م. پرېښـوونکی، ترک کوونکی، لاس اخېستونکی.

تارکښ (tārkáṣ) نر.م. غڼه، جولا (عنکبوت) یو ډول خزنده ده چې ورو بدن او اوږدې پښې لري.

تارکول (tārkól) نر.م. قیر، د معدني تېلو وروستی د ختې په څېر پاتې شوې ماده.

تارکۍ (tārkə́y) ښـځ.م. وړوکې غڼه، کوچنی تارکښ جولا.

تارلومه (tārlúma) ښځ.م. (ج. تارلومې) لومه (حلقه) د ښکاریو د لګېدو ښېښان یا د اسونو

بالونو وبهښتان چې د مرغانو د نیولو لپاره
ترې په دام کې کار اخلي.

تارو (tārū́) نر.م. تیهو؛ یو ډول مرغۍ ده، لویوالی
یې د زرک هومره دی، رنګ یې تور او سپین
سپین ټکي لري.

تاروغاړی (tārūğā́ṛay) ښځ.م. یو ډول مرز دی
چې توره غاړه لري.

تاروګی (tārū́gay) نر.م. پرپره کی؛ یو ډول
تاروزی دی چې په ګلانو ګرځي.

تارول (tārawə́l) مص.مت. ۱) په ستنه کې تار
اچول؛ ۲) تیتول، تار په تارول.

تارومی (tāromáy) نر.م. یو ډول ختکی دی.

تارونار (tāronā́r) ص.نر.م. ډنګر، ضعیف،
خوار، کمزوری، بته، د چاغ ضد.

تاري (tā́ri) ص.نب. نخي، هغه توکر چې د مالوچو
له سپنسیو څخه جوړ شوی وي.

تارۍ (tārə́y) ښځ.م. لامبو، لمبا، لامبیه.

تاریخ (tārī́x) نر.م(ج. تاریخونه) ۱) نېټه، وخت،
سنه، د کوم شي د وخت تعیینول؛ ۲) اصطلاحاً
او په خاصه توګه یې د بشري پېښو مجموعه؛
۳) په عامه توګه یې د هر شي، د تېر وخت
مطالعې ته وایي.

تاریخپوه (tārīxpóh) نر.م. مورخ، تاریخ دان.

تاریخچه (tārixčá) ښځ.م. (ج. تاریخچې) لنډ
تاریخ، د کوم چا یا شي تېره لنډه یادونه.

تاریخځپلی (tārīxǰapálay) تاریخ وهلی،
تاریخي نوم بدی.

تاریخساز (tārīxsā́z) نر.م. تاریخ جوړونکی.

تاریخ وار (tārīxwā́r) ق. د کرونولوژي په ډول،
د تاریخ د ترتیب علم، تاریخ ګڼنه، د پېښو شرح
یا جدول او پر هغو اړوند تاریخونه.

تاریخوال (tārīxwā́l) تاریخګرا.

تاریخواله (tārīxwā́la) تاریخګرایي، تاریخیت.

تاریخي (tārīxī́) ص.نب. نېټه پېږ، په تاریخ پورې
اړوند، هغه پېښه چې تاریخ ته منسوبه وي.

تاریخي پښویه (tārīxīpṣóya) تېر مهالې
پښویه (ګرامر).

تاریخي ژبپوهنه (tārīxīžabpohána) اد.
تېر مهالې ژبپوهنه، تاریخي لسانیات.

تاریز (tārī́z) ص.نر.م. تاري، سپنسین، د تارونو،
د سپنسو.

تاریک (tārík) ص.نر.م ۱) تیاره، تت، د روښانه
ضد؛ ۲) هغه څوک چې منور نه وي.

تاریکه (tārī́ka) ص.ښځ.م ۱) تیاره، توره تیاره،
توره درېه؛ ۲) تره غوني، ترورمې.

تاریکي (tārī́kī) ښځ.م. (ج. تاریکۍ) ۱) تیاره؛
۲) تره غوني، ترورمې.

تارین (tārī́n) ص.نر.م. تاریز، تاري، سپنسین،
د تارونو، له تارونو څخه جوړ.

تاړ (tāṛ) نر.م. ۱) چپاو، شبخون، تاړاک؛ ۲) لویه
ګټه، غټ ګټ، لوی کمر؛ ۳) د لاروهونکو ډله؛
٤) د خرما په څېر لویه لوړه ونه ده چې د مېوې
اونه یې خوږې او خوندورې وي.

تاړاک (tāṛā́k) نر.م(ج. تاړاکونه) ۱) چپاو، شبخون،
یرغل؛ ۲) کړاک؛ کړاو، رنځ، غم، مصیبت؛
۳) چور، تالان، لوټ، تاراج.

تاړاک کوونکی (tāṛākkawū́nkay) فا.نر.م.
۱) تالاکوونکی، چپاوونکی؛ ۲) تاړاکګر.

تاړاکګر (tāṛākgár) غلباکګر، یرغلګر، بلوسګر.

تاړو (tāṛū́) نر.م. یو ډول لویه ده.

تاړه (tāṛá) ښځ.م. ۱) یو ډول بوټی دی؛ ۲) ص.
نب. بدمرغه، بدبخت، غمجن، کم بخت.

تاړي (tāṛay) ږندی، (لغوي تعریف) ،ضمیمه.

تاړې (tāṛay) ښځ. ج. چکې، ټکې، چکچکې.

تاز (tāz) نر.م. (ج. تازان) ججلداغ، پتړتاز، یو ډول حشره، دچې د ونو شیره څښښي، خلک یې کبابوي او خوري یې.

تازده (tāzda) اد. د اکلیمه د قسم په ډول کارېږي؛ لکه: تازده = ته پوه شه.

تازر (tāzár) نر.م. ښادر، جوبته، دوبته، جیبته.

تازه (tāzá) ص.نب. ۱) شین، غوړېدلی، ښېرازه، تنکی، دمړاوي او پخواني ضد؛ ۲) نوی.

تازه دم (tāzadám) ق. تازه دمه، هوسا، دمه، نوی.

تازه کار (tāzakā́r) نوکاری، مبتدي.

تازی (tāzáy) نر.م. (ج. تازیان) ۱) تازی، یو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) عربي اس، عربي.

تازي (tā́zi) نر.م. (ج.تازیان) عرب، عربي.

تاس (tās) نر.م.نر.م. (ج. تاسونه) ۱) الګن، لوی ښانک، لوی تالی؛ ۲) پک، ګنجی؛ ۳) یو ډول توته ده.

تاسپاني (tāspāní) ښځ.ج. د پترولیه.

تاسف (tāsúf) نر.م ۱) افسوس، ارمان، پښېماني ۲) زړه سواندي، خواښېني.

تاسلی (tāsláy) نر.م. ۱) تاس؛ ۲) پتیله، وړه تاس، تاشله، ارتې خولې والادېګې.

تاسو (tā́su) ض.ج. تاسې، دمخاطب جمعي ضمیر.

تاسیس (tāsís) نر.م (ج. تاسیسات) ۱) اساس، بنسټ؛ ۲) پرانستنه؛ ٤) افق. ایجادول.

تاسیسول (tāsisawә́l) مصص. مت. ۱) بنسټ اېښودل، پرانستل؛ ۲) اباد ول.

تاش (tāš) نر.م. پټې، قطعې، قطعه بازي.

تاش په تاش (tāšpatā́š) ص. نب. دانه دانه. دانه دانه، تیت وپرک، تار په تار، ګډوډ.

تاشله (tāšalá) ص. نب. پراخ اورغی لوښی، هغه پراخ لوښی چې لږ ژور او خوله یې ارته وي.

تاښه (tāṣá) ښځ.م. (ج. تاښې) تاو کړی تار، مزی، تېنګ تار، مرغلین تار، کلبیچ مزی.

تاغار (tāǧā́r) نر.م. تغاره، تغار، د خاورو هغه لوښی چې اوړه په کې خمیره کېږي.

تاغارک (tāǧārák) نر.م. تشنک، د استسقا ناروغي.

تاغاري (tāǧārí) ص. نب. ۱) خېټو، نسوړ؛ ۲) مستسقي؛ د تندې په ناروغي اخته.

تاغو (tāǧú) نر.م. تاغګه، یو ونه ده چې ژېړ رنګې غونډې داني نیسي او خلک یې خوري.

تاغه (tāǧá) نر.م. تاغګه، یو ډول ونه ده چې خلک یې لرګی د نظرماتي لپاره په غاړه کې اچوي.

تاق (tāq) نر.م (ج. تاقونه) ۱) یو ستوی، بې جوړې، وتلی، یکه؛ ۲) د دېوال تاخچه (تاخ).

تاقچه (tāqčá) ښځ.م. (ج. تاقچې) تاخچه، تاخ.

تاقی (tāqáy) ښځ.م. ج. ۱) کړکی، دریڅه؛ ۲) دسوی غار؛ ۳) د چاکو یا چړې تېکی.

تاک (tāk) نر.م. (ج. تاکونه، تاکان) ۱) د انګورو بوټی، انګورتاک، د کور بوټی؛ ۲) د غره کمر؛ ۳) لپه؛ ٤) طاق، د جفت ضد.

تاکاو (tākā́w) نر.م. زبرزمیني، تاکوي.

تاکک (tākák) نر.م. نازک، تنکی، نوی زېږېدلی تاک.

تاک له تاکه (tāklatā́ka) ص. نب. لالهاند، در په در، سروهلی بروهلی، سرګردان.

تاکی (tākáy) ښځ.م. ج ۱) د کجورې یا خرما زړی؛ ۲) هغه پاټکی چې کوهي ته د کورېدو لپاره جوړېږي؛ ۳) کوپی، کنده، ژوره؛ ٤) یو ستوی چونګ (cuang) لپه.

تاکید (tākíd) نر.م. تینګار، بایستیا، بیا بیا ویل، تینګتیا، چینه.

تاکیداً (tākidán) ق. په ډېره تینګتیا، په کلکه، په باعثتیا، په بیا بیا وینا.

تاکیدي (tākidí) ص. نب. د تاکید خاوند، تاکید کوونکی، دقیق، غور کوونکی.

تاګټ (tāgát) نر.م. ګاټي، میتر غاټي، میرګاټي، د ورو نجونو یو ډول لوبه ده.

تاګی (tāgáy) ښځ.م. ج. د کېږدۍ یوه تایاتهه.

تال (tāl) نر.م. (ج. تالونه) ۱) لوی ښانک، مسي تاس: ۲) دغوا اواز؛ ۳) د مصنوعي مالګې ډنډ ۴) چال چلند؛ ۵) اولور؛ ۶) تالا، تاله؛ مو. د تولو شیانو منظمو خوځېدو او دهغو راز راز اندازو ته د موسیقي په اصطلاح لی وایي.

تالا (tālā) ص. نب. چورشوی، لوټ شوی، تباه.

تالاب (tālāb) نر.م. تالابونه) د اوبو ډنډ، جوهر.

تالاترغا (tālātarġā) ص. نب. لوټ شوی، تالا والا، تالاترغې، خپاره وارده.

تالار (tālár) نر.م. (ج. تالارونه) سالون، لوخونه، لویه کوټه، غټه کوټه، دناستې او غونډې کوټه.

تالاش (tālāš) نر.م. ۱) تلاش، لټون، لټونه، غوښتنه، ډونډ، کتنه؛ ۲) بېړه، چالاکي.

تالاشي (tālāší) ښځ. لټونه، تلاشي، کتنه.

تالاکول (tālākawə́l) مص. مت. لوټول، تالان کول، چوړول، لوټ ماړ کول.

تالاکېدل (tālākedə́l) ښځ.م. چور کېدل، لوټ کېدل، شوکېدل، لوټېدل.

تالاګر (tālāgár) فا. نر.م. تالاکوونکی، لوټوونکی، تالاني، لوټمار، تاراجوونکی.

تالان (tālā́n) نر.م. (ج. تالانونه) لوټ، شوکه.

تالانګر (tālāngár) لوټمار، لوټوونکی، چپاولګر.

تالاني (tālānī́) ص. نر.م. ۱) تالاګر، لوټمار؛ ۲) بربادي، مسرف، خرڅي.

تالا والا (tālāwālā́) ص. نب. ۱) لوټ شوی، چور شوی، تالاترغا؛ ۲) خوروور، ګډوډ.

تالګر (tālgár) فا. نر.م. تال جوړوونکی، هغه څوک چې د موسیقي د یوې پارچې تال تنظیموي.

تالنده (tālə́nda) ښځ.م. (ج. تالندې) تنا، د اسمان غورا، د اسمان ګړزا، داسمان غرهار.

تالو (tālú) نر.م. کومې، حلق، د پزې له ډنډیو سوریو څخه د پاسني ژامې د غاښونو تر اوریو پورې دخولې داخلي برخه.

تالوپورته کول (tālūpurtakawə́l) مص. مت. ژبې جګول، ژبې کتل «کله چې د کوچني ژبې لوېدلې وي» نو د یوې ګوتې په وسیله و هغه ځای ته د دوا اچونه.

تالوده (tālūdá) ښځ.م (ج. تالودې) پیاوه، شکنه، ساړه تاوده، چټک بنوروا.

تالوییز (tālūyíz) په تالو کې ادا کېدونکی، کامي، حلقي.

تاله (tālá) ښځ.م. (ج. تالې) ۱) بخت، برخه، طالع؛ ۲) یو ډول وانبه دی؛ ۳) د دوو غونډیو ترمنځ خور.

تالی (tāláy) ښځ.م. ګردی فلزي بشقاب، ګردی فلزي کاسه.

تالي (tālé) ښځ. ج. طالع، بحت، اقبال، تاله.

تالي څټ (tālicát) ص. نر.م. ۱) تالي ځټوونکی، تالي څټی، تيارخور، کاسه پاک؛ ۲) غورږه مال.

تالیف (tālíf) نر.م. (ج. تالیفونه) ۱) لیکنه لکه د کتاب، مقالې یا کوم بل اثر؛ ۲) د دوستې کونه؛ ۴) ترکیب؛ د دوو شیزونو تولونه او سر یو ځای کونه.

تالیفول (tālīfawə́l) مص. مت. ۱) لیکل، جوړول؛ ۲) په لفافه کې راوستل؛ ۳) الفت سره ورکول.

تالې من (tālemán) ص. نر. م. بختور، بختیار، نیکمرغه، طالعمن، د بخت خاوند.

تام (tām) ق. ۱) پوره، بشپړ، تړول، تام؛ ۲) نر. م. خپلواکتوب، یا پوره خپلواکي.

تامبووالي (tāmbūwālí) ښځ. م ناهنې، مشاطې، سینګاروونکې، هغه ښځې چې له ناوې سره د سینګارولو او جوړولو په وخت کې وي.

تامبوزی (tāmbūzáy) نر. م. تامبوزی، بوڅه، تمبوزی، تربوزک، کوچبیز، مول، وربوزی.

تامبول (tāmból) نر. م. د غنې څاله.

تامبه (tāmbá) ښځ. م. (ج. تامبې) ۱) تمبو، خیمه، کیږدی؛ ۲) مس، سرول؛ ۲) جست، ژیړ (فلز).

تامبېړ (tāmbéṛ) نر. م. (ج. تامبېړونه) ۱) نری نیغه، جګه او ښویه تیږه چې ختل وربانديّ ګران وي؛ ۲) له یوه ګټ څخه یوه جلا شوې نری او بلنه تیږه.

تامبېړی (tāmbeṛáy) ښځ. م. ۱) د ېېړی څپو؛ ۲) تمبېړی، دورې کوټې یا دروازې یو پټ یا پله.

تامل (tāmúl) نر. م. غور کونه، فکر کونه، سنجونه.

تامین (tāmín) نر. م. ۱) برابرونه، تیارونه؛ ۲) په امن کې راوستنه، رامنځ ته کول، ساتنه.

تامینول (tāminawə́l) مص. مت. ۱) برابرول، رامنځ ته کول، تیارول؛ ۲) په امن کې راوستل، ساتل، اطمینان ورکول.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) ۱) توپ، توکی: د یو کر ... ټلي اندازه چې له (۲۰ - ۵۰) مترو پورې ... ؛ ۲) نر. م. رغونه، جوړښت؛ ۳) ښوی، زویه؛ ٤) ... د خنجري یوه پر مشکل اواز دی.

تانپوره (tānpurá) ښځ. م. د ختیزې کلاسیکې موسیقۍ یوه آله ده چې ستار ته ورته ده.

تاند (tānd) ص. نر. م. ۱) تازه، تنکی؛ ۲) ښېرازه، سمسور؛ ۳) نر. م. راکښل شوی، د موسیقۍ په سیمي آلاتو کې کلک راکښل شوي تارونه.

تاندتیا (tāndtyā́) ښځ. م. تازه والی، سمسورتیا، شینوالی.

تاندلبان (tāndlabā́n) ص. نر. م. ج. ځوانیمرګ، نیمه خوا، نامراده.

تاندوبه (tāndobá) ښځ. م. (ج. تاندوبې) اوږې غمکه، اوبیزه غمکه.

تاندوتازه (tāndotāzá) تازه او تاند، ډېر تازه، ښېراز، تر و تازه.

تاندوښېراز (tāndoṣerā́z) تازه او تاند، تر و تازه.

تاندول (tāndawə́l) مص. مت. ۱) سمسورول، ښېرازول؛ ۲) د وړیو د تار ریشلو په وخت غځول او تاوول؛ ۳) راکښل، ټینګول.

تاندوله (tāndolá) ښځ. م. (ج. تاندولې) سورګلی، تندولی، یو ډول سابه دي.

تانده (tā́nda) ص. ښځ. م. ۱) ښېرازه، سمسوره؛ ۲) رواني اوبه؛ ۳) امیندواره ښځه؛ ٤) النګه غوا؛ ٥) نر. م. د وړیو د یو ګز په اندازه غځېدل شوی تار؛ ٦) هغه بند چې د اوبه خور لپاره تړل شوی وي.

تانده بانده (tāndabāndá) ښځ. م. (ج. تاندې باندې) تېږبدنه؛ کږبدنه، تېږبدنه، تیبدنه.

تاندېدل (tāndedə́l) مص. ل. ۱) ښېرازېدل، تازه کېدل؛ ۲) امیندوارېدل.

تانسته (tānistá) ښځ. م. (ج. تانستې) تنسته، تانی، دغالی، ګلیم د جوړولو پر وخت طولاً تارونه غځول.

تانګ (tāng) نـر.م. ۱) دخـرمنې هغې پټۍ چې د آس زين ورباندې ټينګ شـوی وي؛ ۲) د آس، خره يا ... ګـېډېند؛ ۳) د هنـدوانې، بادرنګ او انګورو د تاکو ښېلی.

تانګو (tāngó) ښځ.م. و.ګ.: تانګو.

تانګی (tāngáy) ښځ.م. ۱) تانګ، هغه پړی چې د بارګير (خره، قچر او...) له خېټې راتاوېږي؛ ۲) ونډنی؛ ۳) تانګی، د وښو پړی.

تأنيث (tānís) نـر.م. ښـځينه جنس، ښځينه.

تاڼه (tāṇá) ښځ.م. (ج. تاڼې) د پوليسو ماموريت.

تاڼه وال (tāṇawā́l) ص.نـر.م. (ج. تـاڼه والان) ۱) د تاڼې مشر؛ ۲) د پوليسو مامور.

تاڼی (táṇay) ښځ.م ۱) تغرګی (ګلم)، وړوکی تغر؛ ۲) دپلور او پېهر تړون؛ ۳) دجولا تانسته.

تاو (tāw) نر.م. ۱) تودوالی، تبه؛ ۲) ګـرنديتوب، چټکـتيا؛ ۳) زور، شـدت؛ ٤) غـوسه، قهر؛ ٥) ول، پېـچ؛ ٦) نسخـوړی؛ ۷) کـږوالی؛ ۸) بريښ؛ ۹) غښتنه، ښنه، بونړه.

تاوان (tāwā́n) نر.م. ۱) زيان، ضرر؛ ۲) جـرمانه، پور؛ ۳) په غاړه کېدنه، د نقصان تلافي.

تاوانجن (tāwānján) ص.نـر.م. ۱) زيانمـن، تاواني، نقصاني؛ ۲) معيوب، عيبجن.

تاوانول (tāwānawә́l) مـص.مت. ۱) زيانـول؛ ۲) د زيان رسولو بدل اخيستل؛ ۳) خـرڅ کول، لګول؛ ٤) ضايع کول؛ ٥) تېر کول، په چا باندې تاوان بارول، ورتاوانول.

تاواني (tāwānī́) ص.نب. ۱) خـرڅي، نقصاني، مسرف، لګاوو؛ ۲) زيانمن، نقصانمن؛ ۳) سخي ٤) عيبجن، معيوب.

تاوانېدل (tāwānedә́l) مـص.ل. ۱) تاواني کېدل، زيانمن کېدل؛ ۲) تېرېدل، ډنډېدل.

تاوتاو (tāwtā́w) ص.نر.م. ۱) کږوږ، تاوراتاو، منحني؛ ۲) غوسه.

تاوتريخوالی (tāwtrixwā́lay) زوروزياتی، بدچلند، اخ و ډب، اورلګاوی، خشونت.

تاوخانه (tāwxāná) ښځ.م. تاوخـونه، توخانه، هغه کوټه چې تر غولي لاندې يې اوربلېږي.

تاوده (tāwdә́) ص.ج. ۱) د تـود جمع؛ ۲) جن. شکنه، پياوه، ښورواګی.

تاوده ساړه (tāwdәsāṛә́) ج. ۱) سـړې تـودې، ښې او بدې، خوږې او ترخې، غمونه او ښادۍ؛ ۲) جن. ترخې اوبه، زيمنه، زومنه، شکنه، پياوه، ښورواګی.

تاوراتاو (tāwrātā́w) ص. نـر.م. ۱) کـږوږ؛ ۲) نغښتی، منجيله؛ ۳) ډېر په قهر.

تاورنګون (tāwrangū́n) نـر.م. د بـوټی نال، سره زرغونه، شنه زرغونه، شنه سره، پېنګنه.

تاوړی (tāwṛáy) نر.م. تمبړی، تاتکی، سته کی، د ختې او سمتو ورلوا وسپنيز ښانک.

تاوکښ (tāwkáṣ) نر.م. ۱) تبه ايستونکی، تبه لرې کوونکی؛ ۲) کړلېچ، تاوراتاو سړک يا تاو راتاو لاره.

تاوکښل (tāwkṣә́l) مص. مت. ۱) تبه لرې کول؛ ۲) زر راتلل؛ ۳) زړه سړول، غچ اخيستل.

تاوکول (tāwkawә́l) مـص. مت. ۱) درد کـول؛ ۲) حرارت او بخار کول؛ ۳) قهر پيدا کول.

تاووس (tāwū́s) نـر.م. طاؤس، يو ډول مـارغه دی چې ښکلې او رنګينې ښکې لري.

تاوول (tāwawә́l) مص.مـت. ۱) غـړل، غښتل؛ ۲) خرڅ ورکول، تاو کول، چورلول.

تاوون (tāwū́n) نر.م. طاعون (plague)، خطرناکه او ساري ناروغي ده.

تاوونی (tāwūnáy) ص. نــر.م. تاوون وهلی، په طاعون اخته، طاعون نیولی، طاعوني.

تاوه (tāwá) ښځ.م. (ج. تاوې) ۱) توه، د اوبه‌خورد لپاره موقتي پوله؛ ۲) ادې، د دوو پولو په منځ کې یوه ترانګه ځمکه.

تاوی (tāwáy) نر.م. (ج. تاوي) هغه آله چې پـرې ته پرې تاو ور کول کیږي.

تاویترۍ (tāwitṛáy) ښځ.م. تویترۍ، لوی هار، یو ډول د زرو امیل دی چې د زرو ګینګرۍ په کې لګېدلی وي.

تاویتک (tāwiták) نر.م. ۱) د زرو هغه تعویذ چې ښځې یې د پسول په ډول استعمالوي؛ ۲) ص. نر.م. سخاسری، بورین، خیرن، چټل.

تاویځۍ (tāwiʒáy) ښځ.م. یو ډول سـپین او تور مارغه دی چې شند ته ورته دی.

تاوېدل (tāwedә́l) مص.ل. ۱) تاو، خـوړل، غښتل کېدل؛ ۲) چورلېدل، څرخېدل.

تاویل (tāwíl) نر.م. ۱) تعبیر، شرح، تفسیر، مانا کونه، دخوب تعبیر؛ ۲) شرعي بهانه؛ ۳) خپل اصل ته بېرته ګرځول.

تأهل (tāhúl) نر. م. ښځه کونه، عیال درلودنه.

تایب (tāyíb) فا.نر.م. تائب، توبه کوونکی، توبه ګارېدونکی، توبه ایستونکی.

تایپه (tāypá) ص.نر.م. مو. د ختیځې کلاسیکي موسیقۍ په تالونو کې یو متداول تال دی.

تایپي (tāyipí) ج. ۱) وچې منډتې، وچ زردالو.

تایید (tāyíd) نر.م. حمایت، تصدیق، ملاتړ.

تاییدول (tāyidawә́l) مص.مت. مـلاتړ کـول، حمایت کول، تصدیقول، تائیدول.

تایي (tāyí) ښځ.م. بدلـه پنه، بدله مـوچېه، بدله کوښه.

تب (tab) نر.م. (ج. تبونه) ۱) تریاک، زهرمهره، هغه دوا چې د زهرو اثر وروباندې لـرې کېـږي؛ ۲) تکور، تبل؛ ۳) و.ګ. تپ.

تبا (tabā́) ص. نب. تباه، برباد، ورک، پوپنا.

تباخ (tabā́x) نر.م. تبخ، ښانک، تال، سنک، تلېر.

تبادله (tabādulá) ښـځ.م. (ج. تبادلې) بدلـونه، الیشونه، عوض کونه، بدلون، ادل‌بدل.

تبار (tabā́r) نر.م ۱) تیر، خېل، کـهول؛ ۲) قبیله، قوم، طایفه؛ ۳) پښه، ختیه، اصل، نسب.

تبارز (tabārúz) نر.م. ۱) ښکارېدنه، څرګندېدنه؛ ۲) مشهورېدنه؛ ۳) الوړېدنه، وتنه؛ ٤) یو له بله مبارزه کول.

تباشیر (tabāšír) نـر.م. یو ډول سپینه دوایي ده، له هنـدي‌نی نه چې د بامـب یادېـږي رااېستل کېـږي؛ ۲) سـپینه ماده چې په توره تختـو وروباندې لیکل کېږي.

تباه کوونکی (tabākawū́nkay) فا.نـر.م. له منځه وړونکی، پوپنا کوونکی.

تباهي (tabāhí) ښځ.م(ج. تباهۍ) بربادي، ستهېدنه غرقېدنه، له منځه تلنه.

تباین (tabāyún) نر.م. بېلوالی، جـلاتوب، د دوو شیزونو تر منځ توپیر او بېلتون.

تبجن (tabján) ص.نر.م. تبې نیولی، په تبې اخته، تبه لرونکی.

تبخ (tabáx) نر.م. ۱) تبک، تبق، تبکی، کوراغ- د شازویو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) الوبنی، کنهول؛ ۲) د مرې کورته دوډۍ وړونه.

تبخی (tabaxáy) نر.م. (ج. تبخي) تبغنه، تبي.

تبخۍ (tabaxә́y) ښځ.م. کاغی، زاغچکه.

تبخیر (tabxír) نر.م. براس، بخار، تاو، یوه عملیه ده چې مایعات په بخار بدلېږي.

تبديل (tabdíl) ص. نر.م. ۱) بدل شوی، بل ځای ته لېږل شوی؛ ۲) ونج، الش، عوض.

تبديلي (tabdilí) ښځ.م. (ج. تبديلی) بدلېدنه، عوضېدنه، الشېدنه، ونجېدنه.

تبر (tabár) نر.م. (ج. تبرونه) ۱) تبرگی، تبرزين؛ ۲) تبرغالی، د ښځو د کميس تخرگ جېب.

تبرزين (tabarzín) نر.م. تبرگی، تبر، يو ډول تبر.

تبرغان (tabarğán) نر.م. ۱) يو ډول سپين گلی بوټی دی؛ ۲) يو ډول ځناور دی.

تبرک (tabarúk) نر.م. ۱) مبارک، خورده، برکتی شيز ۲) يو شيز په نېک ښوگڼ نيول؛ ۳) د توپک رخې؛ ۲) د ارهټ ولاړه ستنه؛ ۳) کلا، حصار.

تبرکنی (tabarakanáy) نر.م. تيرکونی، کوترغالی، درې کونجيزه ټوکر چې ښځې يې له خپل گرېوان سره گنډي او د جېب په ډول استعمالېږي.

تبرگی (tabargáy) نر.م. (ج. تبرگي) ۱) وړوکی تبر، کمکی تبر؛ ۲) تبره، تبرزين.

تبريک (tabrík) نر.م. ۱) مبارکي، ښادمنې؛ ۲) چاته د برکت دعا کول.

تبريکي (tabrikí) ښځ.م. مبارکي.

تبره (tabará) ښځ.م. (ج. تبرې) تېنه، درغنه، د کانې پلنه تبی، د کانې پلنه تخته، پلنه تيږه.

تبز (tabáz) نر.م. ۱) نرم کانی، شوکانی، سپلگه، سليټ؛ ۲) پلنه، او اواره تيږه.

تبژن (tabžán) ص. نر.م. و گ. تبجن.

تبسم (tabasúm) نر.م. مسکا، مسېدنه، مسېده، په شونډو کې نری مسکا.

تبصره (tabsirá) ښځ.م ۱) يوه موضوع روښانونه؛ ۲) يادونه، نوټ؛ ۳) بيان کونه.

تبعه (táb(a)ʼa) ص.ج. ۱) د تابع جمع، تابعان؛ ۲) تابعيت لرونکی، اوسېدونکی.

تبعيد (tabʼíd) نر.م. ۱) شړنه، له ملک نه ايستنه، له خپلې هېواد نه د باندې ايستنه.

تبعيض (tabʼíz) نر.م. توپير، فرق، يو شی نه گڼنه، شينې تر شينو لوړ گڼل.

تبکی (tabakáy) ښځ.م. غالېچک، د کوچنيانو يوه لوبه ده.

تبگی (tabgáy) ښځ.م. وچکی، محرقه، لويه تبه.

تبل (tabə́l) مص. مت. ۱) تکوورول، تب ورکول، خوړمن ځای په کوم گرم شيز باندې تودول؛ ۲) داغل، داغ ورکول؛ ۳) نر.م. وهم، ډار، ترهه؛ ٤) شرمېدنه، کچه کېدنه، خجالت.

تبلور (tabalwór) نر.م. ۱) د بلور په شېر کېدنه؛ ۲) ک. د يوې محللې مادې بېلتون دی.

تبلول (tabalawə́l) مص.مت. ۱) ډارول، وېرول، يېرول؛ ۲) شرمول، کچه کول.

تبله (tablá) ښځ.م. طبله، تبلی، دوېری، دوکړه، د موسيقۍ يوه آله ده.

تبلی (tabə́lay) مف. نر.م (ج. تبلي) ۱) تکور شوی، تکور کړی؛ ۲) دردمند، تپی.

تبلېدل (tabaledə́l) مص. ل. ۱) شرمېدل، کچه کېدل؛ ۲) نېښی ور رسېدل؛ ۳) ډارېدل.

تبليغ (tablíğ) نر.م. ۱) پيغام رسونه؛ ۲) وعظ، نصيحت؛ ۳) پروپاگنډ کونه.

تبليغول (tabliğawə́l) مص.مت. ۱) خبر يا پيغام رسول؛ ۲) وعظ، نصيحت؛ ۳) پروپاگنډ کول.

تبليغي (tabliğí) ص. نب. مبلغ، وعظ کوونکی، تبليغ کوونکی، واعظ.

تبنکي (tabankí) نر.ج. ۱) تينکي، د دماغ پردې تېر کونه؛ ۲) د پوزې تينلونې.

تبنگ (tabáng) نر.م. ۱) و گ. تبنه؛ ۲) مجمه، گردي لوی او پلن لوښي.

تبنه (tabə́na) ښځ.م. (ج. تبنې) ټکور، ټکوروونه، تپ ور کونه، تبنګ.

تبنۍ[1] (tubnə́y) ښځ.م. د تنور واله هغه تخته چې پرې وربانډې ايښودل کېږي.

تبنۍ[2] (tabanə́y) ښځ.م. تبۍ، د کانې پلنه تخته.

تبور (tabúr) نر.م. تپور، سينه بند، تې پوښ.

تبه (tə́ba) ښځ.م. (ج. تبې) د ناروغۍ حرارت، د بدن د تودوخې درجه او د نبض سرعت زياتېدل.

تبه برېښ (tababréṣ) نر.م. سينه بغل، ذات الريه، د سږو التهاب، نيومونيا.

تبۍ (tabáy) نر.م. (ج. تبي) ۱) په کټغ باندې د سرو کړو غورو اچونه؛ ۲) المسونه، تودونه.

تبۍ (tabə́y) ښځ.م. تبخنه، د اوسپنې هغه آله چې دوډۍ پرې پخوي.

تبۍ توده (tabaytawdá) ښځ.م. د کوچنيانو په لوبه کې يوه کليمه.

تبي زون (tabezún) نر.م. خولې کونه، په ټکور (تبلو) سره خولې کونه.

تبۍ غار (tabayġár) نر.م. د کوچنيانو لوبه ده.

تبي کانۍ (tabikanáy) نر.م. داغ يا د تبکۍ کانۍ، يو کانی دی چې ښځې يې په اور کې سور کوي په خمڅۍ کې لـېږ غوړي اچوي او هغه کانې په خمڅۍ کې ږدي، خمڅۍ له کانې سره ننګـولي کې ښکته کوي.

تپ (tap) نر.م. (ج. تپونه) ۱) ګنه ګـونه، اله ګوله؛ ۲) تباهي؛ ۳) داغ، نښه، خال؛ ٤) تاو، براس؛ ۵) توس، پلتن.

تپا (tapā́) ښځ.م (ج. تپاوې) ۱) ناکراري، نارامتيا، نول، اندېښمني؛ ۲) د تپ تپ اواز.

تپاس (tapā́s) نر.م. ۱) لټـون، تلاش؛ ۲) زيار، کوښښ، ستونزه.

تپاک (tapā́k) نر.م. ۱) حرص، لالچ؛ ۲) ناقراري، تلوسه، نارامتيا (د مينې د زياتوالي په وخت کې)؛ ۳) خاطر، مدار، عزت، لحاظ.

تپال (tapā́l) نر.م. د لمدو خټو هغه پښنده چې په دېوال تپل شوی وي.

تپانچه (tapā̃́nča) ښځ.م. تمانچه، توپنچه.

تپاند (tapā́nd) ص. نر.م. ۱) ناقراره، ناکراره، نا ارامه؛ ۲) پرېشانه.

تپانده (tapā́nda) ښځ.م. خټ موښې، ګل ماله، د خټو رمبې، خټ مښه، د اخېړولو آله.

تپانۍ (tapā́nay) نر.م. (ج. تپاني) دبې، دبلۍ، ځوبارۍ، هغه لرګی چې د مينځلو په وخت کې پرې جامې او کالي تپوي.

تپايي (tapā́yi) ښځ.م. درې پښيز مېز.

تپ تپ (taptáp) نر.م. هغه اواز دی چې سپي ته په ښکار پسې اچولو پر وخت ويل کېږي.

تپ تپنۍ (taptapanáy) نر.م. پوپـک، د خټو ويشتلو شپېلۍ، هغه شپېلۍ چې د خټو ورې مرده کې په کې پوکېږي او مرغۍ پرې ولي.

تپ تور (táptor) ص. نر.م. ۱) ړوند، تپ ړوند، په سترګو تپ، ښځې ړوند؛ ۲) تک تور.

تپ تېر (taptér) نر.م. تک تور، تکه توره تياره، تورتم، ترږمۍ، توروږمۍ.

تپرکی (taparkáy) نر.م. (ج. تپرکي) پترکی، پتری، ځپرکی، خيږ، د زخم پوتکی، د زخم پتری.

تپړا (taparā́) ښځ.م. تپنا، يوه لرګينه آله ده چې کولالان پرې خاورين لوښي جوړوي.

تپړان (taparā́n) ص. نر.م. پيت پـوزی، پيتی، بونجی، مونجی.

تپسته (tapásta) ق. وروسته، بيا، پس ته.

تپک (tapák) نــر.م. ١) د ډول غــږ؛ ٢) هغه ټخـه چې ختګر وربـاندې د ديـوال پخسـه ټـپـوي.

تپل (tapə́l) مص. مت. ١) په دېوال خته پورې کول؛ ٢) په چا پورې څه خبره تـړل؛ ٣) په غاړه کــول، ذمه وهل؛ ٤) کاليو ته پيوند اچول؛ ٥) ص.نر.م. تپلی، پمن مخی، تپلی، برګ مخی.

تپلی (tapálay) مف. نــر.م. ١) په دېــوال پورې ويشتلې خته؛ ٢) هغه شيز چې د بل شيز له پاسه ګډوډ نښلول شوی وي؛ ٣) شورب، مزی.

تپند (tapánd) ص.نر.م. ووسترګی، توسن، حريص.

تپندی (tapandáy) نر.م. دست پنا، د ختګــری د دمسالې اخېستلو او اواړولو آله..

تپنه (tapəna) ښځ.م. (ج. تپنې) ١) ختې په دېوال تپنه؛ ٢) په يو چا د تور تړنه.

تپڼ (tapáṇ) ص.نر.م. تپړ، تبڼ، لويه هواره (ګټه)، پلنه او هواره (تيږه).

تپڼا (tapaṇā́) نر.م. و ګ. تپړا.

تپور (tapúr) نر.م. و ګ. تبور.

تپوری (tapúray) نر.م. د ښځو د کميس ګــرېوان چې په وريښمو ګنډل شوی وي.

تپوس (tapós) نر.م. ١) پوښتنه، ګروېږنه؛ ٢) حال احوال معلومول، معلومات کول؛ ٤) سوال.

تپول (tapawə́l) مص.مت. ١) بېقراره کول، څورول ٢) پوپنا کول، له منځه وړل؛ ٣) ښــکاري سپی په ښکار پسې غار ته ورتو شول او ورشکارول؛ ٤) مص. مت. ٥) ماشوم د ويده کــولو لپاره په لاس تپول؛ ٦) ورو ورو تلل؛ ٧) التول.

تپونکی (tapū́nkay) فا.نر.م. ١) هغه څوک چې ختې په دېوال تپي؛ ٢) د تپېدې ختين سرپوښ.

تپه (tapá) ښځ.م. (ج. تپې) ١) ډلــه، ټولی، قبيــله، خېل، طايفه؛ ٢) د هېوا دېوه بــرخه، عـــلاقه او سيمه؛ ٣) مو. يو ډول سندره ده؛ ٤) د تيارې له کليمې نه مخکې راځي.

تپه تياره (tapatyārá) ښځ.م. (ج. تپې تيارې) تورتم، بېخي تياره، زياته تياره.

تپی (tápay) نر.م. داغ، خال، خاپ، ټکی.

تپی تپی (tapaytapáy) ص. نر.م. داغ داغ، خال خال، ټکي ټکي، خاپ خاپ.

تپۍ (tapáy) ښځ.م.ج. تپۍ، تپياکه، څپياکه، هغه غوشايې چې د سو څېډو لــپاره په ګــردې ډول وچېږي.

تپېدل (tapedə́l) مص. ل. ١) بېخي له منځــه تلل؛ ٢) د ښکاري سپي په ښکار پسې غار ته ننوتل؛ ٣) د ويده کــولو لپــاره ماشوم ورو ورو په لاس تپېدل؛ ٤) ورو ورو لاس يا پښې وهل کــېدل؛ ٥) د زړه غورځېدل؛ ٦) د کمزورۍ يا ړوندوالي په وخت کې لاس او پښې غورځېدل يا تپرېدل؛ ٧) نارامېدل، ناکراره کېدل.

تت (tat) ص. نــر.م. ج. ١) کــم رڼ؛ ٢) کم رنګه؛ ٣) خړ؛ ٤) کمزوری، ورو؛ ٥) ترتړی؛ ٦) خفه، زهير؛ ٧) مړاوی؛ ٨) خجل؛ ٩) نر.م. جــوخت، پله پورې؛ ١٠) ټينګ؛ ١١) ګڼ (سيوری).

تتبع (tatabú') ښــځ.م. ج. ١) څــېــړنه، پلــټنه، تحقيق؛ ٢) تعقيبول، په کوم څه پسې تګ.

تت خپلواک (tatxpəlwā́k) (ګــر.) ســپک خپلواک، ناخبن واول.

تترا (titrā́) عد. ص. څلور، د څلورو برخو لرونکی.

تتراسلبل (titrāsilabál) نر.م. څلور سېلابېزه کليمه.

تتراکورډ (titrākórd) نــر.م. ١) مو. د ساز يوه لــرغونې الــه ده؛ ٢) څلورنو ټيزه مېزان چې نيم اکتاو وي.

تتراگرام (titrāgrā́m) نر.م. ۱) څلور توريزه کليمه؛ ۲) هن. څلور ضلعي، څلور گوټيز، څلور گوټي.

تتراگون (titrāgón) نـر.م. څلور گوټي، څلور گوټي، څلور اړخي.

تترالوجي (titrālojí) ښځ.م. د ډرام څلور پردې، څلور پرده ييزه ننداره.

تترامیټر (titrāmiṭár) نـر.م. څلـور وزني، څلور وتدي شعر.

تتری (tatráy) نر.م. يو ډول سپين کاني دی.

تتړ (tatáṛ) ص.نر.م. ککړ، لړلی، ناولی، چټل.

تتړی (tatṛáy) ص.نر.م. (ج. تتړي) تړتړی، تتله.

تتلک (tatlák) نر.م. تلتک پرستن، شپرکه.

تتلی (tatláy) ص. نر.م. وارخطا، پريشانه.

تتمه (tatimá) ښځ.م (ج. تتمې) ۱) بقايا، بېچ شوی؛ ۲) ضميمه، د کتاب هغه وروستی برخه چې ورسره زياته شوې وي، بشپړيز.

تتوالی (tatwā́lay) نر.م. ۱) ليوه روړتيا، کمزوري رنا، خړوالی؛ ۲) پنډوالی، پېړوالی، ضخامت؛ ۲) پريشانتيا، خفه توب.

تت و تېز (tat-o-téz) د گادې څراغ تېز و تتول، ډيم و فول.

تتول (tatawə́l) مص. مت. ۱) رنا کـمول؛ ۲) پلتـه تيتول؛ ۳) يو ځای کول، راټولول؛ ۲) تينگول؛ ۳) گوروول، گڼول، گڼگور کول.

تتوه (tatáwa) ښځ. م. (ج. تتوې) گـوگشتو، خره کتميره، پاختکه، پختکه.

تته (tatá) ص.نب (ج. تتې) ۱) تړتړی، تتله، توری؛ ۲) ښځ.م. پيکه، کمه رنا؛ ۳) د ماشومـانو يو ډول لوبه ده.

تتی (tatáy) ښځ.م ۱) د اوښ سينه؛ ۲) دلرگي لويه کاسه؛ ۳) په غره کې داوبو گرې؛ ٤) ټټر، سينه؛ ۵) رگ. تته ۱).

تتې (taté) ص. ښځ.م. ۱) گـڼـه، جمع، مجموعه؛ ۲) کمزوري (سـترگې)؛ ۳) ښـځ.م. پېنډو، کټ کېږي، کبدي، يو ډول لوبه ده.

تتېدل (tatedə́l) مـص.ل. ۱) رڼا کـمېدل، باتې کمېدل؛ ۲) ژبه بندېدل؛ ۳) خفه کېدل؛ ٤) دمخ رنگ خـړ ېدل؛ ۵) رنگ کـمېدل؛ ٦) مت.ل. راټولېدل؛ ۷) گڼه گوڼه جوړېدل؛ ۸) ټينگېدل.

تثليث (taslī́s) نر.م. په مسيحيت کې د درو اقنومو (اب، ابن، روح القدوس) پر وجود عقيده.

تجار (t(u,i)jjā́r) نر.م. سوداگر، تجارت کوونکي.

تجارت (t(u,i)jjārát) نر.م. سوداگري، د سوداگرۍ کاروبار، د سوداگرۍ چارې.

تجارتځی (tujāratjáy) نـر.م. پلـورنځی، مغازه، تجارتخانه، د تجارتي چارو دفتر.

تجانس (tajānús) نـر.م. يو شـانته والی، ورته والی، يورنگي، همجنستوب، له يوه جنسه.

تجاوز (tajāw(a,ú)z) نـر.م. (ج. تجـاوزونه) له حده وتل، تېری، زياتی، له حد نه اوښتنه.

تجاوزکوونکی (tajāw(a,u)zkawū́nkay) فا. نر.م. تېری کوونکی، زياتی کـوونکی، له خپله بريده اوښتونکی يا وتونکی.

تجاهل (tajāhól) نـر.م. ځان ناخبره اچولی، ځان ناگاره کونه، ناجانی، ځان په ناپوهۍ اچونه.

تجاهل عارف (tajāholsārī́f) بد. داسې صنعت دی چې شاعر يو څـرگـند شی مجهول گڼي او د کوم نزاکت لپاره خپل ځان ناگاروي.

تجربوي (tajr(i,u)bawī́) ص.نب. ازمـايښتي، ازمېښتي، امتحاني، د تجربې، د ازمايښت.

تجربه (tajr(i,u)bá) ښځ.م. (ج. تجربې، تجارب) ۱) ازمايښت، ازمـوينه؛ ۲) دلـيل، ثبوت؛

۳) د يوې حادثې ساينسي تکرار؛ ٤) پوهه.

تجربه کار (tajrubakā́r) ص.نر.م. پوخ، د تجربې خاوند، ازمايل شوی، له يلې وتلی، آزموده، مجرب، کارکشته.

تجريد (tajrī́d) نـر.م. ۱) يوازې کـونه، بېلونه، گوښې کونه؛ ۲) روح له مادي علايقو او اړيکو نه پاک ساتل.

تجزي (tajazí) ښځ.م. فق. په شرعي احکامو کې يو ډول اجتهاد دی.

تجزيه (tajzīyá) ښځ.م. (ج. تجزيې) بېلونه، جلا کونه، برخې برخې کونه، په اجزاوو سره عليحده کونه.

تجسس (tajasús) نـر.م. لټونه، لټون، پلټنه، تلاش، تحقيق، څرک ايستنه.

تجسم (tajasúm) نر.م ۱) ښکاره کېدنه، څرگندېدنه، جوتېدنه؛ ۲) مجسم کېدنه، پنډېدنه.

تجگي (tajgí) نـر.ج. دوېجن اوره، هغه اوره چې زاړه شوي او دوپ يې کړی وي.

تجلا (tajalā́) ښځ.م (ج. تجلاوې) رڼا، نور، تجلی، ځلا، جلوه.

تجلي (tajlī́) ښځ.م. کوتونه وېستنه (د خرمنې)، د خرمنې گونجې ايستنه.

تجمل (tajamúl) نر.م. ۱) ښکلی کېدنه، اراسته کېدنه، ځان سينگارونه؛ ۲) ښکلا.

تجنيس (tajnís) نـر.م. ۱) يوجنس کـېدل، يو جنس کول؛ ۲) د بديع په علم کې هغه صنعت دی چې ورته کليمې په بېلو بېلـو ماناوو سره راوړل شي.

تجوري (tajurí) ښځ.م. (ج. تجـورۍ) تجـرۍ، تاجرۍ، سيف، گله.

تجويد (tajwī́d) نـر.م. ۱) ښکلې کول، ښه کول، تحسين؛ ۲) غږپوهنه، فونولوجي.

تجويز (tajwī́z) نر.م. ۱) رأی، تدبير؛ ۲) جايـز کول، رواگڼل؛ ۳) فيصله، پرېکړه؛ ٤) غـور، فکر؛ ٥) انتظام، بندوبست؛ ٦) جواز ورکول.

تجهيز (tajhī́z) نر.م. (ج. تجهيزونه، تجهيزات) ۱) تيارول، برابرول؛ ۲) مـړي د ښخولو لپاره تيارول؛ ۳) د يوه لښکر د اړتيا ورشيان.

تجهيز و تکفين (tajhizotakfī́n) نر.م. د مړي د ښخولو او د کفن ورکولو بندوبست.

تجير (tajī́r) نر.م. ۱) لويه خيمه؛ ۲) هغه لويه پرده چې د کور په غولي کې وهل کېږي.

تچ[1] (tič) نـر.م. (ج. تچونه) تکی، تکه، تېکی، د توري يا چړې پوڅ.

تچ[2] (tač) نر.م. ۱) د پرېوتـو اواز، د لـوېدو اواز؛ ۲) ص. نر.م. تش، خالي.

تچه (jača) ښځ.م. (ج. تچې) کچې، چکـرې، چې چې، اچې، د وزې د شړلو اواز.

تحت الحمايه (tahtulhimāyá) ص.نر.ښځ.م. مستعمره، ناازاد، ترحمايت لاندې.

تحت اللفظ (tahtulláfz) ص.نر.م. ۱) تکي په تکي؛ ۲) تالماتې غزلې ويل.

تحرير (tahrī́r) نـر.م. ۱) ليکنه، ليک، خط؛ ۲) رسيد، سند، قباله؛ ۳) عبارت، ژبه، سبک؛ ٤) ازادول؛ ٥) د غزلو پر وخت د اواز لوړول.

تحريري (tahrirí) ص.نب. ليکلی، د ليکنې.

تحريف (tahríf) نر.م. اړونه، گـرځونه، بل شانته کونه، لاس وهنه.

تحريک (tahrī́k) نـر.م. ۱) لمسون، پـارونه؛ ۲) حرکت ورکونه؛ ۳) هڅه، کوښښ.

تحريکول (tahrīkawə́l) مص.مت. لمسول، پارول.

تحريم (tahrī́m) نر.م. منع، ناجـايز، حـرامونه، منعکسونه، روانه گڼنه.

تحسین (tahsī́n) نر.م. شاباسی، اپرین، آفرین، ښه ویل، ستاینه، ښه ګڼنه.

تحسین نامه (tahsīnnāmá) ښځ.م. ستاینلیک، د چا د ښو چارو ستاینه.

تحصیل (tahsī́l) نر.م. ۱) حاصلونه، لاس ته راوستنه؛ ۲) ټولونه؛ ۳) علم حاصلونه، زده کړه؛ ٤) د سیمې یوه وړه اداري څانګه.

تحصیلدار (tahsīldā́r) ص.نر.م. حاصلوونکی، تحصیلوونکی، د سیمې د یوې وړې اداري څانګې آمر.

تحصیلداري (tahsīldārí) ښځ.م. ۱) تحصیل، د سیمې یوه وړه اداري څانګه د مامورینو ځای؛ ۲) د تحصیلولو دنده.

تحصیلول (tahsīlawә́l) مص.مت. حاصلول، لاس ته راوستل، ترلاسه کول، راټولول.

تحفظ (tahfúz) نر.م. ساتنه، ژغورنه، خوندیتوب، حفاظت.

تحفه (tuhfá) ښځ.م. (ج. تحفې) ۱) سوغات، بخشش، ډالۍ؛ ۲) عجیب یا ناویات څیز، نااشنا شی.

تحقیر (tahqī́r) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، بې عزتي، سپک ګڼنه، کوچنی کوونه.

تحقیرول (tahqīrawә́l) مص. مت. سپکول، ټیټول، دګل، رټل، ذلیلول، کوچنی کول.

تحقیق (tahqī́q) نر.م. (ج. تحقیقونه، تحقیقات) ۱) پلټنه، حقیقت معلومونه؛ ۲) څېړنه، ریسرچ، تتبع؛ ۳) رښتیا، حقیقت.

تحقیقي (tahqīqí) ص. نسب. ۱) د تحقیق، د څېړنې، د لټون؛ ۲) علمي (د څېړنې پر موازینو برابر).

تحکیم (tahkī́m) نر.م. ټینګونه، استوارونه.

تحلیف (tahlī́f) نر.م. قسم یا سوګند ورکونه.

تحلیل (tahlī́l) نر.م. (ج. تحلیلونه) ۱) حلول؛ ۲) تجزیه کول، ویلې کول، یوه موضوع په برخو او اجزاوو وېشنه او د دغو اجزاوو ترمنځ د اړیکو بیانونه.

تحمل (tahmә́l) نر.م. زغم، حوصله، صبر، سېل.

تحمیل (tahmī́l) نر.م. بارونه، د چا پر اووږه بار ایښودنه، پر چا باندې په زور د کار منل.

تحمیلي (tahmīlí) ص.نب. په زور، جبري.

تحول (tahawә́l) نر.م. (ج. تحولات) اوښتون، بدلون، بېرته جوړېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

تحویل (tahwī́l) نر.م. ۱) سپارنه، حواله کونه، تسلیمونه؛ ۲) داخلېدنه، راتلنه.

تحویلخانه (tahwilxāná) ښځ.م. هغه خونه یا بل ځای چې شیان پکې ساتل کېږي.

تحویلدار (tahwildā́r) ص. نر. م. هغه څوک چې پیسې یا جنس ساتي.

تحیر (tahayúr) نر.م. حیرانتیا، حیراني.

تخت (taxt) نر.م (ج. تختونه) ۱) د پاچا د ناستې مخصوص ځای؛ ۲) د ناوې ځانګړی جوړ شوی ځای؛ ۳) مسطح او اوار.

تخ تخ (taxtax) نر.م. ۱) تخنونه، ماشوم خندونه؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ٤) د پسه یا وري د رابللو اواز.

تخت ناستی (taxtnә́stay) نرم. پر تخت کېناسته، تخت کېناستنه.

تخته (taxtá) ښځ.م. (ج. تختې) ۱) دړه، د لرګي پلنه ټوټه؛ ۲) هر پلن او اوار شی؛ ۳) ص. نب. د ک؛ ٤) کېمندلی، کېکاږلی؛ ٥) چاغ، مزی.

تخته څېر (taxtacér) نر.م. هغې کلکې وادۍ چې سېری پرې ښویېږي.

تختی (taxtáy) نر.م. د خاروي ځوری یا ټبخی.

تخنځ (taxə́ʒ) ښځ.م. (ج. تخنځې) وګ. ترېنځ.

تخدیر (taxdír) نر.م. بېحسونه، سستونه؛ طب. انستیزي، د اندام د بېحسۍ حالت.

تخرګ (taxə́rg) نر.م. ۱) ترخ، د پښتیو او مټ ترمنځ ځای؛ ۲) څنګ، خوا.

تخرګی (taxərgáy) نر.م. (ج. تخرګي) ترخځ، تخرګ، هغه د زړه تر څنګ تیزه توته چې د کمیس د کلکوالي لپاره په تخرګ کې اچول کېږي.

تخریب (taxríb) نر.م. ورانونه، ورانی؛ زیان رسونه، مادي یا معنوي زیان رسونه.

تخریبي (taxribí) ص.نسب. د ورانۍ، د زیان، تاوان، تاواني.

تخریش (taxríš) نر.م. ۱) خارښت، بخارکول؛ ۲) ګرول کېدل، ګرېدنه؛ ۳) خپګان.

تخصص (taxasós) نر.م. ۱) مهارت، استازي، په یوه مسلک کې مهارت لرنه؛ ۲) خاصېدنه.

تخصیص (taxsís) نر.م. ځانګړونه، تعیین، ټاکنه، مختص کېدنه، اختصاص ورکونه، مختصونه.

تخصیصول (taxsisawə́l) مص.مت. ځانګړول، تعیینول، ټاکل، اختصاص ورکول، مختصول.

تخفیف (taxfíf) نر.م. ۱) کمونه، لږونه، راکښته کونه، ټیټونه؛ ۲) سپکونه؛ ۳) د یوې کلیمې د توري د تشدید یا د یوه توري غورځول.

تخلص (taxalús) نر.م. لقب، لنډ نوم.

تخلف (taxalóf) نر.م. (ج. تخلفونه) ۱) ماتونه، تر پښو لاندې کونه؛ ۲) مخالفت کونه، بې لوظي کونه، سرغړونه.

تخلیص (taxlís) نر.م. خالصول، ایله کول، ازادول، لنډول.

تخلیق (taxlíq) نر.م. خلقول، پیدا کول، پنځونه، منځ ته راوستنه.

تخلیقي (taxliqí) ص.نسب. ۱) د تخلیق، د خلاقیت، د خلق کولو؛ ۲) هنري، ابتکاري.

تخلیه (taxliyá) ښځ.م. (ج. تخلیې) تشونه، خالي کول، تشول، تشېدنه.

تخم(۱) (túxəm) نر.م. (ج. تخمونه) [illegible]، دانه، د حبوباتو داني؛ ۲) اصل، نسل، [illegible]، نژاد، خټه؛ ۳) هګۍ، ویه؛ ٤) سپږه؛ ٥) خوټې.

تخم(۲) (taxám) نر.م. (ج. تخمونه) د خولې څنګ، د ډېګ او کټوې څنګ.

تخمار (taxmā́r) نر.م. خارښت، تحور، تخرېدنه، تخېدنه، خارښتېدنه.

تخمخ (taxmáx) ص.نر.م. ۱) شرمنده، پښېمانه؛ ۲) ګډوډ، تیت، خوروور.

تخمخ کول (taxmaxkawə́l) مص.مت ۱) شرمنده کول، پښېمانول؛ ۲) ګډوډول، ویرول.

تخمدان (tuxəmdā́n) نر.م. ۱) د تیرو ژویو د بدن هغه غړي چې نطفه پکې جوړېږي، زیلنځ، زهدان؛ ۲) د یو ګل هغه اصلي برخه چې په هغې کې تخمې راپیدا کېږي.

تخمر (taxamór) نر.م. خمیرېدنه، رسېدنه.

تخم ریز (tuxəmréz) نر.م. د کرلو د څمکې اندازه، د کرنې هغه ځمکه چې د تخم له مخې اندازه کېږي.

تخمه (toxmá) ښځ.م. (ج. تخمې) ۱) اصل، نژاد، نسل، ریښه؛ ۲) اغېږ، بدهضمي؛ ۳) چول، د سخوړ توبک د پټاکۍ د ایښودلو ځای.

تخمي (toxmí) ص.نسب. ۱) د تخم، د تخم لپاره؛ ۲) هغه نر څاروی چې د نسل اخستلو لپاره ساتل شوی وي.

تخمیر (taxmír) نر.م. خمیرول، د شرابو رسېدنه.

تخمین (taxmín) نر.م. اټکل، گومان، قیاس.

تخمینا (taxminán) ق. اټکلي، تقریبي، تقریباً.

تخنول (taxnawə́l) مص. مت. ۱) تخول، تخنول؛ ۲) پارول، شوق ورو ستل، چمتو کول.

تخنی (taxnáy) نر.م. ۱) تخې، ختونه، خندونه؛ ۲) وېره، بېره.

تخنی تخنی (taxnáytaxnáy) ص.نر.م. ذره ذره، ریچې ریچې، زرې زرې، توټې توټې.

تخنیک (taxník) نر.م. تکنیک، ۱) ټکنالوجي، فن، صنعت؛ ۲) حربي وسلې او وسایل.

تخنیکي (taxnikí) ص. نب. ۱) دصنعت، د فن، دټکنالوجي؛ ۲) ښځ.م. زړه خولې، زړه توپې.

تخنک (taxṇák) نر.م. (ج. تخنکي) ډېره مینه، لېوالتیا، ډېر شوق، رغبت، خواهش، هوا.

تخنکی (taxṇakáy) ص.نر.م. شوقي، شوقمن، لېوال، مایل.

تخول (taxawə́l) مص. مت. و گ. تخنول.

تخونی (taxúnay) نر.م. (ج. تخوني) خوراکي ښاروی، ډېرخوړی ښاروی.

تخه (táxa) ښځ.م. (ج. تخې) ۱) وړانې پېی، وړان ورو، متر، کله جوش؛ ۲) د مار پوستکی؛ ۳) تخېدنه، تخنېدنه.

تخی (táxay) نر.م. (ج. تخي) تخور، خارښت، تخونه، ختونه، تخنونه.

تخېدل (taxedə́l) مص. ل. و گ. تخنېدل.

تخیل (taxayól) نر.م. انگېرل، تصور، خیال، گومان، په خیال کې راگرځول.

تداخل (tadāxól) نر.م. ۱) یو په بله ننوتل، ۲) من. د دوو قضیو هغه حالت چې په کیفیت کې سره گډې او په کمیت کې سره بېلې وي.

تدارک (tadārók) نر.م. ۱) تیارونه، آماده کونه؛ ۲) تدبیر، بندوبست؛ ۳) پته لگونه، درک کونه.

تداعي (tadāɛí) ښځ.م. (ج. تداعی) ۱) یو او بل سره راغوښتل؛ ۲) دعوا سره کول؛ ۳) د یوه شي په لیدو سره د بل شي ذهني راتگ.

تدافع (tadāfóɛ) ښځ.م. (ج. تدافعی) مخنیوی کول، دفاع، مخه نیونه، د قوت شنهونه.

تدافعي (tadāfuɛí) ص.نب. دفاعي، د مخنیوي.

تداوي (tadāwí) ښځ.م. علاج، درملنه، دوایي کول، علاج کول، درمل کول.

تدبر (tadabúr) نر.م. (ج. تدبرونه) سنجش، تدبیر کونه، فکر کونه، سنجونه.

تدبیر (tadbír) نر.م. (ج. تدبیرونه) غور، چاره سنجونه، سوچ، فکر، چاره، سنجش.

تدخین (tadxín) نر.م. لوگی کول، څکونه، دودونه.

تدریجي (tadrijí) ص.نب. درجه په درجه، پوړۍ پر پوړۍ، ورو ورو، وار په وار.

تدریس (tadrís) نر.م. ورزده کول، درس ورکول.

تدریسول (tadrisawə́l) مص.مت. تعلیم ورکول، سبق ورکول، ښوول، ورزده کول.

تدریسي (tadrisí) ص. نب. د تعلیم، د سبق.

تدفین (tadfín) نر.م. ښخونه، (د مړي) خاورو ته سپارنه.

تدقیق (tadqíq) نر.م. (ج. تدقیقونه) غور کونه، دقت کونه، غور.

تدلیس (tadlís) نر.م. د کوم شي عیب پټول، د خپل ځان یا خپل څه شي عیب پټونه؛ ۲) تېر ایستنه، غولونه.

تدویر (tadwír) نر.م. ۱) دایرونه، منځ ته راوړنه، تاسیسونه؛ ۲) دوره ورکونه، چورلونه، جوړونه، په حرکت راوستنه.

تدوین (tadwín) نر.م. ۱) راټولونه، مرتبونه؛ ۲) دیوان جوړونه، د اشعارو یا نورو موضوع ګانو راټولونه.

تدوینول (tadwinawə́l) مص. مث. تالیفول، مرتبول، لیکل، دیوان جوړول، ترتیبول.

تذبذب (tazabzób) نر.م. زړه نازړه توب، تردد، دوه زړه توب، اریانتیا.

تذخیر (tazxír) نر.م. ذخیره کونه، زېرمونه، ټولونه.

تذکار (tazkā́r) نر.م. ذکر کول، یادونه، ذکر کونه، ذهن ته راوستل.

تذکر (tazakór) نر.م. ۱) ذکر کونه، وینه، یادونه؛ ۲) پند اخیستنه.

تذکره (tazkrá) ښځ.م. (ج. تذکرې) ۱) ذکر، بیان، یادښت؛ ۲) ژوند پېښې، هغه کتاب چې د شاعرانو یا پوهانو ژوند پېښې پکې لیکل شوې وي؛ ۳) دسجل پاڼه، دتابعیت پاڼه.

تذکیر (tazkír) نر.م. ۱) یاد ته راوړل؛ ۲) پند ورکول؛ ۳) نرینه، نارینتوب؛ ٤) هغه کلیمه چې د نارینه نوم نښه یې په پای کې راغلې وي.

تذلیل (tazlíl) نر.م. ۱) بې عزته کول، سپکول، سپکونه، ټیټونه، ذلیلونه.

تذهیب (tazhíb) نر.م. طلاکاري، په تزئیني کتابونو او پاڼو کې په زرو سره تزئین.

تر (tar) اد. د ربط وییکی؛ ۱) د پورې وستریل سریل د «له» سریل وستریل، د دوه څیزونو پرتلیز وییکی، د یوځه پای ښکاره کوي - له... تر...؛ ۲) نسبت، په پرتله.

ترا (tarā́) ق. غوندې، شان، په شان، مثل، لکه، دول، په څېر. د پارسي د ترا و ترین معادل.

ترابخي (trābxí) ښځ.م. ترېکې، خېزکې، توږونه.

تراپ (trāp) نر.م. ترپ، خېز، ناڅاپه منډه کول.

تراپي (trāpí) ښځ.م. Therapy د ناروغۍ علاج.

تراټ (trāṭ) نر.م. ۱) تېزه او په تلوار منډه، په بېړه، ۲) متروکه، قمچینه؛ ۳) ذره بازي؛ ٤) د یوه بوټي نوم دی چې په ګل یې کالي مینځي او په بوټي یې خرمنو ته آش ورکوي.

تراټه (trāṭá) ښځ.م. ۱) د وریښمو په ګل کاري کې یو ډول نقش دی؛ ۲) د څادر یا برستنې پیڅه یا څنډه؛ ۳) تسمه؛ ٤) پیوند؛ ٥) پرېړی، ترټه، د غلې د ساتلو لپاره له پوزي څخه جوړ شوی ځای؛ ۲) ترکندو غټ ځای.

تراټی (trāṭáy) ص.نر.م. چغزي، کاغذي، هغه څه یا بادام چې په اسانۍ سره ماتېږي.

تراجیدي (trājidí) ښځ.م. و.ګ. تراجیدي.

تراخ (trāx) نر.م. ترک، ټس، ترق، له لوړ ځای څخه د یوه شي د راغوځېدو اواز.

تراخم (tarāxúm) نر.م. کوکرې، تراکوم، تراکوما، د سترګو یو راز ناروغي ده.

تراډه (trā́ḍa) ښځ.م. چړې، رښکې، لویه څیره یا رنجه؛ ۲) تسمه، پراډه؛ ۳) شبقه.

ترار (trār) ص.نر.م. ناکزاره، په ترهه، تلولې.

تراره[1] (trā́ra) ښځ.م. وېره، بېړه، ډار، ترهه.

تراره[2] (tarārá) ښځ.م. ۱) وېره، بېره، ډار، ترهه؛ ۲) ناکراري.

تراړ (trāṛ) نر.م. درې کلن جونګی، د اوبن درې کلن بچی.

تراړه (trāṛá) ښځ.م. (ج. تراړې) ۱) دغره لمن؛ ۲) کانیزه ځمکه؛ ۳) اغزنه ځمکه، اغزنه جاړه؛ ٤) الوی، لوی، ډاډه؛ ۲) د چنو ګونګړې یا هغه غنم چې نوې رسېدلي وي او په اور نیم خام پاخه شي

ترازو (tarāzū́) ښځ.م. و.ګ. تله.

ترازه[۱] (tarāzá) ښځ. م (ج. ترازې) تیلم، قلې، دره، چنده(د هندوانې یا ختکې).

ترازه[۲] (trāza) ښځ.م. (ترازې) د اوبو لوی بند، د اوبو د زېرمې لويه کاسه.

تراژیدي (trāžidí) نب. و گ. تراجیدي.

تراس (trās) نر.م ۱) د کور مسطح بام؛ ۲) د کورونو هغه کتار چې مخ پر لوړه پروت وي.

تراش (tarā́š) نر.م. ۱) توږنه، تراشنه؛ ۲) طرز، طريقه؛ ۳) ایجاد؛ ٤) جوړښت؛ سینگار.

تراشل (trāšə́l) مص. مت. توږل.

تراشونی (trāšū́nay) فا. نر.م. توږونکی، تراشونکی؛ ۲) نر.م. د توږلو آله.

تراشي (tarāšáy) نر.م (ج. تراشي) پخسه تراش، هغه آله چې پرې د دېواله د پخسې خته توږي.

تراغ (taráq) نر.م. (ج. تراغي) منجیله، حلقه، تاو راتاو شوی، گونځې گونځې شوی.

تراک (trāk) نر.م. (ج. تراکونه) ۱) درز، چاود؛ ۲) د توپک د منغ رخې؛ ۳) د څه شیز (شي) د راغورځېدو اواز.

تراکم (tarākóm) نر.م. سره راټولېدنه، راغونډېدنه، ټولېدنه، یو ځای کېدنه، گڼه گونه.

ترامبیه (trāmbya) ښځ.م. پوړۍ، زینه، پاټکی.

ترامه (trāmá) ښځ. م. (ج. ترامې) ۱) نرۍ اوسپنیزه تخته یا څادر؛ ۲) د گروپ پوښ، د گروپ شیټ.

ترانتی (trānə́tay) ص. نر.م. پراخ، وسیع، پلن.

ترانځه (trānjá) ښځ.م. سرېښناکه مایع.

ترانه (tarāná) ښځ.م. (ج. ترانې) هغه حماسي سندره چې د څو تنو له خوا په گډه ویل کېږي.

تراڼ (trāṇ) نر.م. پیل، شروع، برید، لاس پورې کونه، په کار لاس پورې کونه.

ترانه (trā́ṇa) ښځ.م. (ج. ترانې) ۱) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۲) کینه، سرتنبگي؛ ۳) شر، فساد.

تراو[۱] (trāw) نر.م. تراه، ښېره، ډار، ترهه.

تراو[۲] (tirāw) نر.م. یوه پیمانه، داووې دریمه برخه، د پیمانې لوښی.

تراوسه (tərósa) ق. تردې وخته، تردې دمه، تردې گړۍ، تر دې شېبې.

تراونگی (trāwə́ngay) نر.م. ترومی، تروومی، بې سپوږمۍ شپه.

تراوه (tarāwá) ښځ.م. (ج. تراوې) بوره، کلچ، بورۍ، څولۍ، د خاورو وړلو بورۍ.

تراه (trāh) ښځ.م. وېره، ډار، ترهه، سترگه‌ترې کېدنه.

ترايي (turāyí) ښځ.م. و گ. توری.

ترب (turb) نر.م. د تاش د لوبې یو ډول.

تربارى (tarbāráy) نر.م. (ج. تربارې) د کوټې په کونج کې د کالو ځړولو لپاره نیغ درول شوې لرگې.

تربت[۱] (tarbát) ص. نر.م. ۱) خفه شوی، غرغره شوی؛ ۲) پرېشانه، تنگ؛ ۳) د باد بندېز، د هوا بندېز، دوبه هوا.

تربت[۲] (torbát) نر.م. خاوره، قبر، مزار، کور.

تربتول (tarbatawə́l) مص. مت. ۱) خفه کول، زندی کول؛ ۲) تنگول؛ ۳) پرېشانول؛ ٤) بندول.

تربتېدل (tarbatedə́l) مص. ل. ۱) خفه کېدل، غرغره کېدل؛ ۲) پرېشانه کېدل؛ ۳) تنگېدل.

تربخته (tarbúxta) ص. ښځ.م. (ج. تربختې) بدبويه، خسا، تربخه- تربخته هوا.

تربختي (tarbuxtí) ښځ.م. (ج. تربختی) تربخته هوا، بدبويه هوا، خسا هوا.

تربګني (trabganí) ښځ.م. ۱) تربورګلوي، تربګنت، تربوروالي، تربورتوب؛ ۲) دښمني؛ ۳) حسد، کینه، بغض.

تربل (tarbál) نر.م. (ج. تربلي) ۱) هغه دوډۍ چې په زومنه یا ښوروا کې میده او له پاسه یې سره کړې غوړي پر اچول شوي وي؛ ۲) د خوراک غټ ښانک؛ ۲) د سپوږمۍ شپول.

تربوچه (tarbūčá) ښځ.م. تربچه، سرې مولۍ.

تربور (tarbū́r) نر.م. (ج. تربرونه، تربوران) ۱) د تره زوی، د کاکا زوی؛ ۲) دښمن.

تربوزک (tarbūzák) نر.م. و ګ. تیمبوزک.

تربوزک وهل (tarbūzakwahál) مص. مت. مول وهل، ټامبزک وهل، تمبزک وهل.

تربوزه (tarbū́za) ښځ.م. (ج. تربوزې) تامبوزی، تربزکه، الیچک، د تیکري هغه پیښه چې په وریښمو جوړه شوې وي.

تربیت (tarbiyát) نر.م. تربیه، روزنه، پالنه، پرورش.

تربیع (tarbí́ʕ) ښځ.م. (ج. ترابیع) څلوربرخې کول، څلورونډی کول، څلورمه، ربعه.

تربیه (tarbiyá) ښځ.م. (ج. تربیې) روزنه، پالنه، د ادب او اخلاقو د ښوونې چاره. و ګ. تربیت.

ترپ[1] (trap) نر.م. (ج. ترپونه) ۱) ټوپ، خېز، ترپه؛ ۲) څغل، څغاسته، منډه؛ ۳) ترک.

ترپ[2] (tarp) نر.م. ۱) یو ډول سورلي؛ ۲) یو ډول وابنه دي؛ ۳) مولی، ملی.

ترپا (trapá) ښځ.م. (ج. ترپاوې) ۱) ترپ ترپ، ټوپونه، ترینجکې، منډې ترړې؛ ۲) د پښو ترپا.

ترپاڼ (tarpā́ṇ) نر.م. بارتنګ، زوف.

ترپال (tarpā́l) نر.م. (ج. ترپالونه) ټاټ، پنډه او پېړه توټه یا پلاستیک.

ترپایه (tərpā́ya) ق. تراخیره، ترانجامه، له سره ترپېښو، له سره ترپایه، سر ترپایه.

ترپچه (trapčá) ښځ.م. و ګ. چچه، تربوچه.

ترپړ (tarpáṛ) نر.م. ۱) بېکاره، خیرنه، خچنه، زوړه جامه؛ ۲) خیرنه برستن؛ ۳) ص.نر.م. نیمګړی ۴) لټ، تنبل (سړی)؛ ۲) خیرن (سړی).

ترپړه (trapáṛa) ښځ.م. (ج. ترپړې) پر بدن د خیرو داغونه، د خیرو داغونه.

ترپک (turpák) نر.م. د پایکو د تیر په دواړو سرونو کې هغه برخه چې پر بالښتکونو ایښودل کېږي.

ترپکې (trapaké) ښځ.م. ټوپونه، غورځانګې، خېزونه او ټوپونه، ترینجکې درینجکې.

ترپکي (tarpakí) ښځ.م. د ګرندي او بې په څېر بې ترتیبه منډې وهنه.

ترپکې وهل (trapakewahál) مص. مت. ټوپونه وهل، منډې وهل، خېزونه وهل.

ترپل[1] (tarpál) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

ترپل[2] (trapə́l) مص. مت. ۱) بې ډوله خاوره اوارول؛ ۲) یو د بل له پاسه د شیانو بې ترتیبه ایښوول؛ ۳) دربل، پرپرنده او اوبره خاوره ټوپونه وهل، په ټوپونو ځمکه پخول یا اوارول؛ ۲) بې ترتیبه ځغلېدل یا ټوپونه وهل.

ترپلل (traplə́l) مص. مت. تېښته کول، په تېښتو ځغلېدل، له جنګ نه په وارخطایی تېښتېدل.

ترپلنه (traplə́na) ښځ.م. (ج. ترپلنې) ترپلنګ، له جګړې نه په تېښته ځان خلاصونه.

ترپلودل (traplodə́l) مص. ل. تېز تېز ځغلېدل، تېزه منډه وهل، چابکه تېښته کول.

ترپلوکی (traplū́kay) نر.م (ج. ترپلوکي) ۱) تور ملی، دله خفک، یو ډول خړ رنګی ځناور دی؛

۲) یو ډول نارو غي.

ترپله[۱] (trápla) ښځ.م (ج. ترپلې) ترپکې، توپ، توپونه، خېزکې.

ترپله[۲] (triplá) ښځ.م. د هر یرې، بریړې او املې گډ ترکیب.

ترپلی (trapláy) صف. نر.م. (ج. ترپلي) ۱) هغه څه چې بې ترتیبه یا نااوډلي اېښودل شوي وي ۲) غځلېدلی، تبنتېدلی.

ترپندک (trapandák) ص. نر.م. (ج. ترپندکي) هغه ځناور چې بې ډوله تگ کوي.

ترپندی (trapandáy) نر.م. (ج. ترپندي) سنگپر، هغه تیږې چې په اوبو کې د تېرېدو لپاره اېښودل شوي وي.

ترپنه (trapána) ښځ.م. ۱) توپ وهنه، خېز وهنه؛ ۲) بې ترتیبه کېدنه.

ترپول (trapawə́l) مص. مت. ۱) غځلول، تښتول، منډه ورکول؛ ۲) بې ترتیبه وهل؛ ۳) بې ترتیبه اوارول؛ ٤) بې ترتیبه منډل یا کېښنډل.

ترپه (trapá) ښځ.م. (ج. ترپې) ۱) توپ، خېز، ترپکې؛ ۲) گډا، نڅا، ړدانگې.

ترپهار (trapahā́r) نر.م. ۱) ترپها، د پښو ښکالو یا ورو اواز؛ ۲) درپها، د څه شي د ټکولو اواز.

ترپی (trapáy) نر.م. ۱) ترپهار، ترپهار؛ ۲) هغه آس چې خپله پښه په زوره پر ځمکه ټکوي.

ترپېدل (trapedə́l) مص. ل. ترپېدل، ځرپېدل، توپونه وهل، په توپو کېدل، د رېنجکې وهل.

ترت[۱] (trat) نر.م. ترټ، متروکه، قمچینه.

ترت[۲] (turt) ص. نر.م. ۱) چابک، تېز، گرندی، تکړه؛ ۲) تیغ، سم، پاک، سپین.

ترتاب (tartā́b) نر.م. ارمان، افسوس، حسرت، غم، تپکانړ، ناري سوري، کوکې.

ترتر (tartar) نر.م. د اوښکو توېېدلو صفت، دردر.

ترتره (tartará) ښځ.م. (ج. ترترې) چنچنه، چرچرا، کوترواله، یو ډول سپېره مرغی.

ترتړلی (tartaṛləy) ښځ.م. یو ډول مرغی.

ترتړی (tartaṛáy) ص. نر.م. تتله، نیم ژبی.

ترتله (tartála) ق. تل، همېشه، د تل لپاره.

ترتناو (tartanā́w) نر.م. جر، زاکښ، زاېر.

ترتۍ (tartə́y) ښځ.م. زړه پرده، زور ځاندر، د کېږدۍ سوري او زړه پرده.

ترتیب (tartíb) نر.م (ج. ترتیبونه) تنظیم، اوډون، اوډنگ، سمبالښت، برابری.

ترتیبول (tartibawə́l) مص. مت. تنظیمول، سمبالول، برابرول، ثابتول، استوارول.

ترتیزک (taratezák) نر.م. یو ډول سابه دي.

ترتیل (tartíl) نر.م. خبره په بې تکلفه او منظمه توگه بیانول، قرآن کریم په سمه توگه او ښه وزم سره تلاوتول.

ترټ (traṭ) نر.م. وگ. ترت[۱].

ترټل (traṭə́l) مص. مت. رټل، د گل، دسل، تگل، شړل، تویېخول، سپکول.

ترټه (traṭa) ښځ.م. (ج. ترټې) ۱) وگ. تراټ؛ ۲) لوی کندو، د غلې ساتلو لوی لوښی.

ترجمان (tarjomā́n) نر.م. ژباړونکی، ژباړن.

ترجمه (tarjomá) ښځ.م. (ج. ترجمې) ۱) ژباړه، ژباړنه؛ ۲) د چا د کړو وړو، اخلاقو او نسب ذکرونه.

ترجه (tarja) ښځ.م. د ښاروېو د وېښو یو ډول بوټی.

ترجیح (tarjíh) ښځ.م. غوره والی، وړاندې والی، ښه گڼنه، غوره گڼنه، باندې والی.

ترجیع (tarjí؏) ښځ.م. راگرځونه، رجعت ورکونه، راستنونه، بېرته اخیستنه، تکرارونه.

ترجیع بند (tarjiʔbánd) نر.م. داسې شعر چې دغزل په ډول پنځه، اووه، يا نهه بيته وويل شي اوله هر بند وروسته د لومړي بند د كسر قافيې ته رجوع وشي.

ترچ (trač) نر.م. ترنج، پرنج، پرچ، ترنجی، پرنجی، انړی، پرچی، پرش، پرشی.

ترچل (tračә́l) مص. مت. ترچ وهل، انړی كول، انتروشی كول، پرنجی یا پرشی كول.

ترچنده (tračә́nda) ص. نسب. ترخنده، په ترخ، ترخنګ، څنګځن، رېونده، رېبنده.

ترچنه (tračә́na) ښځ.م. (ج. ترچنې) انتروشی كونه، پرنجی كونه، انړی كونه، پرنجېدنه.

ترچه (tračá) نر.م. ترچهار، پرچهار، د انتروشې، پرنجې او انړې اواز.

ترچی (tračáy) نر.م. ۱) پرچی، ترنجی، پرنجی؛ ۲) دپرنجې او انړې پرله پسې اوازونه.

ترچېدل (tračedә́l) مص. ل. پرچېدل، ترنجېدل، پرنجېدل، انړېدل، انتوسېدل، انتروشېدل.

ترڅ (trac) اد. ۱) منځ، موقع، ترخ، اثنا؛ ۲) نر.م. ترڅنګ، څنګځن؛ ۲) سخته خيره؛ ۳) نارامي.

ترڅو (tarcó) قيد ۱) تركله، تر كومه، تر هغو ترڅه وخته، تر كومه وخته؛ ۲) تر كومې اندازې.

ترحم (tarahóm) نر.م. زړه سوی، رحم او زړه سوی كونه، رحم لرنه.

ترحيم (tarhím) نر.م ۱) مهرباني كول؛ ۲) دعفوې غوښتنه؛ ۳) مړي ته دعا كونه او درود وينه.

ترخ (trax) نر.م. ۱) وګ. تخرګ؛ ۲) دانه، دهنه، ورخ؛ ۲) داوبو سر، سرچينه.

ترخان (tarxā́n) نر.م. هغه سړی چې له قلنګ او ماليې څخه معاف وي؛ ۲) د لرګي چهنجي؛ ۳) يو لقب چې پخوا به د پاچاهانو له خوا چاته وركول كېده او له باج وركولو څخه معاف او دربار ته به بې تګ ازاد و.

ترخځ (tәrxáj) ښځ.م. ترخځه، ترخځ لرونكې رخت، هغه توكر چې دكميس په تخرګ كې اچول كېږي.

ترخسول (traxsawә́l) مص. مت. څيرې كول، بڅه كول، نوی توكر څيرول.

ترخسېدل (traxsedә́l) ښځ.م. ۱) څيرېدل، شلېدل ۲) چاودنه، چاودېدل، درې درې كېدل.

ترخوبه (tarxobá) ښځ.م. (ج. ترخوبې) ترخې اوبه، هغه ځای چې اوبه يې ترخې وي.

ترخوبی (tarxobáy) نر.م. ۱) د ترخو اوبو ډنډ، د ترخو اوبو تالاو، د مالګينو اوبو تالاو.

ترخه (tárxa) ښځ.م ۱) چاود، درز، سوری، چاودون؛ ۲) يو تريخ بوټی دی چې د نس دچينجو پرضد استعمالوي؛ ۳) ص. نر. د تريخ جمع؛ ٤) نر.م. د دېګ مساله؛ ۲) غيرت، ننګ..

ترخه توری (tәrxatoráy) ښځ.م. كريله، د توري په شېر يو ډول ترخه سابه دي.

ترخه غوټه (tәrxağū́ṭa) ښځ.م. پياز، كك.

ترخه ككوړه (tәrxakakúṛa) ښځ.م. مرغونی، منغونی، يو ساراني بوټی دی چې د ستمبول يا الوچې په اندازه زهرناكې دانې كوي.

ترخه منه (tәrxamaná) ښځ.م. (ج. ترخې منې) مره غونې، منه غونی، حنظل.

ترخي (tarxí) ښځ.م. ۱) بابونه، چارګلې، تونې ګل، يو ډول بوټی دی؛ ۲) سخت ژمی.

ترخې اوبه (tәrxeobá) ښځ.م. سمندر، بحر، تريخ درياب، هغه بحر چې اوبه يې ترخې وي.

ترخي ترخي (tarxítarxí) ص. نب. چاود چاود، درز درز، پرک پرک، تركېدلی.

ترخېدل (tarxedə́l) مص.ل. تريخېدل، تريخ کېدل، خوند بدلېدل.

ترخيص (tarxís) نر.م. رخصت ورکونه، اجازه ورکونه، د عسکري خدمت د پای سند.

تردد (taradód) نر.م. ۱) دوه زړه توب، زړه نازړه توب، ؛ ۲) تګ راتګ، ګڼه ګونه؛ ۳) کوښښ، زيار؛ ٤) د اسهال ناروغي.

ترديد (tardíd) نر.م. ۱) ردونه، نه منله، رد؛ ۲) دروغ بلل، درواغ ګڼنه.

ترديدول (tardidawə́l) مص. مت. ۱) ردول، نه منل، ردول؛ ۲) دروغ بلل، دروغ ګڼل.

ترديف (tardíf) نر.م. ۱) رديفونه، په رديف کې راوړنه، روښونه، پېينه، اوډل، پېيل.

ترړه (tarṛá) ښځ.م. (ج. ترړې) ۱) کبل، کبله، بروه ۲) لحفل، منډه ترړه؛ ۳) تکليف، ستونزه، ربړ؛ ٤) نرې باران.

ترړي (traṛí) نر.ج. نرې وريځ.

ترړۍ (tarṛə́y) ښځ.م. ډېبک، يو ډول مرغۍ ده چې برګ او يا خړ رنګ لري.

ترړېوهل (tarṛewahə́l) مص. مت. ۱) منډې وهل، څغاستل؛ ۲) کوښښ او هڅه کول.

ترزنی (tarzanáy) ص.نر.م. (ج. ترزني) ۱) ترند، ترېدلی، نارووډی څاروی؛ ۲) نابلده انسان؛ ۳) وارخطا، بې ثباته؛ ٤) بې پروا، بېزار.

ترږمې (tarazmə́y) ښځ.م. ج. و ګ. ترووږمی.

ترس[1] (tras) نر.م. ۱) و ګ. ترخ[1]؛ ۲) کوډ، يوې خواته کوږ، يو بغله.

ترس[2] (tars) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) مهرباني، زړه سوی، خواخوږی.

ترسا (tarsā́) نر.م (ج. ترسايان) عيسوي، مسيحي، نصراني، راهب، عيسوي مذهبه.

ترسب (tarasób) نر.م. ۱) لاندې کښېناستل، تل ته کښېناستنه؛ ۳) د دې عمليې پر اساس د ره مادې سره بېلول.

ترسره (tərsára) ق. ۱) ترپايه، اجراء، پوره، پای، ترپای، انجام؛ ۲) ترسرپورې.

ترسری[1] (tarsaráy) نر.م. ۱) ترسېری، هغه پېړی چې د څاروي له وربوز نه تاوېږي؛ ۲) د حمل پر وخت د ښځو پر مخ داغونه.

ترسري (tarsarí) نر.ج. د ناروغۍ له امله د ناروغ په وجود او مخ کې راپيدا شوی داغونه.

ترسکون (traskū́n) ص.نر.م.ج. ۱) مزه ناک؛ ۲) تريو خونده، تروشګين؛ ۲) هغه خواړه چې خپل خوند واړوي.

ترسکونول (traskūnawə́l) مص.مت. ۱) خوند ور کول، خواړه خوندورول؛ ۲) خوند بدلول، بدخونده کېدل.

ترسکونېدل (traskunedə́l) مص. ل. ۱) خوند ورکېدل ۲) دخبرې خوند زياتېدل؛ ۳) بدخونده کېدل، بدمزې کېدل.

ترسند (tarsánd) ص. نر.م.ج. ۱) په څنګ، په اړخ، پر ډډه، څنګڅن، ګوښه؛ ۲) کناره ګير؛ ۳) مرور او قهرېدلی، خپه.

ترسندتوب (tarsandtób) نر.م. ترسندوالی، په يو اړخ والی، په ډډه والی، پر څنګ والی، ګوښه والی، څنګڅنتوب.

ترسندول (tarsandawə́l) مص.مت. ۱) په څنګ کول، په ډډه کول، څنګڅنول؛ ۲) خلاصول، نجات ورکول.

ترسندېدل (tarsandedə́l) مص.مت. ۱) په څنګ کېدل، په ډډه کېدل؛ ۲) خلاصېدل، ژغورل کېدل.

ترسول (tarsawə́l) مص. مت. ۱) بېرول، ډارول، وېرول؛ ۲) تېول، توسول.

ترسېدل (tarsedə́l) مص. ل. ۱) ډارېدل، وېرېدل؛ ۲) تېېدل، توسېدل، څه شيز ته زړه کېدل، هوی کېدل؛ ۳) رحم راتلل، زړه سول.

ترسيم (tarsím) نـر. م. ۱) پـر کـوم شـي بانـدې کرښه ايستل؛ ۲) انځورونه؛ ۳) نقشه ايستنه؛ ٤) نښه يا نښان ايښودنه.

ترش (turš) ص. نـر. م. ج. تروش، تـرېـو، تـاک؛ ۲) بروس، خپه، خوابدی، عصبي.

ترشا (taršā́) ق. ۱) شـاتـه، وروسـتـه، ترخـټ، څټ ته؛ ۲) په غياب کې، پسې شا.

ترشح (tarašóh) ښځ. م. (ج. تـرشـحات) ۱) زېم؛ ۲) څڅا، څڅوبې، وهاړ، څڅېدنه؛ ۳) پونه، لږ باران، پرخک باران.

ترشي (turší) ښځ. م. ۱) اچـار؛ ۲) تروه شـيـان، سرکه؛ ۳) ترېووالی.

ترښځ (tarṣə́j) ښځ. م. تښځ، تېشه، د تـرکانې يوه آله.

ترښځی (tárṣəǰay) نـر. م. يو ډول نقش چـې پر لستونو او گرېوان باندې کېږي.

ترښکه (tráṣka) ښځ. م. (ج. ترښکې) نـری لاره، ذ پليو لاره، پياده رو.

ترصد (tarsód) نر. م. څـارنه، لـيدنه، کتنه، څار، کوم څه ته کتنه او تر نظر لاندې لرنه.

ترصدگاه (tarsodgā́(h)) ښځ. م. ۱) د څـارنې، ليدنې او پلټنې ځای؛ ۲) و. گ. رصدخانه.

ترصيع (tarsí؟) نر. م. مـرصـع کـول، جړاوول، پر کوم څه باندې جواهر ايښودل؛ بد. په دوو مسريو يا دوو جملو کې همـوزنه او همسجـع ويـېـونه راوړل، لکه: چغار او پرهار.

ترغا (targǎ́) ښځ. م. تالان، لوټ، چور، چپاول.

ترغاړه (tərgǎ́ṛa) ق. ۱) ذمه، اناوټ، پر غـاړه، کوم کار چا ته سپارل شوی؛ ۲) غـاړه په غـاړه، غاړه پر غاړه کېدنه.

ترغاړی (tərgǎ́ṛay) ص. نر. م. (ج. ترغاړي) تور غاړی (پسه)، تور غاړی.

ترغاک (targǎ́k) نر. م (ج. ترغاکونه) ۱) تلغاک، سخته سېلۍ او باران؛ ۲) شـاړه ځمکه، ميره؛ ۳) تالنده او برېښنا.

ترغچي (targǎ́čí) ښځ. م. د نجـونو يو ډول لـوبه ده.

ترغلونی (targalū́nay) نر. م. (ج. ترغلـونې) د ښځو او حيواناتو د تيو يو راز ناروغي ده.

ترغوړی (tərgwaṛay) ص. نـر. م. تورغـوړی، هغه پسه چې غوږونه يې تور وي.

ترغونی (targū́nay) ص. نر. م. ۱) و. گ. لـرغونی؛ ۲) ص. ښځ. م. د ماښام تياره، تياره.

ترغه (targǎ́) ص. نب (ج. ترغې) ۱) تيت او پاشان، گډوډ؛ ۲) تالا، لوټ، نوستلی.

ترغيب (targíb) نر. م. ۱) رغبت، خوښه، تشويق، تمايل؛ ۲) لمسونه، پارونه، راضي کونه.

ترغی ترغی (targaytargáy) ص. نب. تيت و پرک، گډوډ، تالا ترغه، لت په لت، نوستلی.

ترفيع (tarfí؟) ښځ. م. لـوړونه، جگـونه، پـورته کونه، د يوې رتبې نه بلې رتبې ته لوړېدنه.

ترقي (taraqí) ښځ. م. (ج. تـرقۍ) پرمختـگ، وړاندې تگ، پراختيا، لوړوالی، انکشاف.

ترک(۱) (tarák) نـر. م. ۱) د مرغيو دنيولو يو ډول پرکه يا لومه؛ ۲) پرېښودنه، قضا کونه.

ترک(۲) (trak) نر. م. ۱) چاود، درز؛ ۲) د بوټي نښغ (سر) راوتنه؛ ٤) د شړې پر پلوونو انځور کول.

ترکاري (tarkā́ri) ښځ.م. (ج. ترکارۍ) سابه، شنه، شینکي.

ترکاڼ (trakā́ṇ) نر.م. نجار.

ترکاڼک (tarkāṇák) نر.م. تک تکنی، یو راز مرغۍ ده چې په مښوکه د ونو ډډونه سوري کوي.

ترکاڼي (trakāṇí) ښځ.م. د ترکاڼ کسب، نجاري، هغه کسب چې ترکاڼ یې کوي.

ترکش بندي (terkašbandí) ښځ.م. سپاهي توب، عسکري، پوځي خدمت.

ترکښ (tarkáṣ) نر.م. ۱) د غشي د ساتلو او اچولو کڅوړه؛ ۲) وګ. تیرکښ.

ترکله (tərkə́la) ق. ترخو، ترکومه، ترخه وخته.

ترکمه (tərkə́ma) ق. ترخه وخته، ترکله، ترکومه.

ترکڼ (tarkə́ṇ) ښځ.م. ترکاڼ، درودګر، نجار.

ترکڼکی (tərkaṇakáy) نر.م. د مچوغنې ترسوونی او د مچلوغزې هغه نری سر چې د کانې ویشتلو پروخت کې ترس کوي.

ترکوپره (tərkopára) ق. ۱) تل، همېشه، دایم؛ ۲) زیات، کافي، ډېره زیاته اندازه.

ترکودی (tarkodáy) نر.م. (ج. ترکودي) نبات، شینکی، ځغورنېدونکی بوټی.

ترکول(۱) (tarkawə́l) مص. مت. ۱) غوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) ځوړول؛ ۳) پرېښودل، لاس اخیستل، وتل.

ترکول(۲) (trakawə́l) مص. مت. په لښتو سره وهل، په مترو که یا بل شي شړکول.

ترکومه (tərkū́ma) ق. ترکمه، ترکله، ترخو.

ترکونی (tarkū́nay) نر.م (ج. ترکوني) په ناروغۍ اخته شوی نبات.

ترکه(۱) (tarká) ښځ.م. (ج. ترکې) ۱) نانځکه، لېنځکه، ناوکۍ؛ ۲) نوده، د ونې نازکه ښانګه یا تنکۍ لښته.

ترکه(۲) (taraká) ښځ.م. (ج. ترکې) د میراثي مال وېش، ماترک، متروکات.

ترکهار (trakahā́r) نر.م. ج. ترکهاري، داس د پښو اواز؛ ۲) په لښته د وهلو اواز.

ترکی (trákay) نر.م. ۱) خراب او تروه خواړه؛ ۲) غنم رتکی، سایرکه، یو ډول تور مرغی.

ترکۍ (tarakáy) ښځ.م. ۱) یو ډول شینکی دی؛ ۲) توري دانې دي چې له غنمو سره ګډې وي، سیاقان هم ورته وایي.

ترکیب (tarkíb) نر.م. ۱) ګډ، هغه څو څیزونه چې سره ګډ شوي وي. لکه لغوي، نحوي او...

ترکیب بند (tarkibbánd) نر.م. د بدیع په علم کې هغه ډول شعر چې تر هر بند وروسته یو یو بیت د بېلوالي په ډول راوړل شي او د کسر بندونه یې ځانله ځانله قافیې ولري.

ترکیبي (tarkibí) ص. نب. پېچلی، نغښتی، ترکیب شوی، ګډ شوی، د ترکیب.

ترکېدل (trakedə́l) مص. ل. ۱) توکېدل، زړغونېدل ۲) په لښتو وهل کېدل؛ ۳) ځوړېدل؛ ٤) تېښېدل، توسېدل، کړېدل، د خوراک څیز ته زړه کېدل.

ترکېدونه (tarkedū́na) ترامکانه، تروسي.

ترکې ورکې (tarkéwirké) ص. نب. شیندلی، خپور، خوروور، ګډوډ.

ترګ(۱) (targ) نر.م. یو ډول ناروغي ده چې د حیواناتو له مټ څخه غوښه شروي او زخم ترې جوړېږي.

ترګ(۲) (trag) نر.م. زنار، کاپرمزی، پېځوان، مهار، هغه مزی د حیواناتو په پوزه کې لوېږي.

ترلت (tarlát) نر.م. (ج. ترلتونه) تراپ، تاخت، منډه تړه، دروه.

ترلغونی (tarlaǧúnay) نر.م. د ښاروړيو يو ډول ناروغي چې له خولې يې لاړې بهيږي.

ترله(۱) (tarlá) ښځ.م (ج. ترلې) ۱) د تره لور، د کاکا لور؛ ۲) ق. يو له بل سره، يو له بله، يو د بل نه.

ترله انا (tarlaaná) ښځ.م. (ج. ترلې اناوې) ترنه انا، د نيا نيا، د انا انا، لرې نيا، لرې انا.

ترله وتل (tarlawatə́l) مص. ل. ۱) خپه کېدل، په قهرېدل؛ ۲) مېلمه ته زيات خرڅ کول.

ترله وتنه (tarlawatə́na) ښځ.م. ۱) د بېره خپه کېدنه؛ ۲) مېلمه ته زيات مصرف کونه.

ترم (torám) نر.م ۱) تروم، ښکر، بګل، برغو، په عسکري کې د عسکرو د خبرولو لپاره يوه آله؛ ۲) هېنده اس، هغه اس چې خسي نه وي.

ترمايي (tarmāyí) ص. نب. ۱) پسينه انار، انګور او...؛ ۲) منګنی، هغه فصل چې په منی کې کرل کېږي يا پخېږي؛ ۳) هغه مېوه چې په منی کې پخېږي.

ترمباز (trambā́z) نر.م. چرمباز، نوی (Naway) نوی غويی، د غويل هغه غويی چې موږدي يا غويلرګي ته نږدې ترل کېږي.

ترمتی (turumtáy) نر.م. يو ښکاري مرغه دی.

ترمچي (t(u)rumčí) فا. نر.م (ج. ترمچيان) ترم وهونکی، تروم غږوونکی، تورنګچي.

ترمخ (tarmáx) ق. وړاندې، د مخه، په مخکې، لومړی، لومړنی، د ترشا ضد.

ترمل (tarmál) نر.م. ۱) مابښام؛ ۲) ص. نر.م. حرارتي، د تودوخې، ګرم، تود.

ترمله (tramlá) ښځ.م. سرسري، د وريجو اوبه (سرسر).

ترمنه (tramná) ښځ.م. ۱) نمجنه ځمکه، زېمناکه ځمکه؛ ۲) وتره، کرلو ته تياره ځمکه.

ترموز (tarmúz) نر.م. ترماس، ترموس، يو ډول لوښی دی چې ساړه او تاوده مايعات تر يوه تاکلي وخت پر خپل حال ساتي.

ترمه (tárma) ښځ.م. ۱) پسته خاوره، بوګه خاوره، پرنده؛ ۲) زېمناکه ځمکه، وتره ځمکه؛ ۳) درز بدلی ځمکه، چاودلې ځمکه.

ترمي (tarmí) نر.م. د مېوو او وزو د شړولو يا راګرځولو لپاره د شپانه اواز؛ ۲) چاودکونه.

ترمې ترمې (tarmétarmé) ص. ښځ.م. توټې توټې، رې ورې، خورې ورې؛ ۲) چاود چاود.

ترميره (tarmirá) ښځ.م. يو ډول ساپه دي، يو ډول ښېلي چې ګردې ګردې پاڼې لري او پر زخم اېښودل کېږي.

ترميم (tarmím) نر.م. اصلاح کونه، بيا سمونه، بيا جوړونه، بيا تيارونه، بيا رغاونه.

ترميمول (tarmimawə́l) مص.مت. اصلاح کول، بيا سمول، جوړول، رغول، بيا تيارول.

ترمينځ (tarmyánǰ) ق. ۱) ترمنځ، په منځ کې؛ ۲) پس، فاصله، وقفه.

ترناو (tarnā́w) نر.م (ج. ترناوونه) ۱) پياله، وياله ۲) تری، ناوه، د لرګي هغه ناوه چې د ويالې پر سر اېښودل شوې وي او له لښتي يوې خوا ته اوبه پکې تېروي؛ ۳) دړرنډې ناوه؛ ۳) د دوو غرونو په منځ کې لاره.

ترنج (taránǰ) نر.م. (ج. ترنجونه) ۱) اغزی، ځوز، ازغی، سوی، هغه ازغی چې ترنجبين ترې وباسي او اوښان يې هم خوري؛ ۲) د نارنج له کورنۍ، تر نارنج غټه مېوه ده، چکوتره هم ورته وايي.

ترنجبین (tranjabín) نر.م. ترنګبین، د څوزو ګوری، د خاص اغزي يو ډول خوږه شيره ده.

ترنجوکی (tranjúkay) ښځ.م.ج. کلاوه، اټه، ترنجه، ترنجی، د وړېښمو يا سپنسيو مشوره.

ترنجه (tránja) ښځ.م. (ج. ترنجې) ۱) چوړ، چېړ، تېره ډېره ده چې شپانه د ضرورت پر وخت مېږه په حلالوي؛ ۲) و.ګ. ترنجوکی.

ترنځ (tranǰ) ص.نر.م.ج. نری، ډنګر، خوار.

ترنځتوب (tranǰtób) نر.م. نريتوب، ډنګرتوب، خوارتوب، کمزورتيا، ترنځوالی، ترنځتيا، ترينګلتيا.

ترنځکی (tranǰakáy) نر.م. خوارکی، ډنګرکی، کمزورکی، د ترنځ تصغير.

ترنځلی (tranǰálay) ص.نر.م. ۱) ترنګلی، بخيل، سوګت؛ ۲) کلک، سخت، کش شوی.

ترنځوالی (tranǰwā́lay) نر.م. (ج. ترنځوالي) خوروالی، ډنګروالی، نريوالی، کمزورتيا.

ترنځول (tranǰawál) مص.مت. خوارول، ډنګرول، کمزوری کول، م تپ تيپ کول.

ترنځه (tranǰá) ښځ.م. ۱) د ترنځ مونث شکل؛ ۲) تياره، تياره والی، تياره غونی.

ترنځی (tranǰáy) نر.م. (ج. ترنځي) ډنګر سړی، نری سړی، وچ کلک او خوراکی سړی.

ترنځۍ (tranǰáy) ښځ.م.ج. د اوبو داره، د اوبو تيرکه، د اوبو داری، د اوبو داري.

ترنځېدل (tranjedál) مص.ل. خوارېدل، ډنګرېدل، کمزوری کېدل.

ترند (tar ánd) ص.نر.م.ج. تورېدونکی، ترهند، ترهېدونکی شاروی، ډارېدونکی، تورند.

ترنداره (trandā́ra) ښځ.م. (ج. ترنداري) د تره ښځه، تندار، د اکا ماندينه، ترينداره، کاني.

ترندتوب (tarandtób) نر.م. ترندتيا، تورېدنه، ترهېدنه، تريدنه، ترندوالی، وحشت، ويره.

ترندې (tránde) ښځ.ج. ترينډې، د ترور جمع، تروريانې.

ترنډ (taránḍ) ص.نر.م. ۱) ځورب آس، چاغ آس، غټ پټ اس؛ ۲) ځورب، غټ.

ترنډی (taranḍáy) ښځ.م. ۱) زيات خلک؛ ۲) د مېلمنو ګڼه ګونه؛ ۳) په زوره چيغې شور، ځوږ، چيغې ناري؛ ٤) ترنډه، ډله.

ترنډې (tranḍé) ښځ.ج. ۱) تورپونه، درينجکې، منډې تروې؛ ۲) تولې، جوپې.

ترنزکه (tranzáka) ښځ.م. بنتک، ګوترک، چنګتی، ترينګلی، کته پيش، موکی.

ترنزۍ (tranzáy) ښځ.م.ج. د اوبو داره، د اوبو تندکه، د اوبو پيشکه.

ترنک (tarnák) نر.م ۱) قهر، غوسه، سوخت، تاو، خوشکه؛ ۲) زياته اشتها، زياته تلوسه.

ترنکوڅه (trankúca) ښځ.م. مچلوغزه، مچوغنه، مچنوغزه، مچوغنده.

ترنکي (tarnakí) ص.نب. قهرجن، خوشکتي، عصبي، غوسه ناک، تاوي، تاوجن.

ترنګ (trang) نر.م. ۱) د سازغږ، د ساز (سيمي آلو) وهل؛ ۲) د غنمو او اوربشو وږي ايستنه؛ ۳) د لوبو لپاره اوار شوی ميدان.

ترنګا (trangā́) ښځ.م. (ج. ترنګاوې) د ساز اواز، تنګ تکور، شرنګا، ترنګا، ترنګا.

ترنګتوک (trangtók) يو خوږ اواز، د اوازونو ترکيب، د لنډۍ يا ټپې ترنمي (نه، ينه يا مه).

ترنګړ (trangáṛ) نر.م. ګرلڅی، ترنګن، کوچنی کمبو، د مزريو ښخه جوړ شوی کمبو، د بوسو او وښو راوړلو مزرين جال.

ترنګله (trangála) ښځ.م. یو ډول ونسه ده چې له لښتو یې توکري او کجاوې جوړوي.

ترنګو (trangú) نر.م. ښرنده، سارنګ، سرنده، غیجکه، غیږکه، سرنده، سارنده.

ترنګوڅه (trangúca) ښځ.م. (ج. ترنګوڅې) ۱) ماکو، سلایي ګکه، مچر، یوه حشره ده؛ ۲) ترنکوڅه، مچنوغزه، مشنوغزه.

ترنګول (trangawə́l) مص. مت. درنګول، رباب وهل، سازټنګول، د موسیقۍ له سیمي آلوڅخه اواز ایستل.

ترنګوونکی (trangawū́nkay) ټنګوونکی، ربابي.

ترنګه (trangá) ښځ.م. (ج. ترنګې) هواره تخته.

ترنګهار (trangahā́r) نر.م. ترنګا، درنګهار، د موسیقۍ د سیمي آلود ترنګ اواز.

ترنګي (trangí) نر.م. د وچو غنمو هغه ډنډر چې وږي یې راکوږ شوي وي.

ترنه انا (tərnaaná) ښځ.م. د نیا د نیا مور، د انا د انا مور، ورنه انا، ترله انا.

ترنیکه (tərniká) نر.م. ترنیکه، د غور نیکه پلار، د نیکه نیکه.

ترنی (tarnáy) نر.م. (ج. ترني) ترنی، محصول، ټکس، ګمرکي محصول، سورسات.

ترو (tro) اد. ۱) تري، ترینه، ترنه، ورنه، له، ورڅخه، ورځني؛ ۲) ترڅو، ترهغو، څو چې، ترهغو چې؛ ۳) نو؛ ٤) ددې لپاره، له دې لامله.

تروالی (turwā́lay) نر.م. (ج. تروالي) ترشي، تریووالی، ترشوالی.

تروان (tarwā́n) نر.م. یو بوټی دی چې د الوبالو په څېر دانې کوي او دانو ته یې سورکی وایي.

تروبی (trobáy) نر.م. (ج. تروبي) ۱) سرکه، سورکه؛ ۲) تروې اوبه، ترشې اوبه.

تروپ (trop) نر.م. (ج. تروپونه) ۱) تبصره، ملي ۲) د ملیو هغه فصل چې رنګړی شوی نه وي؛ ۳) وګ. تروپ.

تروپر (trupár) نر.م. ترورزی، د ترورزوی، د عمه زوی، د پلار خوریی.

تروپی (trupáy) نر.م. تریچن، یو ډول تروه سابه دي.

تروتازګي (tarotāzagí) ښځ.م. ۱) تازه والی، تازه توب، شینوالی، شینتوب؛ ۲) خوشحال.

تروټ (troṭ) نر.م. ۱) تروټه، زیان؛ ۲) چټي، عبث ۳) دار؛ وېره، بېره، څنګ.

تروټمن (troṭamán) ص.نرم. تاواني، زیانمن.

تروټه (tróṭa) ص. نب. ۱) تاواني، تاوان شوی، پر غاړه شوی؛ ۲) بې ارزښته؛ ۳) بار شوی.

تروټه کول (troṭakawə́l) مص.مت. ۱) کوټه کول، تاوانول، وریر غاړه کول، پربارول؛ ۲) بې قدره کول، بې ارزښته کول.

ترور[۱] (tror) ښځ.م. (ج. ترندې، ترورياني) د پلار خور، د مور خور.

ترور[۲] (tarū́r) ص. نر.م. ۱) ترهور، وارخطا، وېرېدلی، بېرېدلی؛ ۲) خپه، پرېشانه، مشوش.

ترور[۳] (tarū́r) نر.م. ۱) دار، وېره، خوف، وحشت، دارول؛ ۲) وژل، تېښتول.

ترورتوب (tarūrtób) نر.م. ترهورتیا، وارخطایي، تلوالتیا، وارخطاتوب، ترهوروالی.

ترورزی (trorzáy) نر.م. د تورزوی د خاله زوی، د عمه زوی، د پلار یا د مور د خور زوی.

ترورکه (troráka) ښځ.م. د ترور ووړ نوم دی، د مینې او محبت لپاره استعمالېږي.

ترورولی (t rorwā́lay) نر.م. عمه کېدنه، خاله کېدنه، خاله والی، عمه والی.

ترورول[1] (trorawə́l) مص. مت. تروږګول، ترور شمېرل، ترورۍ نېول، ترور بلل.

ترورول[2] (tarūrawə́l) مص. مت. وارخطا کول، ترهوول، وېرول، بېرول، ډارول.

ترورول[3] (tərūrawə́l) مص. مت. تړور کول، ترهه اچول، ګډوډي راوستل، وېره اچول.

تروری (troráy) ښځ.م. ۱) ترور، ترورکه، د ترور لپاره د ګرانښت کليمه؛ ۲) تړوري، ګيدړه، لومبړه؛ ۳) چوری، مچ شروني.

تروړه (troṛá) ښځ.م. (ج. تروړې) ۱) جاکړ، جکړ، هغه تياره چې له سيلۍ او باران سره وي؛ ۲) هغه زرتار، ګلابتون چې د نيم ګز په اندازه اوږدوالی ولري؛ ۳) وره بوجۍ؛ ٤) هغه ګونۍ يا بوجۍ چې پوره ډکه نه وي.

تروړی (troṛáy) ښځ. م. لومبړه، ګيدړه.

تروړی (troṛáy) نر.م ۱) چتی، چرندک، چترکی؛ ۲) چتکي دوله زېړه او تورمرغۍ.

تروږمی (trozmáy ...) ښځ.م. تياره، تروږمی، هغه شپه چې د سپوږمۍ رڼا پکې نه وي.

تروسکه (trúska) ق. ګوندي چې، ښايي چې، تکيه کلام دی.

تروسه (tarósa) ق. تراوسه، تردې دمه، تر دې ګړۍ پورې، تردې وخته، تر دې شيبې

تروسه (tarwása) نر.م. د خپل طاقت په اندازه، د خپلې وسې هومره، د توان تر حده.

تروش (trūš) ص. نر.م.ج. تريو، تروه، تپاک.

تروشي (trūší) ښځ.م. ۱) تريوالی؛ ۲) اچار.

تروښل (troṣə́l) مص.ل. ۱) تښول؛ ۲) تښتول؛ ۳) ترړول.

تروښول (troṣawə́l) مص.مت. ۱) څه شيز له نظره لرې کول، ډډې ته کول؛ ۲) سپمول، زېرمول.

تروښېدل (troṣedə́l) مص.ل. ۱) څه شيز له پامه لرې کېدل؛ ۲) ډډې ته کېدل؛ ۳) زېرمه کېدل.

تروکی[1] (tarúkay) نر.م. (ج. تروکي) يو ډول ترېو پاڼی بوټی دی.

تروکی[2] (tarwakáy) نر.م. (ج. تروکي) يو ډول تروه سابه دي چې اومه او پاخه خوړل کېږي.

تروکی[3] (trūkáy) نر.م. تروکه، يو بوټی دی چې غټلي غټلي پرځمکه هوار وي.

تروکېدل (trokedə́l) مص.ل. راتوکېدل، راشنه کېدل، رازرغونېدل.

تروګی (trogáy) نر.م. (ج. تروګي) ډدم، يو ډول شاروي پړسوونکي ګياه ده.

ترول (tarawə́l) مص. مت. ۱) ډارول، وېرول؛ ۲) په غلغلو سره شاروي تيت و پرک کول.

ترومی (trómay) نر.م. (ج. ترومي) يو ګوټ اوبه، يو غړپ اوبه.

ترونه (tarawə́na) ښځ.م. (ج. تروني) ترهونه، ډارونه، وېرونه، بېرونه.

تروه[1] (tərwá) نر.ج. ۱) د تريو جمع؛ ۲) خميره، خومره؛ ۳) سرکه؛ ٤) ښځ. م. ښوره، مالګينه ځمکه.

تروه[2] (truwá) ښځ.م. (ج. تروې) کېړه، له منجو او لوخو جوړ پوزي چې د کوټې پر چت اچول کېږي.

تروې (tarwé) جن. شلومبې، شرومبې، شوملې؛ د «تروه» جمع.

ترويت (tarwét) نر.م. (ج. ترويتونه) ۱) د نجوم علم، توريت، پالپوهنه، د فال کتلو فن، ستور پوهنه؛ ۲) فال.

تروېتون (tarwetón) نر.م. ستور پوهنه، ستور پېژندنه، استرانومي.

تروېتی (tarwetáy) نر.م. ۱) نجومي، ستور پېژندونکی، منجم؛ ۲) فال گر، فال بین.

ترویج (tarwíj) نر.م. بابسونه، رواجونه، دودونه، خپرونه، پراخونه، تیتونه.

ترویجول (tarwijawә́l) مص. مت. رواجول، دودول، خپرول، پراخول، تیتول.

تروېدل (tarwedә́l) مص. ل. تریوېدل، تروشېدل، توکېدل، مالگین کېدل.

تره[1] (tra) نر.م. کاکا، اکا، د پلار ورور.

تره[2] (tará) ښځ.م. (ج. تـرې) ۱) څېـره، رنگ، شکل، جثه؛ ۲) څېر، پرڅېر؛ ۳) چمبـرخیال، چمبرخیـال، یـو ډول دارویې بوټی چې د تـرې اوږد بادرنگ په څېر وړې کوي.

ترها (trahā́) ښځ.م. (ج. ترهاوې) و گ. ترهه.

ترهاو (tirhā́w) نر.م. اوړی، وړی، پیمانه، د غلې پیمانه، صاع.

تره خولی (traxwū́lay) نر.م. تورخولی سېرلی، هغه پسه یا سېرلي چې شونډک یې تور وي.

ترهره (tarhára) ښځ.م. (ج. ترهرې) ترهـه، ډار، وېره، بېره، بیم، سترگه سوځېدنه.

ترهړه (tarhára) ښځ.م. (ج.ترهړې) د ترهې ځای، د وېرې ځای، خطرناک ځای.

ترهغو (tarhagṓ) ق. ۱) ترهغه وخته، تر هغه پورې ۲) ترڅو پورې، ترڅو، تر کومه چې.

ترهند (tarhánd) ص. نر.م. ج. و گ. ترند.

ترهور (tarhū́r) ص. نر.م. ج. ۱) وارخطا، ترور، تلولی، حیران، وېرې اخیستی، ډار اخیستی؛ ۲) بې سترگو، نابینا، ړوند. (و گ. : ترور).

ترهورتیا (tarhūrtyā́) ښځ.م. و گ. : ترورتوب.

ترهوري (tarhurí) ښځ.م. وېره، وارخطایي، بیم.

ترهـول (tarhawә́l) ص. نـر.م. وېـروونکی، بېروونکی، ډاروونکی.

ترهه (tráha) ښځ.م. (ج. ترهې) ډار، وېره، بېره.

ترهېدا (trahedā́) ښځ.م. ډارېدا، وېـرېدا، ترهېدنه، وېرېدنه، ډارېدنه، بېرېدنه.

ترهېدل (tarhedә́l) مص. ل. ډارېـدل، وېـرېدل، بېرېدل، بربېدل او وارخطا کېدل.

ترهېدونکی (tarhedū́nkay) ص. نـر.م. ۱) تـرېدونکی، ډارېدونکی؛ ۲) شکمن، دوه زړی، زړه نازړه، زړغی.

ترې[1] (taráy) ق. ۱) په پټـه، په غـلا، په خفیه؛ ۲) ښځ.م. اخور، د ژرندې یا میچنې هغه ځای چې اوړه په کې تولېږي؛ ۳) ناوه، ترې، پرناله.

ترې[2] (turáy) ښځ.م ۱) د دوو غرونو په منځ کې تېره شوې لاره؛ ۲) پېچومی؛ ۳) سورنا، نی.

تري (tarí) جن. ۱) بوره، شکره، چیني؛ ۲) غوراوره.

ترې[1] (tre) اد. ترېنه، ورڅخه، ځنې، ورنه، ورځه، له ده نه، له ده څخه، له دې څخه.

ترې[2] (táre) ښځ.م. اچې، کچې، دوزې د شړلو غږ.

تری (tray) نر.م. د کاکبنې سوری، د کشې سوری، د کمبو سوری.

ترې ترل (taraytarә́l) مص.ل. چاره کول، تدبیر کول.

تریاق (taryā́q) نـر.م. ج. زهـرو دارو، پاد زهر، یو ډول دارو دی چې د زهرو اغېز کموي.

تریب (trib) نر.م. (ج. تریبونه) و گ. : تریو.

تریت (tarít) نر.م. کل، کونجاړه، ترېد.

تری تم (taraytám) ق. لادرکه، بې پتې، ناڅاپه، ورک، نابېره له سترگو نیهام.

تریتی (tritáy) نر.م. یوه غـرنۍ ونه ده چې تـروې دانې کوي.

تریچی (tričáy) نر.م. و گ. تروېي.

تریخ (trix) ص. نر.م. (ج. ترخه، تراخه) ۱) دخوږ ضد؛ ۲) غوسه ناک؛ ۳) گران؛ ٤) غیرتي، همتي، همتناک، مهربني.

تریخ بخن (trixbaxә́n) ص. نر.م تریخ بخنی، ترخه ته‌نږدي، تریخ غوندي تریخوزمه.

تریختوب (trixtób) نر.م. تریختیا، تریخوالی.

تریخ توری (trixtoráy) ښځ.م. کریله، کرېړه، یو ډول تریخ سابه دي.

تریخجن (trixján) ص.نر.م. ۱) تریخ بخن، تریخ خوند لرونکی؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن.

تریخ دریاب (trixdaryā́b) نر.م. سمندر، بحر، کاړی دریاب.

تریخول (trixawә́l) مص.مت. تریخ کول، ترخول، د خوږولو ضد.

تریخی (tríxay) نر.م. (ج.تریخي) ۱) دصفرا کڅوړه، د صفرا کیسه، زهره؛ ۲) غیرت.

تریخېدل (trixedә́l) مص. ل. ۱) ترخېدل، تریخ کېدل؛ ۲) غوسه کېدل، قهرجن کېدل.

.ترېدل (taredә́l) مص. ل. و گ: ترهېدل.

ترېړه (triṛá) ښځ.م. (ج. ترېړې) و گ: ترړی.

تریز (triz) نر.م. کاسني، تریژه، یو ډول بوټی دی.

تریږه (triẓá) ښځ.م. (ج. تریږې) ۱) روغني، غوړه‌دوډی؛ ۲) پاستي، ښېتې، تیکی.

تریل (taríl) نر.م. پتنوس، د چاینکو، پیالو او نورو شیانو د وړلو راوړلو لوښی.

تریلی (triláy) نر.م. (ج. تریلي) حوض، ډنډ، تالاو جوړ، تیلی.

تریناک (tarinā́k) ص.نر.م. ۱) ترهند، ترند، وحشي؛ ۲) زوړ باز، ښکاري باز.

تریناکه (tarinākā́) ښځ.م. یوه مرغۍ ده.

ترېنداره (trendā́ra) ښځ.م. و گ: ترنداره.

ترینگړ (tringáṛ) نر.م. مانجه، باجه، د موسیقۍ یوه درې گوتېزه آله ده.

ترینگلی (tringaláy) ښځ.م. ج. ۱) گسوتړی، کته‌پیش، تینگړی، پشکوری، د دوو گوتو تک؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ص.نر.م. تریو، تریو تندی، بدخویه؛ ۲) بخیل، خروس.

ترینگی (tringә́y) ښځ.م (ج. ترینگي) نری اواز، د نری اواز دمامه.

تریو (triw) ص. نر.م. (ج. تروه، تراوه) ۱) تروش، ترش، تپاک؛ ۲) بدخویه.

تریوبخن (triwbaxә́n) ص. نر.م. تریو غوندي، تریو بخوند، تریو بخون.

ترپوتریوکی (triwtriwákay) نر.م. تروکی، تروکی، یو ډول سابه دي چې تریو خوند لري.

تریو تندی (triwtánday) نر.م. ۱) ترو تندی، تریو وچولی؛ ۲) قهر، خوشکه، غوسه، غضب.

تریوتوب (triwtób) نر.م. تریوتیا، تریووالی.

تریوخوږی (triwxwázay) نر.م. سکنجبین، یو ډول تریو غوندي خوږ شربت دی.

تریو خوندی (triwxwánday) ص.نر.م. تروش خوندی، تریوبخوند، تریو بخن، تپاکجن.

تریوړی (triwṛáy) نر.م. بادرنگ، نگوری.

تریو مخی (triwmáxay) ص.نر.م. ترش مخی، بدمخی، خوشکتي، قهرجن، بدخویه.

تریوناک (triwnā́k) ص.نر.م. ۱) تریو وزمه، تروش خونده، تریو خونده، ترشناک.

تریونگلی (triwangláy) نر.م (ج. تریونگلي) ۱) مرجونی چکني، اچار؛ ۲) تریونگولی.

تریووالی (triwwā́lay) ص.نر.م. تریوتوب، تریوتیا، ترشوالی، تپاکوالی.

ترووزمه (triwwázma) ص. نب. تريو شانته، لې غوندې مالګين، ترېنا ک، تروشنا ک.

ترېول (triwawál) مص. مت. تريو کول، تروش کول، مالګينول، تپا ک کول، تروشول.

ترېوی (tríway) نر. م. (ج. ترېوي) د پېوې غرنۍ ونې تروې دانې دي؛ د ترېو انار ورته دانې.

ترېېدل (triwedál) مص. ل. ۱) تروېدل، تپا ک کېدل، ترشېدل؛ ۲) خپه کېدل، غوسه کېدل.

تړيه (tárya) ښځ. م. ازيه، ډره، ډريه، ډرې، د مېږو اوروزو د شړلو اواز.

تړ (taṛ) نر. م. (ج. تړونه) ۱) شرط؛ ۲) غوټه، غنډه، ګنډه؛ ۳) د اوبو بند، بند؛ ٤) الويه ګټه (تيږه)؛ ٥) قرارداد؛ ٦) اتفاق، تړون؛ ۷) ملاتړ.

تړازه (taṛā́za) ښځ. م. (ج. تړازې) و ګ. ترازه.

تړاک[1] (taṛā́k) نر. م. (ج. تړاکونه) ۱) صف، کتار، قطار، چيل؛ ۲) خوا، ډډه، اړخ.

تړاک[2] (tṛāk) نر. م. تراق، د څه شي د ماتېدو اواز.

تړاکی (tṛākáy) نر. م. تړکی، لنګوټی، چوټی، لنګ، هغه کوچنۍ لنګ چې د لمبلو او غېږو نيولو په وخت کې تړل کېږي.

تړانګه (taṛā́nga) ښځ. م. ۱) چيره، رېښکۍ، د توکر لريه رېتاړه؛ ۲) څېره، پړانګه، د څمکې اوږده ترازه.

تړانګې تړانګې (taṛāngéṭṛāngé) ص. ښځ. م لتاړې لتاړې، پړانګې پړانګې.

تړاو (taṛā́w) نر. م. (ج. تړاوونه) ۱) د جرېب کولو پړی؛ ۲) تړون، اړيکه، علاقه، اړه.

تړبوخه (taṛbū́xa) ښځ. م. دوپه، تربوخته، بنده، دپه، بد بويه هوا.

تړپ (tṛap) نر. م. ۱) د پلن څيز د غورځېدلو اواز؛ ۲) ناکراري؛ ۳) توندي، تېزي؛ ٤) بې صبري.

تړپول (tṛapawā́l) مص. مت. ۱) ټپول؛ ۲) ناکراره کول، ناارامول؛ ۳) حرکت ورکول، ټپول، ښورول.

تړپهار (tṛapahā́r) نر. م. چړپهار؛ ۱) د اوبو د غڅلېدو اواز؛ ۲) په اوبو کې د غورځېدو اواز.

تړپېدل (tṛapedā́l) مص. ل. ۱) ټپېدل، توپلېدل؛ ۲) ناارامېدل، ناکرارېدل.

تړتړی (taṛtaṛā̂y) ص. نر. م. توړی، تتړی، تتله.

تړتک (taṛták) نر. م. ناکراري، ناارامي.

تړڅپه (taṛcapá) ارتباطي هجا، د تړ ځپلواک پر ځای راتلونکی څپه.

تړځپلواک (taṛxpalwā́k) د دوو ژبنيو توکونو تړونکی (رابط) خپلواک (واول).

تړژبی (taṛžábay) ص. نر. م. و ګ. تړتړی.

تړس (tṛás) نر. م. د لرګي د ماتېدو اواز.

تړښت (taṛā́ṣt) تړاو، تړنګ، ترکيب، طرز ترکيب.

تړښتي (taṛaṣtí) ص. ترکيبي.

تړغونډله (taṛğwánḍla) ص. عطفيه جمله.

تړق (tṛaq) نر. م. ۱) تړک، د دوو شيانو په خپل منځ کې د لګېدلو اواز.

تړک (taṛák) نر. م. کيکړی، تلکه، تلک.

تړکانی (taṛkāṇáy) نر. م. (ج. تړکاني) يو ډول بوټی دی چې توږې توږې دانې کوي.

تړکه[1] (tṛáka) ښځ. م. ۱) تکه، اسماني تندر؛ ۲) د مردکو، مردکيو، ټيکانو لوبه.

تړکه[2] (taṛaká) ښځ. م. (ج. تړکې) پتکه، دړکه، دباب، ګوابې، سترګی پرې ورايستنه.

تړکه[3] (t(u,a)ṛká) ښځ. م. (ج. تړکې) داغ، سره کړې غوړي، نګولې ته د غوړو تبی.

تړکی (taṛákay) نر. م. (ج. تړکي) کوچنی لنګ، وړوکی لنګ، چوټی، چيټی، چوټی.

تړکی (trạkáy) نر.م. بجوکی، د مچلو غزې د سر هغه نری تار چې د تیږې ویشتلو په وخت کې پرېښودل کېږي او اواز ترې وځي.

تړګړ (tarġáṛ) لږ یو فونیمي مورفیم چې د کړ (فعل) یا نوم ولې له نورو اړوندو کړنو سره تړي.

تړل (taṛál) مص.مت. ١) غوټه ورکول، ګنډه ورکول ٢) بندول؛ ٣) تینګول، پابند کول.

تړلې څپه (taṛəle capá) پوري څپه، کنسوننټ پای څپه.

تړلی خپلواک غږ (taṛəlayxpəlwākġ̌əg) پورتنی خپلواک (high vowel).

تړلیک (taṛlík) نر.م. (ج. تړلیکونه) قرارداد، لوزنامه، تړونلیک، عهدنامه.

تړم (táṛəm) ص. نر.م. ج. لږ غوندې ګرم، نیم تود، شیرګرم، تومن.

تړمبه (tṛumbá) ښځ.م. ناتار، هغه دوډۍ چې په مستو او شلومبو کې میده شوې وي.

تړمتوب (taṛamtób) ض.نر.م. تړمتیا، تړموالی، لږ غوندې تودوالی، شیرګرموالی.

تړمول (taṛmawə́l) مص.مت. لږ ګرمول، لږ تودول، تودول، تړم کول، ایله تاو ورسول.

تړمېدل (taṛmedə́l) مص.ل. ګرمېدل، لږ تودېدل، شیرګرمېدل.

تړنګ[1] (tṛang) نر.م. تړنګا، ټنګار، دساز اواز.

تړنګ[2] (taṛáng) نر.م. ١) ترکیب؛ و.ګ. تړنه؛ ٢) هغه لویه تیږه ده چې ختل پرې ګران وي.

تړنګهار (tṛangahā́r) نر.ج. تړنګا، ټنګهار، د موسیقۍ د سیمي آلو پرله پسې غږول.

تړنه (taṛə́na) ښځ.م. (ج. تړنې) تړنګ، غوټه وراچونه، بندونه، غوټه ورکونه.

تړو (taṛū́) ص.نب. اپلتې ویونکی، چټې بول.

تړوبی (taṛobáy) نر.م. (ج. تړوبي) د اوربو نلکه، د اوربو بمبه، د اوربو نل.

تړومبی (tṛombáy) نر.م. تودې شړومبې، تودې شلومبې، تودې شوې تروې، متر.

تړون (taṛū́n) نر.م. ١) تړنه، غوټه ورکونه؛ ٢) درد، دستور؛ ٣) قرارداد؛ ٤) اړیکه؛ ٥) بندیز، قومي تینګه، تړه، ناغه؛ ٦) اتحادکونه، اتفاق.

تړونلیک (taṛūnlík) نر.م. و.ګ. تړلیک.

تړون ماتی (taṛūnmā́tay) ا.ص.م. تړون ماتوونکی تړماتی، ژمن ماتی.

تړونوال (taṛūnwā́l) ا.م. تړون والا، قراردادي.

تړوني (taṛuní) ص. د تړون اړوند، قراردادي.

تړونی (taṛū́nay) نر.م. د تړلو څیز، د تړلو آله.

تړویکی (taṛwayíkay) ا.م. د عطف توری یا ادات (او).

تړه (taṛá) ښځ.م. ١) لاره؛ ٢) سخته څمکه؛ ٣) اراده، قصد؛ ٤) لوز، اقرار، وعده؛ ٥) تیره څوکې غوندې؛ ٦) لویه تیږه؛ ٧) دود، دستور؛ ٨) قومي غږ؛ ٩) یوه لویه تخته د کر څمکه.

تړهار (tuṛhā́r) نر.م. د تړ تړي سړي پرله پسې خبري.

تړیسکي (taṛiskí) ښځ.ج. کړاوونه، نادودې، ناخوالې، ناکردې، سختې، سړې تودې، غمونه، رېړونه.

تړیسمار (taṛismā́r) نر.م. ١) دېره ګرمي؛ ٢) د توپک د ګولیو باران او اواز.

تړیکه (tṛíka) ښځ.م. (ج. تړیکې) څړیکه، درد، برېښ، تکلیف.

تړی (taṛáy) ص. نر.م. تتله، تړژبی، تتله.

تز (tiz) نر.م. ١) تېزس، رساله، د دکتورا رساله؛ ٢) مبحث، د بحث موضوع، قضیه، فرض.

تزار (tazā́r) نر.م. سزا، جزا.

تزاید (tazāyód) نـر.م. ج. زیـاتوالی، ډېـروالی، لوړوالی، اضافه والی.

تزریق (tazríq) نر.م. ۱) پېچکاري، ستن وهل.

تزک (tozók) نر.م. ۱) انتظام، ترتیب؛ ۲) شان، پرتم، شوکت، برم؛ ۳) ورځني یادښتونه.

تزکیه (tazkiyá) ښځ.م. ۱) پاکـونـه، پېځوونه، پاکي، پاکوالی؛ ۲) زکات ورکول.

تزلزل (tazalzól) نر.م. ۱) رپا، ښوېدنه، رېږدېدا، بې استقامتي؛ ۲) دوه زړه توب.

تزنېدل (toznedál) مص. ل. په قهرېدل، غوسه کېدل، خپه کېدل.

تزوی (tazáway) نر.م. یو ډول وابنه دي.

تزویر (tazwír) نر.م. (ج. تزویرونه) مکر، فریب، چل، چل ول، دوکه کونه، تېرایستنه.

تزی (tázay) نر.م. ۱) توزی، هغه گردی خرمن یا توکرچې د خېټې په منځنۍ برخـه کې دخېټې د ستنې سر پکې کلکـوي؛ ۲) بمبل، د جـوارو بمبل، د جوارو گل.

تزیید (tazyíd) نر.م. زیاتوالی، ډېروالی.

تزیین (tazyín) نـر.م. ۱) تزئین، ښـکلی کونه، سینگارونه؛ ۲) ښایست، ښکلا.

تزییني (tazyiní) ص. نب. د تزیـین، د ښـکلا، د تزیین اړوند.

تږل (taẓál) نر.م. چمتووالی، تیاری، امادگي.

تږم (taẓm) نر.م. بدبوی، وږم.

تږمجن (taẓmján) ص. نر.م. وږمجن، توږمجن، وږم لرونکی، بوین.

تږی (taẓáy) ص.نـر.م. ۱) تندي اخیسـتی، اوبو ځنبلوته اړ؛ ۲) هیله من، لېوال، ارزومند.

تس (tas) ص.نر.م ۱) تش، ډډ؛ ۲) غوړځول شوی، ارتاوشوی؛ ۳) د اوبو د پاځولو، شړلو اواز.

تساند (tasánd) نر.م. لاس ورکونه، مرسته.

تساوي (tasāwí) ښځ.م. برابروالی، سره برابرېدنه، یو شان کېدنه.

تسبک (tasbák) ص. نـر.م. ۱) کلک، محکم؛ ۲) ښغ، سیخ، سم.

تسبیح (tasbíh) ښځ.م. سبحان الله ویل، د پاک خدای (ج) ثنا و صفت او په پاکۍ سره یادونه.

تسخیر (taxír) نر.م. مسخر کـول، په کابو کې راوستل، قبضه کول، اېلونه، رامول.

تسخین (tasxín) نر.م. تودونه، گرمونه.

تسریع (tasrí) ښځ.م. چټکونه، تېزول.

تسطیح (tastíh) ښځ.م. پلنونه، هوارونه.

تسکره (taskerá) ا.م. د ناروغـانـو د لېـږدونې ارابه یې کټ.

تسکوره (taskóra) ښځ.م. ۱) تسکوره، د لـوښي تنبڅې په څېر یوه بزگري آله ده؛ ۲) کهی.

تسکین (taskín) نر.م. ۱) تسلي، ارام، اسـوده، اطمینان؛ ۲) کرارونه، ارامونه.

تسلسل (tasalsól) نر.م. ۱) پرله پسې والی، یو له بل سره ښبتی؛ ۲) د نا متناهي چارو ترتیب.

تسلط (tasalót) نر.م ۱) مسلط کېدنه، لاس برېدنه، حاکمیت لرنه؛ ۲) بریالیتوب، برېدنه.

تسلي (tasalí) ښځ.م. ۱) تسل، ډاډ، ډاډگـېـرنه، ډاډینه، اطمینان؛ ۲) یقین، باور.

تسلیح (taslíh) ښځ.م. په وسله سمبالونه.

تسلیحاتي (taslihātí) ص. نب. د وسلې، د سلاح، د وسلې سره تړلی، وسله واله.

تسلیخ (taslíx) ښځ.م. ۱) حلالونه، ونډی کونه، قصابي کونه؛ ۲) مصله، جای نماز.

تسلیم (taslím) نر.م. سـپارل، منل، قبلول، غاړه اېښودنه، اېلېدنه، تابع کېدنه.

تسليمول (taslimawə́l) مص. مت. ۱) منل، عاړه ايښودل؛ ۲) تابع کول؛ ۳) سپارل، حواله کول.

تسليمي (taslimí) ښځ.م ۱) قبلونه؛ ۲) ايلونه، تابع کېدنه؛ ۳) ورسپارنه، ورحواله کونه.

تسليمېدل (taslimedə́l) مص.ل. ۱) قبلېدل؛ ۲) تابع کېدل؛ ۳) حواله کېدل، سپارل کېدل.

تسمه (tasmá) ښځ.م. (ج. تسمې) د څرمنې پټی، ملابند، ملاتړونی، ملاوستنی.

تسمه غوړ (tasmağwáṛ) نر.م. هغه موم چې موچيان تسمې پرې غوړوي.

تسميه (tasmiyá) ښځ.م. نومونه، بلنه، يادونه، نوم ايښودنه، نوم ورکونه، په نوم غوښتنه.

تسمم (tasamóm) نر.م. زهرناک کېدنه، زهرجن توب، زهرجنوالی.

تس نس (tasnás) ص.نب ۱) تيت و پرک، ګډوډ؛ ۲) ژر خلاص شوی، تمام شوی.

تسو (tasū́) نر.م. ۱) يو نيم انچ؛ ۲) د ځمکې وړه برخه، د بسواسې شلمه برخه.

تسول (tasawə́l) مص.مت. ۱) تشول، خالي کول؛ ۲) غورځول؛ ۳) دزول، دزکول.

تسويد (taswíd) نر.م. مسوده کونه، له پاک ليکنې نه مخکې ليکل.

تسيا (tasyā́) ص. نب. ۱) بې هوښه، بېخوده، بې حسه؛ ۲) خالي والی، تشوالی.

تش (taš) ص. نر.م.ج. ۱) خالي، تس؛ ۲) فقط، ايله، يوازې، دومره؛ ۳) دد، ګوګ.

تشاکل (tašākúl) نر.م. يو شېر کېدنه، يوډول کېدنه

تش بازو (təšbāzū́) نر.م. بې څه وسيلې لامبو، تشلاسې لامبو، له خيک يا شناز پرته پورېوتل.

تش بانی (təšbāṇáy) نر.م. بې پنډه، بې سامانه، بې پنډې، تش لاس روان.

تشبث (tašabós) نر.م. مداخله، پلتنه، کارلرنه، ګروېږنه، کنجکاوي، لاس وهنه.

تشبه (tašabóh) ښځ.م. ۱) ورته والی، يوشان والی، غوندې، په څېر؛ ۲) بد. يو يا څو شيان چې ګډه وجهه ولري.

تشبيه (tašbih) ښځ.م. مشابه کول، ورته کول، د دوو شيانو مانيزه يوورنګي.

تش پانی (təšpāṇáy) نر.م. ۱) بې وسلې، تش لاسی، د جنګ پر وخت بې وسلې سړی.

تشتت (tašatót) نر.م. ۱) تيتېدنه، خپرېدنه، تيتوالی؛ ۲) پرېشاني.

تشتوب (təštób) نر.م. و.ګ. تشوالی.

تش تور (təštór) ص. نر.م.ج. ۱) بېخې تش، خالي لاس؛ ۲) ناکام، پاتې، بې برخې.

تشتيا (təštyā́) نر.م. و.ګ. تشوالی.

تشتينه (taštiná) ښځ.م. ۱) وريته غوښه، کباب غوښه؛ ۲) د پسه د ژامې غوښه.

تشجيع (tašjí') ښځ.م. جرأت ورکول، زړه ورونه، زغردونه، رټونه.

تشخص (tašaxús) نر.م. ۱) ټاکل کېدنه؛ ۲) توپير پيدا کېدنه، بېلونه، ځانګړي کونه، معلومېدنه، پېژندل کېدنه.

تشخيص (tašxís) نر.م. ۱) ټاکل، مقررونه، تعيينونه؛ ۲) د ناروغۍ معلومونه؛ ۳) اندازه لګول، بېلول، توپير کول، جلا کول.

تشخيصي (tašxisí) ص. نب. ۱) د تشخيص؛ ۲) بېلوونکی، جلا کوونکی.

تشدد (tašadód) نر.م. ۱) سختي، زياتی، جبر؛ ۲) په سياست کې: وسله وال پاڅون.

تشدید (tašdíd) نر.م. زوراچونه، فشار راوستل، د شد علامه(ّ)، د يوه جنس دوه حرفونه په يوه حرف لیکل او په دوو حرفونو لوستل.

تش ذهنی (təšzéhnay) ص.م. بنګوله، بې خبره.

تشریح (tašríh) ښځ.م. ۱) شرح کول، بيانونه؛ ۲) ټوک ټوک کول، وند وند کول.

تشریحي (tašrihí) ص.نب. د تشریح، مفصل، تفصيلي، مشرح.

تشریح کېدل (tašrihkedə́l) مص. ل. شرحه کېدل، بيانېدل، روښانه کېدنه، څرګندېدل.

تشریف (tašríf) نر.م. ۱) شريفونه، شريفول؛ ۲) عزت ورکول، لويونه.

تشریف راوړل (tašrifrāwṛə́l) مص. ل. راتلل، په درنښت راتلل.

تشریفات (tašrifāt) نر.ج. ۱) د تشريف جمع؛ ۲) رسمي او ظاهري هرکلي يا خبري.

تشعشع (tašaššoʿ) ښځ.م. روښنايي کول، ځلېدل، ورانګه اچول کېدل.

تشکارول (tuškārawə́l) مص. مت. سپي ورتو کول، ايش کول، کشکارول.

تش کالبوت (təškālbút) ص.نر.م. ۱) بې سا، خالي جثه؛ ۲) بې ښې، بې توښې، بې ژبې.

تشکر (tašakór) نر.م. کورودانی، شکريه، مننه.

تشکل (tašakól) نر.م. (ج. تشکلونه) ۱) بڼه پيدا کول، منځ ته راتلل؛ ۲) بڼکلی کېدنه.

تشکیل (taškíl) نر.م. ۱) جوړښت، ساختمان، رغښت، سازمان، تاسيس؛ ۲) جوړول، سازمان ورکول.

تش ګوګ (təšgóg) ص. نر.م. ج. تش کالبوت.

تش لاس (təšlā́s) ص.نر.م. ۱) خالي لاس؛ ۲) مفلس، غريب، کنګال؛ ۳) بې وسلې.

تش مغزی (təšmáǧzay) ص.نر.م. بې مسامغزه، ناپوه، بې عقله، بې فکره، کم عقله.

تش لباس (təšlibā́s) ص. نر. م. لباسي، خالي، خوشامنده، د ظاهر داري خبري.

تشناب (tašnā́b) نر.م. لمباخی. غسل خانه، چوچوبی، چمچوبی.

تشناب کاغذ (tašnābkāgaz) څاناپاکی کاغذ، د استنجا کاغذ.

تشنج (tašanój) نر.م. ۱) ګڼوډي، کړکېچ.

تشنګ (tšang) نر.م. تنده، تږی توب، تږی کېدنه.

تش نوم (təšnū́m) نر.م. خالي نوم، صرف نوم، تش په نامه، يوازې په نوم.

تشوالی (təšwā́lay) نر.م. تشتوب، خاليتوب، تستوب، تشوالی، ګوګوالی.

تشوکی (təšū́kay) ص. نر.م. (ج. تشوکي) خالي، تش، ګوګ.

تشول (tašawə́l) مص. مت. خالي کول، تسول.

تشوونی (təšawū́nay) نر.م. د تشولو آله، د خالي کولو وسيله.

تشویش (tašwíš) نر.م. پريشاني، فکر، سوچ، سودا، اندېښنه.

تشویق (tašwíq) نر.م. هڅونه، لمسونه، پارونه، په شوق راوستنه، ترغيبونه.

تشویقول (tašwiqawə́l) مص. مت. هڅول، پارول، لمسول، په شوق راوستل، مايله کول.

تشه (təša) ښځ.م. (ج. تشې) ۱) خالي، خلا، فضا؛ ۲) د تش ښځينه شکل.

تشهیر (tašhír) نر.م ۱) شهرت ورکونه، مشهورونه؛ ۲) شرمونه، مسخره کونه.

تشی (tə́šay) نر.م. تسی، د پښتيو د څنګ لاندنی برخه چې پښتورګي پکې وي.

تشېدل (toše dúl) مص.ل. تسېدل، خالي کېدل.

تښتکی (taṣtakáy) نر.م. کودنی، مات کنډولی، د سپو او چرګانو داوبو څښلو خاورين لوښی.

تښتن (təṣtə́n) نر.م. څښتن، بادار، مالک، اغا.

تښتند (təṣtánd) ص. نر.م. ۱) تېښتې ته تيار، منډې ته تيار؛ ۲) څښند، په قهر او غضب تېرېدونکی.

تښتول (təṣtawə́l) مص. مت. ۱) په منډه کول، ځغلول؛ ۲) په زور بېول؛ ۳) ارول، پېرول.

تښتېدل (təṣtedə́l) مص.ل. ۱) په منډه کېدل، ځغلېدل؛ ۲) ښځه متېزه کېدل؛ ۳) پرېدل.

تښغ (təṣáj) ښځ.م. تخڅ، تېشه، توښغ.

تښل (taṣə́l) مص. ل. و ګ. تښتېدل.

تښن (taṣə́n) تښند، تښتېدونکی، فراري، ګرېزپا.

تصاحب (tasāhob) نر.م. څښتن کېدنه، خاوند کېدنه، ترلاسه کونه.

تصادف (tasādóf) نر.م. پېښېدنه، مخامخېدنه، چانس، ناڅاپي پېښه، ناڅاپي کار، برابري.

تصادفي (tasādofí) ص.نب ناڅاپي، غيرارادي، نابېره، ناخبره، اتفاقي.

تصادم (tasādóm) نر.م. ټکر، لګېدل، لګېدنه، جنګېدنه، ګرګچې، کړچ، سره لګېدل.

تصاعد (tasāʔód) نر.م. جګېدنه، پورته کېدنه، لوړېدنه، زیاتېدنه.

تصحیح (tashíh) ښځ.م. سمونه، اصلاح کونه، غلطي لرې کول.

تصدي (tasadí) ښځ.م(ج. تصدی) ۱) پر غاړه اخستل، يو کار پر ذمه اخيستل؛ ۲) موسسه، اق. تنظيم، تشبث، شرکت.

تصديق (tasdíq) نر.م. ۱) رښتيا ګڼل، تاييدونه؛ ۲) شهادت، شاهدي؛ ۳) سند، ثبوت.

تصديقول (tasdiqawə́l) مص. مت. ۱) رښتيا بلل، تاييدول، رښتيا ګڼل؛ ۲) منل، قبلول.

تصرف (tasarúf) نر.م. ۱) قبضونه، قبضه کول، ترلاسول، نيونه؛ ۲) يو څه پر خپل ذوق اړونه او تغيير ورکول.

تصريح (tasríh) ښځ.م. څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه، صراحت ورکونه.

تصريف (tasríf) نر.م. ۱) مصرفونه؛ ۲) تغيير ورکونه، اړونه؛ ۳) په واک کې ورکول، ورسپارنه؛ ٤) د صرف علم: د کليمو اشتقاق، له يوې کليمې بله جوړونه او اړونه.

تصريفي (tasrifí) ص. نب. ۱) د تصريف؛ ۲) د تغيير ورکونې (مورفولوجيکي، صرفي).

تصغير (tasğír) نر.م. ۱) وړونه؛ ۲) په ګرامر کې هغه کليمه چې موسوم ته د کوچنيوالي او يا ګرانښت لپاره استعمالېږي

تصفيه (tasfiyá) ښځ.م ۱) چڼونه، چاڼونه، پاکونه؛ ۲) فيصله کونه، خلاصونه.

تصميم (tasmím) نر.م. ۱) پتېينه، پتېيل؛ ۲) نيت، ويلاړ، اراده.

تصنع (tasanóʔ) ښځ.م ۱) ځان ښودنه، ځان ښوونه بربښونه؛ ۲) تګي برګي، چل ول.

تصنعي (tasanoʔí) ص. نب. ۱) د ځان ښودنې، ظاهرسازي؛ ۲) تظاهري، غير حقيقي.

تصنيف (tasníf) نر.م. (ج. تصنيفونه) ۱) صنف صنف کونه، ګروپ بندي کونه؛ ۲) د کتاب ليکل او ترتيبونه.

تصور (tasawór) نر.م. (ج. تصورونه) ۱) خيال؛ ۲) سوچ، چورت، انديښنه؛ ۳) ګومان.

تصوري (tasaworí) ص.نب. ۱) د تصور، خيالي؛ ۲) چورتي، ګوماني.

تصوف (tasawóf) نر.م. ۱) صوفي کېدنه، د نفس د پاکولو طریقه، درویشي طریقه او مسلک
۲) هغه علم چې د زړه تزکیه په کېږي.

تصویب (taswíb) نر.م. ۱) سم او صحیح ګڼل، د یوه کار د سموالي او ناسموالي په اړه حکم کول؛
۲) د واکمن مجلس له خوا د یوې موضوع په اړه رایه ورکول.

تصویر (taswír) نر.م. (ج. تصویرونه) انځور، نقش، صورت، عکس، شکل، څېره، فوتو.

تصویرول (taswirawə́l) مص. مت. انځورول، مجسمول، شکل ورکول، کښل.

تضاد (tazād) نر.م. ۱) مخالفت، ورانوالی؛ ۲) د نظم او نثر هغه صنعت چې ضد کلیمې په کې وي، لکه تور و سپین.

تضرع (tazarós) ښځ.م. (ج. تضرع ګانې) زارۍ، زاري، عاجزي او عذر کونه.

تضمین (tazmín) نر.م. ۱) ضمانت کول، ژمنه کول، ذمه واري، ګرنټي؛ ۲) په شاعرۍ کې د بل پر شعر باندې مسرۍ جوړول.

تضمینول (tazminawə́l) مص. مت. ضمانت کول، ژمنه کول، په ذمه اخستل.

تطابق (tatāboq) نر.م.ج. برابرېدنه، یو شان کېدنه، یو له بله سره یو ډول او متفق کېدنه.

تطاول (tatāwól) نر.م. تېری، ظلم.

تطبیق (tatbiq) نر.م. ج. ۱) دوه یا زیات شیان سره برابرېدنه؛ ۲) عملي کونه، اجرا کونه.

تطبیقول (tatbiqawə́l) مص.مت. ۱) سره برابرول، سره سمول؛ ۲) اجرا کول، عملي کول، پرځای کول.

تطبیقي (tatbiqí) ص. نب. ۱) د تطبیق وړ، تطبیقېدونکی؛ ۲) عملي، د اجرا وړ.

تطمیع (tatmí) ښځ.م. په طمع کونه، په تېر کونه، هیله من کونه، منتظرونه.

تطور (tatawór) نر.م. ډول ډول کېدنه، راز راز کېدنه، له یوې بڼې څخه په بله بڼه اوښتنه.

تطهیر (tathír) نر.م (ج. تطهیرونه) ولنه، پاکونه، مینځنه، پېچونه، ستره کونه.

تظاهر (tazāhor) نر.م. ۱) ځان ښودنه، خود نمایي ۲) مرسته کونه؛ ۳) ملاتړ کول.

تعادل (taʕādól) نر.م. (ج. تعادلونه) سره انډول کېدنه، یو له بله سره برابرېدنه.

تعارض (taʕāróz) نر.م. (ج. تعارضات) تېری کونه سره لګېدل، سره نښتل، برید کول.

تعارف (taʕāróf) نر.م. ۱) پېژندګلوي، اشنا کېدنه؛ ۲) یو بل ته سره سوغات ورکونه.

تعاقل (taʕāqól) نر.م. ځان هوښیار ګڼل، ځان پوه او هوښیار ښکاره کونه.

تعالی (taʕālā́) ص.نر.م. لوی، ستر، اوچت، د لوړې مرتبې خاوند.

تعامل (taʕāmól) نر.م. (ج. تعاملونه) ۱) رسم و رواج، دود دستور، رواج، عرف؛ ۲) یو پر بل تأثیر کول، متقابل عمل، متقابله اغېزه.

تعاون (taʕāwón) نر.م. مرسته، مدد، متقابل کومک، لاس نیوی.

تعاوني (taʕāwoní) ص. نب. د مرستې، د کومک، د ګډې مرستې، د لاس نیوي.

تعاهد (taʕāhód) نر.م. (ج. تعهدونه) یو له بله وعده، قول، ژمنه یا ژبه کونه.

تعبیر (taʕbír) نر.م. ۱) مطلب بیانونه، خپل مقصد په عباراتو بیانونه؛ ۲) د خوب مانا.

تعبیرول (taʕbirawə́l) مص.مت. ۱) بیانول، مطلب او مقصد بیانول؛ ۲) د خوب مانا کول.

تعبیوي (tasbiyawí) ص.نب. د سمبالښت، د تیارۍ او چارې تاکتیکي، تکتیکي.

تعبیه (tasbiyá) ښځ.م. (ج. تعبیې) تابیا، چاره، سمبالونه، چمتو کونه، تیارونه، تیاری نیونه، برابرونه(د پوځ)، تکتیک.

تعجب (tasajúb) نر.م. حیرانتیا، حیرانېدنه.

تعجیل (tasjíl) نر.م. (ج. تعجیلونه) تلوار، بیړه، تادي او تلوسه کونه.

تعداد (tasdád) نر.م. ۱) شمېر، شومره والی؛ ۲) اندازه، حد.

تعدی (tasdá) ښځ.م. تېری، زور، ظلم، زیاتی.

تعدیل (tasdíl) نر.م. ۱) سمونه، اړونه، اصلاح کونه، بدلونه؛ ۲) دوه شیان سره برابرونه.

تعذیب (taszíb) نر.م. ربړ، تنگسه، کړونه، ځورونه، ربړونه، عذابونه.

تعذیبول (taszibawə́l) مص.مت. ربړول، تنگول، ځورول، کړول، عذابول، تکلیفول.

تعرض (tasaróz) نر.م. (ج. تعرضونه) برید، غوټه، حمله، یرغل، تېری.

تعرضي (tasarozí) ص. نب. د تعرض، له برید، تېري، یرغل او تعرض سره تړلی.

تعرف (tasaróf) نر.م. پېژندگلوي، یو تر بله پېژندل، بلدتیا، سره معرفي کېدنه.

تعرفه (tasrofá) ښځ.م. (ج. تعرفې) ۱) پېژند پانه، شهرت پانه، د پیسو د تحویلولو سند، د معرفي کېدو پانه؛ ۲) لېست، فهرست.

تعریف (tasríf) نر.م. (ج. تعریفونه) ۱) تشریح، مطلب بیانونه؛ ۲) ورپېژندنه، پېژندگلوي؛ ۳) صفت، ستاینه، مدح.

تعزیت (tasziyát) نر.م. تعزیه، تسلی ورکونه، خواخوږي، غم شریکی، همدردي ښکاره کونه.

تعزیر (taszír) نر.م. (ج. تعزیرونه) رټنه، غندنه، ملامتونه.

تعزیرول (taszirawə́l) مص. مت. غندل، رټل، ملامتول.

تعزیه (tasziyá) ښځ.م. (ج.تعزیې) وگ. تعزیت.

تعصب (tas(a)súb) نر.م. ۱) طرفداري، پلوي؛ ۲) کرکه، کینه، بغض.

تعطیل (tastíl) نر.م. ۱) له کاره لاس اخیستنه؛ ۲) د کار ځنډېدنه؛ ۳) رخصتي.

تعظیم (taszím) نر.م. ۱) لوړونه، سترونه؛ ۲) درناوی، درنښت، احترام، لاس په نامه.

تعفن (tasafún) نر.م. ۱) تووږم، تسوږم، ووږم، خسا بوی؛ ۲) بدبویه کېدنه، بوېناک کېدنه.

تعقل (tasaqól) نر.م. ۱) هوښیارتیا پیدا کونه؛ ۲) د عقل له مخې په کوم کار کې غور کونه.

تعقلي (tasaqolí) ص. نب. ۱) په هوښیارتیا، په شعوري توگه؛ ۲) د پوهې، د فکر، د عقل.

تعقیب (tasqíb) نر.م. (ج. تعقیبونه) ۱) وروپسې کېدنه، څار، څارېدنه؛ ۲) پیروي، پسې تلنه.

تعقیم (tasqím) نر.م. ۱) شنډونه، خنثی کونه؛ ۲) په لازمو وسایلو سره مکروب وژنه.

تعلق (tasalúq) نر.م. ۱) ځوړندېدنه؛ ۲) اړیکه، پیوستون؛ ۳) تار، خپلوي؛ ٤) مینه، اشنایي.

تعلیق (taslíq) نر.م. ځړونه، ځوړندونه، یو شی په بل شي پورې ځوړندونه.

تعلل (tasalúl) نر.م. ۱) بانه کونه، بهانه کونه؛ ۲) علت لټونه، علت پیدا کونه.

تعلیم (taslím) نر.م. علم حاصلونه، زده کړه، ښوونه، ښودنه، لولونه، زده کونه، درس ورکونه.

تعلیمي (taslimí) ص.نب. د تعلیم، د زده کړې، د ښوونې، د زده کونې، تعلیم ته منسوب.

تعمق (taʕamóq) نر.م. ځیر کېدنه، ځیرېدنه، ځور کونه، ګروېدنه او کنجکاوي کونه.

تعمیر (taʕmír) نر.م. ۱) ودانونه، اباد ونه؛ ۲) ودانۍ، کور، مېنه؛ ۳) مفید کار.

تعمیراتي (taʕmirātí) ص.نسب. ۱) د تعمیر، ودانیز؛ ۲) د آبادۍ، د جوړونې؛ ۳) د کور، د مېنې.

تعمیل (taʕmíl) نر.م. عملي کول، عمل کونه، حکم منته، فرمانبرداري، ترسره کونه.

تعمیم (taʕmím) نر.م. عامونه، رواجونه، خپرونه، تیتونه، مشهورونه، خورونه.

تعویذ (taʕwíz) نر.م. ۱) پناور کونه؛ ۲) هغه دعا ګانې چې په کاغذ کې لیکل کېږي او په غاړه اچول کېږي؛ ۳) یو ډول ګانه ده.

تعویض (taʕwíz) نرم. بدلونه، عوض کونه، عوض ورکونه، بدل ورکونه، الیشونه.

تعویق (taʕwíq) نر.م. شاته اچونه، ځنډونه، وروسته اچونه، ځنډ، تالونه، ځنډونه.

تعهد (taʕahód) نر.م. ۱) ژمنه، لوز، وعده، قول؛ ۲) پر غاړه اخیستنه، پر ذمه اخستنه.

تعیین (taʕiín) نر.م. ټاکنه، مقررونه، ټاکل کېدنه، غوره کېدنه، انتخاب کېدنه.

تعیینات (taʕiinát) نر.م.ج. مقررۍ، ټاکنې، انتخابېدنې، غوره کېدنې.

تغ (taǧ) نر.م. اوسپنیز خولۍ (توپۍ).

تغاده (taǧādá) ښځ.م. (ج. تغادې) اصرار کونه، ټینګار کول، مته کېدنه، شله کېدنه، خرې کېدنه.

تغار (taǧár) نر.م. تغاره، لوی خاورین لوښی.

تغارک (taǧārák) نر.م. استسقا، د استسقاء ناروغي، توشنک.

تغاری (taǧāráy) ص. نر.م. ۱) خېټور، خېټتو، ګېډور؛ ۲) جبل، د استسقا، په ناروغۍ اخته، جلوهلی.

تغدری (taǧdáray) نر.م. (ج. تغدرې) ځاری، د غره ځاری؛ یو ډول غرنۍ مرغه دی.

تغذیه (taǧziyá) ښځ.م. خواړه ورکونه یا رسونه، مړونه، خواړه جذبونه.

تغمه (taǧmá) ښځ.م. ۱) دلبنستې یا قمچینې داغ، په بدن د متروکې یا لبنستې وهلو داغ؛ ۲) نښه، تغمه؛ ۳) نښان، نښان، مډال.

تغند (taǧánd) ق. بغند، بړند، په بیړه او تېزۍ تېرېدونکی، په چټکۍ تېرېدونکی.

تغندی (taǧandáy) ښځ.م.ج. کاسه، لوښی، المونیمي کاسه.

تغنول (taǧnawә́l) مص. مت. وریتول، تغنول، سره کول او کبابول یا په اور کې وریتول.

تغو (tuǧú) نر.م. انځر، اینځر، د انځر دانې.

تغول (taǧawә́l) مص. مت. ۱) په خزا بو غوړیو کې سره کول؛ ۲) غوړځول، لرې ترېل.

تغییر (taǧiír) نر.م. (ج. تغییرونه، تغییرات) بدلون، اوښتنه، له یوه حال بل ته اوړېدنه.

تغییرول (taǧiirawә́l) مص. مت. بدلول، اړول، له یوه حال بل ته راوستل.

تفاوت (tafāwót) نر.م. (ج. تفاوتونه) ۱) توپیر، فرق؛ ۲) ارزښت، اهمیت.

تفاهم (tafāhóm) نر.م. درک کوله، یو د بل په مقصد پوهېدنه، پوهاوی.

تفتیش (taftíš) نر.م. (ج. تفتیشونه) ۱) لټونه، کتنه، ۲) پلټونکی، لټوونکی.

تفرقه (tafroqá) ښځ.م. بېلونه، جدایي، بې اتفاقي، درز، د دوو شیانو ترمنځ توپیر.

تفريح (tafríh) ښـځ.م. ۱) خـوښي، ساتېـري؛ ۲) هواخوري، سېل؛ ۳) سـيالـه، استراحت.

تفريط (tafrít) نر.م. ۱) کمي، لـېږوالی، کمښت؛ ۲) لټي، تنبلي؛ ۳) د مال ضايع کول او تلفول.

تفريق (tafríq) نر.م ۱) تيتونه، بېلونه، جلا کونه؛ ۲) توپير، تفاوت؛ ۳) اختلاف؛ ٤) زي. منفي کونه، کمونه.

تفسير (tafsír) نر.م ۱) تشريح، وضاحت، بيانونه، څېړنه، ښکاره کـونه، د کلام مـانا بيانونه او شرح کونه.

تفسيرول (tafsirawə́l) مـص. مت. ۱) تشـريح کول، بيانول، څېړل، څـرگندول، دخبرې مـانا بيانول؛ ۲) د قرآن کريم د آيتونو شرح کول.

تفصيل (tafsíl) نـر.م. ۱) جـلا کـونه، کتاب په څپرکـو وېشنه؛ ۲) د يوه مطلب سـپړنه او اوږدونه.

تفصيلي (tafsilí) ص.نـب. اوږد او مشـــرح، سپړلی.

تفضيل (fafzíl) نر.م. لوړ گڼنه، يو څـو ک پر بل چا غوره او لوړ گڼنه، فضيلت ورکونه.

تفکر (tafakór) نر.م. (ج. تفکرونه) فکـر کـونه، سوچ کونه، اند کونه.

تفکيک (tafkík) نر.م. ۱) بېلـونه، جلا کـونه، جدا کونه؛ ۲) خوشې کونه، خلاصونه.

تفنن (tafanón) نر.م. ۱) ډول ډول کـېدنه؛ ۲) يو کار يا يو هنر په بېلـو بېلـو طـرزونو ترسرونه؛ ۳) ساتېري، تفريح، عياشي.

تفوق (tafawóq) نر.م. ۱) برتري او لوړوالي غوښتنه لوړتيا غوښتنه؛ ۲) برتري، لوړېدنه.

تفويض (tafwíz) نر.م. سپارنه، ورسپارنه، کار يا يو شی د چا تر غاړې کونه.

تفهيم (tafhím) نـر.م. پوهـونه، پوهـول، سـر ور خلاصونه، درک کونه.

تقابل (taqāból) نر.م. ۱) مقابله، يو بل ته مخامخ درېدنه، مخامخ کېدنه؛ ۲) په ادبي فنونو کې شاعر په خپل کلام کې داسې کليمې راوړي چې له بلې سره متقابلې وي، لکه تور او سپين.

تقاضا (taqāzā́) ښځ.م. (ج. تقاضاوې، تقاضې، تقاضاگانې) غوښتنه، بيا غوښتنه، طلب.

تقاعد (taqāsúd) نـر.م. ۱) کورناسته، له کاره ايسته کېدنه؛ ۲) دغسې چـاته په کـور معاش ورکول (تقاعدي حقوق).

تقاوي (taqāwí) ښځ.م. امـدادي پيسې يا تخم، هغه پيسې يا تخم چې د حکومت يا د څمکې د مالک له خوا بزگرانو ته د مرستې په ډول ورکول کېږي.

تقبيح (taqbíh) ښځ.م. غندنه، بدوينـه، بد ويل، د يو چا د بد او ناوړه کار غندنه.

تقدس (taqadós) نـر.م. ۱) پاکـېدنه، له عيبه پاکېدنه؛ ۲) سپېڅلوالی، پرهېزگاري.

تقدم (taqadóm) نر.م. مخکېوالی، وړاندېتوب، وړاندې کېدل، له نورو مخکېوالی.

تقدير (taqdír) نر.م. ۱) اندازه، مېچ نيونه، کچه نيونه؛ ۲) ټاکنه؛ ۳) ستايل؛ ٤) بر خليک، د خدای(ج) قضا او فرمان؛ ٥) برخه، قسمت.

تقدير نامه (taqdirnāmá) ښځ.م. هغه ليک چې کوم مامورته (د دولت له خوا) د هغه د ښو کړنو په مقابل کې ورکول کېږي.

تقديرول (taqdirawə́l) مص.مت. قدرول، ستايل، قدر کول، درووند گڼل، تقدير ورکول.

تقديري (taqdirí) ص. نـب. ۱) ازلي، ابدي، په تندي کې ليکل شوی؛ ۲) ناڅاپي، نابېره.

تقديس (taqdís) نر.م. پاکوالی، سپېڅلتيا، پاکي.

تقديم (taqdím) نر.م. وړاندې کونه، مخکې کونه، وړاندې کېدنه، لاس ته ور سپارنه.

تقر (taqír) نر.م. د قره قل د پوستکي يو ډول.

تقرب (taqarúb) نر.م. ١) نږدېوالی، نږدېتوب، نږدې کېدنه، نږدېوالی؛ ٢) خپلوي، خپښي.

تقرر (taqarór) نر.م. مقررېدنه، ټاکل کېدنه، ټاکنه، مقررونه، لګونه، ګومارل کېدل.

تقرري (taqarorí) ص. ښځ.م. د مقررېدنې د ټاکل کېدنې، د ټاکنې، د لګونې.

تقريب (taqríb) نر.م. (ج. تقريبونه) نزديکت، نږدېوالی، نږدېتوب، نژدې کېدنه.

تقريباً (taqribán) ق. تخميناً، نږدې، کابو، قابو، په اټکلي ډول.

تقرير (taqrír) نر.م. (ج. تقريرونه) وينا، بيانيه، خبرې؛ ٢) اقرار کول، څوک په اقرار راوستل.

تقرير کوونکی (taqrirkawúnkay) فا. نر.م. وينا کوونکی، خبرې کوونکی، ويندوی.

تقريري (taqrirí) ص. نب. زباني، شفاهي، په خوله، د تحرير ضد.

تقريض (taqríz) اسم، نر.م، پرېکول، قطع کول، شعر ويل، د چا ستاينه يا بد ويل.

تقريظ (taqríz) نر.م. ١) ستاينه، مدح کونه؛ ٢) نظر څرګندونه، نظريه، رايه، تبصره، د چا په ليکنه خپل نظر ښکاره کونه؛ ٣) کره کتنه، انتقاد.

تقسيم (taqsím) نر.م. ١) وېش، وېشنه، ونډ، ونډه، توزيع، برخه؛ ٢) ډلبندي.

تقسيمونه (taqsimawána) ښځ.م ١) وېشنه، برخې بر[illegible] [illegible] ٢) رياضي کې يو عدد پر [illegible] د باندې وېشنه.

تقصير (taqsír) نر.م. (ج. تقصيرونه) ١) خطا، قصور، ګناه؛ ٢) کمی.

تقطير (taqtír) نر.م. ١) څاڅکي څاڅکي کونه، څڅونه؛ ٢) ک. په تودولو جامدات يا مايعات په غاز يا بخار بدلول.

تقطيع (taqtí) ښځ.م. ١) ټوټې ټوټې کول، برخې برخې کول؛ عز. د عروض پر اجزا باندې د شعر تجزيه کونه او سنجونه.

تقلب (taqalób) نر.م. ١) اوړېدنه، تغيير؛ ٢) درغلي، دوکه، غولونه، ټګي.

تقلبي (taqalobí) ص. نب. ١) کلپ، غلط؛ ٢) د تقلب، د غولونې، د ټګۍ، برګی.

تقليد (taqlíd) نر.م. (ج. تقليدونه) ١) پېښنې، په پټو سترګو په چا پسې تلنه؛ ٢) پيروي، د بل چا د کار له مخې کوم کار اجرا کول.

تقليدي (taqlidí) ص. نب. د تقليد، د پيروۍ، د پېښنو، له تقليد سره تړلی.

تقليل (taqlíl) نر.م. کمونه، لږونه، راښکته کونه، راکوزونه.

تقنين (taqnín) نر.م. قانون ليکنه، قانون وضع کونه، قانون ټاکنه، لار جوړونه.

تقنيني (taqniní) ص. نب. قانوني، د قانون، له قانون سره تړلی، پر قانون برابر.

تقوا (taqwā́) ښځ.م. پرهېزګاري، له خدايه وېرېدنه او له ګناهونو ځان ژغورنه.

تقويت (taqwiyát) نر.م. قوت ورکونه، قوي کونه، پياوړي کول.

تقويم (taqwím) نر.م. ١) جنتري، کليز؛ ٢) بيه کونه، بيعه اينبودنه؛ ٣) کږوالی ايستنه.

تقويه (taqwiyá) ښځ.م. (ج. تقويې) ١) قوي کونه، قوت ورکونه؛ ٢) ټينګونه، کلکونه.

تک[1] (tak) اد. ۱) خالص، بېخي، له يوه سره، بالکل، د رنګ د زياتوالي د ښودلو لپاره راځي - تک سپين؛ ۲) نر.م. ملخ؛ ۳) اټکل، اندازه، تخمين؛ ٤) تکړه، تيار.

تک[2] (tuk) نر.م. ۱) قافيه؛ ۲) بده خبره، سپکه خبره، فضوله خبره، چټي خبره.

تکاره (takāra) ښځ.م. (ج. تکارې) توکړه، هوار او ښوی کاڼی.

تکاثر (takāsór) نر.م. ډېرښت، ډېروالی، زياتېدنه، ډېرېدنه، زياتوالی.

تکاثف (takāsóf) نر.م. ټينګېدنه، ګاټه کېدنه، خټه کېدنه، غليظېدنه.

تکامل (takāmól) نر.م. بشپړتوب، کاملېدنه، د بشپړتيا په لور تلنه.

تکبر (takabór) نر.م. کبر، غرور، لويي، ځان ښودنه لوی نفسي، ځان لوی بلنه، کبر کونه.

تکبير (takbír) نر.م(ج. تکبيرونه) الله اکبر ويل، خدای پاک په لويي سره يادول.

تکت (takt) نر.م. بار، مېزان، بالاين.

تکتکی (taktakáy) نر.م. ۱) تکتکانی، د کوچنيانو يوه لوبه ده؛ ۲) هغه آله چې د هغه په وسيله د ژرندې له ناوه ګۍ څخه غله او دانې راتويېږي.

تکذيب (takzíb) نر.م. دروغ ګڼنه، دروغجنونه، په چا پورې د دروغو تړنه.

تکذيبول (takzibawál) مص.مت. دروغجنول، دروغ ګڼل، دروغ بلل، دروغ کول.

تکرار (takrār) نر.م. بياځلي، له سره کوم کار يا خبره کونه، يو عمل څو ځله سرته رسونه.

تکراري (takrārí) ص. نب. بياځلي، د تکرار، بيا بيا ويل شوی، بيا بيا راغلی.

تکريم (takrím) نر.م. خوږ او محترم ګڼنه، درنونه، قدرمن ګڼنه، ګران شمېرنه.

تکړښت (takṛə́ṣt) نر.م. ۱) تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) سپورټ.

تکړه (tukṛá) ښځ.م. درغن، هوار کاڼی، ښوی کاڼی، هوار کاڼی، نری کاڼی، تکاره.

تکړه (takṛá) ص.نب. ۱) مضبوط، کلک، چست؛ ۲) فعال، جدي؛ ۳) قابل، لايق؛ ٤) قوي.

تکړه توب (takṛatób) نر.م. ۱) تکړه والی، تندرستي؛ ۲) نرتوب؛ ۳) هوښيارتوب.

تکړی (tikṛay) نر.م. (ج. تکړي) توټه، پيوند، ټيکری، توک، د جامو پيوند.

تکفير (takfír) نر.م. ۱) پټونه؛ ۲) کفاره ورکول؛ ۳) کافرونه، کافر ګڼنه.

تکفين (takfín) نر.م. مړي ته کفن ورکونه.

تکل (takál) نر.م. (ج. تکلونه) ۱) د سفر اراده، د سفر نيت؛ ۲) نيت، عزم، اراده، هوډ، قصد؛ ۳) دهنري نثر يو ډول دی.

تک لاسی (taklāsay) ص. نر.م. (ج. تک لاسي) چست وچالاک، چابک، مستعد.

تکلم (takalóm) نر.م. ۱) ګړېدنه، خبرې کونه؛ ۲) وينا، خبرې، خبرې اترې، غږېدا.

تکليف (taklíf) نر.م. ۱) ژمن کول، مکلف کول، زيار، خواري، ربړ، کړاو؛ ۲) رنځ، ناروغتيا.

تکميل (takmíl) نر.م. بشپړونه، پوره کونه، سرته رسونه، مکملونه، پای ته رسونه.

تکنيک (takník) نر.م. و ګ. تخنيک.

تکون (tikún) نر.م. درې ګوټه، درې ګوټيز، درې پريزه، مثلث.

تکه[1] (tiká) ښځ.م. ۱) بوتی، بې هډوکي غوښه؛ ۲) توکر؛ ۳) تج، ټيکی، پوښ، چړتون.

تکه¹ (taká) نسـ.م. ۱) مېښده، هېښده، هغه وز یا پسه چې خصي شوی نه وي؛ ۲) آبشـسندنـدی، ګلي ونډا، کاکېشکی، یو ډول لوبه ده.

تکه تیارکه (takatyārŕka) ښځ.م. تېزي، چابکي، چالاکي، عجله، تلوار، بېړه.

تکی (takáy) ښځ.م ۱) غوږ نیونه، په دقت اورېدل ځک کونه؛ ۲) جوړه، جفت.

تکیا (takyá) ښځ.م. تکیه، ډاډ، اسره.

تکېدل (tukedә́l) مص.ل. ټوکېدل، شـین کـېدل، نبات را زرغونېدل.

تکیه (takyá) ښځ.م ۱) فقیر خانه؛ ۲) د ملنګانو، چرسیانو بانډه؛ ۳) بـاور، ډاډ؛ ٤) بالښت، پښتی، سروېږدی.

تکیه کول (takyakawә́l) مص.مت. باور کول، یقین کول، ډاډ لرل؛ ۲) ډډه وهل.

تګ (tag) نر.م. رفتار، چلند، تلنه، تله، یون.

تګا (tigá) ښځ.م. (ج. تګاوې) طـاقت، حـوصله، توان، همت.

تګړی (tagŗáy) نر.م (ج. تګري) تګري، تیګري، توګري، د زرې جامې ټوټه.

تګلار (taglā́r) ښځ.م. خط مشي، اساسنامه.

تګلوری (taglóray) نر. م. کرښلاره، مسیر، خط مشي.

تګلی (tagláy) نر.م. (ج. تګلي) بیابان، داګ.

تګی (tagáy) نر.م. د درمنده ښېښ، د درمنده د رشې له اخیستلو وروسته په درمنده کې پاتې غله.

تګ و تاز (tagotā́z) نـر.م. تګ، تلـل، رفتار، تلنه، چلند.

تګ ودو (tagodáw) نر.م. منډې، تړي، هڅه.

تګی (tagáy) ښځ.م. ۱) تبی، تبخنه، هغه ډبره چې ډوډۍ پر پخوي؛ ۲) تخته، لوحه.

تګېر (tagér) نر.م. د اوبو د وېشلو بند.

تل (tal) ق. ۱) مدام، همېش؛ ۲) نـر.م. ژوروالی، بېخ؛ ۲) تړی؛ ۳) هغه خبرې چې د تېلو یا اوبو په بېخ کې پاتې شي؛ ٤) ضایع؛ ٥) شګـلوړه مېره، د ځمکې پلنه تخته؛ ٦) لوری، خوا.

تلا (talā́) ښځ.م. د کوټې د غولي د لوړولو او جګولو لپاره چې کومه دوکانچه جوړه شي.

تلاتوب (talātób) نر.م. ۱) ناقراري، ناکـراري، نا ارامي؛ ۲) جوش، هیجان.

تلازه (talāzá) ښځ.م. (ج. تلازې) تـرازه، تریشـه، کلی، تیلم، قاش، دهندوانې یا... ترازه.

تلاړه (tlāŗá) ښځ.م. (ج. تلاړې) چیـرې، چیـروه، ریتاړه، اوږده څیره، درخت یوه ټوټه.

تلاش (talā́š) نر.م. ۱) طلب، غـوښـتنه، لټونه، هـڅه؛ ۲) بېړه، تلوار.

تلاشي (talā́ši) ص. نب. ۱) لټون، پلټنه، کتنه، لټونه؛ ۲) د تالاشي ځای، د پلټنې ځای.

تلافي (talā́fi) ښځ.م. بدله، عوض، جبران.

تلانګه (talāngá) ښځ.م. (ج. تلانګې) انعکاس، انګی، ازانګه.

تلاو (talā́w) نر.م. (ج. تلاونه) د اوبو ډنډ، تالاو، ډنډ، حوض، جوړ، تړېل.

تلاوت (tilāwát) نر.م. ۱) لوستنه، وینه، د قرآن شریف وظیفه، د قرآن مجید لوستنه.

تلاوه (tlāwá) ښځ.م. (ج. تلاوې) ۱) زور، زیاتی، جور و جفا، ظلم؛ ۲) تنبیه، ویښونه.

تلاوی (talāwáy) نر.م. تالاوی، هغه کړایي چې د ګنیو خام شربت پکې تولېږي.

تلبر (talbár) نـر.م. ۱) الـوی ښـانک؛ ۲) تربال، په لوی ښـانک کې د پخو وریجو د منځ جوغـر، دنډوکی.

تلبري (talbarí) ص.نب ۱) خپتور، نسور، خپتو؛ ۲) النګړی، ډېر بیمار.

تلبهاندی (talbahā́nday) همېشه بهېدونکی، تل بهېدونکی.

تلبیس (talbís) نر.م. ۱) پټونه، د حقیقت پټونه؛ ۲) خپل عیب له نورو پټونه؛ ۳) چل، دوکه؛ ٤) مشابهت، ورته والی.

تلپاتې (talpā́te) تلپاینده، تلژوندی، مدامی، جاویدان، همېشنی، تل تر تله.

تل پچه (talpača) ښځ.م. د بام چچه، د بام بلی، د بام وزر، سربندی، د دېوال پرچال.

تلپی غاښونه (talpəyğāṣúna) نر.ج. د سل کلنی غاښونه، د تولپی غاښونه.

تلتاند (taltā́nd) همېشه تازه، تل ښېراز.

تل تر تله (taltartā́la) ق. مدام، همېشه، ابدي.

تلتک (t(a,i)lták) نر.م. (ج. تلتکونه) برستن، ورستن، تولتک، شیرک، کنځی، برستنه.

تلتیا (taltyā́) دوام، استمرار، همېشه والی.

تلچمتو (talčamtū́) ص. همېشه تیار، تیارسی.

تلځلاند (talǰalā́nd) ص. همېشه ځلېدونکی، تلبل.

تلڅپاند (talcapā́nd) ص. همېشه په څپو، تل موجزن.

تلخان (talxā́n) نر.م.ج. مرمری، ستوان، ستو، د غنمو او توتو میده شوی ګېز.

تلخه (tálxa) تلخه، د مچیو، غومبسو د شړلو او له ځانه د لیرې کولو اواز.

تلخیص (talxís) نر.م. خلاصه کونه، لنډونه، لنډیز.

تلذذ (talazúz) نر.م. خوند اخیستنه؛ نوندور توب، خوند لرنه.

تلزرغون (talzarğū́n) ص. تلشین، تل سمسور.

تلژراند (talžaṛā́nd) ص. همېشه ژړاند.

تلژواند (talžwā́nd) ص. همېشه ژوندی.

تلسمسور (talsamsúr) ص. و.ګ.: تلشین.

تلښېراز (talṣerā́z) ص. و.ګ.: تلشین.

تلغاک (talğā́k) نر.م. ۱) الغو، شور، غوږ؛ ۲) باد و باران، توپان.

تلف (taláf) نر.م. (ج. تلفات) برباد بدنه، له منځه تلنه، ضایع کېدنه؛ ۲) ورکاوی ۳) مړ، هلاک.

تلفظ (talafóz) نر.م. (ج. تلفظونه) ۱) وینګ، خبرې کونه، بیان کونه؛ ۲) الفظ ادا کونه، د وینا طرز، د کلیمې د سموادا کولو دود.

تلفول (talafawə́l) مص.مت. ۱) ضایع کول، له منځه وړل؛ ۲) مصرفول؛ ۲) هلاکول، وژل.

تلقي (talaqí) ښځ.م. ۱) لیدنه کتنه، ملاقات کونه؛ ۲) تعبیر کونه، تصور کونه؛ ۳) قبلونه، منله؛ ٤) زده کونه.

تلقین (talqín) نر.م. ۱) پوهونه، خبرې ورزده کونه؛ ۲) په ټینګه وینا، نصیحت، وعظ؛ ۳) څوک خبرو ته اړ ایستنه.

تلکه (taláka) ښځ.م. (ج. تلکې) تلک، اړه کی، لټ، پړته، کیکری.

تلل [1] (tləl) مص.ل. تګ کول، یون کول، حرکت کول.

تلل [2] (talə́l) مص.مت. تولول، وزن کول.

تلمتی (tulumtáy) نر.م. و.ګ.: ترمتی.

تلمیح (talmíh) ښځ.م. ۱) کوم شي ته کتنه او ګوته نیونه؛ ۲) بد. په شعر کې کومې تاریخي کیسې یا متل ته اشاره کونه.

تلنغ (tlanǰ) نر.م. و.ګ.: تلنځی.

تلنځی (tlanǰáy) نر.م. لاره، د تګ لاره، ګذرګاه.

تلنګ (taléng) نر.م. ۱) تولونه، تول کونه؛ ۲) مو. په دکن کې تلنګانې ته منسوب دیوه راګ نوم

تلنګي (talangí) ښځ.م. تلی، د موچنې (پنې) د بوټ او د څپلې تلی.

تلنه[۱] (tlóna) ښځ.م. تګ، یون، تلنګ، تله.

تلنه[۲] (talóna) ښځ.م. تولونه، وزن کونه، تلنګ.

تلوار (talwár) نر.م ۱) بیړه، توندي، چلتي، شتاب؛ ۲) ناقراري، ناکراري، بې صبري.

تلوارګرندی (talwārgrandáy) ص. نر.م. ۱) تلواري، بیړندی، بیړګندی، بیړنی؛ ۲) بې صبره، ناکراره، نا ارامه، تلولی.

تلواري (tallwārí) ص. و ګ.: تلوارګرندی.

تلوترک (talotrák) نر.م ناکراري، بې طاقتي، بېتابي، نارامي، تلوسه، وارخطايي.

تلوسناک (talwasnák) ص. تلوسه لرونکی، لېوال، بېتاب.

تلوسناکي (talwasnākí) تلوسه لرنه، لېوالتیا، بېتابي.

تلوسه (talwasá) ښځ.م. ۱) بېتابي، هڅه، هیله، ارزو، بیړه، تلوترک، تلوار؛ ۲) سودا.

تلول (talawə́l) مص.مت. ۱) تویول، خالي کول؛ ۲) غورځول، پرځول؛ ۳) الهیل، په غورو کې سره کول؛ ٤) نر.م. وارخطايي، تلوله.

تلوله (talwalá) ښځ.م. وارخطايي، پرېشاني.

تلولی (talawə́lay) مف.نر.م ۱) الهیلی، په غورو کې سور کړی شوی؛ ۲) ص. نر.م. پرېشانه.

تلون[۱] (tlun) نر.م. تګ، تلنه، چلند، یون، تله.

تلون[۲] (talū́n) نر.م. وزن، تول، تلنه، وزن کونه.

تلونی[۱] (tlū́nay) فا. نر.م ۱) تګ کوونکی، تلونکی، یون کوونکی؛ ۲) فاني، ناپایند، بې پایښته، ناپاتې.

تلونی[۲] (talū́nay) فا. نر.م. تول کوونکی، وزن کوونکی، تلونکی، تول والا.

تله[۱] (tlə) نر.ج. تګ، چلند، تلل، یون.

تله[۲] (talá) ښځ.م. (ج. تلې) ۱) ترازو، د وزن کولو آله؛ ۲) تلی، د پښې لاندنۍ برخه.

تلی (taláy) مف. نر.م. (ج. تلي) ۱) تللی، له لاسه وتلی، ضایع شوی؛ ۲) نر.م. د پښې لاندېنی؛ ۳) د پښې، بوټ لاندېنۍ برخه؛ ٤) د کوټې غولی، د کوټې مخ؛ ۵) کپه، تاک، په وروغوي کې ځایېدونکی؛ ۶) د درمند ځای؛ ۷) د نس لاندنۍ برخه.

تلې (talé) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه؛ ۲) څو ستوري دي چې په کتار کې يو تر بل لاندې وي. پر دغو ستورو وخت معلوموي.

تلیاد (təlyā́d) ص. همېشنی یاد، تلپاتې یاد.

تلي پاتي (talipātí) ښځ.م. و ګ.: تېلي پاتي.

تلې پټ (talepát) نر.م. د تلې پله، د تلې چاپړی، د تلې یوه خوا، د ترازو یوه پله.

تلېدل (taledə́l) مص. ل. ۱) په غوړيو کې سره کېدل؛ ۲) تویېدل، چپه کېدل.

تلیز (təlī́z) نر.م. تلوالی، همېشه توب، تلتوب.

تلیسک (talisák) نر.م. د انګورو ګونګی، ګونګورکی، د انګورو کوچنی وښکالي یا ووی.

تلین (tlin) نر.م. تلینه، د مېږي کال، د کال پوره کېدنه.

تم (tam) ق. ۱) ایسار، معطل، ځنډنی؛ ۲) ختم، تمام؛ ۳) مضبوط، داده؛ ٤) پاتې، راباندې؛ ۵) نر.م. تبر، تبرګی.

تماټر (tamāṭár) نر.م. ج. تماټر، رومي بانجان.

تماس (tamā́s) نر.م. ۱) سره موښتل، سره لګېدل، بلودنه؛ ۲) ارتباط، اړیکه، رابطه.

تماسک (tamāsúk) نر.م. ځان ژغورنه، ځان ساتنه، ځان ګوښه کونه.

تماشا (tamāšā́) ښځ.م. (ج. تماشاوې) تماشه، ننداره، ليدل کتل.

تماشاچي (tamāšāčí) فا.نر.م (ج. تماشاچيان) نندارچي، تماشه کوونکی، کتونکی.

تماشګير (tamāšagír) نر.م. تماشه کوونکی، ننداره کوونکی، سيل کوونکی، نندارچي.

تماشايي (tamāšāyí) ص. نب. ۱) د تماشې، د ننداري؛ ۲) د خندا، د ټوکو، د مسخرو.

تماغه (tamāǧa) ښځ.م. ۱) توماغه، د څرمنې هغه خولۍ چې غوروڼه پکې پټ وي؛ ۲) د باز د سر خولۍ، د بانبې خولۍ.

تمام (tamā́m) ق. ۱) بشپړ، پوره؛ ۲) غونډ، ټول، ګرد؛ ۳) ختم، کامل، سرته رسېدلی.

تماميښت (tamāmə́ṣ̌t) نر.م. خلاصی، ختمېدنه، پوره کېدنه، تماموالی، تمامتوب، تمامتيا.

تمامول (tamāmawál) مص. مت. خلاصول، بشپړول، پوره کول، ختمول.

تماميدل (tamamedə́l) مص.ل. خلاصېدل، بشپړېدل، سرته رسېدل، ختمېدل؛ ۲) بېځي مصرفېدل.

تمانچه (tamānčá) ښځ.م. ۱) تومانچه، تماچه، تورېنچه؛ ۲) د کلالانو د کار لرګی.

تمايل (tamāyól) نر.م. لېوالتيا، ميل درلودنه، علاقه ښکاره کونه، رغبت درلودنه.

تمب (tamb) نر.م. (ج. تمبونه) د خېمې هغه ځای چې تمبو پکې درول کېږي.

تمباکو (tambākū́) نر.ج. يو ډول بوټی دی.

تمبری (tambaráy) نر.م. (ج. تمبري) هغه تخته چې نانوايان پېړه وربانديې هواروي.

تمبړی (tambaṛáy) ښځ.م.ج. تمبګی، وړه تمبه.

تمبکه (tambáka) ښځ.م. تمبکه، د شاتو د مچيو کندو؛ ۲) پولی، لړمی، لړمې، تناکه.

تمبګی (tambagə́y) ښځ.م.ج. وړه تمبه، تمبړی، تمبوګی، ووړوکې دړه.

تمبل (tambə́l) نر.م. (ج. تمبلونه) دريسه، دلربا، چمبه، درياګی، دايره.

تمبو (tambū́) نر.م (ج. تمبوګان) ۱) خيمه، تنبير، غټه خيمه؛ ۲) د مرغيو نيولو لومه.

تمبوخه (tambúxa) ښځ.م. تربوخه، بندې، دړه او بدبويه هوا.

تمبور (tambū́r) نر.م. تنبور، دوتارې او چارتارې ته ورته د موسيقۍ سيمي آله ده.

تمبورچي (tambūrčí) نر.م. تمبور وهونکی.

تمبوره (tamburá) ښځ.م. دنبوره، دمبوره، د افغانستان د موسيقۍ لرغونو او فولکلوريکو آلو څخه ده.

تمبوزک (t(i,a)mbūzák) نر.م. ۱) سرونټه، کتبېزی، خولواښته؛ ۲) تربوزک، ورسک، مول، موږ، تيمبوزی؛ ۳) يو ډول توپک.

تمبوزی (tambuzáy) نر.م. تربوزک، مول، موږ، اوربوزی، تړلی، ورسک، تيمبوزی.

تمبوګی (tambūgə́y) ښځ.م. وګ. تمبه ګی.

تمبه (tambá) ښځ.م. (ج. تمبې) ۱) د دروازې يوه پله؛ ۲) ستنه، ستن، مته؛ ۳) تولی، دله؛ ٤) ص. سرزوری، له خبرې نه اوښتونکی.

تمبېدل (tambedə́l) مص. ل. ۱) ستنېدل، شانه ستنېدل؛ ۲) له غره کاڼي رالوېدل؛ ۳) دړکه کېدل؛ ٤) نګوښېدل؛ ٥) غورځېدل.

تمبيزه (tambizá) ښځ.م. (ج. تمبيزې) تينکی، تمبيزی، تنکی، د پوزې د منځ هډوکی.

تمبیزي (tambizé) ښځ.م. مخ، څېره، سېکه.

تمبواک (tambewák) (ګر.) انسدادي غږونه.

تمت (tamát) ق. ختم، خاتمه، پای، پوره شوي، سرته رسېدلي، تکمیل شوي.

تم تري (tamtaráy) ق. تري تم، ناڅاپه له سترګو ورکېدل، یو په یو ورکېده، ناڅاپه ورکېده.

تمتع (tamatoʔ) ښځ.م. ګټه اخیستل، ګټنه، فایده اوچتونه، ګټه، نفع.

تم تم (tamtám) ق. تمام، ختم، پوره.

تمثال (timsál) نر.م. ۱) تصویر، عکس، انځور، فوټو؛ ۲) څېره، مجسمه؛ ۳) متل راوړل؛ ٤) د پاچا فرمان.

تمثیل (tamsíl) نر.م ۱) متل تېرول، مثال راوړل؛ ۲) د یوه شي شکل مجسمونه؛ ۳) ډرامه ښودنه، نمایش ورکونه.

تمثیلول (tamsilawə́l) مص.مت. ښودل، ښوول، نمایش ورکول، مثال راوړنه.

تمجید (tamjíd) نر.م. لوی بلل، ستایل، درنول، نمانځل؛ ۲) ګران او خوږ ګڼنه.

تمچو (tamačó) نر.م. وول، تمبه، تمبچو، تمبه.

تمځای (tamʒ́áy) نر.م. (ج. تمځایونه) د درېدو ځای، ایستګاه، د موټر د درېدلو ځای.

تمځری (tamʒ́ə́ray) نر.م. (ج. تمځري) تنځری، یو ډول مرغۍ ده.

تمځی (tamʒ́áy) و ګ.: تمځای.

تمدن (tamadón) نر.م. ۱) ښاري کېدنه، د ښاري ژوند او خوی اخیستنه؛ ۲) ټولنیز ژوند.

تمدید (tamdíd) نر.م. (ج. تمدیدونه) اوږدونه، غځونه، وخت ورکونه.

تمر (tamár) نر.م. ۱) تمل، انبله، خیجه، یو ډول یوناني دوا ده؛ ۲) د سترګو یو ډول ناروغي ده.

تمرد (tamaród) نر.م. سرغړونه، غاړه غړونه، نه منننه، نه قبلونه، سرکشي، سرکشي کونه.

تمرکز (tamarkóz) نر.م. ځای نیونه، پر یو ځای یا په یوه نقطه کې راټولېدنه.

تمرین (tamrín) نر.م. (ج. تمرینونه، تمرینات) مشق، تکرار، تکرارونه، بیا بیا وینه.

تمساح (timsáh) نر.م. یو ډول بحري حیوان دی.

تمسخر (tamasxór) نر.م. مسخره کونه، ملنډې وهنه، ریشخندونه، پیشاره، پېچموزې کول.

تمسق (tamsóq) نر.م. اچو، یو ډول میوه ده. سور پوستکی لري او د زرد آلو په اندازه ده.

تمسک (tamasók) نر.م ۱) حجت، سند، دستاویز؛ ۲) نیونه، نیوکه.

تمغه (tamǧa) ښځ.م. مډال، د عزت نښان، د بهادرۍ نښان.

تمکه (tamaka) ښځ.م. یو زهر او شېدې لرونکی بوټی.

تم کېدل (tamkedə́l) مص.ل. ۱) ایسارېدل، تمېدل؛ ۲) ختمېدل؛ ۳) ټینګېدل.

تمکین (tamkín) نر.م. ۱) درنښت، درنوالی؛ ۲) غاړه اېښودل، قبلونه؛ ۳) قوت ورکونه.

تملق (tamalúq) نر.م. خوشامنده، خوشامندي، غوړه مالي، بوټ پاکي، چاپلوسي.

تملیک (tamlík) نر.م. مالکول، مالک کول، د ملکیت حق ورکول، د یوه شي خاوند کول.

تملیک خط (tamlikxát) نر.م. د ملکیت خط، هغه لیک چې د هغه پر اساس یو څوک د مال، جایداد یا بل شي خاوند کېږي.

تم مبتلی (tammaṣálay) انسدادي غږ.

تمن[1] (tamán) نر.م. زمۍ، شخور، تمنیه، د اشخار بوټی، د اشخار و له بوټي څخه جوړه شوې پلنه چکۍ چې د صابون پر ځای کارېږي.

تمن(۲) (tumán) اسم، نر.م. (ج. تمنونه) ۱) ټولی، جماعت، ډله؛ ۲) د سلو سپرو یوه دسته، رساله، پلټن؛ ۳) شل.

تمنا (tamanā́) ښځ.م. (ج. تمناوې، تمنیات) هیله، امید، غوښتنه.

تموس (tamūs) نر.م. (ج. تموسونه) ۱) خمور، خاربښت، بخار؛ ۲) تموز، زیاته ګرمي.

تمول (tamawál) مص. مت. ۱) تم کول، درول، ځنډول، ایسارول؛ ۲) نر.م. شتمنتوب، پانګه.

تمویل (tamwīl) نر.م. مال ورکول، د پیسو پر وسیله د کومې پروژې د چارو پرمخ بیونه.

تمه (táma) ښځ.م. (ج. تمې) طمع، لالچ، توقع، هیله، امید.

تمهید (tamhīd) نر.م. ۱) سریزه، شروع، پیل، عنوان؛ ۲) ځپرونه، غورونه.

تمېدل (tamedál) مص. ل. تم کېدل، ایسارېدل، درېدل، ودرېدل، ځنډېدل.

تمیز (tamīz) نر.م. ۱) بېلول؛ ۲) پېژندګلوي؛ ۳) توپیر؛ ۴) پوهه؛ ۵) ادب؛ ۶) قاعده، طریقه؛ ۷) جاج. قضایي لوړه محکمه ده.

تن (tan) نر.م. ۱) بدن، وجود، ځان، صورت، پیره، جسم، جثه؛ ۲) کس، بنده، نفر.

تنا (tanā́) ښځ.م تنا، د وریځو غرا، تالنده، تنو.

تناب (tanā́b) نرم. تاو، پړی، رسی.

تنابوره (tanābū́ra) ښځ.م. (ج. تنابورې) هغه سوری دی چې په ختو یا شګو کې جوړ شوی وي او د پوکې په وسیله اواز پکې کېږي.

تنازع (tanāzó) ښځ.م. (ج. تنازعات) ۱) بحث، شور، کرس؛ ۲) جګړه، جنګ، فساد.

تنازع للبقا (tanāzusilbaqā́) ښځ.م. ژوند جګړه، د ځان د بقا لپاره جنګ جګړه.

تن اسان (tanasā́n) ص. نرم. تن اسایه، ناراسته، لټ، راحت طلبه، استراحت طلبه.

تناسب (tanāsób) نر.م. ۱) نسبت، رابطه؛ ۲) ډول، برابري؛ ۳) بد. مراعات النظیر، تلفیق؛ ۴) د دوو نسبتونو ترمنځ برابروالی.

تناسخ (tanāsóx) ښځ.م. ۱) له یوه شکل نه پر بل شکل اوښتل، د هندوانو په نظر روح له یوه کالبوت نه وتل او بل ته ننوتل؛ ۲) باطلونه، زایلونه؛ ۳) په بده څېره ښکارېدل.

تناسل (tanāsól) نر.م. نسل پیدا کول یا زیاتول، اولاد پیدا کول، زېږونه.

تناسلي آلت (tanāsolialát) ص. نب. د ښځې او نر شرمڅی او مخصوص غړي.

تناظر (tanāzór) نر.م. ۱) یو بل ته کتنه، یو له بل سره مخامخېدنه؛ ۲) مناقشه، بحث کونه.

تنافر (tanāfór) نر.م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) یو پر بل ویارنه؛ اد. په شعر یا نثر کې د دوندي او مشکلې کلیمې راوستل.

تناقص (tanāqós) نر.م. ورو ورو کمېدنه، کرار کرار لږېدنه، ورو ورو زیانونه، نقصانونه.

تناقض (tanāqóz) نر.م. یو تر بله نقیض، اختلاف، مخالفت، توپیر، یو د بل مقابل.

تناو (tanā́w) نر.م. ۱) تناب، رسی، پړی، کبړ، بدریږه؛ ۲) د جریب کښي تناب یا فیته.

تناوب (tanāwób) نر.م. وار اخېښودنه، نوبت کونه، په نوبت، په وار.

تناوکښ (tanāwkáṣ̌) نر.م. غنه، غني، جولاګی.

تناوی (tanāwáy) نر.م. د خېمې یا کېږدۍ رسۍ، د تمبو او تجیر تناو.

تنبل (tanbál) ص. نر.م. ۱) لټ، سست، بېکاره، متهم؛ ۲) رګ. تمبل.

تنبو (tanbū́) نر.م. (ج. تنبوگان) و.گ. ، تمبو.

تنبول (tanból) نر.م. پان، پاڼ.

تنبه (tanbá) ښځ.م. (ج. تنبې) و.گ. تمبه.

تنبېزه (tanbezá) ښځ.م. و.گ. تمبوزک.

تنبېزی (tanbezáy) نر.م. و.گ. تمبېزی.

تنبيه (tanbíh) ښځ.م. ۱) ملامته، ملامتيا، رټنه، ډبکه؛ ۲) بېدارونه، هوښياري، پوهونه.

تنتنا (tantaná) ښځ.م. دبدبه، شان، عظمت، پرتم.

تنخا (tanxā́) ښځ.م. تنخوا، معاش.

تند (tand) ص. نر.م. و.گ. تاند.

تند (tund) ص. نر.م. ج. ۱) توند، گړندی، چابک، چټک؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن، عصبي.

تنداره (tandā́ra) ښځ. م. د تره ښځه، تهندار.

تندر (tándar) نر.م (ج. تندرونه) تکه، تنا، تالنده، رعد، صاعقه.

تندرست (tandróst) ص. نر.م. روغ، جوړ، تکړه، غښتلی، روغ رمټ، سالم.

تندرکی (tandrakáy) نر.م. (ج. تندرکي) نيم سری، د نيم سر درد.

تندره[1] (tándra) ښځ.م. ۱) لمر يا سپوږمۍ تندر نيول؛ ۲) تکه، افت، اسماني بلا.

تندره[2] (tundurá) ښځ.م. (ج. تندرې) څروبی، کرونگی، جروب؛

تندری (tandaraý) نر.م. د ونې نرم پوټکی چې کال په کال د زاړه پوټکي ځای نيسي.

تندک[1] (tindák) نر.م. (ج. تندکونه) ۱) ټکوه، بلري، تيندک؛ ۲) مج. سرگرداني.

تندک[2] (tundák) ص. نر.م. توندک، مرچکی، تندمزاجه، له قهر نه لمبه کېدونکی.

تندل (tandə́l) مص. مت. جوړول، رغول، ترميمول.

تندلبان (tandalbā́n) ص. خوانيمرگ.

تندمزاج (tundmizā́j) ص. نر.م. تندخويه، تند مزاجه، تند مجازه، خوشکي، عصبي.

تندوالی (tundwāláy) نر.م. ۱) تېزي، چابکي، تندي، چټکتيا؛ ۲) غصه، قهر، خوشکه.

تندوبه (tandobá) ښځ.م. (ج. تندوبې) ۱) اوبې، تانده، اوبيزه؛ ۲) د اوبو داره، د اوبو فواره، سندرکه، زاوه، جورجوری، شرشره.

تندور[1] (tandúr) نر.م. و.گ. تنور.

تندور[2] (tíndor) ښځ.م. و.گ. تنداره.

تندوړی (tandoráy) نر.م. د پوزې هډوکی.

تندول (tundawə́l) مص. مت. ۱) تېزول، چالاکه کول چټکول؛ ۲) په غصه کول، په قهر کول.

تندوله (tandóla) ښځ.م. تندولی، يو ډول سابه دي.

تندوڼی (tanduṇáy) نر.م. و.گ. چندوڼی.

تندوی (tandwáy) نر.م. سربېښتی، د سينې کرپندوکی.

تنده (tánda) ښځ. م(ج. تندې) ۱) اوبو ته زړه کېدنه؛ ۲) څوز، سوز، يو ډول اغزن بوټی دی.

تندی (tandáy) نر.م(ج. تندي) ۱) تنده، د چولی، جبين؛ ۲) د هر حيوان نوی پيدا شوی بچی؛ ۳) ناوخته کرل شوی فصل؛ ۴) غونډ، گردی.

تندي (tundí) ښځ.م. (ج. تندۍ) ۱) چابکتيا، بيړه، چټکتيا، گړنديتوب؛ ۲) عصبيت، قهر.

تندۍ (tandə́y) ص. ښځ.م. ج. نوې لنگه شوې (غوا، مېښه...).

تنديارە (tandyā́ra) ښځ.م. و.گ. تيندار

تندېدل (tandedə́l) مص. ل ۱) تېزېدل، چټکېدل؛ ۲) عصبي کېدل، قهرېدل.

تندي ليک (tandilík) ا.م. برخليک، سرنوشت، تقدير، قسمت.

تنډل (tandə́l) مص. مت. رغول، جوړول، پيوندول.

تنډو (tanḍū́) ص. نب. خېټور، ګېډور، نسور.
تنډوس (tanḍús) نر.م. يو ډول واښه دي.
تنزری (tanzáṛay) نر.م (ج. تنزري) و.ګ. تمخری؛
تنزل (tanazól) نرم. ټيټوالی، ښکته والی، له پوړی (مقامه) رالوېدنه.
تنزيل (tanzíl) نر.م ۱) کمېدنه، ټيټېدنه، رالوېدنه پرېوتنه؛ ۲) د پيسو ربح، په رياضي کې يوه قاعده ده.
تنسته (tanastá) ښځ.م. ۱) هغه تارونه چې د رخت، قالين او... په اوږدو کې استعمال شوي وي ۲) د غنې ځاله، د عنکبوت ځاله.
تنسوکه (tansuká) ښځ.م. (ج. تنسوکې) ۱) يو ډول وربښمين ټوکر؛ ۲) شان، شوکت، پرتم.
تنشا (tanšā́) ښځ.م. وياړ، افتخار، ستر توب.
تنظيم (tanzím) نر.م. سمون، برابرتيا، برابرونه، سمبالتيا، رونونه، پېينه.
تنظيمول (tanzimawál) مص. مت. برابرول، سمول، رونول، پېيل، سمبالول، منظمول.
تنفس (tanafós) نر.م. سا کښل، سا ښکنه، د سا کښته او پورته کېدل، نفس کښنه.
تنقيد (tanqíd) نر.م. ۱) صرافي کونه، سمې او ناسمې پيسې جلاکونه؛ ۲) کره کونه، د يوې ليکنې ښه والی او بدوالی سره بېلونه؛ ۳) ګوتنيونه.
تنقيص (tanqís) نر.م. ۱) کمونه، لږونه؛ ۲) ناقصونه، ناقص کونه.
تنقيط (tanqít) نر.م. ليک نښې، ټکي ايښودنه، نقطه ګذاري، د اعجام نښې لکه: ټکی (.)، کامه (،)، شارحه (:)، او...
تنکی (tankáy) ص. نر.م. (ج. تنکي) ۱) تازه، نازک، نرم، خام؛ ۲) نوی توکېدلی.

تنکيتوب (tankitób) نر.م. ۱) تسازه والی؛ ۲) نرمتوب، تنکيوالی.
تنګ[۱] (tang) ص. نر.م. ج. ۱) راټول، هغه چې سور او بر يې کم وي؛ ۲) تريت، په تکليف کې، غريب، خوار، اړ، محتاج.
تنګ[۲] (tung) نر.م. کوزه، کوچنی اوږد منګی.
تنګاچه (tangāčá) ښځ.م. تنګاڅه، تنګاچه، چوتره، صوفه، ډبه.
تنګ الواک (tangalwā́k) ص.م. تنګ ليدی، تنګ نظره، متعصب.
تنګ الواکي (tangalwākí) تنګ نظري، تعصب.
تنګ ترش (tangtrúš) ص. نر.م. ډېر تنګ، لنډ بوچ.
تنګتوب (tangtób) نر.م. ۱) تنګوالی، تنګتيا؛ ۲) اړتيا، مجبوريت، تنګسه.
تنګ خولی (tangxū́lay) ص. نر.م. ۱) هغه چې خوله يې تنګه وي؛ ۲) نر.م. د خاورو منګ يا چاټی.
تنګ زړی (tangzáṛay) ص. نر.م. ۱) زړه تنګی، بې حوصلې؛ ۲) خپه، زهير؛ ۳) ممسک.
تنګسه (tangsá) ښځ.م. تنګسيا، غريبي، نېستي.
تنګ کوچ (tangkóč) نر.م. پچيس، خطکی، زمری، د هلکانو يوه لوبه ده.
تنګلاسی (tanglā́say) ص. نر.م. بېوزلی، غريب، خوار، مفلس، بې شتو، نېستمن، اړ.
تنګ لاسي (tanglāsí) ښځ.م. غريبي، خواري، محتاجي، مفلسي.
تنګنا (tangnā́) ښځ.م. (ج. تنګناوې) ناره، وټ، دره.
تنګ نظري (tangnazarí) ښځ.م (ج. تنګ نظرۍ) بخيلي، بدنيتي، سوګټي، خسيستوب.

تنګوالی (tangwālay) نر.م. ۱) غريبي، عاجزي، تنګلاسي، احتياجي؛ ۲) لنډوالی.

تنګوړی (tanguṛáy) نر.م. تنګوچنی، وړوکی تنګی، د غړونو په منځ کې تنګه لاره.

تنګول (tangawə́l) مص. مت. ترينګول، تکليف ورکول، ځورول، په عذابول، تکليفول.

تنګه (tangá) ښځ.م. (ج. تنګې) ۱) ميله، دُرمه، سته، ډنډر؛ ۲) بالاتنه؛ ۳) هغه اواز چې اوبښ ته د خپ کولو پر وخت ويل کېږي.

تنګی (tangáy) نر.م. ۱) تنګ، د غړونو په منځ کې لاره؛ ۲) د کوچيانو د کرتو جوال.

تنګي (tangí) ښځ.م. (ج. تنګۍ) ۱) تنګوالی، غريبي، خواري، فقر؛ ۲) مصيبت؛ ۳) سپکوالی.

تنګېدل (tangedə́l) مص.ل. ۱) ترينګېدل، ځورېدل، خفه کېدل؛ ۲) خوارېدل، اړېدل؛ ۳) د ناروغ ناروغي زياتېدل.

تنميه (tanmiyá) ښځ.م. وده، پرمختګ، نشونما.

تنور (tanū́r) نر.م. (ج. تنورونه) تندور، د ډوډۍ پخولو ځای.

تنوري (tanurí) ص.نب. ۱) د تناره؛ ۲) په تناره کې پخه شوې ډوډۍ؛ ۳) تندوري، هغه بشپړ پسه يا غوښه چې په تناره کې پخه شي.

تنوع (tanawoʼ) ښځ.م. ډول ډول، رنګ رنګ، راز راز.

تنول (tanawə́l) مص. مت. ۱) غړول، ګرزول؛ ۲) په مزي کې پېيل؛ ۳) درنول، ارزښتمنول.

تنوير (tanwír) نر.م. ۱) رڼا، رڼايي؛ ۲) رڼاکونه، روښانونه، ځلونه.

تنويرول (tanwirawə́l) مص.مت. ۱) روښول، روښانه کول؛ ۲) څرګندول، ښکاره کول.

تنه (taná) ښځ.م. (ج. تنې) قد، قامت، ونه، وجود، تن؛ ۲) بدنه، سته، د ونې ډډ.

تنها (tanhā́) ق.تنا، يوازې، ګوښې، ځانله، څره.

تنهايي (tanhāyí) ښځ.م. يوازېتوب، ګوښې توب، بېلوالی، جدايي، يوازېوالی، څره توب.

تنی (tanáy) ښځ.م. ترټرې خبرې، تتله خبرې.

تني (taní) ص.نب. شخصي، ذاتي، ځاني، دځان.

تنې (táne) اد. څنې، څخه، ورنه، ترينه، ورځنې.

تنېدل (tanedə́l) مص.ل. ۱) غړېدل، ګرزېدل؛ ۲) پېيل کېدل؛ ۳) درنېدل، قدرمنېدل.

تنی نا (tanaynā́) ښځ.م. ته نه نی، ګونېدل، ورو ورو نغمه يا سندره له ځان سره ويل.

تڼ (taṇ) نر.م ۱) شعر، سندره، غزل؛ ۲) تې، غرمبا، غورېدنه؛ ۲) بوږها، بوږېدنه.

تڼا (taṇā́) ښځ.م. و.ګ. تنا.

تڼاکه (taṇā́ka) ښځ.م (ج. تڼاکې) پولۍ، پړومبې، د لاسو د ورغوو يا د پښو د تلو چې د کار يا مزل له لامله پولۍ شي.

تڼتڼا (taṇtaṇā́) ښځ.م. ۱) شور، غوغا، ځوږ؛ ۲) شهرت، اوازه؛ ۳) انګازه، انعکاس.

تڼول (taṇawə́l) مص. مت. ۱) تکول؛ ۲) نيمځاله کول؛ ۳) غړول، په تڼا راوستل.

تڼهار (taṇahā́r) نر.م. غرمبهار، ګرزهار، غرهار.

تڼی (taṇáy) نر.م ۱) د آس يا خره ګېډبند؛ ۲) ښځ.م. تکمه، دکمه، غوټه، بڅڼ؛ ۳) ګرېوان.

تو[1] (tu) نر.م. ۱) توکانی، لېاړې؛ ۲) لعنت؛ ۳) کرکه، نفرت.

تو[2] (taw) نر.م. ۱) توت، نرتوت؛ تاو، حرارت، تودوالی؛ ۳) په غوسه کېدنه.

تو[3] (to) نر.م. تيو، کوچ کوچ، دسپي د رابللو اواز.

توا (tə-wā́) د (ته به وايې) لنډيز، ګندي، ګنې...

تو - آ (towā́) نر.م. شکارل، توشکارل، ښکارل، ښې په ښکار پسې توکول.

تواتو (tawātáw) نر.م. د نامشروع یا ناروا پیسو د پیدا کولو لاره یا طریقه.

تواچي (tawāčí) نر.م. تباشي، د ملک سرستیال، د کلي د مشر کومکي.

توارث (tawārós) نر.م. وراثت، په میراث اخستل په وراثت اخستل، په ارث وړل.

توارد (tawārúd) نر.م. ۱) پرله پسې وارديدنه، په یوه وخت راتلنه؛ ۲) اد. د دوو شعرونو د لفظي او معنوي ورته والي پېښېدنه چې دوه شاعران بې بېل بېل سره جوړ کړي.

تواره (tawārá) ښځ.م. ۱) یو ډول کېږدۍ؛ ۲) څپرۍ کوډخه، کوډۍ، جونګړه، چوپړی، کوټخه.

توازن (tawāzón) نر.م. برابروالی، په یوه وزن کېدل، په یوه تول کېدل، تعادل.

تواضع (tawāzóʻ) ښځ.م. عاجزي، کميني.

توافق (tawāfóq) نر.م. ۱) برابري، سره سمېدنه، سره انډولېدنه؛ ۲) دوه اړخیزه خوښه، موافقه.

توام (tawā́m) نر.م. ۱) جوړه، غبرګ، غبرګوني؛ ۲) پرله پسې، یوځای، مربوط، تړلی.

توامان (tawāmā́n) ص. نر.م. ۱) نستعلیق ته ورته یو ډول ښکلی لیک دی؛ ۲) دوه کوچنیان له یوه نسه زېږېدلي، غبرګوني؛ ۲) ملګري.

توان (tawā́n) نر.م. طاقت، وس، وسه.

توانا (twānā́) ص.نب. زورور، غښتلی، پیاوړی، قوي، د طاقت خاوند.

توانګر (tawāngár) ص. نر.م. ۱) شتمن، غني، بډای، مور؛ ۲) زورور.

توبره (tubrá) ښځ.م (ج. توبرې) ۱) کڅوړه، بوجۍ، خلته؛ ۲) د اس یا خره د اوربشو کڅوړه؛ ۳) نر.م. د اسونو او خرو یو ډول ناروغي ده.

توبری (tubráy) نر.م. (ج. توبري) ۱) دغښې شوکه؛ ۲) د پخې تېره شوکه؛ ۳) کوچنی تبرګی.

توبري (tubrí) ښځ.م. (ج. توبرۍ) کښېډه، ښځی، سکوری چکن، ګلدوزي، خامک دوزي.

توبه (tobá) ښځ.م. (ج. توبې) ۱) له ګناه څخه پښېماني، استغفار؛ ۲) د حق پر لاره سمېدنه؛ ۳) د انکار کلیمه.

توبه ګار (tobagā́r) فا. نر.م. پښېمانه، نادم، توبه کوونکی، استغفار کوونکی.

توبیخ (tawbíx) نر.م. دګنه، رټنه، ملامتونه، ورته په قهرېدنه، سټغې سپورې ورته وینه.

توبین[1] (tobín) نر.م. خوند، څکه، مزه، ذایقه.

توبین[2] (tawbín) نر.م. شنوبی، پېزومبی، د چکې له کڅوړې نه په یوه لوښي کې تولې شوې اوبه.

توپ (top) نر.م ۱) یوه جنګي وسله ده؛ ۲) پنډوس، ګیند، غونډسکه؛ ۳) تان، د توکر تان، توکی.

توپان (topā́n) نر.م (ج. توپانونه) ۱) سخت باد، طوفان، سېلۍ؛ ۲) نا اشنا کار، ستر بریالیتوب؛ ۳) وربخولې، د پایځو کښېډه شوي خولې؛ ٤) لوی غم، لویه پېښه.

توپان څپلی (topānǰəpaláy) ص.م. توپان وهلی، جبار ځپلی.

توپانی (topānáy) ښځ.م. ۱) د خوند او ظرافت خبرې؛ ۲) چټیات، بې مانا خبرې، اپلتې؛ ۳) فوق العاده خبرې یا چارې.

توپ بازي (topbāzí) ښځ.م. د پنډوس لوبه، ګین بازي، والیبال، فوټبال...

توپچي (topčí) نر.م ۱) توپ ویشتونکی؛ ۲) هغه دله ده چې توپونه او... اختیار کې لري.

توپخانه (topxā́na) ښځ.م. ١) توپونه، دڅو توپونو مجموعه؛ ٢) دتوپونو ځای.

توپړ (topaṛ) نر.م. ١) صدمه، ضرر، زیان، تاوان؛ ٢) پېښه، حادثه، واقعه.

توپړک (topṛák) نر.م. پوستین، پوستینچه.

توپک (topák) نر.م. ټوپک، یو ډول وسله ده.

توپک لېچ (topaklḗč) نر.م. ١) هغه لرګی چې د ټوپک د شپېلۍ شاته لګېدلی وي؛ ٢) لټ، ګټ، بیلوټ، ګېټ.

توپک والا (topakwālā́) نرم. د ټوپک خاوند، هغه څوک چې ټوپک لري یا یې دزوي.

توپلندی (toplandáy) نر.م. (ج. توپ لندي) توپنی، د زرو توتنی، د زرو تووړل شوي ذری، د زرو تووړل شوي وړې وړې ټوټې.

توپیر (tawpī́r) نر.م. فرق، تفاوت، امتیاز.

توپیرپال (tawpirpā́l) نر.م. تبعیض پالونکی، تبعیض پال.

توپیرواله (tawpirwā́la) توپیرپالنه، تبعیض (نژادي).

توت(١) (tawt) نر.م. یو شی په غوړو کې سره کول.

توت(٢) (tut) نرم. (ج. توتان) یو ډول مېوه ده.

توتا (totā) نر.م. ١) وګ. توتي؛ ٢) زاچ، څوری، پتکنی، پتکری، زمچ.

توت خورکه (tutxwaráka) ښځ.م. داغ سري مرغۍ، کنه مرغۍ.

توتړی (totṛay) ص. نر.م. تور توری، تتله.

توتښه (totaṣa) ښځ.م. (ج. توتښې) نرم او پوست کاني، پسته ډبره.

توتکاری (totkā́ray) نر.م. توتکی، توتکری، یو ډول توره مرغۍ ده.

توتکری (totkaráy) نر.م. د توتکي یو ډول دی.

توتکه(١) (tutaká) ښځ.م. ١) چنغښک، مرۍ، کړغوړچ؛ ٢) ښکار، ښکر، د ژرندې د ډول او پلونو ترمنځ لرګینه نلۍ؛ ٣) لرګینه شپېلۍ.

توتکه(٢) (totaká) ښځ.م. کجاوه، داسې آله ده چې له لښتو جوړېږي، تیږې پکې اچوي او د سیند بند پرې کلکوي لوګری، شنډېږي.

توتکی سبک (totakaysabak) نر.م. یو ډول نازک بوټی دی چې نرمې پاڼې لري.

توتلی (totaláy) نر.م. صافه، صافي، د ډېګي یا نورو ګرمولوښو د نیولو ټوکر.

توتن (totán) نر.م. اوماچ.

توتنکی (totankáy) نر.م ١) توتنکه، توتنکی، توتني، خرڅی؛ ٢) خڅوزی.

توتني (totanī́) ښځ.م ١) د لمدو کړیوارو خیرې او خڅوزې چې له لاسه وغورځېږي؛ ٢) استعمال شوې یا په لاس باندې ابېود شوې نکریزې.

توتنی (totanáy) نر.م. د مالګې له دند څخه د مالګې څګړا توټولو لرګینه آله.

توتڼکه (totaṇka) ښځ.م. پرخچه، توټه، خڅوزی، توتلی، توتنکی، د لرګي توتنی.

توتڼکی (totaṇkáy) نر.م. ١) وګ. توتنکی؛ ٢) د زرو بوره، د زرو میده.

توتو(١) (tutu) نر.م. ج. آآه، بیو بیو، د چرګ د زاېللو اواز؛ ٢) کوچنیان چرګ ته وایي.

توتو(٢) (toto) نر.م. د سپي د راېللو اواز.

توتو پښ (totopaṣ) نر.م. ملاچرګک، ملاتوتک، هدهد، یو ډول مرغۍ ده.

توته (totá) ښځ.م. (ج. توتې) ١) کوکری، کنګری، کوتري، د سپي بچی؛ ٢) د شپېلۍ ژبی؛ ٣) هغې آله چې جولاګان د تنستې تار پرې تاووي او شغلوي یې.

توتی (totáy) ص. ښځ.م. سولېدلی سپېښتی، سولېدلې بېړی، چټره بېړی.

توتي (totí) نر.م. توتا، طوطي، یو ډول مرغه دی.

توتیا (totyā́) ښځ.م. د رنځورکانی، د رنځوډبره، هغه ډبره چې رانجه ځنې جوړوي.

توجه (tawajú(h)) ښځ.م. ١) مخه، پاملرنه، مخ کول؛ ٢) غور، دقت؛ ٣) لحاظ، مهرباني.

توجیه (tawjíh) ښځ.م ١) وجه بیانونه، وجه ښوونه، تعبیرونه، سبب موندنه، تفسیرونه؛ ٢) حلیه.

توحید (tawhíd) نر.م. د یوه خدای (ج) منل، ښښتن تعالی ته په یووالي قایلېدل.

توخانه (tawxā́na) ښځ.م. و گ. تاوخانه.

توخته (toxtá) ښځ.م. (ج. توختې) ١) ارامي، کراري؛ ٢) زغم، تحمل؛ ٣) طاقت، توان.

توخری (toxráy) نر.م. (ج. توخري) د شلومبو د پای خیر، د شلومبو د ښځ پخې (توخه).

توخس (toxás) نر.م. ١) تاوان، زیان، نقصان؛ ٢) نخسان، په‌نس کې د بچي زیان.

توخنی (toxanáy) نر.م. (ج. توخني) تنور پاک.

توخونی (toxūnay) ص.نر.م. نازولی، نیازبین، نازپرورده، په‌نازاموخته.

توخیر (towxír) نر.م. خاربښت، کا، کاکول، گرېدا، بخار، خارښت، پون، تخېدنه.

تود (tod) ص. نر.م (ج. تاوده) گرم، د سوړ ضد.

تودښت (tawdáṣ̌t) نر.م. تودوالی، تودوخه.

تودکانی (todkāṇay) نر.م. و گ. توده تیږه.

تودمن (todmán) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تودنی (tawdanáy) ښځ.م. بخاری.

تودوالی (todwālaý) نر.م. حرارت، تودوخه، گرمي، تاو، تودښت.

تودوبن (tawdobán) نر.م. حمام.

تودوبی (tawdobáy) نر.م. ١) هغه گړی (منگی) چې اوبه تودوي؛ ٢) حمام.

تودوخه (tawdóxa) ښځ.م (ج. تودوخې) ١) تاو، گرمي، تودښت؛ ٢) گرمه‌سیمه، توده منطقه.

تودوربښ (todwaráṣ̌) نر.م. گرم باد، تود باد، توده ایشمه، توده ینبمه.

تودوکی (tawdukáy) ص. نر.م. گرم‌شان، لږ تود، لږ گرم، تېم، شیرگرم.

تودول (tawdawə́l) مص. مت. ١) گرمول، حرارت ورکول؛ ٢) غوسه کول، لمسول، پارول.

تودوینی (todwínay) ص.م. خون گرم، تندخوید.

توده (tawdá) ص. ښځ.م. (ج. تودنې) ١) گرمه؛ ٢) سړه توده، شکنه، پیاوه؛ ٣) په پکتیاکې یو ښتني نرخ دی: کله چې پرچا د غلا یا قتل اشتباه وشي، نو په یوه کټوه کې یوه تاکلې اندازه اوبه اچوي او کټوه په اور ږدي. د اوبو ایشېدلو وروسته تورن راولي چې له کټوې څخه اووه کاني راوکاږي.

توده برېښنکه (tawdabreṣ̌náka) ا.م. تودککی، پروتون (غاز).

توده تیږه (tawdatíẓa) ښځ.م. (ج. تودې تیږې) ١) توده ډبره؛ ٢) خسا لوټه، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توده خوا (tawdaxwā́) ښځ.م (ج. تودې خواوې) توده سیمه، گرمه علاقه، گرمسېر.

توده سړه (tawdasaṛá) ښځ.م. زکام، ریزش.

توده لمبه (tawdalambá) ښځ.م. گرم باد، تود باد.

تودي (todí) ص. نر.م. ج. و گ. تودې.

تودېدل (towdedə́l) مص.ل. ١) گرمېدل، حرارت ورسېدل؛ ٢) غوسه کېدل، لمسېدل، پارېدل؛ ٣) مین کېدل، عاشقېدل، گرفتارېدل.

تودې سرې (tawdesaŕé) ښځ.ج. سرې تودې، ربړونه، ستونزې، ناخوالې، سختې.

توديع (tawdíع) ښځ.م. ۱) خدای پاماني، مخه ښه ۲) جال، تور؛ ۳) شلخې؛ ٤) تره، تورېدنه؛ ٥) خامک دوزي؛ ٦) له حقه ازادون، بخښل.

توځ (toq) نرم. زيان، تاوان، نقصان، ضرر.

تور (tor) ص. نر.م.ج. ۱) په رنگ تور؛ ۲) تړا، تهمت، الزام؛ ۲) ص. متهم، ملزم؛ ۳) قصور، گناه؛ ٤) ترهه، د زړه وسواس؛ ٥) د مرغانو د نيولو يو ډول جال.

تورا (torá) ښځ.م. تور، تومت (تهمت)، الزام.

توران (torán) ص. نر.م. ۱) تور کندهاري انگور دي؛ ۲) د تور جمع؛ ۳) تک تور، بېخي تور؛ ٤) ج. د زنگي، تورپوټکي.

تورانی (toranáy) ص. نر.م. ۱) سودايي؛ ۲) تومتگر، تومتي؛ ۳) صفرايي، د صفرا؛ ۲) چغل، چغلمار، چغلگر.

تورانۍ (toranə́y) ښځ.م. تورانۍ، کرېڅۍ، يو ډول توره وره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري.

تورانۍ (toranáy) ښځ.م. و گ. تورانۍ.

تورايته (toráyta) نر.م.ج. يو ډول انگور دي.

توربازار (torbazár) نر.م. غل بازار، ناقانونه او خپلسري پېرو پلور.

توربخت (torbáxt) ص. نر.م. ۱) بې طالع، کم بخته، بدمرغه؛ ۲) نر.م. بدمرغي.

توربخن (torbaxán) ص. نر.م. لږ غوندې تور، تور وشمه، توروزمه، تور غوندې تور ته مايل.

توربخۍ (torbaxə́y) ښځ.م. يو ډول کنبېده، يو راز خامک، يو ډول بخيه ده.

توربرېښ (turbréṣ) نر.م. ۱) تور برېښ، د تورې برېښ، ځرکه، دبکه؛ ۲) د تورې ځلول، گرابي.

توربمبر (torbambár) نر.م. بورا، تور غمبس، يو حشره ده چې پر گلانو گرځي.

توره باس (torabás) نر.م. توره ايستونکی، غيرتي، تورزن.

تورپانه (torpáṇa) ښځ.م. بنفشه، يو ډول گل دی.

تورپوست (torpóst) ا. م. و گ: تورپوستکی.

تورپوستکی (torpostə́kay) ص. نر.م. تور پوستی، تور پوټکی، نيگرو، حبشي.

تورپېکی (torpekay) ښځ.م. ۱) د تور پېکي خاونده؛ ۲) شخصي ښځينه نوم، سيامو.

تورپيل (torpíl) ښځ.م. و گ. تارپيل.

تورت (t(o,u)rt) ص. نر.م. ترت، د يوې خبرې سرې، سپين ويونکی؛ ۲) پاک، واضح، بې گناهي؛ ۳) تېز، چالاک، تکړه.

تور تاوده (tortawdá) نر.ج. شکنه، پياوه، ساړه تاوده، چټک ښوروا، ښوروا گۍ.

تورتپ (tortap) ښځ.م. تپه تياره، توره تياره.

تورتپی (tortapáy) نر.م. تورمخی، تيکمخی، هغه سری چې د مخ پوستکی يې تور او د چيچک داغونه ولري.

تورتلب (tortaláb) ص. نر.م. بېخي سوي، يو مخ سوی، بالکل سوی.

تورتم (tortám) نر.م. ۱) توره تياره، ډېره تياره، تپه تياره؛ ۲) اړی گړی، گړبړ، گډوډي.

تورتمرونی (tortamruṇáy) ص.م. تورتم رڼا کوونکی، تورتم يا تياره خيروونکی.

تورتمی (tortamáy) ښځ.م. توري برېښېدونکي زلفي، هغه زلفې چې تکې تورې وي.

تورتوت (tortút) ص. نر.م. يو ډول توت دی.

تورتيپ (tortíp) نر.م. ۱) گڼه گونه، بيروبار؛ ۲) ص. نر.م. تک تور، يو مخ تور.

تورتېيلی (torteyə́lay) ص. نـر.م. ۱) تک تور، ارغوش، ډېر تور (سړی)؛ ۲) تور سوی شی.

تورجاش (torjā́š) نر.م. يو ډول بوټی دی.

تورځن (turzán) نر.م. و گ.: تورزن.

تورځونډی (torǰun ḍə́y) نر.م. ترغوټ، ښېښې، ښېښه، غرنی سابه چې پاڼه خوړل کېږي.

تورڅنگلی (torcangə́lay) نـر.م. باطل څواک، باطل قوت.

تورخوټی (torxwaṭáy) ص.نر.م. ۱) تورگونی، ايندکی؛ ۲) زلموټی، ځوانې ته رسېدونکی.

تورخېل (torxél) نـر.م. ۱) د پښتنو ديوه واړه خېل نوم دی؛ ۲) غلام، مريی.

تورخېله (torxéla) ښځ.م. مينځه.

توردرياب (tordaryā́b) نر.م. لوی بحر، سمندر.

توردلی (tordaláy) نر.م. ۱) يو ډول توره مرغی ده؛ ۲) يو ډول شينکی.

توړړی (torṛə́y) ښځ.م. تړی، گناهکار، يو توره مرغی ده چې سپينه لکی لري.

تورزاغ (torzā́ǧ) نر.م. ۱) تورکـارگه، ورروغ، تور کارغه؛ ۲) رقيب، غماز.

تور زړی (torzə́ṛay) ص. نر.م. غوسه ناک، کينه کښ، په زړه تور.

تورزن (torzán) ص. نر.م. ۱) تـوريالی، زړور، د تورې مېړنی؛ ۲) په ملنډو دارن ته وايي.

تورزن توب (turzantób) نر.م. توريالیتوب، زړورتوب، مېړنتوب، مېړانه.

تورږيری (torẓíray) نر.م. د تورې ږيرې خاوند.

تور سترگک (torstərgák) نـر.م. د شاهين په څېر يو تور سترگی مرغه دی.

تـورسر (torsár) ص. نـر.م. ۱) هغه چې د سر وېښتان يې تور وي؛ ۲) الوڅ سر، سرتور.

تورسرکه (torsaráka) ښځ.م. کارغـه، شـېښی، نظرمـاتې، هغه توته يا کتوه چې د سرغيږ دارولو ته يې د فصل په منځ کې ځوروندوي.

تورسرې (torsaré) ښځ.م. ۱) ښـځه، سياه‌سر؛ ۲) کونډه، سرتوره؛ ۳) هغه ښـځه چې تيکری او زړوکی يې پر سر نه وي.

تورسکاڼ (torskā́ṇ) ص. نر.م. ۱) توررنگی، تور بخن، تور وشمه،؛ ۲) تور آس.

تور سورن (torsūrán) نر.م. تور سوربخن اس.

تور سوی (torsə́way) ص. نر.م. سـوی سکـرر، گرد سره سوی، بېخي سوي، تک تور سوی.

تورشاتگ (toršātág) ا.م. تـوره ارتجـاع، هغه ارتجاع چې له گروهې (عقيدې) سرچينه اخلي.

تور شان (toršā́n) ص. نـر.م.ج. توربخـن، تور بخوند، توررنگی، تور غوندې.

تور ښوری (torṣuráy) نـر.م. ښورکی، ښـورې، يو ډول بوټی.

تورغر (torǧár) نر.م. ۱) تـوررنگی غـر؛ ۲) لـه تکليف او کړاو ډکه ډ ک کـار؛ ۳) دغـرو برا لړی؛ ٤) سياه کوه.

تور غړی (torǧə́ṛay) نـر.م. (ج. تورغړې) مت، له څنگلي څخه پورتنی برخه.

تور غوجير (torǧujír) نر.م. غوربجه، غوجېرا، يو ډول ژېړ گلی غرنی بوټی دی.

تور غوړ (torǧwáṛ) نـر.م. تور تېل، د شړشمو تېل.

تور غوږی (torǧwáẓay) نر.م. (ج. تور غوږې) ۱) پيشپړانگ، سارايي پيشي؛ ۲) ص. نر.م. کم عقله، ناپوه؛ ۳) سپين سترگی.

تور غونډان (torǧundā́n) نـر.م. يـو ډول تور انگور دي چې دانې يې غټې وي.

تور ک (torák) نر.م ۱) د تو یک پېچتاو؛ ۲) د پیازو او نورو ترکارۍ وا ړه وا ړه پټي، کهاری، ادی، تیره ګی.
تور کاری (tor kā́ray) ص.م. بدورده، بد کاری، درغلی، جعلکار.
تور کډهل (torkaḍhál) نر.م. تور کوهی، تور زندان، سیاه چاه، سیاه چال، تورګدهل.
تور کراړو (torkrā́ṛo) ښځ.م. ګونګټ، غوځاړی، تورګونګټ.
تور کړی (torkə́ṛay) ص. نر.م. ۱) تور رنګ ورکړی؛ ۲) بدنام کړی، په تومت نیولی.
تور کش (torkáṣ) نر.م. تور جال، دمرغیو د نیولو یو ډول جال.
تور کښ (tūrkáṣ) نر.م. ۱) ایستلې توره؛ ۲) پخوانی عسکر ته وایه؛ ۳) جنګیالی.
تور کښي (turkaṣí) ا. سرتېري، جنګیالیتوب، سربازي، عسکري.
تور کنی (torkaṇáy) نر.م. تور لوی، تورکونی، تورکی، د لوګي خیری، تول شوي لوګي.
تور کوری (torkwáray) نر.م. کورنۍ، یو ډول غرنی بوټی دی چې خوندوري دانې کوي.
تور کونی (torkwánay) ص.نر.م. ۱) تور غوټی، ایندکی، تور رنګی؛ ۲) بدمخی، سپین سترګی ۳) نر.م. تور لوی، تورکی، جمع شوی لوګی.
تور که (toráka) ښځ.م. شامتوره، شامتورې، کامچره، یو ډول مرغی ده.
تور کی (torkáy) نر.م. ۱) حرف؛ ۲) تورشان؛ ۳) د تور اسم تصغیر؛ ٤) شیشی، ساختګي توره مرغی چې د شامتورو د نیولو لپاره په ونه کې اېښودله کېږي؛ ٥) دغنمو یا اوربشو هغه وږی چې د مرض له لامله تور اوښتی وي.

تورګاړ (torgā́ṛ) نر.م. ۱) اشخار؛ ۲) هغه ځای یا سیمه چې تورګانې پکې پیدا کېږي.
تورګړدی (torgaṛdáy) نر.م. د وریښمو یو ډول کښېده (خامک) ده.
تورګل (torgwál) نر.م. ۱) هغه ګل چې رنګ یې تور وي؛ ۲) نرینه نوم.
تورلال (torlā́l) نر.م. یو ډول تور انګور دی.
تورلحد (torlahád) نر.م. قبر، ګور، لحد، په قبر کې د مړي اېښودلو ځای.
تورلشی (torlaṣ́áy) نر.م. تورلکشی، یو ډول غنم دي، چې د وږي لشه یې توره ده.
تورلګاو (torrlagā́w) ص.م. تورلګوونکی، تور تپوونکی، تومتګر، مفتري.
تورلګاوی (torlagāwáy) ا. تور لګونه، تور تپنه، تور تړل.
تورلمی (torlámay) نر.م. ۱) غسه، ګورکښ، ورلتی، هغه څناور چې نوی مړی له قبر څخه راباسي؛ ۲) جفتک، دله خفک.
تورلمی زېړن (torlamayzə ṛán) نر.م. هغه اس چې زنګنونه یې تور وي.
تورلېمه (torlemá) نر.م.ج. توري سترګې.
تورم (tawarrum) نرم. و.ګ. انفلاسیون.
تورماښام (tormāṣā́m) نر.م. ۱) تیاره ماښام؛ ۲) اړی ګړی.
تورمخکه (tormaxáka) ښځ.م. الهو، شین غوښتل، د باران د پرله پسې اورښت د درېدو لپاره د کلي کوچنیان یوه تورمخې ښځه چې جوړه کړي او کور په کور ګرځي له خلکو څخه شیان ټولوي او خدای ته زاری کوي.
تور مخی (tormáxay) ص. نر.م. ۱) مخ توری؛ ۲) ګناهکار؛ ۳) شرمنده؛ ٤) غماز، شیطان.

تورن[1] (torán) ص. نر.م. ۱) تور، تور غوندې؛ ۲) تومتي، متهم.

تورن[2] (tūrán) نر.م. تولی مشر، هغه منصبوال چې په رتبه کې له لومړي بريدمن څخه پورته او له جګتورن څخه ټيټ وي.

تورنج (turánj) نر.م. (ج. تورنجان) و.ګ. ترنج.

تورن جنرال (tūranganrál) نر.م. د قول اردو د جنرالۍ درېيمه پوړۍ، درېيم فرقه مشر، سرلښکر.

تورنګړی (torangṛáy) ص. نر.م. تورړنګی، توربخن، توروشمه، تورروزمه، توربخوند.

توروالی (torwāláy) نر.م. ۱) تورړنګ، د رنګ تورېدنه؛ ۲) بدنامي، تومت، اتهام.

توروانجه (torwānjá) ښځ.م.ج. سياه دانه.

تورول (torawál) مص. مت. ۱) تورول، وېرول، ډارول؛ ۲) تورړنګ ورکول؛ ۲) بدنامول.

تورولی (torawálay) ف. نر.م. (ج. تورولي) ۱) وېرولی، ډارولی؛ ۲) پارولی، کتولی.

توره[1] (tūra) ښځ.م. (ج. تورې) ۱) يو ډول اوسپنيزه وسله ده؛ ۲) زړورتيا، مېړنتوب.

توره[2] (tóra) ص. ښځ.م. (ج. تورې) ۱) د تور مؤنثه صيغه؛ ۲) ماته پيسه؛ ۳) نوې اړول شوې ځمکه؛ ٤) اجوره، مزد ؛ ۵) ښځ.م. په يوناني طب کې د سودايي مادې نوم؛ ٦) د قامي لښکر غونډه؛ ۷) دښمني؛ ۸) د ګاونډيانو د واده په وخت کې د ملک برخه کول او په بدل کې يې د ناوې لپاره ټيکری يا جامې جوړول؛ ۹) تومت، اتهام؛ ۱۰) وړوکی کلی، د کوچيانو مېنه.

توره انا (toraaná) ښځ.م. بېښته، تورانګه، يو ډول توره مرغۍ ده.

توره بډه (torabáḍa) ښځ.م. تورتم، توره تياره، ترږمی، تروږمی، توره تاريکه.

توره بلا (torabalā́) ښځ.م. ۱) غټ مصيبت، لويه بلا؛ ۲) مج. کنجکاو، متجسس، مبتکر.

توره پاڼه (torapā́ṇa) ښځ.م. بنفشه، يو ډول بوټی دی چې ارغواني رنګه ګل لري.

توره پاڼی (torapā́ṇay) نر.م. شوخورک، يو بوټی دی چې د شولو د بوزغلي قويتوب لپاره له تخم شيندلو نه مخکې په ځمکه کې ښخېږي.

توره تبه (toratába) ښځ.م. لويه تبه، وچکی، محرقه، ترټکي، تبګی.

توره تبی (toratabáy) مص. ښځ.م. ۱) توره تښنده، توره کنده؛ ۲) ړند، تپه توره.

توره تتی (toratatáy) ښځ.م. بلبله، عندليب، يو ښه اواز لرونکې توره مرغۍ ده.

توره تياره (toraṭyārá) ښځ.م. ۱) تپه تياره، تورتپ، تورتم؛ ۲) اړی ګړی.

توره تېښته (torateṣ́ta) ښځ.م. سخته کرکه، ډېر نفرت، سخت بد راتلل.

توره ټوخله (toraṭūxála) ښځ.م. توره غاړه، شنه ټوخله، لويه ټوخلې، پوخلې.

توره څله (toracılá) ښځ.م. غوړه څله، د ژمي څله، هغه څله چې په سپينه څله پسې راځي.

توره څوکه (toracūka) ښځ.م. د غره جګ سر، د غره جګه څوکه، د غره تور سر.

توره دربله (toradarbılá) ښځ.م. توره تياره، توره دربه، تکه توره تاريکه، تپه تياره.

توره دړه (toradáṛa) ښځ.م. توره تخته، د ښوونځيو په ټولګيو کې د ليکلو تخته.

توره شپه (torašpá) ښځ.م. ۱) تياره شپه؛ ۲) اړی ګړی؛ ۳) د غم شپه، د انتظار شپه.

توره شمه (torašamá) ښځ.م. (ج. تورې شمې) توره کېږدی، توره خېمه.

توره کجله (torakajála) ښځ.م توره خړه چرچنه، توره چوغکه، کېټوولهٔ.

توره لښته (toraláșta) ښځ.م. د الو بالو په شهر یوه ونه ده چې له میوې نه یې شیرخشت جوړوي

توره مرغه (toramarǧá) ښځ.م. وژه، غوژه، یو ډول وابنه دي.

توره وښکه (torawácka) ښځ. م. ١) دغوانانو یو ډول لوبه ده ؛ ٢) تورې وښکې، تورممیز.

توره وښکۍ (torawáckay) ښځ.م. توره اربره.

توری (tóray) نر.م. (ج. توري) ١) حرف، تکی؛ ٢) بیا. طحال، د انسان یو داخلي غړی دی ؛ ٣) ص. نر.م. تور پوستی؛ ٤) د تور د تصغیر نوم؛ ٥) نرم. د پښتنو یوه قبیله ده چې په کورمه او پاړاچنار کې مېشته ده؛ ٦) سورنی، سرنا ؛ ٧) اندېری ٨) دشېخ ملي ددوترد وېش اخیري مقیاس؛ ٩) کاسیره، دروېی ځلېږویشتمه برخه

تورۍ (toráy) ښځ.م. ج. تری، یو ډول سابه دي.

توري (towarí) نر.ج. ١) کډه، د کور سامان، کور لوښي؛ ٢) تورکې، د خط کښلو تور رنګ.

تورې (túre) ښځ.م. چغه، چیغه، چغې، کورې، د سپې د شړلو اواز.

توریالی (turyāláy) ص.نر.م. مېړنی، توروزن، بهادر، د تورې مېړنی.

توریالیتوب (turyālitób) نر.م. مېړنتوب، بهادري، تکړه توب، تورزن والی.

توریانۍ (turyānáy) ښځ.م. توتکرکی، توتکری، خرڅکه، د بارانه مرغی.

تورې اوبه (toreobá) ښځ. م. ١) کاږي درياب، په سمندر یوې د اندیمان جزیرې چې انګریزانو بندیان په کې ساتل؛ ٢) بحر، سمندر؛ ٣) په پکتیا ولایت کې د یوې سیمې نوم.

توري اوډ (tor iọ́d) توري اوډونکی، حروفچین.

توري اوډون (toriodū́n) ا. توري اوډونه، حروفچیني.

تورې ایکۍ (toreikáy) ښځ.ج. ماتې، تورې پیسې، ماتې پیسې، وړې پیسې.

تورې تپې (toretapé) ښځ.م. ١) توري تربې، زاري؛ ٢) تګی برګی، تګې برګې.

تورې تیارې (toretyāré) ښځ.ج. ١) ډېرې تیارې تور تپ؛ ٢) بد نصیبي، بدمرغي.

تورې خاورې (torexāwré) ښځ.م. ١) سپېرې خاورې، خړې خاورې؛ ٢) قبر، ګور.

تورید (towríd) نر.م. راوړنه، راوړل، واردونه، واردول، راوړه.

تورېدل (toredә́l) مص. ل. ١) تور رنګ ورکول کېدل، رنګ تورېدل؛ ٢) بدنامېدل، تومتي کېدل؛ ٣) کرکه پیدا کېدل؛ ٤) شرمنده کېدل؛ ٥) ترېدل، ترهېدل، دارېدل.

توریدول (tawridawә́l) مص. مت. واردول. و ګ. : تورید.

توریز چاپ (torizčā́p) حروفي چاپ.

تورېزی (towrezáy) نر.م. یو ډول مرغه دی.

توړ (toṛ) ق. تراخېره، ترپایه، ترختمه.

توړشک (toṛšák) نر.م. پېغور، تانه، طعنه.

توړی (toṛáy) ص. نر.م. و ګ. ترتړی.

توړۍ (toṛay) ښځ.م. ١) ترور، د مور خور، خاله؛ ٢) مشرې ښځې ته د درناوي لقب.

توړېزی (toṛezáy) نر.م. ترور زی، د ترور زوی، دخاله زوی، د توړۍ زوی.

توزن (tuzán) ص. نر.م. ١) تیزن؛ ٢) ډارن.

توزنه هیله (tozanahíla) ښځ.م. بېځایه هیله؛ پوچ امید چې سپېتانه پکې وي.

توزی (tozáy) نـر.م. ۱) هـغـه پنډ توکـر چې د کېږدۍ پر سر یې ګنډي؛ ۲) یوه خځنده ده.

توزیز (tozíz) ا. اړه تړه، بندوبس، چاره، تابیا.

توزیع (tawzíʿ) ښځ.م. وېشنه، تقسیمونه، برخې برخې کونه، ونډ ونډ کونه.

توژنه (tožána) ښځ.م. چمـن، شـنېلې، د یـو ډول وښو نوم دی.

توږاند (tožánd) ص. توږونکی، کنده کار، حکاک.

توږل (tožál) مـص. مت. ۱) تراشـل، رنده کـول؛ ۲) پاکول؛ ۳) مښل، لګول.

توږلې (tožále) ښـځ. ج. ۱) توتنـکي، پـتـرکي؛ ۲) د توږلې ښځمنه بنه.

توږند (tožánd) نر.م. رنده، تراش، توږنی، خراد.

توږندی (tozanday) نر.م. رنده، تراش، توږی.

توږنه (tozána) ښځ.م. تراشنه، رنده کونه، توږنګ.

توږون (tozún) نر.م. تراش، حک.

توږونی (tozúnay) نـر.م. رمبی، د ختې توږنې رمبی، پخسه تراش، ګلبُر، ختتوږونی.

توږۍ (tozáy) ښځ.م. رنده، توږندۍ، تراش.

توبس[1] (tus) نـر.م. ۱) څـوس، څوسـماري، پته لګونه؛ ۲) د پرو توس؛ ۳) یـو ډول نرمه، نازکه او ډولي شړۍ یا کمپله.

توس[2] (taws) نر.م ۱) ګرمي، تاو، د بدن دننۍ تودوخه زیاتېدنه؛ ۲) قار، دباو.

توسط (tawasút) ق. په وسیله، په ذریعه.

توسعه (tawsiʿa) ښـځ.م. پراخـتـیا، ارتـوالی، پراخوالی، وسعت، انکشاف.

توسل (tawasúl) نـر.م. وسـیله مـوندنه، وسیله کول، اړیکه پیدا کونه، ځان نږدې کونه.

توسن[1] (tawsán) نر.م. سرکش اس، یاغي اس.

توسن[2] (tosán) نر.م. سبب، وجه.

توسن[3] (túsan) ص. نـر.م. ۱) څـونسن (سپی)، بیمار (سپی)؛ ۲) وږوسترګی (سړی)، حریص.

توسنپېر (tosanpér) ګر. علتیه حالت.

توسنتړوییکی (tosanṭarwayíkay) ګر. سببي یا علتي ربط.

توسند (tawsánd) ص. نر.م. ۱) له تندې او ګرمۍ نه سوی الوی؛ ۲) توده او وچه میره یا سیمه.

توسنتوب (tawsantób) نـر.م. ۱) ګـرمېدنه، تودېدنه؛ ۲) ژرژر وچېدنه او تږې کېدنه.

توسنغونډله (tosanǧanḍlá) ګر. علتیه جمله، سببي جمله.

توسنکړ (tosankáṛ) ګر. علتیه یا علي فعل.

توسنوالی (tawsanwálay) نر.م. ډېر تاو، زیاته ګرمي، ډېره تودوخه، توسندوالی.

توسنوییکی (tosanwayíkay) ګر. علتیه ادات، د علت حرف.

توسول[1] (tawsawál) مص. مت. پرسول.

توسول[2] (tusawál) مص. مت. ۱) یو څه ته د چا مینه او ډېره لېوالتیا پیدا کـول؛ ۲) ترسول؛ ۳) قارول؛ ٤) څورول، کړول.

توسولی (tusawálay) مف. نـر. م. ۱) هیله من کړی، شوقمن کړی، ارزومن کړی، په تمه کړی؛ ۲) په یوه شي پسې کړولی، زوکلولی.

توسه (tosá) ښځ.م. وسیله، سبب، علت، ذریعه.

توسېدل[1] (tusedál) مص. ل. ۱) تېـېدل، په لته کې کېدل (سپی)، کړېدل؛ ۲) زوکلېدل.

توسېدل[2] (tawsedál) مـص. ل. ۱) ترسـېدل، ګبعې نیول/اخیستل؛ یوه شي ته لېوال کېدل؛ ۲) دغـوا شیدې په غـولانځـه کې یا د محد شـیدې په تي کې پاتې کېدل، د هغه پړسېدل او کلکېدل.

توسیع (tawsī́ʿ) ښځ.م. ۱) پراخې، ارتوالی؛ ۲) ارتونه، پراخونه.

توش (tawš) نر.م. گرمي، تاو، توږ، توس.

توشدان (tušdā́n) نر.م. قطاروزمه، غاړکی، کمربند، ملاپټه، ملاوستنی، گردنی.

توشک (tošák) نر.م. (ج. توشکونه) نیالی، نالی، گډیله، توشکه، تولایي.

توشل (tawšál) ص. نرم. ۱) رغی، درگ، درگی، رغی یانیته سطحه؛ ۲) تیټ.

توشول (tušawə́l) مص. مت. شکارل، ویشکه کول، پارول، کیشکارل، ښکارل.

توشی (tawšáy) نر.م. (ج. توشي) ۱) لرگین ښانک، پینه، پینکی؛ ۲) هغه میوه چې زوم یې د خپلې ناوې له کوره له ځانه سره راوړي.

توشیح (tawšíh) ښځ.م. ۱) ښکلونه، جوړونه، آراسته کونه؛ ۲) کومه لیکنه په خپل مهر او لاسلیک سره ښکلونه؛ ۳) تړل؛ ٤) بد. شاعر خپل شعر داسې جوړوي چې د شعر د مسریو یا بیتونو د لومړیو توریو په یو ځای کولو کوم نوم، مسری یا کومه جمله لاس ته راشي؛ ٥) حق. د یوه هېواد د مشر په وسیله د هغه قانون لاسلیک چې مقننې غونډې تصویب کړی وي.

توښ[1] (toṣ) ص. نر.م. متوجه، څیر، پام لرونکی، شک، په څو.

توښ[2] (tawṣ, tawaṣ) نر.م. تاو، براس، تپ، بخار، توښم، توخم.

توښه (toṣá) ښځ.م. (ج. توښې) زېرمه، د لارې خرځ، خوری، سفر خرځ، جېب خرځ.

توښی (tawṣáy) ښځ.م. دهوالي تودنی (بخاری).

توصل (tawaṣól) نر.م. یو ځای کېدنه، رسېدنه، وصل کېدنه، جوختېدنه.

توصیف (tawsíf) نر.م. صفت کونه، ستاینه.

توصیه (tawsiyá) ښځ.م (ج. توصیې) سپارښت، نصیحت، پند، لارښودنه.

توضیح (tawzíh) ښځ.م. واضح کونه، څرگندونه، ښکاره کونه، شرح کونه، شرح، بیان.

توطیه (tawtiá) ښځ.م. دسیسه، چل، چاته د ضرر رسولو لپاره پلان جوړونه.

توغ (toğ) نر.م. ۱) بیرغ، جنډه، نښان، ربی؛ ۲) هغه مهلستیا چې د ربیمگري یې د دوو کسو د پخلا کېدو لپاره کوي؛ ۳) توبغ، مرسته.

توغل (toğál) نر.م. جړی، زول، پرلنه پسې باران او واوره.

توغم (toğám) نر.م. زین پوښ، خولهوچ (عرقگیر)، ارغگیر، ترزین لاندې لمڅی.

توغمه (tuğmá) ښځ.م. قهر، خوشکه، غضب.

توغمه ناک (tuğmanā́k) ص. نر.م. قهرجن، غوسه ناک، پرغزناک، قارجن.

توغندی (tūğandáy) نر.م. راکټ.

توغول (tūğawə́l) مص. مت. ۱) یو شی په پټه وړل؛ ۲) څه شی پر ځمکه باندې په زور سره غورځول؛ ۳) غورځول، شړل، ویشتل.

توغه (toğá) نر.م. تاغو، تاغه، تاخ، یو ډول ونه چې لرگي یې کلک او دانه یې خوړه ده.

توغه (toğá) ښځ.م. ۱) کفاره، بدله، عوض؛ ۲) یو ډول ونه ده چې توره یا زېړه میوه لري.

توغېدل (tuğedə́l) مص.ل. ۱) یو شی په غلا یوړ ددې ته کېدل؛ ۲) په غلا تلل.

توفیق (tawfíq) نر.م ۱) توان، طاقت؛ ۲) هدایت، لارښودنه؛ ۳) بریالیتوب، موفقیت.

توقع (tawaqóʿ) ښځ.م. ۱) تمه، امید، هیله، غوښتنه، آرزو؛ ۲) باور، اعتماد.

توقف (tawaqóf) نر.م. ۱) ایساریدنه، تالېدنه، ځنډېدنه؛ ۲) صبر، معطلي، ډيل، وقفه.

توقیع (tawqíʕ) ص.نسر.م. ۱) پر کوم شه نښان اېښودنه، د فرمان یا کوم لیک لاسلیکونه؛ ۲) د پاچا لاسلیک، فرمان او طغری؛ ۳) خ. ثلث لیک ته ورته لیک دی.

توقیف (tawqíf) نسر.م ۱) ستنونه، درونه، تالونه؛ ۲) بندي کونه، کښېنونه، ضبطونه.

تو ک[1] (tok) نر.م. ۱) نسل، نژاد، د توکم مخفف شکل؛ ۲) ډول، قسم، تو گ، شی ځیز.

تو ک[2] (tuk) نر.م. لاړې، توکانې، وېژگې.

توکارل (tokārə́l) مص.مت. سپی توتو کول، سپی رابلل، سپی را کوچول.

توکانۍ (tukāṇə́y) ښځ.م. ۱) توکنۍ، توکدانۍ، تف دانۍ ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توکانی (tukā́ṇay) نر.م. خراشکی، گلورېی، خرپ، ارخشی، خراچکی.

توکرکی (tukárkay) نسر.م. تکرکی، توکری، کوډری، تیکری، د خاورین لوښي توته.

توکل[1] (tawakól) نسر.م. ۱) په خدای(ج) تکیه، د خدای په هیله کېدل؛ ۲) نیت، اراده، پیل.

توکل[2] (tokál) نر.م. دارن او کمزوري سپي.

توکل[3] (tūkə́l) مص. مت. لاړې توکول.

توکلي (tawakulí) ص. نب. ۱) په ځان اعتباري، داده؛ ۲) ځېږیالی، د ارادې خاوند؛ ۳) په خدای(ج) باور او تکیه لرونکی؛ ٤) تصادفي، اتفاقي.

توکلی (tukə́lay) مف.نر.م. دخولې لاړې توکړې.

توکم (tūkə́m) نسر.م. (ج. توکمونه) نسل، نژاد، ټبر، قوم، پښه.

توکمیز (tūkamíz) نر.م.ج. د توکم اړوند، نژادي.

توکنۍ (tukaṇə́y) ښځ.م. وگ. توکانۍ.

توکني (tukaṇí) ص. نسر.م.ج. بېهوده، فضول، چټي، عبث.

توکول (tukawə́l) مص. مت. لاړې توکل.

توکوونی (tukawū́n ay) نسر.م. تکی، تیکله، تیکلی، ځکی، کلچه، تیکلی.

توکه[1] (tóka) ښځ.م. ۱) توقه، شپېتۍ، د جوارو بې دانو وږی؛ ۲) قسم، توگه، ډول، توکی، تو گ.

توکه[2] (túka) ښځ.م. ۱) گټه، فایده؛ ۲) د توکولو د مطلق امر صیغه.

توکی (tókay) نر.م ۱) قسم، ډول؛ ۲) برخه، ونډه.

توکي توکي (tokí-tokí) ص.نسر.ج. ۱) رازراز، ډول ډول؛ ۲) برخې برخې، ونډې ونډې.

توکېدل (tukedə́l) مص.ل. لاړې توکېدل.

توکیز (tokíz) ص. د توک (توکي) یا مادې اړوند.

توکیزوال (tokizwā́l) ص. ماده پال، ماده پرست، ماتریالیست.

توکیزواله (tokizwā́la) ا. ماده پالنه، ماده گرايي، ماتریالیزم.

توگه (tóga) ښځ.م. (ج. توگې) ۱) ډول، ذریعه، وسیله؛ ۲) قاعده، اصول، طرز.

توگی (tógay) نسر.م. (ج. توگي) ۱) جته، کتار، صف؛ ۲) خرگی، کوتی، دخرې بچی.

تول[1] (tol) ص.نر.م ۱) انډول سیال، مخی، ساری، کفو؛ ۲) نر.م. وزن، تلنه.

تول[2] (tūl) نر.م ۱) فصل، کرونده، کرنه؛ ۲) پټی، د کرځمکه؛ ۳) بن، باغ؛ ٤) پالېز؛ ٥) ټیل، د مرغیو منظم تگ؛ ٦) یو ډول توکر.

تولان (tulā́n) نسر.م. ۱) تولاند، د زړکې تگ؛ ۲) په ناز تلل، په مکیز تلل، ټیل وهل.

تولايي (tulāyí) ښځ.م. نالي، نيالي، توشک.

تولباړه (tulbāṛa) ا. مالي تولاړ (تېکس)، ابرتولاړ، ماليه پرعايد.

تولپک (tolpák) نر.م. وسو، جميا، تورپک، جمامه، د شرشم په شهر يو نبات دی.

تولپېر (tulpér) (گر.) اضافي حالت.

تولترنګ (tultaṛáng) (گر.) اضافي (لغوي يا نحوي) ترکيب.

تولتک (tolták) نر.م. (ج. تولتکونه) پرستنه، شپرک، پرستن، کنزر، تلتک.

تول تول (twáltwál) ص. نر.م.ج. توټې توټې، توکړې توکړې، ځيرې ځيرې.

تولد (tawalód) نر.م. (ج. تولدونه) زېږېدنه، پيدا کېدنه، زوکړه، شونه.

تولک (tolák) نر.م. تروکی، ترووکی، يو ډول تروه خونده سابه دي.

تولکه (tuláka) ښځ.م. ۱) تولی، د ژېړو شپېلی، شپېلی، ټوله، نی؛ ۲) هغه ښکاري مرغه چې په لومړی کوريز کې يې نيمې ښکې توی شي.

تولګر (tolgár) فا.نر.م. ۱) تول کوونکی، وزن کوونکی، دړوايي؛ ۲) نرخي، تولګرندی.

تولګرندی (tolgránday) ص. تولګر، نرخي، نياومن (قاضي)، حکم.

تولمشر (tolmaṡár) ا. د تول (ماليې) مشر، مستوفي

تولند (tulánd) فا.نر.م. ۱) تيل کوونکی، تيل وهونکی، رغړېدونکی؛ ۲) مايل، محور.

تولنوم (tulnúm) (گر.) مضاف نوم.

تولنومځری (tulnūmjə́ray) گر. ملکي ضمير، اضافي ضمير.

تولنومی (tulnúmay) گر. مضاف اليه.

تولوال (tūlwā́l) شتمن، شبتن، د ملکيت خاوند.

تولوالي (tūlwālí) ا. شبتنوالی، دارايي، شتمني.

تولول[۱] (tulawə́l) مص.مت. ۱) څرخ ورکول؛ ۲) رغړول، تيلول، ګرړي کول، کولول.

تولول[۲] (tolawə́l) مص.مت. تول کول، وزن کول، تلل، پيودل.

تولونج (tulwánj) ا. تول بدلون، د وزن بدلون (په شعر کې).

توله (tolá) ښځ.م. ۱) تول، دولس ماشې، د يوه وزن نوم؛ ۲) موازنه، انډولتوب.

تولی[۱] (toláy) ښځ.م. ۱) کنده، د وربښمو يا زرو تللو کوچنی تله؛ ۲) د شولو ښخ.

تولی[۲] (tūláy) ښځ.م. ۱) دودکښ، د تاوخانې دودکښ؛ ۲) پوچ شوی کارتوس؛ ۳) يو ډول وابښه؛ ٤) وګ. تولکه؛ ٥) پياله.

تولی (tūláy) نر.م. ۱) دورمه، کړکی، دروی، نی؛ ۲) ځواني، قد او قامت؛ ۳) د توپک دروی.

توليد (tawlíd) نر.م (ج. توليدات) منځ ته راوړنه، پيدا کونه، زېږونه، حاصلونه.

تولېدل[۱] (tūledə́l) مص. ل. ۱) څرخېدل؛ ۲) رغړېدل، لغړېدل، ګرړېدل، کولېدل.

تولېدل[۲] (toledə́l) مص.ل وزن کېدل، تلل کېدل.

توليدول (tawlidawə́l) مص. مت. منځ ته راوړل، پيدا کول، زېږول، حاصلول.

توليدي (tawlīdí) ص. نسب. ۱) د زوکړې؛ ۲) د توليد، د منځ ته راوړو، د حاصل.

توليه (tawlya) ښځ.م. مخپاک، ځانپاک.

تومار (tumā́r) نر.م. ۱) خاربښت، تخور، تخمار؛ ۲) طومار، کوری، پرېږه او اوږده ليکنه چې د کتاب او يا صحيفې په ډول وي.

توماندار (tumāndā́r) نر.م. د بلوڅو د قبيلوي مشر لقب دی.

تومبار (tumbā́r) نر.م. پارونه، لمسونه.

تومبسکه (tumbáska) ښځ.م. اوچته څمکه، لوړه ځمکه، دومبسکه.

تومبل (tombə́l) مص. مت. مالوچ په ډانډس وهل، مالوچ ډانډس کول، تومبیا کول.

تومبۍ (tombə́y) ښځ.م. اوکرانۍ، اخور، پاخور.

تومبیا (tombyā́) ښځ.م. پاک شوي مالوچ، ډانډس شوي مالوچ.

تومت (tomát) نر.م. تور، تورلگونه، ، بدنامونه.

تومري (tumrí) ښځ.م. مو. تمري، تومري، دون، دغزل، قوالي او خیال په څېر یو طرز دي.

تومله (tómla) ښځ.م. تونه، تومنه، تېمنه، موره، دمستو جوړولو تومنه.

تومن (tumán) نر.م. ۱) تومڼ، تړم؛ ۲) داشخار بوټی؛ ۳) تومان، د شلو روپو سکه؛ ٤) تولی، گوند، عزیزولي؛ ٥) قبیله، تپه، طایفه، ډېرۍ، مېنه؛ ٦) دکروندي تخم، دکرغله.

تومڼ (tomáṇ) ص. نر.م. ج. تړم، شیرگرم، تومن.

تومڼی (tomáṇay) ص.نر.م. و گ: تومن؛ لږغوندې تود، شیرگرم، تومڼ.

تومه (tomá) ښځ.م. ۱) دیوه شي تېل؛ ۲) مایه، تومنه؛ ۳) د ښکاري مرغانو خواړه؛ ٤) غوړه مړی، غوړه گېه.

تومېدل (tomedə́l) مص. ل ۱) تخرېد، توخرېدل، په خارښت راتلل؛ ۲) تومنه کېدل، خمیره کېدل.

تون[1] (tūn) نر.م. ۱) مکاني وروستاړی؛ ۲) وطن، مېنه، د اوسېدو ځای؛ ۳) یوه غرنۍ ونه.

تون[2] (twan) نر.م. کوډی، کوډله، جونگړه.

تون[3] (ton) نر.م. و گ.: تون.

تونبړی (tonbṛáy) ښځ.م. هغه کدو چې پاړوگر بین ورڅخه جوړېږي.

تونبیا (tonbyā́) ښځ.م. ۱) سپنسی، د پنبې نخ، د پنبې تار؛ ۲) د مالوچو پاکونه.

تونپېر (tunpér) گر. مکاني حالت.

توند (tund) ص. نر.م.ج. ۱) تېز، چټک، چالاک؛ ۲) مرچ لرونکی خواړه.

توندلاری (tondlā́ray) ص. د توند او سخت دریغ خاوند، سخت دریغی.

تونده (tundá) ښځ.م. ۱) د وچې ضد، لمده مړی، لنده ډوډۍ، غوړه مړی؛ ۲) دښمني.

تونس (tawns) نر.م. غوسه، خوشکه، قهر، کاږ، غضب.

تونگ[1] (tong) نر.م. ۱) گډوډ، تیت و پرک؛ ۲) دغلې گدام؛ ۳ خاورینه کوزه یا صراحي.

تونگ[2] (tawáng) نر.م ۱) پیتار، د ښځو د کالیو ساتلو توکری؛ ۲) د تناره د ډوډۍ ایښودلو تخته.

تونگه (tónga) ښځ.م. پېغله نجلۍ، ځوانه جنۍ.

تونگی (tongáy) نر.م. (ج. تونگي) ۱) له مزري یا کرکې څخه جوړه شوې وړوکې صندوقچه؛ ۲) جیلغ، څملانگې.

تونل (tunál) نر.م. په غره او یا تر ځمکې لاندې ایستل شوې سورۍ لارې.

توني (tunī́) (گر.) مکاني.

تونه[1] (tuṇá) ښځ. م. (ج. تونې) څېره، بڼه، قد، قیافه، قواره، موشاده.

تونه[2] (táwṇa) ښځ.م. توپ بازي، گېن بازي.

تونۍ (tawṇáy) ښځ.م. ۱) الماری، ته ورته لوی صندوق؛ ۲) غرفه، د غرفې دوکان.

توول (towál) مص. مت. و گ. تویول.

تــوولی (towálay) مف. نر.م. توی کړی، تل کړی، بیولی، تویولی.

توه(۱) (towá) ښځ.م. گاره، کوونې، په لوښې کې د شیدو او پېروي لاندې پاتې شوې برخه، جوغړې، جوغړي، دوغل.

توه(۲) (táwa) ښځ.م. د ځمکې کچه پوله یا برید.

توه(۳) (twa) ښځ.م ۱) شاتوت، د توت ونه؛ ۲) خوند.

توهر (tohár) نر.م. د زقوم بوټی.

توه کی (tawakáy) ښځ.م. توده تیږه، تود کاڼی، د ماشومانو یوه لوبه ده.

توهم (tawahóm) نر.م. ۱) وسواس، اندېښنه، وهم، واهمه؛ ۲) گومان، شک.

توهین (tawhín) نر.م. سپکاوی، بې حرمتي، بې عزتي.

توی(۱) (táway) نر.م. د وزو رمه، د بزو کندک.

توی(۲) (toy) نر.م. ۱) تې، سېلاب، نهز؛ ۲) خوړ، شپله؛ ۳) توی شوی؛ ٤) عبث؛ ٥) واده، ورا.

توی (taw´áy) ښځ.م. ۱) تبی؛ ۲) وروکې کړایي.

تویالکه (toyālká) ښځ.م. (ج. تویالکې) دېگ، دېگی، دېکچې.

تویاند (toyā́nd) ص. تویوونکی، تویگر، ریخته گر، ویلې فلز په کالب کې اچوونکی.

تویانه (toyāná) ا. تویښت، ریخته گري.

توېند (toyánd) ص. نر.م. تویېدونکی، رژند، رژېدونکی، تلېدونکی، د وړېدونکی.

تویول (toyawə́l) مص.مت. ۱) تودول، تلول؛ ۲) ضایع کول، عبث کول.

تویېدل (toyedə́l) مص.ل. ۱) تلېدل، بیېدل؛ ۲) ضایع کېدل؛ ۳) رژېدل، دوړېدل.

ته (tə) ض. ۱) دمفرد مخاطب ضمیر دی؛ ۲) اد.مف. پورې، تر پورې، د ظرف وییکی؛ ۳) ورته، داسې ادات چې استقامت، لوري او ارتباط ښيي او د بالواسطه مفعول سره راځي.

تهاجم (tahājúm) نر.م. (ج. تهاجمونه) یو پر بل حمله کول؛ یو پر بل پرغل.

تهال (tahā́l) نر.م. تال، لویه تالۍ یا ځانک.

تهان (thān) نر.م. ۱) تان، د توکر توپ؛ ۲) اشپول، اغېل.

تهجد (tahajúd) نر.م. د شپې په منځ او پای کې عبادت کول.

تهخانه (tahxāná) ښځ.م. زېرخانه، زېرزمینې.

تهداب (tahdā́b) نر.م. بنسټ، تاداو، اساس.

تهدید (tahdíd) نر.م. وېرونه، دارونه، پتکه.

تهذیب (tahzíb) نر.م. ۱) پاکول، خالصونه؛ ۲) ښه سلوک؛ ۳) لیاقت، قابلیت، ورتیا.

تهذیبي (tahzibí) ص. نب. د تهذیب، کلتوري، اخلاقي، د مورال، په تهذیب مربوط.

تهلکه (tahluká) ښځ.م. هلاکېدنه، بربادي.

تهمت (tohmát) نر.م. تومت، تور، داغ، الزام.

تهمتي (tohmatí) ص. نب. د تومت؛ تومتي، تورن، بدنام.

تهن (tahán) ص. نر.م. ژور، غوج.

تهنه (tahaná) ښځ.م. ژوروالی، غوجوالی.

تهه (tha) ښځ.م. له، تا، یې ک په پې ک، قت په قت، کت په کت، لا، د توکر سور، د توکر بر.

تهېدل (tahedə́l) مص. ل. رېږدل، رېږدېدل، دگېدل، لړزېدل، ترېدل.

تهیله (tahilá) ښځ.م. تېلی، کڅوړه، خلته، تېله، لویه بوجگی، بوخڅکی.

تهیه (tahyá) ښځ.م. تیارونه، برابرونه، چمتو کونه.

تی (tay) نر.م. ۱) د تي لرونکو حیواناتو هغه غړی چې شیدې په کې تولېږي؛ ۲) و.گ. تا.

تې (te) ښځ.م. ۱) د «ت» توري تلفظ؛ ۲) اد. تري، ورڅخه، ورنه، ورځنې؛ ۳) د «ته» ضمیر او

«یې» مخفف شکل: تې وینې؛ ٤) خور، لګد.

تیا (tyā) ور. د پښتو ژبې یوه وروستاړی چې له صفتونو څخه اسمونه پرځ جوړېږي.

تیاتر (tyātár) نر.م. تې آتر، تېتر، د تماشې ځای، ننداریځ، ننداره، د تماشا دښودلو ځای.

تیاترال (tyātrā́l) ص. نر.م. په تیاتر او نمایش اړوند، د تیاتر، ساختګي.

تیار (tayā́r) ص. نر.م. ۱) آماده، مستعد، چمتو؛ ۲، مکمل، جوړ؛ ۳) تکړه، څوړب؛ ٤) پوخ، بالغ؛ ٥) سنبال، سم، ځان جوړ کړی.

تیارخور (tayārxór) ص. نر.م(ج. تیار خواره) مفت خور، طفیلي.

تیارسئ (tyārsáy) امر. تیار اوسئ. آماده اوسی. عسکري بولی، اماده باش.

تیارول (tayārawə́l) مص. مت. ۱) آماده کول، چمتو کول؛ ۲) جوړول، پخول؛ ۳) غتول، څربول ٤) سنبالول.

تیاره (tyārá) ښځ.م. تاریکي، تورتم.

تیاره خپلواک (tyāraxpəlwā́k) ګر. وروستی خپلواک(واول)، پایخپلواک.

تیاری (tayārā́y) نر.م. ۱) چمتووالی، آماده کېدنه، تیارېدنه؛ ۲) درستوالی، ترتیب؛ ۳) غتوالی، څربېدنه؛ ٤) سنبالېدنه، ډول، سینګارونه.

تیارېدل (tayāredə́l) مص. ل. ۱) آماده کېدل، د کار په کولو راضي کېدل؛ ۲) پخېدل، جوړېدل ۳) غتېدل، څربېدل؛ ٤) سنبالېدل.

تیاسنتریزم (tyāsanṭrizám) نر.م. له خدای (ج) سره مینه، خدای ته توجه.

تیاسوفي (tyāsufí) ښځ.م. عرفان، خدای پېژندنه، الهي حکمت، اشراق، تصوف.

تیالکه (tayālká) ښځ.م. (ج. تیالکې) د خاورو کټو (کټوی، کټوه).

تیالوجي (tyālojí) ښځ.م. خدای (ج) پېژندنه، دینیات، الهیات، الهي حکمت.

تېبون (tebū́n) نر.م. ۱) و.ګ. تیمم؛ ۲) عزم کول.

تیپ (tip) نر.م. (ج. تیپونه) ۱) تولی، د پوځ قطار؛ ۲) تیپ، نمونه، ډول.

تېپچه (tepčá) ښځ.م. کړکری، نمنګی، کیرکیری، هغه آله چې له هغې څخه د ښځینه مېږي اواز ایستل کېږي.

تیت (tit) ص. نر.م. ج. خپور، ګډوډ، خوروور، تیت پرک، شیندل شوی، پرېشانه.

تیتاله (titā́la) ص. نر.م. ج. په ختیځې کلاسیکې موسیقۍ کې د یوه تال نوم دی.

تیتر (titár) نر.م. د زرکې په اندازه یو خړ رنګی یا تور برګ جنګي مرغه دی.

تیترا (titrá) عد. نر.م. و.ګ. تترا.

تیتری (titrā́y) ښځ.م ۱) خرېری، خومبه، دورنګ، ګوځی؛ ۲) دخرېرو اچار.

تیتوالی (titwā́lay) نر.م. ګډوډوالی، خوروور والی، تیت و پرک والی.

تیتول (titawə́l) مص. مت، نوستل، شندل، خورول، ګډوډ کول، شیندل.

تي تي (titi) نر.م. ۱) بیو بیو، د چرګو او چرګوړو د رابللو اواز؛ ۲) کوچنیانو چرګوړي ته وایي.

تیتېدل (titedə́l) مص. مت. ګډوډ کېدل، خوروور کېدل، کرې پرې کېدل، خورېدل.

تېڅاند (tecā́nd) ا. تېڅونکی، تېڅه ګر، برمه کار.

تېڅل (tecə́l) مص. مت. برمه کول، په برمه سوری کول.

تېڅۍ (tecáy) ښځ.م. ښوشنۍ، برغو، گرمټ، برمه، د سوړې کولو آله.

تېغ (tež) نر.م. زغل، غغاسته، منډه.

تېغل (težál) مص. مت. غغلول، په غغاسته کول.

تېخواره (tixwārá) ا.م. هغه کوچنيان چې د يوې مور شودې يې رودلې وي، رضاعي ورونه، رضاعي خويندې)

تېخور (tixór) نر.م. ۱) خاربښت، تخمور؛ ۲) ص. نر.م. دتې رودونکی ماشوم.

تيخورتون (tixortū́n) ا. د تيخورو کوچنيانو پنډغالی، روتون.

تيخورول (tixorawә́l) مص. مت. خاربښتول، تخنول، تخنول، تخرول.

تيخوری (tixóray) ص. نر.م. ۱) تې پورې ماشوم د تی ماشوم؛ ۲) خاربښتي، تخنېدونکی.

تيخورېدل (tixoredә́l) مص. ل. خاربښتېدل، تخنېدل، تخنېدل، تخرېدل.

تېر (ter) ص. نر.م. ۱) پخوانی، مخکنی؛ ۲) لاړ، اوړېدلی؛ ۳) نر.م. دوکه، تېگي.

تير (tir) نر.م. (ج. تيران) ۱) ويشه، بش، شاتير؛ ۲) لاړي، دستک؛ ۳) غشی، ناوک؛ ٤) دغره هغه تېره شوکه چې ونې ونه لري.

تېران (terā́n) نر.م. جايز، روا.

تېرايستل (teriistә́l) مص. مت. غولول، دوکه کول، تېگل، تېرېستل.

تيربلۍ (tirbalә́y) ښځ.م. وزر، نينگاوو، هغه لرگی چې دکور له چت څخه بلې ته راوتلی وي.

تېربوړی (terbuṛáy) نر.م. چارمغز، متک.

تېربوزی (terbū́záy) نر.م. پاره، يو ډول گنډل (گنډون) دي.

تېربه (terába) ښځ.م. ملې، مولې.

تېربېر (terbér) ص. نر.م. ج. ۱) وراندې ورووستو، تېروبېر؛ ۲) چل ول.

تېرسولی (tersū́lay) نر.م. جوته، پاته شوی خواړه، پس خورده، پاته شونی.

تېرغمال (teraǧmā́l) ص. نر.م. ظالم، ظالم کار، تېری کوونکی.

تېرغمل (teraǧmál) نر.م. ظلم، زور، تېرغمی.

تېرغملانه (teraǧamalā́na) ا. و.گ. تېرغمل.

تيرک (tirák) نر.م. د اوسپنې هغه سيخ چې د ژرندې د څرخ له پاسنې برخې سره وصل او د لاندينې پله له سوري څخه پاس وتلی وي.

تيرکښ (tirkáṣ) نر.م. ۱) دکشمشو د ساتلو د کوټې سوري؛ ۲) دمورچې سوري.

تېرکۍ (terkáy) ښځ.م. ښنگل، ښنگله.

تېرگه (tergá) ښځ.م. ۱) تجير، هغه دېوال چې په کورکې د يوې برخې د جلا کولو لپاره پورته شوی وي؛ ۲) هغه تسمه چې روستاری ورباندې تړل کېږي.

تيرلک (tirlák) نر.م. ۱) برچکی، تيزکی، يو کوچنی لرگی دی چې په تلکه باندې راوړي او په هغه کې غوبنه يا د ووړې خسوزې پړدي.

تېرمتی (termatáy) نر.م. تتو، يابو، زوړ آس.

تېرمهال (termahā́l) (گر.) تېره زمانه، تاريخ.

تېرمهال کړ (termahālkáṛ) گر. ماضي فعل.

تېرمهالي (termahālī́) (گر.) د تېرمهال (ماضي) اړوند، تاريخي.

تېرناپای (ternāpā́y) (گر.) د تېرمهال مصدر.

تېرندود (terandód) نر.م. عسکري رسم گذشت، عسکري پرېټ (پرېډ).

تېرنه (terána) ښځ.م. ۱) معافي، عفوه، تېرېدنه، بخښنه؛ ۲) ظلم، زياتي، جبر.

تېرو (terū́) ص. نر.م. ظالم، زياتی کوونکی.
تېرواته (terwā́tə) نر.ج. تېروتنه، خطا کېدنه، غولېدنه، دوکه خوړنه.
تېروار (terwā́r) ق. تېرځل، تېروخت، تېرنوبت.
تېروتل (terwatə́l) مص. ل. غولېدل، دوکه کېدل.
تېروتنه (terwatə́na) ا. ښويېدنه، ختا وتنه، غلطي، اشتباه.
تېروتی (terwə́tay) ص. نر.م. دوکه شوی، خطا وتی، غولېدلی، تېرايستل شوی.
تېروری (terwaráy) نر.م. سپک بار، سپک وری، هغه سامان چې له کوچېدو مخکې کوم ځای ته لېږدول کېږي.
تېرول (terawə́l) مص. مت. ۱) زغمل، پېځل؛ ۲) خوړل، نغړل؛ ۳) بلاړسول؛ ۴) وخت اړول، ۵) تېره کول؛ ۶) زوړ سبق استاد ته لوستل؛ ۷) اړول، پوري ايستل؛ ۸) بخښل.
تېرون ونډه (terunwáṇḍa) ا. د تېرېدو حق، حق العبور.
تېرونی (terū́nay) ص. نر.م. عزيز، گران، زړه ته نيږدې، خپل، خپلوان.
تېرويستنه (terwestə́na) ښځ.م. غولونه، تېگنه.
تېره (téra) ص.نر.م. ۱) تېز (چاکو، تېره، چاړه...) ۲) زوړور، تکړه؛ ۳) چالاک؛ ۴) پوه، هوښيار؛ ۵) ص. ښځ.م. پخوانی، مخکينی؛ ۲) بلاربه؛ ۳) تلې، تللې، لاړه شوې.
تېره توب (terətób) نر.م. ۱) تېزوالی، تېره والی؛ ۲) چالاکي؛ ۳) تکړه توب، تکړه والی؛ ۴) هوښيار توب، هوښيار والی.
تېره شپه (teráš̌pa) ښځ.م. بېگانۍ شپه.
تېرۍ (teráy) ښځ.م. د يېنډې د لوبې د منډې په وخت کې يوه او بل طرف ته پېړونه خوړل.

تېری (teráy) نر.م (ج. تېري) ظلم، زياتی، تجاوز.
تېري (teré) ښځ. ج. تياري، تورتم.
تېرېدل (teredə́l) مص. ل. ۱) تلل، خوړېدل؛ ۲) ځاړېدل؛ ۳) حامله کېدل؛ ۴) زغمل کېدل؛ ۵) نغړل کېدل؛ ۶) مړ کېدل؛ ۷) گذشت کول.
تېرېږه (terez̤á) ښځ.م. ترېږه، يو ډول بوټی دی.
تېريستل (teristə́l) مص. مت. وگ. تېرايستل.
تېری کوونکی (teraykawū́nkay) فا. نر.م. زياتی کوونکی، ظلم کوونکی، متجاوز.
تېز (tez) ص. نر.م.ج. ۱) وندی، چست، چابک؛ ۲) هوښيار، ځيرک؛ ۳) تېره؛ ۴) ژور، عميق.
تيز (tiz) نر.م. ۱) تيز، گوز؛ ۲) وگ. تز.
تېزاب (tezā́b) نر.م. يو ډول تند او سخت مايع ده چې په بدن يا کاليو ولوېږي سوځې يې.
تيز بيز (tizbíz) نر.م. د بېډيو يو ډول لوبه ده.
تيز تيزکو (tiztizakó) ښځ.م. تيزتيزه کې، گونگوټي ته ورته يو ډول برگه خزنده ده چې په لاس ولگېږي نو له کونې نه يې تور لوگی وځي.
تېزذهنی (tezzéhnay) ص. تېزاندی، ژرپوهی.
تېزرفتار (tezraftā́r) ص. نر.م ۱) چاخ، چابک، گړندی؛ ۲) نر.م. يو ډول کوچنی موټر دی.
تيزرگ (tízrag) نر.م. په پښه کې يو رگ دی چې په تېنگ نيولو سره ډېر خوږېږي.
تېزس (tezə́s) نر.م. (ج. تيزسونه) وگ. تز.
تېزل (tezə́l) مص. مت. وگ: تېځل.
تېزليدی (tezlíday) ص. تېزويني.
تېزمزاج (tezmizā́j) فا. ص. نر.م. خوشکني، غوسه ناک، قهرجن.
تيزن (tizán) ص. نرم. ۱) تړن، تغن؛ ۲) ډارن.
تېزندی (tezandáy) ص. نر.م. د زندۍ پېری، د غرغړې پېری.

تېزوالی (tezwā́lay) نر.م ۱) چټکتیا، چابکي، ګړندیتوب؛ ۲) چالاکي، هوښیاري، پوهوالی؛ ۳) تېره توب، تېزتوب.

تېزول (tezawә́l) مص. مت. ۱) چاخول، چټک کول؛ ۲) چالاکه کول، پوه کول؛ ۳) تېره کول.

تېزه (téza) ص. ښځ.م. تېزه ګی، په رواني سبق ویل.

تېزي (tezí) ښځ.م. سورلي، سپرلي.

تېزېدل (tezedә́l) مص.ل. ۱) چستېدل، چټک کېدل؛ ۲) هوښیارېدل؛ ۳) تېره کېدل.

تیږکه (tiẓáka) ښځ.م دلرګي یوه پلنه او اواره ډبلې.

تیږه (tíẓa) ښځ.م. ۱) کاڼی، ډبره، ګټه؛ ۲) پ. ک. قومي بندیز، یو راز متارکه ده چې د قبیلې د دښمنو ارخونو ترمنځ کېږي.

تېسه (tésa) ښځ.م. ۱) سپما، په خرڅ کې تنګي؛ ۲) ګټه؛ ۳) زیاتوالی؛ ٤) تګي.

تېش (teš̌) نر.م. تسپار، سسپار، دسپارې څوکه، د کرکې څوکه، د پال یا پالې څوکه.

تېش خولی (teš̌xwálay) ص. نر.م. اوچته غونډې خولی، جګه خولی.

تېشن (teš̌ә́n) ص. نر.م. تېښن، چېشن، سېسن، بیر، هغه څوک چې لوی لوي ویښتان لري.

تېشه (teš̌á) ښځ.م. تربښځ، ترخڅ، تښځ.

تېښت (teṣt) نر.م. تېښته، څغل، منډه، څغاسته.

تېغ (teğ̌) نر.م. (ج. تېغونه) ۱) توره، خنجر، چاړه؛ ۲) تنوغی، تېغی، تازه تو کېدلی بوټی.

تېغنه (téğ̌na) ښځ.م. (ج. تېغنې) ۱) تېغ، نوغی، تازه تو کېدلی؛ ۲) تېخی، تبی؛ ۳) تیکلی، ککوری، د ګرافون ریکاټ.

تېغون (teğ̌ún) ص. نر.م. ۱) رون، ځلېدونکی، ځلښېدونکی؛ ۲) یو ډول باز.

تېغه (teğ̌a) ښځ.م. ۱) تېغ، غوڅوونکی آله؛ ۲) دغره څوکه، نېغ سر؛ ۳) سنج، د بام سنج.

تېک (tek) ص. نر.م. ۱) نېغ، اوچت؛ ۲) څرګند، ښکاره، جوت؛ ۳) سپین سترګی، نېغ یغ.

تیکړک (tikṛák) نر.م. یو ډول زانی دی چې پښې یې ښخي توري او اوږدې وي.

تېکه (téka) ښځ.م (ج. تېکی) ۱) څنګزن براڅورند؛ ۲) تېکی، د توري نیام، غلاف؛ ۳) ص. نب. تېک، په غرور کې.

تېکی (tékay) نر.م (ج. تېکي) چړتون، غلاف، نیام، د چړې یا توري پوښ.

تېکیر (tekír) نر.م. ۱) په سر کې سپږې یا ربچې لټونه؛ ۲) رخه کونه؛ ۳) تحقیق کونه، څېړنه.

تیګوغی (tigū́ğ̌ay) نر.م. یو ډول ډوډۍ ده.

تیګه (tíga) ښځ.م. ۱) تیګا، سالنډی، سابندي، ساوهنه؛ ۲) زغم، تحمل.

تېل (tel) جن. ۱) غوړ، هغه غوړي چې له شړشمو، کونځلو او... څخه ایستل کېږي؛ ۲) نفت.

تېلپکه (telpә́ka) ښځ.م. (ج. تېلپکې) د پښتنو یو خاص ډول خولی ده.

تېل داني (teldānә́y) ښځ.م. کوپی، هغه قوطی ته وایي چې تېل په کې وي، بوتلګی.

تي لرونکي (tilarūnki) ص.نر.م. تیور، غولانځه لرونکي، پستاندار.

تېلو (teló) ښځ.م. غولانځ، هغه کڅوړه چې د لنګو مېږو غولانځو ته وراچوله کېږي.

تېل وړونکی (telwṛū́nkay) ص.نر.م. ټانک، ټانکر، د تېل وړلو نقلیه وسیله.

تیله (tilá) ښځ.م ۱) زرتار، ګلابتون؛ ۲) د زرتارو لړ، د زرتارو کوری، د ګلابتونو کړی.

تېله (telá) ښځ.م. کڅوړه، بوجۍ، ګوڼی، تېلی.

تیله داره (tiladā́ra) ص.ښځ.م. د تېلې، له تېلې نه جوړه، زري، د زرتارو، د گلابتوني.

تیلی (tiláy) نر.م. ۱) اورلگیت، تیلی، گوگړ؛ ۲) د کاریز ډنډ، ۲) چخچې، پلته، لحاشه؛ ۳) تړېږی، ترېلی.

تېلی (teláy) ښځ.م. همیانی، ، میانی، کڅوړه.

تیلی (tiláy) ښځ.م. ۱) چنډه، تـرازه، تیلم، قـاش؛ ۲) د گوگړ کانی؛ ۳) دلرگي نری تېره برخه.

تیلي (tílí) فا.نر.م. گېنېگر، د تېلو گانی لرونکی، د تېلو ایستونکی.

تیم (tim) نر.م. ۱) وگ. تیم؛ ۲) مو.تم، تکراري قطعه، د موسیقی هغه قطعه یا میلوډي چې تکرارېږي؛ ۳) موضوع، مطلب، مقاله.

تیمبوزک (timbūzák) نر.م. وگ. ترېوزک.

تیمبوزی (timbūzáy) نـر.م. تینبوزی، ورسک ترېنه، تمبوزی ترېنه، ترېوزک، مول.

تیمچه (timčá) ښځ.م. خرجین، مشکی، هغه کڅوړه چې له غالی نه جوړه وي.

تیمم (taymúm) نر.م. هغه عمل چې د ناروغی یا اوبو د نه پیدا کېدو پر مهال د اوداسه پر ځای ترسره کېږي او عبادت پرې جایزېږي.

تیمور (timúr) نر.م. ۱) فولاد، پولاد.

تینبوزک (tinbuzák) نر.م. وگ. ترېوزک.

تینتیغی (tintiğáy) نـر.م. شین تېږی، شین تویکه، چکی، یوه برگه غونډې مرغۍ ده.

تین تېرک (tinterák) نر.م. بمبېرک، ستنه.

تین تېنه (tintená) ښځ.م. یو ډول مرغۍ.

تینداره (tindā́ra) ښځ.م. وگ. تنداره.

تیندک (tindák) نر.م. وگ. تندک(۱).

تیندکه (tindáka) ښځ.م. تیندوبی، د اوبو داره؛ د اوبو پواره، فواره، د اوبو پُشکه.

تیندلک (tindalák) نـر.م. ۱) گړدی؛ ۲) ټکر خور، دنگېدونکی، نوک وهونکی.

تیندوړی (tindóray) نـر.م. تینـدوړی، د پزې پېزوانک، د پزې کرپندوکی.

تیندوڼی (tindóṇay) نر.م. ۱) دغوږ کرپندوکې برخـه؛ ۲) د پزې هغـه برخـه چې ښـځې پکې پېزوان اچوي.

تیندوی (tindáway) نر.م. کرپندوکی، غضروف.

تینکی (tinkáy) نر.م. د دېگ کفگیر، چمچه.

تېنگ (teng) نر.م. تابوت، شخړه، د مړی د زلو لرگین صندوق.

تینگړی (tingṛáy) ښځ.م. ۱) چتکی، گوترک، د دوو گوتو ترک، ۲) کته پیش، موکی.

تینگړی (tingṛáy) نر.م. غاب، لوړکی، پرانېیں، ترینگلی.

تېنگه (tengá) ښځ.م. گوتې، میـرگاتي، واړه واړه کانې چې کوچنیان لوبې پرې کوي.

تینگی (tingáy) ښځ.م. ینگـه، په یوه سـا اوبه چښل.

تیور (taywár) ص.نـر.م. ۱) وگ. تي لـرونکي؛ ۲) غټ تي لرونکی.

تیور (tiwár) ص.نر.م.ج.مو. له هغو پنځو سُرونو څخه چې اشتراک مني، هر یو یې یو بېل سُرلري چې تېور ورته وایي.

تیورا (tewará) ص.نر.م.ج.مو. داوو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی.

تیورژوی (tiwaržáway) نر.م. غولانځور ژوی، تي لرونکی ځناور.

تیورم (tyorám) نر.م. قضیه، مسئله، قاعده.

تیورور (tiwrór) ا. دتي ورور، رضاعي ورور.

تیوري (tyurí) ښځ.م. نظـري اصـول، نظري علم،

کلي اصول، علمي فرض یا فرضیه، نظري تحقیقات، علمي موضوع.

تېوزه (tewzá) ښځ.م. (ج. تېوزې) سمڅ، ګاره، سپون غاړی، چپوره.

تیه (tíya) ښځ.م. په بېدیو او نورو لویو کې د بیا نوبت اخیستو لپاره غړی.

تېیل (teyә́l) مص. مت. په غوړو کې سره کول، په تېلو کې سره کول، سره کول.

تېیلی (teyә́lay) مف. نر.م. (ج. تېیلي) په غوړو یا تېلو کې سور کړی.

تېینکی (teyә́nkay) نر.م. (ج. تېینکي) د پزې تنکی هډوکی، د پزې کرېندوکی.

تېینه (teyә́na) ښځ.م. په غوړو کې سره کونه.

تېینی (teyә́nay) نر.م. (یو پوړ، یوه ګانی، چنې یا داسې بل شی چې په یوه وار وریت شي.

تېینې (teyә́ne) ښځ.م. اینه، لورماښی، لسرماښی، پرپوس، لرمون، یینه.

تېیونکی (teyū́nkay) فا. نر.م. په غوړو کې سور کوونکی، په تېلو کې سور کوونکی.

تیي (tayí) ښځ.م. دایي، قابله.

ټ

ټ (ṭe) ښځ.م. (ټې) د پښتو الفبې شپږم توری دی.

ټاب (ṭā́b) نر.م. ټاپ، افسوس، ارمان.

ټابلېټ (ṭāblé̤t) نر.م. Tab'let ګولۍ، قرص.

ټابۍ (ṭābáy) ښځ.م. هغه اوښه چې دوه کاله پس بچی زېږوي.

ټاپ (ṭā̄p) نر.م ۱) ټاب، ارمان، افسوس؛ ۲) مُهر، نښان، ټاپه؛ ۳) سر، څوکه؛ ۵) تېز تګ؛ ۶) نامتوسری، وتلې څېره.

ټاپ ټېپ (ṭāpṭíp) نر.م. ۱) دارمدار؛ ۲) ډول، سینګار؛ ۳) کمزوری، بوډا، ټپ زوړ.

ټاپل (ṭāpál) مص. مت. ۱) ټاپه لګول، مُهر لګول، چاپول؛ ۲) ښاروری خسې کول، ټېپې کول.

ټاپن (ṭāpán) فا. نر.م. مُهر لګوونکی، ټاپه کوونکی، چاپه کوونکی، چاپګر.

ټاپنځی (ṭāpanǰay) نر.م. چاپخانه، چاپخونه، مطبعه، د چاپولو ځای، چاپځای.

ټاپنه (ṭāpána) ښځ.م. ۱) چاپونه، ټاپه لګونه؛ ۲) خسې کونه، ټکونه، ټپې کونه.

ټاپو (ṭāpū́) نر.م. ۱) جزیره؛ ۲) برج، مانۍ؛ ۳) راوتلی ځای.

ټاپوړه (ṭāporá) ښځ.م. (ج. ټاپوړې) ټاپونه، د کالیو مینځلو تخته.

ټاپوړۍ (ṭāporáy) ښځ.م. توکان، د تخرګ امسا، د ترخ امسا، د تخرګ لکړه.

ټاپول (ṭāpwə́l) مص. مت. چاپول، ټاپه لګول، ټاپېول..

ټاپووزمه (ṭāpūwázma) ښځ.م. جزیره نما، د ټاپو په څېر؛ جغ. هغه وچه چې درې خواوو ته یې اوبه او یوې خوا ته یې وچه وي.

ټاپه (ṭāpá) ښځ.م. (ج. ټاپې) ۱) مُهر، نښانه؛ ۲) په جامه یا توکر باندې څه کښېښده؛ ۳) تور، تهمت؛ ٤) رټه، لکه، داغ.

ټاپه رس (ṭāparás) نر.م. نورپرست، کاپرګل.

ټاپي (ṭāpay) نر.م. (ج. ټاپي) ۱) دوستي، اشنايي؛ ۲) وخت، موده؛ ۳) پټه مشوره؛ ٤) د ناروغتیا سخت وخت؛ ۵) پې، بیانه، (په تجارت کې) مخکې روپۍ؛ ٦) واتن، منزل؛ ۷) د پنور نښته؛ ۸) جم جګړه، زول باران؛ ۹) ټاپه لګوونکی.

ټاپۍ (ṭāpáy) ښځ.م. ۱) د غنمو د درمند خاصه نښه، ۲) په خولۍ کې د ګلابتونو ګل.

ټاپي ټاپي (ṭāpiṭāpí) ص. نر.م. خال خال، خاپ خاپ، ټکي ټکي، داغ داغ.

ټاپېدل (ṭāpedál) مص. ل. چاپېدل، چاپ کېدل، مهر کېدل، نښانه کېدل.

ټاټ (ṭāṭ) نر.م. ۱) ویاړ، فخر؛ ۲) لويي؛ ۳) کوږ، راتاو؛ ٤) سُندین توکر، ترپال؛ ۵) مو. د آهنګونو د راغونډېدو مرکز او د موسیقۍ د اشکالو (سري نمایش)..

ټاټ باټ (ṭāṭbāṭ) ص. نر.م. ټاټ پاټ، نخره، شان شوکت، ساټ باټ.

ټاټسي (ṭāṭasí) ښځ.م. توکه، پرېرۍ، شېتی.

ټاټکه (ṭāṭáka) ښځ.م. یو ډول بوټی دی چې ژاوله ځني جوړوي، مرخېړی، ټاټوکه.

ټاټکی (ṭāṭkáy) نر.م. اوسپنيز لوښی چې ودانيزه مساله پکې وړل کېږي.

ټاټوالی (ṭāṭwā́lay) نر.م. کوږوالی، یو اړخ ته، ځنګزنتوب، ځنګزنوالی.

ټاټوب (ṭatob) نر.م. ۱) ګذران؛ ۲) خاموشي، چوپتیا، آرامي.

ټاټوبه (ṭāṭóba) ښځ.م. ټاټوبی، د استوګنې ځای.

ټاټول (ṭāṭawə́l) مص. مت. ۱) ټاټ ورکول، کږول؛ ۲) ناز ورکول، ویاړ ورکول.

ټاټه (ṭā́ṭa) ص. نب. سم، برابر، نېغ، مستقیم.

ټاټی (ṭāṭáy) ښځ.م. ۱) جوتي، للوللو - د کوچنیانو د ویده کولو لپاره یوه کلیمه ده.

ټاټي (ṭāṭi) ص. نب. د ټاټ خاوند، ځېښتني، مغروره.

ټاټېدل (ṭāṭedə́l) مص. ل. کږېدل، یوه لور ته ټېټېدل، یوه لور ته کږېدل، قاتېدل.

ټاخ (ṭāx) نر.م. ۱) تاخت، شغاسته؛ ۲) د ټوپک د کارتوس د خلاصېدو غږ.

ټارپېډو (ṭārpedó) ښځ.م. یو ډول وسله ده، اژدر.

ټارپیلور (ṭārpilór) ص. نر.م. وړه ماکوډوله جنګي بېړۍ ده.

ټاره (ṭā́ra) ښځ.م. خښته، ګېډه، نس.

ټاری (ṭā́ray) نر.م. ۱) تهاری، سنګر، بالاخانه، برج؛ ۲) د ښښتر ځانګه؛ ۳) د ښېړۍ ښاخ.

ټاري (ṭārí) ښځ.م. ترېدونکی، غړېدونکی، چټي خبرې کوونکی، چټي بول.

ټاس (ṭās) نر.م. ۱) تس، د لوښي د چاودلو اواز؛ ۲) تسه، لوی پټکی؛ ۳) اسک، شرط، پچه.

ټاغی (ṭāğáy) ص. نر.م. بټ سترګی، رډ سترګی، شېرا، چغر، چغر سترګی.

ټاق (ṭāq) نر.م. ۱) ټک، تق، د ټوپک د خلاصېدو اواز؛ ۲) د کلک شي د ماتېدو اواز.

ټاک (ṭāk) ص. نر.م. ۱) تریو، تروش، په نښه شوی پسه؛ ۲) د یوې ونې د مېوې نوم دی.

ټاک ټال (ṭākṭā́l) ص. نر.م. ۱) ټکنی، ترهور، ترهيدلی؛ ۲) اندېښمن، وسواسي.

ټاک ټوک (ṭākṭū́k) نر.ج. ټک توک، ټک پک، د کور سامان او اثاثیه، لوښي لرګي..

ټاکر[1] (ṭākár) ص. نر.م. عمر خوړلی، بوډا.

ټاکر[2] (ṭākúr) نر.م چنډری، د کوچنیانو لوبه ده.

ټاکل (ṭākál) مص. مت. ۱) مقررول، غوره کول؛ ۲) په نښه کول؛ ۳) ناروغ ته ټکور ورکول.

ټاکلی (ṭākáləy) ﺏ. نر.م. ۱) مقرر شوی، تعیین شوی، انتخاب شوی؛ ۲) په نښه شوی.

ټاکنده (ṭākənda) ص. ټاکونکی، غوڅ، پرېکنده، (خبره یا دریغ).

ټاکنده غرمه (ṭākandaǧárma) ص. ښځ.م. وګ. ټکنده غرمه.

ټاکنه (ṭākəna) ښځ.م. (ج. ټاکنې) غوره کونه، غوراوی، مقررونه، انتخابونه، تعیینونه.

ټاکو (ṭākū́) نر.م. ۱) دغوا او مېښې یو ډول ناروغي ده؛ ۲) کینه ناک؛ ۳) ص. نب. تالا، چور.

ټاکور (ṭākór) نر.م. ۱) وګ. ټاکر[۲]؛ ۲) ټکور، تبل، تب ورکول، ټکور ورکول.

ټاکۍ (ṭākəý) ښځ.م. ۱) کاسې، پتاک، د چنوغزې پتان؛ ۲) له وینې ډکه ټناکه؛ ۳) ادویدو، ډېر مور انسان یاحیوان؛ ٤) ننبه؛ ٥) ډیډا، د بوټل سرپوښ؛ ٦) داوېو بانګی؛ ۷) پیوند، پینه؛ ۸) پتاکې، دکارتوس د اور اخستلو ځای.

ټاکې (ṭāké) ښځ.م. چک چکې، چکې، د لاسو پړکول، د لاسو ټکول، تاړې.

ټاکی (takay) نر.م. ۱) ټیکه لګوونکی، خال وهونکی؛ ۲) څاڅکی، قطره.

ټال (ṭāl) نر.م. ۱) پېنګه، زانګو، ټال؛ ۲) ځنډ، تم، معطل؛ ۳) د غنې تار؛ ٤) د تلې دړ؛ ٥) ټل، د لرګیو دلې، د لرګیو انبار.

ټالان (ṭālā́n) نر.م. ټالنې، ۱) د سپینو یا سرو زرو د پیسو یو مقدار؛ ۲) د یو وزن نوم.

ټال مټال (ṭālmaṭā́l) نر.م. ټهل ټال، ... باز، چل و فرېب، غولونه، چالاکي، چل ول.

ټال مټالول (ṭālmaṭālawə́l) مص. مت. ۱) ځرګ په تمه کول، چاته په یو کار کې پلمه کول؛ ۲) چل کول، غولول.

ټال مټالېدل (ṭālmaṭāledə́l) مص. ل. ۱) ځرک په تمه کېدل، څوک په اسره کېدل، په حیلو او غولېدو کښېوتل.

ټالول (ṭālawə́l) مص. مت. ۱) ځنډول، معطلول، تمول، تم کول؛ ۲) زنګول، جوټه ورکول.

ټاله (ṭālá) ښځ.م. (ج. ټالې) یو ځایې خرڅونه، ساپټ، په عمده ډول خرڅول.

ټالۍ (ṭāləý) ښځ.م. شوه، یو ډول ونه ده چې بډایسته او کلک لرګی لري.

ټالېدل (ṭāledə́l) مص. ل. ۱) ځنډېدل، معطلېدل؛ ۲) زنګېدل، جوټه کېدل.

ټامباري (ṭāmbārī́) ښځ.م. په چیغو چیغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا، انګولا، کریغې، ټاټاره.

ټامبوسی (ṭāmbūsay) نر.م. ۱) ټوسان، ګنګړی، واورې غری، د واورې ګرېګری.

ټامته (ṭāmtá) ښځ.م. ټانته، ټانډه، د جوارو یا باجرو هغه برخه چې وړې ترې ایسته شوې وي.

ټانټس (ṭāntə́s) ص. نر.م. کم عقل، بېعقل، لنډ فکری، لنډ اندي، ناپوه، شوده، ساده.

ټانټوبی (ṭāntobáy) نر.م. ګنه ګونه، غالمغال، غور بېړ، غوربېګ، غوربړ، غوربش.

ټانټور (ṭāntór) نر.م. ټانډور، د ښپیاکې ټوټې چې په نغري کې یو ډبل له پاسه اېښودل کېږي.

ټانچی (ṭānčáy) ښځ.م. ټانکی، د اوبو ټانکی، هغه لوی لوښی چې اوبه یا تېل پکې ساتي.

ټانډور (ṭāndór) نر.م. وګ. ټانټور.

ټانک (ṭānk) نر.م. ۱) شوبله؛ ۲) هغه لوی لوښی چې تېل یا او... پکې لېږدي؛ ۳) د تېلو زېرمتون؛ ٤) یو ډول درنه وسله ده.

ټانکه (ṭānká) ښځ.م. ۱) ټک، ګنډ، بخیه، بښې؛ ۲) پیوند.

ټانکی (ṭānkáy) ښځ.م. وګ. ټانچی.

ټانګ (ṭāng) نر.م. ۱) اوازه، اوچت غږ؛ ۲) موسم، وخت؛ ۳) د وزږد لنګېدو وخت؛ ٤) یوه غرنۍ مېوه ده؛ ٥) موسمي باران؛ ٦) زد، په سمندر کې د کانو جوړ شوی ځلی؛ ۷) د اوبو په منځ کې وچوبه، ټاپو، جزیره.

ټانګاري (ṭāngārí) ښځ.م. وګ. ټامته.

ټانګتوره (ṭāngturá) ښځ.م. داتوره، دمتوره، یو تریخ بوټی دی چې د درملو په ډول استعمالېږي

ټانګر (ṭāngár) نر.م. کنکر، کنګر، ښاروېو خوړلی د جوارو ټانټه.

ټانګو[1] (ṭāngú) نر.م. غرنی ناک.

ټانګو[2] (ṭāngó) ښځ.م. هن. Ton'go تانګو، د ټانګو نڅا، اسپانوی څلور ضربیزه نڅا.

ټانګه (ṭāngá) ښځ.م. ۱) د ناک د ونې په څېر یوه ونه ده خو مېوه یې له ناک سره توپیر لري؛ ۲) ګاډی، بګی، د سورلۍ یوه وسیله.

ټانګی (ṭāngáy) ښځ.م. ۱) یوه غرنۍ ونه ده؛ ۲) پانګی، پراورو د اوبو ورلو اوږد لرګی.

ټانګی (ṭāngáy) نر.م. اوچته هواره ځمکه.

ټاه (ṭāh) نر.م. کرت، خبره، ګرېده، ګرېدا.

ټایپ (ṭāyp) نر.م. ۱) ټاپه، خاپ؛ ۲ چاپ، مارکه؛ ۳) توکم، کهول؛ ٤) نمونه، ډول، ټیپ، مثال، ښکارندوی، سمبول؛ ٥) د ټایپ ماشین.

ټایپوګراف (ṭāypográf) نر.م. د توري اودنې ماشین.

ټایپوګرافي (ṭāypografí) ښځ.م. د چاپ فن، د کوم څه د بیان او تعریف فن چې د علامو، نښو او رمزي نښانو په بڼه وي.

ټایپولوجي (ṭāypolojí) ښځ.م. څېل یا نوږ پېژندنه، ډول پېژندنه، نښې نښانې پېژندنه.

ټایپیسټ (ṭaypíst) نر.م. ټایپوونکی، په ټیپ لیکونکی.

ټایفس (ṭayfás) ا.نر.م. وګ. توره تبه.

ټایر (ṭāyir) نر.م. (ج. ټایرونه) ټېر، د موټر، موټرسایکل، بایسکل او نورو رېړینه پایه.

ټایلیټ (ṭāylít) نر.م. ۱) توالت، د ځان سینګارونې مېز؛ ۲) مکان، بیت الخلا، تشی، باس.

ټب (ṭab) نر.م. ۱) طشت، لګن، اوسپنیز یا کودین د لمبلو لوښی؛ ۲) ټپ، ډېران.

ټبر (ṭabár) نر.م. (ج. ټبرونه) خېلخانه، خاندان، قبیله، کورنۍ.

ټبرنی (ṭabaranáy) ص. ټبریز، قبیلوي، قبایلي.

ټبروال (ṭabarwā́l) ص. ټبرپال، قامپال.

ټبرواله (ṭabarwā́la) ا. قومپالنه، قومپالي.

ټبکی (ṭabakáy) نر.م. ۱) دوغل، غار، تپلی؛ ۲) مایه، د کوچنیانو د ګاټو او د مرد کیو په لوبه کې هغه کوټی چې مرد کې او ګاټې وراچوي.

ټبوټبوک (ṭabuṭabúk) نر.م. غرنی بلبل.

ټپ (ṭap) نر.م. تاکیدي کلیمه ده چې له صفت سره د مختارۍ په ډول راځي؛ ۲) داغ؛ ۳) پرهار، زخم ٤) د یو شي د وهلو اواز؛ ٥) ټرلی، کتاب بندول ٦) کمزوری، ډنګر؛ ۷) ډېران، ډومبوری، ټب؛ ۸) د کرېږې ونه؛ ۹) خلاص، مرګ ته نږدې.

ټپا (ṭapā́) ښځ.م. د ټالۍ وهلو اواز.

ټپال (ṭapā́l) نر.م. ۱) وار، ځل؛ ۲) ځغل، منډه، ځغستا؛ ۳) پیغام وړونه؛ ٤) استازی، ځری، ډاګي؛ ٥) د ځغلولو کار، خره یا کچره د مزدورۍ لپاره ځغلول.

ټپالي (ṭapālí) ص. نر.م. ۱) پیغام رسانه؛ ۲) خواري ایستونکی؛ ۳) خرکار، هغه خرکار چې خره د بارولو او اړولو لپاره ځغلوي.

ټپ پټ (ṭappáṭ) ص.م.ج. ټټ پټ، بې مانا، چټي، فضول، جزئي.

ټپ ټپ (ṭapṭáp) نر.م. ۱) قهر، غوسه؛ ۲) ددوو شیانو د وهلو غږ او اواز.

ټپ ټپانی (ṭapṭapā́nay) نر.م. ټپ ټپانی، الاداد د کوچنیانو یوه لوبه ده.

ټپټور (ṭapṭór) ص. نر.م.ج. ټپ تور، هغه څوک چې د سترګو لید یې کمزوری وي.

ټپ ټیپ (ṭapṭíp) ص. نر.م.ج. ۱) کمزوری، ډنګر؛ ۲) زوړ، بوډا، عمر خوړلی، سپین ږیری؛ ۳) په ملا کوږ، په ملا کوږ.

ټپرا (ṭaparā́) ص. نب. ۱) وېرېدلی، ډار شوی، بوږنېدلی؛ ۲) خیال ساتونکی، محتاط؛ ۳) کرکجن؛ ٤) کمزوری؛ ٥) اواره، سرګردان.

ټپرېدل (ṭaparedə́l) مص. ل. ۱) ړندو غوندې په وېره وېره ګام اوچتول؛ ۲) دخوا خوږی له مخې (په کوم څه یا چا) لړزېدل، زړه ترل؛ ٤) د چا پر تکلیف زهیرېدل؛ ٥) ربړېدل، ترېدل.

ټپړ (ṭapáṛ) نر.م. ۱) سونډې توکر، سوندین توکر؛ ۲) هغه پړی چې د شولو ګیډۍ پرې تړي.

ټپړا (ṭapaṛā́) ښځ.م ۱) د کولال هغه آله چې خاورین لوښي پرې هواروي؛ ۲) خټ موښې (ګلماله).

ټپړسو (ṭapaṛsú) نر.م. یو ډول وابنه دي.

ټپس (ṭapós) نر.م. ټپوس، غلیواز، کمڅټ، یو مردار خور مرغه دی.

ټپساری (ṭapsā́ray) ص. نر.م. محتاج، عاجز، مظلوم، بې وسه، ملامت.

ټپسوری (ṭapsúray) نر.م. و ګ. ټپساری.

ټپک (ṭapák) نر.م. و ګ. ټپاره.

ټپکی (ṭapakáy) ص. نر.م. ۱) سخت ناروغ؛ ۲) د پنډوس یو ډول لوبه.

ټپګی (ṭapgáy) نر.م. ۱) وړوکی زخم، کوچنی پرهار؛ ۲) غار، سوړه؛ ۳) خندق، کنده.

ټپل (ṭapə́l) مص. مت. و ګ. ټاپل.

ټپلن (ṭaplán) ص. نر.م.ج. کوږ وهلی، پمن مخی، ټپلی، چیک مخی، چیچکی، ګنډلمخی.

ټپلی (ṭapə́lay) ص. نر.م. ۱) سست، لسټ؛ ۲) خسي شاروی.

ټپن (ṭapán) نر.م. لږ سبا ناری، ناشتا، زړخوړی.

ټپنا (ṭapána) نر.م. و ګ. ټپرا.

ټپنه (ṭapəna) ښځ.م. بېکاره، وزګار، لېه، لایه.

ټپڼ (ṭapə́n) نر.م. ۱) ګونی، ګونۍ، بوجی، خلته، بوری، جوال؛ ۲) ټپړ، پړی، رسۍ.

ټپو (ṭapū́) نر.م. ټاپو، برج، اټاری.

ټپوټپ (ṭapuṭáp) نر.م. د ټپ ټپ اواز.

ټپوسی (ṭapusáy) ښځ.م. یو ډول کوتره ده.

ټپوک (ṭəpū́k) نر.م. (ج. ټپوکان) ۱) پوستین؛ ۲) تمانچه؛ ۳) چاپېره، چپلاخه، څاپېړه.

ټپول (ṭapawə́l) مص. مت. ۱) ټپ کول، بندول؛ ۲) شاباسی ورکول؛ ۳) المسول؛ ٤) وهل.

ټپه (ṭapá) ښځ.م. (ج. ټپې) ۱) درڅه، دریڅه، کړکۍ ۲) الندی، ټکی، د پښتو د اولسی شاعرۍ یو ډول نظم دی چې دوې مسرې لري؛ ۳) و ګ. ټپه ٤) چاپ، مهر، نښه؛ ٥) کرامت؛ ٦) رقعه، یادښت؛ ۷) پتې؛ ۷) بیانه، ټپی، سیبې.

ټپه تغره (ṭapaṭağára) ښځ.م. نېستي، غریبي، لوڅ لغړتوب، مخ یې خواته نه ګرځېدل.

ټپه ییز (ṭapayíz) ص. د ټپې، ټپې ته اړوند، مسره ییز.

ټپی (ṭapáy) ښځ.م. ۱) ټاپی، څپیاکه، ټپی، هغه خوشایي چې د سوڅولو لپاره وچ شوي دي؛ ۲) بیانه، سیبې، بیونه.

ټپي (ṭapí) نر.م. زخمي، داغلی، ګایل.

ټپی (ṭapáy) نر.م. (ج. ټپي) ۱) خدایي خال، ټپی؛ ۲) د پښې یاد نیول، د جوړونو درد؛ ۳) په کمیس باندې د کښېدې کار.

ټپېری (ṭaperáy) نر.م. (ج. ټپېري) خښتې اچوونکی، خښتمال، خښتې جوړوونکی.

ټپی مار (ṭapaymā́r) نر.م. ګوس، منګور، کپچه مار، ورکوټی مار.

ټپین (ṭapín) نر.م. ټپي ټپی، ټکي ټکي، داغدار، خاپ خاپ، چوخی مخی.

ټت (ṭəṭ) نر.م. ۱) چټی غږېدونکی؛ ۲) تېز، تیز.

ټتار (ṭatā́r) نر.م. ترتهار، چټي او عبثې خبرې.

ټت پت (ṭatpáṭ) نر.م. ۱) چټي او عبثې خبرې، اپلتې؛ ۲) ټکه پوکه، اندک شیزونه.

ټت ټت (ṭattáṭ) نر.م. ۱) ډېرې خبرې، کېږتې؛ ۲) لاپې، دوزې، د ویاړ او لویې خبرې.

ټتن (ṭaṭán) ص. نر.م. ج. چټیات ویونکی؛ باټو.

ټتنګه (ṭəṭangá) ښځ.م. یو ډول چرچنه، چنچنه.

ټتو (ṭaṭū́) ص. نب. اپلتې ویونکی، کرتو.

ټتول (ṭətawál) مص. مت. ۱) یو څوک په چټیاتو راوستل؛ ۲) غوبل، ناروا کار ورسره کول.

ټتی (ṭəṭáy) نر.م. ۱) دوړې کوونکی، کرتن، پوچ غږېدونکی، ټتو؛ ۲) بې مغزه، بې مغزو..

ټتې (ṭáṭe) ښځ.ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

ټتېدل (ṭəṭedə́l) مص. ل. ترتهېدل، ترېدل، عبث خبرې کول، ټت ټت کول، بکواس کول.

ټټ (ṭaṭ) نر.م. ۱) غوړې ټمې، لاپې شاپې؛ ۲) کبر، غرور، لویي؛ ۳) مس، تانبه.

ټټار (ṭaṭā́r) نر.م. (ج. ټټاران) مسګر، ټټاري.

ټټاری (ṭaṭāráy) نر.م. ټټېری، ټېټغه، تغتېغی، ټېغکه، ټنوغی، هغه مرغه چې باران غواړي.

ټټاري (ṭaṭārí) ښځ.م. ۱) شور، فریاد، څوږ، کریغ؛ ۲) لعلېي سازي، مسګري.

ټټاري (ṭiṭā́re) ښځ.م. شور، فریاد، څوږ، غوږېږ.

ټټاونګ (ṭəṭāwáng) نر.م. باټو، لاپو.

ټټخه (ṭaṭáxa) ښځ.م. ګوګل، سینه، ټټر، ټټی.

ټټر (ṭaṭár) نر.م. سینه، ټټخه، ګوګل.

ټټرا (ṭiṭrā́) عد. و ګ. تترا.

ټټری (ṭaṭráy) نر.م. (ج. ټټري) ۱) سینه بند؛ ۲) لاپوک، غورتن.

ټټرۍ (ṭaṭaróy) ښځ.م. سدرۍ، واسکټ، هغه واسکټ چې په توکر کې یې مالوچ وي.

ټټک (ṭaṭák) نر.م. و ګ. ټلکه.

ټټنګ (ṭaṭáng) نر.م. ۱) بیابان، چول، میره؛ ۲) تش لاس، غریبي.

ټټنګا (ṭaṭangā́) ښځ.م. ټېغکه، یو ډول مرغه دی.

ټټو (ṭaṭū́) نر.م. یابو، توتو، ټېټ شان اس، باري اس.

ټټوبه (ṭaṭobá) ښځ.م. (ج. ټټوبې) ملنده، خندا، پچموزه، ټوکه.

ټټوګی (ṭaṭūgáy) نر.م. (ج. ټټوګي) ورکوټی ټټو، خوار ټټو، وروکی یابو.

ټټۍ (ṭaṭáy) ښځ.م. ۱) بیت الخلا، خاک نداز؛ ۲) کاروان سرای؛ ۳) غول، ډکې متیازې.

ټټی (ṭaṭáy) نر.م. (ج. ټټي) ۱) دوړې ټوکي، پوچ ویونکی؛ ۲) بې مغز، ناپوه، بې مغزو.

ټچ (ṭač) نر.م. ۱) د پوکنۍ د چاودلو اواز؛ ۲) قوت، زور؛ ۳) ارزان، بې ارزښته، پرېوتی، خوار.

ټخ (ṭəx) نر.م. د ټوخې غږ، د ټوخلې غږ.

ټخ ټخ (ṭəxṭəx) نر.م. ټوخېدنه، ټوخل.

ټخلۍ (ṭəxaláy) ښځ.م. خولۍ، خېلۍ، هغه خولۍ چې غوږونه پکې پټ وي، غوږ پټې خولۍ.

ټخ مخ (ṭaxmáx) ص. نر. م. تیټ و پرک، خوروور، ګډوډ، ټخ مخ، تس نس.

ټخول (ṭəxawə́l) مص. مت. و ګ. ټوخول.

ټر (ṭər) نر. م. ۱) ټغ، پر، د کولمو د باد اواز؛ ۲) دچنګښي اواز؛ ۳) عبثې خبرې.

ټراجیډي (ṭrājidí) ص. نب. تراژیدي، ټراژیډي؛ ۱) غم انګېزه ننداره؛ ۲) مصیبت، فاجعه.

ټرافیک (ṭrāfík) نر. م. ۱) ترافیک، هغه پولیس چې په سړکونو باندې د موټرانو د لاربښوونې دنده لري؛ ۲) په لویو واټونو، بحرونو او فضا کې دخلکو، عرادو، الوتکو تګ راتګ؛ ۳) ورنه راورنه، لېږدونه، عبور او مرور.

ټراک (ṭarāk) نر. م. چتی، یوه وړه مرغۍ، چتکی، چترکی.

ټراکټور (ṭrāktór) نر. م. تراکتور، دعصري کرنې لپاره موټر دوله ماشین.

ټرام (ṭrām) نر. م. ترام، ټریم، یو ډول لوی برېښنا ګاډی چې د اوسپنې پر پټلیو باندې ځي.

ټرامبون (ṭrāmbón) نر. م. مو. بجه‌خانې ته ورته د موسیقۍ یوه اله ده.

ټرامپولین (ṭrāmpolín) نر. م. هغه جالي چې په اکروباټو کې کار ترې اخیستل کېږي.

ټران (ṭrān) نر. م. شور، ځوږ، غالمغال.

ټرانزیټ (ṭrānzít) نر. م. ۱) سفر؛ ۲) تېرېدل، پورې وتنه؛ ۳) د ګمرکي ټکس له تحویلولو پرته د تجارتي مال تېرېدنه.

ټرانسپورټ (ṭrānspórt) نر. ۱) ورنه راورنه، چلونه، دتجارتي مالونو او نورو شیانو ورنه راورنه؛ ۲) لارۍ، ټرک، جهاز، کښتۍ، اورګاډی، الوتکه چې مسافر او مالونه له یوه ځایه بل ځای ته وړي او راوړي.

ټراوو (ṭarāwú) ص. نر. م. ۱) ټرن، ټرو؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبث غږېدونکی.

ټرای (ṭrāy) عد. درې، درې برخې، درې چنده، په درې ډوله.

ټرایټون (ṭrāytón) نر. م. مو. د درېو آهنګونو فاصله، د درېو ګامونو واټن.

ټرای سیکل (ṭrāysikál) نر. م. درې ارابه‌یېزه، هغه بایسکل چې درې ارابې لري.

ټرای ګراف (ṭrāygráf) ص. نر. م. متحد اللفظه درې حرفه، هغه درې توري چې یو اواز ورکړي.

ټرای مورفیک (ṭrāymorfík) ص. نر. م. درې وجهي، د درېو حالتو یا شکلو لرونکی.

ټرایي (ṭrāyí) ښځ. م. ۱) زیار، هاند، هڅه؛ ۲) ازماینښت، کتنه؛ ۳) له موټر چلوونکو نه ازموینه اخیستل.

ټرپر (ṭarpár) نر. م. اپلتې، چټي خبرې.

ټرتاوا (ṭartāwā́) ښځ. م. (ج. ټرتاوې) بېغمي، خوشحالي، مزې، چړچې.

ټرتهار (tratahár) نر. ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

ټرټر (ṭərṭár) نر. م. سپورې ستغې خبرې، چټيات.

ټرخاول (ṭərxāwə́l) مص. مت. ځان خلاصول، بهانې کول، په چل ځان خلاصول.

ټرسټ (ṭrast) نر. م. (ق.ا) امانت، درایو وکالت، ترست، د شرکتونو انحصاري اتحاد.

ټرم (ṭarm) نر. م. ۱) سمستر، تاکلی وخت، دوره، موده؛ ۲) اصطلاح؛ ۳) اړیکې؛ ٤) عدد.

ټرماټر (ṭarmāṭár) نر. م. و. ګ. ټماټر.

ټرمپټ (ṭrampít) نر. م. مو. باجه، په موسیقۍ کې یوه بادي آله ده.

ټرمینالوجي (ṭarmināloji) ښځ. م. فني کلیمې علمي یا فني کلیمې، اصطلاح پېژندنه،

علمي يا فني نومونې، ترمينولوژي.

ټرمينل (ṭarminál) ص. نر.م. د هوايي ډګر ودانۍ، د الوتکې د کرښې يا د اوسپنې د پټلۍ پای، پای، انتها.

ټرن (ṭarán) نر.م. ۱) تيزن؛ ۲) ويرېدونکی، دارن.

ټرو (ṭarū́) ص.نر.م. ۱) ټرن، تيزن، تيزن؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبثي خبرې کوونکی.

ټروپ (ṭrūp) نر.م. تروپ، ډله، دسته، ټولی، د عسکرو يوه ډله سپاره، ګروپ.

ټرول (ṭarawә́l) مص. مت. ۱) په دستونو کول، اسهالول؛ ۲) بدکار ورسره کول.

ټريبيون (ṭribyū́n) نر.م. تريبون، د وينا دريځ يا يا کرسي، دخبرو کولو ځای، منبر.

ټريلر (ṭrelár) نر.م. (ج. ټريلرونه) ډبه، واګون، واګن، يدک، هغه ډبه چې په موټر پورې تړل کېږي او درانه بارونه پکې وړي.

ټريو (ṭriyó) ښځ.م. مو. په غربي موسيقي کې درېو کسو سندرغارو ته وايي.

ټس[1] (ṭas) نر.م ۱) ګوزار، دڅپېړې غږ؛ ۲) لامل، سبب؛ ۳) پسات، چل؛ ٤) نوم، شهرت.

ټس[2] (ṭus) ص.نر.م. ټوس، زوړ شی، خوړل شوی شی، وروست، پوده.

ټسا (ṭasā́) ښځ.م. ټسهار، د ټس ټس اواز.

ټس پس (ṭaspә́s) ص. نر.م. ج ۱) عبث، فضول، چټي؛ ۲) بې ثباته، کچه، هېڅ.

ټسټ (ṭest) نر.م. ازمېښت، امتحان، ازمايښت، محک، معيار.

ټس ټس (ṭasṭás) نر.م. ۱) پس پس، پسهار، ورو ورو خبرې؛ ۲) پټه ژړا، ورو ورو ژړا.

ټس ټوس (ṭasṭū́s) نر.م. ۱) د څه شي د ماتېدو اواز؛ ۲) ټک وټوک، جنګ جګړه.

ټسر (ṭә́sar) نر.م. (ج. ټسرونه) ۱) کچه وريښم، ساده وريښم؛ ۲) سوندې ټوکر، ټهسر.

ټسري (ṭasrí) ص. نب. د ټسر، ټسرين.

ټسک (ṭә́sak) ص. نر.م. دارن، بې زړه، بېکاره.

ټسکوری (ṭaskoráy) نر.م. چکېده، په ټناره کې څڅېدلې ډوډۍ، بټسورۍ.

ټسکی (ṭasakay) نر.م. ژړه غوني اواز، له غريوه ډک اواز.

ټسکي (ṭaski) ښځ.م. ۱) سستي، تنبلي، کهالي؛ ۲) پخوالی، پختوب.

ټسکېدل (ṭaskedә́l) مص.ل. ټسکی کول، ورو ورو ژړېدل، د ماشوم په سلګو ژړل.

ټسلک (ṭaslák) ص. نر.م ۱) بېرېدونکی، دارن؛ ۲) پسکو، پسکن، پسکاوړ، ټسن.

ټسمس (ṭasmás) ص. نر.م. سست، لټ، تنبل.

ټسن (ṭasán) نر.م. ۱) پسکاوړ؛ ۲) اومرې مزی، اومرې تار؛ ۳) مجازاً دارن.

ټسو (ṭasū́) ص. نر.م. و ګ. ټسلک.

ټسول (ṭasawә́l) مص. مت. ډبول، ډزول، وهل.

ټسي (ṭә́si) ښځ.م. ۱) دروغ، ۲) لاپې شاپې.

ټسې (ṭә́se) ښځ.م. ۱) پسکی؛ ۲) مجازاً دوزې، لاپې، دروغ، غورې.

ټسېدل (ṭasedә́l) مص. ل. ډزېدل، ټکېدل، وهل کېدل، غرېدل، ډبېدل.

ټغ (ṭa̯ǧ) نر.م. ۱) دسترګو پورتنی پرده؛ ۲) شنه قبا؛ ۳) شين ټاغی، ديوه مرغه نوم؛ ٤) بانه؛ ٥) بټې سترګې؛ ٦) د چرګ د نيولو د وخت اواز.

ټغر (ṭaǧár) نر.م. ۱) ګليم؛ ۲) د پښتنو د يوې ټبې نوم؛ ۳) يو ډول وله.

ټغره (ṭaǧára) ښځ.م. ۱) وګ. ټپه ټغره؛ ۲) ټغر قوم ته منسوبه ښځه، د ټغر مؤنث شکل.

ټغکی [۱] (ṭigakáy) نر.م. و ګ. توغکی.

ټغکی [۲] (ṭuǧakáy) نر.م. ۱) و ګ. ټغکی [۱]؛ ۲) بوګړی، نشه يي، په دچه کې، په غوړه کې.

ټغل (taǧál) مص. مت. ۱) دوکه کول، تېر ويستل، تګېيل، ټګل؛ ۲) ټغول.

ټغلی (taǧálay) مف. نر.م. ۱) دوکه شوی، تېر ايستی، تګېيلی؛ ۲) ټغولی.

ټغمغ (taǧmag) نر.م. سخت والګی، سخت زکام.

ټغن (taǧán) ص. نر.م. ۱) دارن؛ ۳) شو. کوزونکی، ځورن؛ ٤) تېوخېدونکی، توخن.

ټغول (taǧawə́l) مص. مت. ۱) پرچرګې باندې د تغ تغ اواز کول؛ ۲) ځورول، تنګول.

ټغهار (taǧahā́r) نر.م. د چرګ د تغ تغ اواز.

ټغېدل (taǧedə́l) مص. ل. ۱) چرګ د تغ تغ اواز کول؛ ۲) ځورېدل، کړېدل، تنګېدل.

ټغېده (taǧedə́) نر.ج. ۱) تغاری کونه؛ ۲) کېرتې پرتې کونه؛ ۳) تږېده.

ټقار (taqā́r) نر.ج. ۱) ترپې، ترپهار؛ ۲) تکهار.

ټقول (taqawə́l) مص. مت. ۱) جزا ورکول، ډبول؛ ۲) کنځا کول؛ ۳) محکومول، ملامتول.

ټک (ṭak) نر.م ۱) د توپک ډز؛ ۲) د کوم څه د لوېدو اواز؛ ۳) د څارويو يوه ناروغي ده؛ ٤) ګسند؛ ٥) وار؛ ٦) برید، پوله؛ ۷) پ. ک. د حد مانا لري، د ټک احترام په قبیله کې د هر چا ژمنه ده؛ ۸) پلرنی میراث یا ځمکه؛ ۹) د ختکیو د کرلو ځاي؛ ۱۰) هغه لرګی چې په سیوري سره يې وخت معلوموي؛ ۱۱) اعتراض؛ ۱۲) ګوزار؛ ۱۳) په حلق او ستوني کې دانه؛ ۱٤) کوک، ټکونه، بخی؛ ۱٥) تاکو.

ټکا [۱] (ṭakā́) ښځ.م. ټکار، ډزهار.

ټکا [۲] (ṭukā́) ښځ.م. توکېدنه، شنه کېدنه، سرهنه.

ټکارکی (ṭakā́rkay) نر.م. وچه مېږه، وچ ډبېت.

ټکاله (ṭakā́la) ښځ.م. توکه، توقه، مسخره؛ د (توکې) بیا ځلي (تکرارې) ترند دی.

ټکالي (takā́li) ص. نب. توکسي، توکمار.

ټکان (ṭakā́n) نر.م. ۱) نوک وهل، نوک خوږونه، تینده ک وهنه، د اس یا د بل حیوان تینده ک؛ ۲) جړک، تک، شور خوږول، زنګېدنه.

ټکانګر (ṭakāngár) نر.م. دبی، د جوارو د ټکولو لرګی، د انګی، د جوارو کوټکی.

ټکانه (ṭakānә́) ښځ.م. (ج. ټکانې) ۱) اندازه، حد؛ ۲) ټیکانه، پته، ادرس، د اوسېدو ځای.

ټکانه (ṭikānә́) ښځ.م. (ج. ټکانې) ۱) ټیکار، آرام، دمه ځای؛ ۲) داوسېدو ځای، دېره، ناحیه.

ټکاو (ṭikā́w) ښځ.م. ایسارتیا، ایسارېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

ټکاوېدل (ṭikāwedә́l) مص. ل. مېشتېدنه، دېره کېدل، ځای پر ځای کېدل.

ټک پرک (ṭakparák) نر.م. د مرز اواز.

ټک په ټک (ṭakpəṭák) ق. وار دواره، سملاسي، له واره، ژر ترژره.

ټکټ (ṭikéṭ) نر.م. ټیکس، ټکیس، لکه د سینما، الوتکې، سروېس او ...

ټکټ پولي (ṭiketpulí) ښځ.م. اق. ټکټانه، ګټه، اخیستل، ربح، بهره، سود، انټرسټ، هغه مبلغ چې د بانکې د استعمال پر ځای تادیه شي.

ټک ټک (ṭakṭák) نر.م. ۱) د ګړی اواز؛ ۲) د دوو شیانو له یوه بل سره د لګېدو اواز.

ټکټکانکه (ṭakṭakānáka) ښځ.م. ۱) ټکټکانې د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) یو ډول چینجی.

ټکټکانه (ṭakṭakā́na) ښځ.م. ۱) ټکټکی، ټکټکه، هغه لرګی چې د ژرندې پر پله لګېږي.

او ټکهار کوي؛ ۲) ټکټکنی، هغه مرغۍ چې د
ونې ډډ ټکوي او چینجي ترې راوباسي او خوري.

ټکټکانی (ṭakṭakā̃náy) نر.م ۱) وګ. ټکټکانه
۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټکټکه (ṭakṭaká) ښځ.م. میده بخی، پته بخی،
سکزی.

ټکټکی (ṭakṭakáy) نر.م. ۱) وګ. ټکټکانه؛
۲) ډګډګی، ټپټپی، موټر سایکل.

ټکټکۍ (ṭakṭakə́y) ښځ.م. ۱) وګ. ټکټکانه؛
۲) یو ډول مرغۍ ده.

ټک ټوک (ṭakṭúk) نر.م. ۱) پرې پرې؛ ۲) ډزې،
خال خال ډزې؛ ۳) سامان برابرول، تیاری؛
٤) ونډې ونډې، برخه برخه.

ټکټیک (ṭakṭík) نر.م ۱) عس. تاکتیک، جګړه
پوهنه، د محاربې د اجراء هنر؛ ۳) تدبیر، طرح،
تکنیک، مانوره.

ټکر (ṭakár) نر.م. ۱) ټکره، ډغره؛ ۲) بُدری،
تیندک؛ ۳) دوکه؛ ٤) نقصان؛ ٥) خرکاري؛
٦) سو، بیخل، پوشته، بند.

ټکرویی (ṭakarwayáy) ا. ورته، مشابه، اتفاقي
لفظ، له بلې ژبې سره د یوې ژبې د کوم ویي
تصادفي یو رنګي.

ټکرې (ṭakáre) نر.م. ۱) هغه څوک چې د بل چا
غم ورسره نه وي؛ ۲) هغه څوک چې له خرکارانو
سره کار کوي.

ټکری (ṭikráy) نر.م. (ج. ټکري) پورنی، پړونی،
لوپټه، څادر، مجازاً د ښځې په مفهوم راځي.

ټکس (ṭiks) نر.م. (ج. ټکسونه) مالیه، مالیات،
باج، خراج.

ټکسال (ṭaksā́l) نر.م. ضرابخونه، دارالضرب، د
سکې وهلو ځای.

ټکسره (ṭaksára) ښځ.م. (ج. ټکسرې) هغه
مرغۍ چې پر سر یې داغ وي.

ټکسری (ṭaksaráy) ص. نر.م. (ج. ټکسري) بې
شرم، بې حیا، سپین سترګی.

ټکسي (ṭiksí) ص. نب ۱) هغه موټر چې په پیسو
خلک وړي راوړي؛ ۲) بدکاره سړی یا ښځه.

ټکک (ṭakák) ص. نر.م. بیخي ډک، تر خولې
ډک، تر مورګو ډک.

ټککه (ṭakáka) ښځ.م. ټک، ټکک، د یوم یا بېل
پر ستۍ د پښې ایښودلو لپاره لګېدلی لرګی.

ټک لاس (ṭaklā́s) ص. نر.م. ۱) تکړه، چالاکه؛
۲) نښه ویشتونکی؛ ۳) زرور، ورانکاری
کوچنی (ماشوم).

ټک له ټکه (ṭaklaṭáka) ق. ۱) ټک په ټک،
له ټکه، په ټکې، سملاسي؛ ۲) ناڅاپي مرګ.

ټکن (ṭakán) ص. نر.م. ټکۍ ټکۍ، ټکي ټکي،
خالخالي، چکې چکې، دانې دانې.

ټکنده (ṭakandá) ص. ښځ.م. له ګرمۍ ځخه سره
شوې، له ګرمۍ نه ایشېدلې، د غرمې ستاینوم
ټکنده غرمه.

ټکنه (ṭakaná) ښځ.م. مُهر، ټاپه.

ټکنی (ṭakanáy) ص. نر.م ۱) دار شوی؛ ۲) زړغی،
دوه زړی؛ ۳) ټپ سوری، مظلوم.

ټکنۍ (ṭakanə́y) ص. ښځ.م. ټکنده غرمه.

ټکنیک (ṭakník) نر.م. تکنیک، تخنیک، په هر
فن یا هنر کې د اداکولو قاعده.

ټکڼه (ṭakaṇá) ښځ.م. وګ. ټکنده.

ټک و پټری (ṭakopatráy) ص. له واره، ټکوپو،
سملاسي.

ټکوپو (ṭakupū́) ق. ټک له ټکه، وار له واره، سم
له لاسه، نابېره، ناګهانه، ناڅاپه.

ټک وټوک (ṭakuṭū́k) نر.م. ۱) یو له بله سره ډزې کول؛ ۲) ټکهار، ډزهار، ډزونه.

ټکوچ (ṭakū́č) نر.م. ګنډنه، ګنډل، ګنډون، د تنې پر ځای ټک ورکونه.

ټکور (ṭakór) نر.م. ۱) تب، تپ ورکونه؛ ۲) جزا ورکونه؛ ۳) زیان وررسونه.

ټکورول (ṭakorawә́l) مص. مت. ۱) تبل، تپل، تودول؛ ۲) زیان وررسول، تاوان ور اړول.

ټکورېدل (ṭakoredә́l) مص. ل. ۱) ټکور کېدل، تبل کېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زیانمنېدل

ټکول (ṭakawә́l) مص. مت. ۱) وهل، ډبول؛ ۲) کوټل؛ ۳) ټک ورکول، چیچل؛ ٤) خالونه وهل، ټیکه لګول؛ ٥) څبول، ځنډل؛ ٦) څپل؛ ۷) خصي کول.

ټکونی (ṭakunáy) نر.م. مېټی، ټکوونی، د ژرندې د پلونو تېره کوونکی.

ټکوڼ (ṭakū́ṇ) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) بیا زرغونېدنه، سروهنه.

ټکوونکی (ṭakawū́nkay) فا. نر.م. ۱) وهونکی، ۲) کوټونکی؛ ۳) د فصل داندې بېلوونکی.

ټکوونی (ṭakawūn ay) نر.م. ۱) د ډول لاستی، دبی، د ټکولو آله؛ ۲) د ټکېدو ور، ننګونی.

ټک وهل (ṭakwahә́l) مص. مت. ۱) څنډل، څبول، ټکول؛ ۲) منډل، ننه ایستل؛ ۳) تنې پورې کول؛ ٤) چیچل.

ټک وهلی (ṭakwahә́lay) مف. نر.م. ۱) په ځمکه یا دېوال کې مېخ یا موږی ننه ایستلی؛ ۲) په ستن او سپنسي سپین کې (تنې) الګولی؛ ۳) ځنډلی؛ ٤) الرې ریشتلی؛ ٥) تاواني کړی.

ټکه (ṭaká) ښځ.م. (ج. ټکې) غرنی وزه، غرڅه، غرڅنی لکه ښوی، سهګه، سیږه.

ټکه (ṭáka) ښځ.م. (ج. ټکې) ۱) نیمه انه، پخوانۍ سکه چې له دوو پیسو سره برابره وه؛ ۲) تندر؛ ۳) ناڅاپي بلا؛ ٤) دښمني؛ ٥) کرکه نفرت، پتروک؛ ٦) بغض، کینه؛ ۷) د مردکیو لوبه، د ټیکانو لوبه؛ ۸) چکچکه.

ټکهار (ṭakahā́r) نر.ج. ټکه ټوکه، د ټوپکو پرله پسې ډزې، د ټوپکو ډېډې بار.

ټکه ټوکه (ṭakaṭū́ka) ښځ.م. ۱) تماک ټوک، لوښي کودي؛ ۲) تیاری؛ ۳) متقابلې ډزې.

ټکه چال (ṭakačā́l) نر.م. خوب زنګوونکی.

ټکی (ṭә́kay) نر.م. ۱) خال، خاپې، خاپ، داغ؛ ۲) نقطه؛ ۳) حرف، توری؛ ٤) کلیمه، لغت؛ ٥) څاڅکی؛ ٦) د یوې خبرې ثبوت؛ ۷) غیرت ۸) د یوې جلدي ناروغۍ نوم.

ټکی (ṭә́kay) ښځ.م. ۱) بخی، انځور ۲) انبه؛ ۳) د پښې تلې؛ ٤) د ورېږي یا لمر ټیکلی؛ ٥) الندې، ټکی؛ ٦) کرس کرس خندا؛ ۷) د مچوغنې ګوټرې، کاسې؛ ۸) لړمې، لړمې، هغه سره داغونه چې پر بدن راښکاره کېږي او بیا ژر ورکېږي.

ټکیال (ṭakyā́l) ص. ټکن، ټکیالی، ټپلی، خالدار.

ټکي ټکي (ṭәkiṭәki) ص. نب. چخي چخي، خال خال، ټکیالی، چکې چکې، داغ داغ.

ټکېدل (ṭakedә́l) مص. ل. ۱) میده کېدل، پستېدل ۲) وهل کېدل؛ ۳) ورو ورو لار وهل؛ ٤) کړا راتلل، زړه مړېدل؛ ٥) یو شي ته ګېنې نیول؛ ٦) زرغونېدل؛ ۷) ټوپېدل؛ ۸) خسي کېدل.

ټګ (ṭag) ص. نر.م. (ج. ټګان) چالاک، دوکه باز، دروغجن، مکار، دروغجن، ټګمار، چلولی.

ټګل (ṭagә́l) مص. مت. ۱) ټګېیل، دوکه ورکول، ټګي کول؛ ۲) کرکه کول، نفرت کول.

ټګمار (ṭagmā́r) ص. نر.م. و ګ. ټګ.

ټګماري (ṭagmārí) نر.م. ټګي، چل، دوکه.

ټګنه (ṭagә́na) ښځ.م. (ج. ټګنې) ټګي کونه، ټګېنه، دوکه کونه، غولونه، تېر ایستنه.

ټګونکی (ṭagū́nkay) ص.نر.م. ټګ، ټګمار.

ټل (ṭal) نر.م. ۱) ملګری، دوست، ګډ؛ ۲) قبیله، طایفه؛ ۳) ګڼ؛ ٤) د یوه کلي یا سیمې برخه؛ ٥) چم، محلت؛ ٦) باړی، له کورو سره نږدې ځمکه؛ ۷) د ګلو ګېډی؛ ۸) نیږدېوالی؛ ۹) حد، پوله، برید؛ ۱۰) د لرګیو جاله.

ټلتوب (ṭaltób) نر.م. ټلوالی، ملګرتیا.

ټلګی (ṭalgáy) نر.م. (ج. ټلګي) ۱) وروکی ټل، ټلګوټی؛ ۲) ګڼ او قوي کنبت.

ټلۍ (ṭalә́y) ښځ.م. زنګ، لکه د ساعت زنګ یا د ښوونځي.

ټم (ṭam) نر.م. ۱) د سپي غپا؛ ۲) ګڼه ګوڼه.

ټماټر (ṭamā́ṭar) نر.م. و ګ. تماټر.

ټماغه (ṭamāğá) ښځ.م. افسري خولۍ.

ټمباري (ṭambārí) ښځ.م. ټمباري، بغاري، په چیغو چیغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا.

ټمبر (ṭimbár) نر.م. ۱) د ودانۍ لرګي، شاه تیر، بش؛ ۲) ښته، تنه.

ټمبکه (ṭambáka) ښځ.م. ډیوټ، د ډېوې تاخ، د څراغ ځای،؛ ۲) و ګ. ټنبکه.

ټمبل (ṭambál) ص. نر.م. ۱) تمبل، لټ، ناراسته؛ ۲) غټ، شورب.

ټمبورین (ṭamburín) نر.م. مو. زنګي دریه، دایره.

ټمبه (ṭambá) ص. نب. ۱) پړسېدلی، تومبیا، هغه حیوان چې خېټه یې د اغېړ تیا له لامله ډډه شوې وي؛ ۲) قبض؛ ۳) سرزوري.

ټمبېل (ṭambél) ص.نر.م. ټنبېل، ډډبډ، پړسېدلی.

ټم ټم (ṭamṭám) نر.م. ګاډی، بګی.

ټمټمی (ṭamṭamáy) نر.م. غزی، یو ډول مرغه دی چې اوږدې ښکې لري او په اوبو کې ژوند کوي.

ټمټی (ṭamṭáy) ص. نر.م. ۱) ټېټکی، لنډی، ټیټ قدی؛ ۲) لنډ لاستی بېل، بېلچه.

ټمټېری (ṭamṭeráy) نر.م. لنډی، مندری، لنډقدی.

ټمټېل (ṭamṭél) نر.م. ۱) ځاری، د یوې مرغۍ نوم دی؛ ۲) د خلکو ګڼه ګوڼه، ازدحام.

ټمول (ṭamawә́l) مص.مت. ۱) غپول، سپي په غپا راوستل؛ ۲) په اپلتو لګیا کول.

ټمېدل (ṭamedә́l) مص.ل. ۱) غپېدل، غپ غپ کول؛ ۲) فضول غږېدل، چټیات ویل.

ټن (ṭon) نر.م. (ج. ټنونه) د وزن او تول یوه تاکلې پیمانه ده چې زر کیلوګرامه کېږي.

ټنبکه (ṭanbáka) ښځ.م. ۱) د مچیو ډمبکی، د بمبرو ډمبکی؛ ۲) ګبین، ګبینه، د غلوزو کندو، ګبینو د مچیو ټمبکه (کندو).

ټنټه (ṭanṭá) ښځ.م. ۱) تاانته؛ ۲) بلوا، اله ګوله، اړودوړ؛ ۳) پتنه، شخړه.

ټنجه پنجه (ṭanjapánja) ښځ.م. ناز، نخره، مکیز.

ټنډ (ṭanḍ) ص. نر.م ۱) پړسېدلی، شورب؛ ۲) مرور ۳) نا خصي شوی غویی؛ ٤) سخت زړی، بېرحمه؛ ٥) بدمعاش؛ ٦) و ګ. ټنډان.

ټنډان (ṭanḍā́n) ص. نر.م. ج. یو ډول کندهاري انګور دي.

ټنډتوب (ṭanḍtób) نر.م. ۱) ټنډوالی، ډډوالی، غټوالی؛ ۲) بدمعاشي، نفس پالنه.

ټنډتوت (ṭanḍtū́t) نر.م. یو ډول توت دی.

ټنډتیا (ṭanḍtyā́) ښځ.م. بدمعاشي، نفس پالنه، بداخلاقي، وران کاري.

ټنډر (ṭanḍár) ص. نر.م. وران، ویجاړ، شاړ.

ټنډغرکی (ṭandğarkáy) ص. نـر.م. ۱) خپتبا، خپتور؛ ۲) چاغ هلک؛ ۳) اینـده، سخـوندر؛ ځوان خوسی چې خصي شوی نه وي.

ټنډکی (ṭandakáy) ص. نر.م. غونډ منډ، گردی منډری، ډډ خېټی.

ټنډکۍ (ṭandakáy) ښځ.م. وړه لښته، چوکه.

ټنډو (ṭandū́) ص. نر.م. ۱) پړسېدلی، غټ خېټی؛ ۲) خېټو، گېډو، گېډپال.

ټنډور (ṭandór) نر.م ۱) په تودو شگو کې د جنغوزو پخول، په بڼه کې د چنو اوجنغوزو نیـنـي کـول؛ ۲) امبار، امبالی؛ ۳) ځوږ شور، ژړا، ویر.

ټنډورول (ṭandorawə́l) مص.مت. ۱) په بڼه کې ځنغوزي وریتول، دچنو نیني کول؛ ۲) انبارول، امبارول، دلی کول، کوټه کول.

ټنډول (ṭandawə́l) مص.مت. ۱) پړسـول، ډډول، ډکول؛ ۲) په ناروا ډول پردی ښځه بلاربول.

ټنډویک (ṭandwík) نر.م. گـډوزی، کاږبوزی، د بتې گوتې اود شهادت دگوتې ترمنځ فاصله.

ټنډه (ṭánda) ښځ.م. (ج. ټنډې) ۱) پړسېدلې، ډډه؛ ۲) ورله خره؛ ۳) بلاربه ښځـه، بدلمنې ښځه؛ ٤) ټنډه ټمبه، هغه حیوان چې د زیات خـوراک له لامله وپړسېږي؛ ۵) تندی، وچوېلی، وچولی.

ټنډه (ṭindá) ښځ.م. ۱) یو ډول سابه؛ ۲) پړسېدلی منډری سری.

ټنډه خره (ṭandaxra) ښځ.م. رنده خره، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټنډه لیک (ṭandalik) نر.م. تندي لیک، برخلیک، تقدیر، ازل.

ټنډۍ (ṭandə́y) ښځ.م. لښته، چوکه.

ټنډۍ (ṭandə́y) ښځ.م. د کـبانو یو ډول نسـل دی چې زیاتره واړه او تور رنگ لري.

ټنډېدل (ṭandedə́l) مص.ل. ۱) پړسېدل، ډډېدل؛ ۲) بلاربېدل، حامله کېدل، امیندواربېدل.

ټنډېل (ṭandél) نر.م. غار، تونل، سرنگ.

ټنگ (ṭang) نر.م. ۱) د ترنگ غږ؛ ۲) دساز اواز.

ټنگا (ṭangā́) ښځ.م. پر له پسې غږ.

ټنگ ټکور (ṭangṭakór) نـر.م. مجلس، سرود، ساز او اواز.

ټنگ ټونگ (ṭangṭū́ng) نر.م. ۱) د ساز او سرود غږ؛ ۲) د فلزي لوښو د جنگېدلو اواز.

ټنگول (ṭangawə́l) مص.مت. ۱) ترنگول، درنگول؛ ۲) د فلزي لـوښو وبله جنگـول؛ ۳) ساعت په زنگ راوستل.

ټنگه (ṭangá) ښځ.م. ۱) په افغانستان کې د یوې سیکې نوم و چې د شلـو پیسـو یا ایکیو سـره برابره وه؛ ۲) پانگه، سرمایه، شتمني.

ټنگه سری (ṭangasáray) ص. نـر.م. پیسه سری، پیسه دوست، پر پیسو مین، کنجوس.

ټنگېدل (ṭangedə́l) مص.ل. ترنگېدل، شرنگېدل، درنگېدل، کرنگېدل، شرنگېدل.

ټنن (ṭanán) ص. نر.م. ۱) ډارن؛ ۲) دروغجن.

ټوبخی (ṭobaxáy) نـر.م. د شگو کوټه یا انبار.

ټوبرکلوز (ṭobarklóz) ص. نـر.م. T.B, t.b. سل، نری رنځ، ټي بي.

ټوبکی (ṭubakáy) نر.م. ۱) غار، سوړه، سوری؛ ۲) کوټې، کنده، کندری، ډوغل.

ټوبه (ṭubá) ښځ.م. ژوره ځمکه، ډنډه ځمکه، وسته.

ټوبی (ṭubáy) نر.م. د شگو ډېری چې ځلور خواوې یې شاره او پاس سر یې شین وي.

ټوپ[1] (ṭup) نر.م. ۱) ټیوب، نرم ربړي شی چې د ټایر په منځ کې له هـوا څخه ډکېږي؛ ۲) نېټه، مقرر وخت، ټاپې، ټاکلی وخت.

توپ[2] (ṭop) نر.م ۱) ورت، جست، خېز؛ ۲) ډېرۍ ۳) لوبه غونډۍ، لوبه توپۍ؛ ۴) د جوارو دلۍ، د شولو دلۍ.

توپال (ṭūpā́l) نر.م. (ج. توپالونه) ځاله، منځاله، جاله، منځوله.

توپ ټپانی (ṭopṭapā́nay) نر.م. دمنډې سيالي، د توپونو سيالي، توپلوبه.

توپځن (ṭopjā́n) ص. نر.م. توپ کوونکی، توپ وهونکی، ټانگځن، ورتونکی.

توپخن (ṭopxā́n) نر.م. دخاورو ډېرۍ يا غونډۍ.

توپدړه (ṭopdā́ṛa) ا. توپتخته، د توپ وهلو دړه.

توپک (ṭopā́k) نر.م. وگ. توپک.

توپک تيار (ṭopaktayā́r) پوځي بولۍ (قومانده)، د تيارېدو او چمتوکېدو پوځي حکم.

توپکوال (ṭopakwā́l) ص. توپک والا، وسله وال.

توپکي (ṭopakī́) ص. وگ. : توپکوال.

توپکۍ (ṭupakə́y) ښځ.م. د کارېزه پټه برخه، په کانو سره د کارېز پوښل شوې برخه.

توپل (ṭopā́l) نر.م. ۱) شمبله، څوکه؛ ۲) دتاج طره (جوغه)؛ ۳) څوکه، سر؛ ۴) مص.مت. خاورې غونډۍ کول؛ ۲) توپ وهل، ورتل، دانگل.

توپ مار (ṭopmā́r) ص. نر.م. توپ وهونکی، توپ ځن، ورتونکی، توپ اچوونکی.

توپن (ṭopā́n) نر.م. نړۍ، دنيا، جهان.

توپنای (ṭopnā́y) نر.م. مسافر، پردېس، جلاوطن.

توپني (ṭopanā́y) نر.م. ۱) دکوچنيانو يوه لوبه ده؛ ۲) سيلاني، سياح، تورست.

توپنۍ (ṭopanə́y) ښځ.م. ډېرۍ، غونډۍ، توپۍ.

توپوگرافي (ṭopográfī) ښځ.م. ۱) د ځای او سيمې څېره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د ځايونو سمه اومشرح تشريح.

توپولوجي (ṭopolojí) ښځ.م. ځـای پېژندنه، جغرافيايي وضعيت، مکان پېژندنه.

توپه (ṭopá) ښځ.م. معجزه، عجيبه، حيرانوونکی.

توپۍ (ṭopə́y) ښځ.م. ۱) ډېرۍ، انبار؛ ۲) د چلم سرخانه؛ ۴) پتاقۍ؛ ۵) خولۍ؛ ۶) يو ډول لوبه.

توپي (ṭopí) ص. نب. ۱) توپ وهونکی، توپځن، دانگونکی؛ ۲) چالاک، تېز.

توپۍ گل (ṭopəygwál) نر.م. د بابونې گل، يو ډول دارو، يو ډول درمل بوټی.

توتار (ṭotā́r) نر.م. توکه ساطور، ساتول، هډگپ، کـوته خره، هغه فلزي آله چې غوښې پرې توتې کوي.

توټکه[1] (ṭoṭaká) ښځ.م. کاسې، دمچنوغزې پتاک د مچوغندې پتکی، د مچلوغزې کاسې.

توټکه[2] (ṭoṭká) ښځ.م. ۱) تـوني تاني، تـونـه، دود دستور، رسم ورواج، شفاهي طب؛ ۲) يو شمېر چارې دي چې ولسي وگړي يې دنبوگڼ د راجلبولو او يا آيسته کولو لپاره ترسره کـوي؛ ۳) هغه تحفه چې د ناوې کره وړله کېږي.

توټکه مار (ṭoṭkamā́r) ص. نـر.م. تونه مـار، توتکه چي، توټکې کوونکی.

توټکۍ (ṭoṭakə́y) ښځ.م. ۱) ټکـی، د زنـگانه سترگه؛ ۲) لرگينه کاسه، توتۍ؛ ۳) د کـوناتې هډوکی، د ورانه هډوکی.

توته (ṭotá) ښځ.م. ۱) توکر؛ ۲) بـرخه؛ ۳) اندازه، قطعه؛ ۴) سوري، سوري؛ ۵) پيوند.

توتۍ (ṭoṭáy) نر.م. ۱) وورن، اورخ؛ ۲) صندوق.

توتي (ṭotí) ښځ.م. ۱) ويارنه، ستاينه؛ ۲) بدوينه، غندنه، بده غېبدا.

توتۍ (ṭotə́y) ښځ.م. ۱) د لرگينه کاسه، لرگين کنډولی؛ ۲) د نلکې سر، د نل سر.

ټوټې پل (ṭoṭịpál) نر.م. د يوه پړي تال، د زنګلو هغه تال چې له يوه پړي وي.

ټوټېل (ṭoṭél) نر.م. ټېټارى، ټېنعكه، ټېټغى.

ټوخ (ṭux) نر.م. ۱) ټوخه، ټوخى كونه؛ ۲) د ټوخي اواز.

ټوخل (ṭuxə́l) مص. مت. ټوخېدل، كنګېدل.

ټوخله (ṭoxə́la) ښځ.م. پوخله، شنه ټوخله، شنه غاړه، د ټوخي يو ډول دى.

ټوخلى (ṭoxaláy) ښځ.م. خولى، يو ډول خولى، ګرمه خولى، پنبه يې خولى، ورينه خولى.

ټوخول (ṭuxawə́l) مص. مت. ټوخى وروستل، په ټوخو كول، په ټوخي كول.

ټوخهار (ṭuxahā́r) نر.م. د ټوخلي يا ټوخي پرله پسې غږ، په يوه مخ ټوخېدنه.

ټوخى (ṭuxə́y) ښځ.م. ټوخى، كنګ، ټمخى.

ټوخى (ṭūxáy) نر.م. د ټوخېدلو اواز، ټوخى.

ټوخېدل (ṭuxedə́l) مص. ل ۱) په ټوخي سر كېدل، په ټوخي راتلل؛ ۲) اصطلاحاً: له چا نه د څه مرستې تمه لرل.

ټوډي (ṭoḍí) ص. نر.م. ج. مو. له لس ګونو ټا ټونو څخه د يوه ټاټ نوم دى.

ټور (ṭur) نر.م. سياحت، دوره، ګرځېدنه، دوران.

ټوربين (ṭorbín) نر.م. توربين. پره لرونكى ماشين دى چې داوبو يا بخار په قوه ځاى پرځاى څرخي او د برېښنا توليدوونكي دستګاه په كار اچوي.

ټورنمنټ (ṭornamínṭ) نر.م. د اتلولي سيالى، د لوبو د سيالى يوه مرحله يا دوره.

ټورى(۱) (ṭuráy) نر.م. دجوارو كوچنى وږى، د جوارو وركوټى وږى، د جوارو غوټى.

ټورى(۲) (ṭoráy) نر.م. لاس لونى، چلمچى، د لاس مينځلو لوښى، دوشى، لګن.

ټوري (ṭorí) ښځ.م. د ټګى دكلمې تكراري تركيب د تاكيد په ډول راځي، لكه: ټګى ټورى.

ټوس (ṭus) ص. نر.م. ج. ۱) ورووست، خوسا، ټپى؛ ۲) د ټس تكراري تركيب.

ټوسان (ṭosā́n) نر.ج. هغه واوره چې د ولې په شمېر غونډه او ګردې وي.

ټوغ (ṭuğ) ص. نر.م. ۱) راكوږ، كوپ؛ ۲) غرور؛ ۳) مغرور، كبرجن؛ ٤) غلى، عاجز.

ټوغ ټوغ (ṭuğ ṭúğ) نر.م. ۱) ډېر كوږ، ډېر كروپ؛ ۲) ډېر متكبر؛ ۳) ډېر غلى، ډېر عاجز.

ټوغك (ṭoğák) نر.م. ټېغى، ټېغكى، ټغى، ټوغكى، د چرګانو يو ډول ناروغي ده.

ټوغكى (ṭ(u,o)ğakáy) نر.م. وګ.: ټوغك.

ټوغول (ṭuğawə́l) مص. مت. ۱) ټېټول، كږول، كوږول؛ ۲) ماتې وركول؛ ۳) تر لاس لاندې راوستل.

ټوغېدل (ṭuğedə́l) مص. ل. ۱) ټېټېدل، كږېدل، كوږېدل؛ ۲) ماتې خوړل، تر لاس لاندې كېدل.

ټوقه (ṭóqa) ښځ.م. (ج. ټوقې) ټوكه، مسخره.

ټوقه ټكاله (ṭoqaṭakā́la) ښځ.م. ټوكې ټكالې، ټوكه ټكاله، ټوكې او مسخرې كونه.

ټوك(۱) (ṭok) نر.م. ټېنګه او بدل شوې ټوټه، كلكه ټوكر؛ ۲) نرى اواز؛ ۳) ټاك، تريو خوند؛ ٤) څير؛ ٥) ټوكنه، اعتراض، نيوكه.

ټوك(۲) (ṭuk) نر.م. ۱) ټوټه، برخه؛ ۲) دكتاب جلد؛ ۳) د دوډۍ ټوټه.

ټوكا (ṭukā́) ښځ.م. ۱) ټوكېدنه، شنه كېدنه؛ ۲) يو ډول شسخ چينجى.

ټوكار (ṭokā́r) نر.م. ۱) كركه؛ ۲) ټوكه، ساتول.

ټوكان (ṭokā́n) نر.م. وګ. ټاپوړى.

ټوكبندي (ṭukbandí) ا. مخبندي، صفحه بست.

ټوک ټوک (ṭukṭúk) ص. نب. ټوټې ټوټې، پارچې پارچې.

ټوک خور (ṭukxór) ص. نر. م. (ج. ټوک خواره) ځیره خور، سوالگر، ټوک ټولوونکی، وظیفه خور.

ټوکر(۱) (ṭokár) نر.م. ۱) قفس، پنجره، ټوکـړ؛ ۲) ص. نر. م. زوړ، بوډا، گوبیر، ډوکر.

ټوکر(۲) (ṭukár) نر.م. ټوټه، ټوکړه، رخت، کپړه.

ټوکر ټوکر (ṭukarṭukar) ص. نـب. ټوټې ټوټې، ذرې ذرې، پارچې پارچې.

ټوکره(۱) (ṭokrá) ښـځ.م. (ج. ټوکـرې) ټوکـرۍ، غټه ټوکرۍ، سکرۍ، شکرۍ، غټه شکرۍ.

ټوکره(۲) (ṭukrá) ښځ.م. ټوټه، پارچه، ذره.

ټوکرى (ṭokráy) نر.م. ۱) ټوټه، پارچه، ریښکی؛ ۲) ټیکرى، زړوکی، پړونی.

ټوکرۍ (ṭukráy) ښځ.م. شکرۍ، سکرۍ، ټوکره.

ټوکري ساز (ṭokrisā́z) ص. ټوکرۍ جوړوونکی، ټوکرۍ سازوونکی.

ټوکرېیل (ṭukreyál) مص.مت. ټوک ټوک کـول، ټوټې ټوټې کول.

ټوکړ (ṭokáṛ) نر.م. قفس، کپس، پنجره، ټوکر.

ټوکړه (ṭukṛá) ښـځ.م. ۱) ټوټه، پارچه، ټوکـره؛ ۲) رخت، ټوکر.

ټوک زوت (ṭokzwat) نـر.م. ټوک جی، جفتـو تاق، ټوک جت، جفت و طاق.

ټوکل (ṭukál) مص. مت. ۱) کوټل، وهل؛ ۲) د چا خبره تالا کول، اعتراض کول؛ ۳) څیرل، غوځول ٤) ځای پر ځای سوری کول.

ټوکلی (ṭukláy) نر.م. په لاس اوبدل شوی شی، په لاس گنډل شوی شي.

ټوکمار (ṭokmā́r) ص. نر.م. ټوکي، ټوقمار.

ټوکنه (ṭukə́na) ښځ.م. ۱) ټکونه، وهنـه، څېنه؛ ۲) نیوکه؛ ۳) څیرنه، پرې کـونه؛ ٤) ځـای پر ځای سوری کونه

ټوکول (ṭūkawə́l) مص.مت. ۱) شنه کول، زرغونول ۲) روزل، تربیه کول.

ټوکونی (ṭukunáy) نر.م. دډوډۍ ټیکلی، څکی، وړه ټیکلی.

ټوک و ټول (ṭuk-o-ṭól) (پوځي نومونه) جزوتام.

ټوکه(۱) (ṭóka) ښځ.م. ۱) مسـخره، ملنډه؛ ۲) هډ کپ، ټوکیا، ساتول، ساطور.

ټوکه(۲) (ṭuká) ښځ.م. ۱) ټیکه غوا، هغه غوا چې د لوشلو په وخت کې پې تښتوي؛ ۲) د کارېز ځا؛ ۳) یو ډول مرغۍ (چنچنه)؛ ٤) سوری.

ټوکی (ṭū́kay) نر.م. ۱) رخت، ټوکـر؛ ۲) یو ډول تور رنگی بوټی دی؛ ۳) ساتول، ساتور.

ټوکي (ṭokí) ص. نب. ۱) ټوکمار؛ ۲) تان، ټوکی؛ ۳) نر.م. بزاز، رخت خرڅوونکی.

ټوکیا (ṭukyā́) ښځ.م. ساتول، ساطور، هډکپ.

ټوکې ټکالې (ṭokeṭakālé) ښځ.ج. مسخـرې، ټوکې، ټوکې وشتې.

ټوکې وشتې (ṭokewašté) ا. ټـوکې ټکالې، ټوکې ټکړې.

ټوکېدل (ṭūkedə́l) مص. ل. ۱) زرغونېدل؛ ۲) د بدن کـوم ځـای د لگېدو په اثر شین کـېدل؛ ۳) هغه ټوکر چې د زړېدو لـه املـه دوړېږي؛ ٤) ټوټېدل، رژېدل؛ ٥) امبار کېدل، دوړېدل.

ټول(۲) (ṭol) ص. نـر.م.ج. ۱) واړه، گـرد، غونډ، درست؛ ۲) راغونډ، راټول؛ ۳) ټولی، ټولگی، جمعیت.

ټول(۲) (ṭul) نر.م. تول، سورسانی، یو ډول ټوکر.

ټول اوډون (ṭoludū́n) ا. عامه نظم.

ټولبندي (ṭolbandí) ا. ټولون، پایلنیوی، د پایلو ډلبندي.

ټولپوښتنه (ṭolpoṣtə́na) ا. عامه رایه پوښتنل، عامه رایه اخیستنه، ریفرنډم.

ټولتون (ṭoltū́n) ا. پنډغالی، مجمع.

ټول ټال (ṭolṭā́l) ق. ۱) تماماً، درست، له یوه سره همه واره؛ ۲) مجموعاً.

ټولزېرمی (ṭolzérmay) ا. ټولیزه (عامه) شتمني، عامه دارایي، بیت المال.

ټولګر (ṭolgár) ص. نر.م. ۱) سوالګر، سایل، توک ټولوونکی، توک غوښتونکی.

ټولګټی (ṭolgáṭay) ص. د ټولو په ګټه، عام المنفعه.

ټولګه (ṭolgá) ا. غونډ، مجموعه.

ټولګی (ṭolgáy) نر.م. ډله، ټولی، صنف، جمعیت.

ټولګیخونه (ṭolgixū́na) ا. د ټولګي کوټه، کلاس روم.

ټولګیز (ṭolgíz) ص. د ټولګي اړوند، جماعتي.

ټولګیوال (ṭolgaywā́l) ص. نر.م. هم صنف، همصنفي، دیوه ټولګي.

ټولمنلی (ṭolmanə́lay) ص. ټول خوښی، مقبول عام.

ټولنپال (ṭolanpā́l) ص. ټولنوال، ټولنپالونکی، سوسیال.

ټولنپوهاند (ṭolanpohā́nd) ټولنپوه، د ټولنپوهنې (سوسیالوجۍ) پوه، ځانګوال.

ټولنپوهنه (ṭolanpohə́na) ښځ.م. سوسیولوجي، علم الاجتماع، جامعه شناسي.

ټولنپوهیز (ṭolanpohī́z) ص. ټولنپوهنیز، د ټولنپوهنې اړوند.

ټولنڅېړنه (ṭolancerə́na) ا. ټولنیزه څېړنه، د ټولنپوهۍ څېړنه.

ټولنوټیز (ṭolanwaṭī́z) ص. اجتماعي اقتصادي.

ټولنوده (ṭolanwə́da) ا. د ټولنې وده، اجتماعي رشد.

ټولنوم (ṭolnū́m) (ګر.) عام اسم، عام نوم.

ټولنه (ṭolə́na) ښځ.م. ۱) غونډه، مجلس؛ اجتماع تشکیل؛ ۲) نفوس، جمعیت؛ ٤) اسره یو ځای کېدنه؛ ۵) هیأت؛ ۶) چنده.

ټولواک (ṭolwā́k) نر.م. بادشاه، پاچا، باچا.

ټولواکی (ṭolwā́kay) نر.م. بادشاه، پاچا، مطلق العنان، ټولواګی، ټولواکمن.

ټولوال پښویه (ṭolwālpoṣóya) ا. ټولیزه پا عمومي پښویه، عمومي ګرامر.

ټولول (ṭolawə́l) مص. مت. بوروول، یو ځای کول، راغونډول، جمع کول، ګډول.

ټوله (ṭóla) ښځ.م. ۱) درېوزه، چر، ګدايي، غوښتنه؛ ۲) چنده، اعانه، ګرده.

ټولی (ṭoláy) نر.م. ۱) له څو بلوکونو څخه جوړ؛ ۲) ټولۍ، جمعیت، ډله

ټولۍ (ṭoláy) ښځ.م. و ګ. ټولی.

ټولېدل (ṭoledə́l) مص. ل. ګېردېدل، غونډېدل، یو ځای کېدل، جمع کېدل.

ټولی مشر (ṭolaymašə́r) نر.م. د ټولي مشر، د ټولي قوماندان، تورن.

ټوم (ṭum) نر.م. ۱) ټونګ، تحریک، لمسون، پارونه؛ ۲) مشوره، مصلحت.

ټومب (ṭumb) نر.م. ۱) چوخ، چخ، چیخ، ټومبنه؛ ۲) لمسون، پارونه؛ ۳) ستن وهنه.

ټومبل (ṭumbə́l) مص. مت. ۱) ټومبل، ننویستل، خنبول؛ ۲) په غاښونو کې خلال وهل؛ ۳) سکوندل، تحریکول.

ټومري (ṭumrī́) ص. ښځ.م. و ګ. ټومرۍ.

ټون (ṭon) نر.م. ۱) ټون، اواز، پرغ، د اواز درجه، لحن، د اواز کیفیت، د لیکلو یا خبرو سبک او قاعده؛ ۲) مو. د دوو ټونو تر منځ د صوتي فاصلې واحد؛ ۳) هارمونیزه، د دوو شیانو تناظر او سره لګېدل.

ټونالېټې (ṭonāleṭé) ښځ.م. ټونالیته، د اواز ځرنګوالی، آهنګ.

ټونبونی (ṭunbū̃nay) نر.م. د ټونبلو آله.

ټونټ (ṭoníṭ) نر.م. مو. یو ډول عصري شپېلۍ ده چې بم اواز لري.

ټونډینه (ṭundiná) ښځ.م. د جوارو وږی، د جوارو سوټکې.

ټونګ (ṭung) نر.م. ۱) ټونګره، نوکا [illegible] چونډي، سکونډکه، چیچنه؛ ۲) مصله [illegible] شوره؛ ۳) نوتکه وررسونه؛ ٤) نشتر.

ټونګاره (ṭũngāra) ښځ.م. ۱) نوکاره، چونډي، سکونداره؛ ۲) کنځا؛ ۳) منبوکه وهل؛ ٤) په خوشکه کېدنه؛ ٥) لمسون، تحریک، پارونه.

ټونګره (ṭũngára) ښځ.م. ۱) ټونګه، منبوکه؛ ۲) منبوکه وهنه، ټونګه وهنه.

ټونګرېیل (ṭũngreyā́l) مص. مت. ۱) نوکاره لګول، ټونګاره لګول سکونډل؛ ۲) په پټه تاوان رسول؛ ۳) په منبوکه وهل، په ټونګه وهل؛ ٤) قهرول، عصبي کول؛ ٥) کنځا کول.

ټونګل (ṭũngál) مص. مت. ۱) ټونګه ورکول، نوکارول؛ ۲) څوک په ګوته یا اشاره خبرې ته متوجه کول؛ ۳) تحریکول.

ټونګوره (ṭungóra) ښځ.م. اینګه، انګه، هغه ښځه چې د ناوې سره د زوم کور ته ځي.

ټونګه[1] (ṭungá) ښځ.م. ۱) منبوکه، ټونګاره؛ ۲) چیر، بلوسه؛ ۳) څورونه، په قهرونه.

ټونګه[2] (ṭónga) ښځ.م ۱) د ګوتې بند؛ ۲) د پښې تله، د پښې تلې.

ټونیک (ṭoník) ص. نر.م. ۱) طب. مقوي دوا، توان بښونکی؛ ۲) مو. په اوازونو او ټونونو اړوند، د ټون، د اواز.

ټې (ṭe) ښځ.م. ۱) د «ټ» توري اواز؛ ۲) مو. د اووم ټون نوم چې «سي» هم ورته وایي.

ټیپ[1] (ṭip) نر.م. ۱) په خښتو کې د سیمنټو لګونه، د سیمنټو لېټی؛ ۲) ټایپ، سمبول، نماینده، ډول، نمونه؛ ۳) ټوپ، نښه، ټاکلی وخت.

ټیپ[2] (ṭayp) نر.م. ټایپ، ټایپ رایټر، د لیکلو ماشین؛ ۲) وګ. ټېپ ریکارډر.

ټېپ[3] (ṭep) نر.م. ۱) له ټوکر، کاغذ، پلاستیک څخه جوړه اوږده، کم بره فیته؛ ۲) ټوټې، نلکه، نل؛ ۳) د ټېپ ریکارډر د اواز ثبتولو فیته.

ټیپ ټاپ (ṭipṭā́p) نر.م. ۱) ښایست، ښکلا، ډول، سینګار؛ ۲) ځان ښوول.

ټېپر (ṭepár) نر.م. ج. شلغم، منګریته، بنګریته.

ټېپرکی (ṭeparkáy) نر.م. ټیټکی، ټېمرکی، مندری، غونډکی، ټیټ غونډې سړی.

ټېپ ریکارډر (ṭeprikārdár) نر.م. ټایپ، ټېپ، د اواز ثبتولو آله، دضبط صوت وسیله.

ټېپی (ṭepáy) ښځ.م. ۱) ججوری، ججوره، چیر جېره، جاغور؛ ۲) یو ډول کښېده.

ټیټ (ṭiṭ) ص. نر.م. ۱) کوز، کښته؛ ۲) لنډ، مندری سړی؛ ۳) کوږ؛ ٤) ملامت، پړ.

ټیټاری ([illegible]ay) نر.م. ټیغی، ټټغی، ټیغکی، ټیټه [illegible] یو ډول مرغه دی.

ټیټاکه (ṭiṭāka) ښځ.م. ازغکی، اغزکی، د کنجغرې په ډول یو غرنی بوټی دی.

ټیټاکی (ṭiṭākay) نر.م. ځمکه، جایداد، د وتر.

ټیټال (ṭiṭā́l) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) پستي؛ ۳) مکر، فریب، ټګي، چل.

ټیټالی (ṭiṭāláy) ص. نر.م. ۱) چلولې، چلباز، ټګ؛ ۲) چاپلوس، غوړه مال.

ټېټانوس (ṭeṭānū́s) نر.م. ۱) یو راز ناروغي ده چې له زیاتې یخنۍ څخه پیدا کېږي.

ټیټ پاس (ṭiṭpā́s) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) راشه دَرشه، معاشرت.

ټیټ پیټ (ṭiṭpíṭ) ص. نر.م. ډېر ټیټ سړی، ډېر غونډی سړی، لنډی سړی، ټیټکی سړی.

ټیټټوب (ṭiṭṭób) نر.م. ۱) ټیټوالی، کښته والی، کته والی؛ ۲) پستوالی، رذالت، پستي.

ټیټ سترګی (ṭiṭstárgay) ص. نر.م. شرمنده، شرمېدلی، کوز سترګی، ملامت.

ټېټسه (ṭeṭasá) ښځ.م. د جوارو توکه، د جوارو توقه، د جوارو غوټۍ، د جوارو سوټکه.

ټیټک (ṭiṭák) نر.م. د کدو په څېر او د توري په اندازه یو ډول سابه دي.

ټیټکه (ṭiṭká) نر.م. تمبکې، لړمې، لړمکې، یو ډول ناروغي ده.

ټیټکی (ṭiṭakáy) ص. نر.م. غونډکی، ټیټ قدی.

ټیټکۍ (ṭiṭakáy) ښځ.م. ۱) سترګۍ، د زنګانه سترګه، ګونډه؛ ۲) د ټیټکي مؤنث شکل.

ټیټکې (ṭiṭáke) ښځ.م. ۱) تورېکې، تړېکې؛ ۲) هلې ځلې، کوښښ، زیار، زحمت.

ټیټول (ṭiṭawə́l) مص. مت. ۱) کښته کول، کوزول ۲) رانېږدې کول؛ ۳) سپکول ٤) کمزوری کول.

ټیټه (ṭī́ṭa) ښځ.م. ۱) خواره خبره، کمزورې خبره، سپکه خبره؛ ۲) د ټیټ مؤنث شکل.

ټیټی (ṭiṭáy) ص.نر.م. کوېی، شاکوېی، هغه سړی چې ملا یې بوټه وتلې وي.

ټیټۍ (ṭiṭáy) ښځ.م. ۱) د تورۍ، د خاورو کاسه، د خاورو کنډولی؛ ۲) د ټیټي مؤنث شکل.

ټیټېدل (ṭiṭedə́l) مص.ل ۱) کښته کېدل، کوزېدل؛ ۲) کږېدل، د تعظیم لپاره سر راښکته کېدل؛ ۳) سپکېدل؛ ٤) لړېدل، پېېدل؛ ٥) شرمېدل

ټېر (ṭ(e,ay)r) نر.م. (ج. ټېرونه) وګ. ټایر.

ټیز (ṭiz) نر.م. (ج. ټیزونه) تیز، تغ، تر.

ټیزن (ṭizán) ص. نر.م. ۱) ټیزاوڼ؛ ۲) ډارن.

ټیس پیس (ṭispís) ص. نر.م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) ګډوډ او له منځه تللی.

ټېغ (ṭeǧ) نر.م. (ج. ټېغونه) غرچی، ارومی، اروی، د خولې له لارې په اواز سره د معدې د بادراوتل.

ټیغ (ṭiǧ) نر.م (ج. ټیغونه) مردکه، مردکی، ټیک، ټیق، د کوچنیانو د لوبو مردکی.

ټېغ ټمبه (ṭeǧṭambá) ص. ښځ.م. ۱) قبض، ټمبه؛ ۲) بدهضم؛ ۳) پرېشان، خپه، زهیر.

ټیغ سترګی (ṭiǧstargáy) ص. نر.م. زیږ سترګی، زږی، برغاسترګی، تاغ سترګی.

ټیغکه (ṭiǧáka) ښځ.م. ټټغه، یو ډول خړ رنګه کوچنۍ مرغۍ.

ټیغکی (ṭiǧakáy) نر.م. تغکی، تغی، ټیغی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

ټیک (ṭik) نر.م. ۱) چارګل، د ښځو د پزې ګاڼې؛ ۲) ټیکه، د تندي یو زېور دی؛ ۳) ص. نر.م. ۱) سم، صحیح؛ ۲) سپینتی، ښېړی.

ټېک (ṭek) نر.م. ۱) ډډه، تکیه؛ ۲) ارام، دمه؛ ۳) ارام ځای، مسکن؛ ٤) تنکی، شقیقه.

ټیکالخور (ṭikālxór) ص. نر.م. ۱) مړی خور، ډوډۍ خور؛ ۲) خېټور، ګېډور، نسور.

ټیکالمار (ṭikālmā́r) ص. نر.م. ډوډۍ مار، ډوډۍ، نوونکی، سخي، لنګري.

ټيکاله (ṭikāla) ښځ.م. ۱) ډوډۍ، مړۍ؛ ټيکله نغن؛ ۲) ګردۍ چرګ، کوکوړېن، بيبنکۍ.

ټېکانه (ṭekāna) ښځ.م. د اوسېدو ځای، ټېکاونه، استوګنځی، مسکن، سرپناه.

ټېکاو (ṭekāw) نر.م. ۱) ډېره، استوګن؛ ۲) په دمه، په ارام، په استراحت.

ټېکاوول (ṭekāwawəl) مص.مت. ۱) استوګن کول، اوسول، ډېره کول، مېشتول، ټېکول؛ ۲) ارام کول، دمه کول.

ټېکاوېدل (ṭekawedəl) مص.ل. ۱) استوګن کېدل، اوسېدل؛ ۲) آرامېدل، دمه کېدل.

ټيکټاکه (ṭikṭāka) ښځ.م. پټ داره غاليچه، پشمداره قالينچه، خرسک.

ټيک خولی (ṭiyakxūlay) نر.م. جګ خولی توب، جهاز ويشتونکی توپ، دافع هوا.

ټيکرۍ (ṭikrə́y) ښځ.م. کوچنۍ غونډۍ.

ټيکری (ṭikrāy) نر.م. (ج. ټيکري) ۱) پړونی، زروکی، څادر؛ ۲) د جوارې پړ؛ ۳) کودری، کودی، کودرکی.

ټيکس (ṭikas) نر.م. ټکس، ټکټ.

ټېکس (ṭeks) نر.م. وګ. ټکس.

ټېکسي (ṭeksí) نر.م ۱) وګ. ټکسي؛ ۲) بدلمنه ښځه، بدفعله ښځه.

ټېک شوی (ṭekšawáy) ص. نر.م ۱) ډېره شوی مېشت شوی؛ ۲) دمه شوی، آرام شوی.

ټيکله (ṭikála) ښځ.م. مړۍ، ډوډۍ، نغن.

ټيکلی (ṭikaláy) نر.م. ۱) ککوړی، ټيکله، څکی، وره ډوډۍ؛ ۲) خوږه کلچه.

ټيکه (ṭiká) ښځ.م. ۱) ککشه، ققشه، هغه خال چې هندوان په تندي باندې لګوي ۲) څېره، د تندي يو ډول ګاڼه؛ ۳) ستن، پيچکاري.

ټېکه (ṭeka) ښځ.م. ۱) اجاره، ذمه واري، په ذمه اخيستل، قرارداد؛ ۲) په پښتو کې يو ډول لوبه.

ټېکه وال (ṭekawāl) ا. احصارګر، ټېکه دار.

ټېکی (ṭekáy) ښځ.م. ۱) يو ډول مرغۍ ده چې په سر يې ښبنه وي؛ ۲) څېره، د تندي يو ډول ګاڼه؛ ۳) ټيکلی؛ ٤) غونډاري؛ ٥) يو ډول خواږه؛ ٦) د بدلې سروکی.

ټېکېدل (ṭekedə́l) مص.ل. ۱) ډېره کېدل، مېشت کېدل؛ ۲) دمه کېدل، آرامېدل.

ټيګه (ṭigá) ص. نب. ډنګر غوڅکی، خوار غوايي.

ټېګی (ṭegáy) نر.م. يو ډول ختکی.

ټېل (ṭel) نر.م. ۱) ګڼه ګوڼه؛ ۲) ديکه، ټېله، ډغره، پورې وهنه.

ټيل ټال (ṭiltāl) نر.م. ۱) ټېل جد، ټال متهول، انې بانې؛ ۲) د کوچنيانو شور او ځوږ.

ټېل ټال (ṭeltāl) نر.م. ۱) ساتېري، تفريح؛ ۲) بازي، لوبه؛ ۳) ټوکه، مسخره.

ټېلفون (ṭelefūn) نر.م. ټېلي فون، فون، لرغږون.

ټېلفون ګرام (ṭelifūngrām) نر.م. ټېلفوني پيغام او خبر، هغه ټېلفوني موضوع چې پر کاغذ وليکل شي.

ټېلماټېل (ṭelmāṭel) نر.م. ۱) ډېکې، ډکې، ټېلې، زوربندي، غوېمند، ګڼه ګوڼه.

ټېلمار (ṭelmār) نر.م. ټېله وهنه، ديکه ورکونه.

ټېله (ṭelá) ښځ.م. ۱) ديکه، ډغره؛ ۲) د اوبو د مخ ګرځولو لپاره کانيز بند، د لرګيو او خسو هغه ګېډۍ چې د اوبو په مخ کې اچول کېږي.

ټېله مار (ṭelamār) نر.م. ۱) طفيلي، بېکاره؛ ۲) هغه څوک چې غټې تجارتي معاملې کوي.

ټېليا (ṭelyā) ښځ.م ۱) لويه چاړه؛ ۲) مهتر، سويس سائيس، د اسانو خدمتګار.

ټېلي پاټي (ṭelipāṭí) ص. نب. د فکرونو ارتباط یو له بله سره، د اندونو د اړیکې بحث.

ټېلیګراف (ṭeligrā́f) نر.م. ټېلیګراف، تلګراف، د ټېلیګراف دستګاه، د خبر رسولو آله.

ټېلیګرام (ṭeligrā́m) نر.م. تلګرام، تلګراف کول ټېلیګرام لېږل.

ټیم (ṭim) نـر.م. ۱) پیپ، پیپه، اوسپنیز لوښی؛ ۲) سپنغی، قلعي، هغه فلز چې ورپلې کېږي او مسي لوښي پرې سپینېږي.

ټېم (ṭem) نر.م. ۱) وخت، ساعت؛ ۲) حال، وضع.

ټیمک (ṭimák) نر.م. ۱) د کېږدۍ یا تنبو لـویه ستنه؛ ۲) د اوبو لـه کتـې (ځـل) نه د باندې راوتې لرګی، دسه؛ ۳) وړوکی ټیم، ټیمګی.

ټیمګر (ṭimgár) نـر.م. د ټیم کارکوونکی، ټیم جوړوونکی.

ټیمګنی (ṭimgaṇáy) نر.م. ټیمک، ټیمګی.

ټینخی (ṭinxáy) ص. نر.م. دولي، ځان ښوونکی.

ټېنس (ṭen(i,á)s) نر.م. یو ډول لوبه ده.

ټینګ (ṭing) ص. نـر.م. ج. ۱) پـوخ، مضبـوط، کلک؛ ۲) د نرم او نرۍ ضد؛ ۳) کنجوس، بخیل.

ټینګار (ṭingā́r) نـر.م. ۱) اصـرار، تاکـید؛ ۲) ټینګوالی، مضبوطې، ثبات، کلکوالی.

ټینګارادب (ṭingāradáb) ا. مقـاومتـي ادب، مزاحمتي ادب.

ټینګاري خج (ṭingārixáj) (ګر.) تاکـیدي خج، تاکیدي فشار.

ټینګاو (ṭingā́w) نر.م. ۱) ټېرون، ضبط و ربط؛ ۲) استحکام، محکموالی، مضبوطوالی.

ټینګتار (ṭingtā́r) نـر.م. ۱) تاکـید، ټینګښت، ټینګتوب؛ ۲) ټینګ ارتباط، محکم تار.

ټینګری (ṭingaráy) نـر.م. ټینګـی، ټوسـی، شاټینګه، چتې، د مرغانو معده، ټینګی.

ټینګړ (ṭingáṛ) نر.م. و ګ. ترنګړ.

ټینګړۍ (ṭingṛáy) ښـځ.م. کنړیش، ترښنګلی، کته پیش، کته بوز.

ټینګل (ṭingál) نر.م. پلکه، کوکه، د پنې مېخ.

ټینګول (ṭingawál) مص. مـت. ۱) محکـمـول، کلکـول؛ ۲) چاپې کـول، کېمنډل؛ ۳) کلک نیول؛ ٤) ګاټه کول، ختمه کول؛ ٥) مجبورول.

ټینګونی (ṭingawū́nay) نـر.م. ۱) مـحکموونی کلکونی، مضبوطونی، هغه شی چې یو بل شی پرې ټینګېږي، ګیرا؛ ۲) ساتندوی.

ټینګه (ṭingá) ښځ.م. ۱) ټینګـون، سپاربښتنه؛ ۲) محکمي، پوخوالی؛ ۳) شاټینګه، د مرغانو معده؛ ٤) ناغه، ټرون؛ ٥) د ټینګ مؤنثه بڼه.

ټیوب (ṭyūb) نر.م. ۱) تیـوب، هغه نل چې د رېړ، ښیښې یا کـرمې بلې مادې څخه جوړ شوی وي؛ ۲) د ملهم بوتل، د ملهم بوتلګی.

ټیوبا (ṭyubā́) نر.م. مو. لـوی ترم، لویه باجه، یو ډول پخوانی ترمپټ.

ټېوټېرکه (ṭewṭeráka) ښځ.م. ټیوټرکه، یو ډول چوغکه ده چې زیاتره د اوبو پر غاړه ګرځي.

ث

ث(se) ښ‌ځ.م. ثې، د پښتو په الفبې کې اووم توری چې ابجدي ارزښت یې ۵۰۰ دی.

ثابت (sābít) ص. نـر.م. ۱) پوره، روغ، لـوار؛ ۲) ټینګ؛۳) رښتیاني، ثبوت‌شوی، پرځای.

ثابتول (sābitawə́l) مص. مت. ۱) ثبوتول، څرګندول؛ ۲) سرته رسول، مضبوطول، پوره کول؛ ۳) رښتیا کول، حقیقت ته رسول؛ ۴) ځای پر ځای کول، په ځای درول.

ثابتېدل (sābitedə́l) مص. ل. ۱) ثبوتېدل؛ ۲) محکمېدل؛ ۳) رښتیا کېدل؛ ۴) ځای پر ځای کېدل.

ثاد (sād) نر.م. زیم، لنده بل، نو. نم.

ثاقب (sāqíb) ص. نـر.م. روښانه، ځلېدونکی، رون، ځلاند، ځلند، بربښېدونکی.

ثانیه (sāniyá) ښ‌ځ.م. شېبه، د یوې دقیقې شپېتمه برخه وخت.

ثبات (subā́t) نـر.م. قـرار، پوخـوالی، پاښـت، ټینګوالی، متانت، کلکه دریدنه، استقرار.

ثبت (sabt) نر.م. لیکنه، داخلونه، درجونه، کښنه.

ثبتول (sabtawə́l) مص. مت. ۱) لیکل، داخلـول، درجول، کښل؛ ۲) د اواز ټېپ کول (ټېپول).

ثبتېدل (sabtedə́l) مـص.ل. ۱) لیکل کېدل، راجستري کېدل؛ ۲) بندېدل، په فیته باندې ټېپېدل.

ثبوت (subū́t) نـر.م. ۱) سپیناوی، سپینونه، رښتیا کونه؛ ۲) دلیل، د خبرې تصدیق.

ثرا (sará) ښ‌ځ.م. ۱) ثـری، ځمکه، خـاوره؛ ۲) تاترین، د ځمکې د پره لاندې برخه.

ثروت (sərwát) نر.م. شتمني، شته، بډایتوب، اصط. دولت، مال، غنا.

ثریا (surayā́) ښ‌ځ.م. اووه ستورې، پېروني، پروین، اووه خوېندې، پرې ووني.

ثقافت (saqāfát) نر.م. ۱) دود، دستور، رسم او رواج؛ ۲) کلچر، کولتور، فرهنگ؛ ۳) اخلاق د یوې تولنې تهذیب.

ثقالت (saqālát) نر.م. ۱) دروندوالی، د وزن زیاتوالی؛ ۲) د یوې کلیمې دروندوالی.

ثقل (síqal) نر.م. دروندوالی، بوج، بار، وزن.

ثقلین (saqaláyn) نر.ج. ۱) دواړه جهانه، دنیا او آخرت، دنیا او عقبی؛ ۲) انسان او پېرې.

ثقه (siqá) ص. مب. کره، معتبر، معتمد، د اعتبار وړ، بې غشه، آزمایل شوی.

ثقیل (saqíl) ص. نر.م ۱) درووند؛ ۲) سخت، گران ۳) په سختۍ سره هضمېدونکی خواړه؛ ٤) هغه کلیمه چې ادا کول یې گران وي.

ثلاثي (salāsí) ص. نب. ۱) درې توریزه کلیمه، درې حرفیزه کلیمه؛ ۲) درباعـي په ډول د درېو شعرونو کلام.

ثلث (sols) ص. نر.م.ج. ۱) دریمه، برخه؛ ۲) خ. یو ډول ښکلی عربي لیک دی.

ثمر (samár) نر.م. ۱) مېوه، مېوه، ثمره؛ ۲) فایده، گټه؛ ۳) بدله؛ ٤) نتیجه، محصول.

ثمن (samán) نر.م. ۲) قیمت، اجرت؛ ۲) پیسې؛ ۳) تمه، اتمه برخه.

ثنا (saná) ښځ.م. ستاینه، تعریف، حمد، صفت.

ثناخوان (sanāxwān) ص. نر.م. ستایونکی، ثناویونکی، تعریف کوونکی.

ثواب (sawáb) نر.م. ۱) اجر، بدله، عوض، مزد؛ ۲) نېکي، ښېگڼه، ښېگړه.

ثوابت (sawābít) نر.م. ۱) د ثابت جمع؛ ۲) ولاړ ستوري، هغه ستوري چې نه گرځي.

ثوابي (sawābí) ص. نب. اجر لرونکی کار، د فایدې کار، د نېکۍ کار، د ښېگڼې کار، د خیر کار.

ثوب (sawb) نر.م. ۱) جامه، کالي؛ ۲) د جامو په شمارلو کې پخوانیو میرزایانو «ثوب» کلیمه د تمیز د کلیمې په توگه کاروله.

ثور (sáw(a)r) نر.م. ۱) غویی، غوښکی، غوسکی؛ ۲) د لمریز هجري کال دویمه میاشت.

ج

ج (jim) نر.م. د پښتو الفبې اتم توری چې ابجدي ارزښت یې (۳) دی.

جابر (jābír) ص. نر.م. (ج. جابران) ۱) زورور، تکړه؛ ۲) ظالم، جبرکوونکی، تاوان رسوونکی ۳) هډ بند.

جابه (jābá) ښځ.م. کوړې، کوبې، ډبه، هغه څرمني کوبې چې تېل یا غوړي په کې اچول کېږي.

جابۍ (jābáy) ښځ.م. ۱) خلکی، د نخښه‌دونکو کمیس، جامن؛ ۲) د پښې زنګونه.

جاپړي (jāpaṛí) ښځ.م. د پسونو د آش ورکړه شوو څرپوستکو لویه تخته چې د سندلۍ د برستن په ځای استعمالېږي.

جاتکی (jātkáy) نر.م (ج. جاتکي) هلک، زنکی، ژنی، ژنکی.

جاټ (jāṭ) ص. نر.م. ۱) هغه وګړي چې د ځمکو په کاروبار اخته وي؛ ۲) تور رنګی؛ ۳) جټ، ناپوه.

جاج (jāj) نر.م. ۱) اندازه، قیاس، جایزه؛ ۲) اند، فکر، اندېښنه، پام، سوچ.

جاجل (jājə́l) م. فکر کول، اندل.

جاجونکی (jājū́nkay) فا. نر.م. غمجن، فکرمن، اندېښمن، فکرکوونکی، په چورتو کې ډوب.

جاخه (jāxá) ښځ.م. د ونو او بوټو څانګې چې یو په بل کې ننوتې او تاو راتاو وي.

جادو (jādū́) نر.م. کوډې، منتر، تونه، سحر.

جادوبیان (jādūbayā́n) ص. نر.م. هغه څوک چې وینا او خبرې یې پر زړونو اغېز کوي.

جادوګر (jādūgár) ص. نر.م. (ج. جادوګران) ۱) کوډګر، جادو کوونکی؛ ۲) ټګ، ... غولوونکی، تېرایستونکی.

جاده (jādá) ښځ. م. (ج. جادې) لاره، لیار، په ښار کې یا له ښار نه د باندې لوی، پراخ واټ.

جاډنګ (jādə́ng) ص. نر.م. ډنګر، کمزوری

جاډی (jāḍay) ښځ.م. ۱) کمزوري او بېکاره اوښه ۲) بوډۍ، زړه ښځه.

جاذب (jāzīb) فا.نر.م. ۱) جذب کوونکی، راکښونکی؛ ۲) هغه کاغذ چې رنګ کښوي

جاذبوالی (jāzibwā́lay) نر.م. ښکلا، ښايست، راکښون، پيمختوب، ډوليتوب، جاذبيت.

جاذبه (jāzibá) ښځ.م. راښکنه، جذبونه، هغه قوه چې اجسام ځان ته راکښوي.

جار (jār) نر.م. ۱) ځار، قربان؛ ۲) ډنډوره؛ ۳) دشپېلۍ پرده؛ ٤) دمرزانو د نيولو لپاره مصنوعي ځنګل؛ ٥) دوچو خوشايو دراغونډولو ځای؛ ٦) درمند بادولو په وخت کې جال درول؛ ۷) ډېوال؛ ۸) د سېلاب لپاره له تيږو پخه پوله ۹) ډنډوره، نغاره.

جارايستل (jāriistə́l) مص.مت. ۱) بهرته ګرځول، قی کول؛ ۲) دلارې نه بهرته راګرځول؛ ۳) بندول، جارباسل؛ ٤) اوبدل، تاوول.

جارباسل (jārbāsə́l) مص. مت. ۱) و.ګ. جار ايستل؛ ۲) تېرل، په سر کول، راخرخول؛ ۳) پښېمانه کول.

جارچي (jārčí) ص. نر.م. ۱) ډنډورچي، نغاره چي، نغاره کوونکی؛ ۲) مجازاً هغه څوک چې راز نه شي ساتلای او افشاء کوي.

جارغالی (jārǧālā́y) نر.م. ۱) نغری، جارغلی، هغه نغری چې په کوټې کې جوړ شوی وي؛ ۲) کوراړی، ورکوټی پټی، کوره کی.

جارغلی (jārǧalā́y) نر.م. نغری.

جارکړونی (jārkṛū́nay) نر.م. ۱) جارکوونکی، اوېدونکی؛ ۲) هغه څوک چې چرګه په هګيو کښېنوي او ددې کار په بدل کې د يوې نښانې شوې هګۍ بچی اخلي.

جارکېده (jārkedə́) نر.ج. ځارېده، قربانېده، صدقه کېده، جارېده.

جارګنی (jārganə́y) ښځ.م. کوڅه، د خوشايو لرګيو او ځپياکو د اېښودلو ځای.

جارګنی (jārganáy) نر.م. هغه ځای چې پډلرګيو راايسار شوی وي، شپول، دشپې له خوا د څاروېو پنډغالی.

جارو (jārū́) نر.م. (ج. جاروګان) جاروب، ربېغ، رېبز، بوهارۍ، کانته.

جارواته (jārwātá) نر.ج. ۱) پښېمانه کېده؛ ۲) بېرته ګرځېده.

جاروتل (jārwatə́l) مص. ل. ۱) پښېمانه کېدل، بېرته ګرځېدل، وعده خلافه کېدل؛ ۲) تلل، راګرځېدل، راستنېدل.

جاروکښ (jārūkáṣ) ص. نر.م. جارو کوونکی، جارو وهونکی، جارو سره دځای پاکوونکی.

جاروکول (jārūkawə́l) مص. مت. ۱) کانته کول، جارو سره د ځای پاکول، رېبز کول، ربېغ کول؛ ۲) له منځه وړل، پوپنا کول.

جاروګی (jārūgə́y) ښځ.م. (ج. جاروګيانې) وړه جارو، وړوکې جارو، رېبزګی، ربېغځه.

جارول (jārawə́l) مص. مت. ۱) ځارول، قربانول؛ ۲) تنسته غوړول؛ ۳) جاروکول، پاکول، صفا کول، پيجوول، پوکول.

جارونه (jārawə́na) ښځ.م. ۱) تنسته غوړونه؛ ۲) ځارونه، قربانونه، صدقه کونه.

جاري (jārí) ص.نب. ۱) روان، بهاند، بهېدونکی؛ ۲) همېشه، تل؛ ۳) قرباني، د ځارېدو؛ ۳) يو ډول ترکي خط دی.

جارېدل (jāredə́l) مص.مت ۱) ځارېدل، قربانېدل ۲) تنسته غوړول کېدل.

جاري كول (jārikawə́l) مص. مت. ۱) روانول، بهول؛ ۲) نافذول؛ ۳) پیل کول.

جاړ (jāṛ) نر.م. ۱) جلاب؛ ۲) دازغنو ونو او بوټو څنګل ته ويل کېږي نه د غټو ونو څنګل ته.

جاړبوټی (jāṛbūṭay) نر.م. د جلابو بوټي، هغه بوټي چې په جلابو کې استعمالېږي.

جاړجاخی (jāṛjāxay) ص. نر.م. ځاځه، يو په بل کې نښتي، سره ښخ.

جاړوله (jāṛwə́la) ښځ.م. په جلابو کې پکارېدونکې بوټي.

جاړه (jāṛá) ښځ.م. (ج. جاړې) يو اغزن بوټی دی.

جاز (jāz) نر.م. مو. د جازموسيقي، د جاز ګډا، د نڅا داسې موسيقي چې له ښوره سره مله وي.

جاسوس (jāsūs) ص. نر.م. مخبر، خبر رسوونکی، خبر وړونکی، پټ حال لټوونکی، رپوټچي

جاغه (jāǧá) ښځ. م. د کميس غاړه، ګرېوان.

جاکټ (jākáṭ) نر.م. (ج. جاکټونه) ۱) نيم تنه يي جمپر؛ ۲) بنيان.

جاکړ (jākáṛ) نر.م. جکړ، بادوباران، ځول، هغه باران چې سخت باد او سېلۍ ورسره وي.

جاکی (jākáy) نر.م. (ج. جاکي) يخ شوی، موره شوی، تومنه شوی، مايه شوی، پرن شوی.

جاګنی (jāganáy) نر.م. نوی، هغه غوايي چې په غوبله کې ځای په ځای موري ته جوخت ولاړ وي او نور غوايان ورباندې راتاوېږي.

جاګير (jāgír) نر.م. هغه سيمه يا ځمکه چې د يوې سيمې د واکمن له خوا چاته د هغه د خدمت يا معاش په مقابل کې ورکول کېږي.

جاګيردار (jāgírdā́r) نر.م. (ج. جاګيرداران) د جاګير خاوند، د ځمکو خاوند، هغه چاته چې جاګير ورکړی شوی وي.

جال (jāl) نر.م. ۱) تور؛ ۲) دورد، دستور؛ ۳) مکر و فريب، ټګي؛ ٤) دام، لومه.

جالګی (jālgáy) نر.م. (ج. جالګي) ۱) ووړکی جال، جالګوټی؛ ۲) د غنې ځاله؛ ۳) د نغرې په څنګ کې د خوشبو ايښودلو ځای.

جالګۍ (jālgə́y) ښځ.م. ۱) هغه جالۍ چې کرکۍ ته د ماشو د مخنيوي لپاره لګوله کېږي؛ ۲) د ښځو په بوقره کې جالۍ.

جالوغ (jālúǧ) نر.م. جابغ، د آس د زين لاندې هغه لمځی چې د خولو لپاره وي.

جالول (jālawə́l) مص. مت. رواجول، دودول.

جاله (jālá) ښځ.م. (ج. جالې) ۱) ځاله، بنځولی؛ ۲) د جولاګي ځاله؛ ۳) له سيند څخه د پورېوتو يوه وسيله چې له څو ګانو څخه جوړه شوې وي؛ ٤) سپينه پرده چې په سترګه کې پيدا کېږي ۵) پوله؛ ٦) نېستي، غريبي، خواري.

جاله وان (jālawā́n) نر.م. ۱) د جالې چلوونکی؛ ۲) د جالې خاوند، د کښتۍ خاوند.

جالۍ (jālə́y) ښځ.م. ۱) جوبړې، شړومبې، شنه اوبړې چې په ډنډ او ولاړو اوبو کې پيدا کېږي؛ ۲) د اوسپنې، پلاستيک او... څخه جوړه شوې سورۍ سورۍ پرده.

جالېدل (jāledə́l) مص. ل. مشهورېدل، رواجېدل، دود کېدل.

جام (jām) نر.م. (ج. جامونه) ۱) کټوری، پياله، کاسې ته ورته لوښی؛ ۲) د غور په ولايت کې د يوه تاريخي ځای نوم دی.

جامباز (jāmbā́z) نر.م. ۱) مست اوښ، ناباري اوښ، سرکښ اوښ؛ ۲) د خپلې خوښې خاوند، نارامه، سرتنبه، سرتمبه.

جامبره (jāmbə́ra) ښځ.م. بېره، د بېرې ونه.

جامبړه (jāmbṛá) ښـځ.م. (ج. جامبړې) جاره، جاخه، هغه ونې او بوټي چې څانګې يې يو په بل کې سره ننوتې وي.

جامد (jāmíd) ص. نـر.م. ۱) ټينګ، کلک شی؛ ۲) هغه کليمه چې بله کليمه ترې اشتقاق نه شي موندلای.

جام جم (jāmijám) نـر.م. د داستانو له مخې د جمشيد پاچا هغه پياله چې د نړۍ نقشه په کې ايستل شوې وه.

جامع (jāmiʿ) ص. نب. ۱) يو ځـای کـوونکی؛ ۲) مکمل، پوره، رانغاړونکی؛ ۳) لوی جومات چې د جمعې او اختر لمونځونه پکې کېږي؛ ٤) مجموعه، هغه جونګ چې قانوني مقررات په کې راغونډ شوي وي؛ ٥) د حضرت محمد (ص) د احاديثو مجموعه؛ ٦) د الله (ج) يو نوم.

جامع الحروف (jāmiʿulhurúf) نر.م. ج. بد. هغه صنعت ته وايي چې په يوه شعر کې د هجا ټول حروف راوړل شي.

جامع اللغات (jāmiʿulluğát) نـر.م. د ژبې هغه قاموس چې د هر لغت مـانا په ډېر تفصيل سره په کې ښکاره شوې وي.

جامعه (jāmiʿá) ښـځ.م. ۱) ټولنه، سوسايټي؛ ۲) پوهنتون، يونيورسټي، دارالعلوم.

جامکی (jāmakáy) نر.م. لنډ پتلون.

جامګی (jāmgáy) نر.م. ورکوټی جام، کوچنی جام، جام ګسکی، جام ګنکی، جامو کی.

جامن (jāmán) نـر.م. ۱) د يوې ونې نوم دی چې د مېـوې رنګ يې د عـوډ رنګ غـونـدې دی؛ ۲) جابې، کبو، جامنو، هغه کميس چې نڅاګر يې د نڅا په وخت کې اغوندي.

جامه (jāmá) ښځ.م ۱) زامه، ژامه؛ ۲) کالي، لباس.

جان (jān) نـر.م. ۱) ځـان؛ ۲) ډېر خوږ، ګـران؛ ۲) د مينې کليمه.

جانان (jānán) نر.م. ۱) جان، محبوب، معشوق؛ ۲) معشوقه؛ ۳) عجيب، حيرانوونکی.

جانب (jāníb) نر.م. (ج. جانبونه) څنګ، طرف، لوری، اړخ، خوا، ډډه، پلو.

جانباز (jānbáz) ص. نر.م (ج. جانبازان) مېړنی، زړور، بهادر، سرتېری.

جانبدار (jānibdár) ص. نر.م. ملګری، پلوي، په ننګه، پرخوا، مددګار، په پلو، په خوا.

جانبين (jānibáyn) نر.ج. دواړه خواوې، دوه جانبه، دوه اړخه، دواړه پلوه، دوه طرفه.

جان جان (jānján) نـر.م. ۱) زارۍ، چاته عذر او زاری کـونه، جـګې جـګې؛ ۲) ص. د زيـاتي مينـې لـه امله چاته ويل کېږي.

جانجو (jānjó) ص. نر.م. سست، ناړامه، ناراسته، جانجی؛ ۲) مجذوب، لېونی.

جانجو پانجو (jānjo pānjó) ص. نر.م. سست پست، بېکاره، بې ښې، بې ښمرې.

جانجي (jānjí) ص. نر.م. ۱) ورابانی، دروغی، په وراتللی، واده ته بلل شوی؛ ۲) چغبجي، چغزي مغز لرونکی؛ ۳) نرم، کاغذي، ژر ماتېدونکی.

جانجيتوب (jānjitób) نـر.م. ۱) سستي، ناراستي؛ ۲) په وراکې شـاملېدنه، ورابانې کېدنه، وروڅي کېدنه.

جانجېدل (jānjedə́l) مص. ل. سستېدل، لټ کېدل، ناراسته کېدل.

جانخاني (jānxāní) نر.م. کمبو، ترنګړ، سودا، کوری، د بوسو د وړلو هغه وسيله.

جاندار (jāndár) ص. نـر.م. ۱) ذيروح، ساکښ؛ ۲) قوي، تندرست، تکړه، صحتمند.

جاندم (jāndám) نر.م. دوزخ، جهنم.

جانشین (jānəšín) نر.م. عوضي، قايم مقام، ځای ناستی، د بل چا په ځای ناست.

جانکټی (jānkaṭáy) نر.م. (ج. جانکټیان) ۱) جان نثار؛ ۲) د بندیخانې ملازم؛ ۳) د غرغرې د تختې کښوونکی.

جان نثاري (jānnisārí) ښځ.م. قرباني، له ځانه تېرېدنه، مېړانه، زړورتوب.

جان گداز (jāngodáz) ص. نر.م. ځان خوړونکی، ځان ویلې کوونکی.

جاوجۍ (jāwjə́y) ښځ.م. د کمیس لمن، د څادر (لوپټې) یا بل کالي غاړه یا څنډې.

جاور (jāwár) نر.م. یو ډول بوټی دی.

جاوسا (jāwsá) ښځ.م. بېخبل، گرونج، د منگي اېښودلو لرگین یا اوسپنیز ځای.

جاوو (jāwú) نر.م. یو ډول تریو خوندی بوټی.

جاه طلبي (jāhtalabí) ښځ.م. عزت غوښتنه، ځان ته د غټوالي او لویۍ غوښتنه.

جاهل (jāhíl) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، بې علمه.

جاهلیت (jāhilyát) نر.م. ۱) ناپوهي، ناداني، بې علمي؛ ۲) د مسیح علیه السلام له رحلت نه د محمد(ص) تر ظهور پورې د جزیرة العرب د تاریخ یوه دوره؛ ۳) سرتمبگي، ناړامي.

جاه و جلال (jāhujalál) نر.م. شان او شوکت، دبدبه، رعب.

جای بند (jāybánd) ص. نر.م. ځای پر ځای ولاړ، - جای بند آس.

جایداد (jāydád) نر.م. ۱) ملکیت، مال، ځمکه؛ ۲) گنجایش، ځایېدنه.

جایز (jāyíz) نر.م. ۱) مناسب، صحیح؛ ۲) روا، د شرعي او قانون مطابق؛ ۳) اصلي، ثقه؛ ۴) مستند؛ ۵) د منلو او منظورېدو وړ.

جایزه (jāyzá) ښځ.م. ۱) انعام، گټنه؛ ۲) لټون، پرتال، جاج؛ ۳) حاضري، شمار؛ ۴) اندازه او معلومات کونه.

جایفل (jāyfál) نر.م. د یوې ونې مېوه ده

جباټی (jubāṭáy) نر.م. څادر، جبته، جېبته.

جبار (jabár) ص. نر.م. ۱) زورور، غښتلی، جبر کوونکی؛ ۲) د خدای (ج) یو صفت دی.

جبازه (jabāzá) ښځ.م. جړ باجړ، له واورې او باران سره یو ځای ورېدل.

جب جبو (jabjabú) نر.م. یو ډول بوټی دی چې په جبو او جبه زارو کې شین کېږي.

جبر (jábər) نر.م. ۱) زور، ظلم، زیاتي؛ ۲) ري. الجبر، جبر و مقابله؛ ۳) فل. برخلیک، تقدیر.

جبراً (jabrán) ص. نر.م. په زور، په ظلم، په زیاتي.

جبران (jəbrā́n) نر.م. تلافي کونه، د تاوان تلافي.

جبرانول (jibrānawə́l) مص. مت. ۱) تاوان ورکول؛ ۲) مرسته کول؛ ۳) تلافي کول.

جبرلوټ (jabrlóṭ) نر.م. کونځی ټوپک، ماتوونی ټوپک، ماتېدونکي ټوپک، سرپې ټوپک.

جبروت (jabarút) نر.م. لویوالی، لویي، سترتوب، د خدای کبریایي صفت.

جبری (jabráy) نر.م. گالس، کشک، گېټس، هغه تسمې چې پتلون ورباندې ټینگېږي.

جبري (jabrí) ص. نب. په جبر، په زور، په ظلم.

جبرۍ (jabrə́y) ښځ.م. لویې جرابې، هغه جرابې چې تر زنگنو پورې وي.

جبړک (jabaṛák) نر.م. ۱) وره ژبه؛ ۲) د کوچنیانو د لوبو شی.

جبل (jabál) نر.م. د اوسپنې اوږدې میلې چې د تیږو اړولو او راویستلو لپاره کارېږي.

جبوړی (jabūṛáy) ص. نر.م. ۱) نا راسته، تمبل؛ ۲) بې شرمه، تېټ سترګی، بې غیرته.

جبون ⁽¹⁾ (jubū́n) نر.م. ۱) ژبه؛ ۲) وېرنډوکی؛ ۳) د وهل له کلیمې سره د سخت دار مفهوم ورکوي.

جبون ⁽²⁾ (jabū́n) نر.م. ۱) تربوزک، مول، اوربوزی تبنبوزکه؛ ۲) ص. نر.م. ژبه ور.

جبه ⁽¹⁾ (jabá) ښځ.م. ۱) و ګ. ژبه؛ ۲) جبه زار؛ ۳) هغه لوبنی چې د ګانی تېل په کې تولېږي.

جبه ⁽²⁾ (jubá) ښځ.م. (ج. جبې) شورقه، شقه، یو ډول چینه ده چې اوږده لستوڼي لري.

جبه جبان (jabajabā́n) نر.م. ۱) خبرې اترې؛ ۲) لوز، قول، عهد، ژبه.

جبه خور (jabaxwā́r) نر.م. تاندوبه، جبجوب ځمکه، لنده خیشته ځمکه.

جبه زار (jabazā́r) نر.م. جبه، هغه ځمکه چې له ځانه اوبه په کې پیدا کېږي.

جبهه (jabhá) ښځ.م. (ج. جبهې) ۱) ډله، دسته، جماعت؛ ۲) د جګړې د میدان مخنۍ برخه؛ ۳) تندی؛ ٤) د سپوږمۍ د یوه منزل نوم.

جبۍ (jabə́y) ښځ.م. ۱) ژبۍ، زبس، د کوچنیانو د تالو پرسوتلو ناروغي؛ ۲) یو اغزن سور ګلی بوټی دی.

جبین (jabín) نر.م. تنده، وچولی، تندی.

جپ (jap) نر.م. وظیفه، ذکر، عبادت.

جپالی (japā́lay) نر.م. وبا، کوالرا، مرګو.

جپامرګو (japāmargó) ښځ.م. دوبا ناروغي.

جپتال (japtā́l) نر.م. مو. له لسو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی چې یو خالي او درې ضربه لري.

جپړ (japáṛ) نر.م. بېکاره اسباب، عبث او بېکاره څیزونه، له کاره وتلي اسباب او سامان.

جت (jat) نر.م. ۱) ډول، قیافه، بڼه؛ ۲) جوړه، جفت؛ ۳) ناپوه؛ ٤) ساروان، اوبښبون، اوښبه.

جت بولي (jatbolí) ښځ.م. جټ پولي، بې شرمي، بې حیایي، سپکه وضعه او سپکه خوله.

جتیي (jatayí) ص. نر.م. خسک چرګ.

جته (jatá) ښځ.م. جتی، ډله، توله، غونډه.

جتي ستي (jatisatí) ص. نب. ۱) لوند، مجرد؛ ۲) بې پروا؛ ۳) بد خرڅه، خرڅو، مُسرف.

جټ ⁽¹⁾ (jaṭ) نر.م. (ج. جټهان) ۱) جټ، جاټ، جپسي، رومانیز، د یو ټبر نوم، د راجپوتانو یوه څانګه؛ ۲) ص. ناپوه، جاهل؛ ۳) کم ذاته، کم اصله.

جټ ⁽²⁾ (jiṭ) نر.م. ۱) فواره، داره؛ ۲) نوزل، هغه سوری چې غاز یا مایع په فشار سره د باندې ځني راوځي.

جټ پول (jaṭpól) نر.م. د ښځو مکر و فریب.

جټټوب (jaṭṭób) نر.م. ۱) جټوالی؛ ۲) ناپوهي.

جټ سټریم (jaṭstrím) نر.م. هو. تند باد.

جټ کانه (jaṭkā́na) ص. ښځ.م. ۱) معمولي، اسان؛ ۲) بې قاعدې.

جټکه (jəṭká) ښځ.م. و ګ. جیټکه.

جثه (jusá) ښځ.م. (ج. جثې) ځېره، قواره، مخ، شکل، تن، بدن، صورت.

جج (jaj) نر.م. ۱) دزنې کوغالی، دزنې کوټی، د زنې نتوتې برخه؛ ۲) دزنې لاندې غوښه.

ججکی (jajkáy) نر.م. و ګ. چچه.

ججلداغ (jijaldā́ğ) نر.م. چرچرانکی، دم، توږ، یو ملغ ډوله ساکښ دی.

ججوره (jajū́ra) ښځ.م. ۱) جوجوره، جاغور؛ ۲) حوصله؛ ۳) پرسېدلی اوږمېږ؛ ٤) د توپک جاغور یا ججوره.

ججوی (jajóy) نـر.م. د لاله گل، د خـاتـول گل، شندي گل، يو ډول سارانی گل دی.

ججه (jajá) ښځ.م. (ج.ججې) ۱) قلنگ؛ ۲) اباج؛ ۳) جزيه.

ججی (jijáy) نر.م. يو ډول حلال مارغه دی، نر يې اوږده لکۍ او ښايسته بڼکې لري.

جحيم (jahím) نر.م. دوزخ، جهنم.

جخ (j(u,o)x) نـر.م. ۱) د اوبـو مـځ؛ ۲) څـګ؛ ۳) پړپوکی، پوکنۍ حباب.

جخت (joxt) ق. ۱) پيوست، جوړه، څنګ په څنګ ۲) تيک، صحيح.

جختوالی (joxtwālay) نر.م ۱) پيوستوالی، جوړه توب؛ ۲) تيکوالی، سموالی.

جختول (joxtawál) مص.مت. جوړه کول، برابرول سره څنګ په څنګ کول.

جخته (joxtá) ښځ.م. څخته، څښته، يو ډول غرنۍ بوټی دی.

جختېدل (joxtedə́l) مـص. ل. پيوست کـېدل، جوختېدل، يو ځای کېدل، پيوستېدل.

جد (jad) نر.م. (ج. اجداد) نيکه، د پلار پلار، د مور پلار، لوی نيکه.

جدا (jodá) ق. گوښې، جلا، بېل، يوازې، ځانله.

جداً (jiddán) ق. په جديت سره، په کلکه سره.

جدار (jidár) نر.م. دېوال..

جدال (jidāl) نر.م. جګړه، دښمني، لانجه.

جدايي (jodāyí) ښځ.م. ۱) بېلتون، فراق، هجران ۲) لرېوالی، بېلوالی، گوښېتوب

جدر (jadár) نر.م. بنسټ، ستنه، اساس، آر، جرړه.

جدل (jadál) نـر.م. ۱) نزاع، مخالفت، دښمني، لج؛ ۲) شور، کړس، بحث، جنگ، جګړه.

جدوار (jadwár) نر.م. ديوه بوټي رېښه ده.

جد و جهد (jidujáhd) نر.م. هڅه، هلې ځلې، هاند.

جدور (jadūr) نـر.م. د کـوچنيانو د ژبـې (کنکي ژبې) د پورته کولو درمل يا دوا.

جدول (jadwál) نر.م. لسټ، لېست، فهرست.

جدي (jedí) ص. نب. ۱) فعال، تکړه؛ ۲) دحقيقت له مخې؛ ۳) په جديت؛ ٤) ښځ.م. مـرغـومی؛ ٥) د مـرغـومي مياشت؛ ٦) قطبي ستوری؛ ۷) جغ. د ځمکې د يوې فـرضي کرښه ده.

جديت (jidiyát) نر.م. ۱) فعاليت، کوښښ، تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) تېزوالی، تېزي.

جديد (jadíd) ص.نر.م. ۱) نوی، تازه؛ ۲) اوسنی؛ ۳) د دې وخت، عصري.

جذاب (jazáb) ص. نـر. م.ج. ۱) راښکـونکی، جذبوونکی؛ ۲) په زړه پورې، زړه راښکونکی.

جذام (jazám) نر.م. و.گ. پړنگ (۲).

جذب (jazb) نر.م ۱) اثر، کشش، کښونه، راکښنه؛ ۲) جوش، د بېخودۍ هغه ډول کيفيت چې اهل الله ته ورپېښېږي.

جذبات (jazabát) نر.م. (دجذبې جمع) احساسات د زړه او ذهن د جوش کيفيت.

جذبول (jazbawál) مـص. مـت. ۱) راکښـول، راجلبول، راکښل؛ ۲) ځان ته راښکل.

جذبه (jazbá) ښځ.م. احساس، داحساساتو پاړېدنه جوش.

جذر (jázar) نـر.م. ۱) اصل، ريښه، جـرړه، ولې؛ ۲) (ري.) هغه عدد چې په خپل ځان کې ضرب کړی شي؛ ۳) طب. هغه برخه چې له جـذع څخه جلا کېږي.

جر (jar) نر.م. ۱) وياله، لښتی، زاکښ؛ ۲) ص. نر. م. پاتې، پړ، مغلوب؛ ۳) گړوږ؛ ٥) په گرامر کې د يوې کليمې غير اصلي حالت.

جرابه (j(a,u)rāba) ښځ.م. (ج. جرابې) جراپه، جوراپه؛ د پښو اغوستلو کالي.

جرأت (jurát) نر.م. ۱) زړورتيا؛ ۲) بې پروايي.

جراثيم (jarāsím) نر.ج. ۱) اصل، ريښه؛ ۲) د ريښې چاپېره خاوري؛ ۳) د مېږي کور؛ ٤) و.ګ. مکروب.

جراح (jarā́h) فا.نر.م. سرجن، ځيرونکی، هغه ډاکټر چې عمليات کوي.

جراحت (jarāhát) نر.م. ټپ، زخم، پرهر، پرهار.

جراحي (jarāhí) ښځ.م. جر. عمليات، اپريشن، طبي عمليات، سرجري.

جرار (jarā́r) ص. نر.م. ۱) ژېغرانده، ژبور، چالاکه؛ ۲) زړور، تکړه؛ ۳) په جنګ کې ماهر.

جراسک (jarāsák) نر.م. چرچرک، کيږدۍ، يو ډول حشره ده.

جرايل (jarāyə́l) نر.م. ارت خولي غربين، يو ډول پخوانی ټوپک دی چې ارته خوله لري.

جرب (jarb) نر.م. پم، درب، خارښت، د ځان ګرولو يو ډول جلدي ناروغي ده.

جرپی (jarpáy) ص. نر.م. ګرتن، باتو.

جرثقيل (jarsaqíl) نر.م. پالوان، کرين.

جرجر (jarjár) نر.م. هر هر، خره ته د جنسي تحريک اواز.

جرجوړ (jarjúṛ) نر.م. ښروبې، جوړ جوړ، جوړ جوړی، شرشره، جرجوړی.

جرجير (jarjír) نر.م. تراتېزک، يو ډول سابه دي.

جرح (jarh) ښځ.م. ۱) جرحه، پرهار، زخم، ټپ؛ ۲) د چا شهادت باطلول.

جرړه (jáṛṛa) ښځ.م. ولې، ولی، بېخ، بنياد، ريښه، ستنه، رده، اساس، د يو شي اصل.

جرړی (jarṛáy) ښځ.م. يو ډول خړرنګې چنچنه.

جرس (jarás) نر.م. ۱) ګونګرې، ګينګرې، غوږواره، زنګوله، غړه، جرنګانی؛ ۲) د مروتو د کسرونو د جوړولو يو شاعر.

جرعه (jorʻá) ښځ.م. غړپ، ګوټ، غوړپ.

جرغاتکه (jərğātáka) ښځ.م. يوه مرغۍ ده.

جرقه (jaraqá) ښځ.م. ۱) لمبه، سپرغۍ، بڅرۍ، د اور بڅرۍ، د برېښنا پړک؛ ۲) جړک.

جرکانی (jarkā́ṇay) نر.م. چونګی، ګټه، په سودا کې له اصلي ګټې زيات څه اخيسته.

جرکېدل (jarkedə́l) مص. ل. ۱) ګرداو کېدل، انجړېدل، جړېدل؛ ۲) مغلوبېدل، ماتېدل؛ ۳) نيول او لاس پرې ابښودل.

جرګاوو (jərgāwū́) ص. نر.م. مرکچي، مرکزن، د مرکې سړی، جرګه مار.

جرګټو (jərgaṭū́) نر.م. ۱) جرګټو، د جرګې مشر، د مرکې مشر؛ ۲) ص. نر.م. غونډه کوونکی، مجلسي، مرکچي.

جرګه (jərgá) ښځ.م. (ج. جرګې) ۱) غونډه، ولسي مجلس، ټولی، د مشورې مجلس، قومي غونډه؛ ۲) ننواتې، مرکه؛ ۳) سلا، مصلحت.

جرګه ګۍ (jərgagáy) ښځ.م. وړه جرګه، فرعي جرګه، کوميټه، کميسيون.

جرګه وال (jərgawā́l) نر.م. د جرګې غړی، په جرګه کې برخوال.

جرلګ (jarlág) نر.م. ځلرګ، ځلرګه، خړرنګی اغزی دی.

جرم [1] (jorm) نر.م. ۱) تېروتنه؛ ۲) ګناه، جنايت.

جرم [2] (jirm) نر.م. ۱) جسم، کتله- اسماني اجرام؛ ستوري؛ ۲) مکروب؛ ۳) جنين؛ ٤) ريښه.

جرمانه (jarmāná) ښځ.م. (ج. جرمانې) ناغه، جريمه، تاوان، مالي سزا، بانده، پړه.

جرم پېژندنه (jormpežandána) ښځ.م. د جرم علمي څېړنه، کریمینالوجي، کریمینولوژي.

جرم کار (jorəmkā́r) نر.م. گناهکار، مجرم.

جرموړه (jarmoṛá) ښځ.م. غونداري، موره، هغه پارسوب چې د حشرې د چیچلو په سبب په پوستکي باندې پیدا کېږي.

جرنگانی (jrangānáy) نر.م. زنگ، تنگ تنگی.

جرنگاوو (jrangāwū́) نر.م. شرنگاوو، جرنگاوو.

جرنگول (jrangawə́l) مص. مت. شرنگول، شرنگول، جرنگول.

جرنیل (jarnáyl) نر.م. (ج. جرنیلان) ۱) جنرال، جنربل، د پوځ لوی افسر؛ ۲) مغرور، مشروټ.

جره (۱) (jará) ص. نر.م. (ج. جره گان) ۱) مجرد، لونډ؛ ۲) یوازې، گوښی، تنها.

جره (۲) (jurə́) نر.م. (ج. جره گان) یو ډول بازښه.

جره توب (jaratób) نر.م. بې ښځې توب، لونډ توب؛ جره والی، یوازېتوب.

جري (jarí) ص.نب ۱) تغییر خوړونکی، اوښتونکی؛ ۲) په گرامر کې اوښتی یا تغییر خوړلی شکل.

جرۍ (jarə́y) ښځ.م. لښتی لښتی، شبلې شبلې.

جریان (j(a,i)r yā́n) نر.م ۱) تگ، بهېدا، روانېدنه؛ ۲) حزبي ډله؛ ۳) جاري کېدنه؛ ٤) د برېښنا چلېدنه؛ ٥) ادامه، جاري، روان.

جریب (j(a,i)ríb) نر.م. د ځمکې د اندازه کولو یو واحد دی؛ د دوه زره مربع مترو مساحت.

جریب کښ (jəribkáṣ) نر.م. (ج. جریب کښان) جریب کوونکی، جریبگر، مساح، هغه څوک چې ځمکه جریبوي (اندازه کوي).

جریبن (jəribán) نر.م. جریبن، یو ډول گل دی.

جریبول (jaribawə́l) مص. مت. جریب کول، جریب کښي کول، جریبونه.

جریده (jaridá) ښځ.م. ۱) بیاخ، څانگه، منده، خونگ؛ ۲) یادگار؛ ۳) ژورنال، مجله، اخبار، مهالنۍ، خپرونه.

جریز (jaríz) نر.م. شیره، اتوب، گرېی، اړوب.

جریمه (jarimá) ښځ.م (ج. جریمې) ناغه، جرمانه، بانده، تاوان، مالي سزا.

جړ (jaṛ) نر.م ۱) جړه، ریښه؛ ۲) ص.نر.م. تاوراتاو گډوډ؛ ۳) نر.م. ج. زهر.

جړامبو (jaṛāmbū́) ص. نب. ۱) تمبل، ستومانه؛ ۲) هغه کالي چې پر چا لوی او ارت وي.

جړانگو (jaṛā́ngu) نر.م. فلوس، پلوس، د یوه طبي بوټي نوم دي.

جړاو (jaṛā́w) ص. نب. پسوللی، سینگار، په گانه سنبال، گاڼلی.

جړاوول (jaṛāwawə́l) مص. مت. په ښکلو غمیو ښکلی، په جواهراتو ښکلل.

جړاوه (jaṛāwá) ښځ.م. (ج. جړاوې) په غمیو او جواهرو ښکلي شوي کالي.

جړاوېدل (jaṛāwedə́l) مص. ل. په غمیو باندې ښکلی کېدل، په جواهرو ښایسته کېدل.

جړبړ (jaṛbáṛ) نر.م. جلاب، جولاب، جولاپ.

جړپړ (jaṛpáṛ) ص. نر.م. په یو بل کې ننبستی، په یو بل کې ننوتی، انجړنجړ، گډوډ، پېچلی.

جړپن (jṛapán) ص. نر.م. اپلتي ویونکی، ډتن.

جړپول (jṛapawə́l) مص. مت. ۱) ډتول، چتي غړوول؛ ۲) په لوښي کې د مایعاتو ښورول.

جړپېدل (jṛapedə́l) مص.ل. چتي غږېدل، کړتېدل، کړېږدل، اپلتي ویل.

جړجړ (jaṛjaṛ) نر.م. ۱) د اوبو د راتویېدلو اواز؛ ۲) چتي، پوچ، بې مانا، عبث، فضول.

جړجړی (jaṛjaráy) نر.م. جړوبی، څړوبی، شرشره.

جړک (jṛak) نر.م. تکان، جرب، درز.
جړکانی (jaṛkā́nay) نر.م. زیاتی، سرباري، اضافه، علاوه، وربانديِ زیاتونه.
جړکجړوک (jṛakjṛū́k) نر.م. لړزېدنه، غچاري غچهار، غنجاري
جړمری (jaṛmaráy) ښځ.م. زهـر مهره، د زهـرو ضد مری.
جړموره (jaṛmorá) ښځ.م. لړمي، لړمی، تمبکي، یو ناروغي ده چې په بدن سرې دانې راخېژي.
جړند (juṛánd) نر.م. و.گ. جلغ.
جړنگ (juṛáng) نر.م. څیلی، جوړنگ، جیړنگ، نار، د هندوانې، ختکي هغه برخـه چې په څمکه باندې اوږده تللې وي.
جړنگاوو (jṛangāwū́) نر.م. جړنگاک، شرنگاوو
جړنگهار (jṛangahā́r) نر.م. جړنگی، شرنگی، شرنگهار، شرنگا، د گینګړیو اواز.
جړوبی (jaṛobáy) نر.م. و.گ. جرجری.
جړه (jáṛa) ښځ.م. ۱) د گلاب گل؛ ۲) ریښه، جرړه؛ ۲) بنیاد، ار.
جړي (jaṛí) ښځ.م. د سپي غپا پرله پسې اوازونه.
جړی (jaṛáy) ښځ.م. ۱) پرله پسې باران؛ ۲) زهر موره؛ ۳) کانگی؛ ٤) د یوې ناروغۍ نوم دی؛ ۵) یو بوټی چې دغه ناروغي څنې پیدا کېږي.
جړې باجړې (jaṛebājaṛe) ښځ.ج. چکاړ، چکـړې، چیکړې، ختې، له بارانه پیدا شوې ختې.
جز [1] (jəz) نر.م. ۱) جغ، چغ، د سـرو کـرو غورو یا داغلو اواز؛ ۲) چیچنه.
جز [2] (juz) نر.م. (ج. جزونه، اجزا) جزء، جزو، ذره، توک، برخه، حصه، د یوه شي یوه برخه.
جزا [1] (jazā́) ښځ.م. ۱) بدله، عوض، سزا (د نېکی یا بدی)؛ ۲) د مکافات ضد؛ ۳) ثواب.

جزایل (jazāyíl) نـر.م. جـرایل، غربین، د یوه پخواني تومک نوم دی.
جزایلچي (jazāyilčí) نـر.م. رساوېشتونکی، نښه وېشتونکی، میرگن، نښه باز.
جزایي (jazāyí) ص.نب. ۱) دجـزا، د جـزا وړ؛ ۲) مجازات شوی، تر جزا لاندې راغلی.
جزبز (jizbíz) نـر.م. ۱) د بېـهـېو لوېه؛ ۲) قهر، سوخت، په تاو کې، غوسه، غضب.
جزبندي (jozbandí) ښځ.م. جزوبندي، د کتاب یو راز ښه گنډنه ده.
جزر (jazə́r) نر.م. جغ. د مـد ضد، د سمندر د اوبو کښته کېدنه.
جزع (jazʿ) ښځ.م. بې صبري، بې قراري، بیره.
جزع پزع (jazʿpazʿ) ښـځ.م. جـزې پزې، نارې سورې، څوږ، شور و فریاد، هلې ځلې.
جزغاله (j(i,u)zğā́la) ښځ.م. ززـوکی، جیجق، څڅغولی، گگړی، کسکر، بوگړی، کروبی.
جزگی (jəzgáy) ښځ.م. پوسکی، پسکی، باد.
جزم (jazə́m) نر.م. ۱) غړوندی، د یوې کلیمې پای ساکنول یا یې د کوم حرف حذفول؛ ۲) اراده، یو کارته عزم کول؛ ۳) مضبـوط، کلک؛ ٤) پرې کونه؛ ۵) لازمول او واجبول.
جزول (jəzawə́l) مص.مت. ۱) کباب یا غوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) څـوړول؛ ۳) دغوړیو جزهاری ویستل.
جزهار (jəzahā́r) نر.م. جزهاری، جزاری، جزجزی.
جزېدل (jəzedə́l) مص.ل. ۱) غوښه په غوړیو کې سره کېدل، د غـوښې وریتېدل؛ ۲) څوړېدل، کړېدل.
جزیره (jazirá) ښځ.م. (ج. جزیرې) جغ. ټاپو، هغه وچه چې د اوبو په منځ کې وي.

جزیره نما (jaziranamā́) بنځ.م. ټاپو وزمه، یوه ټوټه ځمکه چې درې خواوې یې په اوبو او یوه خوا یې په وچه پورې نښتې وي.

جزیه (jaziyā́) بنځ.م. مالیه، د ځمکې خراج، هغه مالیه چې یهود او نصارا اسلامي حکومت ته ورکوي او حکومت بالمقابل د دوی ځانونه او مالونه حمایه کوي.

جزیي (jozī́) ص.نب. ۱) لږ، اندک، کم، لږ وتي؛ ۲) ټپل، جلا؛ ۳) جز ته منسوب.

جزئیه (joziiyā́) ص. بنځ.م. د «کلیه» خلاف، جزئیه قضیه چې د یوې موضوع ځینو افرادو ته راجع شي.

جږ (jəž) نر.م. چش، د حیوان د وینو راوتلو اواز.

جږکی (jažkáy) نر.م. د وینې پشکی [illegible] ـال د حلالېدو په وخت د وینې اواز.

جزمه (jizmá) بنځ.م. زېرمه، زېرمه، د سترګې هغه برخه چې بانه پرې راشنه کېږي.

جسارت (jasārát) نر.م. ۱) زړورتیا، زړورتوب؛ ۲) سپین سترګي، بې حیایي، بې شرمي.

جسامت (jasāmát) نر.م. ۱) غټوالی، مزیتوب، پنډوالی، مزي والی؛ ۲) کتله، بدنه، اندازه.

جست (jast) نر.م. ۱) جس، زینک، رویي، د یوه فلزي عنصر نوم دی؛ ۲) توپ، خېز، ټرپ.

جسته (jastá) بنځ.م. چپلکو ته ورته د پښو کولو یوه وسیله وه.

جسد (jasád) نر.م. ۱) تن، وجود، بدن؛ ۲) لاش، کالبوت، مړی، مړه بدنه.

جسر (jasár) نر.م. ۱) پرېړي اوبه، مست اوبه؛ ۲) پُل، د پورې وتلو لاره، لرګین پول.

جسم (jísam) نر.م. ۱) وجود، تن، بدن، ځته، پېړی؛ ۲) تع. هر هغه څه چې ابعاد ولري.

جسماني (jismānī́) ص. نب. جسمي، بدني، د جسم، د جسم او بدن سره تړلی.

جسور (jasū́r) ص. نر.م. ۱) زړور، د جسارت خاوند؛ ۲) بې شرمه، بې حیا، څیر سترګی.

جسیم (jasím) ص. نر.م. ۱) غټ، مضبوط، مزی؛ ۲) لوی، عظیم.

جشن (jašən) نر.م. ۱) خوشالي، ښادي، خوښي؛ ۲) ملي اختر، ملي خوښي، ملي خوشالي.

جشی (jišáy) نر.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جعبه (jaʕbá) بنځ.م. جابه، روک، راوک.

جعفري (jaʕfari) نر.م. ۱) د یوه ګل نوم دی؛ ۲) جالګی، سیکه، جالی.

جعل (jaʕál) نر.م. ۱) جوړښت، بناوټ؛ ۲) ساخته کاري؛ ۳) فریب؛ ٤) د غوشایانو ګونګټ.

جعل ساز (jaʕalsā́z) فا. نر.م. جعل کار، چلي، درغلي، دروهي، دوکه باز، غلوونکی، چالباز، جعلکار.

جعلي (jaʕlī́) ص. نب. بدل، نقلي، تقلبي.

جغ (jəğ) نر.م. ۱) څغ، ژغ، پلنه تخته چې د کولبې په وخت د غوایانو پر غاړه اېښودل کېږي؛ ۲) په سر و غوږ یو کې د لوند شي لوېدلو غږ.

جغات (jəgā́t) نر.م. ۱) هڅه، زیار، زحمت، رېړ؛ ۲) تاوان، زیان، نقصان.

جغاغه (jağāğá) بنځ.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جغانغه (jağāngá) بنځ.م. د چرګ تاج.

جغاول (jağāwál) نر.م. ۱) هغه مرغلین مزی چې د بازغاړې ته وراچول کېږي؛ ۲) امېل، هار.

جغ بوز (jağbóz) نر.م. پشوګی، چغبوز، یو ډول وهنبته لرونکي چنجي.

جغجغانی (jağjağānáy) نر.م. غورندوز، ژرژری، غرندوز، د لرګي ګرګرانی.

جغدي (jug̃dí) ص. نب. سوی، وریت.

جغدیتوب (jug̃ditób) نر.م. وریتوالی، کبابېدنه.

جغرافیایي (jug̃rāfiyāyí) ص.نب. د جغرافیې، په جغرافیې پورې تړلی، جغرافیوي.

جغرافیه (jug̃rāfiyá) ښځ.م. جغرافیا، جیوګرافي، جغرافي؛ ۱) د بطلیموس د یوه کتاب نوم؛ ۲) ل. م. د ځمکې وصف یا احوال بیانونه.

جغرۍ (jag̃ráy) ښځ.م. ونګا، کوله، ونګلېدا، انګولا، د سپي انګولا.

جغړۍ (jug̃ṛáy) ښځ. م. د پښو د ګوتو د خوساکېدو له امله د ګوتو د لاندنیو برخو چاودېدل.

جغله (jag̃alá) ښځ.م. میده ریګ، کاږ، شینګه، میده کاڼي، شګې، جغل.

جغن پړی (j(a,u)g̃anpáṛay) نر.م. د ځغ پړی، د ژغ پړی، سربونې، هغه پړی چې د سپارۍ غشی له جغ سره تړي.

جغندر (jog̃andár) نر.م.ج. جوغندر، لبلبو.

جغنډ (jag̃ánḍ) نر.م. ۱) ژغنډ، سته، مونډ؛ ۲) د ونې یا ستنې هغه برخه چې په تېره شي وهل شوې او یوه برخه یې ژوره شوې وي؛ ۳) برغنډ؛ ۴) مېخ، موږی.

جغنډی (jog̃anḍáy) نر.م. (ج. جغنډي) ژغنډی، هغه اوار لرګی چې په جغ کې ورکول کېږي او د غویي ورمېږ په جغ کې ایساروي.

جغول (jog̃awál) مص. مت. ۱) سوخول، په زوره ننه ایستل؛ ۲) په جغ کول، په جغ کې غویان ایسارول.

جغونډی (jog̃unḍáy) نر.م. (ج. جغونډي) ژغونډی، یو ډول مارغه دی.

جغه (jog̃á) ښځ.م. (ج. جغې) ۱) کرکره، قرقره، تاج؛ ۲) شمله، طره؛ ۳) یو ډول بوټی دی؛ ۴) چینه، چیس، چوپانه، چوغه، شوقه.

جغی (jag̃áy) نر م. ډولی، زمبیل، غولی.

جغېدل (jug̃edə́l) مص.ل. سوخېدل، په زوره په کې ننه کېدل. په‌زور په کې منډل کېدل.

جفا (jafā́) ښځ.م ۱) ظلم، جبر، ستم؛ ۲) بېوفايي، بې مهري، له بې علاقګۍ نه مخ اړونه.

جفاکش (jafākáš) ص.نر.م. خواري کښ، محنتي، زیارکښ.

جفت (joft) نر.م.ج. جوړه، غبرګ، غبرګون، جبې، جتی، د طاق ضد.

جفتکه (joftáka) ښځ.م. (ج. جفتکې) په دواړو پښو، په غبرګو پښو ځېز یا توپ اچونه.

جوفتي (joftí) ص.نب. جماع، مقاربت.

جفر (jafár) نر.م. (ج. جفاز) علم الحروف، حروف پوهنه، د یو علم نوم دی.

جفري (jafrí) ص.نب. په علم الحروف پوه، د حروف پوهنې عالم، توري پوه.

جق (jaq) نر.م. جک، فضوله خبره، پرته، اپلته.

جق جق (jaqjáq) نر.م ۱) کوټ کوټ؛ ۲) بې ځایه او چټي چقېدنه او ګړېدنه.

جقه (jaqá) ښځ.م. (ج. جقې) ګڼه ګونه، ازدحام.

جک (jak) نر.م. ۱) و.ګ. جق؛ ۲) د اوسپنې یو ډول فلزي یا پلاستیکي لوښی؛ ۳) د اوبو یو چینجی ۲) ځګ، د مستو شاربلو متی (چاټی).

جکړ (jakáṛ) نر.م. (ج. جکړونه) ۱) جاکړ، باد و باران، توفان؛ ۲) ناراسته، لټ؛ ۳) تباهي.

جکول (jakawə́l) مص. مت. ۱) په عبثو خبرو وخت ضایع کول؛ ۲) راکښل، زور لګول، د مینې له امله په زور ایسارول.

جکه جکه (jakajaká) ښځ.م. اوږد بحث، مفصل بحث، اوږدې خبرې، ډېرې خبرې.

جکېدل (jakedə́l) مص. ل. منجېدل، په زور راکښل کېدل، د ځان د خلاصولو لپاره زور لګېدل.

جګ (j(i,a)g) ص. نر.م. ۱) دنګ، اوچت، لوړ؛ ۲) شخ، ولاړ، نېغ؛ ۳) نر.م. و.ګ. جک.

جګار (jagā́r) نر.م. جنګ جګړه، جنګ لګېدل.

جګ برېښ (jagbréṣ) نر.م. عس. سرېرکمشر، د لوړو ضابطانو دربیمه رتبه.

جګپوړی (jəgpū́ṛay) ص. لوړ مقامي، عالیجا.

جګپوړیز (jəgpūṛíz) ص. لوړپوړیز، اسمانڅک (وداني) بلند منزل.

جګتوب (jəgtób) نر.م. لوړوالی، دنګوالی، جګوالی، اوچتوالي، لوړتیا، جګتیا.

جګتورن (jəgtūrán) نر.م. عس. عسکري رتبه ده چې له ملکي څلورمې رتبې سره برابره ده.

جګ جګ (jigjíg) نر.م. غرچې، درچکی، دوه غوبان په جنګ اچولو غږ.

جګ جګانی (jagjagānáy) نر.م ۱) جګ جګنی، شکشکه، اوسپنیز غشی چې د چرګانو بنکې ورباندې ویشتل کېږي؛ ۲) دبېدیو لوبه.

جګجګي (jagjigí) نر.م. د څارویو بنکرونه.

جګ جګی (jagjigə́y) ښځ.م. جار جار، ځار ځار، جګی، منت، ګجي ګجي، زارۍ.

جګ جوړ (jəgjóṛ) ص.نر.م. جک جوړ، تندرست، روغ رمټ، ښخي جوړ.

جګ خولی (jəgxū́lay) ص. نر.م. عس. هغه توپ چې جنګي الوتکې پرې ویشتل کېږي.

جګر (jigár) نر.م. ځیګر، سینه، تټر.

جګرخون (jigarxū́n) ص. نر.م. ځیګرخون، خواشینی، په کړاو اخته، کړېدونکی.

جګري (jigarí) ص. نب. دځیګر رنګه، قرمزي.

جګړ (jagáṛ) نر.م. ۱) کوډله، څپرۍ، څپره؛ ۲) خارخانه، په اوړي کې دکښاسشولپاره له ځوزانو څخه جوړ شوی خونه.

جګړاوو (jagṛāwū́) ص.نب. جنګي، جګړن، جګړه مار، جګړیالی، جنګ غواړی.

جګړن (jagṛán) ص.نر.م. ۱) دملکي پنځمې رتبې برابر، د جګتورن او دګرمن تر منځ عسکري رتبه؛ ۲) جنګیالی، جنګي.

جګړول (jagṛawə́l) مص.مت. و.ګ. جنګول.

جګړه (jagṛá) ښځ.م(ج. جګړې) ۱) جنګ، حرب، نښته. ۲) شور، لړایي.

جګړه ایز (jagṛaiíz) ص.نر.م. ۱) د جګړې؛ ۲) نر.م. جنګي او محاربوي احضارات.

جګړه مار (jagṛamā́r) ص. نر.م. ۱) و.ګ. جګړاوو؛ ۲) جنجالي؛ ۳) جنګ توددونکی.

جګړیځ (jagṛī́j) ص. نر.م. جنګره، جنګي.

جګړېدل (jagṛedə́l) مص.ل. و.ګ. جنګېدل.

جګغاړی (jəgğā́ṛay) ص. و.ګ. :جګلاوو.

جګل (jagə́l) ص. نر.م. ۱) نېغ، موندی، مېښته؛ ۲) اخته، لګیا، ورته، تمه، مته.

جګلاوو (jəglāwū́) ص. نب. ۱) دنګ، لوړ، جګ، ډینګ؛ ۲) بې وقوفه، بې عقل.

جګمېچ (jəgméč) ا. لوړوالی سنجوونکی، ارتفاع سنج.

جګناتی (jagnātə́y) ښځ.م. کوره سان، کوره ململ، مارکین، مالکین.

جګواله (jəgwā́la) ښځ.م ۱) لوړوالی، جګوالی، ارتفاع؛ ۲) قد، ونه.

جګول (jəgawə́l) مص.مت. ۱) اوچتول، پورته کول؛ ۲) پاڅول، وینبول؛ ۳) دېوال اوچتول؛ ۴) یو شی نېغ درول؛ ۵) پارول، لمسول؛ ۶) لرې کول، اېسته کول؛ ۷) اخېژول.

جګوله (jəgwə́la) ښځ.م. جګولې، چنار، عرعر.

جګه [1] (jəgá) ص. ښځ.م. اوچته، نبغه، لوړه.

جګه [2] (jigá) ص. ښځ.م. نکاح شوې ښځه، مېړوښه، نکاښکلې.

جګۍ (jigáy) ښځ.م. زارۍ، منت، خوارۍ.

جګی (jəgáy) ص.نر.م. جګ غونډې، لوړ وچکې، د جګ تصغیري شکل.

جګې جګې (jəgéjəgé) ښځ.م. ۱) هر کله راشې، ښه راغلې؛ ۲) د خواست کلیمه.

جګېدل (jəgedə́l) مص. ل. ۱) اوچتېدل؛ ۲) ویښېدل؛ ۲) نبغ درېدل؛ ۳) یاغي کېدل.

جل [1] (jal) نر.م. ۱) تود باد؛ ۲) المروهنه؛ ۳) له باغ نه چارچاپېر د غنو باړ یا وېره؛ ٤) له کلا څخه چارچاپېر خندق؛ ٥) ښځ.م. جلې، نجلۍ؛ ٦) وړکیې، کوچنوتې؛ ۷) یوه مرغۍ ده.

جل [3] (jul) نر.م. ۱) ځکېدل، خوځېدل؛ ۲) د کور د مال اسباب لپاره د جهاز له کلیمې سره یوځای استعمالېږي.

جلا (jalā́) ص.نب. ۱) بېل، یوازې، ځانته، ځانګړی ۲) ښځ.م. ځلک، ځله، چنک.

جلاب (j(a,u)lā́b) نر.م. ۱) جاړ، مسهل، جولاپ، دعمل راوستو دارو؛ ۲) جلب کوونکی، ځکاوو ۲) مال او یا جنس په ارزان قیمت رانیوونکی او په لوړ قیمت خرخوونکی.

جلات (jalā́t) نر.م. ۱) پوست ایستونکی، دښرې وهونکی؛ ۳) سرپرېکوونکی، جلاد؛ ٤) ظالم.

جلاتوب (jalātób) نر.م. جلاوالي، بېلتون.

جلاجل (jalājál) نر.م. ګینګرې، هغه زنګونه چې د خرمنې په پټه او دخاروبو غاړو ته ور اچوي.

جلا جلا (jalājalā́) ق. بېل بېل، ګوښې ګوښې، جدا جدا، ځانله ځانله، تنها تنها.

جلادي (jalādí) ښځ.م. ۱) د جلات کار او عمل؛ ۲) سخت زړه توب.

جلار (jalā́r) نر.م. (ج. جلارونه) د نهر ارهټ، د ویالې ارهټ، د ویالې په سر ارټ.

جلال (jalā́l) نر.م. لويي، لوی والی، ښان او شوکت.

جلالتماٰب (jalālatmaā́b) نر.م. اعزازي لقب دی.

جلاله (jalālá) ښځ.م. چینه، دجاري اوبو سرچینه.

جلالي (jalālí) ص.نب. ۱) جلال لرونکی، د خدای تعالی یو صفت دی؛ ۲) قهرجن، قهرېدونکی؛ ۳) د درویشانو یوه طریقه ده چې سید جلال الدین بخاري پورې اړه لري.

جلاوطن (jalāwatán) نر.م. ۱) پردېس، مسافر؛ ۲) فراري، تبعید شوی.

جلاوطني (jalāwataní) ا. جلا هېوادي، مهاجر.

جلایش (jalāyíš) نر.م. ځلا، چنک، چرک، جلا.

جلاېنه (jalāéna) جلا کونه، بېلونه، تفرقه.

جلب (j(a,i)lb) نر.م. ۱) کښنونه، ځکونه، جذبونه متوجه کونه؛ ۲) عسکري خدمت ته حاضرونه ۳) ملګرتیا، له مېلمه سره د رخصتېدو په وخت دخو قدمه ملګرتیا کول؛ ۲) ملونه، جلونه، دخاروي دغاړې پړی.

جلباب (jalbā́b) نر.م. ۱) پړونی، پوونی، څادر، تهکری؛ ۲) ص. نر.م. زوړ، ضعیف، ناتوانه

جلبل (jalbál) ص. نر.م. ۱) سوی، لوغړن، ستې؛ ۲) روښانه، ځلېدونکی؛ ۳) ښکلی شوې.

جلبلي (jalbaláy) نر.م. روښانه، ځلېدونکی.

جلبنګ (jalbáng) نر.م. ۱) یو ډول خوشبویه واښه؛ ۲) یو ډول بوټی دی چې له لرګي نه یې سرنی جوړوي

جلبول (jalbawə́l) مص. مت. ۱) پام راګرځول، متوجه کول؛ ۲) حاضرول، راغوښتل.

جلبي (jalbí) ص. نر. ښځ. م. (ج. جلبيان) جلب شوی، غوښتل شوی، حاضر شوی.

جلبی (jalabáy) ښځ. م. ځلوبی، ځلیبی، یو ډول خواږه دي چې په غوړو او تېلو کې پخېږي.

جلبېدل (jalbedə́l) مص. ل. ۱) متوجه کېدل؛ ۲) حاضرېدل، راغوښتل کېدل.

جلت (jalt) ص. نر. م. ج. ۱) جلد، تېز، چست، چالاک؛ ۲) څرګند، جوت.

جلتول (jaltawə́l) مص. مت. ۱) تېزول، چستول، چالاکول، متی کول، اوچتول.

جلته (۱) (jalatá) ښځ. م. اوږده سرپوښه توکری چې د ونو له نریو څانګو څخه جوړېږي.

جلته (۲) (jaltá) ښځ. م. انډېری، پنډېری، هغه کندو چې د مزرو یا د ونو له څانګو څخه جوړېږي.

جلتي (jaltí) ښځ. م. تېزي، چالاکي، ګړندیتوب، بیړه، شتاب.

جلتېدل (jaltedə́l) مص. ل. تېزېدل، چالاکېدل، ګړندی کېدل، وندی کېدل، متی کېدل.

جلد (jeld) نر. م. ۱) څرمن، پوستکی؛ ۲) د کتاب دوتنه، پښتی؛ ۳) د کتاب یوټوک.

جلد بندي (jildbandí) ښځ. م. کتاب ته وقایه ورکول، د کتاب وقایه، د کتاب پوښ.

جلدګر (jildgár) فا. نر. م. صحاف، هغه څوک چې د کتاب ګنډلو، جوړولو او پوښ یا وقایې ورکولو کار کوي، دوتنیار.

جلدي (jildí) ص. نب. د پوستکي، د جلد، په جلد پورې اړوند.

جلسه (jalasá) ښځ. م (ج. جلسې) ۱) غونډه، ناسته ۲) محفل، مجلس؛ ۳) په لمانځه کې قعده.

جلغ (jiláǧ) نر. م. ۱) جیلغ، زېلی، تانګ؛ ۲) د چار مغزو غونچه، د متکو ګونګی.

جلغوزه (jalǧozá) ښځ. م. و ګ. جنغوزه.

جلغه (۱) (jalǧá) ښځ. م. د پوستین څرمن، د پوستین پوستکی.

جلغه (۲) (jilǧá) ښځ. م. بدملګری، خراب ملګری.

جلک (jalák) نر. م. غوټه، څرخی، تکله، کلوله، د تارونو او سنیو غونډاری.

جلکه (jalká) ښځ. م. جټکه، ټکان، ډکه، جړک.

جلکی (jalkáy) ښځ. م. جلی، نجلۍ، جینکۍ، جنکۍ، جنۍ، وړکې، جلکوټې، نجلوټې.

جلګه (jalgá) ښځ. م. (ج. جلګې) ۱) چمنګی، د ونو او له کبلو ډکه ځمکه؛ ۲) شاړه ځمکه؛ ۳) هدیره؛ ۴) جغ. هواره او پراخه شنه ځمکه.

جلنانی (jalnānáy) ښځ. م. پخلنځی، اشپزخانه.

جلندری (jalandráy) نر. م. د ژرندې پل.

جلندرۍ (jalandráy) ښځ. م. مومجامه، منجامه.

جلو (jiláw) نر. م. ۱) ملونه، کیزه، جلب؛ ۲) مخه، مخ؛ ۳) سپرلی، سورلي.

جلوت (jalwát) ص. نر. م. ښکاره، څرګند، جوت.

جلوس (jolús) نر. م. ۱) ناسته، کېناسته؛ ۲) د پادشاهانو تخت ناسته؛ ۳) غونډه، ټولنه؛ ۴) مظاهره.

جلوګیري (jilawgirí) ښځ. م. مخنیوی، کنترول.

جلوه (jelwá) ښځ. م. ۱) نور، تجلی؛ ۲) ځلا، بربښ، ځلېدنه، رڼا، نظاره، ښکاره کېدل.

جلوه ګر (jelwagár) فا. نر. م. ځلېدونکی، بربښېدونکی، جلوه کوونکی.

جلي (jalí) ص. نب. ۱) ښکاره، څرګند، روښانه؛ ۲) صیقل شوی؛ ۳) ص. نر. م. خ. هغه لیک چې لوی، روښانه کښل شوی وي؛

جلۍ (jaláy) ښځ. م. ۱) چیغه، چوغه، شور ځوږ؛ ۲) د سپي غپا؛ ۳) و ګ. نجلۍ.

جلیا (jalyā́) ص. نب. سوی، لوی، وریت.

جلي بلي (jalíbalí) ښځ.م. منت، زاری، شور، فریاد، واویلا.

جلیس (jalís) نر.م. یار، ملګری، انډیوال، اشنا.

جلیل (jalíl) نر.م. ۱) لوی، ستر، محترم، درونډ؛ ۲) د خدای (ج) یو صفت دی؛ ۳) ص. نر.م. خ. یو ډول لیک دی چې د لیکونو د پلار په نامه یاد شوی دی او د خلفاوو له خوا به پاچهانو ته خطونه پرې لیکل کېده.

جلی مار (jalaymā́r) فا. نر.م. ۱) شور کوونکی؛ ۲) جلی باز، دختر باز، زنکه باز.

جم (jam) نر.م. ۱) جاګړ، جکړ؛ د باد او باران توپان؛ ۲) قبیله، کورنۍ؛ ۳) راغونډ، ټول.

جماتي (jumātí) نر.م. جماعتي، ۱) خادم، چوپړ، د جومات خدمتګار؛ ۲) ټولګي وال.

جماع (jimā́ʕ) ښځ.م. کوروالي، مقاربت.

جماعت (jamāʕát) نر.م. ۱) غونډه، ټولی، ټولنه؛ ۲) مسجد؛ ۳) صنف، ټولګی؛ ٤) ټولېدنه.

جمال (jamā́l) نر.م. ښکلا، ښایست، حسن.

جمالکوټه (jamālkoṭá) ښځ.م. یو ماده ده چې د جلابو لپاره د دوا په توګه په کارېږي.

جمالي (jamālí) ص.نب. ۱) د جمال، د ښکلا؛ ۲) د رحمت د شان تجلی؛ ۳) یو ډول ختکی؛ ٤) په بلوچستان کې د یوې قبیلې نوم.

جمامه (jamāmá) ښځ.م. منډو، جومیا، اینده، تریک، جمیا، د شرشمو یا ترياکو په ښهر یو بوټی دی چې تېل ځنې باسي.

جمباز (jambā́z) نر.م. و.ګ. جامباز.

جمبړ (jambáṛ) نر.م. زړې جامې، ورستې جامې، بهکاره جامې، خونجاړې، خونډرې.

جمبوښ (jamboṣ́) نر.م. ګنه ګونه، ګڼ خلک.

جمبه (jambá) ښځ.م. (ج. جمبې) ۱) جنسه، پره، مرسته، پلوي؛ ۲) ص. نب. ډله، طرفدار.

جمبه پره (jambapará) ښځ.م. پره جمبه، طرفداري، مرسته، ډله بازي.

جمپ (jamp) نر.م. توپ، خېز، ورتنه، جست.

جمپر (jampár) نر.م. هغه کمیس چې لنډ لستوڼي لري (بلوز).

جمجکړ (jamjakā́ṛ) نر.م. باد و باران، جاګړ.

جمجکی (jamjakáy) نر.م. دبهدیو یو ډول لوبه.

جمجمه (jamjamá) ښځ.م. ککرۍ، کپرۍ، کوپرۍ، کوپړۍ، د سر کاسه، د سر کوپړۍ.

جمجمې (jamjamé) ښځ.م. د تندي یا تندې یو ډول ګانه ده.

جمدانی (jamadānáy) ښځ.م. نرۍ سپین ټوکر.

جمدر (jamdár) نر.م. ۱) جندر، یو ډول خنجر دی چې دواړې خواوې یې تېرې دي؛ ۲) جودر.

جمدرګوټی (jamdargoṭáy) نر.م. کوچنی خنجر ووړوکي جمدر، د جمدر تصغیر.

جمع (jamʕ) ښځ.ج. ۱) غونډ، ټول، یو ځای، کل؛ ۲) د حساب یوه قاعده، د څو عددونو د یو ځای کولو او د یوه عدد د رااېستلو عملیه.

جمع بندي (jamabandí) ښځ.م. ۱) د مالیې یا قلنګ حساب؛ ۲) د ځمکې حاصل؛ ۳) جمع کونه، ټولونه.

جمعه (jumʕá) ښځ.م. ادینه، د هفتې اوومه ورځ.

جمعي (jamʕí) ص.نب. د جمع، د جمع په ډول.

جمعیت (jamʕiyát) نر.م. ۱) غونډه، ټولنه، مجلس، ګنه؛ ۲) تسلي، ډاډ، خاطرجمعي؛ ۳) نفوس؛ ٤) شتمني، بډایي.

جمعیت العلماء (jamʕiyatulʕulamā́) نر.ج. د علماوو ټولنه.

جمگي (jumagí) ښځ.م. ۱) د جمعې، د اوونۍ؛ ۲) په نوي مړي پسې د جمعې په شپه خیرات.

جمله (jumlá) ص. نب. ۱) ټول، واړه، گرده، کل؛ ۲) ښځ.م. فقره؛ د هغو کلیماتو مجموعه چې یو بشپړ مفهوم تري لاس ته راشي.

جمله بندي (jumlabandí) ښځ.م. جمله جوړونه.

جملي (jamalí) ص.نر.ج. غبرگوني، بغرگوني.

جمنازیم (jamnāzyám) نر.م. د بدني روزنې ځای، د ورزش ځای.

جمناستیک (jamnāstík) نر.م. بدني روزنه، ورزش، غړي رمونه.

جم وجوش (jamojóš) نر.م ۱) گڼه گونه، ازدحام؛ ۲) ډېروالی، پرېماني؛ ۳) خوشحالي ساتېري.

جمود (jamū́d) نر.م. ۱) بې حرکته کېدنه؛ ۲) یخ وهنه؛ ۳) افسردگي، مړاوېتوب.

جمهور (jamhū́r) نر.م. ۱) ولس، جمعیت، عام خلک؛ ۲) زیات، ډېر.

جمهوري (jamhūrí) ص. نب. ولسي، عوامي، د عامو خلکو، د ولس، دعوامو، د اکثریت.

جمهوریت (jamhūriyát) نر.م. دخلکو حکومت، ولسي حکومت، ولسواکي.

جمیا (j(a,u)myā́) ښځ.م. توریک، تولیک، جمامه، د شرشمو په څېر یو نبات دی چې له دانو څخه يې تېل باسي.

جمیل (jamíl) ص.نر.م. ښکلی، ښایسته.

جن[1] (jən) ښځ.م. ۱) جنۍ، نجلۍ، جلۍ، وړکیې؛ ۲) په لغت جوړونه کې د ځینو صفتونو لاحقه - د دروغ څخه دروغجن.

جن[2] (jin) نر.م. ۱) پېری، یو موجود دی چې په سترگو نه لیدل کېږي؛ ۲) بیا. ژن، په کروموزوم کې د ارثي صفتونو نقلوونکی.

جناب (janā́b) ص. نر.م. ۱) حضرت، حضور، صاحب؛ ۲) درگاه؛ ۳) ښاغلی، محترم.

جنابت (janābát) نر.م. جنوبتیا، ناپاکي.

جناح (janā́h) نر.م. ۱) وزر؛ ۲) اړخ، پلو، برخه؛ ۳) مټ، بازو؛ ٤) اص. ډله، گوند، جریان.

جنازه (janāzá) ښځ.م. ۱) مړی؛ ۲) هغه مړی چې په کټ یا تابوت کې اېښودل شوی وي.

جن او انس (jin aw íns) نر.ج. پېری او انسان، انس و جن.

جنایت (jināyát) نر.م. گناه، جرم، لوی جرم.

جنایتکار (jināyatkā́r) فا.نر.م (ج.جنایتکاران) مجرم، جاني، جرم کوونکی.

جنایي (jināyí) ص. نب. ۱) جنایت کار، مجرم، جاني؛ ۲) جنایت سره تړلی.

جنب (junúb) ص. نر.م. ۱) ناپاک، ناولی، پر هغه چا چې لوی اودس واجب شوی وي؛ ۲) غریب، خوار؛ ۳) لرې، پردی.

جنباز (janbā́z) نر.م. ۱) د اوښ یا دڅاروي ناهواره یا په ترېکو سره تگ؛ ۲) د سیند څپې.

جنبازي (janbāzí) ښځ.م. ۱) دجنگو لوبې، له گوډیو یا نانځکو سره ځان بوختونه؛ ۲) له لرگي نه نانځکي او ناوې جوړونه.

جنبان (janbā́n) نر.م. خوځېدونکی، خوځند، لړزېدونکی، متحرک.

جنبش (janbíš) نر.م. حرکت، خوځېدنه، پرمختگ.

جنبک (junbák) نر.م. ۱) یو په بل کې ننوتی؛ ۲) گڼ، گوړ؛ ۳) ځونډی.

جنبه (janbá) ښځ.م. (ج. جنبې؛ پره، طرفداري، حمایت، جمبه، پلو، خوا، ننگه، ډله.

جنپا (janpā́) ص. نر.م. ج. مو. د یوه مروج تال نوم دی چې اووه ماترې لري.

جنت (janát) نر.م.(ج. جنتونه) بهشت، فردوس.

جنت الفردوس (janatulfirdáws) نر.م. د جنتونو سر، په اتو واړو جنتونو کې اعلی جنت.

جنتر (jantár) نر.م. (ج. جنترونه) ۱) منتر، تو تکه، دم؛ ۲) بیم، یو ډول باجه.

جنترمنتر (jantarmantár) نر.م. ۱) مار دمونه؛ ۲) کوډګري، نظربندي، ټګي؛ ۳) رصد خانه.

جنتري (jantarí) ښځ.م. کلیزه، تقویم.

جنتي (janatí) نر.م. (ج. جنتیان) ۱) جنت ته تلونکی؛ ۲) ښه سړی، نېک سړی.

جنټېکس (jinitíks) نر.م. بیا. د پیدا کېدنې علم، نسل پېژندنه.

جنټلمین (jintalmáyn) نر.م. ۱) ښاغلی، ځوانمرده، باوقاره سړی؛ ۲) فېشني.

جنج (janj) نر.م. (ج. جنجونه) ورابانې، ورورځي، وراییز، د واده مېلمانه.

جنجاړی (janjāṛáy) ص.نر.م. (جنجاړي) خنجړ، مړاوی، مړځپن، جینګړ، شیته.

جنجال (janjā́l) نر.م. ۱) کشاله، لانجه، معامله؛ ۲) ناارامي؛ ۳) پرېشاني، مشکل.

جنجالي (janjālí) ص. نب. جنجال کوونکی، لانجه مار، نا ارامي پیدا کوونکی.

جنجالی (janjāláy) نر.م. (ج. جنجالي) یو بوټی دی پاڼې یې شنې او ګلونه یې ژېړ وي.

جنجړ (jinjáṛ) نر.م. (ج. جنجړان) ۱) جینجړ، سور جینجړ، خاکشیر؛ ۲) جنجړک، د مترو او دې ته ورته غلو نری نری دانې.

جنجړ (jinjə́ṛ) ص.نر.م. مړاوی، پژمرده، شېته.

جنجړی (janjaṛáy) ښځ.م. ۱) ذمه، ذمه واري، په ذمه؛ ۲) پروتې، پېروتي، یو بوټی دی.

جنجل (janjál) نر.م. یوه غرنۍ ونه ده.

جنجوتي (jinjotí) ص. نب. مو. د یوه طرز نوم دی چې له بېروې او بېهاګ څخه منځ ته راغلی.

جنجڼ (jənján) نر.م. ۱) تولی، تش کارتوس، نلی؛ ۲) دالوان توته؛ ۳) د زخم پاړسوب؛ ٤) مړاوی؛ ٥) یو ډول بوټی دی؛ ٦) د کوترو د خوراک یو ډول دانې.

جنجوړک (jənjuṛák) ص. نر.م. هغه څوک چې شکمنې خبرې کوي.

جنجوړیا (janjuṛyā́) ص. کوت کوت، ګونجې ګونجې، ګونځې ګونځې، چرمړکی.

جنجی (janjáy) نر.م. ۱) په وراتلونکی، ورورځی، له جنج سره تلونکی؛ ۲) د کبانو د نیولو جال.

جنحه (janhá) ښځ.م. وړه ګناه، کوچنی جرم.

جند[1] (jand) نر.م. ځان، د زړه توټه، خوږ.

جند[2] (jund) نر.م. فطرت، اصل، بنسټ، اساس.

جندر[1] (jandár) نر.م. ۱) بنیاد، ار، ښېخ، بنسټ؛ ۲) جمدر، خنج.

جندر[2] (jundár) نر.م. (ج. جندرونه) ۱) د نیزې څوکه؛ ۲) غشی؛ ۳) پنجره.

جندرا (jandrā́) ښځ.م ۱) مانجه، منداو، غاښور، راکول؛ ۲) د خاورو پنج غاښی؛ ۳) کولپ، قلف ٤) د زرګرانو د تارو راباسلو آله.

جندره ګر (jandragár) ا. کولپ جوړوونکی.

جندکه (jindáka) ښځ.م. پیسه، فلوس.

جنډ (janḍ) ص. نر.م. ټینګ، استوار، نېغ ولاړ.

جنډا (janḍā́) ص. نر.م. ۱) لالچي؛ ۲) حریص، وروستګی، وږی سولی، تمه دار.

جنډه (janḍá) ښځ.م. (ج. جنډې) ۱) بیرغ، توغ، جنډې؛ ۲) زړه جامه، خونډري، خونجاړې.

جنډی (janḍə́y) ښځ.م. ۱) جنډه؛ ۲) د اورګاډي (ریل) کوچنی تم ځای.

جنډی (junḍáy) نر.م. څونډی، وتی، پوپک، گل.

جنرال (janrā́l) ص. نر.م. (ج. جنرالان) په پوځ کې تر ډگروال لوړه رتبه، سرلښکر.

جنس (jins) نر.م. (ج. جنسونه) ۱) خپل، ډول، نوع؛ ۲) اصل، نسل، نژاد؛ ۳) شی، څیز؛ ٤) مال، اسباب؛ ۵) د غلې پور.

جنساً (jinsán) ق. په خپله، کټ مټ، عیناً.

جنسي (jinsí) ص. نب. ۱) د مال، د جنس، د شیانو ۲) د شهوت، د شوق.

جنسیت (jinsiyát) نر.م. ۱) ماهیت، کیفیت، نوعیت؛ ۲) یو رنگه توب، یو شانته توب، یو ډول والی؛ ۳) د نارینه یا ښځینه جنس.

جنغوزی (janğozáy) نر.م. زنغوزی، چنغوزی، څنغوزی، نغوزی، نړغوزی، زرغونځی.

جنکۍ (jinakáy) ښځ.م. وگ. نجلۍ.

جنگ[1] (jang) نر.م. ۱) وگ. جگړه؛ ۲) دښمني، مخالفت، بدي، عداوت.

جنگ[2] (jung) نر.م. وگ. جونگ.

جنگ اچوونکی (jangačawū́nkay) فا. نر.م. جنگ جوړوونکی، جنگ تودوونکی.

جنگ بوټی (jangbū́ṭay) نر.م. پروتي، پېروتي، یو ډول بوټی دی.

جنگ جدل (jangjadál) نر.م. جگړه، شخړه.

جنگجو (jangjó) ص. نب. جگړه مار، جگړاوو، جنگي، جنگ کوونکی، جنگیالی.

جنگ ځای (jangjā́y) نر.م. د جنگ میدان، د جگړې ډگر، د نښتې سیمه.

جنگره (jangərá) ص. نر.م. جنگي، جگړه مار.

جنگره (jangrá) ښځ.م. ښاخي، سکو.

جنگرېز (jangréz) نر.م. ۱) د جنگ میدان، د جگړې ډگر؛ ۲) له جنگه نه په شا تلنه.

جنگړه (jangṛá) ښځ.م. جاړ، زمبر، جمبره، څنگل، د برتو څنگل.

جنگغالی (janggā́lay) ا. جنگ ډگر.

جنگله (jangalá) ښځ.م. څنگله، دلاری بام.

جنگنی (jəŋganáy) نر.م. هغه ورغومی چې په ژمي کې پیدا شوی وي، ژمگنی هم ورته وایي.

جنگوری (jangūráy) نر.م. اخ و ډب، نښته، شخړه، جگړه، جنگ، جنجال.

جنگول (jangawə́l) مص. مت. ۱) نښلول، په جنگ سره اچول، بدول؛ ۲) تکرول.

جنگه (jangá) ښځ.م. ۱) د یوې موټې، د سپارې موټانی، د قولبې موټی؛ ۲) ډېره گټه.

جنگي (jangí) ص. نب. ۱) جنگیالی، تورزن؛ ۲) د جنگ، له جنگ سره اړه لرونکی.

جنگی (jəngáy) نر.م. نیکر، جانگی، چوټه.

جنگی (jangáy) ښځ.م. ۱) گڼه باغچه، وړوکی ځنگل؛ ۲) اوږدې ورینې جورابې؛ ۲) جاکټ.

جنگیالی (jangyā́lay) ص. نر.م. سرباز، تورزن، مېړنی، زړور، شجاع، د جگړې ماهر.

جنگیالیتوب (jangyālitób) نر.م. تورزنتوب، توریالیتوب، مېړنتوب، زړورتوب.

جنگي بېړه (jangiberá) ښځ.م. بحري پوځ، سمندري پوځ، سمندري قوا.

جنگي جهاز (jangijahā́z) نر.م. جنگي بېړۍ.

جنگېدل (jangedə́l) مص. ل. ۱) جگړه کول، سره نښتل؛ ۲) تکر کېدل، سره لگېدل.

جنم (janə́m) نر.م. ۱) بڼه، څېره، جوسه، صورت؛ ۲) ختنه، نسل، ذات؛ ۳) ژوند، عمر.

جنوالی (janwā́lay) نر.م. جلکۍ توب، پېغلتوب.

جنوب (junū́b) نر.م. ۱) سوېل، سوهیل، د شمال مقابل؛ ۲) وگ. جنب.

جنوب ختیځ (jonūbxatíź) نر.م. جنوب شرق، د سوېل ختیزه سیمه.

جنوب لوېدیځ (jonūblwedíź) نر.م. جنوب غرب، جنوب لوېدیزه خوا.

جنوتاړی (jinotāṛáy) نر.م. ښځونکی، هغه هلک چې د جینکو غوندې خويونه لري.

جنوټې (jinoṭé) ښځ.م. وړه جنکۍ، کوچنۍ نجلۍ، جینۍ، پېغلوټې، پېغلوکې.

جنون (junún) ص. نر.م ۱) لېونتوب، بې‌سدي؛ ۲) خوشکه، غصه، قهر، سوخت، شدت.

جنۍ (jinə́y) ښځ.م. و.گ. نجلۍ.

جنیکوکراسي (jinikokrāsí) ص. ښځ.م. د ښځو حکومت، د نسوانو حکومت.

جنیکولوجي (jinikolojí) ښځ.م. د ښځینه ناروغیو پوهنه، د زنانه امراضو علم.

جنین (janín) نر.م. ۱) هر پټ او پوښلی شی؛ ۲) په ګېډه کې، جنین، بوټی، سخره، هغه اولاد چې د مور په خېټه کې وي.

جڼ (jaṇ) نر.م. شرنګ، د ښنګړو د شرنګا.

جنجڼ (janjáṇ) نر.م. یو ډول کارتوس دی.

جڼجڼک (jənjaṇák) ص. نر.م. ډډه کوونکی، ځان ساتونکی، پلمه کوونکی.

جڼه جڼه (jaṇajaṇá) ښځ.م. ۱) حیله، چم، چل، تګي، پلمه؛ ۲) شکمنې خبرې.

جو[1] (jo) نر.م. جوړ، شاید، ګني، بس، ګوندې.

جو[2] (jaw) نر.م. هوا، وته، ډنډ، تشه، شین ډنډ، اتموسفیر، د ځمکې او اسمان ترمنځ.

جوا (jawā́) ښځ.م. جواري، پروېشتنه، شرط.

جواب (jawā́b) نر.م. و.ګ. ځواب.

جوابي (jawābí) ص. نب. ۱) په ځواب کې، د ځواب، ځوابي؛ ۲) منکر، انکاري.

جوات (jawā́t) ص. نر.م. جوت، ښکاره، څرګند.

جواد (jawā́d) ص.نر.م. سخي، ځوانمردي، لنګرې بخشاوو، ځوان.

جوار (jawā́r) جن. ۱) جواري، یو ډول غله دي؛ ۲) نر.م. ۱) ګاونډ، ګاونډیتوب؛ ۲) د چا په ګاونډیتوب کې پناه غوښتنه.

جوارسبزي (jawārsabzí) ښځ.م. سارمې یا رنځک یو ډول سابه.

جوارګر (juwārgár) فا. نر.م. ۱) هغه څوک چې جوار په کې کرل شوي وي؛ ۲) قمارباز.

جواري (jawārí) ښځ.م. (ج. جواری) قمار.

جواری (juwāráy) نر.م. جوارینه، سوړسک، سوکړک، ګهلی؛ ۲) جوارو وړی.

جواری (juwāráy) ښځ.م. ۱) پوچ وړی، د جوارو پوچ وړی؛ ۲) ښځ.ج. د قمار جمع، قماربازي.

جواز[1] (jawā́z) نر.م. ۱) جایز، روا، جایز کېدنه، رواکېدنه؛ ۲) اجازت، رخصت، اجازه‌لیک.

جواز[2] (jwāz) نر.م. ګیني، ګانی، هغه آله چې د کونځلو غوړي وریاندې ایستل کېږي.

جوازلیک (jawāzlík) نر.م. جواز خط، جوازنامه، اجازه‌نامه، لایسنس.

جوال (juwā́l) نر.م. غوندی، بوری، ګونۍ کندری.

جوالي (juwālí) نر.م. پنډي، پېري واله، پلنډي.

جوالیتوب (jwālitób) نر.م. پنډیتوب، په شا پیټی وړنه، حمالیتوب، پنډوکمار.

جوانوان (juwānwā́ṇ) نر.م. جمامه، د تریک داني.

جوانه (jwāná) نر.م. درې کلن سخوندر.

جواهر (jawāhír) نر.م. ج. (ج. جواهرات) قیمتي ګاڼي، کریمه احجار، ګرانې ډبرې.

جوباټه (jobāṭá) ښځ.م. دوپټه، څادر، جباټه، جوبټه، پټو، لوپټه.

جوبړ (jobáṛ) نر.م. ججوره، د غوا یا غویي د غاړې لاندې پسته غوښه.

جوبل (jobə́l) نر.م. و گ. ژوبل.

جوبن (jobán) نر.م. ۱) ځواني، ژنیتوب؛ ۲) ښکلا ښایست؛ ۳) پسرلی، سپرلی.

جوبه (jobá) ښځ.م. منډيي، بازار.

جوپه (jopá) ښځ.م. ۱) ټولی، ډلـه؛ ۲) کاروان، قافله، بهیر؛ ۳) ځل، وار؛ ٤) برخه، حصه.

جوپه انګړ (jopaangáṛ) نر.م. کاروان سرای، د قافلې د درېدو، تمېدو او اړولو ځای.

جوپه جوپه (jopajopá) ص.نر. ښځ. م. ۱) ډلې ډلې، ټولی ټولی، جوپې جوپې؛ ۲) وار په وار.

جوپه مشر (jopamašə́r) نر.م. د قافلې مشر، د کاروان د سرسری، د جوپې د سر سړی.

جوپه وال (jopawā́l) ص.نر.م. بهیرچي، کارواني، په قافله کې شامل خلک؛ ۲) هغـه سړی چې د کچرو او خرو په وسیله د بار وړلو کسب کوي.

جوت (jawát) نـر.م. ۱) ښکاره، ځـرګند، ثابت؛ ۲) جفت، جوړه؛ ۲) تیار؛ ۳) روږدی، عادتي؛ ٤) پیوست، جوخت؛ ٥) برابر، کارته اماده.

جوتپوړ (jawatpóṛ) ا. ثابته درجه.

جوتپوهنه (jawatpohə́na) مثبت علم، طبیعي علم.

جوتش (jawtáš) نـر.م. نجوم، استرالـوجي، استرانومي، د ستورو علم، طالع کتنه.

جوتک (jawták) نر.م. جخـت، ځنګ په ځنګ، اړخ په اړخ، ډډه په ډډه، نښتی، پیوست.

جوتکي (jawtakí) ښځ.م ۱) جوتې لتې، لغتکې، ټوپونه؛ ۲) دوه جوخت ستوري.

جوتول (jawatawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کـول، ځرګندول؛ ۲) تیارول؛ ۲) اېلول، روږدی کول؛ ۳) په ټوپونو راوستل، په لغتو راوستل.

جوتی (jawtáy) ص. نر.م. ۱) د یسوې غویی، په قلبه باندې اموخته غویی؛ ۲) روږدی، عـادي، بلد، آموخته.

جوتی (jutáy) ښځ.م. پڼې، کپی، موچڼې.

جوتېدل (jawatedə́l) مـص. ل. ۱) ځـرګندېدل، ثابتېدل؛ ۲) تیارېدل؛ ۲) روږدېدل.

جوټ[۱] (juṭ) نر.م. ۱) خفه، زهیر، غمجـن، تنګ؛ ۲) عبث، فضول؛ ۳) ملګری، سیال.

جوټ[۲] (joṭ) نر.م. ۱) د مېښې یو کلن بچی، جېټ، کټی؛ ۲) چرګوټی، چرګوړی.

جوټول (juṭawə́l) مص. مت. ۱) خفه کول، زهیرول ۲) ایسارول، وروسته کول؛ ۳) عبث کول.

جوټه[۱] (juṭá) ښځ.م. ۱) پس مـانده، پاتې خواړه؛ ۲) ص. نب. ناپاک، خوسا، پلیت.

جوټه[۲] (joṭá) ښځ.م. ۱) د مېښې هغه غـټه بچـی چې لنګه شوې نه وي خو د بلاربېدو لپاره تیاره وي؛ ۲) چته پېغله، تندرسته پېغله.

جوجڼ غاړی (jujanǧā́ṛay) نر.م. هغه وری چې تر زنی لاندې دوه د غوښې غدې ځوړندې وي.

جوجوره (jojū́ra) ښځ.م. ۱) جوجورې، ججوره؛ ۲) زغم، حوصله.

جوخت (joxt) ص. نر.م.ج. ۱) متصل، ځنګ په ځنګ، اړخ په اړخ، نښتی؛ ۲) ښه ښځ.

جوختول (joxtawə́l) مص. مت. جخـتول، ځنګ په ځنګ کول.

جوختوالی (joxtwā́lay) نر.م. جختوالی، ځنګ په ځنګ والی، نږدېوالی.

جود (jud) نر.م ۱) سخاوت، بخښنه، لـوره، ورکړه؛ ۲) د جارو بوټی، د ربېزې بوټی.

جودانه (jawdā́ná) ښـځ.م. ۱) د اوربشې دانـه؛ ۲) د اوربشې غوندې، د اوربشې هومره.

جودر (Jawdár) نر.ج. مستک، جمدر، توره دانه، هغه دانه چې په غنمو کې راشنه کېږي.

جور [1] (jawr) نر.م. ظلم، ستم، ځور، زور زیاتی.

جور [2] (jawár) ص. نر.م. ج. و گ. ژور.

جور [3] (jor) نر.م. دم، د وریجو دم.

جور [4] (jur) نر.م. دوه خړرنګی مرغان دي چې یو یې غټ او د هیلۍ هومره وي بل یې ووړ دی.

جوراباز (jurābáz) نر.م. یو ډول باز دی.

جوران (jawrā́n) نر.م. نوروزي گل، هغه گل چې تر نورو گلانو مخکې شین کېږي.

جورس (jawrás) نر.م. جورسه، یو ډول منې دي چې تر نورو منو مخکې پخېږي.

جورکه (joráka) ښځ.م. چورکې، یو ډول مرغی ده.

جورمل (jurmál) ص. نر.م. جورمله، تپ، ډنګر (څاروی)، ډنگر او خوار حیوان.

جورنیز (jurníz) نر.م. یو ډول مرغی ده.

جوروجفا (jawrojafā́) ښځ.م. ظلم ستم، زور زیاتی، ظلم او ناتار.

جوری (juráy) ښځ.م. ۱) یو ډول مرغی ده چې جورنیز هم ورته وایي؛ ۲) کتهو، کتوه، خاورینه کتوی؛ ۳) کوزری؛ ٤) حاشیه، څنډه، غاړه.

جوریدل (juredál) مص.ل. په وینه کې زهر گډېدل زهر په وینه کې خپرېدل.

جوړ [1] (joṛ) ص.نر.م. ۱) روغ، تندرست؛ ۲) تیار، ساز؛ ۳) شاید، گوندي، گنې؛ ٤) برابر، سم؛ ٥) بند، پیوند؛ ٦) نر.م. موافقه، جوړه.

جوړ [2] (juṛ) نر.م. شور، په کولمو کې د باد اواز.

جوړاب (juṛā́b) نر.م. ښکلې څواني، ښایسته څواني، ښه څېره، ښه کره وره.

جوړابېدل (juṛābedál) مص.ل. ښکلی کېدل، ښایسته کېدل، ښه څېره ایستل.

جوړانگه (juṛā́nga) ښځ.م. ۱) پړانگه، ریسارا، چیړه؛ ۲) زنګوله، هغه یخی چې له بامه څخه په ناوه کې راځړېږي.

جوړپه جوړ (joṛpəjóṛ) ق. بند په بند.

جوړتازه (joṛtāzá) ښځ.م. ستړې مه شې، بره گره.

جوړتوب (joṛtób) نر.م. ۱) جوړووالی، جوړتیا؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ جوړه یا موافقه.

جوړجاړ (joṛjā́ṛ) نر.م.ج. ۱) جوړ جاړه، جوړجاړی سوله؛ ۲) ص. نر.م. روغ رمټ؛ ۳) تول.

جوړجوړی (juṛjuṛáy) ښځ.م. جرجری، د اوبو شرشره، د اوبو د تویېدلو اواز.

جوړخی (juṛxáy) ښځ.م. ۱) یو ډول بوټی دی؛ ۲) درغن، شازه، هغه اوار کاڼي چې دوایې وریاندې میده کوي.

جوړښت (joṛə́ṣt) نر.م. ۱) جوړتیا، روغوالی؛ ۲) سمون، برابري؛ ۳) ساختمان، بناوټ؛ ٤) روغه، فیصله، سوله.

جوړکانی (joṛkā́ṇay) نر.م. تیږه، نرخ، دود، د روغې جوړې لپاره قومي حد او ناغه تاکل.

جوړموټ (joṛmóṭ) ص. نر.م. روغ رمټ، روغ رموټ، جگ جوړ، ښه خې جوړ.

جوړنگ (juṛáng) نر.م. بیاره، چرغ، جلغ، ماندړه، زیلانگه، تونګ؛ دختکو، بادرنگو او هندوانو اوږده اوږده جرنگونه.

جوړنه (joṛə́na) ښځ.م. روغه، جوړه، سوله.

جوړوالی (joṛwā́lay) نر.م. روغوالی، صحت، تندرستي، روغ رمټ والی.

جوړوب (juṛúb) نر.م. غړوپ، شړوپ، په اوبو کې د یو شي د لوېدو اواز.

جوړوبی (juṛobáy) نر.م. ځړوبی، جړووب، ژاوه، له لوړ ځای نه د اوبو راتوېدل.

جوړول (joṛawә́l) مص.مت. ۱) سازول، روغول؛ ۲) برابرول، سمول؛ ۳) رغښت ورکول، تندرستول؛ ٤) ابادول.

جوړه[1] (joṛá) ښځ.م. ۱) جفت، قلبه، د یبوي غوایي؛ ۲) جامه، د ناوې جامې؛ ۳) روغه، سوله، پخلا کېدنه؛ ۲) د جوړ ښځینه شکل.

جوړه جاړه (joṛajāṛá) ښځ.م. وګ. جوړجاړ.

جوړی[1] (joṛә́y) ښځ.م. ۱) جوړه، دوه ملګري؛ ۲) یبوي لپاره غاړه شوي غوايان.

جوړی[2] (júṛәy) ښځ.م. ۱) د ماشوم څوخې؛ ۲) د سنتې د مخه د ماشوم د تذکیر آلې پر سر پسته غوښه؛ ۳) څروبی، جروبی، زاوه.

جوړې (joṛé) اد. شاید، ګوندې، ګني، جوړ.

جوړېدل[1] (joṛedә́l) مص.ل ۱) تیارېدل، رغېدل؛ ۲) پخلا کېدل، موافقې ته سره رسېدل؛ ۳) مینېدل؛ ٤) سینګارېدل؛ ٥) برابرېدل؛ ٦) ترتیبېدل، تنظیمېدل؛ ۷) تندرست کېدل؛ ۸) درېدل، ولاړېدل.

جوړېدل[2] (juṛedә́l) مص.مت. جړېدل، جیړېدل، په خبته کې اواز پیدا کېدل.

جوړېوال (joṛewā́l) نر.م. ۱) د یېوي خاوند، د قلبې خاوند؛ ۲) کروندګر، دهقان، ښکرووار، څمکه لرونکی.

جوز (jawz) نر.م. ۱) غوز، اکوړ، مټک، چارمغز؛ ۲) د غوز ونه.

جوزبویه (jawzboyá) ښځ.مم. کارې زرې، جایفل، پودول دوا ده، جوزه.

جوزګری (juzgarә́y) ښځ.م. جیغه، د اوښ مصنوعي تاج، د اوښ د ترسیري جوغه.

جوزګیره (jawzgirá) ښځ.م. د تسپو څونډی.

جوزه (jawzá) ښځ.م. جوزبویه، جایفل.

جوزي مردکه (jawzimardáka) ښځ.م. د هغې تیږې مردکې چې شنه او سره رګونه په کې وي، د ډبرې سانقه، هغه مردکې چې چارمغز او غوزان وربانديې ویشتل کېږي.

جوس (jawás) نر.م. ۱) غولی، انګړ، انګڼ؛ ۲) کلي ته نېږدې پرته څمکه.

جوسر (jawsár) نر.م. ۱) ورځرمه، جوخت، ورسره ښخ، نښتی؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرول (jawsarawә́l) مص.مت. ۱) ورځرمه کول، جوختول؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرېدل (jawsaredә́l) مص.ل. څېرمه کېدل، پیوندېدل، جوختېدل، نښلېدل.

جوسه[1] (jusá) ښځ.م. ۱) څېره، بڼه، مخ، جثه، قواره، شکل؛ ۲) جسم، بدن، وجود.

جوسه[2] (jowsá) ښځ.م. کوړ.

جوسه[3] (jawsá) ښځ.م. دبوالي الماری.

جوش (još) نر.م. ۱) یش، ایشېدنه، خوټېدنه؛ ۲) ولوله، جذبه؛ ۳) ګرمي؛ ٤) شهوت، مستي ٥) سوخت، قهر، غوسه؛ ٦) لېونتوب.

جوش خروش (jošxoróš) نر.م. ۱) مستي؛ ۲) غوسه، قهر؛ ۳) جذبه، ولوله؛ ٤) تودښت؛ ٥) تر و تازه؛ ٦) پرمختګ.

جوشناک (jošnā́k) ص.نر.م.ج. احساساتي، جذباتي، له جوشه ډک، له احساساتو ډک.

جوشول (jošawә́l) مص.مت. ایشول، خوټول.

جوشي (joší) ص.نب. احساساتي، جذباتي.

جوغ (juğ) نر.م. جغ. زغ، څغ.

جوغاړکی (juğāṛkáy) نر.م. ۱) کوغالی، جزغالی؛ ۲) د قاب تل، د پشقاب تل.

جوغدي (juğdí) ص.نب. ۱) عادتي، روږدی؛ ۲) سوی، وریت، لولپه؛ ۳) ترسلطې لاندې.

جوغری (juğaráy) نـر.م. وړوکی سـوری، نـری سوری، ور کوټی سوری.

جوغړ (juğaṛ) نر.م. جغړ، شکېدلی کټ.

جوغړی (juğaṛáy) نر.م. ژوره ځمکه، کنده، د وغل ژغوری، جغوری.

جوغه (juğá) ښځ.م. تاج، جیغه، جغه، چوغه.

جوغېدل (juğedә́l) مص.ل. ۱) بوختېدل، لګیا کېدل؛ ۲) متهکېدل، خرې کېدل.

جوک (juk) نر.م. ۱) وزن، تلل، تول؛ ۲) د اوبو د خې کېدو ځای، د اوبو د پرېوتو ځای.

جوک (jawák) نر.م ۱) یو ډول مرغی ده؛ ۲) زخه، د توپک زخه.

جوکل (jukә́l) مص. مت. تلل، وزن کول.

جوکلی (jukә́lay) مف. نر.م. تللی، وزن کړی.

جوکمار (jukmā́r) فا. نر.م. د ګانې اوروالا، هغه څوک چې په ګانې پسې اور بلوي.

جوکه (joká) ښځ.م. ژوره، جـوره، روی، یو ډول چنجی دی د حیواناتو په ځان نښلي.

جوکېدل (jukedә́l) مص.ل. وزن کېدل، تلل کېدل.

جوګ (jog) نـر.م. ۱) څـوز، ازغـن بوټی، ازغی؛ ۲) کوډې، جادو؛ ۳) نـر.م. ج. مـو. د نیمې شپې له راګونو څخه یو راګ دی.

جوګړ (jogáṛ) نـر.م. جونګړه، جونګړی، جوګړه، خپر، سوله، ساله.

جوګه (jogá) ص. نب. لایق، موزون، وړ.

جوګي (jogí) ص. نر.م. (ج.جوګیان). جـادوګر، کوډګر.

جوګیا (jogiyā́) نـر.م. مو. له سـهارنیو راګـونو څخه یو تراژېدیک راګ دی.

جوګیر (jawgír) نـر.م. کنډوه، ارغېړلی، اغېـړ، په هغه ځا چې خواره بد لګېدلي وي.

جولا (jolā́) ص.نر.م ۱) اوبدونکی، توکر اوبدونکی، پاولی؛ ۲) ناپوه؛ ۳) غنې، غنه، جولاګی.

جولاجال (jolājā́l) نر.م. د غنې جال.

جولاګري (jolāgarí) ښځ.م. جولاتوب، جولايي، د جولا کسب.

جولاګک (jolāgák) نر.م. غنې، تارکېن.

جولان (jawlā́n) نر.م. د آس ځغل، د آس منډه.

جوله[۱] (jawlá) ښځ.م. څېره، شکل، بڼه، قواره.

جوله[۲] (jolá) ښځ.م. ۱) څل، جل، د تندې ناروغي ۲) ګوزڼ، ګوزن، فلج؛ ۳) سپېرکی.

جوله ونج (jawlawánj) ا. شکل بدلون، شکلي بدلون.

جولی (joláy) ښځ.م. ۱) ځولی، لمنه؛ ۲) طبراق، فوځي طبراق، یو ډول ځانګړی کڅوړه ده.

جولیز (jolíz) ص. شکلي، د شکل اړوند، صوري، ظاهري.

جوم (jum) نر.م. چم، کـرج، هغه خته چې په یو ځل په بېلچه یا یوم کې را واخیستل شي.

جومبړ (jumbáṛ) نـر.م. ۱) هغه ځا چې ارتې او اوږدې جامې اغـوستې وي؛ ۲) هغه غویی چې تر مرې لاندې غرمن یې ځوړنده وي.

جومپک (jumpák) ص.نر.م. زومبک، تېل، ګڼ، غومپک، غومبک.

جومرا (jumrā́) نر.م. مو. د ۱٤ ماترو تال.

جومیا (jumyā́) ښځ.م. و.ګ. جمیا.

جونپوري (junpurí) نر.م. مو. لـه اساوري ټاټ نه، راجلا شوی راګ دی چې کـاډو سمپورن هم بلل کېږي

جونډی (junḍáy) نر.م. وتی، ځونډی، د ګل ځونډی.

جونګ[۱] (jong) نر.م. ۱) جونګې، د اوبو دوه کلن بچی؛ ۲) دیادښت کتابچه، د یادداشت کتاب.

جونګ(۲) (jung) نر.م. منتخبات، مجموعه.
جونګړا (jungṛā́) ص. نب. ناراسته، کاهل، لټ.
جونګړه (jongā́ṛa) ښځ.م. جونګـنه، شېـږی، کوډلی، چوپال، وړه او غريبانه کورګی.
جونګړی (jongaṛáy) ښځ.م. وړه شپېره، کمکی کوډله، کوچنی ساله، وړه چوپړی.
جونګوڼا (jungoṇā́) ص. نر.م. ۱) بې تهذيبه، بې کولتوره، بې فرهنګه؛ ۲) بدخويه، بې ادبه.
جونګه(۱) (jónga) ښځ.م. جـونګـی، د اوښ دوه کلنه بچی، د اوښ ښځينه بچی.
جونګه(۲) (jungā́) ښځ.م. چنګه، چونګی، په سودا کې زيات ورکړ شوی شی.
جونه (jū́na) ښځ.ج. نجونه، جنکيانې، جنکۍ.
جووړ (jawā́ṛ) نر.م. ډنډ، تالاو، حوض، جوو.
جووه (jowā́) ښځ.م. جبوه، جويه، ديچه، ډوچه، ډيچه، دوپچه، دوچه، لښتی.
جوهر (jawhár) نر.م. ۱) دګوهر اووښتی شکل؛ ۲) د يـو شي آر او لـنډيـز، اصالت؛ ۳) فـل. سب سـتـنس، هـغـه څـه چې قـايم بالذات وي؛ ٤) ښېګنه، صفت، خاصيت، کمال؛ ٥) قيمتي کاڼي، کريمه احجار.
جوهردار (jawhardā́r) ص. نر.م. ج. ۱) جـوهـر لرونکی؛ ۲) ځلېـدونکی؛ ۳) اصيل، جـوهـر لرونکی؛ ٤) تجربه کار، فن کار.
جوهري (jawharí) ص. نب ۱) جوهر خرڅوونکی، د مرغلرو سـوداګر؛ ۲) مهم، غـوره، اصل؛ ۳) پسولل شوی، په جوهرو جړاو شوی.
جوهړه (juhaṛá) ښځ.م. ګـونځه، ګـونجه، تـاو، ناهموار، کوريته.
جوي (jawí) ص. نب. د هوا، د جو، د اتمـوسفير، پر هوا مربوط، مرالوجيکي.
جوير (jwiṛ) نر.م. د ولاړو او ګنده اوبو ډنډ.
جويل (joyál) مص. مت. و.ګ. ژوول.
جه (ja) ښځ.م. ۱) اتفاق، مـوافقت، هم نظر کېدنه؛ ۲) لج، ځهل، اړی کونه، د خبرې نه منـنه.
جهاد (jahā́d) نـر.م. ۱) جـهـد، کـوښښ کـونه؛ ۲) د دين او حق په لاره کې جنګ کونه، غزا.
جهاز (jahā́z) نر.م. ۱) الوتکه؛ ۲) بحري بېړی؛ ۳) دکور سامان، دکور تال ځکال؛ ٤) دستګاه؛ ۲) دبدن هغه غړي چې تاکلې وظيفه اجرا کوي لکه د هاضمې جهاز.
جهازوان (jahāzwā́n) نر.م ۱) جازوالا، پيلوټ؛ ۲) کښتيوان، بېړی چلوونکی.
جهازي (jahāzí) ص. نب. ۱) جهازوان، پيلـوټ؛ ۲) ښځ.م. جازي، ديو ډول تومانچې نوم.
جهالت (jahālát) نر.م. ۱) ناپوهي، کم عقـلي؛ ۲) سرزوري، سرتمبګي، ځهل.
جهان (jahā́n) نر.م. ۱) نړی، دنيا؛ ۲) ډېر خلک، عالم.
جهان بيني (jahānbiní) ښځ.م. و.ګ. نړی ليد.
جهانداري (jahāndārí) ښځ.م. دنيـا داري، د دنيا راشه درشه، تولنيزه راشه درشه.
جهان ديده (jahāndidá) ص. نـب. ۱) تجـربه کار، په ژوند پوه؛ ۲) جهان ګشته.
جهانساز (jahānsā́z) ص. نړی سازوونکی، نړی جوړوونکی.
جهانسوز (jahānsóz) ص. نـړی سوځـوونکی، نړی سيځونکی.
جهانګير (jahāngír) ص.نر.م ۱) نړی نيوونکی ۲) د مغـولي سلسلې د يـوه پاچـا (نورالدين سليم) لقب.
جهاني (jahāní) ص. نر.م. نړی وال، دنړی.

جهت (jəhát) نر.م. ۱) خوا، پلو، لوري، اړخ، سمت؛ ۲) سبب، علت، له دې امله.

جه جه (jajá) ښځ.م. د ښاروېو د شړلو اواز.

جهد (jahd) نر.م. ۱) کوښښ، زيار، هڅه، خواري؛ ۲) وس، طاقت، قدرت، توان.

جهر (jahr) ص.نر.م ۱) په لوړ اواز؛ ۲) په ښکاره، په څرګنده؛ ۳) نر.م. جار، ډنډوره.

جهکېدل (jhkedə́l) مص.ل. پر ځوکې، سنګر، مورچه او مورچل کې پټ کېناستل.

جهل (jahl) نر.م. ناپوهي، ناداني، کم عقلي.

جهنم (jahanə́m) نر.م. دوزخ، د ګناهکارو ځای.

جهيز (jahíz) نر.م. جيز، کردار، هغه کالي او سامان چې ناوې يې د پلار له کوره له ځانه سره وړي.

جهيل (jahíl) نر.م. جغ. ډنډ، ولاړې اوبه، يوه توته اوبه چې شا وخوا يې وچه وي.

جي (jay) نر.م. ۱) وګ. ژی؛ ۲) ځای؛ ۳) برې ګټه.

جۍ (jəy) ښځ.م. ژۍ، زی، خنده، غاړه.

جې (je) ښځ.م. د اوبو د چوکولو او ځې کولو اواز.

جيالوجسټ (jyālojíst) نر.م. دجيالوجي پوه.

جيالوجي (jyālojí) ښځ.م. ځمکه پېژندنه، د ځمکې پېژندنې پوهنه.

جېب (jeb) نر.م. جسب، په کرتي، پتلون، کميس کې د کاغذ، قلم، روپۍ اېښودلو ځای.

جيباټه (jibāṭá) ښځ.م. څادر، جيبټه، دوپټه.

جېبي (jebí) ص.نب. دجېب، په جېب پورې تړلی.

جيټی (jiṭáy) نر.م. له تيږې يا خاورې نه جوړ مردکی چې کوچنيان لوبې وربانديې کوي.

جيټ (jiṭ) نر.م. د اوبو نو دخوراک يو ډول بوټی دی.

جېټ (jeṭ) ښځ.م. ۱) د خلو او بوټو ځای، د ښپياکو ځای چې نغري ته نيږدې وي؛ ۲) جېښت، د هندي کال دريمه مياشت؛ ۳) وګ. جټ؛ ۴) د موټر په کاربېټر کې د يوې پرزې نوم؛ ۵) سنها.

جيټکه (jiṭká) ښځ.م. جټکه، ډکه، ټېله، ټېنګه.

جيجرۍ (jijrə́y) ښځ.م. ۱) خاورين منځ، خاورينه لاستې لرونکی باډوله؛ ۲) داوبو ځښلو خاورينه لوټه، ټوپی؛ ۳) لوښی، ګاودوشی.

جيجی (jijáy) نر.م. د يوه مرغه نوم دی.

جيجيونتي (jayjaywantí) نر.م. مو. د کماچ ټاټ يو راګ دی، رکهب يې بادي دی.

جېر (jer) نر.م. جسر، هغه لوړ اواز دی چې د اتڼ په وخت کې له خولې ايستل کېږي.

جيرول (jirawə́l) مص. مت. ځيرول، کتل، متوجه کول.

جيره (jirá) ښځ.م. ۱) ځيره، اندازه، تر لاس لاندې معين ډوډۍ؛ ۲) محدوديت کنټرول.

جيرۍ (jirə́y) ښځ.م. کوزړۍ، کوزلۍ، د خاورو ګډوۍ، د خاورو ګډوه.

جيزوبيز (jizobíz) نر.م. جز پز، عادي او ناڅېز نګولی (کتنغ، لندبل).

جيږ (již) ص.نر.م. ۱) زيږ، ځيږ، بيږ؛ ۲) غيرتي.

جيزمه (jizmá) ښځ.م. جيزمه، ځيزمه، جهږمه، د بنوغالی، د سترګو هغه برخه چې بانوګان وربانديې شنه کېږي.

جېسل (jesə́l) مص. مت. تنګول، کړول، ځوړول.

جېسلی (jesə́lay) مف. نر.م. ځوړېدلی، ځوړول شوی، تنګ کړی، کړولی.

جيسي (jisí) نر.م. مسي کنډول، جستي کنډول.

جيشکيشته (jiškištá) ښځ.م. د مس و جستو کرشته، له جستو څخه جوړه کوښته..

جيغه (jiğá) ښځ.م. جوغه، کرکری، قرقره، تاج.

جېل (jel) نر.م. ۱) جهل، ناداني؛ ۲) ځهل، ضد؛ ۳) بنديخانه، محبس، جېلخانه، زندان.

جیلغ (jiláǧ) نر.م. جرنګ، تونګ، زېلانګه (د هندوانو او...)؛ ۲) کتار، قطار؛ ۳) جالغ، د اس تر زین لاندې لمشی؛ ٤) چهل، د اکوړو وړی، د اکوړ ګنګوری.

جیم (jim) نر.م. ۱) د «ج» توري غږ او تلفظ؛ ۲) دیوې کلکې توکر نوم؛ ۳) دلېوانو او ګیدړو کړکیکی او تلک.

جینکۍ (jinakáy) ښځ.م. و.ګ. جلۍ.

جینجړ (jinjaṛ) نر.م. ۱) پاپړه، شاتره، یو ډول طبي بوټی دی؛ ۲) د خاکشیرو بوټی.

جینجړک (jinjṛək) نر.م. ناري، ښانکی، هغې ډوډۍ ته وایي چې په ناوې پسې د پلار له کاله څخه د ناوې خسرکره لېږله کېږي.

جینجړکه (jinjaṛə́ka) ښځ.م. ډنداره موچی، توره مچۍ، توره غومبسه، ډمبره.

جینجو (jinjó) ص.نر.م. مجذوب، بې پروا، بېحاله

جینکت (jinakát) نر.م. پرهار پانه، بارتنګ، ګزک پانه، یو ډول بوټی دی چې پاڼې یې په پرهار باندې ترې.

جینګ (jing) ص.نر.م.ج. چنګ، واز، ببرته، جینګ خولی.

جینګا (jingá̄) ص. نب ۱) بې فکره؛ ۲) بې خولې.

جینګ جینګ (jingjíng) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) رینګ رینګ.

جینګ خولی (jingxū́lay) ص. نر.م. پیخ خولی، چینګ داړی.

جینګ داړی (jingdāṛáy) ص. نر.م. ۱) چنګ خولی، هغه څوک چې داړې یې چینګې راوتلې وي؛ ۲) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

جینګړ (jingáṛ) ص. نر.م. ۱) کمزوری، بې خونده؛ ۲) بې زړه، بې همته.

جینګول (jingawə́l) مص. مت. چینګول، ویتول، خوله وازول، خوله ببرته کول.

جینوتاړی (jinotāṛáy) ص. نر.م. جینوتی، ښځنی، ښځونک، ښځنوکی، زنچه ملو.

جینوټې (jinoṭé) ښځ.م. وړه نجلۍ، وړه جنۍ، وړه جلکۍ.

جینۍ (jináy) ښځ.م. نجلۍ، جلکۍ، نجلکۍ.

جیو (jiw) نر.م. ۱) قربان، جار، درنه صدقه شم؛ ۲) بلې، هو، او کې، همداسې ده، ښه.

جیوجان (jiwján) نر.م. ۱) جوجار؛ ۲) راشه درشه، زار او قربان.

جیو جیو (jiwjíw) نر.م. ۱) زار قربان، جارجار؛ ۲) چاپلوسي، تیټ و پاس، غوړه مالي.

چ

چ (č̌e) ښځ.م. چې، د پښتو الـفبې نهم توری دی.

چا (č̌a) ض. شخصي، بسیط، گونګ او استفهامي ضمیر دی.

چاباره (č̌abā́ra) ص.نب. ۱) چـالاکـه، زړوره او کاریګره ښځه؛ ۲) پوهه ښځه، ښه مېرمن.

چابړی (č̌abṛáy) ښځ.م ۱) چاپړی، د تلې او ترازو یوه پلـه؛ ۲) وړه تـوکـری، وړوکې شـکـری، کوچنی شکری.

چابړي والا (č̌abṛiwālā́) نر.م هغه څوک چې تله په لاس ګرځي او شیان خرڅوي.

چابک (č̌abə́k) ص.نر.م. ۱) چالاک، تېز، چست، ګړندی؛ ۲) متروکه، تراټ، قمچینه.

چابکتوب (č̌abəktób) نر.م. چابکتیا، چابکي، ګړندیتوب، چابکوالی، تېزي.

چابکول (č̌abəkawə́l) مص.مت. ګـړندي کول، متې کول، تېزول، اوچتول.

چابکی (č̌abukə́y) ښځ.م. ګړندی، مادکینا، یو ډول نسواري رنګه خزنده ده.

چابکي (č̌abəkí) ښځ.م. بېړه، تندي، ګړندیتوب، شتاب، چالاکي، تلوار، رویه، تېزي.

چابکېدل (č̌abəkedə́l) مص.ل. ګړندي کېدل، چالاکه کېدل، تېزېدل، متې کېدل.

چابي (č̌abí) ښځ.م. کونجي، کیلي.

چاپ (č̌ap) نر.م. طبع، ټاپ، د ځانګړو ماشینونو په وسیله د تصویرونو او لیکنو د انځورولو فن.

چاپانه (č̌apā́na) ښځ.م. شوکه، چور، چپاو.

چاپ پازوال (č̌appāzwā́l) ص. د چاپ چارې د چاپ مسؤل.

چاپټ (č̌apát) نر.م. ۱) په پور سودا؛ ۲) یادښت، چوب خط.

چاپټ کول (č̌apatkawə́l) مص.مت. له دوکاندار څخه په پور سودا اخیستل.

چاپځي (čāpǰáy) ||. چاپخونه، چاپخانه.

چاپخانه (čāpxāná) ښځ.م. چاپځي، هغه ځای چې دچاپ چارې پکې ترسره کېږي.

چاپړاخ (čāpṛā́x) ص. نر.م. ۱) ببرته، واز، خلاص؛ ۲) پلن، پراخ، ارت.

چاپشمېر (čāpšmér) ||. د چاپ شمېر، د چاپ تیراژ او تعداد.

چاپکه (čāpə́ka) ښځ.م. څپیاکه، سوپه، تپی.

چاپګر (čāpgár) ص. چاپوونکی، چاپ والا.

چاپلوس (čāpalós) ص.نر.م. غوړه مال، متملق، خوشامندګر، بوټ پاک.

چاپ والا (čāpwālā́) نر.م. ۱) طبع کوونکی؛ ۲) ټاپه لګوونکی؛ ۳) نښه کوونکی.

چاپول (čāpawə́l) مص.مت ۱) طبع کول، خپرول؛ ۲) ټاپه کول، مُهر کول؛ ۳) نښه کول.

چاپه (čāpá) ښځ.م. ۱) چاپ، خاپ؛ ۲) غټ مهر؛ ۳) ټاپه، نقش؛ ٤) څپک، دځلورو ګوتو اندازه ۵) دغنو پولی، دازغیو دلی؛ ٦) ناخاپي حمله.

چاپي (čāpí) ص. نب. ۱) چاپ شوی، طبع شوی؛ ۲) نښه شوی؛ ۳) د چاپ؛ ٤) ښځ.م. چاپي کونه، لاسونو سره د وجود د سترو غړو منبل او کښېکښل یا کښېنډنه.

چاپېدار (čāpedā́r) ص.نر.م. چاپ او نښه لرونکی.

چاپېدل (čāpedə́l) مص. ل. طبع کېدل، چاپ کېدل، خپرېدل، په ماشین چاپ کېدل.

چاپېر (čāpér) ص.نر.م. ۱) تاو راتاو، ګرداګرد، ګردې ګوښې؛ ۲) اخته، لګیا؛ ۳) نر.م. شاوخوا.

چاپېرچل (čāperčál) نر.م ۱) ګرد ښت، ګرځېدنه؛ ۲) پرله پسې راتاوېدنه او را ګرځېدنه.

چاپېرسیند (čāpersínd) نر.م. لوی سمندر، اقیانوس، کارې دریاب، کاړي دریاب.

چاپېرول (čāperawə́l) مص. مت. ۱) چاپېر کول، راتاوول؛ ۲) محاصره کول، ګېرول؛ ۳) په غېږ کې نیول.

چاپېری (čāpéray) ص.نر.م. ۱) پرکاره، زیات کارکوونکی؛ ۲) مصروف، لګیا، بوخت.

چاپېریال (čāperyā́l) نر.م. محیط، شاوخوا، ماحول، چاراطراف.

چاپېریال پوه (čāperyālpóh) ص. د چاپېریال څانګوال، ژویالپوه.

چاپېرېدل (čāperedə́l) مص. ل. ۱) شاوخوا ځنې ګرځېدل، شاوخوا تېرې تاوېدل؛ ۲) لګیا کېدل، اخته کېدل بوختېدل.

چاپي کول (čāpikawə́l) مص. مت. کښېکښل، منبل، کوفت کښل، کېمنډل.

چاټ (čāṭ) نر.م. ۱) د دواړو ورنونو منځ؛ ۲) تروه مریا، دمېوو څخه جوړه شوې تروسکینه غوندې ملغوبه.

چاټو (čāṭó) ص.نر.م. چټ، مست، خوش طبع، څوک چې خپل وخت په خوښۍ تېروي.

چاټی (čāṭáy) ښځ.م. متی، ماتی، مټ، هغه لوی خاورین لوښی چې اوبه په کې اچول کېږي.

چاجوش (čājóš) نر.م. چایجوش.

چاچا (čāčā́) ښځ.م. ۱) هن. چاچاچا، یو ډول هسپانوی نڅا ده؛ ۲) تره، کاکا؛ ۳) مشر سړی ته د درناوي لقب.

چاچوغاړه (čāčūǧā́ṛa) ښځ.م. چیچوغاړه، کوچنی په غاړه او اوږه باندې د ناست حالت.

چاچی (čāčáy) ښځ.م. ۱) د تره ښځه، تنداره، د کاکا ښځه؛ ۲) دلاس چپېر، پنجه او خېره؛ ۳) وړوکی (کوچنی) لاس.

چاچي (čāčí) ښځ.م. د تره ښځه، تنداره، تندیاره.

چاخ (čāx) ص. نر.م. تېز، توند، بېړندی.

چاخول (čāxawə́l) مص. مت. تېزول، چالاکه کول، متی کول، اوچتول، چابکول، تېزول.

چاخېدل (čāxedə́l) مص. ل. تېزېدل، چالاکه کېدل، اوچتېدل، وندی کېدل، تندېدل.

چادي (čādí) ص.نر.م. (ج. چادیان) ساده، بودلی، کم عقل، ناپوه، احمق، سوډر.

چادیتوب (čāditób) نر.م. ساده توب، ناپوه، کم عقلي.

چادي چکمار (čādičakmā́r) ص. نر.م. ډېر ساده، ډېر کم عقل، لوده.

چاډي (čaḍí) ښځ.م. اړیکي، لنګتی، پنبه اړمونه، د غېږې نیولو په وخت کې د مقابل لوري تر پنبه خپله پنبه راتاوول.

چار (čār) ښځ.م. ۱) کار، پېشه، مشغولتیا، کړه، عمل؛ ۲) تجویز، علاج، چاره.

چاراندام (čārandā́m) نر.م. ۱) څلور اندامونه؛ ۲) اودس، له استنجا پرته د نورو غړو مینځل.

چاربیته (čārbáyta) ښځ.م. یو مشهور شعر دی چې کیسې، داستانونه او... په کې بیانېږي.

چارپای (čārpā́y) نر.م. چارپا، څلور پولی، څلور پښی، د څلورو پښو حیوان.

چارپایي (čārpāyí) ښځ.م. کټ، چپرکټ.

چارپېر (čārpér) ص. نر.م. ج. و ګ. چاپېر.

چارپېره (čārpéra) ښځ.م. ۱) د شپې نوکري؛ ۲) په عسکري کې د شپې نوکریوال.

چارتاره (čārtā́ra) نر.م. مو. چارتار، څلورتار، د افغاني فولکلوریکې موسیقۍ یوه آله ده.

چارتراش (čārtarā́š) نر.م. تمبه، دګی، هغه لرګی چې څلور اوار او منظم اړخونه ولري.

چارټ (čārt) نر.م. نقشه، نخچه، خریطه، جدول.

چارج (čārj) نر.م. ۱) بر. شارژ، ډکول، د بېټرۍ قوه؛ ۲) توپک ډکول؛ ۳) منصب، مقام؛ ٤) امر ورکونه؛ ٥) قبضه، حوالکی؛ ٦) مالیه، قیمت ۷) تور، اتهام، الزام.

چارجول (čārjawə́l) مص. مت. ۱) ډکول، د برېښنا په ذریعه نوی قوت ورکول؛ ۲) امرورکول ۳) حمله کول، لمسول؛ ٤) قبضه کول؛ ٥) الزام لګول؛ ٦) مالیه لګول.

چارچاپېر (čārčapér) ص. نر.م. ج. ۱) چاپېر، بوخت؛ ۲) شا وخوا؛ ۳) نر.م. محیط.

چارچلند (čārčalánd) نر.م ۱) تګ، حرکت، یون؛ ۲) ګذاره، رویه، روش، کړه وړه، چال چلند.

چارچوب (čārčób) نر.م. ۱) چوکاټ؛ ۲) محدوده، ټاکلي شوي اصول او شرایط.

چارچوبی (čārčobáy) ښځ.م. و ګ. چرچوبی.

چارځی (čārjáy) نر.م. و ګ. کارخانه.

چارخانه (čārxāná) ښځ.م. ۱) هغه توکر چې مربع ډوله کرښې ولري؛ ۲) هغه کوټی چې د چلم سکاره، تنباکو او نور شیان په کې اچوي.

چارخول (čārxól) نر.م. ۱) چرخل، چارخولک، چارغول، کرکره، چرګ خول یا تاج؛ ۲) د پټکي شمله، د لونګۍ شمله.

چاردانګ (čārdā́ng) نر.م. درسته نړۍ، توله جهان، څلور دانګه دنیا، توله نړۍ.

چاردانګي (čārdāngí) نر.م. نړیوالتیا، رسنتیلوبرګی

چاردیوالي (čārdiwālí) ښځ.م. د کور احاطه.

چارړی (čārṛáy) نر.م. یو ډول توکری ده.

چارسو (čārsū́) نر.م. څلور لاري، چارراهي.

چارښاخه (čārṣ̌axá) ښځ.م. څلور ښاخی، سکوښاخی، د درمنډ بادولو لرګینه آله.

چارغولک (čārğolák) نر.م. و ګ. چارخول.

چارک (čārák) نر.م. څلور پاوه، څلورمه برخه، ربع

چارکی (čārakáy) نر.م. یو چارک (کانی).

چارگر (čārgár) فا.نر.م. کارکوونکی، کارگر.

چارگل (čārgwál) نر.م. تیک، دښځو هغه پسول چې په پزه کېږي.

چارگلی (čārgwaláy) نر.م. توپی گل، ترخی، یو ډول بوټی دی چې ژېړ گلان کوي.

چارگنده (čārgandá) ښځ.م. چارند، چارۍ، د خیمې چارچاپېره کېندل شوی ځای.

چارگی (čārgáy) نر.م. یو ډول بوټی دی.

چارلنډۍ (čārlandə́y) ښځ.ج. ملنډې، ښنډې، ریشخند، پسیخندل، پیشارې.

چارلیار (čārlyā́r) نر.م. کاروزگار، چاره، کار.

چارمغز (čārmáğz) نر.م. اکوړ، متک، غوزک.

چارمن (čārmán) ا. کارمند، کارندوی (فعال).

چارمېخ (čārméx) نر.م. ۱) د ښارویو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) ترخولې ډک؛ ۳) هغه څوک چې په څلور اندامه او په څلور مېخو (مورې) تړل شوی وي.

چارناچار (čārnāčā́r) ق. اورمرو، خامخا، د مجبوریت له مخې، په ناکامی، مجبوراً.

چارند (čāránd) نر.م. و گ. چارگنده.

چارندوکی (čārandū́kay) ص.نر.م. زیارکښ، کاریگر، چارو، کوششي.

چارنوم (čārnúm) ا. چار څرگندوونکی نوم، لکه ختکر، باغوان، چمیار.

چارنی (čārnáy) نر.م. کسبگر، کسبه.

چارواکی (čārwākáy) ا. چارواک، چارواکمن، مقام.

چاروال (čārwā́l) ا. کارنده، کاروال، کارمن.

چاروالي (čārwālí) کارندویي، سرگرمي، فعالیت.

چاروغه (čāroğá) ښځ.م. د اومې څرمنې یو ډول بڼې چې مخ یې له لمڅې څخه جوړ شوی وي.

چاره (čārá) ښځ.م. ۱) کار، کړه، کسب، پېشه؛ ۲) وسیله، درک؛ ۲) دوا، علاج؛ ۳) تدبیر.

چاره گر (čāragár) ص.نر.م. ۱) کومکي، مرستیال ۲) علاج کونکی، چاره ساز.

چارۍ (čārə́y) ښځ.م ۱) بېلچه، کری؛ ۲) چارگنده چارنده؛ ۳) د اوړې هډوکی؛ ٤) د کوچنیانو د لوبو کانی.

چاري (čārí) ښځ.م. ۱) نجه، ینگه؛ ۲) څلور غابنی پسه، دوه کلن پسه.

چاریار (čāryā́r) نر.م. د آنحضرت(ص) څلور یاران، خلفای راشده.

چاري چپر (čāričapáṛ) نر.م. خرگی خرگی، د کوچنیانو د سپرلۍ یو راز لوبه ده.

چاریکاري (čārekārí) ښځ.م. ۱) هغه بزگر چې په کښت کې څلورمه یا شپږمه برخه اخلي؛ ۲) ص. نب. د چاریکار.

چاړ (čāṛ) نر.م. ۱) د پنو جوړولو د چمیار قالب؛ ۲) د بړستنې استر.

چاړا (čāṛā) ص. نر.م. ۱) کوږنگی؛ ۲) ترتړی؛ ۳) ناپوه؛ ٤) بې خولې او بې ژبې.

چاړاتوب (čāṛatób) نر.م. ۱) ترتړی توب، توتله توب؛ ۲) ناپوهي، بېړاتوب.

چاړه (čāṛá) ښځ.م. چاړو، چړه، چوړه، ستوره، هغه تېغ چې تر چاکو لوی مگر نه راکښېږي.

چاړه گر (čāṛagár) نر.م. چاړه جوړوونکی.

چاړۍ (čāṛə́y) ښځ.م. ۱) و گ. چارۍ؛ ۲) ص. ښځ.م. د چاړا مونث.

چاشني (čāšní) نر.م. ۱) ناشتا؛ ۲) څکنه، خواره کتنه؛ ۳) مساله؛ ٤) یوه پنجه ساز.

چاشی (čāšáy) نر.م. ځاشی ،اتهران ، دېرن.

چاغ (čāğ) ص.نر.م.ج. ١) چاق ،خورب ، شلند؛ ٢) چست ، تېز؛ ٣) اروغ ، رمت؛ ٤) ځیرې ، دړې دړې شوې لرګی.

چاغېدل (čāğedə́l) مص.ل. ١) مزی کېدل، خربېدل؛ ٢) ځیرې کېدل، ماتېدل.

چاک (čāk) نر.م. درز ، چاود ، درځ ، ځاک.

چاکو (čākú) نر.م. (ج. چاکوګان) چاقو ، هغه تېغ چې د پرې کولو ،مېوو سپینولو او نورو چارو کې کار ترې اخلي.

چاکي (čākí) ص.نب. ١) درزي، چاک لرونکی، چاودلی؛ ٢) شکېدلی؛ ٣) دچاک .

چاګل (čāgál) نر.م. ١) د اوبو کوچنی ژی یا مشک؛ ٢) دخرمني یا کرمېچ تیکی؛ ٣) اص. ص. تنبل ، کاهل ، سست.

چاګله (čāgalá) ښځ.م. ١) مشکوره، مشکوله؛ ٢) ص. ښځ.م. سپاره ښځه ، تنبله ښځه.

چال (čāl) نر.م. ١) فریب؛ ٢) تګ، یون؛ ٣) طرز، ډول؛ ٤) عادت؛ ٥) سطرنج دانو ته ځانګړی حرکت ورکول؛ ٦) ګرځون؛ ٧) تار ، سپېنسی؛ ٨) هنر ، چالاکي؛ ٩) کنده، کوتی ، ژور ځای؛ ١٠) کومی ، ګوګ؛ ١١) چنی ، هغه اس چې سره او سپین وېښتان ولري؛ ١٢) غوچانی؛ ١٣) ډوغل؛ ١٤) ځاله؛ ١٥) زرکه؛ ١٦) زاغاوی ، هیلی ته ورته توره مرغۍ ده؛ ١٧) درنګ ، د مالګې کان.

چالاک (čālā́k) ص.نر.م. ١) مکار ، چلباز ، تګ ٢) تېز ،چابک؛ ٣) هوښیار؛ ٤) فعال ، تکړه.

چالان (čālā́n) ص.نر.م.ج. ١) جاري ،روان، چالو ، فعال؛ ٢) نر.م. ١) بیجک ، د سامان یا رقم رسید؛ ٢) راداري، اجازه نامه؛ ٣) ترتحقیق وروسته محکمې ته د تورن لېږنه.

چالانول (čālānawə́l) مص.مت. ١) چالان کول، لګول، روانول، فعالول؛ ٢) لېږل، تورن محکمې ته استول؛ ٣) بندي کول.

چالانېدل (čālānedə́l) مص.ل. ١) چالان کېدل، د انجن لګول کېدل؛ ٢) د جرم له امله محکمې ته لېږل کېدل.

چالباز (čālbā́z) ص.نر.م. تګ، چمباز، چلي.

چال چلند (čālčalánd) نر.م. چال چلن، چارچلند، تګ راتګ، سلوک، رویه.

چال چودې (čālčodé) ښځ.م. چلبازي، فریب.

چالو (čālú) ق. روان، چالان، بهاند، جاري.

چاله (čālá) ښځ.م ١) غته اسپه؛ ٢) طریقه، قاعده، اصول، طرز؛ ٢) ض. چاته.

چالي (čālí) ص.نب. چلي، فریبکاره، تګ.

چامبېل (čāmbél) نر.م. چامبېلي، چمبېلي، یو ډول سپین ګل دی چې ډېر ښه بوی لري.

چامپ (čāmp) نر.م. یو ډول خوندور خواړه دي.

چامپه (čāmpá) ښځ.م. (ج. چامپې) ١) څپه، موج؛ ٢) د اوږدوالي یو مقیاس؛ ٣) پنجه، چمبه، لاس ورکونه.

چامته (čāmtá) ښځ.م. و ګ. چمته.

چان (čān) نر.م. د کلیسا زنګ، د کلیسا تلی.

چانته (čāntá) ښځ.م. و ګ. چمته.

چانچور (čāncór) نر.م. کونی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چاند ماري (čāndmārí) ښځ.م. چارماري، د توپک په ګولیو سره د چا وژنه.

چاندني (čāndaní) ښځ.م. روجایي، روی پوښ.

چاندي (čāndí) ص.نب. ١) د سپینو زرو؛ ٢) سوچه، پاک، خالص؛ ٣) صادق.

چانډو (čānḍū) نر.م. يو ډول نشه ده چې افين په اوبو کې يخوي او په چلم کې يې څکوي.

چانډه (čānḍá) ښځ.م. ۱) قاش، ډره، نيلمه؛ ۲) حصه، برخه، خوا؛ ۳) ټوټې ټوټې.

چانس (čāns) نر.م. (ج. چانسونه) ۱) تصادف؛ ۲) شانس، موقع؛ ۳) بخت، طالع؛ ٤) چل.

چانسي (čānsí) ص. نر.م. ۱) چمباز، چلي؛ ۲) خوشبخته، نېک بخته، طالعمن.

چاڼ (čāṇ) ص. نر.م. ج. ۱) ستره، غلبېل شوی، کره شوی؛ ۲) نر.م. چڼوونی؛ ۳) تلاش، غوښتنه؛ ٤) خوښونه، انتخابونه.

چاڼځی (čāṇjáy) ا. چاڼتون، پالايښگاه، د تېلو چاڼځی.

چاڼگر (čāṇgár) ص. چاڼوونکی، چاڼوال.

چاڼواله (čāṇwāla) ا. چاڼول، چاڼونه، تصفيه.

چاڼول (čāṇawə́l) مص. مت. ۱) چاڼ کول، ستره کول، کره کول؛ ۲) غلبېلول، چڼول؛ ۳) غوره کول، انتخابول؛ ٤) نينول، چڼول.

چاڼه (čāṇa) ښځ.م. چاڼ، چڼ، وسک، گودره.

چاڼی (čāṇáy) نر.م. ۱) ښکرور غويی، ښکر لرونکی غوڅکی؛ ۲) غوڅانی، نرگونگټ.

چاڼۍ (čāṇə́y) ښځ.م. چاڼ، چڼ، چڼوونی.

چاڼېدل (čāṇedə́l) مص. ل ۱) چاڼ کېدل، چڼېدل، ستره کېدل، پاکېدل؛ ۲) نينېدل.

چاوجۍ (čāwjə́y) ښځ.م. جاوجی، دجامې شنډه، ژۍ، کناره.

چاود (čāwd) نر.م. درز، چاک، چود.

چاودل (čāwdə́l) مص. ل. ۱) چودل، درز به کې راتلل، ترکېدل؛ ۲) انفلاق کول، انفجار کول.

چاودنه (čāwdə́na) ښځ.م. ۱) ترکېدنه، چودنه، درز په کې کېدنه؛ ۲) انفلاق، انفجار.

چاودول (čāwdawə́l) مص. مت. ۱) چوول، منفجره کول، الوځول؛ ۲) درز کول.

چاوده (čā́wda) ښځ.م. (ج. چاودې) د يخنی له لامله د لاسو او پښو څرمن يا پوست ترکېدنه.

چاودی (čā́wday) نر.م. ۱) چاودلی؛ ۲) درز.

چاودېدل (čāwdedə́l) مص. ل. ۱) درز کېدل، ترکېدل؛ ۲) منفجره کېدل، سره چودل.

چاودينک (čāwdīnák) ص. نر.م. چاولی، بې حيا، بې شرم، سپين سترگی، چاولی.

چاول (čāwál) نر.م. ۱) د اوبو موری، د اوبو دهنه؛ ۲) شال، شاقول، شاول.

چاوله (čā́wla) ښځ.م. چاول، د اوبو دهنه.

چاوڼۍ (čāwṇáy) ښځ.م. و.گ. چوڼۍ.

چاوه (čāwá) ښځ.م. يو ترکيب دی چې په چايو کې گوره او سونډ سره اچوي او ايشوي.

چای (čāy) نر. ښځ.م. ج. يو بوټی دی چې پاڼې تر شکولو وروسته وچوي.

چای خوري (čāyxorí) ص. نب. ۱) د چای، هغه څه چې په چای چښلو پورې اړه لري؛ ۲) ښځ.م. گيلاس، پياله د چای خوری کاچوغه.

چای دمی (čāydamáy) ا. چاينکه، چاينک.

چايل (čāyə́l) نر.م. نقاب، پرده، روی بند.

چاينک (čāynák) نر.م. چاينکه، د چای دمولو فلزی لوښی.

چپ[1] (čup) ص. نب. خاموش، غلی،، چوپ.

چپ[2] (čap) ق. ۱) بغير له، بې له؛ ۲) بې لارې، خطا؛ ۳) سپک؛ ٤) مخالف، ضد؛ ٥) کين.

چپاتی (čapātáy) نر.م. څپتی، چپاتی، پاستی، گرده، نری سپوره ډوډی.

چپاټه (čapāṭá) ښځ.م. کپی، يو ډول پنې يا موچنې.

چپاټي (čapāṭí) ښځ.م. ټوکې، مسخرې، ملنډې.

چپ اړخی (čapaṛxáy) ص. کینپال، کین اړخی.

چپاو (čapáw) نر.م. (ج. چپاوونه) ۱) چاپه، یرغل، ناڅاپه برید؛ ۲) برگ آس، بیور آس.

چپاول (čapāwə́l) نر.م. مخکنی تولی، د سر تولی، پېشقراول.

چپاوول (čapāwa wə́l) مص.مت. تالاکول، لوټول، تالاترغه کول، چورول، یرغل کونه.

چپاوي (čapāwí) ص.نب. ۱) چپاو کوونکی، لوټوونکی؛ ۲) د چپاو؛ ۳) تېز، تند، چابک؛ ٤) سرزوری، او سرټنبه.

چپاوېدل (čapāwedə́l) مص.ل. لوټ کېدل، تاراجېدل، چورکېدل، تالا کېدل، چورېدل.

چپایي (čupāyí) ښځ.م. چوپوالی، خاموشي.

چپتری (čaptráy) ښځ.م. د شفتلو په څېر یو ډول شینکی دی.

چپتوب[1] (ču,ptób) نر.م. چوپتیا، چوپوالی، خاموشي، غلي کېدنه، کراره کراري.

چپتوب[2] (čaptób) نر.م. ۱) مخالفوالی، مخالفت ضدیت؛ ۲) کوږوالی؛ ۳) بې لارېتوب.

چپټ (čapáṭ) ص. نر.م. ۱) توکمار؛ ۲) کړتو؛ ۳) تکړه هلک، تندرسته سړي؛ ٤) څرگند، چیته؛ ٥) صادق؛ ٦) تباه؛ ۷) اشر، بسگر، بلندره، بگره، بگاره، تړ، د اوبو بند د تړلو لپاره اشر.

چپته[1] (čupaṭá) ښځ.م. چوپته، هغه لرگي چې د تیرو په دېوال کې په پسورسره ایښودل کېږي.

چپته[2] (čapaṭá) ښځ.م. ۱) گړېندوکي ښځه، کړتنه ښځه؛ ۲) بې مانا او ساده ښځه.

چپچاپ (č(a,u)pčāp) ص.نر.م.ج. خاموش، ارام، غلی، کرار، په پټه خوله.

چپچاپېره (čapčāpéra) ص.نب. چاپېره، شاو خوا، گرداگرد.

چپ چور (čapčū́r) ص. نر.م.ج. ۱) چرچور، مات شوی، ذرې ذرې؛ ۲) نر.م. لوټ، تالان.

چپر (čapár) نر.م. ۱) استازي، پیغام وړونکی؛ ۲) گړندی تلونکی؛ ۳) څپری، څپر، ځاله.

چپراس (čaprā́s) نر.م. د وره، کړکۍ او... فلزي نښلوونکي او خوځوونکی وسیله ده.

چپرغټ (čapargáṭ) ص. نر.م. ۱) څورب، غټ، شلند؛ ۲) نر.م. چاغ سړی، روغ هلک.

چپرکټ (čaparkáṭ) نر.م. عصري کټ دی چې له لرگیو، تختو او اوسپنو څخه جوړېږي.

چپرگی (čapargáy) نر.م (ج. چپرگي) ځهلانگه، له ونې څخه راپرېکړې وړه څانگه.

چپره (čaprá) ښځ.م. (ج. چپرې) د خرمنې د پاکولو او توږلو لپاره آله.

چپری (čaparáy) نر.م. (ج. چپري) ۱) وړکوټی تالاو؛ ۲) څپر، له لښتو څخه جوړ شوی پلن څپر چې د درمند د میده کولو لپاره په غوایانو پورې تړل کېږي.

چپړ (čapáṛ) ص.نر.م. ۱) چپلیت، اوار؛ ۲) څورب ساتلی، چاغ، شلند.

چپړاخه (čapṛā́xa) ښځ.م. چاپېره، چپلاخه، څپېره، چپړاکه، څپلاخه، څاپېره، څپېره.

چپړاسي (čapṛāsí) نر.م. چپراسی، پیاده، ملازم، خدمتگار، د ښوونځي پیاده.

چپړتاخ (čapaṛtā́x) نر.م. چندرو، چیړېخ، چغی، چیندری د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چپړوس (čapṛū́s) ص.نر.م. غوړه مال، چاپلوس.

چپړي (čapṛí) ښځ.م. چیچړه، پپېرک، پپړه، مانده یا خواره غوښه.

چپړی چپړو (čapṛəyčapṛó) ښځ.م. لته ښځه، سپاره ښځه.

چپک (čapák) ص. نر.م. ج. چپې، کوږ سترګی، بهنګا، چپا، قپا، کنې، چنګر، چغر.

چُپک (čupák) نر.م. ۱) باز؛ ۲) د باښې نر.

چپکتوب (čapaktób) نر.م. چپکتیا، د سترګو کوږوالی، بهنګوالي.

چپکو (čapákú) ص. نب. چپې، کیڼ لاسی، هغه څوک چې په کیڼ لاس زیات کار کوي.

چپکه (čapáka) ښځ.م. تپکه، تپی، ځپیاکه.

چپلکه (čapláka) ښځ.م. (ج. چپلکې) ځپلکه، سرپایي، چوستکه، چپاتی، چپاته.

چپلی (čapláy) ښځ. م. ج. و ګ. ځپلی.

چپلیت (čaplít) ص. نر.م. ج. چپریت، هوار.

چپلیتول (čaplitawə́l) مص. مت. چپریتول، اوارول، چخپیتول، چیتول.

چپنډه (čapanḍá) ښځ.م. (ج. چپنډې) تو‌تی، د لرګي کاسه، د لرګي کنډولی.

چپنک (čapanák) نر.م. د ماشومانو چپنه.

چپنه (čapána) ښځ.م. (ج. چپنې) چوغه، قبا، شوقه، چپن.

چپو (čapú) نر.م. د بېړۍ څپه، د کشتۍ چلولو چپه، د بېړۍ چلولو چپه.

چپوالی[۱] (čapwā́lay) نر.م. ۱) چپتیا، مخالفت ۲) غلطي، تګي.

چپوالی[۲] (čupwā́lay) نر.م. خاموشي، چپتیا.

چپ و چور (čapočúr) ص. نر.م. ج. تالا، تالا ترغه، لوټ شوی، چورشوی.

چپوښ (čapūṣ) ص. نر.م. ښانګور، لینګور، اوږد لینګی، د اوږدو لینګیو خاوند.

چپ و غړوپ (čapoğrúp) ص. نر.م. بالکل خاموش، غلی پلی، بېخي چوپ.

چپول[۱] (čupawə́l) مص. مت. غلی کول، کرارول.

چپول[۲] (čapól) ص. نر.م. ۱) چنګر، کوږ سترګی ۲) چوړی، پیړی، کږی.

چپول[۳] (čapawə́l) مص. مت ۱) مچول، ښکلول ۲) بچول، اړول؛ ۳) له مخې لسېرې کول؛ ٤) چوپل، شړپول؛ ٥) له شونډو اواز ایستل.

چپونی (čapūnáy) نر.م. د صابون پوچکه، د صابون خروکی، د صابون پوچک.

چپونی (čapúnay) نر.م. (ج. چپوني) ۱) ځپونی دسترخوان کوندری؛ ۲) وړوکی تپکری.

چپه (čapá) ښځ.م. ۱) ځپک، د څلورو ګوتو اندازه؛ ۲) د بېړۍ چپه؛ ۳) اپوته، پرمخ، نسکور؛ ٤) د ناروغۍ غلبه؛ ٥) د اوبو څپه، موج؛ ٦) منډه، د دوو غواګانو غوبل؛ ۷) مچه، مچو، مچکو؛ ۸) مخالفت؛ ۹) ناراستي، بدبختي.

چپه پاتا (čapapātā́) ښځ.م. شړنه، طرد.

چپه چپایي (čapačupāyí) ښځ.م. ارامه ارامي، چوپه چوپتیا، کراره کراري.

چپه کول (čapakawə́l) مص. مت. اپوته کول پرمخ کول، اړول، نسکورول.

چپه کېدل (čapakedə́l) مص. ل. ۱) اوښتل اپوته کېدل؛ ۲) قسمت خرابېدل.

چپه لاړ (čapalā́ṛ) ښځ.م. ۱) کږه لاره، غلطه لاره؛ ۲) کږه شینخه، د وهښتو کږه لاره.

چپی (čapáy) ص. نر.م. ۱) چپ سترګی، چغر؛ ۲) کیڼ لاس؛ ۳) کوږ ښکرۍ غوایی؛ ٤) هغه غوایی چې ښکر یې مات وي ٥) نر.م. چاپی، تاپی؛ ۲) نښانه، نښه.

چپیا (čupyá) ښځ.م. خاموشي، کراري، ارامي.

چپېدل[۱] (čupedə́l) مص. ل. غلی کېدل، کرارېدل.

چپېدل[۲] (čapedə́l) مص. ل. ګوښه کېدل، کږېدل، څنګ ته کېدل.

چپېړه (čapeṛá) ښځ.م. څپېړه، چپلاخه.

چت (čat) نر.م. ۱) کاږې، سقف؛ ۲) پوړ، منزل؛ ۳) پوچ، تش کالتوس؛ ۲) د چتکي اواز.

چتر (čatə́r) نر.م. ۱) چترکی، ډېک، وزه سپېره یا خړه مرغۍ ده؛ ۲) کمزوری، بې قوته، ضعیف؛ ۳) څلور غاښي اوبن؛ ٤) پکه ککري، تاس کپری، کتی سر؛ ٥) د زخم تر جوړېدو وروسته پاتې نښه؛ ٦) چجه، بلی؛ ۷) په بیاتي پرېکړې زلفې چې په تندي رازانګي؛ ۸) ص.نر.م. صفا پاک؛ ۹) لویه چترۍ؛ ۲) و.ګ. پراشوټ؛ ۳) د بام راوتلې او چتر غوندې برخه.

چترک (čətrák) نر.م. د بېهیو یوه لوبه.

چترکی (čatrakáy) ص. نر.م. لوېشتکی، لنډی، لوېشتېنک، ټیټکی، غونډکی.

چترنګ (čəturáng) نر.م. مو. د یوه طرز نوم دی چې په یوه برخه کې یې مانا لرونکي کلیمې او په پاتو درو برخو کې یې د ترانې، تروټ، او سرګم مهمل الفاظ راځي.

چتره لار (čatralā́r) ښځ.م. څرګنده لاره، معلومه لاره، عامه لاره، پاکه لیاره، سپینه لاره.

چترۍ (čatrə́y) ښځ.م. ۱) وړوکی چتر؛ ۲) ص. ښځ.م. پاکه لاره؛ ۳) داغي، داغداره.

چتړ (čatáṛ) نر.م. پر توکر باندې لګول شوی ټاپه.

چتکي چتکي (čatkičatkí) ص. نب. ۱) لږ لږ، کم کم؛ ۲) تکي تکي، خال خال.

چتله (čatlá) ص. نب. ۱) سولېدلی، مبتلی شوی؛ ۲) اوره شوی، مېده شوی.

چته (čatá) ښځ.م. ۱) دګبینه تخته، د مچیو تمبکه؛ ۲) رنګ، څېره؛ ۳) سرپوښه بازار؛ ٤) فکر، سوچ، اند، خیال؛ ٥) ځان ساتنه؛ ٦) حد، اندازه، انساني او اخلاقي حدود.

چتی[۱] (čatáy) نر.م. ۱) چترکی، چتکی، چتر؛ ۲) چوتی، لنګ؛ ۲) جانګی، نېکر، سلدراج.

چتی[۲] (čutáy) نر.م. لپخکی، لخک، چونګ، پونکي، لخه کی.

چتیز (čatíz) ص. نر.م. ج. پوړیز، طبقه یې.

چټ (čaṭ) ص. نر.م. ۱) غریب؛ ۲) وېره خرېلی؛ ۳) تباه؛ ٤) نر.م. کودی، کپړ؛ ٥) هغه لوښی چې ناولې اوبه په کې اچول کېږي؛ ٦) پای ته رسېدلی کار؛ ۷) تیار، چټک؛ ۸) مست ځوان؛ ۹) مجرد او بېکاره سړی؛ ۱۰) ق. بالکل.

چټاق (čaṭā́q) نر.م. ۱) شوخ، شیطان؛ ۲) مج. حرامزاده؛ ۳) تېز، بې پروا، چالاک.

چټاک (čaṭā́k) نر.م. چیټک، چیټاکی، چټاکی، د پاو څلورمه برخه؛ ۲) لږشی، لږ څیز.

چټاوټ (čaṭāwáṭ) نر.م. ناڅاپي ګوزار، ناڅاپي وار، نابېره وار.

چټایي (čaṭāyí) ښځ.م. پلاستیکي سترنجي، پوزی، انډېری، پوزکی، کمکی پېڅول.

چټ پټ (čaṭpaṭ) ق. ۱) سمدلاسه، ژر تر ژره؛ ۲) تباه شوی؛ ٤) بېخي خلاص شوی (کار)

چټ پټي (čaṭpaṭí) ص.نب. ۱) سملاسي، سم له لاسه، له واره سره؛ ۲) تیار، چمتو، اماده.

چټک (čaṭák) ص. نر.م. ۱) تېز، چابک، چست؛ ۲) نر.م. و.ګ. څټک.

چټک تسمه (čaṭaktasmá) ښځ.م. ملابند، ملاتړونی، د ملا تړلو پټی، ملاوستنی.

چټکتوب (čaṭaktób) نر.م. تېزي، چستي، چابکي، چټکي، چټکتیا، چټکوالی.

چټکول (čaṭak awə́l) مص.مت. تېزول، چابکول، جلتول، چالاکول، چوبکول.

چټکه (čaṭká) ښځ.م. د الوان توټه، د سره توکي توټه.

چټکی (čaṭkáy) نر.م. ښکنځلی، زهیږ.
چټکی (čaṭkáy) ښځ.م. ۱) څټکه؛ ۲) څري، چنکه، چوټی، د هندوانو د سر اوږده ویښتان؛ ۳) سکوندکه، سکونداره، نوکاره.
چټکېدل (čaṭakedә́l) مص.ل. تېزېدل، چابکېدل.
چټل (čaṭә́l) ص. نر.م. ج. ککړ، ناولی، ناپاکه.
چټلتوب (čaṭaltób) نر.م. ککړوالی، ناولتوب، مرداري، مردارتوب، چټلتیا، چټلوالی.
چټلول (catalawәl) مص. مت. ککړول، خیرنول، ناولی کول، مردارول.
چټلي (ә́ čaṭal) ښځ.م. ناپاکي، ناولتیا، مرداري، ککړتیا.
چټلېدل (čaṭaledә́l) مص.ل. ککړېدل، خیرنېدل، ناولی کېدل، مردارېدل.
چټني (čaṭní) ښځ.م. چکني، تریو خواړه دي.
چټو[1] (čaṭū́) نر.م. د لرګي اونګ، د لرګي مندسته یا بغری، د لرګي یو ډول لنګری.
چټو[2] (čaṭó) ص. نب. لړو، لړو ښتو، چټو لړو، لاړي ښتي، فضول خرڅه، مسرف.
چټول (čaṭawә́l) مص. ل. ۱) تباه کول، بربادول؛ ۲) سرته رسول، پوره کول.
چټولړو (čaṭūlaṛū́) ص. نر.م. ج. ۱) له یوه سره ګډوډ او مردار، ګډوله؛ ۲) فضول خرڅه.
چټه (čaṭa) ښځ.م. ۱) سود خوري، سود کول؛ ۲) بې باکه ښځه، مسته ښځه، ازاده ښځه.
چټی (čaṭә́y) ښځ.م. ۱) پورني، تیکری، زړوکی؛ ۲) لیک، خط، حواله، رقعه.
چټي (čaṭí) ص.نب ۱) فضول، اوباش؛ ۲) مضر؛ ۳) تروټه، تاوان.
چټیات (čaṭyát) نر.م. فضولې او چټي خبرې.
چټي برو (čaṭiburó) ص.نب. اوباش سړی.

چټېدل (čaṭedә́l) مص.ل. ۱) بربادېدل، تباه کېدل؛ ۲) ختمېدل، سرته رسېدل.
چټۍ رسان (čiṭayrasā́n) نر.م. ډاګي، خط راوړونکی، لیک راوړونکی، پوسته رسان.
چج (čaj) نر.م. ۱) چج، د غنمو او نورو غلو د پاکولو آله؛ ۲) پښتی.
چج بواري (čajbuwā́ri) ښځ.م. صفايي، ستره کونه، پاکونه، صفا کونه.
چجک (čaják) نر.م. ۱) د توپک ګوړ، د توپک لینډی؛ ۲) د توپک ماشه.
چجکی (čajakáy) نر.م. ۱) تلکه، دام، پرکه؛ ۲) ښځ.م. اړخی، پښتی، د بدن د پښتیو سر؛ ۳) نر.م. د کبانو د نیولو جال؛ ۲) پرده، بیتر؛ ۳) واړوکی چج.
چجوايي (čajwāyí) ښځ.م. د غلې د پاکولو یا صفا کولو کار او کسب.
چجه (čajá) ښځ.م. ۱) د چت وزر، د چت پېک؛ ۲) د کبانو د نیولو لپاره لښتیز دام؛ ۳) پښتی؛ ٤) د مار د سر جګ نیول؛ ٥) شپول؛ ٦) هغه لرګی چې د مات شوي هډوکي ترل کېږي.
چچ (čač) نر.م ۱) پرویزی، چج، غلبېل؛ ۲) له مزرو څخه جوړ شوی لوښی؛ ۳) ګندیره، هغه توکری چې شیدې او مستې ترې لاندې اېښودل کېږي.
چچاړی (čačā́ṛay) نر.م. ټاپو، جزیره.
چچخه (č(i,a)čә́xa) ښځ.م. نسل، تومنه.
چچړ (čičár) نر.م. بې شرمه او سپین سترګی سړی
چچړن (čačṛán) ص.نر.م. ۱) چوخړن، چخن، څوک چې سترګې یې تل چخې کوي؛ ۲) اوړن اوبجن، نری، چچړوبن، چرچوبن.
چچړوبن (čačṛobán) ص. نر.م. ۱) چیرچوبن، اوړن؛ ۲) باسي نګولي؛ ۳) چیخن، چخړن.

چچگر (čaǯgár) نر.م. غلبېل جوړونکی، چڄ جوړوونکی او پلوړونکی.
چچنه (čacə́na) ښځ.م. چنچنه، يوه مرغی ده.
چچو (čačó) ښځ.م. ۱) تی، سينه؛ ۲) دماشوم لاس، چاچی.
چچوغاړه (cacogara) ښځ.م. پر اووړو باندې د کوچني د سپروني حالت.
چچوګی (čačogáy) ښځ.م. د چچو مصغر.
چچه (čáča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزو د شړلو اواز.
چچې (čačé) ښځ.م ۱) د وړو پـه ژبه لاس ته وايي؛ ۲) چندرو، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.
چچی (čičáy) نر.م. وګ. غابې چچی.
چخ (č(a,u)x) ص.نر.م. ج. ښځ. چوخ، ورننوتی.
چخ (čax) نر.م. کوړې، چيغه، د سپي دشړلو اواز.
چخا (čxā) نر.م. ۱) کـوچنيان سپي ته چخا وايي؛ ۲) کوړې، چغه، چخه، چيغه، توتو.
چخاښکی (čxaṣkáy) نـر.م. زامـه، ژامـه، د زامې اخيره برخه.
چخپت (čaxpít) ص.نر.م. چيت پيت، چخپېرت، مېلي شوی، چپېرت، چپېرخ.
چخپيتوالی (čaxpitwā́lay) نر.م. چپېرخوالی، چيت پيتوالی، پايمالېدنه.
چخپيتول (čaxpitawə́l) مـص.مـت. چپېرتـول، چپېرخول، چيتول، پايمالـول، چيت پيتول، چخرېتول.
چختاړ (čaxtā́ṛ) ص. نر.م. چيختاړ، چخپېرت، لتاړ، پايمال، چختاړ شوی، چت شوی.
چختاړول (čaxtāṛawə́l) مـص.مـت. چيتول، لتاړول، موښل، خرميچول.
چختک (čaxták) نر.م. ۱) په کوهي او يا کاريز کې کارکوونکی؛ ۲) دوه خاښی موږی.

چخته (čaxtá) ښځ.م. پټک، هغه نـرم لـرګی چې کوچنيان وړې وړې ګټکې په ولي.
چخچی (čaxčáy) نـر.م. تيلی، نـری ډکی، نری او لنډ لرګی چې سابه ورباندې للون کوي.
چخړ (čaxáṛ) نر.م. چکړ، چيکړ، ختې، چيکړې.
چخړبه (čaxṛabá) ښځ.م. ۱) ختې،چکړ،چيکړ، د باران له لامله ځمکه خته کېدنه؛ ۲) ملغوبه، ګډوډ شوی څيز؛ ۳) زېښنه.
چخړک (čaxṛák) ص.نر.م. چخن، چخړن، چيخن چخړې سترګې سرې.
چخړوبن (čaxṛobán) ص.نر.م. نری، اوبلن.
چخړوبنتوب (čaxṛobantób) نر.م. چخړوبنتيا، چخړوبنوالی، اوبرنوالی، اوبلنوالی.
چخړوبنول (čaxṛobanawə́l) مص.مت. چخړوبـه کول، اوبلنول، اوبجنول، نرمول.
چخړوبنېدل (čaxṛobanedə́l) مص.ل. اوبـرنېدل، نرمېدل، اتوب کېدل، چخړوبن کېدل.
چخړه (čə́xṛa) ښځ.م. (ج. چخړې) چخنه، چيخې، چخه، چخړې، د سترګې چخې.
چخکی (čaxakáy) نر.م. کيخی، کوخک، کککی، سپين، نری او کوچنی چينجی.
چخل (čixə́l) مص.مت. ننه ويستل، منډل.
چخله (čixála) ښځ.م. چوکه، د چوخولو آله.
چخلی (čixaláy) مف.نر. چوخول شوی، چوخېدلی، چوخ شوی، چخ شوی.
چخن (č(i,a)xán) ص.نر.م. ۱) زولن، چوخړن، چخن سترګی؛ ۲) ناولی؛ ۳) تت؛ ٤) پساتي.
چخندی (čaxandáy) نر.م. کـرندی، تېره لرګی دی چې ګازرې او... پرې ايستل کېږي.
چخنه (čixə́na) ښځ.م. چخونه، چوخونه، سوخونه منډنه، ننه ايستنه، چوکه کونه.

چخول (č(a,u)xawə́l) مص. مت. وګ. چوخول.

چخولی (čixawə́lay) مف. نر. م. ۱) سوخولی، چوکه کړی، ننه ایستلی؛ ۲) المسولی، پارولی؛ ۳) ښځ شوی، لک شوی.

چخوڼیا (čixuṇyā́) ص. نسب. ۱) شوربدلی، ورووست، امباري؛ ۲) چنیاسن، چنیاسي.

چخه (čáxa) ښځ. م ۱) وګ. چخړی؛ ۲) وګ. چخ ۳) څخه؛ ٤) د سپي د شړلو اواز؛ ٥) پخه، لږ شی، لږ مقدار.

چخې (čaxé) ښځ. م. ۱) د سپي د شړلو اواز؛ ۲) دچخه د جمعي شکل؛ ۳) وګ. چخ.

چخی (čaxé, čixáy) ښځ. ج. چخې، چوخړی، چړیخی، د سترګو خیری، چوخني.

چخېدل (čixedə́l) مص. ل. ۱) منهل کېدل، چوخېدل؛ ۲) تحریکېدل، پارېدل، ښخېدل.

چخېدونی (čixedū́nay) نر. م. سوخېدونی، منهل کېدونی، د چخېدو او منهل کېدو آله.

چدام (čedā́m) نر. م. (ج. چدامونه) لږ شی، لږ کوټی، د یوې تولې اتمه برخه.

چدی (čedáy) نر. م. چې دی؛ دا کلیمه د تکیه کلام په ډول استعمالېږي.

چډل (čaḍál) نر. م. د خوراک ډک کنډول، له خړو څخه ډګ خاورین لوښی.

چډوسکی (čaḍū́skay) نر. م. چډوکی، د هندوانې او ختکي پوټکی.

چر (čar) نر. م. ۱) د چرچنې اواز؛ ۲) د توکره د څیرلو اواز؛ ۳) طرز، عادت؛ ٤) سیلابي خاوره او خړه؛ ٥) چری، د خوسا اوبو لښتی؛ ٦) په غوره کې؛ ۷) پارونه، لمسونه.

چراتۍ (čarātə́y) ښځ. م. د توپک هغه چرې چې له کانو څخه جوړ شوې وي.

چرار (čarā́r) نر. م. ۱) د مرغیو او چرچرو اواز؛ ۲) د توکره د څیرې کولو اواز.

چراسپه (čarāspá) ښځ. م. دوزو له وژغنو څخه جوړ شوی پړی؛ د اوبښ د بار د تړلو طریقه.

چراغ (črāǧ) نر. م. (ج. چراغونه) څراغ، ډیوه.

چراغان (čərāǧā́n) نر. م. ج. څراغان، د خوښی او جشن په وخت کې څراغونه لګول.

چراغک (črāǧák) نر. م. ووړکی څراغ، څراغګوټی څراغکی.

چراګاه (čarāgā́h) ښځ. م (ج. چراګاوې) څرځای، ورشو، د مال د څړولو ځای.

چراوی (čarāwáy) ص. نر. م. تقلید کوونکی، ملد، پېښې کوونکی، پېښمار.

چرایي (čarāyí) ښځ. م. د لرګیو د څیرلو او ماتولو مزدوري ا کار.

چربانګ (čərbā́ng) نر. م. دچرګ د بانګ وخت، د شپې اخېره برخه، وروستی شومه.

چربانګی (čərbāngáy) نر. م. پشلمی.

چربل (čarbál) نر. م. د آس جلو چې له سپڼسیو څخه جوړېږي.

چربور (čarbór) ق. چیری بیرې، غونډ، تول.

چربوړی (čarbóṛay) نر. م. بوټی، د غوښې چم، بوټی غوښه، شله غوښه، د غوښې سرخي.

چربه (čarba) ښځ. م. خاکه، نقل، مسوده.

چرت[1] (čurt) نر. م. (ج. چرتونه) خیال، چورت، فکر، تصور، مزاج، طبیعت.

چرت[2] (črat) نر. م. ۱) چرت، د اوبو داره؛ ۲) دسترګو رندېدنه.

چرتا (čratā́) ښځ. م. د لاړو د توکلو اواز.

چرتکی[1] (čratakáy) نر. م. اوبناش، شروبی، اوبه شیندونکی، اوبشیندی.

چرتکی(۲) (čərtakáy) ص. نسر.م. ۱) بې ثباته، موقتي؛ ۲) بې ځایه تریکې وهونکی.

چرته (čárta) ښځ.م ۱) څېره، بڼه؛ ۲) ض. چېرته، چیرې، کوم ځای ته، استفهامي مکاني ضمیر دی.

چرتي (čurtí) ص. نب. فکري، په چرت کې، چورتي، اندېښمن، په خیال کې.

چرته (čurṭá) ښځ.م. هیلی، وره هیلی.

چرچر (čərčár) نر.م. ۱) د مرغیو اواز؛ ۲) چتي غږېدنه؛ ۲) څرڅر، او بس ته د اوبو د څښلو په وخت کې استعمالېږي.

چرچرک (čərčarák) ص. نر.م. ۱) ګړبو، چرچري بېځایه خبرې کوونکی؛ ۲) یو ډول حشره ده.

چرچوبی (čarčobáy) ښځ.م. و ګ. چرچوبی.

چرچور (čarčū́r) نر.م. ۱) شور، ځوږ؛ ۲) ص. نسر. م. ج. تباه، برباد؛ ۳) ونډې ونډې کونه.

چرچورکی (čərčurakáy) ښځ.م. کسرری، چرچوری، چورچورکه، یو ډول حشره ده.

چرچونګی (čarčūngáy) ښځ.م. یو ډول مرغی ده

چرچه (čarčá) ښځ.م. و ګ. چرچه.

چرخ (čarx) نر.م. و ګ. څرخ.

چرخل (čarxíl) نر.م. ۱) کسرکسره، چرخولک، د چرګ تاج؛ ۲) د پتکي شمله.

چرخولی (čarxwaláy) نر.م. د دیګي د سر پوښ لاستی (موتی).

چرخه (čarxá) ښځ.م. د سپېنسیو د غړلو اله.

چرخي (čarxí) ښځ.م ۱) څرخه، چرخه؛ ۲) د ضرب نښه (×).

چرخېره (čarxeṛá) ښځ.م. چوښتی، تورتوری، خوښکی، کشکو، چوشکی، خوښکوری.

چرړوت (čuruṛót) نر.م. ۱) د مېز اواز؛ ۲) مج. د کمزوري او بې زړه سري خبرې.

چرړوکی (čarṛokáy) نر.م. سپېرخکی، کیلېک، د سپاړې د تیر هغه لرګی چې د سرپانډې په واسطه جغ او تیر سره کلکوي.

چرړه (čirṛá) ښځ.م. چیرړه، ریتاړه، ترانګه، ربېکی تري، لته، څیره، زړه رنجه.

چرړی (čarṛáy) نر.م. جوری، څوری، څوره، یو خړه مرغۍ ده.

چرس (čars) نر.م. حشیش، مخدره ماده ده چې د بنګود بوټي له ګردې څخه لاس ته راځي.

چرسي (čarsí) ص. نر.م. (ج. چرسیان) ۱) د چرسو عملي، پر چرسو روږدی.

چرغ (čarğ) نر.م. ملاماتی، تپوس ته ورته یو ښکاري مرغه دی چې سپینه لکۍ لري.

چرغړه (čarğaṛá) ښځ.م. په قاقا خندا.

چرغزه (čarğáza) ښځ.م. غزې، یو ډول خړه مرغۍ ده چې په اوبو کې ګرځي.

چرغږ (čarğáẓ) نر.م. چرګ بانګ، چرګ غږ.

چرغو (čarğū́) نر.م. شین ګلی، یو ډول بوټی دی.

چرک (č(i,a)rk) نر.م. ۱) خیرنتوب، چټلي؛ ۲) زوې، نو، د داني مرداري اوبه؛ ۵) څوخه، خبریز، هغه څه چې سرکې تېره وي؛ ۶) بربښ، څریکه، درد څریکه، ربنکه.

چرکلی (čarkaláy) نر.م. یو ډول ګیاه ده.

چرکېدل (čarkedə́l) مص. ل. د بدن پوستکي مېږي مېږي کېدل، بدن ته ستني ورچوخېدل.

چرګ (čarg) نر.م. ۱) یو ډول کورني مرغه دی؛ ۲) د غاړوي په تندي کې سپین تاپې.

چرګ بانګ (čargbā́ng) نر.م. چرغږ، چرګ غږ، د چرګ د بانګ وخت، د پېشلمي وخت.

چرګ برګ (čragbrág) ص. نسر.م. ۱) برګ ترګ، تور سپین؛ ۲) منافق، ټګ، چمباز.

چرگ خالی (čərgxā́lay) نر.م. چرگ غالی، کوډله، کوډۍ، د چرګانو کوډنۍ، مرغانچه.

چرگ سابه (čərgsābā́) نر.ج. پالک، چرګوری، یو ډول مشهور سابه دي.

چرگک (čərgák) نر.م. ملاچرگک، کوډۍ چرگ، کوکړیښ، بوبوتنکی، ملاګوډ.

چرگ مرگو (čərgmargó) نر.م. تیغی، توغی، توغکی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

چرگ نارې (čərgnāré) ښځ.م. چرگ بانګ، چرگ غږ، چربانګ، چرگ بږغ.

چرگ ناری (čərgnāráy) نر.م. هغه مهلمستیا چې چرگ په کې پوخ شوی وي.

چرگوټی (čərgúṭay) نر.م. چرګوری، وړوکی چرگ، ورکوټی چرگ، د چرگ تصغیر.

چرگی (čərgáy) ص. نر.م. هغه غویې (غوښکی) چې په تندي سپین داغ ولري.

چرگۍ (čərgə́y) ښځ.م. ښلور کنجه نغري چې د کوټې په منځ کنج کې اېښتل شوې وي.

چرلاو (čarlāw) نر.م. ماشینخانه، د مشینونو کوټه، د ماشینونو ځای.

چرلايي (čarlāyí) ښځ.م. چلوایی، یو ډول سابه دي.

چرلټ (čurláṭ) ق. ۱) چورلټ، ګردسره، بېخي، قطعي؛ ۲) تمام، ټول، سراسر.

چرلکی (čurlakáy) نر.م. ۱) د پښو پونده، د پیزار پونده، د مچني پونده؛ ۲) د ښځې د مخصوص ځای چونګک او کچه.

چرلنډ (čurlánḍ) نر.م. عاجز، خاکسار، متواضع.

چرلنډی (čurlanḍáy) نر.م. چرلندی، پرپره.

چرم (čarm) نر.م. څرمن، پوست، پوټکی.

چرمباز (čarambā́z) نر.م. سرمباز، ترمباز، د غوېل د باندې خواته اخري غوایي.

چرمښکی (čarməṣkə́y) ښځ.م. شرموښکی، چرمښی، څرمښکی، کرمښار.

چرمک (čarmák) نر.م. د ترخې د دوک څرمن؛ هغه څرمن چې د دوک لاندني برخه په کې بندېږي.

چرموچرگ (čarmučárg) نر.م. ۱) چرموچرې، د بر پوست شوی؛ ۲) کورنی چرمښکی.

چرموړ (čarmóṛ) ص.نر.م. پایمال، مښل شوی، مروړل شوی، څرمېچ شوی، چخپیت شوی.

چرموړل (čarmoṛál) مص.مت. پايمالول، مروړل، مښل، چخپیتول، چرموړول.

چرمه (čarmá) ښځ.م. لیس، چبرمه، پلن زري تار، د زر تارو نری پټه.

چرمي (čarmí) ص.نب. څرمین، دڅرمنې، د څرمنې سره تړلی، په څرمن اړوند.

چرمينه (čarminá) ورګینه، بانی، د څرمنې پړی.

چرند (čaránd) ص.نر.م.ج. کرتن، قرتو، قرتن.

چرندک (čurandák) نر.م. چورندک، چتی، چتکی، چیتکی، پتکی.

چرنگ (čráng) نر.م. چرنک، شېدو پی، پیورکی، یو ډول بوټی دی.

چُرنگی (čurangáy) نر.م. ناره یې مرز.

چرنۍ (čarnə́y) ښځ.م. د بورۍ توټه، د ټاټ توټه.

چروب (črób) ص. نر. م. شورب، چاغ، مزی.

چروډه (čroḍá) ښځ.م. کوټې، غوچوری، قوتی د لوبو کولو لپاره وړوکی ژوړ ځای.

چروک (čruk) نر.م. چرونکی، پار، د شپې او ورځې له اتمې برخې سره برابر د اوبو وېش.

چره (čará) ښځ.م (ج. چرې) ۱) ساچمه؛ ۲) د پالېز جویه؛ ۳) پټی په ورو برخو وېشل؛ ٤) هغه لیږي اوبه چې له سیند څخه راجلا او تر لېږي فاصلې بهرته له سیند سره یو ځای شي.

چرهار (č(u,a)rahā́r) نر.م. د مرغیو گڼ اواز.

چرې (čaré) ض. و گ. چېرې.

چرۍ (čarә́y) ښځ.م. ۱) ژېړ آلو، کوک سلطان؛ ۲) کوچنۍ ډېگ چې چوشکې ولري؛ ۳) وياله؛ ٤) يوډول اغزن بوټی؛ ٥) يو ډول بخارۍ ده چې پرېږ اوبو اودان او د پخلي ځای لري.

چرېدار (čaredā́r) نر.م. چـرې لرونکی، چره ييز توپک، ښکاري توپک.

چرېدل (č(a,u)redә́l) مص.ل. چونېدل، چغېدل.

چريک (čirík) نر.م. پارتيزان، سرباز.

چرېکار (čarekā́r) نـر.م. ۱) بزگـر؛ ۲) نوکـر؛ ۳) شريک؛ ٤) دخولې دلاندنۍ شونډې وېښته.

چريکي[1] (čirikí) ص.نب پارتيزاني، په چـريک پورې اړوند.

چريکی[2] (čarikáy) نر.م. ورغـومی، کچې کی، سېرلی، سېرلکی، مرغومی.

چړ (čaṛ) نر.م. ۱) دروېزه، خير تـولـونه؛ ۲) د باران تېزه شېبه؛ ۳) مخ خـوری؛ ٤) سـېلاب راوړې خاورې او شگې؛ ٥) د سـېلاب لاره؛ ٦) قتل عام؛ ۷) د منداتو د منځ غټ لرگی.

چړا (čaṛá) نر.م. ص. کم عقله سړی؛ ۳) گـونگ؛ ٤) دېنگړيوالو يو قوم دی.

چړاخ (čaṛā́x) نر.م. لوی زخم، ژور پرهار.

چړاخول (čaṛāxawә́l) مص. مت. زخـم لـوېول، پرهار لوېول، پياوور سترول.

چړاخېدل (čaṛāxedә́l) مص.ل. زخمي کـېدل، پرهار ژلی کېدل، چړاخ کېدل.

چړانگو (čaṛāngú) نر.م. د هندوانو، بادرنگو او نورو تانگونه اوجلغونه (ځلانگې).

چړاو (čaṛā́w) نر.م. چړ، تولوژنه، دلوژنه، له ځېرمې او له يوه سره وژل.

چړاوه (čaṛāwá) ښځ.م. چکاوه، زېږم، هغه اوبه چې د کاربز او ښند ترتړلو وروسته لېږې لېږې ترې راځي

چړاوی (čaṛāwáy) نر.م. و گ چړاوی.

چړپ (čṛap) نر.م. ۱) شړپ، د اوبو د توېولو اواز؛ ۲) د شونډو د يو ځای کېدو اواز.

چړپن (čṛapán) ص. نـر.م. ۱) اپلتي وېونکی؛ ۲) چړوېدونکی او شړپېدونکی لوښی.

چړپول (čṛapawә́l) مص. مت. ۱) چـړپل، په ځـ شي شونډې شـړپول؛ ۲) داوبـو د ډک لـوښي ښورول؛ ٤) تاواني کول، زيانمنول.

چړپهار (čṛapahā́r) نر.م. شړپهار، شړپی، چړپی، د چړپ چړپ اواز.

چړپی (čṛapáy) نر.م. ۱) شړپی؛ ۲) چړپا.

چړپېدل (čṛapedә́l) مص. ل. ۱) شړپېدل، په ځـ شي شونډې شړپېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زيانمنېدل ۳) جړپېدل، مايعات ښورېدل.

چړت پړت (čṛatpṛat) ص. نـر.م. ۱) غونړېړ، د بر غوړ؟ ۲) هېڅ نه وېل، غږ نه کونه.

چړتون (čaṛtū́n) نـر.م. تېکی، د توري پوښ، د چړې پوښ، غلاف، تکه.

چړچکه (čaṛčaká) ښځ.م. ۱) ماله، د شوديارې ماله؛ ۲) چکې، چک چک، تاکې، چاکې.

چړچکې (čaṛčake) ښځ.م. لاس تکونه، تاړی، چک چکې، چکې، تاکې وهنه.

چړچوبک (čaṛčubák) ص. نـر.م. چـړچوبن، اوبلن، اوبڼ، نری.

چړچوبه (čaṛčobá) ښځ.م. کورت او غوړي.

چړچوبی (čaṛčobáy) ښځ.م. چمچوبی، لمبل ځای، جرچوبی، تشناب، غسل خانه، باس.

چړچه (čaṛčá) ښـځ.م. چـرچه، عيش او عشرت، مېلې کول، چرچې، مزې چرچې.

چړچې وهل (čaṛčewahә́l) مص.ل. مزې کول، مېلې کول، چړچې کول، زيات مصرف کول.

چړچيي (čaṛčayí) ص. نر.م. ښځ.م. چړچي، عياش، مېلې کوونکی، چړچناک.

چړغه (čaṛǧá) ښځ.م. چېښنکې، چوري، هغه تېره تيره چې شپانه خپل شاروي په حلالوي.

چړق (čṛaq) نر.م. ۱) چړک، د اوبو د توېېدلو اواز؛ ۲) شرق، تېز او تند باران.

چړک (čṛak) نر.م. ۱) د لرگي د ماتېدو اواز؛ ۲) د دروازې تمبه، د دروازې اړم.

چړکانی (čaṛkā́nay) نر.م. برجي، بېلو، اسوني، مسخوره، هغه کاني چې چاکو، چاړه او نور شيان په تېره کوي.

چړکاو (čaṛkā́w) نر.م. چنهگاو، د اوبو پونه، اوپاشي، د اوبو شنل، چړتېيل.

چړکاوول (čaṛkāwawә́l) مص.مت. پونل، اوپاشي کول، د اوبو شنل، د اوبو شيندل.

چړکه[1] (čṛaká) ښځ.م. ۱) څرېکه، ځانگه، درد، سوز؛ ۲) ځلېدنه، ځلا، برېښېدنه.

چړکه[2] (čaṛká) ښځ.م ۱) يو ډول خړ رنگې مرغۍ ده؛ ۲) مج. بې همته او ناراسته سړی.

چړکی[1] (čuṛkә́y) ښځ.م. چوړکی، چاړه، چوړکی، چاړوکی، وړه چاړه.

چړکی[2] (čaṛkáy) نر.م. چاکو، چاقو.

چړگی (čaṛgáy) نر.م. د سيند هغه مالوره ځای چې کاڼي ولري او لږې اوبه پکې بهېږي.

چړنگ (čṛang) نر.م. ۱) جړنگ، شرنگ؛ ۲) له لوړه ځايه د لږو اوبو د توېېدو اواز.

چړو (čaṛú) نر.م. وگ. چړکه[1]؛ ۲) ص.نر.م. ناراسته او بې همته سړی؛ ۳) دروېزگر، چړگر، خيرغوښتونکی.

چړوبن (čaṛobán) ص. نر.م. ج. اوبلن، اوبرن.

چړوبی (čaṛobáy) نر.م. ۱) څړوبی؛ ۲) پرچون خرڅونه؛ ۳) چړووی، رنگرېز.

چړوتوب (čaṛūtób) نر.م. بې همتي، پستي.

چړوس (čaṛū́s) ص. نر.م. بې همته، خروس.

چړوکی (čaṛūkә́y) ښځ.م. چاړه، چاړوگی.

چړول (čaṛawә́l) مص.مت. ۱) پاشل، اوبه لوستل، اوبه نوستل؛ ۲) پر دستو کول، بيول، له نسه کول، اسهالول.

چړونگ (čṛūng) نر.م. ۱) د چنرگوړي چينگ چنگ؛ ۲) د چنچنو اواز.

چړونگول (čṛungawә́l) مص. مت. سيوول، چنگول، کوچني چرگوړي په اواز راوستل.

چړونگی (čṛungáy) نر.م. لږې اوبه، تکې اوبه.

چړونگېدل (čṛungedә́l) مص.ل. چينگېدل، سيوېدل، چنهېدل

چړونه (čaṛawә́na) ښځ.م. ۱) اوبه پاشنه، اوبه لوستنه، اوبه نوستنه؛ ۲) بيونه، په دستو کونه، د نسه کونه، عمل وروستنه.

چړووی (čaṛuwáy) نر.م. چړوبی، څړوبی.

چړوی (čaṛawáy) نر.م. رنگرېز، ننگرېز.

چړه (čaṛá) ښځ.م. ۱) د دروازې چوړ؛ ۲) تېلم، ترازه، ترتنې، چنده، د هندوانې دړه.

چړه (čaṛá) ښځ.م. چاړه، چوړکی، چاړه.

چړهار (čuṛahā́r) نر.م. شړهار، شرپهار.

چړي (čaṛí) نر.م. چنی، طالب، د جوماتخادم، توک توونکی.

چړيا (čaṛyā́) ص. نب. اخته، بوخت، مشغول، لگيا، مصروف، لاس پر کار.

چړياگر (čaṛyāgár) نر.م. ژوبڼ، باغ وحش؛ د ښاروېو، څناورو، مرغانو او... د ساتلو ځای.

چړیاو (čaryā́w) نر.م. د ځېلې د ښند هغه سر چې لهٔ سګک(غربې) سره تړل کېږي.

چړیتوب(čaṛitób) نر.م. ۱) دروېږه توب، دروېږه کول، توک تولونه؛ ۲) طالبي.

چړېدل (čaṛedə́l) مص.ل. ۱) چرچړ کول، شړېدل ۲) په دستو کېدل، دستونه کول.

چړېس (čaṛés) ص. نر.م. ناپاک، خوسا (سړی).

چزول (č(a,i)zawə́l) جزول، سره کول، په غرور یا تېلوکې سره کول.

چزېدل (čazedə́l) مص. ل. جېزېدل، وریتېدل، په غرور یا تېلوکې سره کېدل.

چسپ (časp) ص. نر.م. ج. برابر، سم، درست.

چسپان (časpā́n) ص. نر.م. ۱) چست، چالاک، ۲) تنګ او چسپ کالي.

چسپانده (časpā́ndə) ص. نر.م. تکړه، چابک، اوچت، چست، چالاک، فعال.

چسپناک (časpnā́k) ص. نر.م. ج. سرېښناک، سرېښ لرونکی.

چسپول (časpawə́l) مص.مت. سرېښول، نښلول، نصبول، نصب کول.

چسپېدل (časpedə́l) مص. ل. سرېښېدل، نښلېدل، نصبېدل، نصب کېدل.

چست (čust) ص. نر.م. اوچت، چابک، چالاک، تکړه.

چستي (čustí) ښځ.م. اوچتي، چابکي، چالاکي.

چستی (čústay) نر.م. و ګ. چوستی،

چشپک (čišpák) نر.م. د پوستین تړونه، د پوستکي وړینه تړونه.

چشپېړه (čašperá) ښځ.م. پېړه کی، ښولاني.

چشت (čist) ند. د هوا د فشار، د یوچا د متوجه کولو، چوپولو په وخت کې ځانګړی اواز.

چشتۍ (čaštáy) ښځ.م. ۱) برخې، برنغ، دغښتې او نس برخې (پرده)؛ ۲) د لړې تویی، دلړې هزار خانه، سل پاتی.

چشم بندي (čišmbandí) ښځ.م. ۱) نیرنګ، شعبده، حقه بازی؛ ۲) د جادوګرۍ په چلونو سره د شیانو بل ډول ښودنه، سترګبندي.

چشمې (čašmé) ښځ.م. عینکې، چشمکې.

چشی (čaší) نر.م. یو ډول ازغن بوټی دی.

چښاک (čaṣā́k) نر.م. څښنه، څښاک، چېښنه.

چښتن (č(i,a)ṣtə́n) نر.م. و ګ. څښتن.

چښچه (čaṣča) ښځ.م. پرخچه، دړه، توټې.

چښکوری (čaṣkū́ray) نر.م. چوښتی، چوښکه، چوشکی، د کوزې، چاینکې او ... هغه برخه چې اوبه ترې راتوییږي

چښکی (čuṣkáy) نر.م. چوسی، ذکر، د سړي تناسلی آلت.

چښل (čṣə́l) مص. مت. څښل، چېښل.

چښنوکې (čəṣnū́kay) نر.م. ۱) چاګل، ګوډی، کوچنی مشک؛ ۲) یو ډول وړه مشکوله.

چښنه (čṣə́na) ښځ.م. چښنګ، څښنه..

چښوبی (čṣobā́y) نر.م. شربت، مشروب.

چښول (čaṣawə́l) مص. مت. اوبه ور کول، اوبول، په اوبو مړول، خړوبول.

چښونکې (čṣū́nke) ښځ.م. چښنوکی، د ښېنو مشکوله ډوله مشک چې غاړې ته یې اچوي.

چښی (čuṣáy) نر.م. سپل اغزی، وړوکی اغزن بوټی دی.

چغ (čə́g̃) نر.م. ۱) د مرغۍ آواز؛ ۲) کانې، هغه پرده چې د بانس له نریو لرګیو څخه جوړېږي؛ ۳) شور، ځوږ؛ ٤) د مرغانو د نیولو جال؛ ٥) غبېج، د وړو یوه لرنه ده؛ ٦) اوړد.

چغا (čaǧá) ښځ.م. چغار، شور، ځوږ، چغاره.

چغاته (čaǧātá) ښځ.م. د لرګي اس.

چغاغه (čaǧāǧá) ښځ.م. یو ډول تریو خونده بوټی دی.

چغال (čaǧál) نر.م. شغال، سورلنډی.

چغال غار (čaǧālǧár) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چغالکی (čaǧālkáy) نر.م. چغنبکی، د سترګې هغه کونج چې د پزې خواته وي.

چغالي (čaǧālí) ص. نب. ۱) خالي میدان؛ ۲) خسک زردالو.

چغالي ور (čaǧāliwár) نر.م. د باغ وره دروازه.

چغانغه (čaǧānǧá) ښځ.م. نانا، پودینه، ویلنی.

چغانه (čaǧāná) ښځ.م. سرینده، سارتکی، سارنګا؛ د موسیقۍ یوه آله ده او د رباب په ډول پښتني سازګنل کېږي.

چغانی (č(u,a)ǧānáy) نر.م. د زنې کوتی، زنخدان؛ د زنې ژور او ورننوتی ځای.

چغاول (čaǧāwál) نر.م. ۱) یو ډول پسول دی چې ښځې یې پر غاړه کوي؛ ۲) د باز او باښې او نورو غاړکی یا د غاړې بند.

چغ بغ (čaǧbaǧ) نر.م. شور، ځوږ، غالمغال.

چغ بوز (čaǧbúz) نر.م. چغبوز، د ملخ په شېر یوه خزنده ده.

چغتار (čaǧtár) نر.م. د فقیرانو او ملنګانو چلتار.

چغته (čaǧtá) ښځ.م. یو ډول هیلۍ ده.

چغټ (čaǧát) ص. نر.م. چټل، ناولی، ناپاک.

چغ چغ (č(i,a)ǧ) نر.م. شور، ځوږ، چغ چوغ.

چغچی (čaǧčáy) ښځ.م. و.ګ. چغزی.

چغر (čaǧár) ص. نر.م. ج. ۱) کوږ سترګی؛ ۲) ږد سترګی، بټې راوتلې سترګې، چپ سترګی.

چغرکه (čaǧaraká) ښځ.م. چغری، یو ډول سپېره بوټی دی.

چغرو (čaǧrú) نر.م. کونګ، غټ کونګ، یو ډول مرغه دی چې د شبې الوځي.

چغړبه (čaǧṛabá) ښځ.م. ۱) شور، ځوږ، غوغا؛ ۲) دباو، په قهرجن اواز سره تهدیدونه.

چغړکه (čaǧṛaká) ښځ.م. پتیرچکه، چکله، هغه اوړه چې نه خمیره وي او نه پتیر.

چغړی (čaǧṛáy) ص.نر.م ۱) چغزي، مغز لرونکی؛ ۲) نازک.

چغزی (čaǧzáy) ښځ.م. چغچی، د بادام مغز، د غوز مغز.

چغزي (čǝǧzí) ص. نب. ۱) جغجی، کاغذي بادام یا غوز، ګوک؛ ۲) معتمد، امین، صادق.

چغ سترګی (čaǧstárgáy) ص.نر.م. ۱) کوږ سترګی، چوغ سترګی؛ ۲) بټ سترګی.

چغشکي (čǧaškí) نر.ج. د کوچنیانو ځنې.

چغکی (čaǧakáy) نر.م. ۱) د مرغانو شور؛ ۲) د کوچنیانو شور ماشور.

چغل[1] (čuǧǝ́l) ص. نر.م. ۱) چغلګر، چوغلګر، چوغلمار، چغلباز؛ ۲) چغل، غلبېل.

چغل[2] (č(i,a,u)ǧǝ́l) غټ سوری لرونکی غلبېل.

چغل بازي (č(i,a)ǧǝlbāzí) ښځ.م. تر کوزدې وروسته د نجلۍ د پلار کره د هلک او نجلۍ خاصه لیدنه کتنه.

چغل خور (čoǧulxór) ص. نر.م. چغل، چغلګر، چغلګیر، چوغلمار، چغلمار، چغلباز.

چغله (čaǧlá) ښځ.م. د یوه شي د اوږدوالي او پسور اندازه.

چغلي (čuǧlí) ښځ.م. چغل خوري، چغله، چوغله، شیطاني، چغلګوزي.

چغ ماچغ (čağmāčáğ) نر.م. ۱) غنجل باز، غنجلی، یو ډول لوبه ده؛ ۲) د لرګي آس.

چغمټ (čağmáṭ) ص. نر.م. ۱) غټ، شوروب؛ ۲) څوک چې د سترګو سپین یې زیات وي.

چغمتین (čağmatán) ص. نر.م. ۱) و.ګ. چغمټ؛ ۲) کلک، سخت؛ ۳) لانجه مار، جنجالي.

چغمته (čağmatá) ښځ.م. کلکه پتیره ډوډۍ.

چغمغی توپک (čağmağaytopák) نر.م. چقماقي توپک، سخوړ توپک.

چغندر (čuğandár) نر.م.ج. لبلبو، چقندر.

چغنه (čağána) ښځ.م. ګانۍ.

چغنی(۱) (čağanáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغه دی چې د زانې په څېر اوږده غاړه لري.

چغنی(۲) (čuğanáy) نر.م. حلاجي، الاجي، هغه آله چې پنبه او پنبه دانه سره جلا کوي.

چغ و پغ (čağopağ) نر.م. شور ماشور، ځوږ.

چکچکه (čikčiká) ښځ.م. ۱) پنۍ، ستاره، دانۍ ۲) د دواړو لاسو پړکول.

چکو (čáku) نر.م. چاجۍ، ووړکی لاس، کوچنی لاس، د کوچنیانو په ژبه لاس ته وایي.

چکوتره (čakotará) ښځ.م. د لیمو د کورنۍ یو ډول میوه ده.

چکو چکو (čkočkó) نر.م. چکوړی چکوړی، د واړه خوسکي د رابللو اواز.

چکور(۱) (čakúr) ص. نر.م. چالاک، تېز.

چکور(۲) (čakór) نر.م. مو. له ۳۸ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم.

چکوړ (čəkóṛ) نر.م. ۱) چکوړه، چکوړې؛ د خوسکي د شړلو اواز؛ ۲) خوسکی.

چکوړی (čakoṛáy) نر.م. ۱) خوسی، خوسکی؛ ۲) سکوړې، د خوسکي د شړلو اواز.

چکه (čaká) ښځ.م. ۱) له شړومبو او مستو چې اوبه بېلې شي پاتې برخې ته چکه وایي؛ ۲) نر.م. شپېره؛ ۳) فرېب؛ ٤) اچه، د وزې د شړلو اواز؛ ٥) تجربه لرونکی غل؛ ٦) یو اغزن بوټی دی.

چکه چور (čakačúr) ص. نر.م. ۱) بدمعاش، اوباش؛ ۲) سخت، کنجوس؛ ۳) غل، تګ.

چکه دانه (čakakdāná) ښځ.م. یو بوټی دی چې سرې وړې دانې نیسي.

چکې (čaké) ښځ.م. ۱) لاس ټکونه، چک چکې، لاس پړکونه؛ ۲) د وزې لپاره اواز.

چکۍ (čakáy) ښځ.م. کلچه، د کلچې په ډول یوه چکۍ صابون؛ ۲) د اوبو غوړ غوړی؛ ۳) ګیچی، مغز؛ ٤) جینی؛ ٥) ککوړی، ګرده ډوډۍ؛ ٦) د برقي او د بزلي ژرندې پل؛ ۷) ص. ښایسته؛ ۸) چاغ، په غوښو ډک.

چکیده (čakidá) ښځ.م. ۱) د مستو او شلومبو چکه؛ ۲) څڅېدلې ډوډۍ.

چکۍ سرې (čakəysáray) ښځ.م. کونتهی، امسا، بینت، غونډ سرې امسا.

چګ (čag) ص. نر.م.ج. و.ګ. جګ.

چګټ (čagaṭ) نر.م. پوندانه، پنبه دانه، چګټ.

چګس (čagás) نر.م. ۱) هغه لرګی چې باز او بابنه ورباندې کښېني؛ ۳) هغه دوه لرګي چې ګوډ شخص تر تخرګ لاندې نیسي او باندې ګرځي.

چګون (čagón) نر.م. د چنار په څېر یوه ونه ده.

چل (čal) نر.م ۱) تګې؛ ۲) اسره، تمه؛ ۳) طریقه؛ ٤) دښمني؛ ٥) د ګیډړې کور؛ ٦) سلوک؛ ۷) د ژرندې تکتکی؛ ۸) وار، ځل؛ ۹) د برقي یا د بزلي ژرندې ماشین؛ ۱۰) ق. جاري، چالو.

چلاچل (čalāčál) نر.م. ۱) تګ راتګ، تلل راتلل د سفر تیاري؛ ۲) پرله پسې، مسلسل.

چلاو[1] (čaláw) نر.م. ۱) گوزاره، چلېدنه، گذران ۲) له کاریز څخه د ختې ایستلو رسی.

چلاو[2] (čaláw) نر.م. و.گ. چلو.

چلاو صاف (čalawsáf) نر.م. صافي، چلو صاف، سوری سوری لرونکی لوښی.

چلباز (čalbáz) ص. نر.م. چلي، تګ، تګمار.

چلپټی (čalpaṭáy) نر.م. چل، غوړی.

چلتار (čiltár) نر.م. چالتار، زرین یا د سوندې تارو څخه جوړ شوی مزی دی چې عربان، ملنګان یې پر خپل سربانديې د سره دسمال د پاسه تړي.

چلچل (čalčál) نر.م. ۱) چلاچل: ۲) بیړه، تلوار.

چلخی (čalxáy) نر.م. شلخی، یو ډول سابه دي.

چلر (čulár) ص. نر.م. ۱) ساده، ناپوه، کم عقل: ۲) لوچک، اوباش، بدمعاش.

چلښت (čalaṣt) نر.م. ۱) گذاره، چلاو، چلند: ۲) جاري کېدنه: ۳) رواج موندنه کرنې.

چلغوزی (čalğozáy) نر.م. و.گ. جنغوزی.

چلغه (čalğa) ښځ.م. اندازه، د اوږدوالي او پسور.

چلغت (čəlğát) نر.م. زغره، زره.

چلک (čilák) نر.م. ۱) تیم، پیپ: ۲) شیردانی.

چلکه (čalaká) ښځ.م. د اوبو څپه، چپه، موج.

چلګری (čalgáray) فا. نر.م. دوړ، تغر جوړوونکی هغه څوک چې تغر اوبي.

چلګری (čalgaráy) ص. نر.م. چلولي، چلباز.

چللو (čalaláw) نر.م. ۱) چلپلو، د ژرندې تکتکی، د ژرندې ډګ ډګی.

چلم (čilám) نر.م. ۱) چیلم، د تنباکو څکلو د خاورو یا مسو څخه جوړه یوه آله ده چې اوبه په کې اچول کېږي: ۲) زانه، زانې: ۳) چلم، حقه.

چلمار (čalmár) ص. درغلګر، درغلکار، تګمار، جعلکار.

چلمچي (čilamčay(i)) نر. ښځ.م. لاسلوني، لګن، لاس پرمینځوني.

چلمرده (čilmardá) ښځ.م. د ریشکې غوندې یو بوټی دی چې د سوځولو کار ترې اخلي.

چلم کښ (čilamkáṣ) ص. نر.م. چلمي، چلم څکوونکی، د چلم عملي.

چل مل (čalmál) نر.م. چل ول، چم، تګي بړګي، غولونه، فریب، چل، چل بازي، تېر ایستنه.

چلن (čalán) نر.م. ۱) چلند، خوی، سلوک: ۲) تله راتله: ۳) په معامله کې د اعتبار وړ: ٤) طرز.

چلنج (čilínj) نر.م. ۱) مبارزې ته راغوښتل، رقابت کونه: ۲) اعتراض کونه، ادعا کونه: ۳) منهمونه: ٤) مطالبه: ٥) حق. غوښتنه.

چلندبېلګه (čalandbélga) ا. د چال چلند ماډل، د چلند دود.

چلندچوړ (čalandčopár) ا. ترانسپورتي خدمت، نقلیه خدمت.

چلنددوی (čalanddóy) ا. روان قانون، نافذ قانون.

چلندغوټه (čalandğúṭa) ښځ.م. ول، هغه غوټه چې په اساني سره خلاصېږي.

چلندوالی (čalandwálay) نر.م. جاري کېدنه، رواج موندنه، چلښت، دود موندنه.

چلندول (čalandawál) مص. مت. رواج ورکول، جاري کول، رواجول.

چلنده لار (čalandalár) ښځ.م. عامه لاره، جاري لاره، پاچاهي لاره، چالانه لاره.

چلندي (čalandí) ص. نب. جاري شوی، رواج شوی، رواجي، مروج، دود شوی.

چلندېدل (čalandedál) مص. ل. چلند کېدل، چلېدل، رواجېدل، جاري کېدل.

چلني (čalaní) ښځ.م. ١) چالانېدنه، چلېدنه، جاري کېدنه؛ ٢) د چالانېدو ټکس.

چلو (čaláw) نر.م. (ج. چلوونه) چلاو؛ هغو وريجې چې سپينې پخې شي يعنې رنګ ورنکړل شي.

چلوټه (ča'waṭá) ښځ.م. (ج. چلوټې) ١) ګذاره، سلوک، راشه درشه؛ ٢) چل، غولونه.

چلوچاڼ (čalawčāṇ) ا. وريجوچانوونی، چلوصاف.

چل ول (čalwál) نر.م. چل، مکر، فريب، ټګي.

چلول (čalawál) مص.مت ١) رواجول، جاري کول ٢) حرکت ورکول؛ ٣) استعمالول؛ ٤) ګذاره کول؛ ٥) بد کاري کول؛ ٦) اداره کول، کنټرول کول؛ ٧) بهول، بوتلل، بوول.

چلولي (čalwalí) ص.نب. چلباز، ټګ، چمباز.

چلولی (čalawálay) فا.نر.م. ١) جاري کړی، رواج ورکړی؛ ٢) چالان کړی؛ ٣) باړونه کړی؛ ٥) استعمال کړی.

چلومبه (člumbá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه، مچوغنه، مچنوغه، مچوغنده.

چلون (čalū́n) نر.م. ګذاره، رفتار، چلښت، چلند.

چله[1] (čalá) ښځ.م. ١) د نارينه غوړوالی؛ ٢) څپه؛ ٣) سېلاب، توپان؛ ٤) ګذاره، وخت تېری.

چله[2] (čɪlá) ښځ.م. ١) خلوت، چهله، د عبادت لپاره څلوېښت ورځې په خلوت کې کېناستنه؛ ٢) د کوزدې ګوتمه؛ ٣) د ژمي څو مياشتې.

چلي (čali) ص. نر.م. و ګ. چلباز.

چلی[1] (čaláy) ص.نر.م. ١) کمزوری، ضعيف؛ ٢) هغه تېره لرګی چې ګازرې پرې راباسي.

چلۍ (čaláy) ښځ.م. ١) وښکالی، ګونګوری، وری؛ ٢) د نارينه ويو ډول ګوتمې؛ ٣) د پنې (وچنې) پوزه او مخکنی څوکه.

چلی[2] (čaláy) نر.م. بنګړی.

چليپا (čalipā́) ښځ.م. ١) د ضرب علامه (x)؛ ٢) د نفي، رد څرګندولو علامه، ناسم.

چلېدل (čaledál) مص. مت. ١) جاري کېدل؛ ٢) ماشين روانېدل؛ ٣) پر له پسې دزې کېدل؛ ٤) استعمالېدل؛ ٥) تلل؛ ٦) ګوزاره کېدل.

چلېکار (čalekā́r) ص. نر.م. و ګ. چرېکار.

چليګر (čaligár) ص. نر.م. و ګ. چلباز.

چم (čam) نر.م. ١) محله، کوڅه؛ ٢) دوکه، چل؛ ٣) پونه، شبنم؛ ٤) د تګ ډول؛ ٥) غوندې، په څېر؛ ٦) طريقه؛ ٧) سلوک؛ ٨) برخه، څانګه، ٩) ختې چې لږ کبل ولري؛ ١٠) کرج، پيند؛ ١١) د غوښې يوه ټوټه؛ ١٢) وابنه او وښته چې په خپل منځ کې نښتي او تاو شوي وي.

چماچار (čamāčā́r) نر.م. چرچوری، چنجاړی.

چمانده (čamāndá) ښځ.م. سپېرکونډکه، سپېرلکه خړه مرغۍ، سو پوټکه.

چمباز (čambā́z) ص.نر.م. چلباز، ټګ، فريبګر.

چمبر (čambár) نر.م. ١) چنبر، د کلا چاردېوالي؛ ٢) چمبه، د پروېزې او چنوونې حلقه.

چمبړ (čambáṛ) نر.م. رنګينه خمتا، ګلداره بېتې.

چمبړ خيال (čambaṛxyā́l) نر.م. ١) تره، تري؛ ٢) لاسپلي، تري ته ورته؛ خو تور رنګه او ږده پلي دي چې په يوناني درملنه کې کارېږي.

چمبړی (čəmbaṛáy) نر.م. خيګ، شناز، د لامبو مشک، سنداری.

چمبل (čambál) نر.م. پېچک، کرله ولی، يو ډول ژېړ تارونه دي چې په نباتاتو او ونو راتاوېږي.

چمبول (čəmból) نر.م ١) کوږ لوبنی، چيت لوبنی؛ ٢) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

چمبه (čambá) ښځ.م ١) پنجه، څپېړه؛ ٢) تمبل، دف، دريه؛ ٣) د ټوپې يا خولۍ غاړه.

چمبه کښه (čambakása) ښځ.م. پنجه کښه، دستکی؛ د تناره یو ډول اوږده ډوډۍ ده.

چمبی (čambáy) نر.م. ۱) د غاړې گروه، د گروېې هډوکی؛ ۲) چمبر، چاردېوالي، کلا.

چمبړک (čamberák) نر.م. د ماښام چکالی، د ماښام ځکلکی، چرمي شمبرک.

چمبړه (čamberá) ښځ.م. چوسۍ، چښی، د تناسلي آلت هغه پوستکی چې د سنت کېدو پر وخت ځنې پرې کېږي.

چمبېل (čambél) نر.م. چمبېلي، یو ډول خوشبویه گل دی چې ژېړ او سپین گلان کوي.

چمتاره (čamtārá) ښځ.. مو. یو ډول سرنده ده.

چمتو (čamtū́) ص.نب. تیار، اماده او تکړه.

چمتووالی (čamtūwálay) نر.م. تیاري، امادگي، اماده توب.

چمته (čəmtá) ښځ.م. ۱) دبه، کلپۍ، د بارو تو اېښودلو لوښی؛ ۲) تیلی، کشوره، میانې؛ ۳) د فقیرانو طبراق.

چمتی (čamtáy) نر.م. متی، سری، د ستني برغولی، هغه پلن لرگی چې د ستني او بش ترمنځ وي.

چمته (čəmṭá) ښځ.م. ۱) دسپنه؛ ۲) اورلړونی.

چمجن (čamján) ص. نر.م. ۱) چینجن، چینجي وهلی؛ ۲) وروست، پوده، خوسا، توس.

چمجی (čamjáy) نر.م. . و گ. چینجی.

چمچ (čamač) نر.م. چمچه، څمڅه، چمچی.

چمچالو (čamčālū́) نر.م. چمچه لغزی، یو ډول مرغۍ ده چې په اوبو کې گرځي.

چمچرې (čamčaráy) ښځ.م. شوې شوې، سرسرې داورلوېې اوږد شی.

چمچک (čamčák) نر.م. تلی، د موسیقۍ آله ده.

چمچکې (čamčakáy) ښځ.م. کرېوړی، مارخورې.

چمچلغی (čamčalǧáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغۍ ده چې چینجي خوري یې.

چمچلی (čamčaláy) نر.م. ۱) چرخولک، گډوونی، ځرخندوکی؛ ۲) بانه گیر؛ ۳) بازینگر هلک.

چمچمار (čamčamā́r) نر.م. کپچه مار.

چمچوری (čamčū́ray) نر.م. تمبلوټ، ډولچه، ډولی، اوگردان.

چمچورۍ (čamčūráy) ښځ.م ۱) چمچې، چمچه، وروکې څمڅی؛ ۲) څمڅکۍ، د چونگښې زمنگی.

چمچه (čamčá) ښځ.م. و گ. څمڅی.

چمړدی (čamardáy) نر.م. د شولو د پایکو د منځ تیرکی، هغه لرگي سر چې شولې تکوي.

چمړه (čəmṛá) ښځ.م. ۱) څرمن، چرم؛ ۲) توته، توکر؛ له بل شي څخه رابېل شوې غټه توته.

چمغټ (čamǧát) نر.م. چنغړک، ممغړک، غرندی، چینغړک.

چمغړک (čamgərák) نر.م. ۱) مرې، د مرې هډوکی؛ ۲) چنغړک، چینغړک.

چمک (čamák) نر.م. ځلا، برېښ، ځلېدنه.

چمکار (čamakā́r) ص. نر.م. ځلاند، ځلېدونکی، برېښېدونکی، چمکدار، چرکېدونکی.

چمکلي (čamkalí) ښځ.م. د ښځو یوه گاڼه ده.

چمکنی (čamkanáy) ښځ.م. زري پنې، هغه موچنې یا پنې چې پر مخ یې زر تار او وریښم کار شوي وي.

چم گاوند (čamgāwánd) نر.م. ۱) همسایگي، گاوندیتوب؛ ۲) همسایه، گاوندي.

چمگر (čamgár) ص. نر.م. ج. تک، چلباز.

چمن (čamán) نر.م. (ج. چمنونه) هغه اوار میدان چې وابښه او کبل په کې راشنه وي.

چمنډ (čamánḍ) ص.نر.م. چاغ، شلند، مزی.
چمني (čamaní) ص. نب. د چمن، د چمن اړوند.
چموخم (čamoxám) نر.م. ۱) موزون تګ، په ناز تلنه، برابره تلنه؛ ۲) چم، چل، تګي.
چموسه (čamosá) ښځ.م. سوګلې، د خامې یا اومې څرمنې بوټ یا پنه.
چموکی (čam ūkáy) ص. نر.م. چمباز، تګ.
چمه (čamá) ښځ.م. ۱) بدخوریه ښځه؛ ۲) ډبره، کاڼی، تیږه، غرمه.
چمیار (čamyā́r) نر.م. موچي، څمیار.
چمیکی (čamíkay) نر.م. چرګوړی، چرګوتی.
چنار (činā́r) نر.م. چینار، ځنار، یو ډول ونه ده.
چناو (čanā́w) نر.م. د اوبو سر، د اوبو سر چې په ویاله کې راځي.
چنباګل (čanbāgwál) نر.م. یو ډول سپین او ژیړ رنګی ګل دی.
چنبر (čanbár) نر.م. و ګ. چمبی.
چنج (čunj) نر.م. کرکه، نفرت.
چنجرۍ (čanjəráy) ښځ.م. زرکه، یو ډول مرغۍ ده
چنجری (čanjə́ray) نر.م. تنزری، څنزری.
چنجن (činján) ص. نر.م. ۱) چینجن، چینجو وهلی؛ ۲) مضر، جنجالي.
چنجنتوب (činjantób) نر.م. ۱) چنجنتیا، خوسا توب، چینجنوالی؛ ۲) په خبره کې خبره پیدا کول، د مېچ نه کوچ ویستل.
چنجنول (činjənawə́l) مص. مت. ۱) چینجنول، په چینجو وهل؛ ۲) مج. په خبره کې خبره پیدا کول، خبره خرابول.
چنجنه ډبره (činjənaḍabará) ښځ.م. یو ډول سوری سوری کاڼی دی چې اوبه کوغوندې یوه ماده څنې راڅڅېږي.

چنجنېدل (činjənedə́l) مص. ل. ۱) چنجن کېدل، چینجنېدل؛ ۲) مج. د کومې موضوع یا خبرې اوږدېدل او خرابېدل.
چنجوغی (činjuğáy) نر.م. یوه مهره ده چې سور رنګ لري او خوند یې خوږ وي
چنجول (čunjawə́l) مص. مت. کرکه کول، نفرت پیدا کول، زړه تورول.
چنجولی (čunjawə́lay) مف. نر.م. زړه ورتور کړی، متنفر کړی.
چنجوی (čanjúy) نر.م. درې غابنیزه آله ده چې کوچیان پټیره دوډۍ پرې میده کوي.
چنجی (činjáy) نر.م. چینجی، یو ډول حشره ده.
چنجېدل (čunjedə́l) مص. ل. زړه تورېدل، خوا ګرځېدل، کرکه او نفرت پیدا کېدل
چنچڼۍ (čənčəṇə́y) ښځ.م. یو ډول مرغۍ ده.
چنډرچېری (čandarčeré) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
چندخ (čindáx) نر.م. غټه چونګښه، چنګښ.
چندرکونس (čandarkáwns) نر.م.مو. یو کونس دی مګر په شاستر او پخوانیو متونو کې نه لیدل کېږي.
چندرو(۱) (čandrú) نر.م. پرخه، پونې، شبنم.
چندرو(۲) (čindró) ښځ.م. ۱) چیتۍ، جُزبازي، د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) په یوه پښه تلنه.
چندروکی (čandrū́kay) نر.م. چتکی، چتی، چترکی، چورندک، یوه وړه مرغۍ ده.
چندرۍ (čindrə́y) ښځ.م. ۱) چندرو، په یوه پښه ګوډ ګوډ تلنه؛ ۲) موڅۍ، چندر، چیتۍ.
چندری (čandráy) نر.م. د ښځې تناسلي آلت.
چنډړ (čandáṛ) نر.م. صندل، چندن، یو ډول ونه ده چې خوشبویه لرګي لري.

چندل (čandál) نر.م. گرد گرد تلونکی، پر یوه پسې تلونکی، پر چرندی تلونکی.

چندنی (čandnáy) ښځ.م. ۱) سپینه روجایي؛ ۲) ترنګ، شرنګ (درباب)، د ډول ډب.

چندڼ هار (čandaṇhā́r) نر.م. چندڼار، چندنار، امېل غوندې یو ډول ګاڼه ده چې غاړې ته اچول کېږي او یو لاس ترې وړېستل کېږي.

چندوړی (candúṛay̆) نر.م. کوډوړی، توکر، کردنی، کوډري، کوډی.

چندوله (čandolá) ښځ.م. و.ګ. جینی.

چندونی (čandunáy) نر.م. د غوړ پښکی، د غوړ نرمی، د غوړ نرمه، د غوړ پوښکی.

چنده (čandá) ښځ.م (ج. چندې) ۱) چانده، بسپنه، هغه پیسې چې د یوه کار لپاره له خلکو څخه راټولېږي؛ ۲) د ورځپاڼې، مجلې کلنی یا شپږ میاشتنی ګډون.

چندی (čánday) نر.م. (ج. چندیان) شاعر.

چنډال (čanḍā́l) ص. نر.م. ۱) چوړی، چواړی، صفایي کوونکی؛ ۲) غریب؛ ۳) بې همته؛ ٤) له ټولو حقوقو څخه محروم؛ ۵) بې اولاده؛ ٦) بې روزګاره.

چنډالتوب (čanḍā́ltób) نر.م. ۱) چوړی توب؛ ۲) غریبي؛ ۳) بې همتي؛ ٤) بېکاري؛ ۵) محرومیت؛ ٦) اولاد نه لرنه.

چنډاول (čanḍawə́l) نر.م. چنداول، د لښکر هغه ټولۍ چې تر ټولو وروسته وي.

چنډت (čanḍát) ص. نر.م. خوار غریب، مفلس.

چنډخه (činḍəxá) ښځ.م. چینګښه، جنګړه.

چنډک (čənḍák) نر.م. ۱) شنډک، غوک، د کوچنیانو یو راز لوبه ده؛ ۲) ټکره.

چنډن (čanḍán) نر.م. و.ګ. چنډر.

چنډو (čanḍū́) نر.م. غمزه، چانډو، اوبو کې پاخه شوی تریاک یا اپیم چې بیا وڅکول شي.

چنډوباز (čanḍūbā́z) ص.نر.م. د چنډو نشه کوونکی

چنډوکه (čanḍūká) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

چنډه (čanḍá) ښځ.م. (ج. چنډې) ۱) ټوکر، ټوټه، حصه، ټوکره؛ ۲) ترازه، قاش، دره.

چنغاله (čingālá) ښځ.م. چنغله، کوزده شوې.

چنغړک (čəngəṛák) نر.م کارکورټک، قانقورټک.

چنغول (čangól) نر.م. (ج. چنغاله) نامزاد.

چنګ (čang) نر.م. ۱) د فوکلوري موسیقۍ یوه اوسپنیزه آله ده چې منګښې برخه یې فنري جوړښت لري؛ ۲) د موسیقۍ ۲٤ تاریزه آله ده؛ ۳) له ٤۰ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی؛ ٤) چنګک؛ ۵) په پنجه کې، ګیر.

چنګاښ (ču,angā́ṣ) نر.م. چونګاښ، کونیکبر، خارچنګ، سرطان.

چنګال (čangā́l) نر.م. منګول، منګوله، پنجه.

چنګ چنګ (čəngčíng) نر.م. چونګ چونګ، ستمی، زګېروی.

چنګ په چنګ (čangpačáng) ص. نر.م. ج. ګډوډ، پرېشان، ابتر.

چنګړ (čəngáṛ) ص.نر.م (ج. چنګړان) ۱) بدخویه، بدمعامله؛ ۲) موسلی، مسلی.

چنګړی (čangaṛáy) نر.م. چینډری، چنګور، چنډرو، چیتی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چنګښ (čəngaṣ) نر.م. ۱) چونګاښ، چینګښ، غټ چنډخ؛ ۲) چتکی، چتی، چترو، چندولی؛ ۳) و.ګ. چنګاښ.

چنګل (čangúl) نر.م. د څمکې هغه ټوټه چې د پنځلسو جریبو سره معادله وي.

چنګل بازی (čəngulbāzáy) ښځ.م. چغل بازي.

چنګن (čəngán) ص. نر.م. ۱) ژړندوکی، ژړ په ژړا کېدونکی؛ ۲) تړن؛ ۳) بخیل، شوم.
چنګو (čangú) نر.م. یو ډول سارانی مرغه دی.
چنګوټی (čangóṭay) نر.م. ۱) چنګوړی؛ ۲) دغناور بچی؛ ۳) ووړکی ماشوم.
چنګوری (čanguŕay) نر.م. ترټني، دډبرې توټه د تېرې توټه، د بم توټه یا پارچه.
چنګوړ (čangóṛ) نر.م. چندری، چیتی، موښی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
چنګوړي (čanguṛí) نر.م. د شولو ګېډی، د شولو ښتی، د شولو ښېتی.
چنګول (čingawə́l) مص. مت. وګ. چینګول.
چنګولي (čangulí) ښځ.م. د غنمو ګېډی، د غنمو ښتی، د غنمو ستری.
چنګۍ (cangə́y) ښځ.م. ۱) چندری؛ ۲) یو ډول وړه سپېره چنچنه ده.
چنګی (čəngáy) ص. نر.م. چغر، بېنګی، بېنګا، کوږسترګی، چغرسترګی.
چنګیتاز (čangitáz) نر.م. ۱) کوښښ، لپ ښپ؛ ۲) ملخ غوندې یوه حشره ده.
چنګېدل (čingedə́l) مص. ل. ژړل، د ژړا اواز.
چنماری (čanmārə́y) ښځ.م. وګ. چاندماري.
چنوسکی (čanū́skay) ص.نر.م. بخیل، کنجوس
چنوغزه (čanoǧzá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه.
چنه (čəná) ښځ.م. ۱) د دېوال یو اړخ؛ ۲) مرسته؛ ۳) مج. د ګاونډي په ډول لـه بل چا سره ژوند تېرول؛ ٤) د پلوروونکي سره د بیې د کښېنته راوستلو لپاره خبرې؛ ٥) د خولې لاندني ژامه.
چنی (čanáy) نر.م. ۱) هغه آس چې درې رنګه لري؛ ۲) کاسه، ټوټی، کونډی.
چنۍ (čanə́y) ښځ.م. شبنم، زمرین، سپینه پرخه.

چڼ[1] (čaṇ) نر.م. ۱) ګوړ، للون، خېشاوه؛ ۲) ص. پاک، چاڼ؛ ۳) هغه لښتې چې د کوټې د تیرانو د پاسه اچول کېږي؛ ٤) پنبه په ندانې رهنه؛ ٥) انتخاب؛ ٦) فیلترونه؛ ۷) بې غشه کرنه.
چڼاخه (čaṇā́xa) ښځ.م. د هډوکو درد، د بندونو درد، د اندامونو درد، روماتیزم.
چڼاسک (čaṇāsák) ص.نر.م. چنیاسن، چڼاسن، هغه څه چې پوپنک او چنیاسې یې کړې وي.
چڼاسکه (čaṇāská) ښځ.م. ۱) یو بوټی دی چې ګل یې د بنفشې ګل تـه ورته دی؛ ۲) چڼاسه، چنیاسه، چڼوسی، پوپنک.
چڼاشي (čaṇāší) نر.م. کروپی، ککړی، بوګړی.
چڼ چڼ (čəṇčə́ṇ) نر.م. د چرچڼې (چنچڼې) اواز.
چڼچڼ (čənčə́n) نر.م. چرچڼ، یو ډول مرغی ده.
چڼچڼک (čəṇčəṇak) نر.م. تور غاړ، یوه مرغی ده چې توره غاړه لري.
چڼچڼه (čəṇčəná) ښځ.م. وګ. چرچڼه.
چڼکاو (čankā́w) نر.م. چـرکاو، اوپاشي، د اوبو پېروهل، څمکه اوپاشي کول.
چڼکاوول (čankāwawə́l) مص. مت. اوپاشي، د اوبو پېروهل، چڼکاو کول، اوبه ترمکه کول
چڼکاوېدل (čankāwedə́l) مص. ل. چرکاوېدل، چرقاوېدل، اوبه ترمه کېدل، اوپاشي کېدل.
چڼل (čaṇə́l) مص. مت. ۱) چونل، چڼ کول، صافول غلبېلول؛ ۲) تولول، سره کول.
چڼول (čaṇawə́l) مص. مت. ۱) ګوړول، خېشاوه کول؛ ۲) پاکول، چاڼ کـول؛ ۳) مـالـوچ دندف کول؛ ٤) چوڼ کول، انتخابول.
چڼونی (čaṇunáy) نر.م. ۱) پـرویزی، چڼوونی؛ ۲) چاڼ کوونی، پاکوونی، غلبېلوونی.
چڼه (čaṇá) ښځ.م. نخود، یو ډول حبوب دی.

چنۍ (čaṇáy) ښځ.م. د اوسپنې پانه.

چنی (čaṇáy) نر.م. ۱) د جال وړه ټوکرۍ؛ ۲) درې گرېږه واره سوري؛ ۳) چړې، طالب؛ ٤) دښېلیو غړوندی، د پنبو غړوندی.

چڼیا (čuṇyā́) ښځ.م. چونیا، چونیایي رنگ؛ بنفشه یي رنگ.

چڼیاتوب (čuṇyātób) نر.م. چونیایي رنگ، چونیایي رنگ درلودنه.

چنیاسن (čanyāsán) ص. نر.م. چنوسی، هغه څه چې پوړنک یې کړی وي.

چڼیاسه (čaṇyāsá) ښځ.م. یو ډول نری ټوکر، یو ډول چنجره نری کپړه.

چڼېدل (čaṇedə́l) مص. ل. ۱) گوړېدل؛ ۲) صفا کېدل، غلبېلېدل؛ ۳) مالوچ ډنډت کېدل؛ ٤) انتخابېدل؛ ٥) چونېدل، چاڼ کېدل.

چو[1] (čaw) نر.م. ۱) چاک، چاوډ، درز؛ ۲) د دوو غرونو ترمنځ تنگه لاره.

چو[2] (ču) نر.م. ۱) چف، دم؛ ۲) د آس یا غوایي دروانولو اواز.

چو[3] (čo) اد. ۱) خود، لیکن، مگر؛ ۲) خې اوبښ، چو اوبښ؛ ٤) بندېز، ایسارتیا، گیروالی.

چوار (čawā́r) نر.م. للونه، څوړند، کوږی.

چوارول (čawārawə́l) مص. مت. ځړول، للول، کوږی کول، ځوړندول.

چواره (čuwārá) ښځ.م. (ج. چوارې) خرما، وچه کجوره؛ یو ډول میوه ده.

چواري (čuwā́ri) ښځ.م. سوری شوې کجوره ده چې په تارکې اچول کېږي او د ښځو لپاره یې د ماشوم پر غاړه کې ځوړندوي.

چوارېدل (čawāredə́l) مص.ل. ځوړندېدل، ځړېدل، للېدل، کوږی کېدل.

چواړی (čuwāṛáy) ص.نر.م. ۱) ملی، موسلی، تورمخی؛ ۲) خاکروب؛ ۳) خوسا، ناپاک.

چوباره (čobārá) ښځ.م. (ج. چوبارې) بالاخانه، د کوټې د پاسه بله کوټه.

چوبړن (čobṛán) ص.نر.م. لوچک، جاهل، چوړن.

چوپ (čup) ص.نر.م. ج. چپ، غلی، خاموش.

چوپاټکه (čopāṭə́ka) ښځ.م. (ج. چوپاټکې) کتولی، د انځرو د راټولولو آله.

چوپار (čopā́r) نر.م. (ج. چوپارونه) ۱) چوپال، چوپاړ، ښېرۍ، ساله؛ ۲) د غونډېدو ځای.

چوپان گرمک (čopāngarmák) نر.م. یوه ځنگلي بوټي دی.

چوپتیا (čoptyā́) ښځ.م. غلی توب، چوپتوب، چوپوالی.

چوپټه (čupṭá) ښځ.م. هغه لرگي چې د دېوال د کلکولو لپاره په هره پخښه لگول کېږي.

چوپر (čupár) ص. نر.م. برگ، دوه رنگی، ابلق.

چوپړ (č(o,u)páṛ) نر.م. ۱) خدمت، نوکري، کار، زحمت؛ ۲) یو ډول لوبه.

چوپړن (čupṛán) ص.نر.م. چخن، چوخړن، چخړن، هغه څوک چې سترگې یې چخړې او اوښکې کوي.

چوپړوال (čopaṛwā́l) نر.م. خدمتگار، نوکر.

چوپړه (čopáṛa) ښځ.م. زړه پنه، زړه موچنه، چپړه.

چوپړی (čopṛáy) نر.م. خدمتگار، خادم، نوکر.

چوپړۍ (čopṛáy) ښځ.م. ۱) اوربړی، شرومبې، چوپړی؛ ۲) خونکی، ښپر، کوټخه، ښپره.

چوپل (čupə́l) مص. مت. چوپول، زبېښل، رودل.

چوپلی (čupə́lay) مف. نر.م. زبېښلی، رودلی، چپولی، چوپولی.

چوپنه (čupə́na) ښځ.م. زبېښنه، رودنه.

چوپنی (čupanay) نر.م. پوچکه، دصابون پوچک یاد کورتو مېښوني، کنبکری.

چوپونکی (čupū́nkay) فا. نر.م. زېښېنونکی، رودونکی، چپوونکی.

چوپنی (čupaṇáy) نر.م. هغه پوست شی چې د ماشوم د غاښو په کېدلو کې مرسته کوي.

چوپنۍ (čupanə́y) ښځ.م. چاکلېټ.

چوپه چوپیا (čopačopyā́) ښځ.م. کراره کراري، چوپه‌چوپتیا.

چوپېدل (čupedə́l) مص. ل. ارامېدل، کرارېدل، غلي کېدل، خاموشه کېدل.

چوپېر (čawpér) ق. و گ. چاپېر.

چوت (čwat) ص. نر.م. ۱) اوچت، لوړ؛ ۲) تېز، ځالاکه، متی، وندی.

چوتاله (čawtā́la) نر.م. مو. ددوولسو ماترو تال.

چوتانگی (čutangə́y) ښځ.م. د اوښ د کټې فلزي کړۍ، د اوښ د زین فلزي کړۍ.

چوتار (čawtā́r) نر.م. (ج. چوتاره) ۱) یو ډول ساز؛ ۲) اوږده خبره؛ ۳) چارسوتي توکر.

چوتره (ču(wa)trá) ښځ.م. صوفه، سوپه، ډبه.

چوتی (č(o,u)táy) نر.م. ۱) چوتی، نیکر، لنډکی پرتوگ؛ ۲) د اوښ د بار تړلو رسۍ.

چوتیا (čutyā́) ص. ښځ.م. ۱) بې اتباره، ناکاره؛ ۲) گانډو، مفعول.

چوتیاتوب (čutyātób) نر.م. ۱) ناکاره توب، بې‌اتباري؛ ۲) گانډوتوب، مفعولتوب.

چوټ (čuṭ) نر.م. (ج. چوټونه) ۱) چیټ، یو ډول توکر دی؛ ۲) اندېښنه؛ ۳) تاوان؛ ۴) گوزار؛ ۵) اعتراض؛ ۵) ص. نر.م. بس، پوره.

چوټ انداز (čoṭandā́z) ص. نر.م. قیاس، اټکل اندازه، تخمین، اټکلي، توکلي.

چوټول (čoṭawə́l) مص. مت. ۱) چوټ کول، وول، تنبتول؛ ۲) غلاکول؛ ۳) درنول (د پور).

چوټه(۱) (čóṭa) ښځ.م. ۱) چاره، علاج؛ ۲) پرله پسې کارکونه.

چوټه(۲) (čawaṭá) ښځ.م. څپلی، کېږي، چپلی.

چوټي (čoṭí) ص. نب. ۱) څېټي، چوټي، د ښځې د سر وېښتان چې اوېدلي یې وي؛ ۲) ښځ.م. د ښځې د سر اوږده څڼې؛ ۳) رخصتي.

چوټېدل (čoṭedə́l) مص. ل. ۱) پوره کېدل، په مقابله کې برابرېدل؛ ۲) تنبتول کېدل؛ ۳) بارېدل، درنېدل (د پور).

چوچ (čoč) نر.م. رسم، رواج، دود، دستور.

چوچاړی (čočāṛáy) نر.م. ټاپو، جزیره.

چوچک (čučák) نر.م. ۱) چرگوټی، چرگوری؛ ۲) ورانکاری هلک، شوخ هلک.

چوچنی (čočanáy) نر.م. و گ. چوخنی.

چوچوړی (čučuṛáy) نر.م. شینی، شونی، کونی، د مرغیو او چرگانو کنه.

چوچوڼی (čučuṇáy) نر.م. چرگوری، چرگوټی.

چوچی (čučáy) نر.م. ۱) چوچونی، چیچی، بچی؛ ۲) ص. نر.م. چوخړن، چخن، هغه سړی چې سترگې یې چوخنې کوي.

چوچۍ (čučə́y) ښځ.م. سارايي چرگ، کورمنک.

چوخ(۱) (čox) ص. نر.م. کروپ، ملاټیټی، کوږ.

چوخ(۲) (čux) نر.م. چخ، تومبنه، خنبونه، منډنه.

چوخت (čoxt) ص. نر.م. جوخت، پیوست، ورځېرمه

چوخته (čóxta) ښځ.م. ۱) گاره، سمڅه، سمڅ؛ ۲) دوغله، غار، سوړه.

چوخړکه (čuxṛáka) ښځ.م. سپینگور، یو ډول اغزن بوټی دی.

چوخړن (čuxṛán) ص. نر.م. چخړن، چیخن، چخی.

چوخره (čuxṛá) بنځ.م. وګ. چخره.

چوخړي (čuxṛí) نر.ج. چخې، چخړې، چوخنې.

چوخښکی (čuxṣ̌káy) نر.م. د سترګې هغه کونج چې د غوږ و خواته دی.

چوخکه (čoxáka) بنځ.م. چخله، چوخله، چوکه.

چوخل (čuxál) نر.م. چوغل، سیکي، یخ مالک، د یخ مالک آله، چوغل، بنوینده آله.

چوخلی (čuxaláy) بنځ.م. جګه خولۍ (توپۍ).

چوخلی (čuxaláy) نر.م. تېره لرګی دی چې جوار وریاندې سپینوي.

چوخ مخی (čoxmáxay) ص.نر.م. چک مخی، برګ مخی، چیچکي.

چوخنی (čūxnay) ص.نر.م. وګ. چوچی.

چوخنه (čūxṇá) بنځ.م. وګ. چخره.

چوخنی (čuxṇáy) نر.م. چخړی، چوخړی.

چوخول(۱) (čuxawál) مص.مت. چوخ کول، چوکه کول، دخییل، سوخول، سوغول.

چوخول(۲) (čoxawál) مص.مت. کږول، راتیتول، کږوبول.

چوخه (čoxá) بنځ.م. ۱) چوغه، شوقه، قبا؛ پشمي چینه؛ ۲) کوړوالی، خموالی؛ ۲) د څه شیز د اخیستلو لپاره اوږده ورکونه.

چوخی (čuxáy) بنځ.م. چوکه، چیکه، تېره لښته ده چې د غوایانو د شړلو لپاره استعمالېږي.

چوخی (čūxáy) ص.نر.م. ۱) شاتیټ، شاکوږی؛ ۲) چیچکي، چخمخی، چوخی، چخن مخی.

چوخي چوخي (čūxičūxí) ص.نب. داغ داغ، تپ تپ، خاپ خاپ.

چوخېدل(۱) (čoxedál) مص.ل. تیټېدل، کږوېدل.

چوخېدل(۲) (čuxedál) مص.ل. چوکه کېدل، سوخېدل، څوخېدل، سوغېدل.

چودل (č(aw,u)dál) مص.ل. وګ. چاودل.

چودري (čawdarí) ص.نر.م. ۱) مشر، سرکرده؛ ۲) معتبر؛ ۳) زمیندار.

چور (čūr) ص.نر.م. ۱) تالا، لوټ؛ ۲) ریزمریز، توټې توټې؛ ۳) بالکل، بېخي؛ ٤) نر.م. تان، لوټمار؛ ٥) هغه سوری چې د اوبو په بند کې پیدا شي؛ ٦) چوری، چنبکي، تېره تیږه ده چې شپانه د چړې کار ترې اخلي؛ ۷) دره؛ ۸) دوړه، پوډر، رش.

چورباز (čūrbā́z) ص.نر.م. بچه باز.

چوربل (čurbál) نر.م. ۱) چربل، د وزې له وژغنو څخه جوړ شوی ترسهري یا پړی؛ ۲) له وژغنو او تارونو څخه جوړ د آس جلو.

چوربور (čorbór) ص.نر.م. مغرور، کاکه.

چورت (čurt) نر.م. ۱) چرت، فکر، اندېښنه؛ ۲) یوه خوله نسوار.

چورتک (čurták) نر.م. یو ډول نبات دی.

چورتي (čurtí) ص.نب. اندېښمن، پریشان.

چورټ (čuráṭ) نر.م. چرټ، یو ډول سګرېټ دي.

چورچورک (čūrčūrák) نر.م. چرچرک، کیږری؛ یو ډول حشره ده

چوررنګ (čūrṛáng) ص.نر.م. نری، چبلیت.

چورلټ (čūrláṭ) ق. بالکل، بېخي، سکټ، سراسر.

چورلک (čūrlák) نر.م. څرخ، پیر، تاو، دوړ.

چورلکه (čūrláka) بنځ.م. ۱) د پنبې پخکی (مخکنی برخه) او پسکی (وروستنۍ برخه)؛ ۲) دلرګي څرخ؛ ۳) څرخي الوتله، هیلیکوپټر.

چورلکی (čūrlúkay) نر.م. ۱) چورلکه، د پنبې چورلکه؛ ۲) د ښځې د تناسلي آلت غینجکی.

چورلنده (čūrlánda) ص.نب. ګرځېدونکی، سیار، څرخېدونکی، تاوېدونکی.

چورلندی (čurlandáy) نر.م. لاټو، ګرځندی، چورلندی، څرخندوکی، د لوبې یوه آله ده.

چورلول (čurlawə́l) مص.مت ۱) څرخول، تاوول، دورورکول؛ ۲) ګډول، نڅول.

چورله (čurlá) ښځ.م. ۱) داوبو مسوری، د اوبو ورخ؛ ۲) سولولی غوز (اکوړ).

چورلی (čurláy) نر.م. (ج. چورلي) ۱) دماشین څرخ؛ ۲) څرخندوکی، لاټو، څرخنی، چورلندی ۳) غوز، متک، اکوړ.

چورلۍ (čurlə́y) ښځ.م. شپېلک، شپېلۍ.

چورلیغ (čurlíǧ) ا. محور، منځنی، غونډ کربش، څرخ لیکه، آسه، میل څرخ، مدار.

چورلېځی (čurleǰáy) نر.م. میل، محوري میل، هغه میل چې ماشین باندې څرخي.

چورلېدل (čurledə́l) مص.ل. ۱) څرخ خوړل، تاوېدل، څرخېدل؛ ۲) ګډېدل، نڅېدل.

چورلی غرب (čurlayǧráb) نر.م. ماشینګې، ماشیندار، یو ډول وسله ده.

چورمچور (čurmačúr) ص.نر.م. ریز مریز، زرې زرې، ټوټې ټوټې، بېخي مات.

چورن (čurán) نر.م. ۱) تنزرکی، د اوبو مسوری؛ ۲) کپه، کپ، تاک؛ یو خوراک میده دارو.

چورندک (čurandák) نر.م. (ج. چورندکان) چتکی، چتی، چترکی، کوچنۍ مرغۍ ده.

چورنګ (čuráng) نر.م. ۱) په یوه وار د ښاروبو بېنې پرې کونه؛ ۲) تېغ، توره؛ ۳) زخم، پرهار.

چورنګی (čurangáy) نر.م. یو ډول مرز دی.

چوره (č(o,u)rá) ص. نب. ۱) فتق، هغه سړی چې دخوټو د پاړسوب په ناروغۍ اخته وي؛ ۲) ص. نر.م. چوری، خوفناکه دره؛ ۳) ښځ.م. بوره، شکره؛ ٤) پوډر، رش.

چوری[۱] (čawráy) ښځ.م. مچ شړونی.

چوری[۲] (čoráy) ښځ.م. ۱) ښکلې جینۍ؛ ۲) محبوبا، معشوقه؛ ۳) پ. ک. مجلسي پېغله، هغه پېغله چې مجلس تودوي.

چوري (čurí) ښځ. م. مالیده، یو ډول خواږه دي.

چوری (čuráy) نر.م ۱) توبنه؛ ۲) توبره؛ ۳) ذکر، د نارینه تناسلي آله؛ ۲) ګډېدونکی.

چوړ[۱] (čuṛ) نر.م. ۱) شرپهار؛ د اوبو د راتوېېدلو اواز؛ ۲) هغه درز چې په لرګي کې په څولې یا پانه باندې شوی وي؛ ٤) کړی، غوراشه.

چوړ[۲] (čawṛ) نر.م. ۱) ښخ، جلر، چنلر، قتل؛ ۲) ص. نر.م. ج. تباه، برباد.

چوړا (čuṛā́) نر.م. وښی، بنګړی، ګوجره، چوړی.

چوړاغ (čuṛā́ǧ) نر.م. دکانۍ چاو، د اوبو لاره.

چوړچوړک (čuṛčuṛák) نر.م. کمکی هلک، ورکی ماشوم، ورکوټی، کوچنی.

چوړک (čuṛak) نر.م ۱) قلف، کولپ؛ ۲) د دروازې اړم، تمبه او توماچو.

چوړکی (č(o,u)ṛkáy) ښځ.م. چوړکی، ووچاړا.

چوړګه (čuṛgá) ښځ.م. ۱) سمڅ، اووده سوړ؛ ۲) دروازه یو څه خلاص.

چوړو (čuṛú) نر.م. تبخک، شپېلو، چوړی، یو ډول سپېره مرغه دی چې اوږده لکۍ لري.

چوړول[۱] (čawṛawə́l) مص.مت. تباه کول، بربادول، ورانول، قتلول، پوپنا کول.

چوړول[۲] (čuṛawə́l) مص. مت ۱) شوړول، چړول؛ ۲) بېول، جاري کول.

چوړهار (čuṛahā́r) نر.م. شورهار، شرپهار.

چوړی[۱] (čuṛáy) ص.نر.م. ۱) چوړوی، بنګي؛ ۲) هغه سړی چې د پانسي کولو پر وخت کې د کوهي څرخ تاووي؛ ۳) و ګ. چوړه.

چوړېدل(۱) (čawṛedə́l) مص. ل. تباه کېدل، بربادېدل، ورانېدل، پوپنا کېدل، قتلېدل.

چوړېدل(۲) (čuṛedə́l) مص.ل. ۱) چړېدل؛ ۲) جاري کېدل، بهېدل.

چوړېل (čuṛayə́l) مص.مت. سرېښول، نښلول.

چوړېلی (čūṛayə́lay) مف. نر.م. سرېښ کړی، نښلولی، منښلولی، ښخ کړی.

چوړېنه (čuṛayə́na) ښځ.م. سرېښونه، منښلونه.

چوز (čūz) نر.م. یو کلن باز.

چوزه(۱) (čūzá) ښځ.م. ښایسته ښځه.

چوزه(۲) (čawzá) ښځ.م. چرګوری، چرګوټی.

چوزی (čūzay) ص. نر.م. ۱) کاغذي، چغجي، نازک، چغزي؛ ۲) نر.م. چرګوری؛ ۳) دوزې ببېدی.

چوس (čūs) ص.نر.م. ۱) بې ارزښته، بې قیمته شی؛ ۲) د څاروي لړی او کولمې؛ ۳) ص. چوسک، خسیس سړی.

چوسار (čawsā́r) نر.م. یو ډول سوهان.

چوستی (čūstáy) نر.م ۱) دڅناور لړی او کولمې؛ ۲) د نس برنغ یا پرده.

چوس خور (čūsxór) ص.نر.م. ۱) چوسکن، بخیل؛ ۲) وړو سترګی، اروا وړی.

چوسک (čūsák) نر.م. چوس، ، په یوه شي پسې ګرځېدنه، په یوه شي پسې پلټنه

چوسکن (čūskán) ص. نر.م. و.ګ. چوس خور.

چوسکنتوب (čūskantób) نر.م. ۱) وړو سترګی ۲) بخل، بخیلتوب، شوموالی.

چوسکنېدل (čuskanedə́l) مص. ل. اروا وړی کېدل، بخیل کېدل، شوم کېدل.

چوسه (cósa) ښځ.م. سستي، لټي، تنبلي.

چوشی (cošə́y) ښځ.م. و.ګ. چنبکی.

چوشک (čošák) نر.م. ۱) ښیښه یې وړو بوتل دی چې شیدې په کې اچوي او کوچنی یې روي؛ ۲) وړو پلاستیکي ساختمان چې هوا لري او ماشومان یې روي.

چوښتی (čū́ṣtay) نر.م. ۱) چوشتی، دمېږو او نورو څاروېو غولانځه؛ ۲) څوښکوری.

چوښکه (čū́ṣka) ښځ.م. چوښکی، څخکوری، چښکوری، سنت، کشکول، څوښکوری.

چوغ (čūğ) ص.نر.م. ۱) چوخ، کوږ، تیټ، کوږک، چوغی؛ ۲) تنګ.

چوغالی (čūğā́lay) نر.م. ۱) د اوښانو د تړلو ځای او تویله؛ ۲) د اوښانو بچې چې پر یوه ځای یې کړې وي؛ ۳) دورستو اوبو ډوغل.

چوغبوغ (čūğbū́ğ) نر.م. چغ بغ، شور ځوږ.

چوغړی (čū́ğṛay) ص.نر.م. غوړېدلی، وېړ، سپړلی، سپړولی، سپېړلی.

چوغ سترګی (čūğstə́rgay) ص.نر.م. چغ سترګی، چیلغی، چنګ سترګی.

چوغښکی (čūğáṣkay) نر.م. د سترګې کونج، د سترګې هغه کونج چې د غوږ خواته وي.

چوغک (čūğák) نر.م. یو ډول نبات دی چې سره میوه نیسي او میوې ته یې جنجوغی وایي.

چوغکه (č(u,o)ğáka) ښځ.م. چرچنه، مرغی.

چوغکي (čuğakí) ښځ.م. چوغلي، غمازي.

چوغل (čuğál) نر.م. ۱) چوخل، نخښک، دسکي آله؛ ۲) غماز، چوغلګر؛ ۲) غټ غلبېل.

چوغلي (čuğlí) ښځ.م. غمازي، چوغلیګري، چوغلګري، شیطاني، خبره وړنه.

چوغنه (čuğána) ښځ.م. کوتی، ډوغل، کوت.

چوغول (čuğawə́l) مص.مت. تیټول، کوږکول، کږکول، کږول، پټول.

چوغه[1] (čuǧá) ښځ.م. قبا، چغه، شوقه، يو ډول چپنه ده.

چوغه[2] (čoǧá) ښځ.م. و.گ. چوخه[2].

چوغی (čoǧáy) ص.نر.م. ۱) تيتها، کوپی؛ هغه څوک چې ملا يې تيته وي؛ ۲) چوغ سترگی.

چوغی سترگی (čoǧaystárgay) ص.نر.م. وړې او کم ديد سترگی

چوغېدل (čūǧedál) مص.ل. پټېدل، کوږکېدل، کږکېدل، تيتېدل.

چوف (čuf) نر.م. چف، کوف، دم، دم پو کول.

چوک[1] (čawk) نر.م. (ج. چوکونه) ۱) چارسو، د څلور لارو د تقاطع ځای؛ ۲) چونګ، حجره، دېره؛ ۳) په طبعيت برابر کار، د زړه کار.

چوک[2] (čūk) نر.م. ۱) يو سترگی، په يوه سترگه ړوند؛ ۲) پوټی، لږ څيز، ذره؛ ۳) کمی، زيان؛ ٤) ببهی، چتره، سولولي شوې ببهی.

چوک[3] (čok) نر.م. ۱) په گوندو شوی اوبښ؛ ۲) خسې شوی اوبښ؛ ۳) ض. څوک.

چوک[4] (čuwák) نر.م. کتی، دمايعاتو داندازه کولو لښتې.

چوکتار (čukatā́r) نر.م. د چوکې مېخ، هغه مېخ چې په لښته کې کلک شوی او غوايي وريانده چوکه کوي.

چوک چوک (čukčuk) ص. نر.م. ۱) لړ شان، ذره ذره، لږ لږ؛ ۲) اد. د هغه اواز تلفظ دی چې د ژبې د سر او پورتني تالو ترمنځ د هوا له تېرېدو څخه راوځي چې د زړه سوي، افسوس پر وخت کې ايستل کېږي.

چوکاټ (čawkā́ṭ) نر.م. ۱) قالب، دور، فريم؛ ۲) د دروازې هغه برخه چې پلې په کې نصب وي؛ ۳) حدود، محدود، تعين شوي شرايط.

چوکاټي (čawkāṭí) ص.نب. د چوکاټ، چوکاټ ته منسوب، د چوکاټ اړوند.

چوک چوکه (čukčuká) ښځ.م. اوازه، ازانگه.

چوکر[1] (čokár) ص.نر.م. چاکر، نوکر، چوړ.

چوکر[2] (čūkár) نر.م. د څناور خوراک.

چوکره (čokrá) ص.نر.م. ۱) هلک، ماشوم، وړوکی؛ ۲) ساتلی هلک؛ ۳) دېل تابع.

چوکره توب (čokratób) نر.م. هلکتوب، د چور باز سړي هلک يا وړکی پاتې کېدل.

چوکړی (čūkráy) ښځ.م. چوکړی، د چلوېړي ساگ، يو ډول سابه دي.

چوکړ (čūkáṛ) ص. نر.م. ۱) ړوند؛ ۲) نوکر.

چوکړه (čūkaṛá) ښځ.م. څوکړه، رنگړی، ړېره، چوکړه ړېره، تارتار ړېره.

چوک سترگی (čūkstárgay) ص. نر.م. چغر، يو سترگی، کوږ سترگی.

چوکک (čukák) نر.م. هغه لرگي چې په ځمکه کې ښخېږي او دام ورپورې تړل کېږي.

چوکل (čukál) مص. مت. چف کول، دمول.

چوکلی (čukálay) مف. نر. چف کړی، دم کړی.

چوکنه (čukána) ښځ.م. چوفونه، دم کونه.

چوکو (čukó) ښځ.م. قمچينه، هغه لښته او نری لرگی چې غوايان پرې وهي او شړي.

چوکول[1] (čokawál) مص. مت. ۱) پر گوندو کول، خې کول، پېتول؛ ۲) څملول.

چوکول[2] (čawkawál) مص.مت. ښه کول، برابرول، بهترول، په ذوق برابرول.

چوکول[3] (čukawál) مص. مت. کېنول، لکول، ښخول، پنيری لگول، بوټی لگول.

چوکه[1] (čuká) ښځ.م. ۱) چکه، لښته، هغه لرگي چې غوايي وريانده وهي؛ ۲) ټيکه، دهندوانو

دتندي خال؛ ۳) تېرونه، نغـرنه، ښکته کونه؛
٤) لږه اندازه، ذره؛ ٥) لښته؛ ٦) ملته، بېړۍ
٧) اړکی، لړی، پتېره؛ ٨) چونګی، تاکی.
چوکه(۲) (čawká) ښځ.م. دهندوانود خوراک دوکانچه
چوکۍ(۱) (čawkə́y) ښځ.م. ۱) څـوکۍ، کرسي؛
۲) څـوکۍ، د پیـره دار ځای، تانه، مـورچل؛
۳) زیارت ته تلل؛ ٤) رسمي چوکۍ، مقام.
چوکۍ(۲) (čukə́y) ښځ.م. دام، بلیره، د بټېرانو يو
ډول د نیولو دام.
چوکی (čúkay) ص. نر.م. چوک، کم، لږ، ذره.
چوکي چوکي / čúkičúki) ص. نر.م. لږ لږ، کم
کم، ذره ذره، کم شی.
چوکیدار (čawkidā́r) نر.م. څوکیدار، پیره دار،
ساتونکی، ژغورونکی.
چوکېدل(۱) (čokedə́l) مص. ل. خې کـښېدل، اوښ
چو کېدل، ښتېدل، په ګونډو کېدل.
چوکېدل(۲) (čawkedə́l) مص. ل. ۱) برابرېدل، ښـه
کېدل، په ذوق برابرېدل؛ ۲) روزګار سمېدل.
چوګان (čawgā́n) نر.م. پولو، سانګه، نېزه.
چوګان بازي (čawgānbāzí) ښځ.م. ۱) دسانګې
لوبه، نېزه بازي؛ ۲) ډې بازي، لـو، چمچاکۍ؛
۳) یو لـوبه ده چې سړی په آس باندې سپرېږي
او د لرګي سره توپ وهي.
چول(۱) (čol) نر.م. ۱) بیابان، صحرا، بېدیا، میـره؛
۲) ذکر، د نارینه تناسلي آله.
چول(۲) (čawə́l) مص. مت. ۱) منفجرول؛ ۲) چاود
پکې پیدا کول؛ ۳) اچول، غورځول، ترېيل.
چول(۳) (čūl) نر.م. د دروازې چوڼ، دوره چوړ.
چولاوه (čūlā́wa) ص. نر.م. جل وهلی، ځل وهلی.
چولایي (čawlāyí) ښځ.م. چلوایي، یو ډول ساګ.
چولک (čūlák) نر.م. پېړپ، تریرف، لمده واوره.

چولول (čolawə́l) مص. مت. خوله خـلاصول، څه
ویل، خوله بهرته کول، خوله ویټول.
چوله (čolá) ښځ.م. ۱) درز، چـاود؛ ۲) سـوري؛
۳) کور، مکان؛ ٤) کوڅه؛ ٥) دېره تنګه لاره؛
٦) د څه ویلو لپاره خوله خلاصونه.
چولۍ (čūlə́y) ښځ.م ۱) کمرچینه کمیس، ګونځې
کمیس؛ ۲) زوړ دام، شکېدلی دام.
چولی(۱) (čawláy) مف. نر.م. ۱) درز کړی، چاود
شوی؛ ۲) منفجر کړی، منفلقه شوی.
چولی(۲) (čuláy) نر.م. د کوچنیانو د لـوبو غونډ،
ګرد او ښوی کاڼی.
چولیاڼۍ (čulyāṇə́y) ښځ.م. جـارګی، خندکی،
د ډوډۍ پخولو وړه کوټه.
چوم (čūm) نر.م. چم، د خاورو یا ختـو یا کبلـو هغه
غونډه برخه چې د یوه ښېل سره راجلا شي.
چومبی (čūmbáy) نـر.م. ۱) شتومی، د اونګ
لاستی؛ ۲) مولی، اوږد او غونډ موند شي.
چومر (čūmár) نر.م. ۱) سرمل، هغه کړی چې د
اوښ مهار په کې بندېږي؛ ۲) هغه تار یا مـزی
چې د اوښ په پزه کې اچول کېږي.
چومړدی (čūmaṛdáy) نر.م. چمړدی، د پایکـو
منځوی لرګی چې پایکو وریاندې ګرځي.
چومک (čūmák) نر.م. شومک، د اوښانو یو ډول
ناروغي ده چې خوله یې کږېږي.
چومکی (čūmakáy) نر.م. چمیکی، چرګوری.
چومل (čūmə́l) مص. مت. ښکلول، مچو کول.
چومۍ (čūmə́y) ښځ.م. مچه، مچو، مچکه.
چومی (čúmay) نر.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي
ده چې له خولې یې لاړې یا ناڼې بهېږي.
چونبېل (čūnbél) نر.م. لوی او غټ کچکول.
چونتره (čontará) ښځ.م. دوکانچه، سوېه، چوتره.

چونټی (čunṭáy) ص. نر.م. شونټیا، چونډی، یو لاسی، شونټی.

چونټې (čūnṭí) ښځ.م. څېټې، چوټې، چوټی، د سر اوږده ویښتان.

چوندی (čundáy) نر.م. ګوډی، ګوډګوډک، په یوه پښه پر لاره تلل، پر چونډی تلل.

چونکی (čunkáy) ص. نر.م ۱) بې‌شرمه، بې‌حیا؛ ۲) خوسا؛ ۳) بدعمله؛ ٤) نر.م. سارنګ.

چونګ[1] (čūng) نر.م. ۱) د بر لږ شی، د لېبې نیمایي؛ ۲) د چرګوړي اواز؛ ۳) پته فیصله، پته سلا او مشوره.

چونګ[2] (č(u,ə)wáng) نر.م. و ګ. چونږ[2].

چونګاوڼ (čūngāwáṇ) ص.نر.م. چونګن، شور کوونکی، چینګن.

چونګښه (čungáṣa) ښځ.م. چنګښه، چنډخه، څنډخه، څنګښه، څونګښه، څینګښه.

چونګن (čūngán) ص. نر.م. ج. ژړندوکی، چونګېدونکی، چینګن، ژړندا.

چونګول (čūngawə́l) مص.مت. چینګول، چنګول، ژړول، په ژړا راوستل.

چونګی (čūngáy) ص.نر.م. ۱) شونټی، په یوه لاس شل؛ ۲) نر.م. اندازه پیمانه؛ ۳) ذره، لږ شی؛ ٤) ګټه، برې.

چونګي چونګي (čūngíčūngí) لږ لږ، لپه لپه، چاته یو شی په لږه اندازه او پر لاس ورکول.

چونګېدل (čūngedə́l) مص.ل. چینګېدل، ژړېدل، په ژړا کېدل، ژړا ته مجبورېدل.

چونه[1] (čoná) ښځ.م ۱) وره، غونډکی او کمزوري نبا (انا)؛ ۲) اهاک، آهک.

چونه[2] (čawə́na) ښځ.م. چونګ، چووونه، درز په کې پیدا کونه، چاودنه.

چونی (čūnáy) ص. نر.م. ښایسته کی، ښکلی، کوچنی ښایسته شی.

چونی[2] (čūnə́y) ښځ.م. ۱) زړه ته نږدې، زړه ته نږدې ماشوم؛ ۲) چینې لوښی؛ ۳) لعل، یاقوت، د لعل په څېر.

چونی[3] (čawnə́y) ښځ.م. و ګ. چوڼۍ.

چوڼ (čūṇ) ص.نر.م. ج. ۱) غوره، ښه؛ ۲) نر.م. کب؛ ۳) چوړ، د دروازې او کټ چړ؛ ٤) چاڼ، خوښونه؛ ۵) تېټ اواز؛ ٦) د ویالې سوری؛ ۷) د توپک غوزه؛ ۹) انګېتی؛ ۱۰) د کمیس ګونځې.

چوڼا (čūṇā́) ښځ.م. و ګ. چوڼهار.

چوڼ چوڼه (čūṇčū́ṇa) ښځ.م. و ګ. چڼچڼه.

چوڼکی (čūṇkáy) نر.م. ۱) د مرغیو اواز؛ ۲) د اوبو د بهېدلو اواز.

چوڼل (čūṇə́l) مص.مت. ۱) خوښول، غوره کول، ټاکل، په ګوته کول؛ ۲) چڼول، چاڼول؛ صفا کول؛ ۳) چوڼول، جامو ته ګونځې ورکول.

چوڼول (čūṇawə́l) مص. مت. ۱) خوښول، غوره کول؛ ۲) مرغۍ په اواز راوستل؛ ۲) حرکت کول، ګرځېدل؛ ۳) مایعات شوړول، چړول.

چوڼوونی (čūṇawū́nay) نر.م. چاڼ، چاڼوونی، چڼ، چاڼ کوونی، د چڼولو لوښی (آله).

چوڼهار (čūṇahā́r) نر.م. چڼهار، د مرغانو چڼهار، د مرغیو د چڼېدو اواز.

چوڼی (čūṇáy) نر.م. ۱) بلبل؛ ۳) د کاریز سوری.

چوڼۍ[1] (čūṇə́y) ښځ.م. چاڼۍ، چڼۍ، پانه.

چوڼۍ[2] (č(aw,o)ṇə́y) ښځ.م. چاوڼۍ، عسکري قشله، د عسکرو د اوسېدو ځای.

چوڼیا (čūṇyā́) ښځ.م. ۱) بلبل، چوڼی؛ ۲) بنفشه یي رنګ.

چونیاکوکی (čūṇyākokáy) ښځ.م. د چنبېلو گل، چنبېلي گل.

چونیاکی (čūnyākáy) ښځ.م. د بنفشې گل، بنفشه بې رنگ، د بنفشې بوټی.

چونیانی (čūṇyānә́y) ښځ.م. ۱) په کور کې دننه تشناب، د کور چوچوبی؛ ۲) پخلنځی.

چونېدل (čūṇedә́l) مص.ل. ۱) چنېدل، بلبل چغېدل؛ ۲) چورېدل، شورېدل؛ ۳) چاڼ کېدل، چڼېدل؛ ٤) گونځې گونځې کېدل.

چوو (čawū́) نر.م. گردله، هغه باد چې له واورې سره یو ځای وي.

چوونکی (čawū́nkay) فا.نر.م. ۱) درز په کې پیداکوونکی؛ ۲) چاودوونکی.

چوونګړت (čawūngṛát) نر.م. چنډرو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چوه (čawá) ښځ.م. ۱) کجاوه، لویه توکری؛ ۲) یو ډول خوشبویه بوټی؛ ۳) د ډبرې چاود چې اوبه ترې راوځي؛ ٤) هغه شپله چې نباتات په کې شنه وي؛ ٥) دیچه، جویه؛ ٦) چاک، درز.

چوهاړی (čūhāṛáy) ص.نر.م. چوړی، چواړی، چوهړی، ناپاک، مردارخور، گنده.

چوهړه (čuhṛá) ښځ.م. گونځه، کوریته، گونجې.

چوی (čawә́y) ښځ.م. د وبنو توکری، شکری.

چه (ča) ښځ.م. سیوری، پټونی، پناه ځای.

چه (č(e,i)) اد. چې، د ربط ادات (توری) دی.

چهر (čahr) نر.م. یو بوټی دی چې ژېړ گلان لري.

چې (če) اد. ۱) د ربط توری دی؛ ۲) ښځ.م. د (چ) توری تلفظ.

چي (či) ور. له اسم سره د لاحقې په ډول راځي او صفت جوړوي، لکه: ننداړچي.

چی ایشی (čayišáy) نر.م. چایجوشه، چایېر.

چبېر (čebár) نر.م. کسبگر، کاسب.

چیت (čit) ص.نر.م.ج. ۱) چپلیت، چپېر، ځپېر؛ ۲) ټیټ، ټیټو؛ ۳) چخپیت، چیت پیت.

چیت پیت (čitpít) ص.نر.م.ج. بېخي چپلیت.

چیترو (čitró) ښځ.م. د کوچنیانو د لوبو غونډ کاڼی.

چیتره (čitrá) ښځ.م. گرد کاڼی دی چې کوچنیان لوبې ورباندې کوي، ړیانکی.

چیتړه (čitṛá) ښځ.م. ۱) اوبړن، نرم، اوبلن شی؛ ۲) دنگره غوبنه؛ ۳) پوده او شیرې کالي.

چیتوالی (čitwā́lay) نر.م. چخپیتوالی.

چیتول (čitawә́l) مص.مت. چت پټول، چپلتول، ځخپیتول، چپرېتول، پلنول.

چېته (céta) ض. چرته، چېرې، کوم پلو.

چیتی (čitáy) ښځ.م. ۱) ړیانکی، د کوچنیانو د لوبو تیږه؛ ۲) موښی؛ د یوې لوبې نوم.

چیتېدل (čitedә́l) مص.ل. ۱) چپلیتېدل، پلنېدل، اوارېدل، ټکېدل؛ ۳) ماتېدل.

چیټ (čiṭ) نر.م. یو ډول گلداره توکر دی.

چیټاکی (čiṭākáy) ښځ.م. و.گ. چټاک.

چېټه (četá) ښځ.م. ۱) تاکید، ټینگه؛ ۲) تاوان، ډنډ، ضرر؛ ۳) چاره، بندوبست.

چیټه (číṭa) ښځ.م. ۱) د چرسو گولۍ؛ ۲) فیصله، جوړه، روغه.

چیټی (čiṭáy) ښځ.م. رسید، رسیدخط، لیک.

چیچړ (čičáṛ) ص.نر.م. ۱) گونځې، گونجې؛ ۲) سرتمبه، له یوې خبرې ځخه نه تېرېدونکی، ځېلی.

چیچړو (čičṛó) ښځ.م. ۱) چینډرو؛ ۲) د چینډرو یوه خاصه خانه.

چیچړوبی (čičṛobә́y) ښځ.م. چمچوبی، تشناب، چونیانی، غسلخانه، چرچوبی.

چیچړه (čičṛá) ښځ.م. ۱) اوبلن شی؛ ۲) ډنګره غوښه، پیپړه غوښه.

چیچړی (čičṛáy) ښځ.م. ۱) کنه، یوه حشره ده چې دحیواناتو پر پوستکي پورې نښتې وي؛ ۲) وړه سپېره، ریچه.

چیچکه (čičáka) ښځ.م. چوچکه، چرګوړی، بتکه، نوې ځوانه شوې چرګه.

چیچګی (čičgáy) نر.م. ناوکۍ، ګوډی، نانځکه.

چیچل (čičál) مص. مت. ۱) چچل؛ ۲) په غاښو پرې کول، غاښ لګول؛ ۳) د مار چک لګول، لړم نېښ وهل، د غومبسې نېښ وهل.

چیچلی (čičálay) مف. نر.م ۱) په غاښو پرېکړی شوی؛ ۲) ټک ورکړی؛ ۳) چچلی، نوکارې شوی

چیچوغاړه (čičoğāṛa) ښځ.م. و ګ. چاچوغاړه.

چیچوک (čičūk) نر.م. یوه لوبه ده.

چیچه (čečá) ښځ.م. تاکید، ټینګه، چیته، چېته.

چیچی (čičáy) نر.م. د مرغۍ او چرګې بچی.

چیخا (čixá) ښځ.م. چیغه، توتو، چخه، کورې، د سپي د شړلو غږ.

چیختاڼ (čixtāṇ) ص. نر.م. ج. و ګ. چختاړ.

چیخړن (čixṛán) ص.نر.م. ۱) ګنده، وروست، لړلی؛ ۲) چیخن، چوخن، چخې سترګی.

چیخل (čixál) مص.مت. چخل، منډل، ډکول، ننه ایستل، چوخول.

چیخن (čixán) ص. نر.م. چخن، چخړن، هغه څوک چې سترګې یې تل چخې کوي.

چیخنول (čixnawál) مص.مت. راکښل، راښکل.

چیخوړی (čixoṛáy) نر.م. زوړ، بېکاره څیز.

چیخې (čixé) ښځ.م. ۱) چیخنې، چوخنې، د سترګو مېل یا چیخړې؛ ۲) د ماشومانو د مقعد چینجی.

چیر (čir) نر.م. څیرنګې، تېروسکې، چښکې، تېره مخی کانی.

چېرته (čérta) ض. و ګ.: چېرې.

چیرړه (čiṛṛá) ښځ.م. چېره، لته، زړه لته، خونلړه، څیره، رنجه، ریښکی.

چیرک (čirák) نر.م. نرۍ لاره.

چېرې (čeré) ض. چرې، چېرته، چرته، کوم ځای، کوم پلو؛ ۲) ق. فرضاً، که چېرې.

چیړ (čiṛ) نر.م. ۱) کنډ، کونډ، سرېښناک څیز؛ ۲) یوه اوچته ونه ده؛ ۳) لنډه ګوره، چیړګوره.

چېړ (čeṛ) نر.م. ۱) بلوسه، برخلافي؛ ۲) جنجال.

چېړچاړې (čeṛčāre) ښځ.م. مزې، چړچې.

چېړل (čeṛál) مص. مت. ۱) تنګول، چېړ کول؛ ۲) جنجال کول، څېړل، خبره شاربل.

چېړلی (čeṛálay) مف. نر.م. ۱) تنګ کړی، ځورولی؛ ۲) څېړلی، په یوه خبره باندې ډېرې خبرې او بحث شوی.

چیستان (čistān) نر.م. اړ، معما، اړونه.

چیستکی (čistakáy) ص.نر.م. نرم، اوبلن.

چېشن (češán) ص. نر.م. ۱) سپېسن، بېر، وېښته لرونکی؛ ۲) یو کلن اوبن چې ورې پرې ولاړې وي؛ ۳) نر.م. سپېرلی، اوزګوړی.

چېشنکی (češankáy) نر.م. سپېرلی، وزګړی، اوزګوړی، یو کلن سپېرلی.

چېشل (češál) مص.مت. چېښل، څښل، څکل.

چیغار (čiğār) نر.م. چغار، چغهار، چغهاری.

چېغل (čeğál) مص. مت. چغهل، چغار کول.

چیغل (čiğál) نر.م. چغل، غلبېل، غټ غلبېل.

چیغه (číğa) ښځ.م. چغه، کریږه، کرېکه، فریاد.

چیکړ (čikáṛ) نر.م. چیکړې، ختې، لمدې ختې.

چیل (čil) نر.م. لین، کتار، صف، قطار.

چېل (čel) نر.م. ۱) پوړنی، ټیکری، زروکی، زنانه ځادر؛ ۲) د غوزانو جوميک.

چيلان (čilấn) نر.م. يو ډول حلال مرغه دی.

چيلم (čilấm) نر.م. و.گ. چلم[1].

چېلو (čeló) نر.م. ۱) تـرکاري، يو ډول سابه دي؛ ۲) مو. ويلون سـل، يو ډول لوی وايلون دی چې څلور تارونه لري او بم اواز توليدوي.

چېله (čelá) ښځ.م. د ژمي څلوېښت ورځې يخني.

چېلی (čelấy) نر.م. ۱) کچيکی، سـېرلي، د وزې يا نر مرغومی، د بزې بچی؛ ۲) يو ډول وزه.

چيمبا (čimbấ) ښځ.م. توراني، د سهار بلبله.

چيمخن (čimxấn) ص. نر.م. ۱) چينجي وهلی؛ ۲) تګ، بې اعتباره؛ ۳) چيخن، چخړن.

چيمکی (čimakấy) اله هګۍ نوی راوتلی چرګوری.

چين (čin) نر.م. گونځه، گونځې، کوت کوت.

چېن (č(e,ay)n) نـر.م. يو ډول زنځيـر دی چې په واورو کې د موټرونو پرټايرونو راپېچل کېږي.

چينجخ (činjáx) نر.م. چيندخ، چونګښه.

چينجن (činjấn) ص. نر.م. چينجي وهلی.

چينجی (činjấy) نر.م. چنجی، يو ډول حشره ده.

چينچاړی (činčấray) نـر.م. چـرچرک، يو ډول حشره ده.

چيندخ (čində́x) نر.م. و.گ. چونګښه.

چيندخ خور (čindaxxór) نر.م. بغبغو، بغ، کب خورکه، لويه ماهي خوره مرغۍ ده.

چيندرو (čindró) ښځ.م. چيندره، د کوچنيانو يو راز لوبه ده، نانک.

چينده (čindá) ښځ.م. سمڅه، چېوده، سمڅ.

چيندي (čindí) ښځ.م. د رخت وړه ټوټه، صافي.

چينغړک (čingaṛák) نر.م. چونغړک، کاکوړتک، چمغړک، قان قورتک.

چينگ (čing) ص. نر.م. واز، ارت، خلاص.

چينگ پينگ (čingpíng) نر.م. ۱) انې وانې، بهانې، بانې، هغه دغه؛ ۲) ژړا.

چينگخولی (čingxúlay) ص. نر.م. وازخولی، چينگ داړی، ارت خولی، خلاص خولی.

چينگکه (čingáka) ښځ.م. وړه توربخونه مرغۍ ده چې د اواز په وخت کې لکۍ پورته کوي.

چينگول (čingawə́l) مص. مت ۱) ارتول، وازول، ښېرته کول؛ ۲) ژړول، چنگول؛ ۳) څـورول.

چينگه (čingá) ښځ.م. ۱) چينګه خوله، وازه خوله ۲) ص. ښځ.م. وازه، خلاصه.

چينگېدل (čingedə́l) مـص.ل. ۱) خـلاصېدل، ښېرته کېدل؛ ۲) کړېدل، په عذابېدل، ژړېدل.

چېنل (čenál) ښځ.م. ۱) چـاينل، کانال، مجـرا، معبر؛ ۲) کاريز، د اوبو لاره؛ ۳) خط مشي.

چينه (činá) ښځ.م. له ځمکې نه داوبو د راوتلو ځای.

چينی (činấy) نر.م. سور او سپين آس.

چيني (činí) ښـځ.م. ۱) بوره، شکره؛ ۲) د چين پورې اړوند څيزونه.

چينۍ (činə́y) ښځ.م. ۱) چـونۍ، قلم، پـولادي تېزه شوې ميله ده چې اوسپنه پرې پرې کـوي؛ ۲) چنۍ، د اوسپنې پانه.

چيوتل (čewatə́l) مص. مت. کېوتل، کښېوتل، گيرېدل، نښتل.

چېوده (čewdá) ښځ.م. سمڅه، سمڅ، چيوه.

چېوهل (čewahə́l) مص. مت. کشول، کښول، څکول، رانښکل.